

31996R2223

30.11.1996.

SLUŽBENI LIST EUROPSKIH ZAJEDNICA

L 310/1

UREDBA VIJEĆA (EZ) br. 2223/96**od 25. lipnja 1996.****o Europskom sustavu nacionalnih i regionalnih računa u Zajednici**

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebno njegov članak 213.,

uzimajući u obzir nacrt Uredbe koji je podnijela Komisija,

uzimajući u obzir mišljenje Europskog parlamenta ⁽¹⁾,

uzimajući u obzir mišljenje Europskog monetarnog instituta ⁽²⁾,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskog i socijalnog odbora ⁽³⁾,

(1) budući da provedba i nadzor Ekonomske i monetarne unije zahtijeva usporedive, ažurirane i pouzdane podatke o strukturi i razvoju gospodarskog stanja u svakoj državi i/ili regiji;

(2) budući da Komisija mora sudjelovati u upravi Ekonomske i monetarne unije te Vijeću podnosi izvješće o napretku koji su države članice postigle u ispunjavanju svojih obveza za ostvarivanje Ekonomske i monetarne unije;

(3) budući da su ekonomski računi osnovno sredstvo za analizu ekonomske situacije u državi i/ili regiji, pod uvjetom da su sastavljeni na temelju jedinstvene skupine načela koja nisu podložna različitim tumačenjima;

(4) budući da Komisija koristi agregate nacionalnih računa za upravne i posebice proračunske izračune Zajednice;

(5) budući da je 1970. objavljen upravni dokument „Europski sustav integriranih ekonomskih računa” (ESA), koji obuhvaća područje uređeno ovom Uredbom, a samostalno ga je na vlastitu odgovornost sastavio Statistički ured Europskih zajednica; budući da je spomenuti dokument rezultat višegodišnjeg rada Statističkog ureda Europskih zajednica, u suradnji s nacionalnim zavodima za statistiku država članica, čiji je cilj stvoriti sustav nacionalnih računa koji ispunjavaju zahtjeve ekonomske i socijalne politike Europskih zajednica i da on predstavlja verziju Zajednice umjesto Sustava nacionalnih računa Ujedinjenih naroda koji je Zajednica upotrebljavala do tada;

(6) budući da je 1979. objavljeno drugo izdanje tog dokumenta u svrhu ažuriranja izvornog teksta (dalje u tekstu „ESA, drugo izdanje”) ⁽⁴⁾;

(7) budući da je u veljači 1993. Statistička komisija Ujedinjenih naroda usvojila novi Sustav nacionalnih računa (SNA) kako bi se postigla međunarodna usporedivost rezultata iz svih država članica Ujedinjenih naroda;

(8) budući da bi se u slučaju računa okoliša trebalo obratiti pažnju na priopćenje Komisije Europskom parlamentu i Vijeću od 21. prosinca 1994. pod nazivom „Smjernice Europske unije o pokazateljima okoliša i zelenog nacionalnog računovodstva”;

⁽¹⁾ SL C 287, 30.10.1995., str. 114.

⁽²⁾ Mišljenje doneseno 21.6.1995. (još nije objavljeno u Službenom listu).

⁽³⁾ SL C 133, 31.5.1995., str. 2.

⁽⁴⁾ Eurostat: „Europski sustav integriranih ekonomskih računa” (ESA), drugo izdanje, Statistički ured Europskih zajednica, Luxembourg 1979.

- (9) budući da Zajednica, na obostranu korist, surađuje s trećim zemljama, a posebno s onima iz Europskoga gospodarskog prostora (EGP);
- (10) budući da se Europski sustav računa mora uspostaviti radi ispunjavanja zahtjeva Ekonomske i monetarne unije i koji će se morati koristiti za kompilaciju nacionalnih i regionalnih računa utvrđenih zakonodavstvom Zajednice;
- (11) budući da Komisija mora rezultate računa i tablica svih država članica, a koji su sastavljeni sukladno sustavu određenom ovom Uredbom, dati korisnicima na raspolaganje na točno određene datume, posebno glede praćenja ekonomske konvergencije i postizanja što veće usklađenosti ekonomskih politika država članica;
- (12) budući da sustav određen ovom Uredbom mora postupno zamijeniti sve ostale sustave kao referentni okvir zajedničkih standarda, definicija, klasifikacija i pravila za izradu računa država članica prema zahtjevima Zajednice, kako bi se postigla usporedivost rezultata između država članica;
- (13) budući da ti statistički rezultati moraju biti dostupni građanima, u skladu s načelom transparentnosti;
- (14) budući da sustav koji je uspostavljen ovom Uredbom i predstavlja verziju SNA prilagođenu ekonomskim strukturama država članica, treba slijediti izgled SNA tako da se podaci Zajednice mogu uspoređivati s rezultatima njezinih glavnih međunarodnih partnera;
- (15) budući da se datumi moraju grupirati prema široj kategoriji računa i tablica i budući da se moraju obraditi te Komisiji na točno određene datume dostaviti samo oni podaci koji su ključni za ispunjavanje zahtjeva Zajednice;
- (16) budući da se državama članicama koje objektivno ne mogu ispuniti rokove iz ove Uredbe radi obujma i veličine predmetnih računa, razine detalja i zemljopisne pokrivenosti te situacije u tim državama članicama, iznimno i privremeno mogu osigurati određena izvanredna razdoblja za prosljeđivanje podataka;
- (17) budući da se naknadno treba donijeti odluka o načinu klasificiranja usluga financijskog posredovanja indirektno mjenjenih (UFPIM);
- (18) budući da se sukladno načelu supsidijarnosti, jedino na razini Zajednice može učinkovito provesti zadatak stvaranja zajedničkih statističkih standarda radi usporedivosti rezultata te budući da svaka država članica provodi spomenute standarde pod nadzorom organizacija i institucija koje su nadležne za izradu službene statistike;
- (19) budući da je nužno uspostaviti postupak prilagodbe i ažuriranja odredaba ove Uredbe u suradnji s Odborom Europske zajednice za statistički program (SPC), koji je uspostavljen Odlukom Vijeća 89/382/EEZ, Euratom ⁽¹⁾; budući da se ovaj postupak prilagodbe ograničava na izmjene koje ne povećavaju vlastita sredstva;
- (20) budući da su se Odbor za statistički program i Odbor za monetarnu, financijsku i platnobilančnu statistiku (CMFB), uspostavljeni Odlukom 91/115/EEZ ⁽²⁾, pozitivno izjasnili o nacrtu ove Uredbe;
- (21) budući da se Direktivom Vijeća 89/130/EEZ, Euratom od 13. veljače 1989. o usklađivanju izračunavanja bruto nacionalnog proizvoda u tržišnim cijenama (BNPtc) ⁽³⁾ određuje da je BNPtc usporediv jedino ako se primjenjuju definicije i pravila iz Europskog sustava integriranih ekonomskih računa, te budući da se Uredbom Vijeća (EEZ, Euratom) br. 1553/89 od 29. svibnja 1989. o konačnom jedinstvenom režimu ubiranja vlastitih sredstava koja proizlaze iz poreza na dodanu vrijednost ⁽⁴⁾, utvrđuje da se radi izračunavanja prosječne ponderirane stope PDV-a, transakcije koje su podložne porezu razvrstavaju na temelju nacionalnih računa, pripremljenih u skladu s Europskim sustavom integriranih ekonomskih računa i budući da za spomenute instrumente treba, u kontekstu Uredbe Vijeća (EZ) br. 3605/93 od 22. studenoga 1993. o primjeni Protokola o postupku u slučaju prekomjernog deficita ⁽⁵⁾, Odluke Vijeća 94/728/EZ, Euratom od 31. listopada 1994. o sustavu vlastitih sredstava Europskih zajednica ⁽⁶⁾ i Odluke Vijeća 94/729/EZ od 31. listopada 1994. o proračunskoj disciplini ⁽⁷⁾,

⁽¹⁾ SL L 181, 28.6.1989., str. 47.

⁽²⁾ SL L 59, 6.3.1991., str. 19.

⁽³⁾ SL L 49, 21.2.1989., str. 26. Direktiva kako je zadnje izmijenjena Aktom o pristupanju iz 1994.

⁽⁴⁾ SL L 155, 7.6.1989., str. 9.

⁽⁵⁾ SL L 332, 31.12.1993., str. 7.

⁽⁶⁾ SL L 293, 12.11.1994., str. 9.

⁽⁷⁾ SL L 293, 12.11.1994., str. 14.

osigurati prijelazno razdoblje za provedbu sustava utvrđenog ovom Uredbom,

Članak 3.

Dostava Komisiji

DONIJELO JE OVU UREDBU:

Članak 1.

Svrha

1. Svrha je ove Uredbe utvrditi Europski sustav računa 1995., u daljnjem tekstu „ESA 95”, predviđajući:
 - (a) metodologiju zajedničkih standarda, definicija, klasifikacija i računovodstvenih pravila koji se koriste pri izradi računa i tablica radi uspoređivanja na razini Zajednice te rezultate koji se zahtijevaju na temelju uvjeta iz članka 3.;
 - (b) program dostave računa i tablica izrađenih sukladno ESA-i 95, na točno određene datume za potrebe Zajednice.
2. Uzimajući u obzir članke 7. i 8., ova se Uredba primjenjuje na sve akte Zajednice koji se odnose na sustav ESA ili njegove definicije.
3. Ova Uredba ne obvezuje države članice da pri izradi računa za vlastite potrebe koriste ESA 95 sustav.

Članak 2.

Metodologija

1. Metodologija ESA-e 95 iz članka 1. stavka 1. točke (a) utvrđena je u Prilogu A.
2. Izmjene metodologije ESA-e 95, kojima se pojašnjava i poboljšava njezin sadržaj, donose se odlukom Komisije u skladu s postupkom iz članka 4. pod uvjetom da se ne mijenjaju osnovni koncepti, ne zahtijevaju dodatna sredstva za njihovu provedbu i ne uzrokuju povećanje vlastitih sredstava.
3. U skladu s relevantnim odredbama Ugovora, najkasnije do 31. prosinca 1997. Vijeće donosi odluku o uvođenju sustava za razvrstavanje usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih (UFPI), kako je opisano u Prilogu I. Priloga A. i po potrebi donosi potrebne mjere za njegovu provedbu.

1. Države članice Komisiji (Statističkom uredu) dostavljaju račune i tablice iz Priloga B. u vremenskom roku koji je naveden uz svaku tablicu.

Dodatna razdoblja koja su određenim državama članicama dodijeljena u skladu s Prilogom B., istječu najkasnije 1. siječnja 2005.

Nakon konzultacija s Odborom za statistički program, a najkasnije do 1. srpnja 2003. Komisija podnosi izvješće Vijeću o primjeni dodijeljenih dodatnih razdoblja, kako bi se provjerilo jesu li ona još uvijek opravdana. Izvješće po potrebi prati prijedlog Komisije o ponovnoj dodjeli dodatnih razdoblja državama članicama koje su podnijele takav zahtjev.

2. Sukladno odredbama Uredbe Vijeća (Euratom, EEZ), br. 1588/90 od 11. lipnja 1990. o dostavljanju povjerljivih statističkih podataka Statističkom uredu Europskih zajednica (¹), kojom se uređuje postupanje s povjerljivim informacijama, države članice dostavljaju rezultate iz Priloga B., uključujući podatke koje su države članice proglasile povjerljivim u skladu s nacionalnim zakonodavstvom ili praksom u vezi sa statističkom povjerljivošću.

U okviru ograničenja iz članka 2. stavka 2., sve promjene – nove tablice, države i/ili regije – u podacima koje su zatražile države članice, mogu biti predmetom odluka Komisije u skladu s postupkom iz članka 4.

Članak 4.

Postupak

1. Komisiji pomaže Odbor za statistički program, dalje u tekstu: „Odbor”.
2. Predstavnik Komisije podnosi Odboru nacrt potrebnih mjera. Odbor donosi mišljenje o nacrtu u roku koji odredi predsjedatelj sukladno hitnosti predmeta. Mišljenje se donosi većinom utvrđenom u članku 148. stavku 2. Ugovora za odluke koje Vijeće donosi na prijedlog Komisije. Glasovi predstavnika država članica u Odboru se ponderiraju na način koji je utvrđen u spomenutom članku. Predsjedatelj ne glasuje.
3. Komisija usvaja mjere koje se odmah primjenjuju. Međutim, ako ove mjere nisu u skladu s mišljenjem Odbora, Komisija ih odmah dostavlja Vijeću. U tom slučaju:

(¹) SL L 151, 15.6.1990., str. 1. Uredba kako je izmijenjena Aktom o pristupanju iz 1994.

- (a) Komisija odgađa primjenu donesenih mjera za tri mjeseca od datuma dostave;
- (b) Vijeće, glasujući kvalificiranom većinom, može donijeti drugačiju odluku u roku koji je utvrđen u točki (a).

Članak 5.

Zadaci Odbora

Odbor ispituje sva pitanja koja, na vlastitu inicijativu ili na zahtjev države članice, postavlja njegov predsjedatelj vezano uz provedbu ove Uredbe.

Članak 6.

Suradnja s drugim odborima

1. U skladu s člankom 2. Odluke 91/115/EEZ, o svim pitanjima koja su u nadležnosti Odbora za monetarnu, financijsku i platnobilančnu statistiku (CMFB) Komisija traži mišljenje tog Odbora.

2. Odboru za bruto nacionalni proizvod koji je uspostavljen Direktivom 89/130/EEZ, Euratom, Komisija dostavlja sve podatke u vezi s provedbom ove Uredbe koji su potrebni za obavljanje njegovih zadataka.

Članak 7.

Datum primjene i prve dostave podataka

1. ESA 95 se prvi puta primjenjuje na podatke određene u skladu s Prilogom B., koji se dostavljaju u travnju 1999.

2. Podaci se dostavljaju Komisiji (Statističkom uredu) u skladu s rokovima iz Priloga B.

3. U skladu sa stavkom 1., do prve dostave na temelju ESA-e 95, države članice nastavljaju Komisiji (Statističkom uredu) dostavljati račune i tablice utvrđene primjenom drugog izdanja ESA-e.

4. Ne dovodeći u pitanje članak 19. Uredbe Vijeća (EEZ, Euratom) br. 1552/89 od 29. svibnja 1989. ⁽¹⁾ o provedbi Odluke 88/376/EEZ, Euratom, o sustavu vlastitih sredstava Zajednice, Komisija i predmetna država članica provjeravaju provedbu ove Uredbe i rezultate tih provjera dostavljaju Odboru iz članka 4. stavka 1. ove Uredbe.

Članak 8.

Prijelazne odredbe

1. U svrhu proračuna i vlastitih sredstava te iznimno od odredaba iz članka 1. stavka 2. i članka 7., Europski sustav integriranih ekonomskih računa koji je na snazi u smislu članka 1. stavka 1. Direktive 89/130/EEZ, Euratom i odnosnih zakonskih akata, a posebno Uredbe (EEZ, Euratom) br. 1552/89 i br. 1553/89 i Odluke 94/728/EZ, Euratom i 94/729/EZ, jest drugo izdanje ESA-e, dok je na snazi Odluka 94/728/EZ, Euratom.

2. U smislu izvješća država članica Komisiji prema postupku u slučaju prekomjernog deficita, kako je utvrđeno Uredbom (EZ) br. 3605/93, Europski sustav integriranih ekonomskih računa je drugo izdanje ESA-e, do izvješća od 1. rujna 1999.

3. Primjena drugog izdanja ESA-e prema stavcima 1. i 2. ovog članka osigurava se prilagodbom podataka koji su prema članku 7. stavku 1. zaprimljeni na temelju ESA-e 95, kako bi se na taj način uzele u obzir promjene koje proizlaze iz razlika u konceptima, definicijama ili nomenklaturama između drugog izdanja ESA-e i ESA-e 95.

Provedba ovog načela određuje se u skladu s postupkom iz članka 6. Direktive Vijeća 89/130/EEZ, Euratom, najkasnije do prosinca 1996.

Članak 9.

Ova Uredba stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europskih zajednica*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 25. lipnja 1996.

Za Vijeće

Predsjednik

M. PINTO

⁽¹⁾ SL L 155, 7.6.1989., str. 1. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EEZ, Euratom) br. 2729/94 (SL L 293, 12.11.1994., str. 5).

PRILOG A.

EUROPSKI SUSTAV RAČUNA
ESA 1995.

SADRŽAJ

	Str.
POGLAVLJE 1. OPĆE ZNAČAJKE	20
UPOTREBA ESA-e	20
Okvir za analizu i politiku	20
Osam obilježja koncepata ESA-e	21
ESA 1995. i SNA 1993.	27
ESA 1995. i ESA 1970.	27
ESA KAO SUSTAV	28
Statističke jedinice i njihovo grupiranje	28
Institucionalne jedinice i sektori	29
Lokalne poslovne jedinice i djelatnosti	29
Rezidentne i nerezidentne jedinice; ukupno gospodarstvo i inozemstvo	29
Tokovi i stanja	30
Tokovi	30
Transakcije	30
Svojstva transakcija	31
Interakcije nasuprot transakcijama unutar jedinice	31
Monetarne nasuprot nemonetarnim transakcijama	31
Transakcija s i bez protustavki	31
Preuređene transakcije	31
Preusmjeravanje	31
Razdjeljivanje	32
Priznavanje glavne strane u transakciji	32
Granični slučajevi	32
Ostale promjene u aktivi	32
Ostale promjene u obujmu aktive i pasive	32
Vlasnički dobiti i gubici	33
Stanja	33
Sustav računa i agregati	33
Računovodstvena pravila	33
Terminologija za dvije strane računa	33
Dvostruko/četverostruko knjiženje	34
Vrednovanje	34
Posebna vrednovanja proizvoda	34
Vrednovanje po stalnim cijenama	35

	Str.
POGLAVLJE 1. (nastavak)	
Vrijeme bilježenja	35
Konsolidacija i saldiranje	35
Konsolidacija	35
Saldiranje	36
Računi, izravnavajuće stavke i agregati	36
Slijed računa	36
Račun roba i usluga	37
Račun inozemstva	37
Izravnavajuće stavke	37
Agregati	37
Input-output okvir	37
POGLAVLJE 2. JEDINICE I GRUPIRANJE JEDINICA	39
GRANICE NACIONALNOG GOSPODARSTVA	39
INSTITUCIONALNE JEDINICE	41
INSTITUCIONALNI SEKTORI	42
Nefinancijska društva (S.11)	44
Podsektor: Javna nefinancijska društva (S.11001)	45
Podsektor: Nacionalna privatna nefinancijska društva (S.11002)	46
Podsektor: Inozemno kontrolirana nefinancijska društva (S.11003)	46
Financijska društva (S.12)	46
Podsektor: Središnja banka (S.121)	48
Podsektor: Ostale monetarne financijske institucije (S.122)	49
Podsektor: Ostali financijski posrednici, osim osiguravajućih društava i mirovinskih fondova (S.123)	50
Podsektor: Popratne financijske djelatnosti (S.124)	50
Podsektor: Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi (S.125)	51
Ukupna država (S.13)	52
Podsektor: Središnja država (S.1311)	52
Podsektor: Savezna država (S.1312)	52
Podsektor: Lokalna država (S.1313)	52
Podsektor: Fondovi socijalne sigurnosti (S.1314)	53
Kućanstva (S.14)	53
Podsektor: Poslodavci (uključujući samozaposlene osobe) (S.141 + S.142)	54
Podsektor: Zaposlenici (S.143)	54
Podsektor: Primateљи vlasničkih dohodaka (S.1441)	54
Podsektor: Primateљи mirovina (S.1442)	54
Podsektor: Primateљи ostalih transfernih dohodaka (S.1443)	54
Podsektor: Ostali (S.145)	54
Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima (S.15)	55
Inozemstvo (S.2)	55
Sektorska klasifikacija proizvođačkih jedinica prema glavnim standardnim pravnim oblicima vlasništva	56

	Str.
POGLAVLJE 2. (nastavak)	
LOKALNE POSLOVNE JEDINICE I DJELATNOSTI	58
Lokalna poslovna jedinica	59
Djelatnost	59
KLASIFIKACIJA DJELATNOSTI	60
JEDINICE HOMOGENE PROIZVODNJE I HOMOGENE GRANE	60
Jedinica homogene proizvodnje	60
Homogene grane	60
KLASIFIKACIJA HOMOGENIH GRANA	61
POGLAVLJE 3. TRANSAKCIJE PROIZVODIMA	62
PROIZVODNJA I OUTPUT	63
Glavne, sporedne i pomoćne aktivnosti	64
Output (P.1)	64
Vrijeme bilježenja i vrednovanje outputa	70
INTERMEDIJARNA POTROŠNJA (P.2)	75
Vrijeme bilježenja i vrednovanje intermedijarne potrošnje	77
FINALNA POTROŠNJA (P.3, P.4)	77
Izdaci za finalnu potrošnju (P.3)	77
Stvarna finalna potrošnja (P.4)	78
Vrijeme bilježenja i vrednovanje izdataka za finalnu potrošnju	80
Vrijeme bilježenja i vrednovanje stvarne finalne potrošnje	80
BRUTO INVESTICIJE (P.5)	81
Bruto investicije u fiksni kapital (P.51)	81
Vrijeme bilježenja i vrednovanje bruto investicija u fiksni kapital	83
Promjene zaliha (P.52)	84
Vrijeme bilježenja i vrednovanje promjena zaliha	85
Neto povećanje dragocjenosti (P.53)	86
UVOZ I IZVOZ ROBA I USLUGA (P.6 i P.7)	86
Uvoz i izvoz roba (P.61 i P.71)	87
Uvoz i izvoz usluga (P.62 i P.72)	89
TRANSAKCIJE POSTOJEĆIM DOBRIMA	91
POGLAVLJE 4. TRANSAKCIJE RASPODJELE	93
NAKNADA ZAPOSLENICIMA (D.1)	93
Nadnice i plaće (D.11)	93
Nadnice i plaće u novcu	93
Nadnice i plaće u naturi	93
Socijalni doprinosi poslodavaca (D.12)	95
Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca (D.121)	95
Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca (D.122)	95

	Str.
POGLAVLJE 4. (<i>nastavak</i>)	
POREZI NA PROIZVODNJU I UVOZ (D.2)	96
Porezi na proizvode (D.21)	97
Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV) (D.211)	97
Porezi i carine na uvoz isključujući PDV (D.212)	97
Porezi na proizvode, osim PDV-a i uvoznih poreza (D.214)	98
Ostali porezi na proizvodnju (D.29)	98
Porezi na proizvodnju i uvoz koji se plaćaju institucijama Europske unije	99
SUBVENCije (D.3)	100
Subvencije na proizvode (D.31)	100
Uvozne subvencije (D.311)	101
Ostale subvencije na proizvode (D.319)	101
Ostale subvencije na proizvodnju (D.39)	101
VLASNIČKI DOHODAK (D.4)	103
Kamata (D.41)	103
Kamata na depozite, zajmove i račune potraživanja i obveza	103
Kamata na vrijednosnice	103
Kamata na mjenice i slične kratkoročne instrumente	103
Kamata na obveznice i zadužnice	103
Kamatni swapovi i ugovori o terminskom tečaju	104
Kamata na financijski <i>leasing</i>	104
Ostale kamate	104
Vrijeme bilježenja	105
Raspodijeljeni dohodak društava (D.42)	105
Dividende (D.421)	105
Povlačenje dohotka kvazi-društava (D.422)	106
Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja (D.43)	107
Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja (D.44)	107
Zakupnine (D.45)	108
Zakupnine od zemljišta	108
Zakupnine od podzemne aktive	108
TEKUĆI POREZI NA DOHODAK, BOGATSTVO I SL. (D.5)	108
Porezi na dohodak (D.51)	109
Ostali tekući porezi (D.59)	109
SOCIJALNI DOPRINOSI I NAKNADE (D.6)	110
Socijalni doprinosi (D.61)	112
Stvarni socijalni doprinosi (D.611)	112
Imputirani socijalni doprinosi (D.612)	113
Socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi (D.62)	114
Socijalne naknade u novcu (D.621)	114
Socijalne naknade iz privatno financiranih programa (D.622)	115

	<i>Str.</i>
POGLAVLJE 4. (<i>nastavak</i>)	
Socijalne naknade zaposlenicima bez izdvajanja (D.623)	115
Naknade socijalne pomoći u novcu (D.624)	115
Socijalni transferi u naturi (D.63)	115
Socijalne naknade u naturi (D.631)	115
Naknade socijalne sigurnosti, refundacije (D.6311)	116
Ostale naknade socijalne sigurnosti u naturi (D.6312)	116
Naknade socijalne pomoći u naturi (D.6313)	116
Transferi pojedinačnih netržišnih roba i usluga (D.632)	116
OSTALI TEKUĆI TRANSFERI (D.7)	117
Neto premije neživotnog osiguranja (D.71)	117
Potraživanja od neživotnog osiguranja (D.72)	118
Tekući transferi unutar ukupne države (D.73)	118
Tekuća međunarodna suradnja (D.74)	119
Razni tekući transferi (D.75)	120
Tekući transferi NUSK-u	120
Tekući transferi između kućanstava	120
Novčane kazne i penali	120
Lutrija i igre na sreću	121
Plaćanje odštete	121
Četvrti vlastiti izvori koji se temelje na BNP-u	121
Ostalo	121
PRILAGODBA ZA PROMJENE NETO VLASNIČKOG UDJELA KUĆANSTAVA U PRIČUVAMA MIROVINSKIH FONDOVA (D.8)	122
KAPITALNI TRANSFERI (D.9)	123
Porezi na kapital (D.91)	123
Investicijske potpore (D.92)	124
Ostali kapitalni transferi (D.99)	125
POGLAVLJE 5. FINANCIJSKE TRANSAKCIJE	127
KLASIFIKACIJA FINANCIJSKIH TRANSAKCIJA	129
Monetarno zlato i posebna prava vučenja (SDR) (F.1)	131
Monetarno zlato (F.11)	131
Posebna prava vučenja (SDR) (F.12)	132
Gotovina i depoziti (F.2)	132
Gotovina (F.21)	132
Prenosivi depoziti (F.22)	133
Ostali depoziti (F.29)	133
Vrijednosnice osim dionica (F.3)	134
Vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.33)	134
Kratkoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.331)	135
Dugoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.332)	135
Financijske izvedenice (F.34)	136

	Str.
POGLAVLJE 5. (<i>nastavak</i>)	
Zajmovi (F.4)	137
Kratkoročni zajmovi (F.41)	137
Dugoročni zajmovi (F.42)	137
Dionice i ostali vlasnički udjeli (F.5)	139
Dionice i ostali vlasnički udjeli, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (F.51)	140
Dionice koje kotiraju na burzi, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (F.511) i dionice koje ne kotiraju na burzi, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (F.512)	140
Ostali vlasnički udjeli (F.513)	141
Dionice u uzajamnim fondovima (F.52)	141
Tehničke pričuve osiguranja (F.6)	141
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova (F.61)	142
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja (F.611)	142
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova (F.612)	143
Pretplata premija osiguranja i pričuve za postojeća potraživanja (F.62)	144
Ostali računi potraživanja/obveza (F.7)	144
Trgovački krediti i predujmovi (F.71)	145
Ostali računi potraživanja/obveza, isključujući trgovačke kredite i predujmove (F.79)	145
Podsjetna stavka: izravno strano ulaganje (F.m)	146
RAČUNOVODSTVENA PRAVILA ZA FINANIJSKE TRANSAKCIJE	146
Vrednovanje	146
Vrijeme bilježenja	149
Prikupljanje financijskih transakcija iz promjena u bilancama stanja	149
<i>Prilog 5.1: Veza s mjerama novca</i>	149
POGLAVLJE 6. OSTALI TOKOVI	151
POTROŠNJA FIKSNOG KAPITALA (K.1)	151
POVEĆANJA UMANJENO ZA SMANJENJA NEFINANCIJSKE NEPROIZVEDENE AKTIVE (K.2)	151
OSTALE PROMJENE U AKTIVI (K.3 do K.12)	152
OSTALE PROMJENE OBUJMA (K.3 do K.10 i K.12)	152
EKONOMSKO NASTAJANJE NEPROIZVEDENE AKTIVE (K.3)	153
EKONOMSKO NASTAJANJE PROIZVEDENE AKTIVE (K.4)	153
PRIRODNI RAST NEKULTIVIRANIH BIOLOŠKIH RESURSA (K.5)	153
EKONOMSKO NESTAJANJE NEPROIZVEDENE AKTIVE (K.6)	154
GUBICI ZBOG NEPOGODA (K.7)	154
NENADOKNADENE ZAPLJENE (K.8)	154
OSTALE PROMJENE OBUJMA NEFINANCIJSKE AKTIVE D.N. (K.9)	154
OSTALE PROMJENE OBUJMA FINANCIJSKE AKTIVE I PASIVE D.N. (K.10)	155

	Str.
POGLAVLJE 6. (nastavak)	
PROMJENE U KLASIFIKACIJAMA I STRUKTURI (K.12)	156
Promjene u klasifikaciji i strukturi sektora (K.12.1)	156
Promjene u klasifikaciji aktive i pasive (K.12.2)	156
NOMINALNI VLASNIČKI DOBICI/GUBICI (K.11)	157
Neutralni vlasnički dobiti/gubici (K.11.1)	158
Realni vlasnički dobiti/gubici (K.11.2)	158
Vlasnički dobiti po vrsti financijske aktive	159
Gotovina i depoziti (AF.2)	159
Zajmovi (AF.4) i ostali računi potraživanja/dugovanja (AF.7)	159
Vrijednosnice osim dionica (AF.3)	159
Dionice i ostali vlasnički udjeli (AF.5)	160
Tehničke pričuve osiguranja (AF.6)	160
Financijska aktiva u stranoj valuti	160
POGLAVLJE 7. BILANCE STANJA	161
VRSTE AKTIVE	162
Nefinancijska proizvedena aktiva (AN.1)	162
Nefinancijska neproizvedena aktiva (AN.2)	162
Financijska aktiva i pasiva (AF)	163
VREDNOVANJE KNJIŽENIH STAVKI U BILANCI STANJA	165
Opća načela vrednovanja	165
NEFINANCIJSKA AKTIVA (AN)	166
Proizvedena aktiva (AN.1)	166
Fiksna aktiva (AN.11)	166
Opipljiva fiksna aktiva (AN.111)	166
Neopipljiva fiksna aktiva (AN.112)	166
Zalihe (AN.12)	166
Dragocjenosti (AN.13)	167
Neproizvedena aktiva (AN.2)	167
Opipljiva neproizvedena aktiva (AN.21)	167
Zemljište (AN.211)	167
Podzemna aktiva (AN.212)	167
Ostala prirodna aktiva (AN.213 i AN.214)	167
Neopipljiva neproizvedena aktiva (AN.22)	167
Financijska aktiva i pasiva (AF)	168
Monetarno zlato i SDR (AF.1)	168
Gotovina i depoziti (AF.2)	168
Vrijednosnice osim dionica (AF.3)	168
Zajmovi (AF.4)	169
Dionice i drugi vlasnički udjeli (AF.5)	169

	Str.
POGLAVLJE 7. (nastavak)	
Tehničke pričuve osiguranja (AF.6)	169
Ostali računi potraživanja/obveza (AF.7)	170
Memorandumske stavke	170
Trajna potrošačka dobra (AN.m)	170
Izravno strano ulaganje (AF.m)	170
Financijske bilance stanja	171
Prilog 7.1.: Definicije pojedinih kategorija aktive	172
Prilog 7.2.: Bilježenje stavki od početne do završne bilance stanja	180
POGLAVLJE 8. SLIJED RAČUNA I IZRAVNAVAJUĆE STAVKE	183
SLIJED RAČUNA	186
Tekući računi	186
Račun proizvodnje (I)	186
Računi raspodjele i uporabe dohotka (II.)	186
Računi primarne raspodjele dohotka (II.1.)	188
Račun stvaranja dohotka (II.1.1.)	188
Račun alokacije primarnog dohotka (II.1.2.)	188
Račun poduzetničkog dohotka (II.1.2.1.)	188
Račun alokacije ostalog primarnog dohotka (II.1.2.2.)	194
Račun sekundarne raspodjele dohotka (II.2.)	194
Račun preraspodjele dohotka u naturi (II.3.)	202
Račun uporabe dohotka (II.4.)	202
Račun uporabe raspoloživog dohotka (II.4.1.)	202
Račun uporabe prilagođenog raspoloživog dohotka (II.4.2.)	202
Računi akumulacije (III.)	204
Kapitalni račun (III.1.)	204
Račun promjene neto vrijednosti uslijed štednje i transfera kapitala (III.1.1.)	204
Račun povećanja nefinancijske aktive (III.1.2.)	204
Financijski račun (III.2.)	204
Račun ostalih promjena u aktivi (III.3.)	204
Račun ostalih promjena obujma aktive (III.3.1.)	211
Račun revalorizacije (III.3.2.)	211
Račun neutralnih vlasničkih dobitaka i gubitaka (III.3.2.1.)	211
Račun stvarnih vlasničkih dobitaka i gubitaka (III.3.2.2.)	211
Bilance stanja (IV.)	220
Početna bilanca stanja (IV.1.)	220
Promjene u bilanci stanja (IV.2.)	220
Završna bilanca stanja (IV.3.)	220

	Str.
POGLAVLJE 8. (nastavak)	
RAČUNI SEKTORA INOZEMSTVA (V.)	220
Tekući računi	225
Vanjski račun roba i usluga (V.I.)	225
Vanjski račun primarnih dohodaka i tekućih transfera (V.II.)	225
Vanjski računi akumulacije (V.III.)	225
Kapitalni račun (V.III.1.)	225
Financijski račun (V.III.2.)	225
Račun ostalih promjena aktive (V.III.3.)	225
Bilance stanja (V.IV.)	226
RAČUN ROBA I USLUGA (0)	234
INTEGRIRANI EKONOMSKI RAČUNI	235
AGREGATI	245
Bruto domaći proizvod po tržišnim cijenama (BDP)	245
Poslovni višak ukupnog gospodarstva	245
Mješoviti dohodak ukupnog gospodarstva	245
Poduzetnički dohodak ukupnog gospodarstva	245
Nacionalni dohodak (po tržišnim cijenama)	245
Nacionalni raspoloživi dohodak	246
Štednja	246
Saldo vanjskog tekućeg računa	246
Neto uzajmljivanje (+) ili pozajmljivanje (-) ukupnog gospodarstva	246
Neto vrijednost ukupnog gospodarstva	246
MATRIČNI PRIKAZ	246
Matrični prikaz računa ESA-e	247
Svojstva računovodstvenih matrica	250
Prilagodba matrice reduciranog formata posebnim vrstama analize	251
POGLAVLJE 9. INPUT-OUTPUT OKVIR	266
TABLICE PONUDE I UPORABE	270
TABLICE KOJE POVEZUJU TABLICE PONUDE I UPORABE SA SEKTORSKIM RAČUNIMA	284
SIMETRIČNE INPUT-OUTPUT TABLICE	284
POGLAVLJE 10. MJERE CIJENE I OBUJMA	289
PODRUČJE PRIMJENE INDEKSA CIJENA I OBUJMA U SUSTAVU RAČUNA	290
Integrirani sustav indeksa cijene i obujma	290
Indeksi cijene i obujma za ostale agregate	291
OPĆA NAČELA MJERENJA INDEKSA CIJENA I OBUJMA	292
Definicija cijena i obujma tržišnih proizvoda	292
Razlike u kakvoći i razlike u cijeni	292

	Str.
POGLAVLJE 10. (nastavak)	
Načela za netržišne usluge	293
Načela za dodanu vrijednosti i BDP	294
PROBLEMI PRI PRIMJENI NAČELA	294
Opća primjena	295
Primjena na posebne tokove	295
Tokovi robe i tržišnih usluga	295
Tokovi netržišnih usluga	296
Porezi i subvencije na proizvode i uvoz	297
Potrošnja fiksnog kapitala	298
Naknade zaposlenicima	298
Stanja proizvedene fiksne aktive i zaliha	298
Mjere realnog dohotka za ukupno gospodarstvo	299
IZBOR FORMULE INDEKSNOG BROJA I BAZNE GODINE	300
MEĐUPROSTORNI INDEKSI CIJENE I OBUJMA	300
POGLAVLJE 11. STANOVNIŠTVO I INPUTI RADA	302
UKUPNO STANOVNIŠTVO	302
EKONOMSKI AKTIVNO STANOVNIŠTVO	303
ZAPOSLENOST	304
Zaposlenici	304
Samozaposlene osobe	305
Zaposlenost i rezidentnost	305
NEZAPOSLENOST	306
ZAPOSLENJA	307
Zaposlenja i rezidentnost	307
UKUPNO ODRAĐENI SATI	307
EKVIVALENT PUNOG RADNOG VREMENA	308
INPUTI RADA ZAPOSLENIKA U STALNOJ NAKNADI	309
POGLAVLJE 12. TROMJESEČNI EKONOMSKI RAČUNI	310
POGLAVLJE 13. REGIONALNI RAČUNI	312
REGIONALNO PODRUČJE	312
JEDINICE I REZIDENTNOST	312
METODE REGIONALIZACIJE	313
AGREGATI PO DJELATNOSTIMA	314
RAČUNI KUĆANSTAVA	316

	Str.
<i>PRILOZI</i>	
I. USLUGE FINANCIJSKOG POSREDOVANJA INDIREKTNO MJERENE (UFPIM)	317
Potrebne promjene u poglavljima ESA-e pri alociranju UFPIM-a	317
II. LEASING I KUPOPRODAJA TRAJNIH DOBARA S OBROČNOM OTPLATOM CIJENE	323
Definicije	323
Leasing	323
Operativni <i>leasing</i>	323
Financijski <i>leasing</i>	323
Kupoprodaja s obročnom otplatom cijene	324
Obrada u računima	324
Operativni <i>leasing</i>	324
Financijski <i>leasing</i>	324
Kupoprodaja s obročnom otplatom cijene	325
III. OSIGURANJE	327
Uvod	327
Definicije	327
Socijalno osiguranje	327
Državni programi socijalne sigurnosti	327
Privatno financirani programi socijalnog osiguranja	328
Programi socijalnog osiguranja bez izdvajanja koje vode poslodavci	328
Druga osiguranja	328
Druga životna osiguranja	328
Druga neživotna osiguranja	328
Reosiguranje	329
Popratne osiguravajuće djelatnosti	329
Obrada u računima	329
Socijalno osiguranje	329
Državni programi socijalne sigurnosti	329
Privatno financirani programi socijalnog osiguranja	330
Programi socijalnog osiguranja bez osiguranih sredstava koje vode poslodavci	331
Druga osiguranja	332
Druga životna osiguranja	333
Druga neživotna osiguranja	333
Reosiguranje	335
Popratne osiguravajuće djelatnosti	335
Brojčani primjer osiguranja	336
IV. KLASIFIKACIJE I RAČUNI	341
Klasifikacije	341
Klasifikacija institucionalnih sektora (S)	341

	Str.
Klasifikacija transakcija i ostalih tokova	342
Klasifikacija izravnavajućih stavki (B)	345
Klasifikacija aktive (A)	346
Pregrupiranje i kodificiranje djelatnosti (A), proizvoda (P) i investicija (investicije u fiksni kapital) (Pi)	348
Klasifikacija osobne potrošnje prema namjeni (COICOP)	356
Funkcionalna klasifikacija države (COFOG)	357
Računi	359

TABLICE

2.1.	Sektori i podsektori	42
2.2.	Vrsta proizvođača, glavne aktivnosti i funkcije razvrstani po sektorima	44
2.3.	Sektorska klasifikacija jedinica proizvođača prema glavnim standardnim pravnim oblicima vlasništva	57
3.1.	Razlika između tržišnih proizvođača, proizvođača za vlastitu finalnu potrošnju i ostalih netržišnih proizvođača za institucionalne jedinice	66
3.2.	Institucionalne jedinice, lokalne poslovne jedinice, proizvodnja i razlika između tržišne proizvodnje, proizvodnje za vlastitu finalnu upotrebu i ostale netržišne proizvodnje	69
3.3.	Razlika između tržišnih proizvođača, proizvođača za vlastitu finalnu upotrebu i ostalih netržišnih proizvođača za lokalne poslovne jedinice i njihovu proizvodnju	70
3.4.	Tretman prijevoza izvezeno robe	90
3.5.	Tretman prijevoza uvezene robe	91
5.1.	Klasifikacija financijskih transakcija	130
8.1.	Sinoptički prikaz računa, izravnavajućih stavaka i glavnih agregata	184
8.2.	Račun I: Račun proizvodnje	187
8.3.	Račun II.1.1.: Račun stvaranja dohotka	189
8.4.	Račun II.1.2.: Račun alokacije primarnog dohotka	191
8.5.	Račun II.1.2.1.: Poduzetnički dohodak i II.1.2.2.: Alokacija ostalog primarnog dohotka	195
8.6.	Račun II. 2.: Račun sekundarne raspodjele dohotka	198
8.7.	Račun II. 3.: Račun preraspodjele dohotka u naturi	201
8.8.	Račun II. 4.1.: Račun uporabe raspoloživog dohotka	203
8.9.	Račun II. 4.2.: Račun uporabe prilagođenog raspoloživog dohotka	205
8.10.	Račun III.1.1.: Račun promjene neto vrijednosti uslijed štednje i kapitalnih transfera	206
8.11.	Račun III.1.2.: Račun povećanja nefinancijske aktive	207
8.12.	Račun III. 2.: Financijski račun	209
8.13:	Račun III. 3.1.: Račun ostalih promjena obujma aktive	212
8.14:	Račun III. 3.2.: Račun revalorizacije	216
8.15.	Račun IV.: Bilance stanja	221
8.16:	Potpuni slijed računa sektora inozemstva (račun vanjskih transakcija)	226
8.17:	Račun 0: Račun roba i usluga	234
8.18.	Integrirani ekonomski računi	236
8.19.	Matrični prikaz potpunog slijeda računa i izravnavajućih stavaka za ukupno gospodarstvo	252
8.20.	Shematski prikaz matrice društvenog računovodstva	259
8.21.	Primjer detaljne matrice društvenog računovodstva	262
8.22.	Primjer detaljne podmatrice: neto dodana vrijednost (osnovne cijene)	264

	Str.
9.1.	Pojednostavljena tablica ponude 266
9.2.	Pojednostavljena tablica uporabe 266
9.3.	Pojednostavljena kombinirana tablica ponude i uporabe 267
9.4.	Pojednostavljena simetrična input-output tablica (proizvod po proizvod) 268
9.5.	Tablica ponude u osnovnim cijenama, uključujući pretvorbu u transformaciju u kupovne cijene 271
9.6.	Tablica uporabe u kupovnim cijenama 272
9.7.	Jednostavna tablica trgovačkih i prijevoznih marža 276
9.8.	Jednostavna tablica poreza minus subvencije na proizvode 277
9.9.	Tablica uporabe za uvoz 281
9.10.	Tablica uporabe u osnovnim cijenama za domaći output 282
9.11.	Tablica koja povezuje tablice ponude i uporabe sa sektorskim računima 284
9.12.	Simetrična input-output tablica u osnovnim cijenama (proizvod po proizvod) 286
9.13.	Simetrična input-output tablica za domaći output (proizvod po proizvod) 288
A.I.1.	Učinak alociranja UFPIM-a po institucionalnim sektorima, uključujući promjene za netržišne proizvođače 320
A.I.2.	Učinak alociranja UFPIM-a samo na nominalni sektor 321
A.III.1.	Državni programi socijalne sigurnosti 336
A.III.2.	Privatno financirani programi socijalnog osiguranja 337
A.III.3.	Programi socijalnog osiguranja bez osiguranih sredstava koje vode poslodavci 338
A.III.4.	Druga životna osiguranja 339
A.III.5.	Druga neživotna osiguranja 340
A.IV.1.	Račun 0: Račun roba i usluga 359
A.IV.2.	Potpuni slijed računa za ukupno gospodarstvo 359
A.IV.3.	Potpuni slijed računa za nefinancijska društva 373
A.IV.4.	Potpuni slijed računa za financijska društva 382
A.IV.5.	Potpuni slijed računa za ukupnu državu 392
A.IV.6.	Potpuni slijed računa za kućanstva 403
A.IV.7.	Potpuni slijed računa za neprofitne ustanove koje služe kućanstvima 414

POGLAVLJE 1.

OPĆE ZNAČAJKE

- 1.01. Europski sustav nacionalnih i regionalnih računa (ESA 1995. ili jednostavno ESA) je međunarodno usklađen računovodstveni okvir za sustavno i detaljno opisivanje ukupnog gospodarstva (regije, države ili skupine država), njegovih sastavnih dijelova i odnosa s ostalim ukupnim gospodarstvima.

ESA 1995. zamjenjuje Europski sustav integriranih ekonomskih računa koji je objavljen 1970. (ESA 1970.; drugo, neznatno promijenjeno izdanje, pojavilo se 1978.).

ESA 1995. je u potpunosti usklađena s revidiranim, svjetskim smjernicama za nacionalno računovodstvo – Sustavom nacionalnih računa (SNA 1993. ili SNA; ove su smjernice stvorene pod zajedničkom odgovornošću Ujedinjenih naroda, MMF-a, Komisije Europskih zajednica, OECD-a i Svjetske banke). ESA je, međutim, više usmjerena na okolnosti i potrebe za podacima u Europskoj uniji. ESA je, poput SNA, usklađena s konceptima i klasifikacijama koje se koriste u mnogim drugim, društvenim i ekonomskim statistikama. Tipični primjeri su statistika zaposlenosti, statistika industrije i statistika vanjske trgovine. ESA stoga služi kao središnji referentni okvir za društvenu i ekonomsku statistiku Europske unije i država članica.

- 1.02. Okvir ESA-e sastoji se od dva glavna skupa tablica:

- (a) sektorski računi ⁽¹⁾;
- (b) input-output okvir ⁽²⁾ i računi prema djelatnostima ⁽¹⁾.

Sektorski računi pružaju, za svaki institucionalni sektor, sustavan opis različitih faza ekonomskog procesa: proizvodnje, stvaranja dohotka, raspodjele dohotka, preraspodjele dohotka, uporabe dohotka i financijske i nefinancijske akumulacije. Sektorski računi uključuju također bilancu stanja koja prikazuje stanja aktive, pasive i neto vrijednost na početku i na kraju računovodstvenog razdoblja.

Input-output okviri i računi prema djelatnosti detaljnije opisuju proizvodni proces (strukturu troškova, stvaranje dohotka i zaposlenost) i tokove dobara i usluga (proizvodnju, uvoz, izvoz, finalnu potrošnju, intermedijarnu potrošnju i investicije po proizvodnim grupama).

ESA obuhvaća koncepte vezane uz stanovništvo i zaposlenost ⁽³⁾. Ti koncepti su relevantni za sektorske račune kao i za input-output okvir.

ESA nije ograničena na godišnju izradu nacionalnih računa, već se primjenjuje i na tromjesečne ⁽⁴⁾ i regionalne ⁽⁵⁾ račune.

UPOTREBA ESA-e

Okvir za analizu i politiku

- 1.03. Okvir ESA-e se koristi za analizu i ocjenu:

- (a) strukture ukupnog gospodarstva. Primjeri su:
 - 1. dodana vrijednost i zaposlenost prema djelatnostima;
 - 2. dodana vrijednost i zaposlenost prema regiji;

⁽¹⁾ Vidjeti poglavlje 8.: „Slijed računa i izravnavajuće stavke”.

⁽²⁾ Vidjeti poglavlje 9.: „Input- output okvir”.

⁽³⁾ Vidjeti poglavlje 11.: „Stanovništvo i inputi rada”.

⁽⁴⁾ Vidjeti poglavlje 12.: „Tromjesečni ekonomski računi”.

⁽⁵⁾ Vidjeti poglavlje 13.: „Regionalni računi”.

3. raspodjela prihoda prema sektoru;
 4. uvoz i izvoz prema skupini proizvoda;
 5. izdaci za finalnu potrošnju prema skupini proizvoda;
 6. investicije u fiksni kapital i stanje fiksnog kapitala prema djelatnosti;
 7. struktura stanja i tokova financijske aktive prema vrsti aktive i sektoru.
- (b) specifičnih dijelova ili aspekata ukupnog gospodarstva. Primjeri su:
1. bankarstvo i financije u nacionalnom gospodarstvu;
 2. uloga države;
 3. gospodarstvo pojedine regije (u usporedbi s ukupnim nacionalnim gospodarstvom).
- (c) razvoja ukupnog gospodarstva tijekom vremena. Primjeri su:
1. analiza stope rasta BDP-a;
 2. analiza inflacije;
 3. analiza sezonskih kretanja u izdacima kućanstva na temelju tromjesečnih računa;
 4. analiza promjene važnosti određenih vrsta financijskih instrumenata tijekom vremena, npr. povećanje važnosti opcija;
 5. usporedba industrijske strukture nacionalnog gospodarstva tijekom duljeg razdoblja, npr. tijekom razdoblja od 30 godina.
- (d) ukupnog gospodarstva u odnosu na ostala ukupna gospodarstva. Primjeri su:
1. usporedba uloga države u državama članicama Europske unije;
 2. analiza međuzavisnosti gospodarstava Europske unije;
 3. analiza sastava i odredišta izvoza Europske unije;
 4. usporedba stopa rasta BDP-a ili raspoloživog dohotka po glavi u EU te SAD-u i Japanu.
- 1.04. Za EU i njezine države članice, brojke koje proizlaze iz tog okvira imaju važnu ulogu u određivanju i nadziranju njihovih socijalnih i ekonomskih politika.
- Osim toga, postoje neke vrlo važne specifične upotrebe:
- (a) za praćenje i vođenje europske monetarne politike: konvergencijski kriteriji Europske monetarne unije su određeni na temelju podataka iz nacionalnih računa (državni deficit, državni dug i BDP);
 - (b) za dodjelu novčane potpore regijama Europske unije: izdaci strukturnih fondova Europske unije djelomično se temelje na regionalnim podacima iz nacionalnih računa;
 - (c) za određivanje vlastitih sredstava Europske unije. Oni ovise o podacima iz nacionalnih računa na tri načina:
 1. ukupna sredstva Europske unije određuju se kao postotak bruto nacionalnog proizvoda država članica (BNP);
 2. treći vlastiti izvor Europske unije je vlastiti izvor iz PDV-a. Doprinosi država članica ovome izvoru, u velikoj mjeri ovise o podacima iz nacionalnih računa, budući da se oni koriste za izračunavanje prosječne stope PDV-a;
 3. relativna veličina doprinosa država članica za četvrti vlastiti izvor Europske unije temelji se na njihovim bruto nacionalnim proizvodima.

Osam obilježja koncepata ESA-e

- 1.05. Radi uspostave dobre ravnoteže između potrebe za podacima i mogućnosti njihova prikupljanja, koncepti ESA-e imaju osam važnih obilježja. Oni su:
- (a) usklađeni na međunarodnoj razini;
 - (b) usklađeni s onima u ostalim socijalnim i ekonomskim statistikama;
 - (c) dosljedni;

- (d) operativni;
- (e) različiti od većine administrativnih koncepata;
- (f) dobro uspostavljeni i utvrđeni za dugo razdoblje;
- (g) usmjereni na opisivanje ekonomskog procesa u monetarnim, lako vidljivim izrazima;
- (h) fleksibilni i višenamjenski.

1.06. Koncepti su usklađeni na međunarodnoj razini zato što:

- (a) u državama članicama EU-a ESA predstavlja standard za prikazivanje podataka iz nacionalnih računa svim međunarodnim organizacijama. Jedino u nacionalnim publikacijama nije obavezno strogo poštovati pravila ESA-e;
- (b) koncepti ESA-e su u svakom pogledu usklađeni s onima iz svjetskih smjernica za nacionalno računovodstvo, tj. SNA.

Međunarodna usklađenost koncepata je ključni element pri usporedbi statistika različitih zemalja.

1.07. Koncepti su usklađeni s onima u ostalim socijalnim i ekonomskim statistikama zato što:

- (a) ESA koristi više koncepata i klasifikacija (NACE Rev. 1.), koji se također upotrebljavaju pri izradi ostalih socijalnih i ekonomskih statistika država članica Europske unije, npr. statistika obrtništva, vanjske trgovine i zaposlenosti; razlike u konceptima su minimalne. Osim toga, ovi koncepti i klasifikacije Europske unije također su usklađeni s onima Ujedinjenih naroda;
- (b) koncepti ESA-e su, poput SNA, usklađeni i s onima iz glavnih svjetskih smjernica za ostalu ekonomsku statistiku, a posebno s Priručnikom bilance plaćanja MMF-a, Statistikom državnih financija (GFS) MMF-a, OECD-ovom Statistikom prihoda te rezolucijama ILO-a o konceptima zaposlenosti, radnih sati i troškova rada.

Usklađivanje s ostalim društvenim i ekonomskim statistikama pomaže u povezivanju i usporedbi ovih rezultata. Kao posljedica, dobivaju se bolji rezultati nacionalnih računa. Povrh toga, podaci sadržani u ovim specifičnim statistikama mogu se bolje povezati s općom statistikom nacionalnog gospodarstva, tj. rezultatima nacionalnih računa kao što su BNP ili dodana vrijednost prema djelatnosti i sektoru.

1.08. Jednaki računovodstveni okviri povećavaju dosljednost koncepata kojima se opisuju različiti dijelovi ekonomskog procesa (proizvodnja, raspodjela dohotka, korištenje dohotka, akumulacija). Unutarnja dosljednost omogućava da se statistike iz različitih dijelova računovodstvenog okvira međusobno povežu. Tako se, na primjer, može izračunati sljedeće:

- (a) iznosi vezani uz produktivnost, kao što je dodana vrijednost za sat rada (ovaj iznos zahtijeva dosljednost između pojmova dodane vrijednosti i sati rada);
- (b) raspoloživi nacionalni dohodak po glavi stanovnika (ovaj odnos zahtijeva dosljednost između pojmova raspoloživog nacionalnog dohotka i stanovništva);
- (c) investicije u fiksni kapital kao postotak stanja fiksnog kapitala (ovaj omjer zahtijeva dosljednost između definicija spomenutih tokova i stanja);
- (d) državni deficit i državni dug kao postotak bruto domaćeg proizvoda (ove brojke zahtijevaju dosljednost između pojmova državnog deficita, državnog duga i bruto domaćeg proizvoda).

Ova unutarnja dosljednost koncepata omogućava izvođenje određenih procjena iz reziduala, npr. štednja se može procijeniti kao razlika između raspoloživog dohotka i izdataka za finalnu potrošnju. ⁽⁶⁾

1.09. Koncepti ESA-e su operativne prirode budući da su sastavljeni s namjerom njihova mjerenja. Operativni značaj ovih koncepata može se vidjeti na nekoliko načina:

- (a) neke se aktivnosti ili stavke opisuju jedino ako su značajne veličine. To se, na primjer, odnosi na vlastitu proizvodnju robe u okviru kućanstava: tkanje i lončarstvo se ne bilježe kao proizvodnja, jer ove vrste proizvodnje nisu značajne za države

⁽⁶⁾ Vidjeti poglavlje 8.: „Slijed računa i izravnavajuće stavke”.

Europske unije. Drugi tipični primjer jesu jeftini sitni alat i uređaji koji se bilježe kao investicije u fiksni kapital jedino u slučaju kada izdaci kupovine takve trajne robe prelaze 500 ECU-a (u cijenama iz 1995.) po komadu (ili, ako se kupuju u velikim količinama, za ukupno kupljenu robu); ako spomenuti izdaci ne prijeđu ovaj prag, ovi se artikli bilježe kao intermedijarna potrošnja;

- (b) neki su koncepti popraćeni jasnim uputama za njihovu procjenu. Na primjer, kod definiranja kapitalne potrošnje preporučuje se linearna amortizacija, a za procjenu stanja fiksnog kapitala metoda stalne inventarizacije. Drugi primjer je vrednovanje vlastite proizvodnje: ono se, u načelu, vrednuje po osnovnim cijenama, ali se one, po potrebi, mogu procijeniti zbrajanjem različitih uključenih troškova;
- (c) radi pojednostavljenja, usvojeni su neki dogovori. Na primjer, po dogovoru se sve kolektivne usluge koje osigurava država, bilježe kao izdaci za finalnu potrošnju;
- (d) koncepti su usklađeni s onima iz društvene i ekonomske statistike koji se pri izradi nacionalnih računa koriste kao inputi.

1.10. Istodobno, međutim, spomenuti koncepti nisu uvijek lako primjenjivi, budući da se u nekim pogledima obično razlikuju od onih koji se koriste u administrativnim izvorima podataka. To su, na primjer, poslovni računi, podaci o različitim vrstama poreza (PDV, porez na dohodak, uvozne pristojbe itd.), podaci o socijalnoj sigurnosti te podaci nadzornih odbora u bankarstvu i osiguranju. Ovi administrativni podaci često služe kao inputi pri izradi nacionalnih računa. Stoga se oni moraju preoblikovati kako bi bili sukladni s ESA-om.

Koncepti ESA-e obično se razlikuju od odgovarajućih administrativnih protustavki zato što:

- (a) administrativni koncepti se razlikuju od države do države. Stoga se putem njih ne može ostvariti međunarodna kompatibilnost;
- (b) administrativni koncepti se s vremenom mijenjaju. Stoga se putem njih ne može ostvariti vremenska usporedivost;
- (c) koncepti koji se koriste u izvorima administrativnih podataka obično nisu međusobno konzistentni. Međutim, povezivanje i usporedba podataka, što predstavlja ključni element pri kompilaciji nacionalnih računa, ostvarivi su jedino uz konzistentni skup koncepata.
- (d) administrativni koncepti nisu optimalni za ekonomsku analizu i evaluaciju ekonomske politike.

U nekim slučajevima, međutim, izvori administrativnih podataka vrlo dobro zadovoljavaju potrebe za podacima nacionalnih računa i ostalih statistika, budući da:

- (a) koncepti i klasifikacije koji su izvorno namijenjeni u statističke svrhe, mogu se usvojiti i u administrativne svrhe, npr. klasifikacija državnih izdataka prema vrsti;
- (b) administrativni izvori podataka mogu eksplicitno uvažavati (zasebne) potrebe za statističkim podacima; to se, na primjer, odnosi na sustav Intrastat-a za pružanje informacija o isporukama robe između država članica Europske unije.

1.11. Glavni koncepti ESA-e su jasno određeni i utvrđeni za dulje razdoblje, budući da:

- (a) odobreni su kao međunarodni standard za naredna desetljeća;
- (b) uzastopnim međunarodnim smjernicama za nacionalno računovodstvo većina temeljnih koncepata se nije značajno promijenila.

Ovaj kontinuitet u konceptima smanjuje potrebu za ponovnim izračunom vremenskih serija i učenjem novih koncepata te smanjuje njihovu izloženost nacionalnim i međunarodnim političkim pritiscima. Iz tih razloga rezultati nacionalnih računa desetljećima predstavljaju nepristranu bazu podataka za ekonomsku politiku i analizu.

1.12. Naglasak koncepata ESA-e je stavljen na opisivanje ekonomskog procesa u monetarnim izrazima koji su lako vidljivi. Stanja i tokovi koji nisu lako vidljivi u monetarnom smislu ili koji nemaju jasan monetarni ekvivalent većinom se ne uzimaju u obzir.

Ovo se načelo ne primjenjuje striktno, budući da također treba uzeti u obzir zahtjeve za konzistentnošću i različite potrebe za podacima. Na primjer, radi dosljednosti se vrijednost kolektivnih državnih usluga bilježi kao output, budući da je isplata

naknade zaposlenicima i kupovina svih vrsta robe i usluga koju izvrši država lako vidljiva u monetarnim izrazima. Nadalje, u svrhu ekonomske analize i politike, opisivanje kolektivnih državnih usluga u odnosu na ostatak nacionalnog gospodarstva povećava korisnost nacionalnih računa kao cjeline.

1.13. Opseg koncepata ESA-e može se ilustrirati uzimajući u obzir nekoliko važnih graničnih slučajeva.

U granice proizvodnje ESA-e potpada sljedeće (vidjeti stavke od 3.07. do 3.09.):

- (a) proizvodnja pojedinačnih i kolektivnih državnih usluga;
- (b) vlastita proizvodnja stambenih usluga od strane vlasnika–stanara;
- (c) proizvodnja robe za vlastitu finalnu potrošnju, npr. poljoprivrednih proizvoda;
- (d) izgradnja za vlastite potrebe, uključujući i onu koju su izvela kućanstva;
- (e) proizvodnja usluga koje je proizvelo plaćeno kućansko osoblje;
- (f) uzgoj riba u ribnjacima;
- (g) zakonom zabranjena proizvodnja, npr. prostitucija i proizvodnja droge;
- (h) proizvodnja čiji prihodi nisu u potpunosti prijavljeni fiskalnim tijelima, npr. skrivena proizvodnja tekstila.

Pod proizvodnju ne potpadaju sljedeće stavke:

- (a) kućanske i osobne usluge proizvedene i konzumirane u istom kućanstvu, npr. čišćenje, priprema hrane ili njega bolesnih ili starijih osoba;
- (b) dobrovoljne usluge koje ne vode do proizvodnje robe, npr. čuvanje i čišćenje bez naknade;
- (c) prirodni uzgoj ribe u otvorenom moru.

Općenito, ESA bilježi sve outpute proizvodnje koja se nalazi u granicama definirane proizvodnje. Postoji, međutim, nekoliko specifičnih iznimaka od ovog pravila:

- (a) ne bilježi se output pomoćnih aktivnosti; svi inputi koje potroši pomoćna aktivnost – materijali, rad, potrošnja fiksnog kapitala itd. – tretiraju se kao inputi glavne ili sekundarne aktivnosti koju podupiru,
- (b) ne bilježi se output proizveden za intermedijarnu potrošnju u istoj lokalnoj poslovnoj jedinici (LPJ, vidjeti stavak 1.29.); međutim, svi outputi proizvedeni za ostale lokalne LPJ-e, koji pripadaju istoj institucionalnoj jedinici, bilježe se kao output.

Računovodstvena logika ESA-e implicira da ako se aktivnosti smatraju proizvodnjom i njihov se output bilježi, tada se također bilježi i popratni dohodak, zaposlenost, finalna potrošnja i sl. Na primjer, ako se proizvodnja stambenih usluga od vlasnika–stanara bilježi kao proizvodnja, bilježi se i dohodak i izdaci za finalnu potrošnju koji nastaju za spomenute stanare–vlasnike. Obrnuto vrijedi kada se aktivnosti ne bilježe kao proizvodnja: kućanske usluge proizvedene i potrošene u istom kućanstvu ne stvaraju dohodak i izdatake za finalnu potrošnju te, sukladno konceptima ESA-e, nema zaposlenosti.

ESA sadrži i mnoge posebne dogovore, kao npr.:

- (a) vrednovanje državnog outputa;
- (b) vrednovanje outputa osiguravajućih usluga i usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih;
- (c) bilježenje svih državnih kolektivnih usluga kao izdataka za krajnju potrošnju, a ne kao intermedijarne potrošnje;
- (d) bilježenje uporabe financijskih usluga indirektno mjerenih kao intermedijarne potrošnje nominalnog sektora ili nominalne djelatnosti.

- 1.14. Koncepti ESA-e su višenamjenski: oni su prihvatljivi za široki opseg uporaba, iako ih u nekim slučajevima treba dopuniti (vidjeti stavak 1.18.).
- 1.15. Razina detaljnosti konceptualnog okvira ESA-e ostavlja mogućnosti za fleksibilnu uporabu: neki koncepti nisu eksplicitno navedeni u ESA-i, ali se mogu lako iz nje izvesti. Na primjer, dodana vrijednost po cijenama proizvodnih faktora može se izvesti oduzimanjem ostalih neto poreza na proizvodnju od dodane vrijednosti na osnovne cijene. Drugi primjer je stvaranje novih sektora preraspodjelom podsektora koji su definirani u ESA-i.
- 1.16. Fleksibilnost korištenja se također ostvaruje uvođenjem dodatnih kriterija koji se ne protive logici sustava. Na primjer, ti kriteriji mogu biti raspon zaposlenosti po jedinici proizvodnje ili veličina dohotka po kućanstvu. Za zaposlenost se može uvesti podraspodjela prema stupnju obrazovanja, dobi i spolu.
- 1.17. Fleksibilnost uporabe se može inkorporirati u Matricu društvenog računovodstva (MDR). MDR je matricni prikaz koji razrađuje veze između tablica ponude i uporabe i sektorskih računa (vidjeti stavke od 8.133. do 8.155.). MDR pruža dodatne informacije o razini i strukturi (ne)zaposlenosti preko potpodjele naknada zaposlenicima prema vrsti zaposlene osobe. Ova se potpodjela primjenjuje i na korištenje radne snage prema djelatnosti, što pokazuju tablice uporabe i na ponudu radne snage prema socio-ekonomskim podskupinama, što pokazuje račun alokacije primarnog dohotka za podsektore sektora kućanstva. Na taj se način sustavno prikazuje ponuda i uporaba različitih kategorija radne snage.
- 1.18. Najbolje rješenje za neke specifične potrebe za podacima je izrada posebnih satelitskih računa. Primjeri su potrebe za podacima u svrhu:
- (a) analize uloge turizma u nacionalnom gospodarstvu;
 - (b) analize troškova i financiranja zdravstvene zaštite;
 - (c) analize važnosti istraživanja i razvoja te ljudskog kapitala za nacionalno gospodarstvo;
 - (d) analize dohotka i izdataka kućanstava na temelju mikroorijentiranih koncepata dohotka i izdataka;
 - (e) analize interakcije između okoliša i gospodarstva;
 - (f) analize proizvodnje unutar kućanstava;
 - (g) analize promjena u blagostanju;
 - (h) analize razlika između rezultata u nacionalnim računima i poslovnim računima te njihov utjecaj na tržište vrijednosnica;
 - (i) procjene poreznih prihoda.
- 1.19. Satelitski računi mogu zadovoljiti takve potrebe za podacima time što:
- (a) pokazuju više detalja, a gdje je potrebno izostavljaju suvišne detalje;
 - (b) proširuju opseg računovodstvenog okvira dodavanjem nemonetarnih informacija, npr. o zagađenju i prirodnim dobrima;
 - (c) mijenjaju neke osnovne koncepte, npr. proširivanjem koncepta investicija uzimajući u obzir izdatke za istraživanje i razvoj ili obrazovanje.
- 1.20. Važna značajka satelitskih računa je činjenica da se u načelu zadržavaju svi temeljni koncepti i klasifikacije iz standardnog okvira. Do promjena temeljnih koncepata dolazi jedino u slučaju kada je zbog specifične namjene satelitskog računa nužna njegova izmjena. U tim slučajevima satelitski račun mora sadržavati tablicu koja pokazuje vezu između glavnih agregata iz satelitskog računa i onih iz standardnog okvira. Na taj se način zadržava referentna uloga standardnog okvira, a istodobno se udovoljava specifičnim potrebama.
- 1.21. Standardni okvir ne obraća puno pažnje na stanja i tokove koji nisu lako vidljivi u monetarnim izrazima (ili su bez jasnog monetarnog ekvivalenta). Analiza tih stanja i tokova je, zbog njihove prirode, obično moguća na temelju statističkih podataka u nemonetarnim izrazima, npr.:

- (a) proizvodnja unutar kućanstava najlakše se opisuje satima koji su namijenjeni drugim uporabama;
- (b) obrazovanje se može opisati na temelju vrste obrazovanja, broja učenika, prosječnog broja godina obrazovanja potrebnih za stjecanje diplome itd.;
- (c) učinci zagađenja najbolje se opisuju na temelju promjena broja živih vrsta, zdravlja drveća u šumama, obujma otpada, količine ugljičnog monoksida i zračenja itd.

Satelitski računi omogućavaju da se takva statistika u nemonetarnim jedinicama poveže sa standardnim okvirom nacionalnih računa. To je moguće ako se za ovu nemonetarnu statistiku u najvećoj mogućoj mjeri upotrijebe klasifikacije iz standardnog okvira, npr. klasifikacija prema vrsti kućanstva ili klasifikacija prema djelatnosti. Na taj se način sastavlja dosljedni i prošireni okvir, koji može poslužiti kao baza podataka za analizu i evaluaciju svih vrsta interakcija između varijabli iz standardnog okvira i onih iz proširenog dijela.

1.22. Standardni okvir i njegovi glavni agregati ne opisuju promjene u blagostanju. Prošireni računi se sastavljaju tako da uključuju i imputirane monetarne vrijednosti, na primjer, sljedećih stavaka:

- (a) kućanskih i osobnih usluga koje su proizvedene i potrošene u istom kućanstvu;
- (b) promjena u slobodnom vremenu;
- (c) pogodnosti i nedostataka gradskog života;
- (d) nejednakosti u raspodjeli dohotka između osoba.

Njima se, također, mogu preklasificirati finalni izdaci za nužne potrebe (npr. obrana) u intermedijarnu potrošnju tj. kao onu koja ne doprinosi blagostanju. Slično tome, šteta zbog poplava i ostalih prirodnih katastrofa mogu se klasificirati kao intermedijarna potrošnja, tj. kao smanjenje (ukupnog) blagostanja.

Na taj se način može dobiti vrlo grub i nepotpun pokazatelj promjena u blagostanju. Blagostanje ima, međutim, više dimenzija, koje se većinom ne mogu najbolje izraziti monetarnim izrazima. Stoga je za mjerenje blagostanja bolje upotrijebiti posebne pokazatelje i posebne mjerne jedinice za svaku dimenziju. Pokazatelji su primjerice: smrtnost dojenčadi, očekivana životna dob, pismenost odraslih i nacionalni dohodak po glavi stanovnika. Ovi se pokazatelji mogu inkorporirati u satelitske račune.

1.23. Radi dobivanja konzistentnog i međunarodno usporedivog okvira, ESA ne koristi administrativne koncepte. Međutim, iznosi koji se dobiju na temelju administrativnih koncepata mogu biti vrlo korisni za sve vrste nacionalnih namjena. Na primjer, za procjenu poreznih prihoda potrebna je statistika oporezivih dohodaka. Ta statistika se može dobiti nekim promjenama statistike nacionalnih računa. Sličan se pristup može koristiti i za neke koncepte koji se koriste u nacionalnoj ekonomskoj politici, npr. za:

- (a) koncept inflacije koji se koristi za uvećanje mirovina, potpora nezaposlenim osobama ili naknada državnim službenicima;
- (b) koncepte poreza, socijalnih doprinosa, države i javnog sektora, koji se koriste u raspravi o optimalnoj veličini javnog sektora;
- (c) koncept „strateških” sektora/djelatnosti, koji se koristi u nacionalnoj ekonomskoj politici ili ekonomskoj politici EU-a;
- (d) koncept „poslovnih ulaganja” koji se koristi u nacionalnoj ekonomskoj politici.

Satelitski računi ili jednostavne dodatne tablice mogu udovoljiti takvim specifičnim nacionalnim potrebama za podacima.

ESA 1995. i SNA 1993.

1.24. ESA (ESA 1995.) je u potpunosti usklađena s revidiranim Sustavom nacionalnih računa (SNA 1993.), koji svim državama svijeta pruža smjernice za nacionalno računovodstvo. Postoji, međutim, nekoliko razlika između ESA 1995. i SNA 1993.:

(a) razlike u prikazu, npr.:

1. ESA sadrži posebna poglavlja o transakcijama proizvoda, distributivnim transakcijama i financijskim transakcijama. Nasuprot tome, SNA objašnjava ove transakcije u sedam poglavlja koja su raspoređena prema računima, npr. poglavlja o računu proizvodnje, računu primarne raspodjele dohotka, računu kapitalnih transakcija i računu inozemstva;
2. ESA opisuje koncept na način da daje definiciju i popis svega što je uključeno i što je isključeno. SNA opisuje koncepte uglavnom u općenitijim pojmovima te nastoji objasniti razloge usvajanja pojedinih dogovora;
3. ESA sadrži poglavlja o regionalnim i tromjesečnim računima;
4. SNA sadrži poglavlje o satelitskim računima.

(b) Koncepti ESA-e su u nekim slučajevima određeniji i precizniji od onih u SNA-u, npr.:

1. SNA ne sadrži vrlo precizne definicije o razlici između kategorija „tržišnog”, „za vlastitu finalnu potrošnju” i „ostalog netržišnog”, vezano uz institucionalne jedinice, lokalne poslovne jedinice i njihove outpute. Time se implicira da u ovom pogledu vrednovanje outputa i klasifikacija prema sektorima nisu definirani na dovoljno detaljnoj razini. ESA je stoga uvela nekoliko dodatnih pojašnjenja te je za neke specifične slučajeve dodala kriterij prema kojem prodaja tržišnog proizvođača treba pokriti najmanje 50 % troškova proizvodnje (vidjeti tablicu 3.1.);
2. ESA određuje konkretne granice bilježenja, npr. za bilježenje sitnog alata i uređaja kao intermedijarne potrošnje;
3. ESA smatra da neke vrste kućanske proizvodnje roba, kao što su tkanje odjeće i izrada namještaja, nisu značajne za države članice Europske unije te se stoga ne moraju bilježiti;
4. ESA navodi izričitu uputu na specifične institucionalne mehanizme Europske unije, kao što je sustav Intrastat za evidentiranje tokova robe unutar Europske unije i doprinosa država članica Europskoj uniji;
5. ESA sadrži specifične klasifikacije Europske unije, npr. CPA za proizvode i NACE Rev. 1. za djelatnosti (specifične, ali usklađene s odgovarajućim klasifikacijama UN-a);
6. ESA sadrži dodatnu klasifikaciju svih vanjskih transakcija: one se dijele na one između rezidenata Europske unije i one s rezidentima izvan Europske unije.

ESA je određenija od SNA, budući da se primarno primjenjuje na države članice Europske unije. Ona također mora biti određenija u pogledu potreba za podacima Europske unije.

ESA 1995. i ESA 1970.

1.25. ESA 1995. se od ESA 1970. razlikuje u opsegu i konceptima. Većina tih razlika odgovara razlikama između SNA 1968. i SNA 1993. Neke od glavnih razlika u opsegu su:

(a) uključivanje bilanci stanja;

(b) uključivanje ostalih promjena u računima aktive, tj. uvođenje koncepta ostalih promjena obujma, nominalnih i realnih vlasničkih dobitaka;

(c) uvođenje podsektora kućanstava;

- (d) uvođenje novog koncepta finalne potrošnje: stvarna finalna potrošnja;
- (e) uvođenje novog koncepta cjenovno prilagođenog dohotka: stvarni nacionalni raspoloživi dohodak;
- (f) uključivanje koncepta pariteta kupovne moći.

Neke od glavnih razlika u konceptima jesu:

- (a) književni i umjetnički rad (spisateljstvo, skladateljstvo) sada se smatra proizvodnjom; plaćanje književnog i umjetničkog rada postaje plaćanje usluga, a ne dohotkom od vlasništva;
- (b) vrednovanje outputa osiguravajućih usluga se promijenilo u nekoliko pogleda, npr. prihodi iz ulaganja tehničkih pričuva se sada također uzimaju u obzir kod vrednovanja outputa neživotnog osiguranja;
- (c) detaljniji tretman trgovinskih i prijevoznih marža;
- (d) uvođenje lančane veze za izračun stalnih cijena;
- (e) uvođenje koncepta financijskog *leasinga* (SNA 1968. i ESA 1970. sadržavali su jedino koncept operativnog *leasinga*);
- (f) izdaci za istraživanje mineralnih ležišta i računalne programe sada se bilježe kao investicije u kapital (umjesto kao intermedijarna potrošnja);
- (g) kapitalna potrošnja se bilježi i za javne infrastrukturne radove (ceste, nasipi itd.);
- (h) identifikacija novih financijskih instrumenata, kao što su sporazumi o ponovnoj kupnji, i izvedenih financijskih instrumenata, kao što su opcije.

Postoje određene razlike koje ne proizlaze iz promjena SNA-i, npr.:

- (a) uvođenje tablica ponude i uporabe (već uključeno u SNA 1968.);
- (b) uvođenje nekoliko registracijskih granica i upućivanje na određene institucionalne mehanizme Europske unije (vidjeti stavak 1.24.);
- (c) jasan odabir u pogledu vrednovanja outputa po osnovnim cijenama (ESA 1970., SNA 1968. i SNA 1993. također prihvaćaju vrednovanje po proizvođačkim cijenama);
- (d) uvođenje koncepta ekonomski aktivnog stanovništva i nezaposlenosti (ovi koncepti nisu prisutni u SNA 1968. i 1993).

ESA KAO SUSTAV

1.26. Glavne značajke sustava su:

- (a) statističke jedinice i njihovo grupiranje;
- (b) tokovi i stanja;
- (c) sustav računa i agregati;
- (d) input-output okvir.

STATISTIČKE JEDINICE I NJIHOVO GRUPIRANJE (7)

1.27. Karakteristična značajka sustava je uporaba dviju vrsta jedinica i dvaju načina potpodjele gospodarstva, koji su prilično različiti i služe za odvojene analitičke svrhe.

(7) Vidjeti poglavlje 2.: „Jedinice i njihovo grupiranje”.

Za opisivanje dohotka, izdataka i financijskih tokova te bilanci stanja, sustav grupira institucionalne jedinice u sektore na temelju njihovih glavnih funkcija, ponašanja i ciljeva.

Za opisivanje proizvodnih procesa i input-output analizu, sustav grupira lokalne poslovne jedinice (lokalne PJ-e) u djelatnosti na temelju njihove aktivnosti koju obilježava input proizvoda, proizvodni proces i output proizvoda.

Institucionalne jedinice i sektori

1.28. Institucionalne jedinice su ekonomski subjekti koji mogu imati vlasništvo nad robom i aktivom, preuzimati obveze i sudjelovati u ekonomskoj aktivnosti i transakcijama s ostalim jedinicama. Za potrebe sustava, institucionalne jedinice grupiraju se u pet međusobno isključivih institucionalnih sektora, koji se sastoje od sljedećih vrsta jedinica:

- (a) nefinancijska društva;
- (b) financijska društva;
- (c) država;
- (d) kućanstva;
- (e) neprofitne ustanove koje služe kućanstvima.

Ovih pet sektora čine ukupno gospodarstvo, a svaki je podijeljen na podsektore. Ovaj sustav omogućava izradu potpunog skupa računa tokova i bilanci stanja za svaki sektor, a po potrebi i za svaki podsektor te za ukupno gospodarstvo.

Lokalne poslovne jedinice i djelatnosti

1.29. Većina institucionalnih jedinica u ulozi proizvođača izvodi više od jedne aktivnosti; kako bi se naglasile tehničko-ekonomske veze, one se dijele prema vrsti aktivnosti.

Ovaj se zahtjev za lokalne poslovne jedinice (LPJ) zadovoljava primjenjujući operativni pristup. Lokalne PJ grupiraju sve dijelove institucionalne jedinice u ulozi proizvođača, koji su smješteni na jednoj ili više obližnjih lokacija, a pridonose izvođenju aktivnosti na razini razreda (četveroznamenkasta brojana oznaka) klasifikacije NACE rev. 1.

U načelu se treba zabilježiti onoliko lokalnih poslovnih jedinica koliko ima sporednih aktivnosti, međutim, ako dokumenti potrebni za opisivanje tih aktivnosti nisu dostupni, lokalna PJ može uključiti jednu ili više sekundarnih aktivnosti.

Skup svih lokalnih PJ-a uključenih u istu ili sličnu vrstu aktivnosti čini djelatnost.

Između institucionalnih jedinica i lokalnih PJ-a postoji hijerarhijski odnos. Jedna institucionalna jedinica sadrži jednu ili više lokalnih PJ-a; lokalna PJ pripada jednoj i samo jednoj institucionalnoj jedinici.

Za detaljniju analizu proizvodnog procesa koristi se analitička jedinica proizvodnje. Ta jedinica, koja nije vidljiva (osim u slučaju lokalne PJ koja proizvodi samo jedan proizvod), predstavlja jedinicu homogene proizvodnje koja se definira kao jedinica koja ne pokriva sekundarne aktivnosti. Skupovi ovih jedinica predstavljaju homogene gospodarske grane.

Rezidentne i nerezidentne jedinice; ukupno gospodarstvo i inozemstvo

1.30. Ukupno gospodarstvo se definira u smislu rezidentnih jedinica. Jedinica je rezidentna jedinica neke zemlje ako na gospodarskom prostoru te zemlje ima središte ekonomskog interesa – tj. ako na duže razdoblje (godinu dana ili dulje) obavlja gospodarske aktivnosti u tom prostoru. Gore navedeni institucionalni sektori su grupe rezidentnih institucionalnih jedinica.

Rezidentne jedinice obavljaju transakcije s nerezidentnim jedinicama (to jest jedinicama koje su rezidentne u drugim gospodarstvima). Te transakcije predstavljaju vanjske transakcije gospodarstva, a grupirane su u računu inozemstva. U računovodstvenoj strukturi sustava inozemstvo ima sličnu ulogu kao i institucionalni sektor, iako se nerezidentne jedinice uključuju jedino ako obavljaju transakcije s rezidentnim institucionalnim jedinicama. Zbog toga je, u pogledu sastavljanja klasifikacije, uključena posebna stavka za inozemstvo na kraju klasifikacije sektora.

Uvjetno rezidentne jedinice, koje se u sustavu tretiraju kao institucionalne jedinice, definiraju se kao:

- (a) oni dijelovi nerezidentnih jedinica koji imaju središte ekonomskog interesa (tj. koje u većini slučajeva obavljaju gospodarske transakcije u razdoblju od godinu dana ili više, ili koje izvode građevinske aktivnosti u razdoblju kraćem od godinu dana, ako output predstavlja bruto investicije u fiksni kapital) u gospodarskom prostoru zemlje;
- (b) nerezidentne jedinice u ulozi vlasnika zemljišta ili zgrada na gospodarskom prostoru zemlje, ali jedino u pogledu transakcija koje se odnose na spomenuto zemljište ili građevine.

TOKOVI I STANJA

- 1.31. Sustav bilježi dvije osnovne vrste informacija: tokove i stanja. Tokovi se odnose na djelovanje i posljedice događaja koji se odvijaju u određenom vremenskom razdoblju, dok se stanja odnose na pozicije u određenom trenutku.

Tokovi

- 1.32. Tokovi odražavaju stvaranje, preobrazbu, razmjenu, prijenos ili gubitak ekonomske vrijednosti. Uključuju promjene u vrijednosti aktive ili pasive institucionalne jedinice. Postoje dvije vrste ekonomskih tokova: transakcije i ostale promjene aktive. Transakcije se prikazuju u svim računima i tablicama u kojima se pojavljuju tokovi, osim u računu ostalih promjena u obujmu aktive i računu revalorizacije. Ostale promjene aktive se pojavljuju jedino u ova dva računa.

Osnovne transakcije i ostali tokovi su bezbrojni. Sustav ih grupira u relativno mali broj vrsta prema njihovoj prirodi.

Transakcije

- 1.33. Transakcija je ekonomski tok koji predstavlja interakciju između institucionalnih jedinica na temelju međusobnog sporazuma, ili djelovanje unutar institucionalne jedinice koje je prikladno tretirati kao transakciju, često radi toga što jedinica posluje u dvjema različitim ulogama. Prikladna je podjela transakcija na četiri glavne skupine:

- (a) transakcije proizvodima: opisuju podrijetlo proizvoda (domaći output ili uvoz) i uporabu proizvoda (intermedijarna potrošnja, finalna potrošnja, investicije u kapital ili izvoz) ⁽⁸⁾;
- (b) transakcije raspodjele: opisuju način raspodjele dodane vrijednosti, nastale proizvodnjom, na rad, kapital i državu te preraspodjelu dohotka i bogatstva (porezi na dohodak i bogatstvo i ostali transferi) ⁽⁹⁾;
- (c) financijske transakcije: opisuju neto povećanje financijske aktive ili neto preuzimanje obveza za svaku vrstu financijskog instrumenta. One se često pojavljuju kao protustavka nefinancijskim transakcijama, ali i kao transakcije koje uključuju samo financijske instrumente ⁽¹⁰⁾;
- (d) transakcije koje nisu uključene u gore spomenute tri grupe: potrošnja fiksnog kapitala i neto stjecanje neproizvedene nefinancijske aktive ⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ Vidjeti poglavlje 3.: „Transakcije proizvodima”.

⁽⁹⁾ Vidjeti poglavlje 4.: „Transakcije raspodjele”.

⁽¹⁰⁾ Vidjeti poglavlje 5.: „Financijske transakcije”.

⁽¹¹⁾ Vidjeti poglavlje 6.: „Ostali tokovi”.

*Svojstva transakcija***Interakcije nasuprot transakcijama unutar jedinice**

- 1.34. Većina transakcija su interakcije između dvije ili više institucionalnih jedinica. Sustav, međutim, bilježi neke aktivnosti unutar institucionalnih jedinica kao transakcije. Te se transakcije unutar jedinice bilježe radi dobivanja analitički korisnije slike outputa, finalnih uporaba i troškova.

Potrošnja fiksnog kapitala, koju sustav bilježi kao trošak, jedna je od važnih transakcija unutar jedinice. Većina ostalih transakcija unutar jedinice su transakcije proizvodima, koje se obično bilježe kada institucionalne jedinice, u ulozi proizvođača i krajnjih potrošača, troše dio vlastitog outputa. To je često slučaj kod kućanstava i države.

- 1.35. Bilježi se cijeli vlastiti output koji se koristi za finalnu uporabu unutar iste institucionalne jedinice. Vlastiti output za intermedijarnu potrošnju unutar iste institucionalne jedinice bilježi se samo u slučaju kada se proizvodnja i intermedijarna potrošnja odvijaju u različitim lokalnim poslovnim jedinicama unutar iste institucionalne jedinice. Ne bilježi se output proizveden i upotrijebljen za intermedijarnu potrošnju unutar iste lokalne poslovne jedinice.

Monetarne nasuprot nemonetarnim transakcijama

- 1.36. Većina transakcija koje se bilježe u sustavu su monetarne transakcije, u kojima uključene jedinice izvršavaju ili primaju uplate, ili preuzimaju obveze ili primaju aktivu izraženu u novčanim jedinicama.

Transakcije koje ne uključuju razmjenu gotovine ili aktive ili obveze izražene u novčanim jedinicama su nemonetarne transakcije. Transakcije unutar jedinice su obično nemonetarne transakcije. Nemonetarne transakcije koje uključuju više od jedne institucionalne jedinice pojavljuju se kod transakcija proizvodima (trampe proizvoda), kod transakcija raspodjele (naknade u naturi, transferi u naturi) i kod drugih transakcija (trampe neproizvedene nefinancijske aktive).

Sustav bilježi sve transakcije u monetarnim izrazima. Vrijednosti koje se bilježe za nemonetarne transakcije moraju se stoga izmjeriti neizravnom metodom ili procijeniti na drugi način.

Transakcije sa i bez protustavki

- 1.37. Transakcije koje uključuju više od jedne jedinice odvijaju se po načelu „nešto za nešto” ili „nešto za ništa”. Prvo načelo podrazumijeva razmjenu između institucionalnih jedinica, tj. ponuda roba, usluga ili imovine u zamjenu za protustavku, npr. novac. Drugo načelo obično podrazumijeva plaćanja u gotovini ili naturi između institucionalnih jedinica bez protustavke. Transakcije „nešto za nešto” se javljaju u sve četiri grupe transakcija, dok se transakcije „nešto za ništa” javljaju uglavnom kod transakcija raspodjele u obliku poreza, naknada socijalne pomoći ili darova.

Preuređene transakcije

- 1.38. Većinu transakcija sustav tretira vrlo jasno: transakcije se bilježe na jednak način, kako se pojavljuju u predmetnim institucionalnim jedinicama. Međutim, neke se transakcije mijenjaju kako bi se jasnije vidjele postojeće ekonomske veze. Promjene su moguće na tri načina: preusmjeravanjem, raščlanjivanjem i prepoznavanjem glavne strane u transakciji.

Preusmjeravanje

- 1.39. Transakcija koja se u predmetnim jedinicama prikazuje kao da se odvija izravno između jedinica A i C, može se zabilježiti kao da se odvija posredno preko treće jedinice B. Stoga se jedna transakcija između A i C bilježi kao dvije transakcije: jedna između A i B i jedna između B i C. U tom je slučaju transakcija preusmjerena.

Dobro poznati primjer preusmjeravanja su socijalni doprinosi koje poslodavci izravno uplaćuju u fondove socijalnog osiguranja. Ova plaćanja sustav bilježi kao dvije transakcije: poslodavci plaćaju socijalne doprinose svojim zaposlenicima a zaposlenici uplaćuju iste doprinose u fondove socijalnog osiguranja. Kao kod svih preusmjeravanja, svrha preusmjeravanja socijalnih

doprinosu na teret poslodavca je iznošenje na vidjelo ekonomskog sadržaja u osnovi transakcije. U ovom slučaju, to znači prikazati socijalne doprinose poslodavca kao doprinose plaćene u korist zaposlenika.

Druga vrsta preusmjeravanja su transakcije koje se bilježe kao da se odvijaju između dviju ili više institucionalnih jedinica, premda se, što se tiče uključenih strana, uopće ne obavlja nikakva transakcija. Primjer je postupanje s dohotkom od vlasništva iz osiguravajućih fondova, koji zadržavaju osiguravajuća društva. Sustav smatra da je ovaj dohodak od vlasništva isplatilo osiguravajuće društvo vlasnicima polica, koji tada isti iznos uplaćuju natrag osiguravajućim društvima kao dodatnu premiju.

Razdjeljivanje

- 1.40. Transakcija se smatra razdijeljenom u slučaju kada se transakcija koja se uključenim stranama prikazuje kao pojedinačna transakcija, bilježi kao dvije ili više različito klasificiranih transakcija. Razdjeljivanje obično ne podrazumijeva uključivanje dodatnih jedinica u transakcije.

Jedna od tipičnih razdijeljenih transakcija je isplata premija neživotnog osiguranja. Premda vlasnici polica i osiguravatelji smatraju ove isplate jednom transakcijom, sustav ih dijeli na dvije različite transakcije: plaćanje pruženih usluga neživotnog osiguranja i neto premije neživotnog osiguranja. Drugi važan primjer raščlanjivanja je bilježenje trgovačkih marža.

Priznavanje glavne strane u transakciji

- 1.41. U slučaju kada jedna jedinica obavlja transakciju u ime druge jedinice, ta se transakcija bilježi isključivo u računima glavne jedinice. Ovo načelo se, u pravilu, ne smije prekršiti pokušajem alokacije poreza ili subvencija krajnjim uplatiteljima ili krajnjim korisnicima na temelju pretpostavki.

Granični slučajevi

- 1.42. U skladu s definicijom transakcije, interakcija između institucionalnih jedinica moguća je jedino na temelju obostranog sporazuma. Kada se transakcija obavlja prema obostranom sporazumu, podrazumijeva se da postoji prethodno znanje i prethodni pristanak institucionalnih jedinica. To, međutim, ne znači da sve jedinice nužno ulaze u transakciju dobrovoljno, budući da su neke transakcije nametnute zakonom. To se uglavnom odnosi na određene transakcije raspodjele, kao što su plaćanje poreza, novčanih kazni i penala. Ipak, zapljena aktive bez naknade ne smatra se transakcijom, čak i ako je nametnuta zakonom.

Nezakonite ekonomske djelatnosti smatraju se transakcijama samo u slučaju kada sve uključene jedinice dobrovoljno stupaju u spomenute aktivnosti. Stoga se, za razliku od krađe, kupovina, prodaja ili razmjena ilegalne droge ili ukradene imovine smatraju transakcijama.

Ostale promjene u aktivni

- 1.43. Ostale promjene u aktivni bilježe promjene koje nisu posljedica transakcija ⁽¹²⁾. To su:

- (a) ostale promjene obujma aktive i pasive; ili
- (b) vlasnički dobiti i gubici.

Ostale promjene u obujmu aktive i pasive

- 1.44. Ove se promjene mogu grubo podijeliti na tri glavne kategorije:

- (a) uobičajen nastanak i nestanak aktive, koji nije posljedica transakcija;
- (b) promjene aktive i pasive zbog iznimnih i nepredviđenih događaja;
- (c) promjene u klasifikaciji i strukturi.

⁽¹²⁾ Vidjeti poglavlje 6.: „Ostali tokovi”.

- 1.45. Primjeri promjena iz kategorije pod točkom (a) su otkriće ili iscrpljivanje podzemne aktive i prirodni rast nekultiviranih bioloških izvora. Kategorija (b) uključuje promjene (uglavnom gubitke) aktive zbog prirodnih katastrofa, rata ili ozbiljnih kriminalnih radnji. ⁽¹³⁾ Jednostrano brisanje duga i zapljena sredstava bez naknade potpadaju također pod kategoriju (b). Kategorija (c) se sastoji od promjena koje su posljedica preklasifikacije i restrukturiranja institucionalnih jedinica ili aktive i pasive.

Vlasnički dobici i gubici

- 1.46. Vlasnički dobici i gubici su posljedica promjena cijena aktive. One se javljaju kod svih vrsta financijske i nefinancijske aktive kao i obveza. Za vlasnike aktive i pasive vlasnički dobici i gubici nastaju kao rezultat dugotrajnog posjedovanja aktive ili pasive, bez njihove pretvorbe na bilo koji način.

Vlasnički dobici i gubici koji se mjere na temelju tekućih tržišnih cijena zovu se nominalni vlasnički dobici i gubici. Oni se dijele na neutralne vlasničke dobitke i gubitke, koji odražavaju promjene opće razine cijena i stvarne vlasničke dobitke i gubitke, koji odražavaju promjene relativnih cijena aktive.

Stanja

- 1.47. Stanja su posjedovanja aktive i pasive u određenom trenutku. Stanja se bilježe na početku i na kraju svakog računovodstvenog razdoblja. Računi koji pokazuju stanja zovu se bilance stanja. ⁽¹⁴⁾

Stanja se također bilježe za stanovništvo i zaposlenost. Međutim, ta se stanja izražavaju kao srednje vrijednosti tijekom računovodstvenog razdoblja.

Stanja se bilježe za sve aktive unutar granica sustava; tj. za financijsku aktivu i obveze i za nefinancijsku aktivu, proizvedenu i neproizvedenu. Ipak, uzimaju se u obzir jedino one aktive koje se koriste u gospodarskoj aktivnosti i koja su predmetom vlasničkih prava. Iz tog se razloga ne bilježe stanja za aktive kao što su ljudski kapital i prirodni resursi koji nisu predmet vlasništva.

U okviru svojih granica sustav je iscrpan i u pogledu tokova i u pogledu stanja. To znači da se sve promjene stanja mogu u potpunosti objasniti na temelju zabilježenih tokova.

SUSTAV RAČUNA I AGREGATI ⁽¹⁵⁾

Računovodstvena pravila

- 1.48. Račun je sredstvo bilježenja uporaba i izvora ili promjena aktive i pasive za dani aspekt ekonomskog života tijekom računovodstvenog razdoblja, ili stanja aktive i pasive na početku i na kraju spomenutog razdoblja.

Terminologija za dvije strane računa

- 1.49. Sustav koristi izraz „izvori” za desnu stranu tekućih računa gdje se pojavljuju transakcije koje povećavaju ekonomsku vrijednost jedinice ili sektora. Lijeva strana računa koja se odnosi na transakcije koje umanjuju ekonomsku vrijednost jedinice ili sektora se naziva „uporabe”.

⁽¹³⁾ Posljedice manjih kriminalnih radnji, kao što je krađa, mogu se bilježiti kao dio promjene zaliha i na taj način kao transakcije.

⁽¹⁴⁾ Vidjeti poglavlje 7.: „Bilanca stanja”.

⁽¹⁵⁾ Vidjeti poglavlje 7.: „Bilanca stanja” i poglavlje 8.: „Slijed računa i izravnavajuće stavke”.

Desna strana računa akumulacije se naziva „promjene pasive i neto vrijednosti”, a lijeva „promjene aktive”.

Bilance stanja na desnoj strani prikazuju „pasivu i neto vrijednosti” (razlika između aktive i pasive), a na lijevoj „aktivu”. Usporedba dviju uzastopnih bilanci stanja pokazuje promjene pasive i neto vrijednosti te promjene aktive.

Dvostruko/četverostruko knjiženje

- 1.50. Za jedinicu ili sektor, nacionalno računovodstvo se temelji na načelu dvostrukog knjiženja. Svaka se transakcija bilježi dvaput, jednom kao izvor (ili promjena pasive) i jednom kao uporaba (ili promjena aktive). Suma svih transakcija proknjiženih kao izvori ili promjene pasive i suma svih transakcija proknjiženih kao uporabe ili promjene aktive moraju biti jednake, čime se omogućava provjera dosljednosti računa.

U praksi se, međutim, nacionalni računi – sa svim jedinicama i sektorima – temelje na načelu četverostrukog knjiženja, budući da većina transakcija uključuje dvije institucionalne jedinice. Svaku transakciju ove vrste dvije uključene strane knjiže dvaput. Na primjer, socijalna naknada u gotovini koju državna jedinica isplaćuje kućanstvu, bilježi se u računima države kao uporaba pod transferi i negativno povećanje aktive pod gotovinom i depozitima; u računima sektora kućanstva ta se transakcija bilježi kao izvor pod transferima i kao povećanje aktive pod gotovinom i depozitima.

S druge strane, transakcije unutar jedne jedinice (poput potrošnje outputa u jedinici koja ga je proizvela), zahtijevaju samo dva knjiženja čije se vrijednosti trebaju procijeniti.

Vrednovanje

- 1.51. Uz iznimku nekih varijabli vezanih uz stanovništvo i rad, sustav pokazuje sve tokove i stanja u monetarnim izrazima. Sustav ne pokušava utvrditi korisnost tokova i stanja. Umjesto toga, tokovi i stanja se mjere sukladno njihovoj tečajnoj vrijednosti, tj. vrijednosti za koju su tokovi i stanja uistinu, ili bi mogli biti, zamijenjeni za gotovinu. Stoga su tržišne cijene temeljna referenca ESA-e kod vrednovanja.
- 1.52. U slučaju monetarnih transakcija i posjedovanja gotovine i obveza, tražene vrijednosti su izravno dostupne. U većini ostalih slučajeva se preferira metoda procjene koja uzima u obzir tržišne cijene slične robe, usluga ili aktive. Ova se metoda, na primjer, koristi za trampu i usluge stanovanja u stanovima u vlasništvu stanara. Ako tržišne cijene sličnih proizvoda nisu dostupne, npr. u slučaju državnih netržišnih usluga, vrednovanje se izvodi na temelju proizvodnih troškova. Ako nijedna od ovih metoda nije provediva, tokovi i stanja se vrednuju prema sadašnjoj diskontiranoj vrijednosti očekivanih budućih prihoda. Ta se metoda, međutim, zbog velike nesigurnosti preporuča jedino kao krajnje rješenje.
- 1.53. Stanja se vrednuju po tekućim cijenama u vremenu na koje se odnosi bilanca stanja, a ne u trenutku proizvodnje ili stjecanja robe ili aktive koje čine stanja. Ponekad je nužno vrednovanje stanja prema procijenjenim, zapisanim, tekućim nabavnim vrijednostima ili troškovima proizvodnje.

Posebna vrednovanja proizvoda ⁽¹⁶⁾

- 1.54. Zbog troškova prijevoza, trgovačkih marža i poreza minus subvencija na proizvode, proizvođač i korisnik određenom proizvodu obično pripisuju različitu vrijednost. Kako bi bio što bliži pogledima strana u transakciji, sustav bilježi sve uporabe u kupovnim cijenama koje uključuju troškove prijevoza, trgovačke marže i poreze minus subvencije na proizvode, dok se output bilježi u osnovnim cijenama koje isključuju te elemente.

⁽¹⁶⁾ Vidjeti poglavlje 3.: „Transakcije proizvodima”.

- 1.55. Uvoz i izvoz proizvoda se bilježi prema graničnim vrijednostima. Ukupni uvoz i izvoz se vrednuje na carini izvoznika ili franko brod (FOB). Strani prijevoz i usluge osiguranja između graničnih prijelaza uvoznika i izvoznika se ne uključuju u vrijednost robe, već se bilježe kao usluge. Kako ponekad nije moguće pribaviti FOB vrijednosti radi detaljnog razvrstavanja proizvoda, tablice koje sadrže detalje o inozemnoj trgovini pokazuju uvoz vrednovan na carini uvoznika (CIF vrijednost). Sve usluge prijevoza i osiguranja do graničnog prijelaza uvoznika uključuju se u vrijednost uvezene robe. U onoj mjeri u kojoj se ove usluge odnose na domaće usluge, u ovom se prikazu provodi globalna prilagodba FOB/CIF.

Vrednovanje po stalnim cijenama ⁽¹⁷⁾

- 1.56. Vrednovanje po stalnim cijenama označava vrednovanje tokova i stanja u jednom računovodstvenom razdoblju po cijenama iz prethodnog razdoblja. Svrha vrednovanja po stalnim cijenama je rastavljanje promjena vrijednosti tokova i stanja, koje su se dogodile tijekom vremena, na promjene cijena i promjene obujma. Za tokove i stanja izražene u stalnim cijenama kaže se da su izraženi u obujmu.

Mnogi tokovi i stanja, npr. dohodak, nemaju vlastitu dimenziju cijene i količine. Ipak, kupovna se moć ovih varijabli može odrediti deflacijom tekućih vrijednosti prikladnim indeksom cijene, npr. indeksom cijene za finalnu nacionalnu uporabu, isključujući promjene u zalihama. Tokovi i stanja nakon deflacije se izražavaju u stvarnim izrazima. Primjer je stvarni raspoloživi dohodak.

Vrijeme bilježenja

- 1.57. Sustav bilježi tokove na temelju obračuna: tj. kada se stvori, pretvori ili izgubi ekonomska vrijednost ili kada se jave, pretvore ili ukinu potraživanja i obveze.

Output se, stoga, bilježi u trenutku proizvodnje, a ne kada ga plati kupac, a prodaja aktive bilježi se u trenutku kada aktiva promijeni vlasnika, a ne kada se izvrši odgovarajuće plaćanje. Kamata se bilježi u obračunskom računovodstvenom razdoblju, po obračunu, bez obzira na njenu stvarnu isplatu u tom razdoblju. Bilježenje na temelju obračuna primjenjuje se na sve tokove, monetarne i nemonetarne, unutar jedinica i između jedinica.

Međutim, u nekim je slučajevima potrebno pokazati fleksibilnost glede vremena knjiženja. To se posebno odnosi na poreze i ostale tokove vezane uz državu, koji se često bilježe u državnim računima na temelju gotovine. Ponekad je teško provesti preciznu pretvorbu ovih tokova iz gotovinskih oblika u obračunske pa je potrebno primijeniti aproksimacije.

Svi se tokovi bilježe u istom trenutku za sve uključene institucionalne jedinice i u sve odgovarajuće račune. Ovo se načelo može činiti jednostavnim, ali njegova provedba nije tako jednostavna. Institucionalne jedinice ne primjenjuju uvijek ista računovodstvena pravila. Čak i kada ih primjenjuju, iz praktičnih se razloga, kao što su kašnjenja u komunikaciji, pojavljuju se razlike u stvarnom bilježenju. Sukladno tome, uključene strane mogu zabilježiti transakcije u različito vrijeme. Ova se odstupanja moraju ukloniti prilagodbama.

Konsolidacija i saldiranje

Konsolidacija

- 1.58. Konsolidacija se odnosi na uklanjanje, iz uporaba i izvora, transakcija koje se odvijaju između jedinica ako su zajedno grupirane, i na uklanjanje uzajamnih financijskih aktiva i pasiva.

Za podsektore ili sektore, u načelu, ne konsolidiraju se tokovi i stanja između konstitutivnih jedinica.

⁽¹⁷⁾ Vidjeti poglavlje 10.: „Cijena i mjera obujma”.

Međutim, konsolidirani računi se mogu sastaviti za dopunske prikaze i analize. Za određene vrste analiza, informacije o transakcijama tih (pod)sektora s ostalim sektorima i odgovarajuće „vanjsko” financijsko stanje su važniji od ukupnih bruto rezultata.

Nadalje, računi i tablice koji pokazuju vezu između vjerovnika i dužnika pružaju detaljnu, financijsku i ekonomsku sliku te se smatraju vrlo korisnim za razumijevanje kanala kojima se financijski viškovi kreću od krajnjih zajmodavaca do krajnjih zajmoprimaca.

Saldiranje

- 1.59. Pojedine jedinice ili sektori mogu imati istu vrstu transakcije i kao uporabu i kao izvor (npr. obje plaćaju i primaju kamatu) i istu vrstu financijskog instrumenta i kao aktivu i kao pasivu.

Sustav preporuča bruto bilježenje, osim u slučaju kada je stupanj saldiranja sastavni dio klasifikacije.

Saldiranje je implicitno u raznim kategorijama transakcija, a najbolji primjer su „promjene u zalihama” gdje se naglašava analitički značajan aspekt ukupnih investicija, umjesto praćenja dnevnih povećanja i smanjenja.

Slično tome, uz nekoliko iznimki, financijski račun i računi ostalih promjena aktive bilježe povećanja aktive i pasive na neto osnovi te iznose krajnje rezultate ovih vrsta tokova na kraju računovodstvenog razdoblja.

Računi, izravnavajuće stavke i agregati

- 1.60. Za jedinice (institucionalne jedinice, lokalne PJ) ili grupe jedinica (institucionalne sektore i inozemstvo; djelatnosti) različiti podračuni bilježe transakcije ili ostale tokove vezano uz neke specifične aspekte ekonomskog života (npr. proizvodnju). Spomenuti skup transakcija obično nije uravnotežen; ukupni iznosi zabilježeni kao primljeni i plaćeni se obično razlikuju. Iz tog se razloga mora uvesti izravnavajuća stavka. Ona se obično uvodi i između ukupne aktive i pasive institucionalne jedinice ili sektora. Izravnavajuće su stavke same po sebi značajne mjere ekonomskog uspjeha, a kad ih se zbroji za ukupno gospodarstvo, predstavljaju značajne agregate.

Slijed računa

- 1.61. Sustav je izgrađen kao slijed međusobno povezanih računa.

Puni slijed računa za institucionalne jedinice i sektore sastoji se od tekućih računa, računa akumulacije i bilanci stanja.

Tekući računi se odnose na proizvodnju, stvaranje, raspodjelu i preraspodjelu dohodaka i uporabu tog dohotka u obliku finalne potrošnje. Računi akumulacije pokrivaju promjene aktive i pasive i promjene neto vrijednosti (razlika između aktive i pasive svake institucionalne jedinice ili grupe jedinica). Bilanca stanja prikazuje stanja aktive i pasive i neto vrijednost.

- 1.62. Za lokalne PJ nije moguće predvidjeti izradu potpunog slijeda računa, uključujući bilance stanja, jer takav subjekt obično ne može posjedovati robu ili aktivu, niti u vlastito ime primati ili isplaćivati dohodak. Slijed računa za lokalnu poslovnu jedinicu skraćuje se na prve tekuće račune: račun proizvodnje i račun stvaranja dohotka, čija je izravnavajuća stavka poslovni višak.

Račun roba i usluga

- 1.63. Račun roba i usluga pokazuje, za ukupno gospodarstvo ili grupe proizvoda, ukupne izvore (output i uvoz) i uporabe roba i usluga (intermedijarna potrošnja, finalna potrošnja, promjene zaliha, bruto investicije u fiksni kapital, neto stjecanje dragocjenosti i izvoz).

Račun inozemstva

- 1.64. Račun inozemstva pokriva transakcije između rezidentnih i nerezidentnih institucionalnih jedinica i, po potrebi, odgovarajućih stanja aktive i pasive.

Budući da inozemstvo u strukturi računovodstva ima sličnu ulogu kao i institucionalni sektor, račun inozemstva se izrađuje s točke gledišta inozemstva. Izvor za inozemstvo je uporaba za ukupno gospodarstvo i obratno. Ako je izravnavajuća stavka pozitivna, ona označuje višak za inozemstvo i deficit ukupnog gospodarstva i obratno ako je izravnavajuća stavka negativna.

Izravnavajuće stavke

- 1.65. Izravnavajuća stavka je računovodstvena konstrukcija dobivena oduzimanjem ukupne vrijednosti stavaka na jednoj strani računa od ukupne vrijednosti stavaka na drugoj strani. Ne može se mjeriti neovisno od ostalih stavki; kao izvedena stavka, ona odražava primjenu općih računovodstvenih pravila na specifične stavke na objema stranama računa.

Izravnavajuće stavke nisu uvedene samo radi toga da se osigura ravnoteža računa. One obuhvaćaju veliki broj podataka i uključuju neke od najvažnijih stavki u računima, kao što se može vidjeti u sljedećim primjerima izravnavajućih stavki: dodana vrijednost, poslovni višak, raspoloživi dohodak, štednja, neto uzajmljivanje/pozajmljivanje, neto vrijednost.

Agregati

- 1.66. Agregati su složene vrijednosti koje mjere rezultat aktivnosti ukupnog gospodarstva s posebne točke gledišta; na primjer, output, dodana vrijednost, raspoloživi dohodak, finalna potrošnja, štednja, investicije itd. Premda izračun agregata ne predstavlja niti jedinu ni glavnu svrhu sustava računa, sustav priznaje njihovu važnost kao ukupnih pokazatelja i ključnih veličina za makroekonomsku analizu te vremenske i prostorne usporedbe.

Razlikuju se dvije vrste agregata:

- (a) agregati koji se izravno odnose na transakcije u sustavu, kao što su output roba i usluga, stvarna finalna potrošnja, bruto investicije u fiksni kapital, naknade zaposlenima itd.;
- (b) agregati koji predstavljaju izravnavajuće stavke u računima, kao što su bruto domaći proizvod po tržišnim cijenama (BDP), poslovni višak ukupnog gospodarstva, nacionalni dohodak, nacionalni raspoloživi dohodak, štednja, saldo inozemnog tekućeg računa, neto vrijednost ukupnog gospodarstva (nacionalno bogatstvo).

- 1.67. Korisnost podataka iz nacionalnih računa dobiva novu dimenziju ako se ovi iznosi izračunavaju po glavi stanovnika. Za šire agregate kao što je BDP, nacionalni dohodak ili finalna potrošnja kućanstva, kao zajednički nazivnik se upotrebljava ukupno (rezidentno) stanovništvo. Ako su računi ili dijelovi računa iz sektora kućanstva podijeljeni na podsektore, potrebno je priložiti podatke o broju kućanstava i broju osoba koje pripadaju pojedinom podsektoru. ⁽¹⁸⁾

INPUT– OUTPUT OKVIR ⁽¹⁹⁾

- 1.68. Input – output okvir sastoji se od tablica ponude i uporabe po djelatnostima, tablica koje povezuju tablice ponude i uporabe sa sektorskim računima i simetričnih input – output tablica po homogenim granama (proizvodi).

⁽¹⁸⁾ Vidjeti poglavlje 11.: „Stanovništvo i inputi rada”.

⁽¹⁹⁾ Vidjeti poglavlje 9.: „Input- output okvir”.

- 1.69. Tablice ponude i uporabe predstavljaju matrice (redci proizvoda, stupci djelatnosti) koje prikazuju način na koji se output djelatnosti razvrstava prema vrsti proizvoda i kako se domaća i uvozna ponuda robe i usluga alocira između razne intermedijarne i finalne uporabe, uključujući izvoz. Tablica uporabe pokazuje također strukturu proizvodnih troškova i ostvareni dohodak za svaku djelatnost.

Tablice ponude i uporabe predstavljaju okvir za usklađivanje svih tablica prema djelatnostima i (ili) proizvodima, koje uključuju podatke o inputima rada, bruto investicijama u fiksni kapital, stanju fiksne aktive i detaljnim indeksima cijena i tako detaljno opisuju strukturu troškova, stvaranje dohotka, zaposlenost, produktivnost rada, kapitalnu intenzivnost.

- 1.70. Tablice ponude i uporabe mogu se povezati sa sektorskim računima unakrsnom klasifikacijom outputa, intermedijarne potrošnje i komponenata dodane vrijednosti po sektorima i djelatnosti.
-

POGLAVLJE 2.

JEDINICE I NJIHOVO GRUPIRANJE

- 2.01. Gospodarstvo zemlje rezultat je djelovanja velikog broja jedinica koje izvode brojne transakcije raznih vrsta u svrhu proizvodnje, financiranja, osiguranja, preraspodjele i potrošnje.
- 2.02. Jedinice i njihovo grupiranje koje se koristi u nacionalnim računima moraju se definirati s obzirom na vrstu ekonomske analize kojoj su namijenjene, a ne na temelju vrsta jedinica koje se obično koriste u statističkim upitnicima. Ove posljednje jedinice (poduzeća, holding društva, poslovne jedinice, lokalne jedinice, državne jedinice, neprofitne ustanove, kućanstva itd.) ne zadovoljavaju uvijek potrebe nacionalnih računa, budući da se općenito temelje na tradicionalnim kriterijima pravne, administrativne ili računovodstvene prirode.

Statističari moraju uvažavati definicije jedinica analize koje se koriste u ESA-i, kako bi se u istraživanjima kojima se prikupljaju stvarni podaci postupno uveli svi elementi informacija koji su potrebni za izradu podataka na temelju jedinica analize iz ESA-e.

- 2.03. Jedna od značajki sustava je uporaba triju vrsta jedinica koje odgovaraju dvama vrlo različitim načinima potpodjele gospodarstva. Za analizu procesa proizvodnje ključno je odabrati jedinice koje pokazuju tehničko-ekonomske veze; za analizu tokova koji utječu na dohodak, kapital, financijske transakcije i bilance stanja, ključno je odabrati jedinice koje omogućavaju proučavanje veza u ponašanju između ekonomskih subjekata.

Uzimajući u obzir ova dva cilja, u daljnjem tekstu ovoga poglavlja definirane su institucionalne jedinice koje su prikladne za analizu ekonomskog ponašanja te lokalne jedinice prema vrsti aktivnosti i jedinice homogene proizvodnje koje su prikladne za analizu tehničko-ekonomskih veza. U praksi ove tri vrste jedinica nastaju kombiniranjem ili potpodjelom osnovnih jedinica iz statističkih upitnika ili se ponekad preuzimaju izravno iz statističkih upitnika. Prije preciznog definiranja ovih triju vrsta jedinica koje se upotrebljavaju u ESA-i, potrebno je definirati granice nacionalnog gospodarstva.

GRANICE NACIONALNOGA GOSPODARSTVA

- 2.04. Jedinice, bilo da se radi o institucionalnim jedinicama, lokalnim poslovnim jedinicama ili jedinicama homogene proizvodnje, koje čine gospodarstvo neke zemlje i čije se transakcije knjiže u ESA-i, su one jedinice koje imaju središte svog ekonomskog interesa na ekonomskom području te zemlje. Ove jedinice, poznate kao rezidentne jedinice, mogu i ne moraju imati državljanstvo te zemlje, mogu i ne moraju biti pravne osobe i mogu i ne moraju biti prisutne na ekonomskom području spomenute države u trenutku izvođenja transakcije. Kako je granica nacionalnoga gospodarstva definirana pojmom rezidentne jedinice, potrebno je definirati i značenje pojmova ekonomsko područje i središte ekonomskog interesa.
- 2.05. Pod pojmom „ekonomsko područje” podrazumijeva se:
- zemljopisno područje pod upravom neke države, na kojem je osigurano slobodno kretanje osoba, roba, usluga i kapitala;
 - sve slobodne zone, uključujući carinska skladišta i tvornice pod carinskim nadzorom;
 - nacionalni zračni prostor, teritorijalne vode i epikontinentalni pojas u međunarodnim vodama, u kojem zemlja uživa isključiva prava⁽¹⁾;
 - teritorijalne enklave, tj. zemljopisna područja u inozemstvu koja prema međunarodnim ugovorima ili međudržavnim sporazumima koriste državne agencije zemlje (veleposlanstva, konzulati, vojne baze, istraživačke baze itd.);

⁽¹⁾ Ribarske brodice, ostali brodovi, plutajuće platforme i letjelice tretiraju se u ESA-i kao i sva ostala pokretna oprema, bez obzira jesu li u vlasništvu rezidentnih jedinica koje se njima koriste ili su u vlasništvu nerezidenata, a koriste ih rezidentne jedinice. Transakcije vezane uz vlasništvo (bruto investicije u fiksni kapital) i uporabu (najam, osiguranje itd.) ovakve opreme pripisuju se gospodarstvu zemlje u kojoj je vlasnik i/ili korisnik rezident. U slučaju financijskog *leasinga*, pretpostavlja se promjena vlasništva.

- (e) nalazišta nafte, prirodnog plina itd. u međunarodnim vodama izvan epikontinentalnog pojasa, na kojima rade jedinice rezidentne na teritoriju koji je definiran u prethodnim točkama.
- 2.06. Ekonomsko područje ne uključuje izvanteritorijalne enklave (tj. dijelove vlastitog zemljopisnog područja države, koje prema međunarodnim ugovorima ili međudržavnim sporazumima koriste državne agencije drugih zemalja, institucije Europske unije ili međunarodne organizacije ⁽²⁾).
- 2.07. Pojmom „središte ekonomskog interesa” se označava činjenica da postoji neka lokacija unutar ekonomskog područja na kojoj, ili iz koje, jedinica obavlja i namjerava dalje obavljati, ekonomske djelatnosti i transakcije u značajnoj mjeri na neodređeno vrijeme ili u određenom, ali duljem vremenskom razdoblju (godina dana ili dulje). Iz ovog slijedi da jedinica koja obavlja takve transakcije na ekonomskom području više država, nužno mora imati središte ekonomskog interesa u svakoj od njih. Vlasništvo nad zemljištem i građevinama unutar ekonomskog područja je samo po sebi dostatno da vlasnik ima središte ekonomskog interesa na tom mjestu.
- 2.08. Na temelju ovih definicija, rezidentne jedinice neke zemlje mogu se dodatno podijeliti na:
- (a) jedinice koje se, s obzirom na sve transakcije izuzev onih vezanih uz vlasništvo nad zemljištem i građevinama, bave prvenstveno proizvodnjom, financijama, osiguranjem ili preraspodjelom;
- (b) jedinice koje, s obzirom na sve transakcije izuzev onih vezanih uz vlasništvo nad zemljištem i građevinama, prvenstveno sudjeluju u potrošnji ⁽³⁾;
- (c) sve jedinice u ulozi vlasnika zemljišta i građevina, s iznimkom vlasnika izvanteritorijalnih enklava koje su dio ekonomskog područja drugih država ili su države *sui generis* (vidjeti stavak 2.06.).
- 2.09. U slučaju jedinica koje se, s obzirom na sve transakcije izuzev onih vezanih uz vlasništvo nad zemljištem i građevinama, prvenstveno bave proizvodnjom, financijama, osiguranjem ili preraspodjelom, razlikuju se sljedeća dva slučaja:
- (a) aktivnost se odvija isključivo na ekonomskom području države: jedinice koje izvode tu aktivnost, su rezidentne jedinice te zemlje;
- (b) aktivnost se, u razdoblju od jedne godine ili dulje, odvija na ekonomskim područjima nekoliko zemalja: rezidentnom jedinicom se smatra samo onaj dio jedinice koji na ekonomskom području te zemlje ima središte ekonomskog interesa. Takva rezidentna jedinica može biti:
1. institucionalna rezidentna jedinica (vidjeti stavak 2.12.), čije se aktivnosti, koje su se u razdoblju od jedne godine ili dulje odvijale u ostatku svijeta, izuzimaju i tretiraju zasebno ⁽⁴⁾; ili
 2. uvjetno rezidentna jedinica (vidjeti stavak 2.15.), u slučaju da u razdoblju od godine dana ili dulje aktivnost obavlja jedinica koja ima boravište u drugoj državi ⁽⁴⁾.
- 2.10. U slučaju jedinica koje prvenstveno sudjeluju u potrošnji, osim u ulozi vlasnika zemljišta i građevina, kućanstva koja imaju središte ekonomskog interesa u nekoj državi smatraju se rezidentnim jedinicama te države, čak i ako na kraća razdoblja (manje od godinu dana) borave u inozemstvu. One posebno uključuju sljedeće slučajeve:
- (a) pogranične radnike, tj. osobe koje svakodnevno prelaze granicu radi posla u susjednoj državi;

⁽²⁾ Područja koja koriste institucije EU-a i međunarodne organizacije predstavljaju područja država *sui generis*. Značajka takvih država je da su spomenute institucije njihovi jedini rezidenti (vidjeti stavak 2.10. točku (e)).

⁽³⁾ Potrošnja nije jedina moguća aktivnost kućanstva. Ona mogu, kao i poduzetnici, sudjelovati u svim vrstama ekonomske aktivnosti.

⁽⁴⁾ Samo kada se takva aktivnost obavljala u razdoblju kraćem od godine dana, ne treba je odvajati od aktivnosti institucionalne jedinice proizvođača. Isto se postupa i u slučaju kada se aktivnost, iako obavljana u razdoblju duljem od godine dana, smatra beznačajnom te u svim slučajevima postavljanja opreme u inozemstvu. Međutim, smatra se da jedinica koja je rezidentna u drugoj državi, a u državi izvodi građevinsku djelatnost u razdoblju kraćem od godine dana, ima središte ekonomskog interesa na ekonomskom području države ako output građevinske djelatnosti predstavlja bruto investicije u fiksni kapital. Takva se jedinica tretira kao uvjetna rezidentna jedinica.

- (b) sezonske radnike, tj. osobe koje napuštaju državu na nekoliko mjeseci, ali kraće od godinu dana, radi posla u drugoj državi u sektorima koji periodično zahtijevaju dodatnu radnu snagu;
 - (c) turiste, pacijente, studente ^(?), dužnosnike u službenom posjetu, poslovne ljude, trgovačke putnike, umjetnike i članove posade, koji putuju u inozemstvo;
 - (d) lokalno osoblje koje radi u izvanteritorijalnim enklavama stranih država;
 - (e) osoblje institucija Europske unije te civilnih ili vojnih međunarodnih organizacija sa sjedištima u izvanteritorijalnim enklavama;
 - (f) službene, civilne ili vojne, predstavnike državne vlasti (zajedno s njihovim obiteljima) koji imaju poslovni nastan u teritorijalnim enklavama.
- 2.11. Sve jedinice u ulozi vlasnika zemljišta i/ili građevina koji su dio ekonomskog područja, se smatraju rezidentnim ili uvjetno rezidentnim (vidjeti stavak 2.15.) jedinicama zemlje u kojoj se nalazi odgovarajuće zemljište ili građevine.

INSTITUCIONALNE JEDINICE

- 2.12. *Definicija:* Institucionalna jedinica je osnovno središte ekonomskog odlučivanja, čija su glavna obilježja ujednačeno ponašanje i samostalnost u donošenju odluka prilikom obavljanja svoje glavne funkcije. Rezidentna jedinica se smatra institucionalnom ako samostalno donosi odluke u pogledu svoje glavne funkcije i ako vodi potpuni skup računa ili bi bilo moguće i smisljeno, s ekonomske i pravne točke gledišta, da prema potrebi izradi potpuni skup računa.

Smatra se da jedinica samostalno donosi odluke u pogledu svoje glavne funkcije, ako:

- (a) je ovlaštena imati pravo vlasništva nad robom i aktivu u vlastito ime; što znači da ima pravo na razmjenu vlasništva nad robom ili aktivom preko transakcija s drugim institucionalnim jedinicama;
- (b) donosi ekonomske odluke i obavlja ekonomske aktivnosti za koje je pravno izravno odgovorna;
- (c) u vlastito ime snosi odgovornosti, preuzima druge obveze i sklapa ugovore.

Smatra se da jedinica vodi potpuni skup računa ako vodi računovodstvenu dokumentaciju koja obuhvaća sve ekonomske i financijske transakcije izvršene tijekom računovodstvenog razdoblja, uključujući bilancu stanja aktive i pasive.

- 2.13. U slučaju da subjekti jasno ne posjeduju oba obilježja institucionalne jedinice, primjenjuju se sljedeća načela:
- (a) kućanstva uvijek imaju samostalnost u donošenju odluka u pogledu njihove glavne funkcije te se stoga smatraju institucionalnim jedinicama čak i kada ne vode potpuni skup računa;
 - (b) subjekti koji ne vode potpuni skup računa i za koje nije moguće ili smisljeno da prema potrebi izrade potpuni skup računa, spajaju se s institucionalnim jedinicama u čije račune su integrirani njihovi parcijalni računi;
 - (c) subjekti koji vode potpuni skup računa, ali nisu samostalni u donošenju odluka pri obavljanju svoje glavne funkcije, spajaju se s jedinicama koje ih kontroliraju;
 - (d) subjekti koji odgovaraju definiciji institucionalne jedinice, tretiraju se kao takvi čak i ako ne objavljuju svoje račune;
 - (e) subjekti koji su dio grupe jedinica koje sudjeluju u proizvodnji i vode potpuni skup računa, smatraju se institucionalnim jedinicama čak i ako su središnjem tijelu (holding društvo), nadležnom za opću upravu grupacije prepustili dio svoje samostalnosti u donošenju odluka; holding društvo se smatra institucionalnom jedinicom koja je odvojena od jedinica pod svojim nadzorom, osim u slučaju pod točkom (b);

^(?) Studenti se uvijek tretiraju kao rezidenti, bez obzira na duljinu trajanja njihovog studija u inozemstvu.

(f) kvazi-društva vode potpuni skup računa, ali nemaju neovisni pravni status. Međutim, njihovo ekonomsko i financijsko ponašanje se razlikuje od ponašanja njihovih vlasnika, a nalikuje ponašanju društava. Iz tog im se razloga pripisuje samostalnost u donošenju odluka i smatraju se odvojenim institucionalnim jedinicama.

2.14. Holding društva su institucionalne jedinice čija je glavna funkcija nadzor i upravljanje grupom društava kćeri.

2.15. Uvjetno rezidentne jedinice se definiraju kao:

- (a) oni dijelovi nerezidentnih jedinica koji imaju središte ekonomskog interesa (tj. u većini slučajeva obavljaju ekonomske transakcije u razdoblju od jedne godine ili dulje ili izvode građevinsku aktivnost u razdoblju kraćem od jedne godine, ako output predstavlja bruto investicije u fiksni kapital) na ekonomskom području zemlje;
- (b) nerezidentne jedinice u ulozi vlasnika zemljišta ili objekata na ekonomskom području zemlje, ali jedino u pogledu transakcija koje se odnose na spomenuto zemljište ili građevine.

Uvjetno rezidentne jedinice se, čak i ako vode samo parcijalne račune i nemaju uvijek samostalnost u donošenju odluka, tretiraju kao institucionalne jedinice.

2.16. Zaključno, institucionalnim jedinicama se smatraju:

- (a) jedinice koje vode potpuni skup računa i samostalno donose odluke:
 1. privatna i javna društva;
 2. zadruge i partnerstva priznata kao neovisni pravni subjekti;
 3. javni proizvođači koji se prema posebnim zakonima priznaju kao neovisni pravni subjekti;
 4. neprofitne ustanove priznate kao neovisni pravni subjekti;
 5. agencije države;
- (b) jedinice koje vode potpuni skup računa i za koje se smatra da samostalno donose odluke: kvazi-društva (vidjeti stavak 2.13. točku (f));
- (c) jedinice koje ne vode nužno potpuni skup računa, ali za koje se konvencionalno smatra da samostalno donose odluke:
 1. kućanstva;
 2. uvjetno rezidentne jedinice (vidjeti stavak 2.15.).

INSTITUCIONALNI SEKTORI

2.17. Potreba za agregiranjem znači da se pojedinačne institucionalne jedinice ne mogu sagledavati odvojeno; one se moraju spojiti u grupe koje se nazivaju institucionalni sektori ili samo sektori, od kojih se neki dijele na podsektore.

Tablica 2.1. – Sektori i podsektori

Sektori i podsektori	Javni	Nacionalni privatni	Inozemno kontrolirani
Nefinancijska poduzeća S.11	S.11001	S.11002	S.11003
Financijska poduzeća S.12			
Središnja banka S.121			
Ostale monetarne financijske institucije S.122	S.12201	S.12202	S.12203
Ostali financijski posrednici, osim osiguravajućih društava i mirovinskih fondova S.123	S.12301	S.12302	S.12303
Financijske pomoćne institucije S.124	S.12401	S.12402	S.12403
Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi S.125	S.12501	S.12502	S.12503

Sektori i podsektori		Javni	Nacionalni privatni	Inozemno kontrolirani
Ukupna država	S.13			
Središnja država	S.1311			
Savezna država	S.1312			
Lokalna država	S.1313			
Fondovi socijalne sigurnosti	S.1314			
Kućanstva	S.14			
Poslodavci (uključujući samozaposlene osobe)	S.141 + S.142			
Zaposlenici	S.143			
Primatelji vlasničkih dohodaka	S.1441			
Primatelji mirovina	S.1442			
Primatelji ostalog dohotka od transfera	S.1443			
Ostali	S.145			
Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.15			
Inozemstvo	S.2			
Europska unija	S.21			
Države članice EU-a	S.211			
Institucije EU-a	S.212			
Treće zemlje i međunarodne organizacije	S.22			

2.18. Svaki sektor ili podsektor okuplja institucionalne jedinice sa sličnim ekonomskim ponašanjem.

Institucionalne jedinice se grupiraju u sektore na temelju toga kojoj vrsti proizvođača pripadaju i ovisno o glavnoj aktivnosti i funkciji, koje se smatraju važnim pokazateljima njihovog ekonomskog ponašanja. Sektor se dijeli na podsektore prema relevantnim kriterijima za taj sektor; time se omogućava precizniji opis ekonomskog ponašanja jedinica.

Računi za sektore i podsektore bilježe sve glavne i sekundarne aktivnosti uključenih institucionalnih jedinica.

Svaka institucionalna jedinica pripada samo jednom sektoru ili podsektoru.

2.19. Kada je glavna funkcija institucionalne jedinice proizvodnja roba i usluga, prilikom određivanja sektora u koji će se ona razvrstati, treba najprije odrediti kojoj vrsti proizvođača pripada.

ESA razlikuje tri vrste proizvođača:

- privatni i javni tržišni proizvođači (vidjeti stavak 3.24. i tablicu 3.1. iz poglavlja 3.);
- privatni proizvođači za vlastitu finalnu uporabu (vidjeti stavak 3.25. i tablicu 3.1. iz poglavlja 3.);
- ostali privatni i javni netržišni proizvođači (vidjeti stavak 3.26. i tablicu 3.1. iz poglavlja 3.).

Institucionalne jedinice koje su tržišni proizvođači razvrstavaju se u sektore nefinancijskih poduzeća (S.11), financijskih poduzeća (S.12) ili kućanstava (S.14).

Institucionalne jedinice koje su privatni proizvođači za vlastitu finalnu uporabu razvrstavaju se u sektor kućanstava (S.14), zajedno s neinkorporiranim poduzećima u vlasništvu kućanstava (vidjeti stavak 3.30.).

Institucionalne jedinice koje su ostali privatni i javni netržišni proizvođači razvrstavaju se u sektor ukupne države (S.13) ili neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima (S.15).

2.20. Tablica 2.2. prikazuje vrstu proizvođača, glavne aktivnosti i funkcije, koje su karakteristične za pojedine sektore:

Tablica 2.2. – Vrsta proizvođača, glavne aktivnosti i funkcije, razvrstano po sektorima

Sektor	Vrsta proizvođača	Glavna aktivnost i funkcija
Nefinancijska društva (S.11) (vidjeti stavak 2.21.)	Tržišni proizvođač	Proizvodnja tržišnih roba i nefinancijskih usluga
Financijska društva (S.12) (vidjeti stavak 2.32.)	Tržišni proizvođač	Financijsko posredovanje uključujući osiguranje Pomoćne financijske aktivnosti
Država (S.13) (vidjeti stavak 2.68.)	Javni ostali netržišni proizvođač	Proizvodnja i ponuda ostalog netržišnog outputa za zajedničku i pojedinačnu potrošnju te izvođenje transakcija čija je namjena preraspodjela nacionalnog dohotka i bogatstva
Kućanstva (S.14)		
— kao potrošači		Potrošnja
— kao poduzetnici (vidjeti stavak 2.75.)	Tržišni proizvođač ili privatni proizvođač za vlastitu finalnu uporabu	Proizvodnja tržišnog outputa i outputa za vlastitu finalnu potrošnju
Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima (S.15) (vidjeti stavak 2.87.)	Privatni ostali netržišni proizvođači	Proizvodnja i ponuda ostalog netržišnog outputa za pojedinačnu potrošnju

Sektor inozemstva (S.2) je grupa institucionalnih jedinica (vidjeti stavak 2.89.) koje nisu karakterizirane sličnim ciljevima i ponašanjem; ona okuplja nerezidentne institucionalne jedinice koje obavljaju transakcije s rezidentnim institucionalnim jedinicama.

NEFINANCIJSKA DRUŠTVA (S.11)

- 2.21. *Definicija:* Sektor nefinancijskih društava (S.11) se sastoji od institucionalnih jedinica čije se distributivne i financijske transakcije razlikuju od onih koje izvode njihovi vlasnici i koje su tržišni proizvođači (vidjeti stavke 3.31., 3.32. i 3.37.), čija je glavna aktivnost proizvodnja roba i nefinancijskih usluga. ⁽⁶⁾
- 2.22. Sektor nefinancijskih društava uključuje i nefinancijska kvazi-društva.
- 2.23. Izraz „nefinancijska društva” označava sva tijela priznata kao neovisni pravni subjekti, koja su tržišni proizvođači i čija se glavna aktivnost sastoji od proizvodnje roba i nefinancijskih usluga.

Uključene su sljedeće institucionalne jedinice:

- privatna i javna društva, koja kao tržišni proizvođači prvenstveno sudjeluju u proizvodnji roba i nefinancijskih usluga;
- zadruga i partnerstva priznata kao neovisni pravni subjekti, koja kao tržišni proizvođači prvenstveno sudjeluju u proizvodnji roba i nefinancijskih usluga
- javni proizvođači koji se prema posebnim zakonima priznaju kao neovisni pravni subjekti i koji kao tržišni proizvođači prvenstveno sudjeluju u proizvodnji roba i nefinancijskih usluga;
- neprofitne ustanove ili udruženja koja služe nefinancijskim društvima, koja su priznata kao neovisni pravni subjekti i koje kao tržišni proizvođači prvenstveno sudjeluju u proizvodnji roba i nefinancijskih usluga ⁽⁷⁾;

⁽⁶⁾ Po dogovoru se agencije za reguliranje tržišta, čija je jedina ili glavna aktivnost kupovanje, posjedovanje i prodaja poljoprivrednih i drugih prehrambenih proizvoda, razvrstavaju u S.11 (vidjeti stavak 2.69. točku (a) napomenu 11.).

⁽⁷⁾ Uključujući ustanove koje se financiraju dobrovoljnim priložima prividno fiskalne prirode, koje proizvođačima zaračunavaju jedinice čija je glavna aktivnost da u zamjenu pružaju usluge. Spomenuti se prilozi smatraju kupovinom tržišnih usluga.

(e) holding društva koja kontroliraju (vidjeti stavak 2.26.) grupaciju društava koja su tržišni proizvođači, ako proizvodnja roba i nefinancijskih usluga predstavlja prevladavajuću vrstu aktivnosti cijele grupacije (izmjerena na temelju dodane vrijednosti);

(f) privatna i javna kvazi-društva koja kao tržišni proizvođači prvenstveno sudjeluju u proizvodnji roba i nefinancijskih usluga.

2.24. Izraz „nefinancijska kvazi-društva” označava sva tijela bez neovisnog pravnog statusa, koja su tržišni proizvođači i čija se glavna aktivnost sastoji od proizvodnje roba i nefinancijskih usluga te zadovoljavaju uvjete koji ih kvalificiraju kao kvazi-društva (vidjeti stavak 2.13. točku (f)).

Kvazi-društva moraju voditi potpuni skup računa i posluju kao da su društva. Faktični odnos s njihovim vlasnikom je odnos društva prema svojim dioničarima.

Nefinancijska kvazi-društva u vlasništvu kućanstava, državnih jedinica ili neprofitnih ustanova su, zajedno s nefinancijskim društvima, okupljena u sektor nefinancijskih društava.

Postojanje potpunog skupa računa, uključujući bilance stanja, nije dovoljan uvjet da bi se tržišni proizvođači tretirali kao kvazi-društva. Stoga partnerstva i javni proizvođači, osim onih iz stavka 2.23. točaka (a), (b), (c) i (f) i poduzeća s jednim vlasnikom – čak i ako vode potpuni skup računa – općenito ne predstavljaju zasebne institucionalne jedinice, budući da ne donose samostalno odluke, a njihovo upravljanje nadziru kućanstva, neprofitne ustanove ili vlade u čijem su vlasništvu.

2.25. Sektor nefinancijskih društava uključuje sve uvjetne rezidentne jedinice (vidjeti stavak 2.15.) koje se konvencionalno tretiraju kao kvazi-društva.

2.26. Nadzor nad društvom se definira kao pravo određivanja opće politike društva, po potrebi, odabirom prikladnih upravitelja.

Pojedina institucionalna jedinica (drugo društvo, kućanstvo ili državna jedinica) osigurava nadzor nad društvom ako posjeduje više od polovice dionica s pravom glasa ili ako na drugi način kontrolira glasačku moć više od polovice dioničara. Osim toga, država osigurava nadzor nad društvom na temelju posebne zakonske odluke ili uredbe kojom se državi daju ovlasti da određuje politiku društva ili imenuje upravitelje.

Za nadzor više od polovice dioničarskih glasova nije potrebno da sama institucionalna jedinica bude vlasnik dionica s pravom glasa. Društvo C može biti društvo kći drugog društva B u kojem treće društvo A posjeduje većinu dionica s pravom glasa.

Društvo C se smatra društvom kćeri društva B ako: društvo B nadzire više od polovice dioničarskih glasova u društvu C ili društvo B posjeduje dionice u C s pravom imenovanja ili smjenjivanja većine upravitelja društva C.

2.27. Sektor nefinancijskih društava se dijeli na tri podsektora:

(a) javna nefinancijska društva (S.11001);

(b) nacionalna privatna nefinancijska društva (S.11002);

(c) inozemno kontrolirana nefinancijska društva pod stranim nadzorom (S.11003).

Podsektor: Javna nefinancijska društva (S.11001)

2.28. *Definicija:* Podsektor javna nefinancijska društva se sastoji od svih nefinancijskih i kvazi-društava koja su pod nadzorom (vidjeti stavak 2.26.) jedinica javne uprave.

2.29. Javna kvazi-društva su kvazi-društva u izravnom vlasništvu jedinica javne uprave.

Podsektor: Nacionalna privatna nefinancijska društva (S.11002)

- 2.30. *Definicija:* Podsektor nacionalna privatna nefinancijska društva se sastoji od svih nefinancijskih i kvazi-društava koja nisu pod nadzorom jedinica javne uprave ili nerezidentnih institucionalnih jedinica. Ovaj podsektor uključuje sve neprofitne ustanove koje su uključene u sektor nefinancijskih društava (vidjeti stavak 2.23. točku (d)).

Ovaj podsektor uključuje društva i kvazi-društva za poslove izravnih stranih ulaganja (vidjeti stavak 4.65.), koja nisu klasificirana u podsektoru inozemno kontroliranih nefinancijskih (S.11003).

Podsektor: Inozemno kontrolirana nefinancijska društva (S.11003)

- 2.31. *Definicija:* Podsektor inozemno kontrolirana nefinancijska društva se sastoji od svih nefinancijskih i kvazi-društava koja su pod nadzorom (vidjeti stavak 2.26.) nerezidentnih institucionalnih jedinica.

Ovaj podsektor uključuje:

- (a) sva društva kćeri nerezidentnih društava;
- (b) sva društva pod nadzorom nerezidentne institucionalne jedinice koja sama po sebi nije društvo: na primjer, društvo pod nadzorom strane vlade; uključena su društva pod nadzorom skupine nerezidentnih jedinica koja djeluju zajednički;
- (c) sve podružnice ili ostale neinkorporirane agencije nerezidentnih društava ili neinkorporirane proizvođače koji su uvjetne rezidentne jedinice koje se tretiraju kao nefinancijska kvazi-društva (vidjeti stavak 2.25.).

FINANCIJSKA DRUŠTVA (S.12)

- 2.32. *Definicija:* Sektor financijska društva (S.12) se sastoji od svih društava i kvazi- društava koja prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja (financijski posrednici) i/ili pomoćne financijske aktivnosti (popratne financijske djelatnosti) ⁽⁸⁾.

Financijsko posredovanje je aktivnost u kojoj institucionalna jedinica stječe financijsku aktivu i istodobno preuzima obveze (vidjeti stavak 2.34.) za vlastiti račun (vidjeti stavak 2.33.), obavljajući financijske transakcije na tržištu (vidjeti stavke od 2.37. do 2.38.). Aktiva i pasiva financijskih posrednika imaju različita obilježja, budući da se tijekom postupka financijskog posredovanja sredstva pretvaraju i nanovo slažu s obzirom na dospijeeće, opseg, rizik i slično.

Pomoćne financijske aktivnosti su aktivnosti koje su usko povezane s financijskim posredovanjem, ali same po sebi ne predstavljaju financijsko posredovanje (vidjeti stavak 2.39.).

- 2.33. Tijekom postupka financijskog posredovanja sredstva se usmjeravaju od trećih strana koje raspoložu viškom sredstava na one strane koje imaju manjak sredstava. Financijski posrednik ne djeluje samo kao zastupnik ovih drugih institucionalnih jedinica, već se izlaže riziku stjecanjem financijskih sredstava i preuzimanjem obveza za vlastiti račun.

- 2.34. U postupak financijskog posredovanja mogu biti uključene sve kategorije pasive, izuzev kategorije ostalih računa potraživanja (AF.7).

Financijska aktiva uključena u postupak financijskog posredovanja može se razvrstati u sve kategorije, izuzev kategorije tehničkih pričuva osiguranja (AF.6), ali uključujući kategoriju ostalih računa potraživanja (faktoring). Povrh toga, financijski posrednici mogu uložiti svoja sredstva u nefinancijsku aktivu, uključujući nekretnine. Međutim, da bi se društvo smatralo financijskim posrednikom, ono mora također preuzimati financijske obveze na tržištu i preoblikovati sredstva. Iz tog se razloga isključuju poduzeća za prodaju nekretnina (NACE. Rev. 1. odjeljak 70.).

⁽⁸⁾ Po dogovoru, sektor S.12 uključuje holding društva koja samo nadziru i upravljaju skupinom društava kćeri koja prvenstveno obavljaju aktivnosti financijskog posredovanja i/ili pomoćne financijske aktivnosti (vidjeti stavak 2.43. te neprofitne ustanove priznate kao neovisni pravni subjekti, koje pružaju usluge financijskim društvima (vidjeti stavak 2.44.).

- 2.35. Glavna funkcija osiguravajućih poduzeća i mirovinskih fondova je udruživanje rizika. Glavna pasiva ovih institucija su tehničke pričuve osiguranja (AF.6). Protustavku spomenutih pričuva predstavljaju ulaganja osiguravajućih društava i mirovinskih fondova, koji stoga djeluju kao financijski posrednici.
- 2.36. Uzajamni fondovi preuzimaju financijske obveze prvenstveno kroz izdavanje dionica (AF.52). Oni mijenjaju spomenute fondove stjecanjem financijske aktive i/ili nekretnina. Uzajamni fondovi se stoga razvrstavaju kao financijski posrednici. Kao i u slučaju ostalih društava, svaka promjena vrijednosti aktive i pasive, osim vlastitih dionica, odražava se na njihova vlastita sredstva (vidjeti stavak 7.05.). Kako je iznos vlastitih sredstava obično jednak vrijednosti dionica u uzajamnim fondovima, svaka promjena vrijednosti aktive i pasive fonda se odražava na tržišnu vrijednost ovih dionica.

Uzajamni fondovi koji ulažu jedino u nekretnine također se smatraju financijskim posrednicima.

- 2.37. Financijsko posredovanje je općenito ograničeno na financijske transakcije na tržištu. Drugim riječima, stjecanje aktive i preuzimanje obveza se odvija u odnosu na javnost ili njene određene i prilično velike podskupine. Ako je aktivnost ograničena na male skupine osoba ili obitelji, obično se ne radi o financijskom posredovanju. Posebno, financijsko posredovanje ne uključuje institucionalne jedinice koje pružaju financijske usluge grupaciji poduzeća kojoj pripadaju. Te se institucionalne jedinice razvrstavaju u sektore prema glavnoj funkciji grupacije poduzeća na ekonomskom području. Međutim, u slučajevima kada se institucionalna jedinica koja pruža financijske usluge nalazi pod financijskim nadzorom, ona se, po dogovoru, razvrstava u sektor financijskih društava.
- 2.38. Postoje neke iznimke od općeg ograničenja financijskog posredovanja na financijske transakcije na tržištu. Primjer su lokalne kreditne banke i štedionice, koje se u velikoj mjeri oslanjaju na pripadajuću jedinicu lokalne ili regionalne uprave, ili društva za financijski *leasing* koje u poslovima stjecanja ili ulaganja sredstava ovise o matičnom društvu. Ona se, međutim, klasificiraju kao financijski posrednici ako posuđivanje ili primanje štednje ne ovisi o pripadajućoj jedinici lokalne ili regionalne uprave ili matičnom društvu.
- 2.39. Pomoćne financijske aktivnosti uključuju pomoćne aktivnosti u realizaciji transakcija vezano uz financijsku aktivnu i pasivu ili pretvorbu ili preoblikovanje sredstava. Popratne financijske djelatnosti se ne izlažu riziku stjecanjem financijskih sredstava ili preuzimanjem obveza. One samo olakšavaju financijsko posredovanje.
- 2.40. U sektor financijska društva (S.12) uključene su sljedeće institucionalne jedinice:
- (a) privatna ili javna društva koja prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja i/ili pomoćne financijske aktivnosti;
 - (b) zadruge i partnerstva priznata kao neovisni pravni subjekti, koja prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja i/ili pomoćne financijske aktivnosti;
 - (c) javni proizvođači koji se prema posebnim zakonima priznaju kao neovisni pravni subjekti i koji prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja i/ili pomoćne financijske aktivnosti;
 - (d) neprofitne ustanove koje su priznate kao neovisni pravni subjekti i koje prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja i/ili pomoćne financijske aktivnosti, ili koja pružaju usluge financijskim društvima;
 - (e) holding društva (vidjeti stavak 2.14.) ako grupacija društava kćeri kao cjelina na ekonomskom području prvenstveno obavlja poslove financijskog posredovanja i/ili pomoćne financijske aktivnosti;
 - (f) neinkorporirani uzajamni fondovi koji sadrže portfelje ulaganja u vlasništvu skupine sudionika i kojima općenito upravljaju druga financijska društva. Ovi su fondovi, po dogovoru, institucionalne jedinice odvojene od upravljačkog financijskog društva
 - (g) financijska kvazi-društva:

1. neinkorporirane jedinice koje prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja, a podložne su regulaciji i nadzoru (u većini slučajeva klasificirane u podsektor ostale monetarne financijske institucije ili podsektor osiguravajućih društava i mirovinskih fondova), koje se smatraju samostalnim u donošenju odluka i njihova je uprava neovisna

od vlasnika. Njihovo ekonomsko i financijsko ponašanje slično je ponašanju financijskih društava. Stoga se tretiraju kao zasebne institucionalne jedinice. Primjer su podružnice nerezidentnih financijskih društava;

2. druge neinkorporirane jedinice koje prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja, ali nisu podložne regulaciji i nadzoru, smatraju se financijskim kvazi-društva samo ako zadovoljavaju uvjete koji ih kvalificiraju kao kvazi-društva (vidjeti stavak 2.13. točku (f));
3. neinkorporirane jedinice koje prvenstveno obavljaju pomoćne financijske aktivnosti, smatraju se financijskim kvazi-društva samo ako zadovoljavaju uvjete koji ih kvalificiraju kao kvazi-društva (vidjeti stavak 2.13. točku (f)).

2.41. Sektor financijskih društava se dijeli na pet podsektora:

- (a) središnja banka (S.121);
- (b) druge monetarne financijske institucije (S.122);
- (c) drugi financijski posrednici, osim osiguravajućih društava i mirovinskih fondova (S.123);
- (d) financijske pomoćne institucije (S.124);
- (e) osiguravajuća društva i mirovinski fondovi (S.125).

Podsektor ostalih monetarnih financijskih institucija se smatra ekvivalentom podsektoru ostalih depozitarnih društava prema definiciji iz SNA 1993. u stavicima 4.88. – 4.94. Međutim, dok definicija podsektora ostalih monetarnih financijskih društava (vidjeti stavak 2.48.) treba obuhvatiti financijske posrednike preko kojih se učinci monetarne politike središnje banke prenose na druge ekonomske subjekte, podsektor ostalih depozitarnih društava je definiran u SNA 1993. pozivajući se na monetarne mjere u širem smislu. Kombinacija podsektora S.121 i S.122 odgovara monetarnim financijskim institucijama u statističke svrhe prema definiciji EMI (vidjeti stavak 2.49.).

2.42. Osim podsektora S.121., svaki se podsektor može dalje dijeliti na:

- (a) javna financijska društva;
- (b) nacionalna privatna financijska društva;
- (c) inozemno kontrolirana financijska društva.

Kriteriji za ovu potpodjelu su isti kao i za nefinancijska društva (vidjeti stavke od 2.26. do 2.31.).

2.43. Holding društva čija je jedina djelatnost nadzor i upravljanje skupinom društava kćeri, koja prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja i/ili pomoćne financijske aktivnosti, razvrstavaju se u podsektor ostalih financijskih posrednika osim osiguravajućih društava i mirovinskih fondova (S.123). ⁽⁹⁾ Međutim, holding društva koja su financijska društva razvrstavaju se u podsektore prema glavnoj vrsti financijske aktivnosti.

2.44. Neprofitne ustanove priznate kao neovisni pravni subjekti koji pružaju usluge financijskim društvima, ali koji ne obavljaju poslove financijskog posredovanja i/ili pomoćne financijske aktivnosti, razvrstavaju se u podsektor financijskih pomoćnih institucija (S.124.).

Podsektor: Središnja banka (S.121)

2.45. *Definicija:* Podsektor središnja banka (S.121) se sastoji od svih financijskih i kvazi-društava, čija je glavna funkcija emisija primarnog novca, održavanje unutarnje i vanjske valutne vrijednosti i držanje cjelokupnih međunarodnih državnih pričuva ili njihovog dijela.

⁽⁹⁾ Razvrstavanje holding društava u sektor financijskih poduzeća odstupa od stavka 4.100 SNA 1993., kako bi se zadržala usklađenost s monetarnim financijskim institucijama u statističke svrhe, prema definiciji EMI-a, te sa službenom statistikom osiguravajućih društava.

- 2.46. U podsektor S.121 se razvrstavaju sljedeći financijski posrednici:
- (a) nacionalna središnja banka, također i u slučaju kada je ona dio Europskog sustava središnjih banaka;
 - (b) središnje monetarne agencije, uglavnom, javne prirode (npr. agencije koje upravljaju deviznim tečajem ili emisijom primarnog novca) koje vode potpuni skup računa i samostalno donose odluke u odnosu na središnju državu. Ove se aktivnosti većinom izvodi u okviru središnje države ili središnje banke. U tim slučajevima ne postoje odvojene institucionalne jedinice.
- 2.47. Podsektor S.121 ne uključuje agencije i tijela, osim središnje banke, koja upravljaju ili nadziru financijska društva ili financijska tržišta. Ona se razvrstavaju u podsektor S.124 (vidjeti stavak 2.58. točku (g)). ⁽¹⁰⁾

Podsektor: Ostale monetarne financijske institucije (S.122)

- 2.48. *Definicija:* Podsektor druge monetarne financijske institucije (S.121) se sastoji od svih financijskih i kvazi-društava, osim onih iz sektora središnje banke, koja prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja i čije se poslovanje sastoji od primanja depozita i/ili vrlo sličnih nadomjestaka za depozite od institucionalnih jedinica, osim monetarnih financijskih institucija te odobravanja zajmova i/ili ulaganja u vrijednosnice za vlastiti račun.
- 2.49. Monetarne financijske institucije (MFI) obuhvaćaju podsektor središnje banke (S.121) i podsektor drugih monetarnih financijskih institucija (S.122), a podudaraju se s monetarnim financijskim institucijama u statističke svrhe prema definiciji EMI-a (vidjeti stavak 2.41.).
- 2.50. MFI se ne mogu opisati jednostavno kao „banke”, jer uključuju i neka financijska društva koja se ne nazivaju bankama i neka kojima to nije dozvoljeno u nekim zemljama, dok neka druga financijska društva, koja se nazivaju bankama, u stvari nisu MFI. Općenito se u podsektor S.122 razvrstavaju sljedeći financijski posrednici:
- (a) poslovne banke, „univerzalne” banke, „svenamjenske” banke;
 - (b) štedionice (uključujući uzajamne štedionice, štedionice i kreditne zadruge);
 - (c) poštanske žiro institucije, poštanske banke i žiro banke;
 - (d) ruralne kreditne banke, poljoprivredne kreditne banke;
 - (e) zadružne kreditne banke, kreditne zadruge;
 - (f) specijalizirane banke (npr. trgovačke banke, kuće koje se bave emisijama, privatne banke).
- 2.51. U podsektor S.122 mogu se također razvrstati sljedeći financijski posrednici, ako se njihovo poslovanje sastoji od primanja sredstava plaćanja od stanovništva u obliku depozita ili u drugim oblicima kao što su kontinuirano izdavanje obveznica i drugih usporedivih vrijednosnica. U ostalim se slučajevima razvrstavaju u podsektor S.123:
- (a) društva koja odobravaju hipotekarne zajmove (uključujući građevinska poduzeća, hipotekarne banke i hipotekarne kreditne ustanove);
 - (b) uzajamni fondovi (uključujući investicijske fondove, jedinične fondove i ostale programe kolektivnog ulaganja, npr. poduzeća za kolektivno ulaganje u prenosive vrijednosnice – UCITS);
 - (c) lokalne kreditne ustanove.
- 2.52. Podsektor S.122 ne uključuje:
- (a) holding društva čija je glavna funkcija nadzor i upravljanje skupinom koja se pretežno sastoji od drugih monetarnih financijskih institucija, ali ona sama po sebi nisu druge monetarne financijske institucije. Ona se razvrstavaju u podsektor S.123 (vidjeti stavak 2.43.);
 - (b) neprofitne ustanove koje su priznate kao neovisni pravni subjekti i koje služe drugim monetarnim financijskim institucijama, ali ne obavljaju poslove financijskog posredovanja. One se razvrstavaju u podsektor S.124 (vidjeti stavak 2.44.).

⁽¹⁰⁾ Ovine se odstupaju od SNA 1993., stavaka 4.86. i 4.101., kako bi se zadržala usklađenost s monetarnim financijskim institucijama u statističke svrhe prema definiciji EMI-a.

Podsektor: Ostali financijski posrednici, osim osiguravajućih društava i mirovinskih fondova (S.123)

- 2.53. *Definicija:* Podsektor drugi financijski posrednici, osim osiguravajućih društava i mirovinskih fondova (S.123) sastoji se od svih financijskih i kvazi-društava, koja prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja preuzimanjem obveza u oblicima različitim od gotovine, depozita i/ili vrlo sličnih nadomjestaka za depozite, od institucionalnih jedinica, koje nisu monetarne financijske institucije ili tehničke pričuve osiguranja.
- 2.54. Podsektor S.123 uključuje razne vrste financijskih posrednika, a posebno one koji se pretežno bave dugoročnim financiranjem. U većini slučajeva prevladavanje ove vrste dopijeća predstavlja temelj za razlikovanje od sektora ostalih monetarnih financijskih institucija. Granica u odnosu na podsektor osiguravajućih društava i mirovinskih fondova se određuje na temelju nepostojanja obveza u obliku tehničkih pričuva osiguranja.
- 2.55. U podsektor S.123 razvrstavaju se sljedeća financijska i kvazi-društva, pod uvjetom da nisu MFI:
- (a) društva za financijski *leasing*;
 - (b) društva čija se djelatnost sastoji od kupoprodaje s obročnom otplatu cijene te osobnog ili komercijalnog financiranja;
 - (c) društva koja se bave faktoringom;
 - (d) osobe koje za svoj račun prodaju i kupuju vrijednosnice i izvedenice;
 - (e) specijalizirana financijska društva, kao što su društva koja osiguravaju rizični i razvojni kapital, društva koja financiraju izvoz/uvoz;
 - (f) financijska društva, osnovana kao imatelji sekuritizirane aktive;
 - (g) financijski posrednici koji primaju depozite i/ili vrlo slične zamjene depozita samo od MFI-a;
 - (h) holding društva čija je glavna funkcija nadzor i upravljanje skupinom društava kćeri koja prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja i/ili pomoćne financijske aktivnosti, ali ona sama po sebi nisu financijske institucije (vidjeti stavak 2.43.).
- 2.56. Podsektor S.123 ne uključuje neprofitne ustanove koje su priznate kao neovisni pravni subjekti i koje pružaju usluge drugim financijskim posrednicima, osim osiguravajućih društava i mirovinskih fondova, ali ne obavljaju poslove financijskog posredovanja. One se razvrstavaju u podsektor S.124 (vidjeti stavak 2.44.).

Podsektor: Popratne financijske djelatnosti (S.124)

- 2.57. *Definicija:* Podsektor popratne financijske djelatnosti (S.124) se sastoji od svih financijskih i kvazi-društava koja prvenstveno obavljaju popratne financijske djelatnosti, tj. djelatnosti koje su usko povezane s financijskim posredovanjem, ali sama po sebi nisu financijski posrednici (vidjeti stavak 2.39.).
- 2.58. U podsektor S.124 se klasificiraju sljedeća financijska i kvazi-društva:
- (a) posrednici u osiguranju, upravitelji pri spašavanju i havarijama, konzultanti u području osiguranja i mirovina itd.;
 - (b) posrednici za zajmove i vrijednosnice, savjetnici za ulaganje itd.;
 - (c) društva koja izdaju vrijednosnice;
 - (d) društva čija je glavna funkcija davanje jamstava na temelju prijenosa mjenica i sličnih instrumenata;
 - (e) društva koja posluju izvedenim i zaštitnim instrumentima, kao što su *swap*, opcije i terminski ugovori (bez izdavanja);

- (f) društva koja osiguravaju infrastrukturu za financijska tržišta;
 - (g) središnja nadzorna tijela financijskih posrednika i financijskih tržišta, ako se radi o odvojenim institucionalnim jedinicama;
 - (h) upravitelji mirovinskih i uzajamnih fondova;
 - (i) društva koja se bave burzovnom razmjenom dionica i osiguranja;
 - (j) neprofitne ustanove koje su priznate kao neovisni pravni subjekti i koje pružaju usluge financijskim društvima, ali ne obavljaju poslove financijskog posredovanja ili pomoćne financijske aktivnosti (vidjeti stavak 2.44.).
- 2.59. Podsektor S.124 ne uključuje holding društva čija je glavna funkcija nadzor i upravljanje skupinom društava kćeri koja prvenstveno obavljaju pomoćne financijske aktivnosti, ali ona sama po sebi nisu izvođači pomoćnih financijskih aktivnosti. Ona se razvrstavaju u podsektor S.123 (vidjeti stavak 2.43.).

Podsektor: Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi (S.125)

- 2.60. *Definicija:* Podsektor osiguravajuća društva i mirovinski fondovi (S.125) se sastoji od svih financijskih i kvazi-društava koja prvenstveno obavljaju poslove financijskog posredovanja kao rezultat udruživanja rizika (vidjeti stavak 2.35.).
- 2.61. Ugovori o osiguranju se sklapaju s pojedincima i/ili skupinama, bez obzira na činjenicu proizlazi li sudjelovanje iz opće obveze koju je odredila država. Nadalje, ugovori o socijalnom osiguranju (vidjeti stavke od 4.83. do 4.91.) ponekad predstavljaju značajni dio sklopljenih ugovora.
- 2.62. Podsektor S.125 uključuje vlastita društva za osiguranje i društva za reosiguranje.
- 2.63. Podsektor S.125 ne uključuje:
- (a) institucionalne jedinice koje zadovoljavaju oba kriterija iz stavka 2.74. One se razvrstavaju u podsektor S.1314;
 - (b) holding društva čija je glavna funkcija nadzor i upravljanje skupinom koja se pretežno sastoji od osiguravajućih društava i mirovinskih fondova, ali koja sama po sebi nisu osiguravajuća društva i mirovinski fondovi. Ona se razvrstavaju u podsektor S.123 (vidjeti stavak 2.43.);
 - (c) neprofitne ustanove koje su priznate kao neovisni pravni subjekti i koje pružaju usluge osiguravajućim društvima i mirovinskim fondovima, ali ne obavljaju poslove financijskog posredovanja. One se razvrstavaju u podsektor S.124 (vidjeti stavak 2.44.).
- 2.64. Podsektor osiguravajućih društava mirovinskih fondova može se podijeliti na:
- (a) osiguravajuća društva;
 - (b) (samostalne) mirovinske fondove.
- Samostalni mirovinski fondovi su mirovinski fondovi koji samostalno donose odluke i vode potpuni skup računa te stoga predstavljaju institucionalne jedinice. Nesamostalni mirovinski fondovi nisu institucionalne jedinice, nego čine dio institucionalne jedinice koja ih je osnovala.
- 2.65. Rizici za osobe ili grupe se mogu uključiti u aktivnosti društava za životno i neživotno osiguranje. Neka osiguravajuća društva ograničavaju svoje djelatnosti jedino na skupne ugovore i mogu osigurati sve vrste grupa.
- 2.66. Mirovinski fondovi se opisuju kao institucije koje osiguravaju grupne rizike vezano uz socijalne rizike i potrebe (vidjeti stavak 4.84.) osiguranika. Tipične grupe osiguranika takvih polica su zaposlenici pojedinačnih poduzeća ili grupacije poduzeća, zaposlenici u istoj gospodarskoj grani ili djelatnosti i osobe iste struke. Naknade iz ugovora o osiguranju mogu obuhvaćati naknade koje se nakon smrti osiguranika isplaćuju udovcima, udovicama i djeci (uglavnom u slučaju smrti na radu) te naknade koje se osiguraniku isplaćuju nakon umirovljenja i u slučaju invaliditeta.

- 2.67. U nekim se zemljama od svih ovih vrsta rizika može osigurati u društvima za životno osiguranje i, jednako tako, mirovinskim fondovima. U drugim se zemljama od nekih od ovih razreda rizika osigurava jedino preko društava za životno osiguranje. Za razliku od društava za životno osiguranje, mirovinski fondovi su (zakonom) ograničeni na određene grupe zaposlenika i samozaposlenih osoba.

UKUPNA DRŽAVA (S.13)

- 2.68. *Definicija:* Sektor ukupne države (S.13) uključuje sve institucionalne jedinice koje su ostali netržišni proizvođači (vidjeti stavak 3.26.) čiji je output namijenjen pojedinačnoj ili zajedničkoj potrošnji, a uglavnom se financiraju obaveznim plaćanjima jedinica iz ostalih sektora, i/ili sve institucionalne jedinice koje prvenstveno sudjeluju u preraspodjeli nacionalnog dohotka i bogatstva.
- 2.69. U sektor S.13 se uključuju sljedeće institucionalne jedinice:
- (a) tijela države (isključujući javne proizvođače koji su organizirani kao javna društva ili, prema posebnim zakonima, priznati kao neovisni pravni subjekti, ili kvazi-društva ako su razvrstana u nefinancijske ili financijske sektore) koja upravljaju i financiraju grupu aktivnosti koje prvenstveno osiguravaju netržišna dobra i usluge, u korist zajednice ⁽¹⁾;
 - (b) neprofitne ustanove, priznate kao neovisni pravni subjekti, koje predstavljaju ostale netržišne proizvođače i koje nadzire i većim dijelom financira država;
 - (c) samostalne mirovinske fondove, ako zadovoljavaju dva kriterija iz stavka 2.74.
- 2.70. Sektor ukupne države se dijeli na četiri podsektora:
- (a) središnja država (S.1311);
 - (b) savezna država (S.1312);
 - (c) lokalna država (S.1313);
 - (d) fondovi socijalne sigurnosti (S.1314).

Podsektor: Središnja država (S.1311)

- 2.71. *Definicija:* Podsektor središnja država uključuje sve državne upravne odjele i ostale središnje agencije, čija se nadležnost prostire na cijelo ekonomsko područje, osim upravljanja fondovima socijalne sigurnosti.

U sektor S.1311 uključuju se neprofitne ustanove koje nadzire i većim dijelom financira središnja država i čija se nadležnost prostire na cijelo ekonomsko područje.

Podsektor: Savezna država (S.1312)

- 2.72. *Definicija:* Podsektor savezna država se sastoji od državnih uprava koje predstavljaju zasebne institucionalne jedinice i koje izvršavaju određene upravne funkcije na nižoj razini od središnje države, a višoj od upravnih institucionalnih jedinica na lokalnoj razini, osim upravljanja fondovima socijalne sigurnosti.

U sektor S.1312 se uključuju neprofitne ustanove koje nadziru i većim dijelom financiraju savezne državne uprave i čija je nadležnost ograničena na ekonomsko područje dotičnih država.

Podsektor: Lokalna država (S.1313)

- 2.73. *Definicija:* Podsektor lokalna država uključuje one vrste javne administracije čija se nadležnost ograničava samo na lokalni dio ekonomskog područja, osim lokalnih agencija fondova socijalne sigurnosti.

⁽¹⁾ Po dogovoru se organizacije za tržišno reguliranje, koje isključivo ili pretežno samo distribuiraju subvencije, razvrstavaju u sektor S.13., podsektor središnje države S.1311. Međutim, one organizacije čija se jedina ili glavna aktivnost sastoji od kupovine, posjedovanja i prodaje poljoprivrednih ili prehrambenih proizvoda, razvrstavaju se u S.11 (vidjeti stavak 2.21., napomenu 6.).

U sektor S.1313 se uključuju neprofitne ustanove koje nadziru i većim dijelom financiraju lokalna uprava i čija je nadležnost ograničena na ekonomsko područje lokalnih država.

Podsektor: Fondovi socijalne sigurnosti (S.1314)

- 2.74. *Definicija:* Podsektor fondovi socijalne sigurnosti uključuje sve središnje, savezne i lokalne institucionalne jedinice čija se glavna aktivnost sastoji od pružanja socijalnih naknada i koje zadovoljavaju sljedeća dva kriterija:
- (a) određene grupe stanovništva su, zakonom ili uredbom, obavezne sudjelovati u programu ili plaćati doprinose;
 - (b) država je odgovorna za upravljanje institucijama u pogledu određivanja ili odobravanja doprinosa i naknada, neovisno od svoje uloge nadzornog tijela ili poslodavca (vidjeti stavak 4.89.).

Iznos doprinosa koji plaća određena osoba obično nije izravno povezan s rizikom kojem je ta osoba izložena.

KUĆANSTVA (S.14)

- 2.75. *Definicija:* Sektor kućanstava (S.14) uključuje pojedince ili grupe pojedinaca u ulozi potrošača, moguće i poduzetnika, koji proizvode tržišnu robu i nefinancijske i financijske usluge (tržišni proizvođači), pod uvjetom da, u drugom slučaju, odgovarajuće aktivnosti nisu aktivnosti zasebnih tijela koja se tretiraju kao kvazi-društva. Ovaj sektor uključuje i pojedince ili grupe pojedinaca u ulozi proizvođača roba i nefinancijskih usluga za isključivo vlastitu finalnu uporabu (vidjeti stavke 3.20., 3.25. i 3.30.).

Kućanstva u ulozi potrošača se definiraju kao male skupine osoba koje dijele isti stambeni smještaj, udružuju dio ili sav svoj dohodak i bogatstvo te zajedno konzumiraju određene vrste roba i usluga, uglavnom stanovanje i hranu. Mogu se dodati kriteriji postojanja obiteljskih ili emocionalnih veza.

Glavni izvori ovih jedinica potječu iz naknada zaposlenima, vlasničkog dohotka transfera iz ostalih sektora ili primanja od prodaje tržišnih proizvoda ili imputiranih primanja od outputa proizvoda za vlastitu finalnu potrošnju.

- 2.76. Sektor kućanstava uključuje:
- (a) pojedince ili grupe pojedinaca čija je glavna funkcija potrošnja;
 - (b) osobe koje trajno žive u ustanovama i čija je samostalnost djelovanja ili donošenja odluka o ekonomskim pitanjima vrlo ograničena ili nepostojeća (npr. pripadnici crkvenih redova koji žive u samostanima, bolesnici koji se dugo vremena nalaze u bolnicama, zatvorenici koji odslužuju dugotrajne kazne, starije osobe koje trajno stanuju u domovima za starije i nemoćne osobe). Spomenute se osobe tretiraju kao da zajedno tvore jednu institucionalnu jedinicu, tj. jedno kućanstvo;
 - (c) pojedince ili skupine pojedinaca čija je glavna funkcija potrošnja i koji proizvode robe i nefinancijske usluge za isključivo vlastitu finalnu uporabu; u sustav su uključene samo dvije kategorije usluga koje se proizvode za vlastitu finalnu potrošnju: usluge stanovanja u stanovima u vlasništvu stanara i kućanske usluge koje proizvode plaćeni zaposlenici;
 - (d) poduzeća s jednim vlasnikom i partnerstva koja nemaju neovisni pravni status – osim onih koji se tretiraju kao kvazi-poduzeća – i koja su tržišni proizvođači;
 - (e) neprofitne ustanove koje služe kućanstvima, koje nisu priznate kao neovisni pravni subjekti ili koje su priznate, ali su manje važnosti (vidjeti stavak 2.88.).
- 2.77. Sektor kućanstava se dijeli na šest podsektora:
- (a) poslodavci (uključujući samozaposlene osobe) (S.141 + S.142);
 - (b) zaposlenici (S.143);
 - (c) primatelji vlasničkog dohotka (S.1441);

- (d) primatelji mirovina (S.1442);
- (e) primatelji ostalih transfera (S.1443);
- (f) ostali (S.145).

2.78. Kućanstva se razvrstavaju u podsektore prema kategoriji najvećeg dohotka kućanstva kao cjeline (dohodak poslodavca, naknada zaposlenima itd.). Ako se u jednom kućanstvu ostvaruje više dohodaka dane kategorije, razvrstavanje se temelji na ukupnom dohotku kućanstva unutar svake kategorije.

Podsektor: Poslodavci (uključujući samozaposlene osobe) (S.141 + S.142)

2.79. *Definicija:* Podsektor poslodavci (uključujući samozaposlene osobe) sastoji se od grupe kućanstava čiji se najveći izvor dohotka ukupnog kućanstva sastoji od mješovitih dohodaka (B.3) koje vlasnici kućanskih neinkorporiranih poduzeća ostvaruju iz obavljanja svoje aktivnosti u ulozi proizvođača tržišnih roba i usluga, s plaćenim zaposlenicima ili bez njih, čak i u slučaju kada spomenuti dohodak ne prelazi uvijek polovicu ukupnog dohotka kućanstva.

Podsektor: Zaposlenici (S.143)

2.80. *Definicija:* Podsektor zaposlenici se sastoji od grupe kućanstava čiji se najveći izvor dohotka ukupnog kućanstva sastoji od naknada zaposlenima (D.1).

Podsektor: Primatelji vlasničkih dohodaka (S.1441)

2.81. *Definicija:* Podsektor primatelji vlasničkih dohodaka sastoji se od grupe kućanstava čiji se najveći izvor dohotka ukupnog kućanstva sastoji od dohotka od imovine (D.4).

Podsektor: Primatelji mirovina (S.1442)

2.82. *Definicija:* Podsektor primatelji mirovina se sastoji od grupe kućanstava čiji se najveći izvor dohotka ukupnog kućanstva sastoji od mirovina.

Najveći izvor dohotka kućanstava umirovljenika se sastoji od starosnih ili ostalih mirovina, uključujući mirovine isplaćene od prethodnih poslodavaca.

Podsektor: Primatelji ostalih transfernih dohodaka (S.1443)

2.83. *Definicija:* Podsektor primatelji ostalih transfernih dohodaka se sastoji od grupe kućanstava čiji se najveći izvor dohotka ukupnog kućanstva sastoji od dohotka od ostalih tekućih transfera.

Ostali tekući transferi su svi tekući transferi osim vlasničkog dohotka, mirovina i dohotka osoba koje trajno žive u ustanovama.

Podsektor: Ostali (S.145)

2.84. *Definicija:* Podsektor ostali se sastoji od osoba koje trajno žive u ustanovama.

Osobe koje trajno žive u ustanovama razvrstavaju se zasebno, budući da kriterij najvećeg izvora dohotka ne omogućuje smisljeno razvrstavanje ovih osoba u jedan od podsektora iz gornjeg teksta.

2.85. Ako glavni izvor dohotka ukupnog kućanstva nije poznat, u svrhu razvrstavanja se kao drugi najbolji kriterij koristi dohodak referentne osobe. Referentna osoba kućanstva je obično osoba s najvišim dohotkom u kućanstvu. Ako spomenuta

informacija nije dostupna, za određivanje podsektora kućanstva koristi se dohodak osobe koja se izjasni kao referentna osoba.

- 2.86. Međutim, za različite vrste analize ili kao osnova za oblikovanje politike mogu biti prikladni i potrebni drugi kriteriji, npr. raščlamba kućanstava u ulozi poduzetnika prema vrsti aktivnosti: poljoprivredna kućanstva; nepoljoprivredna kućanstva (djelatnost; usluge).

NEPROFITNE USTANOVE KOJE SLUŽE KUĆANSTVIMA (S.15)

- 2.87. *Definicija:* Sektor neprofitne ustanove koje služe kućanstvima (NUSK) (S.15) sastoji se od neprofitnih ustanova koje su zasebni pravni subjekti, koje služe kućanstvima i koje su privatni, ostali netržišni proizvođači (vidjeti stavak 3.32.). Njihovi glavni izvori, osim onih od povremenih prodaja, su dobrovoljni prilozi kućanstava u gotovini ili u naturi, uplate sredstava države ⁽¹²⁾ i vlasnički dohodci.

- 2.88. U ovaj sektor se ne uključuju spomenute ustanove ako nisu od velike važnosti, budući da su njihove transakcije pomiješane s transakcijama kućanstava (S.14).

U sektor NUSK-a su uključene sljedeće glavne vrste NUSK-a koje kućanstvima pružaju netržišnu robu i usluge:

- (a) sindikati, strukovne ili znanstvene udruge, udruge potrošača, političke stranke, crkve ili vjerske zajednice (uključujući one koje financira, ali ne nadzire država) te društveni, kulturni, rekreacijski i sportski klubovi;
- (b) dobrotvorna društva, organizacije za pružanje potpore ili pomoći koje dobrovoljnim transferima u novcu ili u naturi financiraju ostale institucionalne jedinice.

Sektor S.15 uključuje dobrotvorna društva, organizacije za pružanje potpore ili pomoći koje služe nerezidentnim jedinicama, a isključuje tijela čije članstvo osigurava pravo na unaprijed određeni skup roba i usluga.

INOZEMSTVO (S.2)

- 2.89. *Definicija:* Inozemstvo (S.2) je grupa jedinica bez karakterističnih funkcija i izvora; sastoji se od nerezidentnih jedinica ⁽¹³⁾ koje obavljaju transakcije s rezidentnim institucionalnim jedinicama ili imaju druge ekonomske veze s rezidentnim jedinicama. Njihovi računi omogućavaju opći pregled ekonomskih veza između nacionalnoga gospodarstva i inozemstva.

- 2.90. Za sektor inozemstva nije obavezno voditi potpuni skup računa, premda je često korisno opisati inozemstvo kao jedan sektor. Sektori se dobivaju raščlambom ukupnog gospodarstva kako bi se dobile homogenije skupine rezidentnih institucionalnih jedinica koje su sličnog ekonomskog ponašanja, ciljeva i funkcija. To nije slučaj sa sektorom inozemstva: ovdje se knjiže transakcije i ostali tokovi nefinancijskih i financijskih društava, neprofitnih ustanova, kućanstava i države s nerezidentnim institucionalnim jedinicama te ostale ekonomske veze između rezidenata i nerezidenata, npr. potraživanja rezidenata prema nerezidentima.

- 2.91. Treba napomenuti kako pravilo prema kojem računi inozemstva uključuju samo transakcije između rezidentnih institucionalnih jedinica i nerezidentnih jedinica podliježe sljedećim iznimkama:

- (a) usluge prijevoza (do graničnog prijelaza države izvoznice) koje pružaju rezidentne jedinice u odnosu na uvezenu robu, prikazuju se u računima inozemstva zajedno s uvozima f.o.b., čak i kada se radi o proizvodima rezidentnih jedinica (vidjeti stavak 3.144.);

⁽¹²⁾ NPU-i koje nadzire i uglavnom financira država, razvrstavaju se u sektor države (vidjeti stavak 2.69. točku (b)).

⁽¹³⁾ Ovdje su uključene institucije EU-a i međunarodne organizacije (vidjeti također stavak 2.06.).

- (b) transakcije u inozemnoj aktivi između rezidenata koji pripadaju različitim sektorima prikazuju se u detaljnim financijskim računima inozemstva; premda ne utječu na financijski položaj države u odnosu na inozemstvo, utječu na financijske odnose pojedinih sektora s inozemstvom;
- (c) transakcije državnom pasivom između nerezidenata iz različitih zemljopisnih zona prikazuju se u zemljopisnoj raščlambi računa inozemstva. Premda ove transakcije ne utječu na ukupne državne obveze u odnosu na inozemstvo, utječu na obveze u odnosu na različite dijelove svijeta.

2.92. Sektor inozemstva (S.2) dijeli se na:

- (a) Europska unija (S.21);
 1. države članice EU-a (S.211);
 2. institucije EU-a (S.212);
- (b) treće zemlje i međunarodne organizacije (S.22).

SEKTORSKA KLASIFIKACIJA PROIZVOĐAČKIH JEDINICA PREMA GLAVNIM STANDARDNIM PRAVNIM OBLICIMA VLASNIŠTVA

2.93. Sljedeći opći pregled i stavci od 2.94. do 2.101. sumiraju načela prema kojima se proizvodne jedinice razvrstavaju u sektore, koristeći standardnu terminologiju za opisivanje glavnih vrsta institucija.

2.94. Privatna i javna društva koja su tržišni proizvođači razvrstavaju se kako slijedi:

- (a) društva koja se prvenstveno bave proizvodnjom robe i nefinancijskih usluga: u sektor S.11, nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (a));
- (b) društva koja se prvenstveno bave poslovima financijskog posredovanja i pomoćnim financijskim aktivnostima: u sektor S.12, financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točke (a) i (f)).

2.95. Zadruga i partnerstva koji su priznati kao neovisni pravni subjekti i koji su tržišni proizvođači, razvrstavaju se kako slijedi:

- (a) one koji se prvenstveno bave proizvodnjom robe i nefinancijskih usluga: u sektor S.11, nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (b));
- (b) one koji se prvenstveno bave poslovima financijskog posredovanja i pomoćnim financijskim aktivnostima: u sektor S.12, financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točku (b)).

Tablica 2.3. – **Sektorska klasifikacija jedinica proizvođača prema glavnim standardnim pravnim oblicima vlasništva**

Standardni pravni opis		Vrsta proizvođača	Tržišni proizvođači koji se prvenstveno bave proizvodnjom robe i nefinancijskih usluga	Tržišni proizvođači koji se prvenstveno bave financijskim posredovanjem	Ostali netržišni proizvođači	
					Javni proizvođači (vidjeti stavak 3.28.)	Privatni proizvođači (vidjeti stavak 3.29.)
Privatna i javna društva			S.11 nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (a))	S.12 financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točke (a) i (f))		
Zadruge i partnerstva, priznata kao neovisne pravne osobe			S.11 nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (b))	S.12 financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točku (b))		
Javni proizvođači koji su prema posebnim zakonima priznati kao neovisne pravne osobe			S.11 nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (c))	S.12 financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točku (c))		
Javni proizvođači koji nisu priznati kao neovisne pravne osobe	oni s obilježjima prividnih društava		S.11 nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (f))	S.12 financijska društva (vidjeti stavak 2.40., točku (g))		
	ostali				S.13 ukupna država (vidjeti stavak 2.69.točku (a))	
Neprofitne ustanove priznate kao neovisne pravne osobe			S.11 nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (d))	S.12 financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točku (d))	S.13 ukupna država (vidjeti stavak 2.69. točku (b))	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima ⁽¹⁾ (vidjeti stavak 2.87.)
Partnerstva koja nisu priznata kao neovisne pravne osobe	oni s obilježjima prividnih društava		S.11 nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (f))	S.12 financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točku (g))		
	ostali		S.14 kućanstva (vidjeti stavak 2.75.)	S.14 kućanstva (vidjeti stavak 2.75.)		
Poduzeća s jednim vlasnikom						
Holding društva koja nadziru grupaciju poduzeća čija je glavna djelatnost proizvodnja	robe i nefinancijskih usluga		S.11 nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (e))			
	financijskih usluga			S.12 financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točku (e))		

(1) Izuzev neprofitnih ustanova od manje važnosti (vidjeti stavak 2.88.).

- 2.96. Javni proizvođači koji se prema posebnim zakonima priznaju kao neovisni pravni subjekti i koji su tržišni proizvođači, razvrstavaju se kako slijedi:
- (a) oni koji se prvenstveno bave proizvodnjom robe i nefinancijskih usluga: u sektor S.11, nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (c));
 - (b) oni koji se prvenstveno bave poslovima financijskog posredovanja i pomoćnim financijskim aktivnostima: u sektor S.12, financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točku (c)).
- 2.97. Javni proizvođači koji se ne priznaju kao neovisni pravni subjekti i koji su tržišni proizvođači, razvrstavaju se kako slijedi:
- (a) ako su kvazi-društva (vidjeti stavak 2.13. točku (f)):
 - 1. oni koji se prvenstveno bave proizvodnjom robe i nefinancijskih usluga: u sektor S.11, nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (f));
 - 2. oni koji se prvenstveno bave poslovima financijskog posredovanja i pomoćnim financijskim aktivnostima: u sektor S.12, financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točku (g)).
 - (b) ako nisu kvazi-društva: u sektor S.13, ukupna država, budući da su sastavni dio jedinica koje ih nadziru (vidjeti stavak 2.69. točku (a)).
- 2.98. Neprofitne ustanove (udruge, zaklade) priznate kao neovisni pravni subjekti razvrstavaju se kako slijedi:
- (a) one koje su tržišni proizvođači i koje se prvenstveno bave proizvodnjom robe i nefinancijskih usluga: u sektor S.11, nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (d));
 - (b) one koje se prvenstveno bave poslovima financijskog posredovanja i pomoćnim financijskim aktivnostima: u sektor S.12, financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točku (d));
 - (c) one koji nisu tržišni proizvođači:
 - 1. u sektor S.13, ukupna država, ako su javni proizvođači koje nadzire i većim dijelom financira država (vidjeti stavak 2.69. točku (b));
 - 2. u sektor S.15, neprofitne ustanove koje služe kućanstvima, ako su privatni proizvođači (vidjeti stavak 2.87.).
- 2.99. Poduzeća s jednim vlasnikom i partnerstva, koji nisu priznati kao neovisni pravni subjekti i koji su tržišni proizvođači, razvrstavaju se kako slijedi:
- (a) ako su kvazi-društva (vidjeti stavak 2.13. točku (f)):
 - 1. ona koja se prvenstveno bave proizvodnjom robe i nefinancijskih usluga: u sektor S.11, nefinancijska društva (vidjeti stavak 2.23. točku (f));
 - 2. ona koja se prvenstveno bave poslovima financijskog posredovanja i pomoćnim financijskim aktivnostima: u sektor S.12, financijska društva (vidjeti stavak 2.40. točku (g)).
 - (b) ako nisu kvazi-društva: u sektor S.14, kućanstva (vidjeti stavak 2.75.).
- 2.100. Holding društva (tj. društva koja upravljaju grupacijom poduzeća) klasificiraju se kako slijedi:
- (a) u sektor S.11, nefinancijska društva, ako se prevladavajuća vrsta aktivnosti ukupne grupacije poduzeća koja su tržišni proizvođači sastoji od proizvodnje robe i nefinancijskih usluga (vidjeti stavak 2.23. točku (e))
 - (b) u sektor S.12, financijska društva, ako se prevladavajuća vrsta aktivnosti ukupne grupacije poduzeća sastoji od poslova financijskog posredovanja (vidjeti stavak 2.40. točku (e)).
- 2.101. Tablica 2.3. prikazuje, u shematskom obliku, različite slučajeve koji su navedeni u gornjem tekstu.

LOKALNE POSLOVNE JEDINICE I DJELATNOSTI

- 2.102. Većina institucionalnih jedinica koje proizvode robe i usluge, istodobno se bave kombinacijom aktivnosti. One mogu obavljati glavnu aktivnost te nekoliko sekundarnih i pomoćnih aktivnosti (vidjeti stavke 3.10. do 3.13.).

- 2.103. Aktivnost se obavlja ako se kombinacijom izvora kao što su oprema, radna snaga, proizvodne tehnike, informatička mreža ili proizvodi, stvaraju određene robe ili usluge. Aktivnost obilježavaju input proizvoda (roba i usluga), proizvodni proces i output proizvoda.

Aktivnosti se određuju upućivanjem na određenu razinu NACE-a rev. 1 ⁽¹⁴⁾.

- 2.104. Ako jedinica obavlja više aktivnosti, sve se aktivnosti, osim pomoćnih, rangiraju prema bruto dodanoj vrijednosti. Glavna i sekundarna aktivnost se razlikuju na temelju prevladavajuće ostvarene bruto dodane vrijednosti. Pomoćne aktivnosti se ne izdvajaju u posebne subjekte niti se odvajaju od glavnih ili sekundarnih aktivnosti subjekata kojima služe.

- 2.105. Radi analize tokova koji se javljaju u proizvodnom procesu te prilikom uporabe roba i usluga, potrebno je odabrati jedinice koje naglašavaju tehničko-ekonomske odnose. To znači da se u pravilu institucionalne jedinice moraju podijeliti na manje, homogenije jedinice prema vrsti proizvodnje. Lokalne poslovne jedinice trebaju ponajprije zadovoljiti ovaj uvjet s praktične točke gledišta.

LOKALNE POSLOVNE JEDINICE

- 2.106. *Definicija:* Lokalna poslovna jedinica (lokalna PJ) čini dio PJ -a koji odgovara lokalnoj jedinici. ⁽¹⁵⁾ PJ okuplja sve dijelove institucionalne jedinice u ulozi proizvođača, koji pridonosi izvođenju aktivnosti na razini razreda djelatnosti (četveroznamenkasta brojeva oznaka) NACE-a rev. 1. i odgovara jednoj ili većem broju operativnih potpodjela institucionalne jedinice. Informacijski sustav institucionalne jedinice treba za svaku lokalnu PJ osigurati, na temelju procjene ili obračuna, barem podatke o vrijednosti proizvodnje, intermedijarnoj potrošnji, troškovima radne snage, poslovnom višku, broju zaposlenika i bruto investicijama u fiksni kapital.

Lokalna jedinica je institucionalna jedinica koja proizvodi robe i usluge ili jedan njezin dio, a nalazi se na zemljopisno određenom mjestu.

Lokalna PJ može odgovarati institucionalnoj jedinici koja je proizvođač ili jednom njezinom dijelu; s druge strane, lokalna PJ nikada ne može pripadati dvjema različitim institucionalnim jedinicama.

- 2.107. Ako institucionalna jedinica koja proizvodi robe i usluge, pored glavne aktivnosti ima jednu ili više sekundarnih aktivnosti, ona se dijeli na isti broj PJ -a, a sekundarne se aktivnosti klasificiraju pod rubrike različite od glavne aktivnosti. S druge strane, pomoćne aktivnosti se ne odvajaju od pripadajućih glavnih ili sekundarnih aktivnosti. Međutim, PJ -e koji potpadaju pod posebnu rubriku u sustavu klasifikacije, mogu proizvoditi proizvode izvan homogene skupine na račun povezanih sporednih aktivnosti koje se iz dostupnih računovodstvenih podataka ne mogu obračunati odvojeno. Iz tog razloga PJ može obavljati jednu ili više sekundarnih aktivnosti.

DJELATNOST

- 2.108. *Definicija:* Djelatnost se sastoji od grupe lokalnih PJ -a koji obavljaju istu ili sličnu vrstu aktivnosti. Na najdetaljnijoj razini klasifikacije djelatnost se sastoji od svih lokalnih PJ -a koji potpadaju pod jedan razred (četveroznamenkasta brojeva oznaka) NACE-a rev. 1. i koje stoga obavljaju istu aktivnost prema definiciji NACE-a rev.1.

Djelatnosti sadrže lokalne PJ -e koje proizvode tržišne robe i usluge i lokalne PJ -e koje proizvode netržišne robe i usluge. Prema definiciji, djelatnost se sastoji od grupe lokalnih PJ -a koje obavljaju istu vrstu proizvodne aktivnosti, bez obzira na to proizvode li institucionalne jedinice kojima pripadaju tržišne ili netržišne outpute.

⁽¹⁴⁾ NACE Rev. 1: Statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Europskoj zajednici u skladu s Uredbom Vijeća (EEZ) br. 3037/90 od 9. listopada 1990.

⁽¹⁵⁾ U SNA-u i ISIC-u Rev. 3. lokalni JVD se naziva pogon.

- 2.109. Djelatnosti se mogu razvrstati u tri kategorije:
- (a) djelatnosti koje proizvode tržišne robe i usluge (tržišne djelatnosti) te robe i usluge za vlastitu finalnu uporabu ⁽¹⁶⁾;
 - (b) djelatnosti koje proizvode netržišne robe i usluge ukupne države: netržišne djelatnosti ukupne države;
 - (c) djelatnosti koje proizvode netržišne robe i usluge neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima: netržišne djelatnosti neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima.

KLASIFIKACIJA DJELATNOSTI

- 2.110. Klasifikacija prema kojoj se lokalne PJ -e grupiraju u djelatnosti je NACE rev. 1.

JEDINICE HOMOGENE PROIZVODNJE I HOMOGENE GRANE

- 2.111. Lokalna PJ samo približno zadovoljava zahtjeve analize proizvodnog procesa (vidjeti stavke 2.105. i 2.107.). Jedinica homogene proizvodnje je optimalna jedinica za ovu vrstu analize, tj. analizu inputa i outputa.

JEDINICA HOMOGENE PROIZVODNJE

- 2.112. *Definicija:* Jedinicu homogene proizvodnje obilježava jedinstvena aktivnost koja se određuje prema njezinom inputu, posebnom proizvodnom procesu i outputu. Proizvodi koji predstavljaju input i output se razlikuju ne samo po svojim fizičkim obilježjima i opsegu njihove proizvodnje, nego i po proizvodnoj tehnici: mogu se odrediti uzimajući u obzir klasifikaciju proizvoda (vidjeti stavak 2.118.).
- 2.113. Ako institucionalna jedinica koja proizvodi robe i usluge, pored glavne aktivnosti ima jednu ili više sekundarnih aktivnosti, ona se dijeli na isti broj jedinica homogene proizvodnje. Pomoćne aktivnosti se ne odvajaju od pripadajućih glavnih ili sekundarnih aktivnosti. Jedinica homogene proizvodnje, kao i lokalna PJ, može odgovarati jednoj institucionalnoj jedinici ili jednom njenom dijelu; s druge strane, nikada ne može pripadati dvjema različitim institucionalnim jedinicama.

HOMOGENE GRANE

- 2.114. *Definicija:* Homogene grane se sastoje od grupe jedinica homogene proizvodnje. Skup aktivnosti homogenih grana se određuje s obzirom na klasifikaciju proizvoda. Homogene grane proizvode samo i isključivo robe i usluge koje su specificirane u klasifikaciji.
- 2.115. Homogene grane su jedinice namijenjene za ekonomske analize. Jedinice homogene proizvodnje se obično ne mogu promatrati izravno; podaci prikupljeni od jedinica koje se koriste u svrhu statističkog ispitivanja, moraju se prerasporediti tako da tvore homogene grane.
- 2.116. Homogene grane se mogu razvrstati u tri kategorije:
- (a) homogene grane koje proizvode tržišne robe i usluge (tržišne grane) te robe i usluge za vlastitu finalnu uporabu ⁽¹⁷⁾;
 - (b) homogene grane koje proizvode netržišne robe i usluge ukupne države: netržišne grane ukupne države;

⁽¹⁶⁾ Usluge za vlastitu finalnu uporabu odnose se samo na stambene usluge koje je proizveo vlasnik –stanar te na kućanske usluge koje je proizvelo plaćeno osoblje (vidjeti stavak 3.21.).

⁽¹⁷⁾ Usluge za vlastitu finalnu uporabu odnose se samo na stambene usluge koje je proizveo vlasnik –stanar te na kućanske usluge koje je proizvelo zaposleno i plaćeno osoblje (vidjeti stavak 3.21.).

(c) homogene grane koje proizvode netržišne robe i usluge neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima: netržišne grane neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima.

- 2.117. Homogene grane koje proizvode tržišne robe i usluge te robe i usluge za vlastitu finalnu uporabu, sastoje se od svih jedinica homogene proizvodnje, iz bilo kojeg institucionalnog sektora, koje se isključivo bave proizvodnjom tržišnih roba i usluga ili roba i usluga za vlastitu finalnu uporabu. Jedinice koje se bave proizvodnjom tržišnih roba i usluga u okviru sektora ukupne države ili neprofitnih ustanova (uključujući one za vlastitu finalnu uporabu) tretiraju se kao jedinice homogene proizvodnje te se razvrstavaju u pripadajuću tržišnu granu.

Netržišne homogene grane ukupne države koje proizvode netržišne robe i usluge, sastoje se od svih jedinica homogene proizvodnje u sektoru ukupne države koje proizvode netržišne robe i usluge.

Netržišne homogene grane neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima, sastoje se od svih jedinica homogene proizvodnje koje proizvode netržišne robe i usluge u okviru sektora neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima.

KLASIFIKACIJA HOMOGENIH GRANA

- 2.118. Klasifikacija homogenih grana koja se koristi u input-output tablicama temelji se na Klasifikaciji proizvoda prema aktivnosti (KPA) ⁽¹⁸⁾. KPA je klasifikacija proizvoda strukturirana prema kriteriju industrijskog podrijetla definiranom prema NACE rev. 1.

⁽¹⁸⁾ KPA: Klasifikacija proizvoda prema aktivnosti u skladu s Uredbom Vijeća (EEZ) br. 3696/93 od 29. listopada 1993.

POGLAVLJE 3.

TRANSAKCIJE PROIZVODIMA

3.01. *Definicija:* Proizvodi su sve robe i usluge stvoreni unutar granica proizvodnje. Potonje je definirano u stavku 3.07.

3.02. Unutar ESA-e razlikuju se sljedeće glavne kategorije transakcija proizvodima:

Kategorije transakcija	Šifra
Output	P.1
Intermedijarna potrošnja	P.2
Izdaci za finalnu potrošnju	P.3
Stvarna finalna potrošnja	P.4
Bruto investicije u fiksni kapital	P.5
Izvoz roba i usluga	P.6
Uvoz roba i usluga	P.7

3.03. Transakcije proizvodima bilježe se na sljedećim računima:

- (a) na računu roba i usluga, output i uvoz se bilježe kao izvori, a druge transakcije proizvodima bilježe se kao uporabe;
- (b) na računu proizvodnje, output se bilježi kao izvor, a intermedijarna potrošnja se bilježi kao uporaba;
- (c) na računu uporabe raspoloživog dohotka, izdaci za finalnu potrošnju bilježe se kao uporaba;
- (d) na računu uporabe prilagođenog raspoloživog dohotka, stvarna finalna potrošnja bilježi se kao uporaba;
- (e) na kapitalnom računu, bruto investicije u fiksni kapital bilježi se kao uporaba (promjena u aktivi);
- (f) na vanjskom računu roba i usluga, uvoz roba i usluga se bilježi kao izvor, dok se izvoz roba i usluga bilježi kao uporabe.

3.04. U tablici ponude, output i uvoz se bilježe kao ponude. U tablici uporabe, intermedijarna potrošnja, bruto investicije u fiksni kapital, izdaci za finalnu potrošnju i izvoz bilježe se kao uporabe. U simetričnoj input-output tablici, output i uvoz se bilježe kao ponude, a ostale transakcije proizvodima kao uporabe.

3.05. Ponuda proizvoda se vrednuje po osnovnim cijenama (vidjeti stavak 3.48.). Uporabe proizvoda se vrednuju po kupovnoj cijeni (vidjeti stavak 3.06.). Za neke vrste ponuda i uporaba koriste se određena načela vrednovanja, npr. za uvoz i izvoz roba.

3.06. *Definicija:* U vrijeme kupovine, kupovna cijena je cijena koju kupac stvarno plaća za proizvode; uključujući sve poreze minus subvencije na proizvode (ali isključujući odbitne poreze, kao što je PDV na proizvode); uključujući troškove prijevoza koje kupac plaća zasebno kako bi preuzeo isporuku u traženo vrijeme i na traženom mjestu; nakon odbitaka za bilo kakve popuste na kupovinu na veliko, ili za kupovinu u vrijeme slabijeg prometa, u odnosu na standardne cijene i troškove; isključujući kamatu ili troškove usluge dodane na temelju kreditnih sporazuma; isključujući bilo kakve izvanredne troškove nastale kao rezultat neplaćanja unutar razdoblja navedenog u vrijeme kada su kupovine izvršene.

Ako se vrijeme uporabe ne podudara s vremenom kupovine, potrebno je izvršiti prilagodbe na takav način da se uzmu u obzir promjene u cijeni nastale zbog protoka vremena (na način razmjerni promjenama u cijenama zaliha). Takve preinake su posebno važne ako se cijene uključenih proizvoda drastično mijenjaju tijekom godine.

PROIZVODNJA I OUTPUT

3.07. *Definicija:* Proizvodnja je aktivnost koja se obavlja pod nadzorom i odgovornošću institucionalne jedinice koja koristi inpute rada, kapitala, robe i usluga da bi proizvela robu i usluge. Proizvodnja ne obuhvaća sasvim prirodne procese bez ljudskog uplitanja ili upravljanja, kao što je rast ribljeg fonda u međunarodnim vodama kojim ne upravlja čovjek (dok uzgoj ribe predstavlja proizvodnju).

3.08. Proizvodnja uključuje:

- (a) proizvodnju svih pojedinačnih ili zajedničkih roba ili usluga koje se nude jedinicama koje nisu njihovi proizvođači (ili se namjeravaju isporučiti);
- (b) proizvodnju za vlastiti račun svih roba koje proizvođači zadržavaju za njihovu vlastitu finalnu potrošnju ili bruto investicije u fiksni kapital. Proizvodnja za vlastiti račun za bruto investicije u fiksni kapital uključuje proizvodnju fiksne aktive kao što su građevine, razvoj računalnih programa i istraživanje ruda za vlastite bruto investicije u fiksni kapital (za pojam bruto investicije u fiksni kapital vidjeti stavke od 3.100. do 3.127.).

Proizvodnja roba za vlastiti račun kućanstava uglavnom se odnosi na:

1. gradnju stambenih objekata za vlastiti račun;
2. proizvodnju i skladištenje poljoprivrednih proizvoda;
3. preradu poljoprivrednih proizvoda, kao što je proizvodnja brašna mljevenjem, konzerviranje voća sušenjem i punjenjem u boce; proizvodnju mliječnih proizvoda kao što su maslac i sir i proizvodnju piva, vina i žestokih alkoholnih pića;
4. proizvodnju drugih primarnih proizvoda kao što su vađenje soli, rezanje treseta i donošenje vode;
5. druge vrste obrade kao što je tkanje platna, proizvodnja lončarije i izrada pokućstva.

Robu koju proizvedu kućanstva za vlastiti račun treba bilježiti ako je ova vrsta proizvodnje značajna, tj. ako se drži da je količinski važna u odnosu na ukupnu ponudu te robe u zemlji.

Prema dogovoru, u ESA-u je uključena samo gradnja stambenih objekata za vlastiti račun te proizvodnja, skladištenje i obrada poljoprivrednih proizvoda; sva ostala roba koju proizvedu kućanstva za vlastiti račun smatra se beznačajnom u državama Europske unije;

- (c) usluge stanovanja za vlastiti račun koje proizvedu stanari koji su vlasnici stanova u kojima žive;
- (d) kućanske i osobne usluge proizvedene upošljavanjem plaćenog pomoćnog osoblja;
- (e) dobrovoljne djelatnosti koje rezultiraju dobrima, npr. izgradnja stambenog objekta, crkve ili druge zgrade bilježi se kao proizvodnja. Dobrovoljne djelatnosti koje ne rezultiraju proizvodnjom dobra, npr. briga o stambenim objektima i čišćenje bez plaćanja, isključene su.

Sve takve aktivnosti su uključene čak i ako su nezakonite ili nisu registrirane kod poreznih tijela, tijela socijalne sigurnosti, statističkih ili drugih državnih tijela.

3.09. Proizvodnja isključuje pružanje kućanskih i osobnih usluga koje se pružaju i konzumiraju unutar istog kućanstva (s izuzetkom zapošljavanja plaćenog pomoćnog osoblja i usluga stanovanja u stanovima u vlasništvu stanara). Takvi slučajevi su:

- (a) čišćenje, uređivanje i održavanje stambenih objekata ako su takve aktivnosti uobičajene za najmoprimce;
- (b) čišćenje, servisiranje i popravak trajnih dobara u kućanstvu;
- (c) priprema i posluživanje obroka;
- (d) briga o djeci i njihovo odgajanje i podučavanje;
- (e) briga o bolesnim, nemoćnim ili starim osobama;
- (f) prijevoz članova kućanstva ili njihovih dobara.

GLAVNE, SPOREDNE I POMOĆNE AKTIVNOSTI

- 3.10. *Definicija:* Glavna aktivnost lokalne PJ-e je aktivnost čija dodana vrijednost prelazi dodanu vrijednost bilo koje druge aktivnosti koja se obavlja unutar iste jedinice. Klasifikacija glavne djelatnosti je određena pozivanjem na NACE rev. 1, najprije na najvišoj razini klasifikacije, a potom na detaljnijim razinama.
- 3.11. *Definicija:* sporedna aktivnost je aktivnost koja se obavlja unutar jedne lokalne PJ-a kao dodatak glavnoj aktivnosti. Output sporedne aktivnosti je sporedni proizvod.
- 3.12. *Definicija:* Output pomoćne aktivnosti nije namijenjen uporabi izvan poduzeća. Pomoćna aktivnost je potporna aktivnost koja se obavlja unutar poduzeća s ciljem stvaranja uvjeta u kojima se mogu obavljati glavne ili sekundarne aktivnosti lokalnih PJ-a. Za pomoćne aktivnosti je tipično da proizvode outpute koji se obično nalaze kao inputi u gotovo svakoj proizvodnoj aktivnosti, maloj kao i velikoj.

Pomoćne aktivnosti mogu biti npr. kupovanje, prodaja, marketing, računovodstvo, obrada podataka, prijevoz, skladištenje, održavanje, čišćenje i zaštitarske usluge. Poduzeća mogu izabrati da se sama bave pomoćnim aktivnostima ili da kupuju takve usluge na tržištu od posebnih pružatelja usluga.

Kapitalna ulaganja za vlastiti račun se ne smatraju pomoćnom aktivnošću.

- 3.13. Pomoćne aktivnosti se tretiraju kao sastavni dijelovi glavnih ili sekundarnih aktivnosti s kojima su povezani. Iz toga proizlazi:
- da se output pomoćnih aktivnosti ne priznaje izričito i ne bilježi zasebno. Iz toga proizlazi da se uporaba ovog outputa također ne bilježi;
 - da se svi inputi koji se potroše u pomoćnoj aktivnosti – materijali, rad, potrošnja fiksnog kapitala itd., tretiraju kao inputi u glavnu ili sekundarnu aktivnost koju ona podržava.

OUTPUT (P.1)

- 3.14. *Definicija:* Output se sastoji od proizvoda stvorenih tijekom računovodstvenog razdoblja.

Konkretni uključeni slučajevi su:

- roba i usluge koje neka lokalna PJ pruža drugim lokalnim PJ-ima koje pripadaju istoj institucionalnoj jedinici;
- roba koju proizvodi lokalna PJ i koja ostaje na zalihama na kraju razdoblja u kojoj je proizvedena, bez obzira na njenu naknadnu uporabu.

Ipak, roba i usluge proizvedene i konzumirane unutar istog računovodstvenog razdoblja i unutar iste lokalne PJ nisu zasebno utvrđene. One se stoga ne bilježe kao dio outputa ili intermedijarne potrošnje te lokalne PJ-e.

- 3.15. Kada institucionalna jedinica sadrži više od jedne lokalne PJ, output institucionalne jedinice je zbroj outputa lokalnih PJ-a koje ju čine, uključujući i outpute ostvarene između lokalnih PJ-a koje ju čine.

- 3.16. Unutar ESA-e se razlikuju tri vrste outputa:

- tržišni output (P.11);
- output za vlastitu finalnu uporabu (P.12);
- ostali netržišni output (P.13).

Ova podjela vrijedi također i za lokalne PJ-e i institucionalne jedinice:

- tržišni proizvođači;
- proizvođači za vlastitu finalnu uporabu;
- ostali netržišni proizvođači.

Razlikovanje između „tržišnog”, onog „za vlastitu finalnu uporabu” i „netržišnog” je temeljna zbog toga što određuje načela vrednovanja koja će se primjenjivati na output: tržišni output, output proizveden za vlastitu finalnu uporabu i ukupni output tržišnih proizvođača i proizvođača za vlastitu finalnu uporabu vrednuju se po osnovnim cijenama, dok se ukupan output ostalih netržišnih proizvođača (lokalne PJ-e) vrednuje prema troškovnoj strani. Ukupan output neke institucionalne jedinice vrednuje se kao zbroj ukupnih outputa njezinih lokalnih PJ-a i tako također ovisi o razlikovanju između „tržišnog”, onog „za vlastitu finalnu uporabu” i „ostalog netržišnog” (vidjeti stavke od 3.54. do 3.56.). Nadalje, ova se podjela također upotrebljava za klasifikaciju institucionalnih jedinica po sektorima (vidjeti stavke od 3.27. do 3.37.).

Ova se podjela definira odozgo prema dolje, tj. najprije se definira za institucionalne jedinice, a potom za lokalne PJ-e i za njihov output. Shodno tome, točno značenje podjele na razini proizvoda (tj. definicija pojmova tržišni output, output za vlastitu finalnu uporabu i ostali netržišni output) može se razumjeti samo ako se također sagledaju značajke institucionalne jedinice i lokalne PJ-e koja proizvodi taj output.

Nakon općenitih definicija triju vrsta outputa i triju vrsta proizvođača (vidjeti stavke od 3.17. do 3.26.), razlikovanje između „tržišnog”, onog „za vlastitu finalnu uporabu” i „netržišnog” prikazuju se odozgo prema dolje.

- 3.17. *Definicija:* Tržišni output se sastoji od outputa koji se prodaje na tržištu (vidjeti stavak 3.18.) ili je namijenjen prodaji na tržištu.
- 3.18. Tržišni output uključuje:
- (a) proizvode prodane po ekonomski značajnim cijenama;
 - (b) proizvode koji se razmjenjuju za druge proizvode;
 - (c) proizvode koji se koriste za plaćanja u naturi (uključujući plaćanje zaposlenika u naturi i mješoviti dohodak u naturi);
 - (d) proizvode kojima jedna PJ opskrbljuje drugu PJ unutar iste institucionalne jedinice, a koji se koriste kao intermedijarni inputi ili za finalne uporabe;
 - (e) proizvode dodane zalihama gotove robe i nedovršenoj proizvodnji, koji su namijenjeni jednoj od gore navedenih uporaba (uključujući prirodan rast životinjskih i biljnih proizvoda i nedovršene objekte gdje je kupac nepoznat).
- 3.19. *Definicija:* U ESA-i se ekonomski značajna cijena proizvoda definira dijelom u odnosu na institucionalnu jedinicu i lokalnu PJ koji su proizveli output (vidjeti stavke od 3.27. do 3.40.). Na primjer, prema dogovoru se smatra da je sav output neinkorporiranih poduzeća u vlasništvu kućanstava koji je prodan drugim institucionalnim jedinicama prodan po ekonomski značajnim cijenama, tj. treba ga smatrati tržišnim outputom. Za output nekih drugih institucionalnih jedinica, output se prodaje po ekonomski značajnim cijenama kada je više od 50 % proizvodnih troškova pokriveno prodajom.
- 3.20. *Definicija:* Output nastao za vlastitu finalnu uporabu sastoji se od roba ili usluga koje ista institucionalna jedinica zadrži za finalnu potrošnju ili za bruto investicije u fiksni kapital te iste institucionalne jedinice.
- 3.21. Proizvode zadržane za vlastitu finalnu potrošnju može proizvoditi samo sektor kućanstava. Tipični primjeri su:
- (a) poljoprivredni proizvodi koje zadržava poljoprivrednik;
 - (b) usluge stanovanja koje proizvode stanari–vlasnici;
 - (c) kućanske usluge nastale zapošljavanjem plaćenog pomoćnog osoblja.
- 3.22. Proizvodi korišteni za vlastite bruto investicije u fiksni kapital mogu se proizvesti u bilo kojem sektoru. Primjeri za to su:
- (a) posebni alatni strojevi koje su proizvela poduzeća za strojogradnju;
 - (b) stambeni objekti, ili proširenja stambenih objekata, koje su proizvela kućanstva;

(c) gradnja za vlastiti račun, uključujući komunalnu gradnju koju poduzima grupa kućanstava.

3.23. *Definicija:* Ostali netržišni output obuhvaća output koji se drugim jedinicama pruža besplatno, ili po cijenama koje nisu ekonomski značajne.

3.24. *Definicija:* Tržišni proizvođači su lokalni JVD-i ili institucionalne jedinice čiji je većinski output tržišni output.

Potrebno je napomenuti da ako je lokalni JVD ili institucionalna jedinica tržišni proizvođač, njegov glavni output je po definiciji tržišni output, jer se pojam tržišnog outputa definira nakon što se primjeni razlika na „tržišni”, onaj „za vlastitu uporabu” i „ostali netržišni” output na JVD-e i institucionalnu jedinicu koji su proizveli takav output.

3.25. *Definicija:* Proizvođači za vlastitu finalnu uporabu su lokalni JVD-i ili institucionalne jedinice većina čijeg outputa je namijenjena vlastitoj finalnoj uporabi unutar iste institucionalne jedinice.

3.26. *Definicija:* Ostali netržišni proizvođači su lokalni JVD-i ili institucionalne jedinice većina čijeg outputa se ustupa besplatno ili po cijenama koje nisu ekonomski značajne.

Institucionalne jedinice: razlika između tržišnih, onih za krajnju uporabu i netržišnih

3.27. Kod institucionalnih jedinica kao proizvođača, razlika između tržišnih, onih za vlastitu finalnu uporabu ili ostalih netržišnih sažeta je u tablici 3.1. Također su prikazane i implikacije za klasifikaciju po sektorima.

Tablica 3.1. – Razlika između tržišnih proizvođača, proizvođača za vlastitu finalnu potrošnju i ostalih netržišnih proizvođača za institucionalne jedinice

Vrsta institucionalne jedinice				Klasifikacija	
Privatna ili javna		NPU ili ne?	Prodaja pokriva više od 50 % troškova proizvodnje	Vrsta proizvođača	Sektor(i)
1. Privatni proizvođači	1.1. Neinkorporirana poduzeća u vlasništvu kućanstava (isključujući kvazi-poduzeća u vlasništvu kućanstava)			1.1. = Tržišni ili za vlastitu finalnu potrošnju	Kućanstva
	1.2. Ostali privatni proizvođači (uključujući kvazi-poduzeća u vlasništvu kućanstava)	1.2.1. Privatni NPU-i	1.2.1.1. Da	1.2.1.1. = Tržišni	Društva
			1.2.1.2. Ne	1.2.1.2. = ostali netržišni	NUSK
		1.2.2. Ostali privatni proizvođači koji nisu NPU-i		1.2.2. = Tržišni	Društva
2. Javni proizvođači			2.1. Da	2.1. = Tržišni	Društva
			2.2. Ne	2.2. = Ostali netržišni	Ukupna država

Tablica pokazuje da je s ciljem određivanja treba li neka institucionalna jedinica biti klasificirana kao tržišni proizvođač, proizvođač za vlastitu finalnu uporabu ili drugi netržišni proizvođač, potrebno naknadno uvažiti nekoliko razlika.

- 3.28. Prva je razlika ona između privatnog i javnog proizvođača. Javni proizvođač je onaj kojeg kontrolira država. U slučaju NPU-a, javni proizvođač je NPU kojeg kontrolira i uglavnom financira država. Svi ostali proizvođači su privatni proizvođači. Kontrola se definira kao sposobnost određivanja opće (poslovne) politike ili programa institucionalne jedinice kroz imenovanje odgovarajućih direktora ili rukovoditelja, ako je to potrebno. Vlasništvo više od polovice dionica nekog društva je dovoljan, ali ne i neophodan uvjet za kontrolu (vidjeti stavak 2.26.).
- 3.29. Kako prikazuje tablica 3.1, privatni proizvođači se nalaze u svim sektorima izuzev sektora ukupne države. Nasuprot tome, javni proizvođači se nalaze samo unutar sektora društava (nefinancijskih i financijskih društava) i u sektoru ukupne države.
- 3.30. Posebna kategorija privatnih proizvođača su neinkorporirana poduzeća u vlasništvu kućanstava. Ona su uvijek tržišni proizvođači ili proizvođači za vlastitu finalnu uporabu. Potonje se događa u slučaju proizvodnje usluga u stambenim objektima stanara–vlasnika i proizvodnji roba za vlastiti račun. Sva neinkorporirana poduzeća u vlasništvu kućanstava se klasificiraju u sektor kućanstava. Iznimka su jedino kvazi- poduzeća u vlasništvu kućanstava. Oni su tržišni proizvođači i razvrstavaju se u sektore nefinancijskih i financijskih društava.
- 3.31. Za ostale privatne proizvođače, potrebno je razlikovanje između privatnih neprofitnih ustanova i ostalih privatnih proizvođača.

Definicija: NPU se definira kao pravni ili društveni subjekt stvoren u svrhu proizvodnje roba i usluga čiji status im ne dozvoljava da budu izvor dohotka, dobiti ili drugih financijskih dobitaka za jedinice koje ih osnivaju, kontroliraju i financiraju. U praksi njihove proizvodne djelatnosti nužno stvaraju viškove ili manjkove, s time da tako stvorene viškove ne mogu prisvajati druge institucionalne jedinice.

Svi ostali privatni proizvođači koji nisu NPU-i su tržišni proizvođači. Oni su razvrstavaju u sektore nefinancijskih i financijskih društava.

- 3.32. Za određivanje vrste proizvođača i sektora za privatne NPU-e potrebno je primijeniti kriterij 50 %:
- (a) ako se više od 50 % proizvodnih troškova pokriva prodajom, institucionalna jedinica je tržišni proizvođač i razvrstava se u sektore financijskih i nefinancijskih društava;
- (b) ako se manje od 50 % proizvodnih troškova pokriva prodajom, institucionalna jedinica je ostali netržišni proizvođač i razvrstava se u sektor NUSK-a. Međutim, ostali netržišni NPU-i koje kontrolira i uglavnom financira država razvrstavaju se u sektor ukupne države.
- 3.33. Razlikujući tržišne i netržišne proizvođače pomoću kriterija 50 %, prodaja i troškovi proizvodnje se definiraju kako slijedi:
- (a) prodaja pokriva prodaju isključujući poreze na proizvode, ali uključujući plaćanja države ili ustanova Europske unije dana bilo kakvom proizvođaču u toj vrsti aktivnosti, tj. uključena su sva plaćanja povezana s obujmom ili vrijednošću outputa, ali su isključena plaćanja za pokriće ukupnog manjka.

Ova definicija prodaje odgovara definiciji outputa po osnovnim cijenama osim što se:

- (1) output po osnovnim cijenama definira tek nakon što se odlučilo je li takav output tržišni ili ostali netržišni: prodaja se koristi samo u vrednovanju tržišnih outputa; ostali netržišni outputi se vrednuju prema troškovima;

(2) plaćanja države za pokrivanje sveukupnog manjka javnih društava i kvazi-društava, dio su ostalih subvencija na proizvode kako su definirane u stavku 4.35. točki (c). Kao posljedica toga, tržišni output po osnovnim cijenama uključuje plaćanja države za pokrivanje sveukupnog manjka;

(b) proizvodni troškovi su zbroj intermedijarne potrošnje, naknada zaposlenicima, potrošnje fiksnog kapitala i ostalih poreza na proizvodnju. Za ovaj se kriterij druge subvencije na proizvodnju ne odbijaju. Kako bi se osigurala dosljednost pojmova prodaje i proizvodnih troškova kada se primjenjuje kriterij 50 %, iz proizvodnih troškova treba isključiti sve troškove nastale za investicije u kapital za vlastiti račun.

Kriterij 50 % se treba primjenjivati gledajući niz godina: ovaj se kriterij mora striktno primjeniti samo ako vrijedi za nekoliko godina ili pak vrijedi u tekućoj godini a očekuje se i u bliskoj budućnosti. Manje oscilacije u opsegu prodaje iz jedne godine u drugu nisu dovoljan razlog za preklasifikaciju institucionalnih jedinica (kao i njezinih lokalnih PJ-a i outputa).

3.34. Prodaja se može sastojati od različitih elemenata. Na primjer, u slučaju usluga zdravstvene skrbi koju osiguravaju bolnice, prodaja može odgovarati:

(a) kupnjama koje ostvare poslodavci koje se bilježe kao dohodak u naturi isplaćen njihovim zaposlenicima i izdatak za finalnu potrošnju tih zaposlenika;

(b) kupnjama koje ostvare privatna osiguravajuća društva;

(c) kupnjama koje ostvare fondovi socijalne sigurnosti i države koje se razvrstavaju kao socijalne naknade u naturi;

(d) kupnje koje ostvare kućanstava bez refundiranja (izdatak za finalnu potrošnju).

Jedino se ostale subvencije na proizvodnju i primljeni darovi (npr. od dobrotvornih ustanova) ne tretiraju kao prodaja.

Slično tome, usluge prijevoza koje su pružila poduzeća može odgovarati intermedijarnoj potrošnji proizvođača, dohotku u naturi koji osiguravaju poslodavci, socijalnim naknadama u naturi koje osigurava država i kupnjama koje ostvaruju kućanstva bez refundiranja.

3.35. Privatne neprofitne ustanove koje pružaju usluge poslovnim subjektima poseban su slučaj. Njih obično financiraju iz doprinosa ili pretplata grupe odgovarajućih poslovnih subjekata. Pretplate se ne tretiraju kao transferi već kao plaćanja za pružene usluge, tj. kao prodaja. Ovakvi NPU-i su stoga tržišni proizvođači i razvrstavaju se u sektore nefinancijskih i financijskih društava.

3.36. Primjena kriterija 50 % na prodajne i proizvodne troškove privatnih ili javnih NPU-a na način da se u prodaju uključe sva plaćanja povezana s obujmom outputa može u određenim slučajevima zavarati. Ovo se može primijeniti npr. na financiranje outputa privatnih i javnih škola: plaćanja države mogu se povezati s brojem učenika, ali i biti predmet pregovora s državom. U takvom se slučaju ova plaćanja ne moraju smatrati prodajama iako imaju izričitu vezu s obujmom outputa, npr. s brojem učenika. To bi značilo da je škola koja se uglavnom financira takvim plaćanjima, ostali netržišni proizvođač. Kada je škola javni proizvođač, tj. kada je uglavnom financira i kontrolira država, razvrstava se u sektor ukupne države. Kada je škola u privatnom sektoru, ostali netržišni proizvođač, razvrstava se u sektor NUSK-a.

3.37. Javni proizvođači mogu biti tržišni proizvođači ili ostali netržišni proizvođači. Ako se na temelju kriterija 50 % odluči da institucionalnu jedinicu treba smatrati tržišnim proizvođačem, ona se razvrstava u sektore nefinancijskih i financijskih društava. Na temelju kriterija 50 % također se odlučuje o tome kada državna jedinica treba biti tretirana kao kvazi-društvo u vlasništvu države: kvazi-društvo se stvara samo kada je ispunjen kriterij 50 %. Ako institucionalna jedinica spada u ostale netržišne proizvođače, ona se razvrstava u sektor ukupne države. Razlika između NPU-a i ostalih proizvođača je stoga nevažna za klasifikaciju javnih proizvođača.

Lokalni PJ-i i njihov output: razlika između „tržišnih”, „za vlastitu finalnu uporabu” i „ostalih netržišnih” jedinica

- 3.38. Nakon što je podjela na „tržišne”, „za vlastitu finalnu uporabu” i „ostale netržišne” primijenjena na institucionalne jedinice kao proizvođače, ova se podjela može primijeniti na lokalne PJ-e i njihove outpute. Ovaj odnos je prikazan u tablici 3.2.

Tablica 3.2. – **Institucionalne jedinice, lokalne PJ -e i output te razlika između „tržišnih”, onih „za vlastitu krajnju uporabu” i „netržišnih”**

Institucionalna jedinica	Glavna lokalna PJ	Sporedna lokalna PJ	Glavni output glavne lokalne PJ	Sporedni output glavne lokalne PJ	Glavni output sporedne lokalne PJ	Sporedni output sporedne lokalne PJ
Tržišni proizvođač	Tržišni proizvođač	Tržišni proizvođač Proizvođač za vlastitu finalnu uporabu	Tržišni output	Tržišni output Proizvodnja za vlastitu finalnu uporabu	Tržišna proizvodnja Proizvodnja za vlastitu finalnu uporabu	Tržišna proizvodnja Proizvodnja za vlastitu finalnu uporabu Tržišna proizvodnja
Proizvođač za vlastitu finalnu uporabu	Proizvođač za vlastitu finalnu uporabu		Proizvodnja za vlastitu finalnu uporabu	Tržišna proizvodnja		
Ostali netržišni proizvođač	Ostali netržišni proizvođač	Tržišni proizvođač Ostali netržišni proizvođač	Ostala netržišna proizvodnja	Tržišna proizvodnja Proizvodnja za vlastitu finalnu uporabu Ostala netržišna proizvodnja	Tržišna proizvodnja Ostala netržišna proizvodnja	Tržišna proizvodnja Proizvodnja za vlastitu finalnu uporabu Tržišna proizvodnja Proizvodnja za vlastitu finalnu uporabu Ostala netržišna proizvodnja

- 3.39. Za institucionalne jedinice koje zadovoljavaju uvjete za tržišne proizvođače, glavna lokalna PJ je, naravno i tržišni proizvođač. Sporednalokalna PJ može biti tržišni proizvođač, ali također i proizvođač za vlastitu finalnu uporabu. Međutim, sporedna lokalna PJ, prema dogovoru, ne može biti svrstana među ostale netržišne proizvođače. To znači da su sve (sporedne) lokalne PJ u sektorima nefinancijskih i financijskih tvrtki društava tržišni proizvođači ili proizvođači za vlastitu finalnu uporabu.

- 3.40. Za institucionalne jedinice koje pripadaju u ostale netržišne proizvođače, glavna PJ je također ostali netržišni proizvođač. Sporedne lokalne PJ -emogu biti tržišni proizvođači ili ostali netržišni proizvođači. To znači da sektor ukupne države i NUSK-a mogu sadržavati neke (sporedne) lokalne PJ -e koje su tržišni proizvođači (iako sve institucionalne jedinice u ovim sektorima spadaju u ostale netržišne proizvođače). Za određivanje jesu li sporedne lokalne PJ -e tržišni ili ostali netržišni proizvođači, primjenjuje se kriterij 50 %.
- 3.41. Nakon što je primijenjena podjela na „tržišne”, „za vlastitu finalnu uporabu” i „ostale netržišne”, na institucionalne jedinice i njihove lokalne PJ -e, ova se podjela može primijeniti i na output lokalnih PJ -a. Ovaj odnos je prikazan u tablici 3.3.

Tablica 3.3. Razlika između „tržišnih”, onih „za vlastitu finalnu uporabu” i „ostalih netržišnih”, za lokalne PJ -e i njihov output

	Tržišni proizvođači	Proizvođači za vlastitu finalnu uporabu	Ostali netržišni proizvođači	Ukupno
Tržišni output	X	x	X	Ukupni tržišni output
Output za vlastitu finalnu uporabu	x	X	X	Ukupni output za vlastitu finalnu uporabu
Ostali netržišni output	0	0	X	Ukupni ostali netržišni output
Ukupno	Ukupni output tržišnih proizvođača	Ukupni output proizvođača za vlastitu uporabu	Ukupni output ostalih netržišnih proizvođača	Ukupni output

X = veliki output; x = mali output; 0 = bez outputa (prema dogovoru)

- 3.42. Prema dogovoru, lokalne PJ kao tržišni proizvođači ili kao proizvođači za vlastitu finalnu uporabu ne mogu ponuditi ostale netržišne outpute. Njihovi outputi se stoga mogu bilježiti samo kao tržišni outputi ili outputi za vlastitu uporabu te se vrednovati u skladu s time (vidjeti stavke 3.46. do 3.52.).
- 3.43. Lokalne PJ-e kao ostali netržišni proizvođači mogu kao sporedne outpute ponuditi tržišne outpute i outpute za vlastitu krajnju uporabu. Outputi za vlastitu finalnu uporabu sastoje se od investicija u kapital za vlastiti račun. Pojava tržišnih outputa treba u načelu biti određena primjenom kriterija 50 % na pojedinačne proizvode: tržišni outputi su outputi koji se prodaju po cijeni od najmanje 50 % njihovih proizvodnih troškova. Na primjer, to bi mogao biti slučaj kada državne bolnice zaračunavaju ekonomski značajne cijene za neke od svojih usluga. Ostali primjeri su reprodukcije koje prodaju državni muzeji i vremenske prognoze koje prodaju meteorološki zavodi.
- 3.44. U statističkoj praksi može biti teško odrediti jasnu razliku između različitih proizvoda lokalnih PJ -a javnih ustanova i NUSK-ova. Štoviše, ovo se odnosi na proizvodne troškove u vezi s različitim proizvodima. U tom je slučaju jednostavno rješenje da se svi prihodi netržišnih proizvođača nastali iz njihove sporedne aktivnosti (sporednih aktivnosti) tretiraju kao prihodi za jednu vrstu tržišnog outputa. To se odnosi na primjer na prihode koje muzeji ostvaruju od prodaje postera i razglednica ⁽¹⁾.
- 3.45. Ostali netržišni proizvođači također mogu ostvarivati ​​prihode od prodaje svog netržišnog outputa po cijenama koje nisu ekonomski značajne, npr. prihodi koje muzeji ostvaruju od ulaznica. Ti prihodi se odnose na ostale netržišne outpute. Međutim, ako se te dvije vrste prihoda (prihodi od ulaznica i oni od prodaje postera i razglednica) teško razlikuju, može ih se tretirati ili kao prihode za tržišne outpute ili kao prihode od ostalih netržišnih outputa. Izbor između ovih dvaju alternativnih knjiženja treba ovisiti o pretpostavljenoj relativnoj važnosti obje vrste prihoda (od ulaznica naspram onog od prodaje postera i razglednica).

VRIJEME BILJEŽENJA I VREDNOVANJA OUTPUTA

- 3.46. Output se bilježi i vrednuje onda kada je stvoren nekim proizvodnim procesom.

⁽¹⁾ Iako ovi prihodi mogu biti nedostadni da bi pokrili 50 % svih troškova muzejske prodavaonice, npr. radi toga što također uključuju nadoknade zaposlenicima za osoblje muzejske prodavaonice.

- 3.47. Svi outputi se vrednuju po osnovnim cijenama, ali posebni dogovori vrijede za:
- (a) vrednovanje ostalih netržišnih outputa;
 - (b) vrednovanje ukupnog outputa drugog netržišnog proizvođača (lokalne PJ);
 - (c) vrednovanje ukupnog outputa institucionalne jedinice čiji je lokalni PJ drugi netržišni proizvođač. (vidjeti stavke od 3.53. do 3.56.).
- 3.48. *Definicija:* Osnovna cijena je cijena koju proizvođač prima od kupca za jedinicu proizvedene robe ili usluge kao outputa, umanjena za bilo kakav porez plativ za tu jedinicu kao posljedica njene proizvodnje ili prodaje (tj. porezi na proizvode), uvećana za bilo kakvu subvenciju primljenu za tu jedinicu kao posljedica njene proizvodnje ili prodaje (tj. subvencije za proizvode). Isključeni su bilo kakvi troškovi prijevoza, za koje proizvođač izdaje poseban račun. Uključene su bilo kakve marže na prijevoz koje proizvođač naplaćuje na istom računu, čak i kada su one na tom računu uključene kao posebna stavka.
- 3.49. Output za vlastitu finalnu uporabu (P.12) se vrednuje po osnovnim cijenama za slične proizvode koji se prodaju na tržištu; kao posljedica toga, za takav se output može pojaviti neto poslovni višak ili mješoviti dohodak. To se odnosi i na usluge kod stanova u vlasništvu stanara (vidjeti stavak 3.64.). Međutim, output gradnje za vlastiti račun obično treba vrednovati prema troškovima proizvodnje.
- 3.50. Povećanje nedovršene proizvodnje se vrednuje prema omjeru procijenjenih tekućih osnovnih cijena gotovih proizvoda.
- 3.51. Ako se vrijednost outputa koji se tretiraju kao nedovršena proizvodnja vrednuje unaprijed, to se vrednovanje mora temeljiti na stvarnim nastalim troškovima, plus iznos porasta za procijenjeni poslovni višak ili na procijenjeni mješoviti dohodak. Privremene procjene treba naknadno zamijeniti onima dobivenim raspodjelom stvarne vrijednosti gotovih proizvoda (kada postane poznata). Potonja je zbroj vrijednosti:
- (a) gotovih prodanih proizvoda ili onih razmijenjenih za druge proizvode;
 - (b) stavki gotovih proizvoda u zalihama, umanjeno za povlačenja sa zaliha;
 - (c) gotovih proizvoda za vlastitu finalnu uporabu.
- 3.52. Za zgrade i građevine stečene u nedovršenom stanju, vrijednost se procjenjuje na temelju dotadašnjih troškova, uključujući porast za poslovni višak ili mješoviti dohodak. Takav porast proizlazi kada se vrijednost može procijeniti na temelju cijena sličnih zgrada ili građevina. Iznosi plaćanja po fazama mogu se koristiti radi određivanja približnih vrijednosti bruto investicija u fiksni kapital koje kupac poduzima u svakoj fazi (pod pretpostavkom da nema plaćanja unaprijed ili zaostataka).
- Ako izgradnja građevine za vlastiti račun nije završena unutar jednog računovodstvenog razdoblja, vrijednost outputa i odgovarajuće bruto investicije u fiksni kapital treba procijeniti primjenom omjera ukupnih troškova proizvodnje nastalih tijekom relevantnog razdoblja i procijenjenu trenutnu osnovnu cijenu. Ako nije moguće procijeniti osnovnu cijenu završene građevine, ona se mora vrednovati prema svojim ukupnim troškovima proizvodnje. Ako je radna snaga u cijelosti ili djelomično besplatna, što može biti slučaj s komunalnom izgradnjom kućanstava, troškovi plaćene radne snage, uključeni u procijenjene ukupne troškove proizvodnje, procjenjuju se koristeći prosječne nadnice za slične vrste rada u blizini ili u tom području.
- 3.53. Ukupni output ostalih netržišnih proizvođača (lokalna PJ) vrednuje se po ukupnim troškovima proizvodnje, tj. zbroju sljedećeg:
- (a) intermedijarne potrošnje (P.2);
 - (b) naknada zaposlenicima (D.1);
 - (c) potrošnje fiksnog kapitala (K.1);
 - (d) ostalih poreza na proizvodnju (D.29) minus ostale subvencije na proizvodnju (D.39).

Ostale subvencije na proizvodnju se trebaju oduzeti. Međutim, treba imati na umu da ostalih subvencija na proizvodnju ostalim netržišnim proizvođačima često u praksi nema, ili se radi o vrlo malim iznosima (vidjeti stavak 4.36.).

Prema dogovoru, plaćanje kamata nije uključeno u troškove ostale netržišne proizvodnje (iako se u nekim slučajevima mogu smatrati najvećim troškovima proizvodnje, npr. u slučaju društava za stanovanje). Troškovi ostale netržišne proizvodnje također ne uključuju imputirane vrijednosti za najam nestambenih zgrada u vlasništvu koje se koriste u ostaloj netržišnoj proizvodnji.

- 3.54. Ukupni output institucionalne jedinice je zbroj ukupnih outputa lokalnih PJ -a koje ju čine. To se primjenjuje također i na institucionalne jedinice koje pripadaju u ostale netržišne proizvođače.
- 3.55. U nedostatku sporednih tržišnih outputa ostalih netržišnih proizvođača (lokalnih PJ -a), ostali netržišni output se vrednuje prema troškovima proizvodnje. U slučaju sporednog tržišnog outputa ostalih netržišnih proizvođača, ostali netržišni output se vrednuje kao rezidualna stavka, tj. kao razlika između ukupnih troškova proizvodnje ostalih netržišnih proizvođača i njihovih prihoda od tržišnog outputa.
- 3.56. U načelu se tržišni output ostalih netržišnih proizvođača vrednuje po osnovnim cijenama. Međutim, iako druga netržišna lokalna PJ može imati prihode od prodaje, njenv ukupni output koji obuhvaća i tržišni i netržišni output (a moguće i output za vlastitu finalnu uporabu) i dalje se vrednuje prema troškovima proizvodnje. Vrijednost njenog tržišnog outputa se određuje prema njenim prihodima od prodaje tržišnih proizvoda, dok se vrijednost njegovog ostalog netržišnog outputa dobiva rezidualno, kao razlika između vrijednosti njenog ukupnog outputa na jednoj strani i njenog tržišnog outputa i outputa za finalnu uporabu na drugoj strani. Vrijednost njenih prihoda od prodaje ostalih netržišnih roba ili usluga po cijenama koje nisu ekonomski značajne ostaje kao dio vrijednosti njenog ostalog netržišnog outputa.
- 3.57. Za neke posebne vrste outputa, vrijeme bilježenja i vrednovanja outputa podliježe sljedećim pojašnjenjima i izuzecima, navedenim po redosljedu odjeljaka KPD-a.
- 3.58. A. *Poljoprivredni proizvodi, proizvodi lova i šumarstva;*
B. *Riba*

Output poljoprivrednih proizvoda treba bilježiti kako se proizvodi, kontinuirano tijekom cijelog razdoblja proizvodnje (a ne jednostavno u vrijeme žetve ili klanja životinja).

Uzgoj poljoprivrednih kultura, neposječenu drvenu masu i riblji fond ili životinje koje se uzgajaju u prehrambene svrhe treba tijekom procesa tretirati kao zalihe nedovršene proizvodnje, a nakon završetka procesa treba ih pretvoriti u zalihe gotovih proizvoda.

- 3.59. D. *Izrađeni proizvodi;*
F. *Građevinarstvo*

Kada se unaprijed sklopi ugovor o prodaji za gradnju određene zgrade ili druge građevine koja se proteže kroz nekoliko računovodstvenih razdoblja, output proizveden u svakom razdoblju se tretira kao da je prodan kupcu na kraju razdoblja: tj. kao investicija u fiksni kapital kupca, a ne nedovršena proizvodnja u građevinskoj industriji. U praksi se proizvedeni output tretira kao da je prodan kupcu obročno kako potonji prelazi u zakoniti posjed outputa. Kada se ugovorom zahtijeva obročno plaćanje, vrijednost outputa se može često približno odrediti prema vrijednosti obročnih uplata u svakom razdoblju. Međutim, u nedostatku ugovora o prodaji, nedovršeni output proizveden u svakom razdoblju bilježi se kao nedovršena proizvodnja.

- 3.60. G. *Usluge trgovine na veliko i malo; usluge popravka motornih vozila, motocikala i osobnih predmeta i predmeta za kućanstvo*

Output usluga trgovine na veliko i malo se mjeri trgovačkim maržama ostvarenim na robi koja se kupuje za preprodaju.

Definicija: Trgovačka marža je razlika između stvarne ili imputirane cijene ostvarene na robi kupljenoj za preprodaju i cijene koju bi distributer morao platiti u zamjenu za tu robu u vrijeme kada ju proda ili ju na drugi način otuđi.

Prema dogovoru, vlasnički dobitci i gubici nisu uključeni u trgovačku maržu. Međutim, u praksi, izvori podataka mogu biti takvi da ne omogućavaju odvajanje svih vlasničkih dobitaka i gubitaka.

3.61. H. *Hotelske i restoranske usluge*

Vrijednost outputa usluga hotela, restorana i kavana uključuje vrijednost potrošene hrane, pića itd.

3.62. I. *Usluge prijevoza, skladištenja i komunikacija*

Output usluga prijevoza se mjeri vrijednošću iznosa primljenih za prijevoz roba ili osoba. Prijevoz za vlastitu uporabu unutar lokalnog JVD-a se smatra pomoćnom aktivnošću i ne označava se posebno niti bilježi.

Output usluga skladištenja se mjeri kao vrijednost dodatka nedovršenoj proizvodnji, bilo kao dodatni output u smislu prijevoza tijekom vremena (npr. skladištenje u ime ostalih lokalnih JVD-a) ili fizičke promjene (npr. u slučaju dozrijevanja vina).

Output usluga putničkih agencija se mjeri kao vrijednost naplate usluga agencija (troškovi naknada ili provizija) a ne prema ukupnim izdacima koje putnici imaju prema putničkoj agenciji. Potonji mogu npr. također uključivati i troškove prijevoza koje osiguravaju treće osobe.

Output usluga organizatora turističkih putovanja se mjeri punim izdacima koje putnici imaju prema organizatoru turističkih putovanja.

Razlika između usluga putničke agencije i usluga organizatora turističkih putovanja je ta da se usluge putničke agencije odnose samo na posredništvo u ime putnika, dok usluge organizatora turističkih putovanja stvaraju novi proizvod, tj. organizira se putovanje cijene čijih sastavnih dijelova (npr. put, smještaj i zabava) nisu kao takve prepoznatljive za putnika.

3.63. J. *Usluge financijskog posredovanja (ovo uključuje usluge osiguranja i usluge mirovinskih fondova)*

Output financijskog posredovanja za koji nisu izrađeni izričiti troškovi mjeri se, prema dogovoru, kao ukupni vlasnički dohodak koji primaju jedinice koje pružaju usluge manje sveukupne plaćene kamate, isključujući vrijednost bilo kojeg dohotka primljenog od ulaganja njihovih vlastitih sredstava (jer takav dohodak ne proizlazi iz financijskog posredovanja) te, u slučaju sporednih osiguravajućih djelatnosti financijskog posrednika, isključujući dohodak nastao investiranjem tehničkih pričuva osiguranja. Vlasničke dobitke i gubitke treba pri mjerenju ovog outputa zanemariti, radi toga što se kroz cijeli sustav vlasnički dobitci ne bilježe u računu proizvodnje nego na posebnom računu (račun ostalih promjena aktive). Ovo se odnosi također i na vlasničke dobitke profesionalnih posrednika na devizna sredstva i vrijednosnice (iako bi vlasnički dobitci mogli biti općenito pozitivni i od samih se posrednika smatrati dijelom redovnih prihoda). Međutim, trgovačke marže na devizna sredstva i vrijednosnice (tj. uobičajena razlika između kupovnih cijena za posrednika i kupovnih cijena za kupca) uključuju se u output, kao za veletrgovce i maloprodajne trgovce. U skladu s tim, mogu postojati problemi s podacima pri razlikovanju takvih trgovačkih marži od vlasničkih dobitaka; te probleme treba prevladati na najbolji mogući način.

Output usluga financijskog posredovanja koje pružaju središnje banke treba mjeriti na isti način kao kod drugih financijskih posrednika.

Djelatnost zajmodavaca koji pozajmljuju svoja vlastita sredstva ne tretira se kao proizvodnja usluga.

Financijski posrednici također mogu pružati različite financijske i poslovne usluge za koje se izričito naplaćuju naknade i pristojbe. Takvi slučajevi mogu biti npr. promjena valute i investicijski savjeti, kupnja nekretnina ili porezni savjeti. Output takvih usluga se vrednuje na osnovu naplaćenih naknada i provizija.

Output usluga osiguranja (naplata usluge) mjeri se kao:

	ukupno stvarno zarađene premije
plus	ukupni dodaci premijama (jednaki dohotku od ulaganja tehničkih pričuva osiguranja)
minus	ukupna dospjela potraživanja

minus promjena u aktuarskim pričuvama i pričuvama za osiguranje za sudjelovanje u dobiti.

Vlasničke dobitke i gubitke treba zanemariti kod mjerenja outputa usluga osiguranja: oni se ne smatraju dohotkom od ulaganja tehničkih pričuva osiguranja i ne smatraju se promjenama u aktuarskim pričuvama i u pričuvama za osiguranje za sudjelovanje u dobiti.

Potrebno je spomenuti da se tehničke pričuve osiguranja mogu ulagati u sekundarne aktivnosti osiguravajućeg društva, npr. u iznajmljivanje stambenih objekata ili ureda. U tom slučaju, neto poslovni višak tih sekundarnih aktivnosti je dohodak od ulaganja tehničkih pričuva osiguranja.

Slično tome, output usluga mirovinskih fondova se mjeri kao:

- ukupni stvarni mirovinski doprinosi
- plus* ukupni dodatni doprinosi (jednaki dohotku od ulaganja tehničkih pričuva mirovinskih fondova)
- minus* dospjele naknade
- minus* promjena u aktuarskim pričuvama.

3.64. K. Nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge

Output usluga stambenih objekata u vlasništvu stanara treba se vrednovati prema procijenjenoj vrijednosti najamnine koju bi najmoprimac platio za isti smještaj, uzevši u obzir čimbenike kao što su lokacija, pogodnosti susjedstva itd., kao i veličinu i kakvoću samog stambenog objekta. Za garaže koje su smještene odvojeno od stambenih objekata, a koje vlasnik koristi za vlastitu finalnu potrošnju u vezi sa stambenim objektima, izvodi se slična imputacija. Imputacija se ne izvodi za garaže koje koriste privatni vlasnici samo u svrhu parkiranja u blizini radnog mjesta. Vrijednost najma stambenih objekata u vlasništvu stanara u inozemstvu, npr. vikendica, ne treba bilježiti kao dio domaće proizvodnje, već kao uvoz usluga, a odgovarajući neto poslovni višak kao primarni dohodak primljen iz inozemstva. Za stambene objekte u vlasništvu stanara koji su nerezidenti obavljaju se analogna knjiženja. U slučaju stanova koji su predmetom ugovora o pravu na vremenski ograničenu uporabu nekretnine (*time-share*), razmjerni dio troška usluge treba bilježiti kao takav.

Output usluga u vezi s iznajmljivanjem nestambenih zgrada mjeri se prema vrijednosti dospjelih najamnina.

Output usluga operativnog *leasinga* (iznajmljivanje strojeva ili opreme itd.) mjeri se prema vrijednosti najamnine koju najmoprimac plaća najmodavcu. On se jasno razlikuje od financijskog *leasinga* što je način financiranja nabavke fiksne aktive, tj. davanja zajma najmodavca najmoprimcu. U slučaju financijskog *leasinga* najamnina se sastoji (uglavnom) od otplata glavnice i plaćanja kamata, a vrijednost usluga je vrlo mala u usporedbi s plaćenom ukupnom najamninom (vidjeti Prilog II. „*Leasing* i kupoprodaja trajnih dobara s obročnom otplatom cijene”).

Kad je to moguće, treba razlikovati posebnu lokalnu PJ za istraživačke i razvojne aktivnosti (I&R). Kada to nije moguće, sve I&R značajnog obujma (u usporedbi s glavnom aktivnosti) treba bilježiti kao sekundarnu aktivnost lokalne PJ.

Output I&R usluga se mjeri kako slijedi:

- (a) I&R specijaliziranih komercijalnih istraživačkih laboratorija ili instituta vrednuje se po prihodima od prodaje, ugovora, provizija, naknada itd., na uobičajeni način;
- (b) output I&R za uporabu unutar istog poduzeća treba, u načelu, vrednovati na temelju procijenjenih osnovnih cijena koje bi bile plaćene da je istraživanje ugovoreno između nositelja posla i podizvođača po komercijalnim cijenama na tržištu. Međutim, u praksi je vjerojatno da će se morati vrednovati na temelju ukupnih troškova proizvodnje;
- (c) I&R državnih jedinica, sveučilišta, neprofitnih istraživačkih ustanova itd., obično pripada u ostalu netržišnu proizvodnju i stoga se vrednuje na temelju troškova proizvodnje. Prihodi od prodaje usluga I&R-a ostalih netržišnih proizvođača I&R-a bilježe se kao prihodi od sekundarnog tržišnog outputa.

Izdatak za I&R treba razlikovati od izdatka za obrazovanje i osposobljavanje. Izdatak za I&R ne uključuje troškove razvoja računalnih programa kao glavne ili sporedne aktivnosti. Međutim, računovodstveni tretman takvih izdataka je gotovo isti; jedina razlika je ta da se računalni programi smatraju proizvedenom nematerijalnom imovinom i nisu patentirani.

3.65. L. *Javna uprava, usluge obrane i usluge obvezne socijalne sigurnosti*

Javna uprava, usluge obrane i usluge obvezne socijalne sigurnosti pružaju se uvijek kao netržišne usluge te se stoga trebaju vrednovati u skladu s tim.

3.66. M. *Usluge obrazovanja*
N. *Zdravstvene i socijalne usluge*

Za obrazovne usluge i zdravstvene usluge često može biti potrebno postaviti točne granice između tržišnih i ostalih netržišnih proizvođača, kao i između njihovog tržišnog i ostalog netržišnog outputa. Na primjer, za neke vrste obrazovanja i liječenja nominalne naknade mogu naplaćivati državne ustanove (ili ostale ustanove zbog posebnih subvencija), ali se za ostalo obrazovanje i posebno liječenje mogu naplaćivati tržišne cijene. Drugi uobičajeni slučaj s tim u vezi je da istu vrstu usluge (npr. visoko obrazovanje) pruža država (ili njezino posredništvo), s jedne strane i komercijalni instituti, s druge strane. Tada često postoje velike razlike između naplaćenih cijena i kakvoće usluga.

Obrazovne i zdravstvene usluge isključuju I&R djelatnosti; zdravstvene usluge ne uključuju obrazovanje u zdravstvenoj zaštiti, npr. u sveučilišnim bolnicama.

3.67. O. *Ostale zajedničke, socijalne i osobne usluge*

Proizvodnja knjiga, snimaka, filmova, računalnih programa, vrpca, diskova itd., dvofazni je proces i mjeri se u skladu s tim:

1. output proizvodnje izvornika (neopipljive fiksne aktive) mjeri se prema plaćenju ako je prodan, ili, ako nije prodan, prema osnovnoj cijeni plaćenju za slične izvornike, po njegovim troškovima proizvodnje ili po diskontiranoj vrijednosti budućih prihoda od njegovog korištenja u proizvodnji;
2. vlasnik ove imovine može je koristiti izravno ili proizvesti kopije u razdobljima koja slijede. Ako je vlasnik ovlastio druge proizvođače da koriste izvorni primjerak u proizvodnji, naknade, provizije, tantijeme itd. koje on primi od takvih licenci predstavljaju output njegovih usluga. Međutim, prodaja neopipljive fiksne aktive predstavlja negativnu investiciju u fiksni kapital.

3.68. P. *Privatna kućanstva sa zaposlenim osobama*

Output kućanskih usluga proizvedenih zapošljavanjem plaćenog osoblja, po dogovoru se vrednuje prema plaćenim naknadama zaposlenicima, što uključuje bilo kakvu naknadu u naturi kao što je hrana ili smještaj.

INTERMEDIJARNA POTROŠNJA (P.2)

3.69. *Definicija:* Intermedijarna potrošnja se sastoji od vrijednosti robe i usluga kao inputa potrošenih u procesu proizvodnje, isključujući fiksnu aktivu čija potrošnja se bilježi kao potrošnja fiksnog kapitala. Roba i usluge mogu u proizvodnom procesu biti ili promijenjeni ili iskorišteni.

3.70. Intermedijarna potrošnja uključuje sljedeće granične slučajeve:

- (a) vrijednost svih roba ili usluga korištenih kao input u pomoćnim aktivnostima. Uobičajeni primjeri su kupnja, prodaja, marketing, računovodstvo, obrada podataka, prijevoz, skladištenje, održavanje, zaštita itd. Takva roba i usluge se ne razlikuju od onih koje se troše u glavnim (ili sporednim) aktivnostima lokalne Pj;

- (b) vrijednost roba i usluga primljenih od druge lokalne PJ iste institucionalne jedinice (samo ako su u skladu s općom definicijom u stavku 3.69.);
- (c) troškovi korištenja unajmljene fiksne aktive, npr. operativni *leasing* strojeva ili automobila;
- (d) pretplate, doprinosi ili članarine plaćene neprofitnim poslovnim udruženjima;
- (e) stavke koje se ne tretiraju kao bruto investicije u kapital, kao što su:
 - 1. sitni alat koji nije skup i koristi se za relativno jednostavne poslove, kao što su pile, čekići, odvijači i drugi ručni alati; male naprave, kao što su džepni kalkulatori. Prema dogovoru, u ESA-i se svi izdaci za takva trajna dobra koji ne prelaze 500 ECU-a (po cijenama iz 1995.) po artiklu (ili, kada se kupuje u većoj količini, za cijelu kupljenu količinu), trebaju bilježiti kao intermedijarna potrošnja;
 - 2. obično, redovno održavanje i popravak fiksne aktive korištene u proizvodnji;
 - 3. vojno oružje za uništenje i oprema potrebna za njegovu isporuku (ali ne i lako oružje ili blindirana vozila koje stječe policija ili službe sigurnosti, koji se u tom slučaju tretiraju kao bruto investicije u fiksni kapital);
 - 4. usluge istraživanja i razvoja, osposobljavanje osoblja, istraživanje tržišta i slične aktivnosti koju kupe strane agencije ili koje financira zasebna lokalna PJ iste institucionalne jedinice;
- (f) plaćanja za uporabu neopipljive neproizvedene aktive kao što su patentirana sredstva, robni žigovi itd. (isključujući plaćanja za kupnju takvih imovinskih prava: ona se tretiraju kao stjecanje nematerijalnih neproizvedenih sredstava);
- (g) izdaci zaposlenika koje refundira poslodavac za artikle neophodne za proizvodnju, kao u slučaju ugovorne obveze da kupuju alat za vlastiti račun ili zaštitnu odjeću;
- (h) izdaci poslodavaca koji služe za dobrobit njih samih kao i njihovih zaposlenika, zato što su neophodni za proizvodnju poslodavaca. Takvi slučajevi su:
 - 1. refundiranje zaposlenicima za putovanja, odvojeni život, selidbu i troškove reprezentacije nastale tijekom njihovih dužnosti;
 - 2. osiguravanje pogodnosti na radnom mjestu;(širi popis je naveden u stavcima o naknadama zaposlenicima (D.1));
- (i) naknade za uslugu neživotnog osiguranja koje plaća lokalna PJ (vidjeti također i Prilog III. „Osiguranje”): da bi se kao intermedijarna potrošnja bilježila samo naknada za uslugu, plaćene premije treba diskontirati za, npr. isplaćene tražbine i neto promjenu u aktuarskim pričuvama. Potonje se može dodijeliti lokalnoj PJ kao udio plaćenih premija;
- (j) samo za ukupno gospodarstvo: sve usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene (UFPIM) koje pružaju rezidentni proizvođači.

3.71. Intermedijarna potrošnja isključuje:

- (a) stavke koje se tretiraju kao bruto investicije u kapital, kao što su:
 - 1. dragocjenosti;
 - 2. istraživanje minerala;
 - 3. značajna poboljšanja koja su znatno veća nego li je to potrebno za jednostavno održavanje fiksne aktive u dobrom radnom stanju, npr. renoviranje, obnavljanje ili povećanje;
 - 4. računalni programi kupljeni ili proizvedeni za vlastiti račun;
- (b) izdatke poslodavaca koji se tretiraju kao nadnice i plaće u naturi (vidjeti stavak 4.05.);
- (c) uporabu kolektivnih usluga koje pružaju državne jedinice, od strane tržišnih ili proizvođača za vlastiti račun (te se usluge tretiraju kao izdatak države za kolektivnu potrošnju);

- (d) robe i usluge proizvedene i potrošene unutar istog računovodstvenog razdoblja i unutar iste lokalne PJ (one se također ne bilježe kao output);
- (e) plaćanja za državne dozvole i pristojbe koje se tretiraju kao porezi na proizvodnju (vidjeti stavke od 4.79. do 4.80.).

VRIJEME BILJEŽENJA I VREDNOVANJE INTERMEDIJARNE POTROŠNJE

- 3.72. Proizvode korištene za intermedijarnu potrošnju treba bilježiti i vrednovati u vrijeme kada ulaze u proces proizvodnje. Vrednuju se prema kupovnim cijenama koje u to vrijeme vrijede za slične robe ili usluge.
- 3.73. U praksi, proizvođačke jedinice obično ne bilježe izravno stvarnu uporabu roba u proizvodnji. One bilježe kupnje namijenjene uporabi u smislu inputa, te promjene količine takvih roba na zalihama. Intermedijarna potrošnja se stoga mora procijeniti tako da se od kupnje oduzmu promjene zaliha inputa (vidjeti stavke od 3.120. do 3.124. za ispravno vrednovanje potonjih).

FINALNA POTROŠNJA (P.3, P.4)

- 3.74. Koriste se dva pojma finalne potrošnje:

- (a) izdaci za finalnu potrošnju (P.3);
- (b) stvarna finalna potrošnja (P.4).

Izdaci za finalnu potrošnju je pojam koji se odnosi na izdatke sektora za potrošnu robu i usluge. Suprotno tome, stvarna finalna potrošnja se odnosi na stjecanje potrošnih roba i usluga. Razlika između ovih pojmova leži u tretmanu određenih roba i usluga koje financira država ili NUSK, koje se daju kućanstvima kao socijalni transferi u naturi.

IZDACI ZA FINALNU POTROŠNJU (P.3)

- 3.75. *Definicija:* Izdaci za finalnu potrošnju sastoje se od izdataka rezidentnih institucionalnih jedinica za robu i usluge koje se koriste za izravno zadovoljenje pojedinačnih potreba ili želja ili zajedničkih potreba članova zajednice. Izdaci za finalnu potrošnju mogu nastati na domaćem državnom području ili u inozemstvu.
- 3.76. Izdaci za finalnu potrošnju kućanstva uključuju sljedeće granične slučajeve:
 - (a) usluge stanovanja u stambenim objektima u vlasništvu stanara;
 - (b) dohodak u naturi, poput:
 - 1. roba i usluga koje zaposlenici primaju kao dohodak u naturi;
 - 2. roba ili usluge proizvedeni kao outputi neinkorporiranih poduzeća u vlasništvu kućanstava koje članovi kućanstva zadržavaju za svoju potrošnju. To se odnosi na hranu i drugu poljoprivrednu robu, usluge smještaja stanara-vlasnika te kućanske usluge proizvedene zapošljavanjem plaćenog osoblja (sluga, kuhara, vrtlara, vozača itd.);
 - (c) stavke koje se ne tretiraju kao intermedijarna potrošnja, kao što su:
 - 1. materijali za manje popravke i unutarnje uređenje stambenih objekata, koje obično obavljaju najmprimci i vlasnici;
 - 2. materijali za popravke i održavanje trajnih potrošnih dobara, uključujući vozila;
 - (d) stavke koje se ne tretiraju kao investicije u kapital, posebno trajna potrošna dobra koja obavljaju svoju funkciju tijekom više računovodstvenih razdoblja; ovo uključuje transfer vlasništva nad nekim trajnim dobrima s poduzeća na kućanstvo (vidjeti transakcije postojećom robom, stavak 3.148.);
 - (e) izravno naplaćene financijske usluge;
 - (f) usluge osiguranja za vrijednost implicitno zaračunate usluge (vidjeti stavak 3.63.);

- (g) usluge mirovinskih fondova za vrijednost implicitno zaračunate usluge (vidjeti stavak 3.63.);
- (h) plaćanja kućanstava za licence, dozvole itd. koje se smatraju kupovinom usluga (vidjeti stavke 4.79. i 4.80.);
- (i) kupovina outputa po cijenama koje nisu ekonomski značajne, npr. ulaznice za muzeje (vidjeti stavak 3.45.).

3.77. Izdaci za finalnu potrošnju kućanstva isključuju:

- (a) socijalne transfere u naturi, kao što su izdaci koji su nastali u kućanstvima, ali ih je naknadno refundirala socijalna sigurnost, npr. neki troškovi liječenja;
- (b) stavke tretirane kao intermedijarna potrošnja ili bruto investicije, kao što su:
 1. izdaci kućanstava, koja su vlasnici neinkorporiranih poduzeća, ako su nastali u poslovne svrhe - npr. za trajna dobra kao što su vozila, namještaj ili električni aparati (bruto investicije u fiksni kapital) i također za potrošna dobra kao što je gorivo (intermedijarna potrošnja);
 2. izdaci stanara-vlasnika, za uređenje, održavanje i popravak stambenog objekta, koje obično najmoprimci ne obavljaju (tretira se kao intermedijarna potrošnja u proizvodnji usluga stanovanja);
 3. kupnja stambenih objekata (tretira se kao bruto investicija u fiksni kapital);
 4. izdatak za dragocjenosti (tretira se kao bruto investicija);
- (c) stavke tretirane kao stjecanje neproizvedene aktive, posebno kupovina zemljišta;
- (d) sva ona plaćanja koja izvrše kućanstva koja se trebaju smatrati porezima, kao što su dozvole za vlasništvo nad vozilima, plovilima ili letjelicama, kao i dozvole za lov, odstrel ili ribolov (vidjeti stavke 4.79. do 4.80.);
- (e) pretplate, doprinosi ili članarine koje kućanstava plaćaju NUSK-u, kao što su sindikati, profesionalna društva, udruženja potrošača, crkve i društveni, kulturni, rekreativni i sportski klubovi;
- (f) dobrovoljni transferi kućanstava u novcu ili naturi, dobrotvornim udrugama i organizacijama za pružanje pomoći i potpore.

3.78. Izdatak NUSK-a za finalnu potrošnju uključuje dvije odvojene kategorije:

- (a) vrijednost roba i usluga koje proizvede NUSK, a koja se ne odnosi na investicije za vlastiti račun i izdatak kućanstava i drugih jedinica;
- (b) izdaci NUSK-ova za robu i usluge koje su proizveli tržišni proizvođači, a koje se dostavljaju, bez ikakvih izmjena, kućanstvima za njihovu potrošnju kao socijalni transferi u naturi.

3.79. Izdaci države za finalnu potrošnju uključuju dvije kategorije izdataka, slične onima kod NUSK-a:

- (a) vrijednost roba i usluga koje su proizvele same države, a koje nisu investicije za vlastiti račun ili prodaja;
- (b) kupovine roba i usluga države koje su proizveli tržišni proizvođači od strane ukupne države i koje se dostavljaju kućanstvima, bez ikakvih izmjena, kao socijalni transferi u naturi. Ovo podrazumijeva da sektor ukupne države samo plaća za robu i usluge koju prodavači pružaju kućanstvima.

3.80. Društva nemaju izdatke za finalnu potrošnju. Iste vrste roba i usluga koje kućanstva koriste za finalnu uporabu, ona kupuju da bi ih koristile ili za intermedijarnu potrošnju ili se isporučuju zaposlenicima kao naknada zaposlenicima u naturi, tj. imputirani izdaci kućanstava za finalnu potrošnju kućanstava. Čak i kada financiraju individualnu potrošnju, na primjer kroz oglašavanje, taj se izdatak tretira kao intermedijarna potrošnja.

STVARNA FINALNA POTROŠNJA (P.4)

3.81. *Definicija:* Stvarna finalna potrošnja se sastoji od roba ili usluga koje pribavljaju rezidentne institucionalne jedinice za izravno zadovoljenje ljudskih potreba, bilo pojedinačnih ili zajedničkih.

- 3.82. *Definicija:* Robe i usluge za individualnu potrošnju („individualne robe i usluge”) pribavljaju kućanstva i koriste ih za zadovoljenje potreba i želja članova tog kućanstva. Individualne robe i usluge imaju sljedeća svojstva:
- (a) mora se omogućiti da pojedinačna kućanstva ili član takvog kućanstva prati i bilježi stjecanje roba i usluga kao i vrijeme kada su se dogodile;
 - (b) kućanstvo se moralo složiti da mu se osiguravaju robe i usluge te poduzimati sve potrebne radnje da to omogućiti, na primjer, pohađajući školu ili posjećujući kliniku;
 - (c) roba ili usluga mora biti takva da ako ih stječe jedno kućanstvo ili osoba, ili možda mala, ograničena grupa osoba, to isključuje mogućnost da ih steknu druga kućanstva ili osobe.
- 3.83. *Definicija:* Usluge za zajedničku potrošnju („zajedničke usluge”) se istodobno pružaju svim članovima zajednice ili svim članovima posebnog dijela zajednice, kao što su kućanstva koja žive u posebnom području. Zajedničke usluge imaju sljedeća svojstva:
- (a) mogu se istodobno isporučiti svakom članu zajednice ili posebnim dijelovima zajednice, kao što su oni na posebnim područjima ili mjestima;
 - (b) korištenje takvih usluga je obično pasivno i ne zahtijeva izričiti dogovor ili aktivno sudjelovanje pojedinaca kojih se tiče;
 - (c) pružanje zajedničke usluge pojedincu ne smanjuje količinu dostupnu drugima u istoj zajednici ili dijelu zajednice. Nema konkurencije pri nabavljanju.
- 3.84. Svi izdaci za finalnu potrošnju kućanstava su pojedinačni. Prema dogovoru, sve robe i usluge koje pružaju NUSK tretiraju se kao pojedinačne.
- 3.85. Za robe i usluge koje pružaju državne jedinice, granica između roba i usluga za individualnu i zajedničku potrošnju određena je na temelju Klasifikacije funkcija države (COFOG).

Prema dogovoru, svi izdaci države za finalnu potrošnju pod svakom od sljedećih rubrika, tretiraju se kao izdaci na usluge za individualnu potrošnju izuzev izdataka za opću upravu, zakonodavstvo, istraživanje itd., u svakoj kategoriji:

- (a) 04. Obrazovanje;
- (b) 05. Zdravstvo;
- (c) 06. Socijalna sigurnost i skrb;
- (d) 08.01. Sport i rekreacija;
- (e) 08.02. Kultura.

Nadalje, izdaci pod svakom od sljedećih podrubrika tretiraju se kao pojedinačni kada su njihovi iznosi značajni:

- (a) 07.11. (dio) osiguravanja smještaja;
- (b) 07.31 (dio) sakupljanja kućnog otpada;
- (c) 12.12 (dio) aktivnosti prometnog sustava.

Izdatke za zajedničku potrošnju predstavljaju preostali izdaci države za finalnu potrošnju. Sastoje se od sljedećeg:

- (a) upravljanja i uređenja društva;
- (b) pružanja zaštite i obrane;
- (c) održavanja zakona i reda, zakonodavstva i uređenja;
- (d) održavanja javnog zdravlja;
- (e) zaštite okoliša;
- (f) istraživanja i razvoja;
- (g) infrastrukture i gospodarskog razvoja.

3.86. Veze između različitih upotrijebljenih pojmova se mogu prikazati u tablici:

	Sektor u kojem nastaje izdatak			Ukupna nabava
	Država	NUSK	Kućanstva	
Individualna potrošnja	X (= socijalni transferi u naturi)	X (= socijalni transferi u naturi)	X	Stvarna individualna finalna potrošnja kućanstava
Zajednička potrošnja	X	0	0	Stvarna zajednička finalna potrošnja države
Ukupno	Izdaci za finalnu potrošnju države	Izdaci za finalnu potrošnju NUSK-a	Izdaci za finalnu potrošnju kućanstava	Stvarna finalna potrošnja = ukupni izdaci za finalnu potrošnju

3.87. Izdaci za finalnu potrošnju NUSK-a su prema dogovoru u cijelosti pojedinačni. Kao posljedica, ukupna stvarna finalna potrošnja je jednaka zbroju stvarne finalne potrošnje kućanstava i stvarne finalne potrošnje države.

3.88. Prema dogovoru, ne postoje socijalni transferi u naturi sa sektorom inozemstva (iako takvi transferi postoje u novčanom smislu). Kao posljedica, ukupna stvarna finalna potrošnja jednaka je ukupnim izdacima za finalnu potrošnju.

VRIJEME BILJEŽENJA I VREDNOVANJE IZDATAKA ZA FINALNU POTROŠNJU

3.89. Kako je objašnjeno u poglavlju 1., dobra i usluge treba općenito bilježiti kada nastanu dugovanja, to jest, kada nastane obveza kupca prema prodavatelju. To podrazumijeva da se izdaci za robu trebaju bilježiti u trenutku promjene vlasništva; izdaci za usluge bilježe se kada je pružanje usluga završeno.

3.90. Izdaci za robu stečenu na temelju ugovora o kupoprodaji s obročnom otplatom cijene ili sličnog kreditnog ugovora (kao i na temelju financijskog *leasinga*) treba bilježiti u vrijeme kada se takva roba isporuči, čak i ako u tom trenutku nema zakonite promjene vlasništva.

3.91. Potrošnja za vlastiti račun se bilježi onda kada je output zadržan za vlastitu finalnu potrošnju proizveden.

3.92. Izdaci za finalnu potrošnju kućanstava se bilježe po kupovnim cijenama. To je cijena koju kupac stvarno plaća za proizvode u vrijeme kupnje. Detaljnija definicija se može naći u stavku 3.06.

3.93. Robe i usluge dane kao naknada u naturi zaposlenicima vrednuju se po osnovnim cijenama ako ih proizvodi poslodavac, a po kupovnim cijenama poslodavca ako ih poslodavac kupuje.

3.94. Zadržana dobra i usluge za vlastitu potrošnju vrednuju se prema osnovnim cijenama.

3.95. Izdaci za finalnu potrošnju države ili NUSK-a za proizvode koje sami proizvode bilježe se u vrijeme kada su takvi proizvodi proizvedeni, što je istodobno i trenutak isporuke kod državnih usluga ili usluga NUSK. Za izdatke za finalnu potrošnju za robe i usluge koje se isporučuju preko tržišnih proizvođača, vrijeme isporuke je vrijeme bilježenja.

3.96. Izdaci za finalnu potrošnju države ili NUSK-a su jednaki zbroju njihovog outputa, uvećano za izdatke za proizvode koji se kućanstvima dostavljaju preko tržišnih proizvođača (tj. socijalni transferi u naturi) umanjeno za plaćanja ostalih jedinica, i investicije za vlastiti račun.

VRIJEME BILJEŽENJA I VREDNOVANJE STVARNE FINALNE POTROŠNJE

3.97. Institucionalne jedinice stječu robe i usluge kad postanu novi vlasnici tih roba ili kada im je završena isporuka roba i usluga.

- 3.98. Povećanje (stvarna finalna potrošnja) se vrednuje po kupovnim cijenama za jedinice koje snose izdatke.
- Transferi u naturi, osim socijalnih transfera u naturi države ili NUSK-a, tretiraju se kao da su transferi u novcu. U skladu s tim, vrijednosti roba ili usluga se ustvari bilježe kao izdaci institucionalnih jedinica ili sektora koji ih stječu.
- 3.99. Vrijednosti obaju agregata, izdatka za finalnu potrošnju i stvarne finalne potrošnje, jednake su. Stoga se robe i usluge koje rezidentna kućanstva stječu putem socijalnih transfera u naturi vrednuju po istim cijenama po kojima se vrednuju u agregatima izdataka.

BRUTO INVESTICIJE (P.5)

- 3.100. Bruto investicije uključuju:
- (a) bruto investicije u fiksni kapital (P.51);
 - (b) promjene zaliha (P.52);
 - (c) neto povećanje dragocjenosti (P.53).
- 3.101. Riječ bruto u bruto investicijama znači bruto u odnosu na potrošnju fiksnog kapitala. Neto investicije se dobivaju oduzimanjem potrošnje fiksnog kapitala od bruto investicija.

BRUTO INVESTICIJE U FIKSNI KAPITAL (P.51)

- 3.102. *Definicija:* Bruto investicije u fiksni kapital (P.51) se sastoje od neto povećanja fiksne aktive rezidentnih proizvođača tijekom određenog razdoblja, plus određeni dodaci vrijednosti neproizvedene aktive ostvareni proizvodnom djelatnošću proizvođača ili institucionalne jedinice. Fiksna aktiva su materijalna ili nematerijalna sredstva proizvedena kao output procesa proizvodnje koja se sama višekratno ili kontinuirano koriste u procesima proizvodnje u razdoblju duljem od godine dana.
- 3.103. Bruto investicije u fiksni kapital se sastoje i od pozitivnih i od negativnih vrijednosti:
- (a) pozitivne vrijednosti:
 - 1. kupovina nove ili postojeće fiksne aktive;
 - 2. fiksna aktiva proizvedena i zadržana za proizvođačevu vlastitu uporabu (uključujući proizvodnju fiksne aktive za vlastiti račun koja još nije završena ili potpuno razvijena);
 - 3. nova ili postojeća fiksna aktiva stečena razmjenom;
 - 4. nova ili postojeća fiksna aktiva primljena kao kapitalni transfer u naturi;
 - 5. nova ili postojeća fiksna aktiva koju je korisnik stekao na temelju financijskog *leasinga*;
 - 6. značajna poboljšanja fiksne aktive i postojećih povijesnih spomenika;
 - 7. prirodan rast onih prirodnih sredstava koja daju višekratne proizvode;
 - (b) negativne vrijednosti, tj. smanjenja fiksne aktive zabilježene kao negativno povećanje:
 - 1. prodaja postojeće fiksne aktive;
 - 2. postojeća fiksna aktiva ustupljena u razmjeni;
 - 3. postojeća fiksna aktiva ustupljena kao kapitalni transfer u naturi.
- 3.104. Sastavni elementi smanjenja fiksne aktive isključuju:
- (a) potrošnju fiksnog kapitala (koja uključuje očekivano uobičajeno slučajno oštećenje);
 - (b) izvanredne gubitke, kao što su oni uzrokovani sušom ili drugim prirodnim katastrofama (bilježe se kao ostale promjene obujma aktive).
- 3.105. Razlikuju se sljedeće vrste bruto investicija u fiksni kapital:
- (a) neto povećanje opipljive fiksne aktive:
 - 1. stambenih objekata;
 - 2. drugih zgrada i građevina;
 - 3. strojeva i opreme;
 - 4. uzgojenih sredstava, npr. stabala i stočnog fonda;

- (b) neto povećanje neopipljive fiksne aktive:
 - 1. istraživanje minerala;
 - 2. računalni programi;
 - 3. zabava, literarni ili umjetnički izvornici;
 - 4. ostala neopipljiva fiksna aktiva;
- (c) značajna poboljšanja opipljive neproizvedene aktive, posebno onih koja se odnose na zemljište (iako nije uključeno povećanje neproizvedene aktive);
- (d) troškovi povezani s prijenosom vlasništva neproizvedene aktive, kao što su zemljište i patentirana aktiva (iako nije uključeno povećanje takve aktive).

3.106. Značajna poboljšanja zemljišta uključuju:

- (a) isušivanje zemlje otete moru gradnjom nasipa, morskih pregrada ili brana u tu svrhu;
- (b) krčenje šuma, stijena itd., kako bi se po prvi puta omogućila uporaba zemljišta u proizvodnji;
- (c) isušivanje močvara ili navodnjavanje pustinja gradnjom nasipa, jaraka i kanala za navodnjavanje;
- (d) sprečavanje poplava ili erozije izazvane morem ili rijekama gradnjom lukobrana, morskih pregrada, ili prepreka za poplavu.

Ove djelatnosti mogu dovesti do stvaranja značajnih novih građevina kao što su morske pregrade, prepreke za poplavu i brane, ali one se same ne koriste izravno za proizvodnju drugih roba i usluga na način na koji se koristi većina drugih građevina. Njihova izgradnja se poduzima da bi se dobilo više zemljišta ili bolje zemljište, a upravo je zemljište (neproizvedeno sredstvo) ono što je potrebno za proizvodnju. Na primjer, brana izgrađena za proizvodnju električne energije služi potpuno različitoj svrsi nego ona izgrađena da brani od mora. Samo se izgradnja potonje vrste brane razvrstava kao poboljšanje zemljišta.

3.107. Bruto investicije u fiksni kapital uključuju granične slučajeve kao što su:

- (a) stjecanje plovila za stanovanje, teglenica, stambenih prikolica i kamp kućica koje se koriste kao stanovi za domaćinstva te bilo kojih s njima povezanih građevina, kao što su garaže;
- (b) građevine i oprema koje koristi vojska (slične onima koje koriste civilni proizvođači) kao što su zračne luke, pristaništa, ceste i bolnice;
- (c) lako oružje i blindirana vozila, koje koriste nevojne jedinice;
- (d) promjene u stočnom fondu koji se koristi u proizvodnji godinu za godinom, kao što je stoka za rasplod, mliječna goveda, ovce koje se uzgajaju radi vune i tegleće životinje;
- (e) promjene u stablima koja se uzgajaju godinu za godinom, kao što su voćke, vinova loza, kaučukovci, palme itd.;
- (f) poboljšanja postojeće fiksne aktive koje su većeg opsega nego li što to zahtijeva redovno održavanje i popravci;
- (g) povećanje fiksne aktive putem financijskog *leasinga*.

3.108. Bruto investicije u fiksni kapital isključuju:

- (a) transakcije uključene u intermedijarnu potrošnju, kao što su:
 - 1. kupnja sitnog alata u svrhe proizvodnje (vidjeti stavak 3.70. točku (e));
 - 2. redovno održavanje i popravci;
 - 3. kupnja vojnog oružja i njihovih potpornih sustava;
 - 4. kupnja fiksne aktive za uporabu na temelju ugovora o operativnom *leasingu* (vidjeti također i Prilog II. „*Leasing* i kupnja trajnih dobara s obročnom otplatom cijene”);
- (b) transakcije koje se bilježe kao promjene zaliha:
 - 1. životinje uzgojene za klanje, uključujući perad;
 - 2. stabla uzgojena za drvenu građu (nedovršena proizvodnja).

- (c) strojeve i opremu, koje su kućanstva stekla u svrhe finalne potrošnje (izdaci za finalnu potrošnju);
 - (d) vlasničke dobitke i gubitke nad fiksnom aktivom (ostale promjene aktive);
 - (e) gubitke na fiksnoj aktivi nastale zbog nepogoda (ostale promjene u sredstvima), npr. uništenje uzgojene imovine i stočnog fonda izbijanjem bolesti (a koje obično nije pokriveno osiguranjem) ili šteta zbog neuobičajene poplave te štete uzrokovane vjetrovom ili šumskim požarom (vidjeti poglavlje 6.).
- 3.109. Bruto investicije u fiksni kapital u obliku poboljšanja postojeće fiksne aktive razvrstava se pod povećanje nove vrste fiksne aktive te vrste.
- 3.110. Neopipljiva fiksna aktiva obično se sastoji od novih informacija, specijalističkog znanja itd. i sadrži:
- (a) istraživanje minerala uključujući troškove stvarnog probnog bušenja, zračnog i drugih snimanja, troškove prijevoza itd.;
 - (b) računalne programe i velike baze podataka za uporabu u proizvodnji tijekom više od jedne godine;
 - (c) literarne i umjetničke izvornike rukopisa, prijevoda, modela, filmova, zvučnih snimki itd.
- 3.111. I u slučaju fiksne aktive i neproizvedene nefinancijske aktive, troškovi prijenosa vlasništva, koje snosi novi vlasnik, sastoje se od:
- (a) troškova nastalih pri preuzimanju isporuke aktive (nove ili postojeće) na traženom mjestu i u traženo vrijeme, kao što su troškovi prijevoza, troškovi montaže, troškovi postavljanja itd.;
 - (b) nastalih profesionalnih troškova ili provizija, kao što su naknade plaćene istraživačima, inženjerima, pravnicima, procjeniteljima itd. i provizije plaćene posrednicima pri prodaji nekretnina, voditeljima dražbi itd.;
 - (c) poreza koje plaćaju novi vlasnici pri prijenosu vlasništva nad aktivom.

Svi se ovi troškovi bilježe kao bruto investicije u fiksni kapital novog vlasnika. Napominjemo da se porezi tretiraju kao porezi na usluge posrednika, a ne kao porezi na kupljenu aktivu.

VRIJEME BILJEŽENJA I VREDNOVANJE BRUTO INVESTICIJA U FIKSNI KAPITAL

- 3.112. Bruto investicija u fiksni kapital se bilježi kada se vlasništvo nad fiksnom aktivom prenese na institucionalnu jedinicu koja ju namjerava koristiti u proizvodnji.
- Ovo opće pravilo treba mijenjati u slučaju:
- (a) financijskog *leasinga* (tu se pretpostavlja promjena u vlasništvu);
 - (b) investicije u fiksni kapital za vlastiti račun.
- Sredstva stečena na temelju financijskog *leasinga* se bilježi kao da korisnik postaje vlasnik u trenutku uzimanja robe u posjed. Investicije u kapital za vlastiti račun bilježe se kad je proizvodnja nastala.
- 3.113. Bruto investicije u fiksni kapital se vrednuje po kupovnoj cijeni uključujući troškove montaže i ostale troškove prijenosa vlasništva. Kada se proizvede za vlastiti račun, vrednuje se po osnovnim cijenama istovrsne fiksne aktive (što podrazumijeva porast za neto operativni višak ili mješoviti dohodak) ili po troškovima proizvodnje ako takve cijene nisu dostupne.
- 3.114. Povećanje neopipljive fiksne aktive se vrednuje na različite načine:
- (a) za istraživanje minerala: prema troškovima stvarnih probnih bušenja i bušotina te troškovima nastalim kako bi se omogućilo provođenje testova, kao što su zračna i druga snimanja;
 - (b) za računalne programe: po kupovnoj cijeni kada se kupuju na tržištu, ili prema procijenjenoj osnovnoj cijeni (ili prema troškovima proizvodnje ako to nije izvedivo) u slučaju vlastite proizvodnje;
 - (c) za zabavu, literarne ili umjetničke izvornike: vrednuje se prema cijeni koju kupac plaća kada se prodaju, ili ako se ne prodaju, po osnovnoj cijeni plaćenoj za slične izvornike, proizvodnim troškovima ili diskontiranoj vrijednosti budućih prihoda koji se očekuju od njihove uporabe u proizvodnji.

3.115. Prodaja postojeće fiksne aktive vrednuje se po (osnovnim) cijenama nakon oduzimanja bilo kakvih troškova prijenosa vlasništva koje snosi prodavatelj.

3.116. Troškovi prijenosa vlasništva se mogu odnositi i na proizvedenu aktivu, uključujući fiksnu aktivu i neproizvedenu aktivu kao što je zemljište.

Ako se radi o proizvedenoj aktivni, ovi su troškovi uključeni u kupovne cijene. Oni se moraju odvojiti od same kupnje i prodaje ako se radi o zemljištu i ostalim neproizvedenim sredstvima te bilježiti u posebnoj rubrici u klasifikaciji bruto investicija u fiksni kapital.

PROMJENE ZALIHA (P.52)

3.117. *Definicija:* Promjene zaliha se mjere prema vrijednosti ulaza na zalihe umanjenoj za vrijednost povlačenja sa zaliha i vrijednost svih tekućih gubitaka roba koje se drže na zalihama.

3.118. Zbog fizičkog propadanja, ili slučajne štete ili potkradanja, ciklički gubici mogu nastati kod svih vrsta roba u zalihama, kao što su:

- (a) gubici materijala i sirovine;
- (b) gubici u slučaju nedovršene proizvodnje;
- (c) gubici gotovih roba;
- (d) gubici roba za preprodaju (npr. krađe robe u trgovini).

3.119. Zalihe se sastoje od sljedećih kategorija:

- (a) materijali i sirovine: materijali i sirovine se sastoje od svih roba koje se drže na zalihama s namjerom da se upotrijebe kao intermedijarni inputi u proizvodnji; to uključuje robe koje državne agencije drže na zalihama. Predmeti kao što su zlato, dijamanti itd. uključeni su kada su namijenjeni za prerađivačku industriju ili drugu proizvodnju;
- (b) nedovršena proizvodnja: nedovršena proizvodnja se sastoji od proizvedenog, ali još nezavršenog outputa. Bilježi se u zalihama njezinog proizvođača. Dolazi u različitim oblicima, npr.:
 1. rastući usjevi;
 2. dozrijevajuća stabla i stočni fond u razvoju;
 3. nedovršene građevine (osim onih proizvedenih prema unaprijed sklopljenom prodajnom ugovoru ili za vlastite potrebe koji se tretiraju kao investicije u fiksni kapital);
 4. nedovršena ostala fiksna aktiva, npr. brodovi i naftne platforme;
 5. djelomično dovršeno istraživanje za pravni ili konzultantski dosje;
 6. djelomično završene filmske produkcije;
 7. djelomično dovršeni računalni programi.

Nedovršena proizvodnja se mora bilježiti za bilo koji proizvodni proces koji nije završen do kraja određenog razdoblja. Ovo je posebno značajno u tromjesečnim računima, npr. poljoprivredne kulture koje nisu dovršene unutar jednog tromjesečja.

Smanjenja nedovršene proizvodnje nastaju kada je proizvodni proces dovršen. U tom trenutku se sva nedovršena proizvodnja pretvara u gotove proizvode;

- (c) gotove robe: gotove robe kao dio zaliha sastoje se od outputa koju njihov proizvođač ne namjerava dalje obrađivati prije isporuke (također vrijedi i kod isporuke intermedijarnih inputa u neki drugi proces proizvodnje);
- (d) robe za daljnju prodaju: robe za daljnju prodaju su robe stečene u svrhu njihove preprodaje u njihovom trenutnom stanju.

VRIJEME BILJEŽENJA I VREDNOVANJE PROMJENA ZALIHA

- 3.120. Vrijeme bilježenja i vrednovanje promjena zaliha treba biti u skladu s onim kod ostalih transakcija proizvodima. Ovo se posebno odnosi na intermedijarnu potrošnju (npr. za materijale i sirovine), output (npr. nedovršenu proizvodnju i output od skladištenja poljoprivrednih proizvoda) i bruto investicije u fiksni kapital (npr. nedovršena proizvodnja). Usklađenost se također zahtijeva za tijekove od obrade do narudžbe. Na primjer, ako se robe obrađuju u inozemstvu i to uključuje značajnu fizičku promjenu roba, te se robe moraju uključiti u izvoz (i kasnije u uvoz) (vidjeti stavak 3.135.). Ovaj izvoz se odražava istovremenim smanjenjem zaliha a povezani uvoz se kasnije također bilježi kao povećanje zaliha (ako se odmah ne upotrijebi ili proda).
- 3.121. Promjene zaliha treba vrednovati u vrijeme ulaza na zalihe (za robe koje ulaze) ili u vrijeme povlačenja sa zaliha (za povučenu robu).
- 3.122. Upotrijebljene cijene moraju biti u skladu s cijenama drugih tokova, što točnije znači da se:
- (a) output dovršenih roba koja se stavlja na zalihe proizvođača vrednuje kao da je u tom trenutku prodan po tekućim osnovnim cijenama;
 - (b) povećanja nedovršene proizvodnje vrednuju u odnosu na procijenjene tekuće osnovne cijene gotovih proizvoda;
 - (c) smanjenja nedovršene proizvodnje, po povlačenju sa zaliha kada je proizvodnja dovršena, vrednuju po tekućim osnovnim cijenama nedovršenog proizvoda;
 - (d) dobra koja se povlače sa zaliha kako bi se prodala vrednuju po osnovnim cijenama;
 - (e) robe za preprodaju koje ulaze na zalihe trgovaca na veliko ili malo itd., vrednuju po njihovim stvarnim cijenama ili procijenjenim kupovnim cijenama trgovca;
 - (f) robe za preprodaju povučena sa zaliha vrednuju po kupovnim cijenama po kojima se mogu zamijeniti u vrijeme kada su povučene (a ne kada su nabavljena).
- 3.123. Gubici kao rezultat fizičkog propadanja, slučajnih šteta protiv koje se može osigurati, ili potkradanja, bilježe se i vrednuju kako slijedi:
- (a) za materijale i sirovinu: kako se materijali i sirovina stvarno povlače sa zaliha da bi se upotrijebili u proizvodnji (intermedijarna potrošnja);
 - (b) za nedovršenu proizvodnju: kao odbitak od povećanja koje proizlazi iz proizvodnje koja se odvija u istom razdoblju;
 - (c) za gotove robe i robe za daljnju prodaju: tretiraju se kao povlačenja po tekućoj cijeni robe kod koje nije došlo do propadanja.
- 3.124. U prethodnim staccima je opisano pojmovno ispravno vrednovanje svake pojedine transakcije povećanja ili smanjenja zaliha, a koje je neophodno radi usklađenosti s vrednovanjem proizvodnje, intermedijarne potrošnje i finalnih uporaba. U praksi se to često pokazuje preteškim za primjenu te se stoga koriste metode aproksimacije:
- (a) kada su promjene u obujmu zaliha prilično redovite, praktična metoda koja se približava načelu teoretskog vrednovanja je množenje promjene obujma zaliha s prosječnim cijenama za to razdoblje (kupovne cijene za zalihe koje drže korisnici ili trgovci na veliko ili malo, osnovne cijene za zalihe koje drže njihovi proizvođači);
 - (b) u slučaju da su cijene dotičnih roba prilično stalne, čak i velike oscilacije u obujmu zaliha ne mogu narušiti jednostavnu aproksimaciju, tj. množenje promjene obujma s prosječnom cijenom;
 - (c) ako se i obujam i cijene zaliha značajno promijene unutar računovodstvenog razdoblja, potrebne su sofisticiranije metode aproksimacije. Na primjer, tromjesečno vrednovanje promjena zaliha ili uporaba *a priori* podataka o rasporedu oscilacija unutar računovodstvenog razdoblja (oscilacije mogu biti najveće na kraju kalendarske godine, tijekom žetve itd.);
 - (d) ako su dostupni samo podaci o vrijednostima na početku i na kraju razdoblja (npr. u slučaju trgovine na veliko i malo kod kojih se zalihe često sastoje od puno različitih proizvoda), promjene u obujmu između početka i kraja razdoblja se također trebaju procijeniti. To se može učiniti tako da se procijene (pretpostave) stope prometa prema vrsti proizvoda.

Napominjemo da sezonske promjene u cijenama mogu djelomično odražavati razliku u kakvoći, npr. cijene kod potpunih rasprodaja ili cijene voća i povrća izvan sezone. Ove promjene u kakvoći treba tretirati kao promjene obujma.

NETO POVEĆANJE DRAGOCJENOSTI (P.53)

3.125. *Definicija:* Dragocjenosti su nefinancijske robe koje se ne koriste prvenstveno za proizvodnju ili potrošnju, ne propadaju (fizički) tijekom vremena u uobičajenim uvjetima, a stječu se i čuvaju prvenstveno zbog očuvanja vrijednosti.

3.126. Dragocjenosti obuhvaćaju sljedeće vrste roba:

- (a) drago kamenje i plemenite metale, kao što su dijamanti, nemonetarno zlato, platina, srebro itd.;
- (b) antikvitete i druge umjetničke predmete kao što su slike, skulpture itd.;
- (c) druge dragocjenosti kao što je nakit izrađen od dragog kamenja i plemenitih metala te raritete.

Ove vrste roba se bilježe kao povećanje odnosno smanjenje dragocjenosti u slučaju:

- (a) povećanja ili smanjenja nemonetarnog zlata, srebra itd. od (središnje) banke i drugih financijskih posrednika;
- (b) povećanja ili smanjenja predmetne robe od strane poduzeća čija glavna ili sporedna aktivnost ne uključuje proizvodnju ili trgovinu takvim vrstama roba; kao posljedica toga, takvo se neto povećanje ne uključuje u intermedijarnu potrošnju ili investicije u fiksni kapital takvih poduzeća;
- (c) povećanja ili smanjenja predmetne robe od strane kućanstava; kao posljedica toga, takvo se povećanje ne uključuje u izdatke za finalnu potrošnju kućanstava.

U ESA-i se prema dogovoru i sljedeći slučajevi bilježe kao neto povećanje dragocjenosti:

- (a) povećanja ili smanjenja predmetne robe od strane draguljara i trgovaca umjetninama (prema općoj definiciji dragocjenosti, predmetne robe koje stiču draguljari i trgovci umjetninama treba bilježiti kao promjena zaliha);
- (b) povećanja ili smanjenja predmetne robe od strane muzeja (prema općoj definiciji dragocjenosti, predmetne robe koje stječu muzeji treba bilježiti kao investicije u fiksni kapital).

Ovim se dogovorom izbjegava česta reklasifikacija između triju glavnih vrsta investicija u kapital, tj. između neto povećanja dragocjenosti, investicija u fiksni kapital i promjene zaliha, npr. u slučaju transakcija takvim robama između kućanstava i trgovaca umjetninama.

3.127. Proizvodnja dragocjenosti se vrednuje po osnovnim cijenama (vidjeti stavak 3.67. o proizvodnji izvornika). Sva ostala povećanja dragocjenosti se vrednuju po kupovnim cijenama koje su za njih plaćene, uključujući bilo kakve naknade ili provizije agenata. Kada se kupuju od posrednika, također uključuju trgovačke marže. Smanjenje količine dragocjenosti se vrednuje po cijenama koje primaju prodavači, nakon oduzimanja bilo kakvih naknada ili provizija plaćenih agentima ili drugim posrednicima. Zanimajući proizvodnju dragocjenosti, ukupno se neto povećanje između rezidentnih sektora poništava, osim marži agenata i posrednika.

UVOZ I IZVOZ ROBA I USLUGA (P.6. i P.7.)

3.128. *Definicija:* Izvoz roba i usluga se sastoji od transakcija robama i uslugama (prodaja, razmjena, darovi ili potpore) od rezidenata nerezidentima.

3.129. *Definicija:* Uvoz dobara i usluga se sastoji od transakcija dobrima i uslugama (kupovina, razmjena, darova ili potpora) od nerezidenata prema rezidentima.

3.130. Uvoz i izvoz roba i usluga ne uključuje:

- (a) trgovinu između podružnica, tj.:
 1. isporuke nerezidentima koje su realizirale nerezidentne podružnice rezidentnih poduzeća, npr. kada strane podružnice multinacionalnih kompanija koja je u vlasništvu ili koju kontroliraju rezidenti obavljaju prodaju u inozemstvu;
 2. isporuke koje su rezidentima osigurale podružnice s nerezidentnih poduzeća, npr. prodaja koju obavljaju domaće podružnice stranih multinacionalnih kompanija;
- (b) tokove primarnog dohotka prema ili od sektora inozemstva, kao što su naknade zaposlenicima, kamate i dohodak od izravnih ulaganja. Dohotkom od izravnih ulaganja može biti obuhvaćen nerazlučiv dio različitih usluga, npr. osposobljavanje zaposlenika, usluge rukovođenja i uporaba patenata i robnih žigova;
- (c) prodaja ili kupnja financijske aktive ili neproizvedene aktive, kao što su zemljište i patenti.

3.131. Uvoz i izvoz roba i usluga treba razlučivati prema:

- (a) isporukama unutar Europske unije;
- (b) uvozu i izvozu izvan Europske unije.

Radi praktičnosti, ovdje se oboje navodi kao uvoz i izvoz.

UVOZ I IZVOZ ROBA (P.61 i P.71)

3.132. Uvoz i izvoz roba se događa kada postoje promjene u vlasništvu roba između rezidenata i nerezidenata (bilo da postoji odgovarajuće fizičko kretanje roba preko granica ili ne).

3.133. Međutim, u četiri se slučaja, pri bilježenju uvoza i izvoza dobara, načelo promjene vlasništva mijenja:

- (a) financijski *leasing*: promjena u vlasništvu s davatelja na primatelja *leasinga* se pripisuje za robe u financijskom *leasingu*; bilježi se kada primatelj *leasinga* uzme robu u posjed (vidjeti Prilog II. „*Leasing* i kupoprodaja trajnih roba s obročnom otplatom cijene”);
- (b) isporuke između povezanih poduzeća (poslovnice ili tvrtke kćeri, ili strane podružnice): promjena u vlasništvu se pripisuje kad god se roba isporuči između povezanih poduzeća;
- (c) robe za znatniju obradu po narudžbi ili popravak bilježe se pod uvoz i izvoz, iako nema promjena u vlasništvu;
- (d) trgovanje: uvoz ili izvoz se ne bilježi kada trgovci ili zastupnici u prodaji robe kupuju od nerezidenata i zatim opet prodaju nerezidentima unutar istog računovodstvenog razdoblja. Sličan je postupak za trgovanje nerezidenata.

3.134. U sljedećim slučajevima dolazi do izvoza roba, a da roba nikako ne prijeđe državnu granicu.

- (a) robe koje su proizvele rezidentne jedinice koje posluju u međunarodnim vodama i prodane izravno nerezidentima u inozemstvu (nafta, prirodni plin, ribarski proizvodi, roba spašena na moru itd.);
- (b) oprema za prijevoz ili druga pokretna oprema koja nije vezana za fiksno mjesto, ne mora nužno prijeći granicu države izvoznice kao rezultat toga što ju je rezident prodao nerezidentu;
- (c) roba koja se izgubi ili uništi nakon promjene vlasništva, prije nego li je prešla granicu države izvoznice.

Analogni slučajevi se odnose na uvoz roba.

3.135. Uvoz i izvoz roba uključuje transakcije između sljedećih stavaka rezidenata i nerezidenata:

- (a) nemonetarnim zlatom, tj. zlatom koje se ne koristi u svrhe monetarne politike;
- (b) srebrnim polugama, dijamantima i drugim plemenitim metalima i dragim kamenjem;
- (c) papirnatim i metalnim novcem koji nije u opticaju te neemitiranim vrijednosnicama (vrednovanim kao roba, ne po nominalnoj vrijednosti);
- (d) električnom energijom, plinom i vodom;
- (e) stočnim fondom koji se prevozi preko granice;
- (f) poštanskim paketima;
- (g) državnim izvozom uključujući robu financiranu potporama i zajmovima;
- (h) robom prenesenom u ili iz vlasništva organizacije za robne rezerve;
- (i) robom koju rezidentno poduzeće isporučuje svojim nerezidentnim podružnicama;
- (j) robom koju rezidentno poduzeće prima od svojih nerezidentnih podružnica;
- (k) prokrijumčarenom robom;

- (l) drugim nezabilježenim pošiljkama, kao što su darovi i pošiljke čija je vrijednost ispod određene minimalne vrijednosti;
- (m) robama koje se po narudžbi obrađuju u inozemstvu, kada to uključuje znatnu fizičku promjenu robe. Sličnim robama koje se obrađuju na domaćem području za nerezidenta;
- (n) investicijskim robama koje se popravljaju u inozemstvu, kada je uključen znatan opseg obnoviteljskog posla ili proizvodnje. Sličnim robama koje se popravljaju na domaćem području za nerezidente.

3.136. Uvoz i izvoz roba isključuju sljedeće robe koje unatoč tome mogu prijeći nacionalnu granicu:

- (a) robe u tranzitu kroz zemlju;
- (b) robe poslane u ili iz veleposlanstava zemlje, vojnih baza ili drugih enklava neke zemlje unutar nacionalnih granica druge zemlje;
- (c) prijevoznu opremu ili druge pokretne vrste opreme, koje zemlju napuštaju privremeno, bez promjene vlasništva (npr. građevinska oprema u svrhe montaže ili gradnje u inozemstvu);
- (d) opremu i druge robe koje se šalju u inozemstvo na manje obrade, održavanje, servisiranje ili popravak;
- (e) ostale robe koje privremeno napuste zemlju, a općenito se vrate u državu iz koje potječu unutar jedne godine bez promjene vlasništva (npr. roba poslana u inozemstvo na izložbe i za zabavne svrhe, robe u operativnom *leasingu* uključujući višegodišnje *leasinge*, robe koje su vraćene jer se očekivana prodaja nije realizirala);
- (f) robe u pošiljci koja je izgubljena ili uništena nakon prelaska granice, prije nego li je nastala promjena vlasništva.

3.137. U načelu, uvoz i izvoz roba treba bilježiti kada se prenese vlasništvo nad robom. U praksi se smatra da promjena vlasništva nastaje u trenutku kada strane u transakciji to zabilježe u svojim knjigama ili računima. To se ne mora podudarati s različitim fazama ugovornog procesa kao što su:

- (a) vrijeme obveze (datum ugovora);
- (b) vrijeme dostave roba i pružanja usluga i primanja zahtjeva za plaćanjem (datum prijensa);
- (c) vrijeme namirenja tog zahtjeva (datum plaćanja).

3.138. Uvoz i izvoz roba se vrednuje po cijeni franko brod (FOB) na granici države izvoznice. Ta se vrijednost sastoji od:

- (a) vrijednosti roba po osnovnim cijenama;
- (b) plus pripadajući prijevoz i distributivne usluge do te točke granice, uključujući trošak utovara na prijevozno sredstvo za daljnji prijevoz (gdje je to primjereno) (vidjeti tablicu 3.4., drugi stupac u drugom dijelu tablice);
- (c) plus svi neto porezi na izvezena dobra; za isporuke unutar Europske unije to uključuje PDV i druge poreze na robe plaćene u državi izvoznici.

U tablicama ponude i uporabe te simetričnim input-output tablicama, uvoz roba se mora vrednovati različito za pojedinačne grupe proizvoda: po CIF (cijena-osiguranje-troškovi prijevoza) cijeni na granici države uvoznice.

Definicija: CIF cijena je cijena robe isporučene na granici države uvoznice ili cijena usluge pružene rezidentu, prije plaćanja bilo kojih uvoznih carina ili drugih poreza na uvoz ili trgovinskih i prijevoznih marži unutar države ⁽²⁾.

3.139. U određenim okolnostima mogu biti potrebne nadomjesne ili zamjenske mjere za FOB vrijednost, kao što su:

- (a) razmjenu roba treba vrednovati po osnovnim cijenama koje bi bile dobivene da su robe bile prodane za gotovinu;

⁽²⁾ Za uključene trgovačke i prijevozne marže vidjeti također tablicu 3.5, treći stupac u drugom dijelu tablice.

- (b) transakcije između povezanih poduzeća: u pravilu treba upotrebljavati stvarne vrijednosti transfera. Međutim, ako se one uvelike razlikuju od tržišnih cijena, treba ih zamijeniti procijenjenom protuvrijednošću tržišnih cijena, ili barem odvojeno navesti u analitičke svrhe;
- (c) robe prenesene na temelju financijskog *leasinga*: robe treba vrednovati na osnovu kupovne cijene koju plaća primatelj usluge *leasinga* (ne po ukupnoj vrijednosti plaćene najamnine);
- (d) uvoz roba koje se procjenjuju na osnovu carinskih podataka (za trgovinu izvan Europske unije) ili podataka Intrastata (za trgovinu unutar Europske unije). Oba izvora podataka ne primjenjuju FOB vrednovanje, oni koriste CIF vrijednost na granici Europske unije i CIF vrijednosti na državnim granicama. Kako se FOB vrijednosti koriste samo na najagregiranijoj razini, a CIF vrijednosti se koriste na razini grupe proizvoda, ove preinake se mogu primijeniti samo na najagregiranijoj razini, tj. CIF/FOB prilagodba;
- (e) uvoz i izvoz roba koje se procjenjuju na osnovu podataka iz istraživanja ili različitih vrsta *ad hoc* podataka. U takvim slučajevima, obično se može dobiti samo ukupna vrijednost prodaje podijeljena prema proizvodima. Kao posljedica toga, procjena će se temeljiti na kupovnoj cijeni, a ne na FOB vrijednostima.

UVOZ I IZVOZ USLUGA (P.62 i P.72)

3.140. *Definicija*: Izvoz usluga se sastoji od svih usluga koje rezidenti pružaju nerezidentima.

3.141. *Definicija*: Uvoz usluga se sastoji od svih usluga koje nerezidenti pružaju rezidentima.

3.142. Izvoz usluga uključuje sljedeće granične slučajeve:

- (a) prijevoz izvezenih roba nakon što su napustile granicu države izvoznice, kada tu uslugu pruža prijevoznik rezident (slučajevi 2 i 3 u tablici 3.4.);
- (b) prijevoz uvezene robe koji obavlja prijevoznik rezident:
 - 1. do granice države izvoznice kada su robe vrednovane FOB radi prijeboja vrijednosti prijevoza koja je uključena u FOB-vrijednost (slučaj 3 u tablici 3.5.);
 - 2. do granice države uvoznice kada su robe vrednovane CIF radi prijeboja vrijednosti prijevoza koja je uključena u CIF-vrijednost (slučajevi 3 i 2 CIF u tablici 3.5.);
- (c) prijevoz roba koji rezidenti obavljaju za nerezidente, koji ne uključuje uvoz ili izvoz roba (npr. prijevoz roba koje ne napuštaju zemlju kao izvoz ili prijevoz roba izvan domaćeg državnog područja);
- (d) međunarodni ili domaći prijevoz putnika koji u ime nerezidenata obavljaju prijevoznici rezidenti;
- (e) manje obrade i popravci koji se obavljaju za nerezidente;
- (f) građevinske usluge kada se ured gradilišta u inozemstvu ne tretira kao kvazi-društvo. Ovo vrijedi za građevinske projekte koji traju manje od godine dana i čiji output nije bruto investicija (vidjeti stavak 2.09. i posebno pripadajuću napomenu (4.));
- (g) instalacija opreme u inozemstvu kada je projekt po svojoj prirodi ograničenog trajanja;
- (h) financijske usluge prema iznosu određenih provizija i naknada;
- (i) usluge osiguranja prema iznosu troška usluge;
- (j) izdatak turista nerezidenata i osoba na poslovnim putovanjima (prema dogovoru se klasificira kao usluge; međutim, u svrhe tablica ponude i uporabe i simetričnih input -output tablica može biti potrebna opća raščlamba po proizvodima);
- (k) izdatak nerezidenata za zdravstvene i obrazovne usluge koje pružaju rezidenti; ovo uključuje pružanje ovih usluga na domaćem državnom području, kao i u inozemstvu;
- (l) usluge u vezi s kućama ili stanovima za odmor u vlasništvu stanara nerezidenata (vidjeti stavak 3.64.);
- (m) tantijeme i naknade za licence, čiji se primici povezuju s ovlaštenom uporabom neopipljive neproizvedene nefinancijske aktive i vlasničkih prava, kao što su patenti, autorska prava, robni žigovi, industrijski procesi, franšize itd. te s uporabom proizvedenih izvornika ili prototipova kao što su rukopisi, slike itd., na temelju ugovora o licenciji.

3.143. Kod uvoza usluga većina graničnih slučajeva su zrcalni odrazi slučajeva izvoza usluga; stoga je za uvoz usluga potreban samo ograničen broj posebnih pojašnjenja.

3.144. Uvozi prijevoznih usluga uključuju sljedeće granične slučajeve:

- (a) prijevoz izvezenih roba do granice države izvoznice kad ga obavlja prijevoznik nerezident radi prijeboja vrijednosti prijevoza koja je uključena u FOB vrijednost izvezene robe (slučaj 4 u tablici 3.4.);
- (b) prijevoz uvezene robe koji obavlja prijevoznik nerezident:
 - 1. od granice države izvoznice kao posebna usluga prijevoza kada se uvezena roba vrednuje po FOB vrijednosti (slučajevi 4 i 5 FOB u tablici 3.5.);
 - 2. od granice države uvoznice kao posebna usluga prijevoza kada se uvezena roba vrednuje po CIF vrijednosti (u slučaju da je vrijednost usluge prijevoza između granica države izvoznice i države uvoznice već uključena u CIF-vrijednost robe; slučaj 4 u tablici 3.5.);
- (c) prijevoz robe koji nerezidenti obavljaju za rezidente, koji ne uključuje uvoz ili izvoz robe (npr. prijevoz robe u tranzitu ili prijevoz izvan domaćeg državnog područja);
- (d) međunarodni ili domaći prijevoz putnika koji za rezidente obavljaju prijevoznici nerezidenti.

Uvoz usluga prijevoza ne uključuje prijevoz izvezene robe nakon što ona napusti granicu države izvoznice, kada te usluge obavlja prijevoznik nerezident (slučajevi 5 i 6 u tablici 3.4.). Izvoz roba se vrednuje po FOB vrijednosti i stoga se sve takve usluge prijevoza moraju smatrati transakcijama između nerezidenata, tj. između prijevoznika nerezidenta i uvoznika nerezidenta. Ovo vrijedi čak i kada takve usluge prijevoza plaća izvoznik na temelju izvoznih CIF ugovora.

3.145. Uvoz u vezi s izravnim kupnjama rezidenta u inozemstvu obuhvaća svu kupnju roba i usluga koje rezidenti obave na inozemnim putovanjima, poslovno ili privatno. Potrebno je razlikovati dvije kategorije zbog toga što one zahtijevaju različiti tretman:

- (a) izdaci osoba na poslovnim putovanjima su intermedijarna potrošnja;
- (b) izdaci ostalih putnika na privatnim putovanjima su izdaci za finalnu potrošnju kućanstava.

3.146. Uvoz i izvoz usluga se bilježi u vrijeme kada su one pružene, što se uglavnom podudara s vremenom kada su proizvedene. Uvoz usluga se vrednuje po kupovnim cijenama, a izvoz usluga po osnovnim cijenama.

Tablica 3.4. – Tretman prijevoza izvezene robe

Objašnjenje za tumačenje ove tablice: prvi dio ove tablice pokazuje da postoji šest različitih mogućnosti prijevoza izvezene robe, ovisno o tome je li prijevoznik rezident ili ne i ovisno o tome gdje se odvija prijevoz: od nekog mjesta na domaćem državnom području do državne granice, od državne granice do granice države uvoznice, ili od granice države uvoznice do nekog mjesta unutar države uvoznice. U drugom dijelu tablice je za svaku od šest mogućnosti naznačeno da li se bilježi kao izvoz roba, izvoz usluga, uvoz roba ili uvoz usluga.

Domaće državno područje	Međupodručje	Područje države uvoznice
1. prijevoznik rezident =>	2. prijevoznik rezident =>	3. prijevoznik rezident =>
4. prijevoznik nerezident =>	5. prijevoznik nerezident =>	6. prijevoznik nerezident =>

	Izvoz roba (FOB)	Izvoz usluga	Uvoz roba (CIF/FOB)	Uvoz usluga
1	X	—	—	—
2	—	X	—	—
3	—	X	—	—
4	X	—	—	X
5	—	—	—	—
6	—	—	—	—

Tablica 3.5. – Tretman prijevoza uvezene robe

Objašnjenje za tumačenje ove tablice: prvi dio ove tablice pokazuje da postoji šest različitih mogućnosti prijevoza uvezene robe, ovisno o tome je li prijevoznik rezident ili ne i ovisno o tome gdje se prijevoz obavlja: od nekog mjesta u državi izvoznici do granice te države izvoznice, od granice države izvoznice do granice države uvoznice i od granice države uvoznice do nekog mjesta unutar države uvoznice. U drugom dijelu tablice je za svaku od šest mogućnosti naznačeno da li se bilježi kao uvoz roba, uvoz usluga, izvoz roba ili izvoz usluga. U nekim slučajevima (slučajevi 2 i 5) ovo bilježenje ovisi o načelu vrednovanja koje se primjenjuje za uvezene robe.

Domaće područje	Međupodručje	Područje države izvoznice
1. prijevoznik rezident <=	2. prijevoznik rezident <=	3. prijevoznik rezident <=
4. prijevoznik nerezident <=	5. prijevoznik nerezident <=	6. prijevoznik nerezident <=

	Vrednovanje uvezene robe	Uvoz robe	Uvoz usluga	Izvoz robe (FOB)	Izvoz usluga
1	CIF/FOB	—	—	—	—
2	FOB	—	—	—	—
	CIF	X	—	—	X
3	CIF/FOB	X	—	—	X
4	CIF/FOB	—	X	—	—
5	FOB	—	X	—	—
	CIF	X	—	—	—
6	CIF/FOB	X	—	—	—

Napominjemo da se prijelaz s vrednovanja uvezenih roba po CIF-u na FOB sastoji od:

- (a) CIF/FOB prilagodbe, tj. od 2 CIF do 2 FOB (snižava ukupan uvoz i izvoz);
- (b) CIF/FOB preklasifikacije, tj. od 5 CIF do 5 FOB (ostavlja ukupan uvoz i izvoz nepromijenjenima).

TRANSAKCIJE POSTOJEĆIM DOBRIMA

3.147. *Definicija:* Postojeća dobra su dobra koja su već imala korisnika (a nisu zalihe).

3.148. Postojeća dobra uključuju:

- (a) postojeće zgrade i ostali fiksni kapital koja proizvodne jedinice prodaju drugim jedinicama:

1. da bi se opet koristila kao takva;
 2. da bi se srušila ili rastavila, pri čemu dobiveni proizvodi uglavnom postaju sirovine (npr. staro željezo) koje se koriste u proizvodnji novih dobara (npr. čelika);
- (b) dragocjenosti koje jedna jedinica prodaje drugoj;
- (c) postojeća potrošačka trajna dobra koja kućanstva ili vojne vlasti prodaju drugim jedinicama:
1. da bi se opet koristila kao takva;
 2. da bi se rastavila i pretvorila u otpadni materijal;
- (d) postojeća potrošna dobra (npr. stari papir, krpe, stara odjeća, stare boce itd.) koja prodaje bilo koja jedinica, bilo da bi se opet upotrijebila ili da bi postala sirovine za izradu novih dobara (reciklirana dobra).
- 3.149. Prijenos postojećih dobara se bilježi kao negativni izdatak (povećanje) kod prodavatelja i kao pozitivni izdatak (povećanje) za kupca.
- 3.150. Iz toga proizlazi:
- (a) kada se prodaja postojeće fiksne aktive ili dragocjenosti dogodi između dva proizvođača rezidenta, pozitivne i negativne vrijednosti bilježene kao bruto investicije u fiksni kapital se neutraliziraju na razini gospodarstva kao cjeline, osim troškova prijenosa vlasništva;
 - (b) kada se postojeća nepokretna fiksna aktiva (npr. zgrada) prodaju nerezidentu, potonji se po dogovoru tretira kao da je kupio financijsku aktivu, tj. kao dionički kapital uvjetno rezidentne jedinice. Smatra se da takva uvjetno rezidentna jedinica kupuje fiksnu aktivu. Shodno tome, prodaja i kupovina fiksne aktive se događa između rezidenata;
 - (c) kad je postojeća pokretna fiksna aktiva izvezena, kao što je brod ili zrakoplov, ne bilježi se pozitivna bruto investicija u fiksni kapital drugdje u gospodarstvu radi prijeboja prodavateljeve negativne bruto investicije u fiksni kapital;
 - (d) neka trajna dobra, kao što su vozila, mogu se razvrstati pod fiksnu aktivu ili kao potrošačka trajna dobra, ovisno o vlasniku i svrsi za koju se koriste. Stoga, ako se vlasništvo nad takvim dobrima prenosi s poduzeća na kućanstvo kako bi se koristilo za finalnu potrošnju, negativne bruto investicije se bilježe za poduzeće, a pozitivni izdaci za potrošnju kućanstva. U rjeđem slučaju, kada se vlasništvo nad takvim dobrima prenosi s kućanstva na poduzeće, za kućanstvo bi trebalo zabilježiti negativne izdatke za finalnu potrošnju, a za poduzeće pozitivnu vrijednost bruto investicija u fiksni kapital;
 - (e) transakcije postojećim dragocjenostima bilježe se kao povećanje dragocjenosti (pozitivne bruto investicije) kod kupca, a kao smanjenje dragocjenosti (negativne bruto investicije) kod prodavatelja. U slučaju transakcije sa sektorom inozemstva, uvoz ili izvoz dobara se mora bilježiti (vidjeti stavak 3.135.). Dragocjenosti koje su prodala kućanstva ne bilježi se kao negativni izdatak za finalnu potrošnju;
 - (f) kada država prodaje postojeća trajna vojna dobra u inozemstvo, to se bilježi kao izvoz dobara i kao negativna intermedijarna (i finalna) potrošnja države.
- 3.151. Za troškove prodaje koji padaju na teret bivšeg vlasnika (troškovi prijenosa vlasništva), mora se bilježiti vlasnički gubitak. Slično knjiženje se obavlja i za dio njegove originalne nabavne cijene koji nije bio otpisan kao potrošnja fiksnog kapitala.
- 3.152. Transakcije postojećim proizvodima se bilježe u trenutku promjene vlasništva. Načela vrednovanja koja se primjenjuju su primjerena vrsti (vrstama) uključenih transakcija proizvodima.
-

POGLAVLJE 4.

TRANSAKCIJE RASPODJELE

- 4.01. *Definicija:* Transakcije raspodjele se sastoje od transakcija pomoću kojih se dodana vrijednost stvorena proizvodnjom raspodjeljuje na radnike, kapital i državu te od transakcija koje se odnose na preraspodjelu dohotka i bogatstva.

Sustav povlači razliku između tekućih i kapitalnih transfera, pri čemu se za potonje drži da preraspodjeljuju štednju i bogatstvo, a ne dohodak.

NAKNADA ZAPOSLENICIMA (D.1)

- 4.02. *Definicija:* Naknada zaposlenicima (D.1) se definira kao ukupna naknada, u novcu ili u naturi, koju poslodavac daje zaposleniku za posao koji je on obavio tijekom računovodstvenog razdoblja.

Naknada zaposlenicima se raščlanjuje na:

- (a) nadnice i plaće (D.11):
 - nadnice i plaće u novcu,
 - nadnice i plaće u naturi,
- (b) socijalne doprinose poslodavca (D.12):
 - stvarne socijalne doprinose poslodavca (D.121),
 - imputirane socijalne doprinose poslodavca (D.122).

NADNICE I PLAĆE (D.11)

Nadnice i plaće u novcu

- 4.03. Nadnice i plaće u novcu uključuju vrijednosti svih socijalnih doprinosa, poreza na dohodak itd. koje plaćaju zaposlenici, iako ih ustvari zadržava poslodavac i plaća izravno u sustav socijalnog osiguranja, poreznim vlastima itd., u ime zaposlenika:

Nadnice i plaće u novcu uključuju sljedeće vrste naknada:

- (a) osnovne nadnice i plaće plative u redovitim intervalima;
- (b) povišene stope za prekovremeni rad, noćni rad, rad vikendom, rad u neugodnim ili opasnim uvjetima;
- (c) naknade za troškove života, lokalne naknade i naknade za život u inozemstvu;
- (d) bonuse temeljene na produktivnosti ili dobiti, božićne i novogodišnje bonuse isključujući socijalne naknade zaposlenicima (vidjeti stavak 4.07. (c)), „13. do 14. mjesečnu plaću” (dodatnu godišnju plaću);
- (e) naknadu za prijevoz do i s radnog mjesta, isključujući naknade ili refundiranja zaposlenicima za putovanje, odvojen život, preseljenje i troškove reprezentacije koji nastanu tijekom rada (vidjeti stavak 4.07. (a));
- (f) naknadu za državne praznike i godišnji odmor;
- (g) provizije, napojnice, kotizacije i direktorske honorare plaćene zaposlenicima;
- (h) *ad hoc* bonuse ili druga iznimna plaćanja povezana s ukupnim učinkom poduzeća i isplaćena na temelju sustava nagrađivanja;
- (i) plaćanja koja poslodavci isplaćuju svojim zaposlenicima na temelju štednih planova;
- (j) iznimna plaćanja zaposlenicima koji napuštaju poduzeće, ako takva plaćanja nisu povezana s kolektivnim ugovorom;
- (k) naknade za stanovanje koju poslodavci plaćaju svojim zaposlenicima u novcu.

Nadnice i plaće u naturi

- 4.04. *Definicija:* Nadnice i plaće u naturi se sastoje od robe i usluga, ili drugih naknada, koje poslodavci osiguravaju besplatno ili po sniženim cijenama, a koje zaposlenici mogu koristiti kada žele i po svom nahođenju, za zadovoljavanje

svojih potreba ili želja, ili potreba i želja članova svojih kućanstava. Te robe i usluge ili druge naknade nisu potrebne za poslodavčev proizvodni proces. Za zaposlenike te nadnice i plaće u naturi predstavljaju dodatni dohodak: kad bi sami kupili tu robu ili usluge, oni bi za njih platili tržišnu cijenu.

4.05. Najubičajenije nadnice i plaće u naturi su:

- (a) obroci i piće, uključujući one koji se konzumiraju na službenom putu (jer bi se svejedno konzumirali), ali isključujući posebne obroke i pića uvjetovane izuzetnim radnim uvjetima. Snižena cijena koja se dobiju u besplatnim ili subvencioniranim kantinama, ili putem bonova za ručak, moraju biti uključena u nadnice i plaće u naturi;
- (b) vlastite i kupljene stambene i smještajne usluge, one vrste koju mogu koristiti svi članovi kućanstva kojemu zaposlenik pripada;
- (c) radne uniforme ili drugi oblici posebne odjeće koje zaposlenici često po vlastitoj želji nose izvan radnog mjesta, kao i na poslu;
- (d) usluge vozila ili drugih trajnih dobara danih zaposlenicima za osobnu uporabu;
- (e) robe i usluge proizvedene kao output poslodavčeva vlastitog proizvodnog procesa, kao što su besplatna putovanja za zaposlenike željeznica ili zrakoplovnih tvrtki, besplatan ugljen za rudare ili besplatna hrana za zaposlenike u poljoprivredi;
- (f) osiguravanje sportskih, rekreativnih i turističkih objekata za zaposlenike i njihove obitelji;
- (g) prijevoz na posao i s posla, osim kada je organiziran u radno vrijeme, parkiralište za vozila;
- (h) dječje jaslice za djecu zaposlenika;
- (i) plaćanja poslodavca u korist radničkih vijeća i sličnih tijela;
- (j) bonusne dionice podijeljene zaposlenicima;
- (k) primici u naturi također mogu uključivati vrijednost kamate koje se poslodavci odriču kada zaposlenicima daju zajmove po sniženim kamatnim stopama, ili bez kamata. Ta vrijednost se može procijeniti kao iznos koji bi zaposlenik morao platiti kada bi se zaračunavale kamatne stope na prosječnu hipoteku (pri kupnji kuće ili stana) ili na potrošački kredit (pri kupnji druge robe i usluga), umanjen za iznos stvarno plaćene kamate. Pripisana uplata zaposlenika preusmjerava se u računu primarne raspodjele dohotka natrag poslodavcu.

4.06. Robe i usluge ili druge pogodnosti se moraju vrednovati po osnovnim cijenama kada ih poslodavac proizvodi, a po kupovnim cijenama kada ih kupuje (tj. po cijeni koju je poslodavac stvarno platio).

Kada se daje besplatno, cijela vrijednost nadnica i plaća u naturi se izračunava po osnovnim cijenama (ili kupovnim cijenama kada ih je poslodavac kupio) roba i usluga, ili drugih pogodnosti o kojima se radi. Kada se daje po sniženim cijenama, vrijednost se određuje kao razlika između gore objašnjenog izračuna i iznosa koji je platio zaposlenik.

4.07. Nadnice i plaće ne uključuju:

- (a) izdatak poslodavaca koji je na njihovu korist, kao i na korist njihovih zaposlenika, zbog toga što je potreban za proizvodni proces poslodavca:
 1. naknade ili refundiranje zaposlenicima za putovanja, odvojen život, preseljenje i troškove reprezentacije koji nastanu tijekom rada;
 2. izdatak za pružanje pogodnosti na radnom mjestu, zdravstvene preglede koje zahtijeva priroda posla, opskrbu radnom odjećom koja se nosi isključivo, ili uglavnom, na poslu;

3. usluge smještaja u mjestu rada i to takve vrste koju ne mogu upotrebljavati kućanstva kojima zaposlenici pripadaju - kolibe, spavaonice, barake i tako dalje;
4. posebne obroke ili pića koje zahtijevaju iznimni radni uvjeti;
5. dodatke plaćene zaposlenicima za kupnju alata, opreme ili posebne odjeće potrebne isključivo, ili prvenstveno, za njihov posao, ili taj dio njihovih nadnica ili plaća koji, na temelju njihovih ugovora o radu, zaposlenici moraju namijeniti takvim kupnjama.

Takav izdatak na robe i usluge koje su poslodavci obvezni osigurati svojim zaposlenicima kako bi oni mogli obavljati svoj posao, tretira se kao intermedijarna potrošnja poslodavaca.

- (b) Iznose nadnica i plaća koje poslodavci nastavljaju privremeno plaćati svojim zaposlenicima u slučaju bolesti, majčinstva, ozljede na radu, invaliditeta, viška radne snage itd. Takva se plaćanja tretiraju kao socijalne naknade zaposlenicima bez izdvajanja (D.623), s istim iznosima prikazanim pod imputiranim socijalnim doprinosima poslodavaca (D.122);
- (c) ostale socijalne naknade zaposlenicima bez izdvajanja, u obliku naknade za djecu, supružnike, obitelj, obrazovanje ili drugih naknada u vezi s uzdržavanim osobama i u obliku osiguravanja besplatnih zdravstvenih usluga (isključujući one uvjetovane prirodom posla) zaposlenicima i njihovim obiteljima;
- (d) bilo koje poreze koje plaća poslodavac na nadnice i plaće - na primjer, porez na plaće. Takvi porezi se tretiraju kao ostali porezi na proizvodnju.

SOCIJALNI DOPRINOSI POSLODAVACA (D.12)

- 4.08. Iznos jednak vrijednosti socijalnih doprinosa poslodavaca kako bi osigurali svojim zaposlenicima pravo na socijalne naknade mora se bilježiti pod naknade zaposlenicima. Socijalni doprinosi poslodavaca mogu biti stvarni ili imputirani.

Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca (D.121)

- 4.09. *Definicija:* stvarni socijalni doprinosi poslodavaca (D.121) sastoje se od uplata poslodavca osiguravateljima u korist svojih zaposlenika (fondovi socijalne sigurnosti i privatno financirani programi). Takve uplate pokrivaju zakonske, dogovorne, ugovorne i dobrovoljne doprinose u vezi s osiguranjem protiv socijalnih rizika ili potreba (vidjeti stavak 4.92. točku (a)).

Iako ih poslodavci plaćaju izravno osiguravateljima, ovi se doprinosi poslodavaca tretiraju kao sastavni dio naknada zaposlenicima za koje se smatra da ih oni plaćaju osiguravateljima.

Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca (D.122)

- 4.10. *Definicija:* Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca (D.122) predstavljaju protuvrijednost socijalnim naknadama bez izdvajanja (minus konačne socijalne naknade zaposlenika), koje poslodavci plaćaju izravno svojim zaposlenicima ili bivšim zaposlenicima i drugim osobama koje ispunjavaju uvjete ⁽¹⁾, bez uključivanja osiguravajućeg društva ili samostalnog mirovinskog fonda te bez stvaranja posebnog fonda ili odvojene pričuve u tu svrhu.

Činjenica da određene socijalne naknade poslodavci plaćaju izravno, a ne posredstvom fondova socijalne sigurnosti ili drugih osiguravatelja, ni na koji način ne umanjuje njihov karakter naknada socijalne pomoći. Ipak, obzirom da troškovi tih naknada čine dio troškova poslodavca za radnu snagu, oni moraju također biti uključeni u naknade zaposlenicima.

- 4.11. Na računima sektora, troškovi izravnih socijalnih naknada se pojavljuju prvo među uporabama na računu stvaranja dohotka, kao sastavni dio naknade zaposlenicima i drugi puta među uporabama na računu sekundarne raspodjele dohotka, kao socijalne naknade. Da bi se izravnao potonji račun, pretpostavlja se da kućanstva zaposlenika plaćaju natrag sektorima

⁽¹⁾ Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca uključuju iznos jednak vrijednosti plaća i nadnica koje poslodavci nastavljaju privremeno plaćati u slučaju bolesti, majčinstva, ozljede na radu, invaliditeta, viška radne snage itd. svojih zaposlenika, ako se taj iznos može izdvojiti.

poslodavaca imputirane socijalne doprinose poslodavaca koji zajedno s mogućim socijalnim doprinosima zaposlenika financiraju izravne naknade socijalne pomoći koje im osiguravaju ti isti poslodavci. Ovaj fiktivni krug je sličan onom za stvarne socijalne doprinose poslodavaca, koji prolaze kroz račune kućanstava i smatra se da ih oni tada plaćaju osigurateljima.

Za vrednovanje imputiranih socijalnih doprinosa poslodavaca, čiji iznos se nužno ne podudara s onim izravnih socijalnih naknada, vidjeti rubriku D.612.

4.12. Vrijeme bilježenja naknada zaposlenicima:

- (a) nadnice i plaće (D.11) se bilježe u razdoblju tijekom kojeg je posao obavljen. Međutim, *ad hoc* bonusi ili druga izuzetna plaćanja, trinaesta plaća itd., bilježe se kada se trebaju platiti;
- (b) stvarni socijalni doprinosi poslodavaca (D.121) se bilježe u razdoblju tijekom kojeg je posao obavljen;
- (c) imputirani socijalni doprinosi poslodavaca (D.122):
 - 1. koji predstavljaju protuvrijednost obveznih izravnih socijalnih naknada bilježe se u razdoblju tijekom kojega je posao obavljen;
 - 2. koji predstavljaju protuvrijednost dobrovoljnih izravnih socijalnih naknada bilježe se u vremenu kada su takve naknade isplaćene.

4.13. Naknada zaposlenicima se može sastojati od:

- (a) naknade koje zaposlenicima rezidentima isplaćuju poslodavci rezidenti;
- (b) naknade koje zaposlenicima rezidentima isplaćuju poslodavci nerezidenti;
- (c) naknade koje zaposlenicima nerezidentima isplaćuju poslodavci rezidenti.

Takve različite stavke se u ESA-i bilježe kako slijedi:

- 1. naknada zaposlenicima rezidentima i nerezidentima koju isplaćuju poslodavci rezidenti obuhvaća zajedno stavke (a) i (c) i pojavljuje se među uporabama na računu stvaranja dohotka sektora i djelatnosti kojima poslodavci pripadaju;
- 2. naknada koju zaposlenicima rezidentima isplaćuju poslodavci rezidenti i nerezidenti obuhvaća zajedno stavke (a) i (b) i pojavljuje se među izvorima na računu alokacije primarnog dohotka kućanstava;
- 3. stavka (b), naknada koju zaposlenicima rezidentima isplaćuju poslodavci nerezidenti, pojavljuje se među uporabama računa inozemstva za primarne dohotke i tekuće transfere;
- 4. stavka (c), naknada koju zaposlenicima nerezidentima isplaćuju poslodavci rezidenti, pojavljuje se među izvorima u računu inozemstva za primarne dohotke i tekuće transfere.

POREZI NA PROIZVODNJU I UVOZ (D.2)

4.14. *Definicija:* Porezi na proizvodnju i uvoz (D.2) se sastoje od obveznih, nepovratnih plaćanja u novcu ili u naturi koja je nametnula država ili institucije Europske unije, u vezi s proizvodnjom i uvozom roba i usluga, zapošljavanjem radne snage, vlasništvom i uporabom zemljišta, zgrada i druge imovine koja se koristi u proizvodnji. Ti porezi su plativi bez obzira ostvaruje li se dobit ili ne.

4.15. Porezi na proizvodnju i uvoz se dijele na:

- (a) poreze na proizvode (D.21):
 - 1. porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV) (D.211);
 - 2. porezi i carine na uvoz isključujući PDV (D.212):
 - carine na uvoz (D.2121),
 - porezi na uvoz isključujući PDV i carine na uvoz (D.2122);

3. porezi na proizvode, osim PDV-a i uvoznih poreza (D.214);

(b) ostali porezi na proizvodnju (D.29).

POREZI NA PROIZVODE (D.21)

4.16. *Definicija:* Porezi na proizvode (D.21) su porezi plativi po jedinici neke proizvedene robe ili obavljene usluge. Porez može biti određeni iznos novaca po jedinici količine robe ili usluga, ili se može izračunati *ad valorem* kao određeni postotak cijene po jedinici ili vrijednosti proizvedenih ili obavljenih roba ili usluga. U načelu, porezi koji su razrezani na proizvod, bez obzira na institucionalnu jedinicu koja plaća porez, moraju biti uključeni u poreze na proizvode, osim ako nisu izričito navedeni u drugoj rubrici.

Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV) (D.211)

4.17. *Definicija:* Porez tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV) je porez na robe ili usluge koji poduzeća ubiru u fazama, a koji se na kraju u punom iznosu naplaćuje krajnjim kupcima.

Rubrika porez tipa poreza na dodanu vrijednost (D.211) sadrži porez na dodanu vrijednost koji ubire država i koji se primjenjuje na domaće i uvezene proizvode, a gdje je to primjereno i druge odbitne poreze koji se primjenjuju pod pravilima sličnim onima koja reguliraju PDV te se zbog jednostavnosti u daljnjem tekstu naziva „PDV”.

Proizvođači su obvezni platiti samo razliku između PDV-a na svoju prodaju i PDV-a na svoju kupovinu za vlastitu intermedijarnu potrošnju ili bruto investicije u fiksni kapital.

PDV se bilježi neto u smislu da se:

- (a) outputi roba i usluga i uvozi vrednuju isključujući fakturirani PDV;
- (b) kupovina roba i usluga se bilježi uključujući neodbitni PDV. PDV se bilježi kao da ga snose kupci, ne prodavatelji i to samo oni kupci koji ga ne mogu odbiti. Veći se dio PDV-a stoga bilježi u sustavu kao da je plaćen pri finalnoj uporabi, uglavnom od potrošnje kućanstava. Međutim, dio PDV-a mogu platiti poduzeća, uglavnom ona koja su izuzeta od PDV-a.

Za ukupno gospodarstvo PDV je jednak razlici između ukupnog fakturiranog PDV-a i ukupnog odbitnog PDV -a.

Porezi i carine na uvoz isključujući PDV (D.212)

4.18. *Definicija:* Porezi i carine na uvoz isključujući PDV (D.212) sadrže obvezna plaćanja koja je nametnula država ili institucije Europske unije na uvezenu robu, isključujući PDV, da bi je primili u slobodan opticaj na gospodarskom području te na usluge koje rezidentnim jedinicama pružaju nerezidentne jedinice.

Ta plaćanja uključuju:

- (a) carine na uvoz (D.2121): one se sastoje od carinskih pristojbi, ili drugih uvoznih naknada, plativih prema popisu carinskih tarifa na robe određene vrste kada uđu da bi bile upotrijebljene na gospodarskom području zemlje korištenja;
- (b) poreze na uvoz, isključujući PDV i carine na uvoz (D.2122).

Ova rubrika uključuje:

1. namete na uvoz poljoprivrednih proizvoda;
2. iznose novčane kompenzacije nametnute na uvoz;
3. trošarine i posebne poreze na uvoz određenih proizvoda, pod uvjetom da takve pristojbe i poreze na slične proizvode domaćeg podrijetla plaća sama proizvodna jedinica;
4. opće poreze na prodaju plative za uvoz roba i usluga;

5. poreze na određene usluge koje nerezidentna poduzeća pružaju rezidentnim jedinicama unutar određenog gospodarskog prostora;
6. dobit javnih poduzeća koja imaju monopol na uvoz neke robe ili usluge, a koja se prenosi na državu.

Neto porezi i carine na uvoz isključujući PDV izračunavaju se tako da se subvencije na uvoz (D.311) oduzmu od poreza i carina na uvoz isključujući PDV (D.212).

Porezi na proizvode, osim PDV-a i uvoznih poreza (D.214)

- 4.19. *Definicija:* Porezi na proizvode, osim PDV-a i uvoznih poreza (D.214) se sastoje od poreza na robe i usluge koji se plaćaju kao rezultat proizvodnje, izvoza, prodaje, transfera, *leasinga* ili isporuke tih roba ili usluga, ili kao rezultat njihove uporabe za vlastitu potrošnju ili ulaganje u vlastiti kapital.
- 4.20. Ova rubrika uključuje posebno sljedeće:
- (a) trošarine i poreze na potrošnju (bez onih uključenih u poreze i carine na uvoz);
 - (b) porezne biljege na prodaju određenih proizvoda kao što su alkoholna pića ili duhan te na pravne dokumente ili čekove;
 - (c) poreze na financijske i kapitalne transakcije, plative pri kupovini ili prodaji nefinancijske i financijske aktive, uključujući stranu valutu. Oni se plaćaju kada se promijeni vlasništvo nad zemljištem ili ostalom aktivom, osim kada je to rezultat kapitalnih transfera (uglavnom nasljedstva i darovi). Oni se tretiraju kao porezi na posredničke usluge;
 - (d) poreze na registraciju vozila;
 - (e) poreze na zabavu;
 - (f) poreze na lutrije, kockanje i klađenje, izuzev onih na dobitke;
 - (g) poreze na premije osiguranja;
 - (h) ostale poreze na određene usluge: hotela ili smještaja, stambene usluge, restorane, prijevoz, komunikacije, oglašavanje;
 - (i) opće poreze na prodaju ili promet (isključujući poreze tipa PDV-a): oni uključuju poreze na proizvođačevu veleprodaju i maloprodaju, poreze na kupovinu, poreze na promet;
 - (j) dobitke od fiskalnih monopola koji se prenose na državu, osim onih koji imaju monopol na uvoz neke robe ili usluga (uključeni u D.212). Fiskalni monopoli su javna poduzeća kojima je dan zakonski monopol nad proizvodnjom ili distribucijom posebne vrste robe ili usluge da bi se povećao prihod, a ne da bi se promicali interesi državne gospodarske ili socijalne politike. Kada su javnom poduzeću dane monopolističke ovlasti na osnovu promišljene gospodarske ili socijalne politike zbog posebne prirode robe ili usluge, ili tehnologije proizvodnje – na primjer, komunalna poduzeća, pošte i telekomunikacije, željeznice i tako dalje – to se ne bi trebalo tretirati kao fiskalni monopol. Kao opće pravilo, fiskalni monopoli se obično bave proizvodnjom roba ili usluga koje u drugim zemljama mogu biti opterećene velikim porezima; postoji tendencija ograničavanja na proizvodnju određenih potrošačkih roba (alkoholnih pića, duhana, šibica itd.) ili goriva;
 - (k) carine na izvoz i iznosi novčane kompenzacije ubrani na izvozu.
- 4.21. Neto porezi na proizvode se izračunavaju odbijanjem subvencija na proizvode (D.31) od poreza na proizvode (D.21).

OSTALI POREZI NA PROIZVODNJU (D.29)

- 4.22. *Definicija:* Ostali porezi na proizvodnju (D.29) se sastoje od svih poreza nametnutih poduzećima kao rezultat bavljenja proizvodnjom, neovisno o kakvoći ili vrijednosti proizvedenih ili prodanih roba ili usluga.

Oni se mogu plaćati na zemljište, fiksnu aktivu ili radnu snagu zaposlenu u proizvodnom procesu, ili na određene aktivnosti ili transakcije.

- 4.23. Ostali porezi na proizvodnju (D.29) uglavnom uključuju:
- (a) poreze na vlasništvo ili uporabu zemljišta, zgrada, ili drugih građevina koje poduzeća koriste u proizvodnji (uključujući stambene objekte u vlasništvu stanara);
 - (b) poreze na uporabu fiksne aktive (vozila, strojeva, opreme) u proizvodne svrhe, bilo da je ta aktiva u vlasništvu ili unajmljena;
 - (c) poreze na ukupnu masu nadnica i poreze na plaće;
 - (d) poreze na međunarodne transakcije (putovanja u inozemstvo, inozemne doznake, ili slične transakcije s nerezidentima) u svrhu proizvodnje;
 - (e) poreze koje poduzeća plaćaju da bi dobila poslovne ili stručne licence ako se takve licence daju automatski po plaćanju traženih iznosa. Međutim, ako država obavlja provjere primjerenosti ili sigurnosti poslovnog prostora, pouzdanosti ili sigurnosti opreme koja se koristi, stručnosti zaposlenog osoblja, ili kakvoće ili standarda proizvedenih roba i usluga kao uvjet za davanje takve licence, plaćanja se tretiraju kao kupovine pruženih usluga, osim ako su iznosi naplaćeni za licence nerazmjerni troškovima provjera koje obavlja država;
 - (f) poreze na zagađenje koje je posljedica proizvodnih djelatnosti. Oni se sastoje od poreza nametnutih na emisiju ili ispuštanje štetnih plinova, tekućina ili drugih štetnih tvari u okoliš. Oni ne uključuju plaćanja državnih vlasti za sakupljanje i odlaganje otpada ili štetnih tvari, što čini intermedijarnu potrošnju poduzeća;
 - (g) nepotpuno plaćeni PDV koji proizlazi iz paušalnog sustava, koji se često susreće u poljoprivredi.
- 4.24. Ova rubrika ne uključuje poreze koje plaćaju kućanstva na osobnu uporabu vozila itd., koji se bilježe pod tekuće poreze na dohodak, bogatstvo itd.

POREZI NA PROIZVODNJU I UVOZ KOJI SE PLAĆAJU INSTITUCIJAMA EUROPSKE UNIJE

- 4.25. Porezi na proizvodnju i uvoz koji se plaćaju institucijama Europske unije uključuju sljedeće:
- (a) poreze koje rezidentne proizvodne jedinice plaćaju izravno institucijama Europske unije (pristojbe EZUČ-a na rudarska poduzeća te ona koja proizvode željezo i čelik);
 - (b) poreze koje ubiru nacionalne vlade u ime institucija Europske unije i to:
 1. primitke od zajedničke poljoprivredne politike; nameti na uvezene poljoprivredne proizvode, iznosi novčane kompenzacije nametnuti na izvoz i uvoz, nameti na proizvodnju šećera i porez na izoglukozu, porezi zajedničke odgovornosti za mlijeko i žitarice;
 2. primitke od trgovine s trećim zemljama: carinske pristojbe nametnute na temelju Integrirane tarife Europske unije (TARIC);
 3. primitke od PDV-a u svakoj državi članici.
- 4.26. Bilježenje poreza na proizvodnju i uvoz: porezi na proizvodnju i uvoz se bilježe kada se dogode aktivnosti, transakcije, ili drugi događaji koji stvaraju obvezu plaćanja poreza.
- 4.27. Međutim, neke gospodarske aktivnosti, transakcije ili događaji koji bi prema poreznom zakonodavstvu morali jedinicama kojih se to tiče nametnuti obvezu plaćanja poreza, trajno izmiču pažnji poreznih vlasti. Bilo bi nerealno očekivati da takve aktivnosti, transakcije ili događaji dovedu do stvaranja financijske aktive ili pasive u obliku obveza ili potraživanja. Iz tog razloga, iznosi koji se bilježe u sustavu su samo dužni iznosi koji su evidentirani putem poreznog obračuna, porezne prijave ili ostalim instrumentima koji stvaraju obvezu u obliku odvojene obveze plaćanja od strane poreznog obveznika. Sustav ne pripisuje poreze koji nedostaju, a koji nisu ustanovljeni putem poreznog obračuna.

Porezi koji su ustanovljeni poreznim obračunom, ali nisu nikad plaćeni (na primjer, zbog stečajja), tretiraju se kao da su plaćeni; postoje dvije mogućnosti:

- (a) sumnjivi dug koji je otpisala država koja priznaje da se njena tražbina više ne može naplatiti; ovaj se otpis bilježi na račune ostalih promjena u obujmu aktive države i dužnika koji nije ispunio obvezu plaćanja;
- (b) otpust duga uzajamnim sporazumom između države i obveznika. Ovaj se otpust tretira kao kapitalni transfer od države obvezniku na kapitalnom računu, uz istodobno gašenje tražbine na financijskom računu.
- 4.28. Ukupna vrijednost poreza koji se moraju bilježiti uključuje sve obračunate kamate na zaostatke dospjelih poreza i bilo koje novčane kazne koju su nametnule porezne vlasti, ako se takve kamate i kazne mogu bilježiti odvojeno od poreza; također uključuje bilo koje pristojbe koje se mogu nametnuti u vezi s naplatom ili povratom nepodmirenih poreza. Sukladno tome, ona se umanjuje za iznos poreznih odbitaka koje daje država na osnovi ekonomske politike te za bilo kakav povrat poreza koji je rezultat preplaćivanja.
- 4.29. U sustavu računa, porezi na proizvodnju i uvoz (D.2) se pojavljuju:
- (a) među uporabama na računu stvaranja dohotka ukupnog gospodarstva;
- (b) među izvorima na računu alokacije primarnog dohotka sektora države i na računu inozemstva za primarne dohotke i tekuće transfere.

Porezi na proizvode se bilježe kao izvori na računu roba i usluga ukupnog gospodarstva. To omogućava da izvori roba i usluga - vrednovani bez poreza na proizvode - budu izravnani s uporabama, koje se vrednuju uključeno s ovim porezima.

Ostali porezi na proizvodnju (D.29) se pojavljuju među uporabama na računima stvaranja dohotka djelatnosti ili sektora koji ih plaćaju.

SUBVENCije (D.3)

- 4.30. *Definicija:* Subvencije (D.3) su tekuće nepovratne uplate koje država ili institucije Europske unije daju proizvođačima rezidentima ⁽²⁾, s ciljem utjecanja na razinu njihove proizvodnje, na njihove cijene ili naknade faktorima proizvodnje.
- Ostali netržišni proizvođači mogu dobiti ostale subvencije na proizvodnju samo ako te uplate ovise o općim propisima koji vrijede za tržišne kao i netržišne proizvođače. Prema dogovoru, subvencije na proizvode se ne bilježe na ostali netržišni output (P.13).
- 4.31. Subvencije koje daju institucije Europske unije obuhvaćaju samo njihove tekuće transfere rezidentnim proizvodnim jedinicama.
- 4.32. Subvencije se razvrstavaju u:
- (a) subvencije na proizvode (D.31):
1. uvozne subvencije (D.311);
 2. ostale subvencije na proizvode (D.319);
- (b) ostale subvencije na proizvodnju (D.39).

SUBVENCije NA PROIZVODE (D.31)

- 4.33. *Definicija:* Subvencije na proizvode (D.31) su subvencije plative po jedinici proizvedene ili uvezene robe ili usluge. Subvencija može biti određen novčani iznos po jedinici količine robe ili usluga, ili se može izračunati *ad valorem* kao određeni postotak jedinične cijene. Subvencija se također može izračunati kao razlika između određene ciljne cijene i tržišne cijene koju kupac uistinu plaća. Subvencija na proizvod obično se plaća kada se roba proizvede, proda ili uveze. Prema dogovoru, subvencije na proizvode se mogu odnositi samo na tržišni output (P.11) ili output za vlastitu finalnu uporabu (P.12).

⁽²⁾ Institucije Europske unije daju subvencije jedinicama koje su rezidentne bilo gdje u Zajednici.

Uvozne subvencije (D.311)

- 4.34. *Definicija:* Uvozne subvencije (D.311) se sastoje od subvencija na robe i usluge koje su plative kada robe prijeđu državnu granicu da bi bile upotrijebljene na gospodarskom području ili kada se usluge pruže rezidentnim institucionalnim jedinicama. One mogu uključivati gubitke koje na osnovu promišljene državne politike snose državne trgovinske organizacije čija je funkcija da kupuju proizvode od nerezidenata i zatim ih prodaju rezidentima po nižim cijenama.

Ostale subvencije na proizvode (D.319)

- 4.35. Ostale subvencije na proizvode (D.319) uključuju:

- (a) subvencije na proizvode koji se koriste na domaćem području: one se sastoje od subvencija koje se isplaćuju rezidentnim proizvođačima u vezi s njihovom proizvodnjom koja se koristi ili troši unutar tog gospodarskog područja;
- (b) gubitke državnih trgovinskih organizacija čija je funkcija da kupuju proizvode rezidentnih proizvođača i zatim ih prodaju rezidentima ili nerezidentima po nižim cijenama, kada ti gubici nastaju na osnovu promišljene državne gospodarske ili socijalne politike;
- (c) subvencije javnim društvima i kvazi-društvima kao kompenzacija za stalne gubitke koje one snose u svojim proizvodnim aktivnostima kao rezultat zaračunavanja cijena koje su niže od njihovih prosječnih troškova proizvodnje, a na osnovu promišljene gospodarske i socijalne politike države ili Europske unije;
- (d) izravne subvencije na izvoz, plative izravno rezidentnim proizvođačima kada roba napusti gospodarsko područje ili se usluge pružaju nerezidentima – izuzev vraćanja plaćenog poreza na proizvode na carinskim granicama i odricanje od poreza koji bi se plaćali da su te robe bile za prodaju ili uporabu unutar tog gospodarskog područja.

Ostale subvencije na proizvodnju (D.39)

- 4.36. *Definicija:* Ostale subvencije na proizvodnju (D.39) se sastoje od subvencija, osim subvencija na proizvode koje rezidentne proizvodne jedinice mogu primiti zbog toga što se bave proizvodnjom.

Ostali netržišni proizvođači mogu za njihov ostali netržišni output primiti ostale subvencije na proizvodnju samo ako takva plaćanja države ovise o općim propisima koji vrijede za tržišne, kao za i netržišne proizvođače.

- 4.37. Ova rubrika uključuje posebno:

- (a) subvencije na plaće ili radnu snagu: one se sastoje od subvencija koje se plaćaju na ukupnu masu nadnica ili plaća, ili ukupnu radnu snagu, ili na zapošljavanje posebnih kategorija osoba kao što su invalidi ili osobe koje su duže vremena bile nezaposlene, ili na troškove programa osposobljavanja koje organiziraju ili financiraju poduzeća;
- (b) subvencije za smanjenje onečišćenja: ove se sastoje od tekućih subvencija namijenjenih pokrivanju nekih ili svih troškova dodatne obrade koja se poduzima da bi se smanjilo ili eliminiralo ispuštanje zagađivača u okoliš;
- (c) potpore za kamatne olakšice rezidentnim proizvođačkim jedinicama, čak i ako su namijenjene za poticanje ulaganja u kapital⁽³⁾. To su, ustvari, tekući transferi namijenjeni kako bi se smanjili proizvođačevi troškovi poslovanja. Oni se na računima tretiraju kao subvencije proizvođačima koji od njih imaju koristi, čak i kada razliku u kamati država praktički plaća izravno kreditnoj instituciji koja daje zajam;
- (d) preplaćivanje PDV-a koje proizlazi iz paušalnog sustava, koji se često upotrebljava u poljoprivredi.

⁽³⁾ Međutim, kada potpora služi dvostrukoj svrsi financiranja amortizacije duga i plaćanja kamata na njega i kada se ona ne može razdijeliti između ta dva elementa, cjelokupna potpora se tretira kao investicijska potpora.

- 4.38. Sljedeće se ne tretira kao subvencije:
- (a) tekući transferi države kućanstvima koja su u svojstvu potrošača. Oni se tretiraju ili kao socijalne naknade ili kao razni tekući transferi (D.75);
 - (b) tekući transferi između različitih strana države u njihovom svojstvu proizvođača netržišnih dobara i usluga, izuzev ostalih subvencija na proizvodnju (D.39). Tekući transferi su prikazani pod rubrikom tekućih transfera unutar države (D.73);
 - (c) investicijske potpore (D.92);
 - (d) izvanredne uplate u fondove socijalnog osiguranja, u mjeri u kojoj su te uplate namijenjene da bi povećale aktuarske pričuve ovih fondova. Takve uplate se prikazuju u rubrici ostali kapitalni transferi (D.99);
 - (e) transferi države nefinancijskim društvima i kvazi-društvima da bi se pokrili gubici nakupljeni tijekom nekoliko financijskih godina, ili izvanredni gubici nastali zbog čimbenika koji su izvan kontrole poduzeća, a razvrstavaju se u rubriku ostali kapitalni transferi (D.99);
 - (f) brisanje dugova koje proizvođačke jedinice imaju prema državi (a koji proizlaze, na primjer, iz zajmova koje je dala državna agencija nefinancijskom poduzeću koje je akumuliralo trgovinske gubitke tijekom nekoliko financijskih godina). Općenito, ove transakcije se na računima tretiraju kao ostali kapitalni transferi (D.99) (vidjeti stavak 4.165. točku (f));
 - (g) plaćanja države ili iz inozemstva za štetu ili gubitke u kapitalnim dobrima kao rezultat rata, ostalih političkih događaja ili nacionalnih katastrofa, koja se prikazuju u rubrici ostali kapitalni transferi (D.99);
 - (h) dionice i drugi vlasnički udjeli u korporativnim poduzećima koje je kupila država, a koji se prikazuju u rubrici dionice i ostali vlasnički udjeli (AF.5);
 - (i) plaćanja koja vrši državna agencija države koja je preuzela odgovornost za neuobičajene mirovinske naknade koje utječu na javno poduzeće. Ova se plaćanja moraju bilježiti pod razne tekuće transfere (D.75);
 - (j) plaćanja države tržišnim proizvođačima kako bi potpuno ili dijelom platila robe i usluge koje ti tržišni proizvođači izravno i pojedinačno pružaju kućanstvima u okolnostima socijalnih rizika ili potreba (vidjeti stavak 4.84.) i na koje ta kućanstva imaju zakonski utemeljeno pravo. Ta se plaćanja uključuju u izdatak države za individualnu potrošnju (P.31) i stoga u socijalne naknade u naturi (D.631) i stvarnu individualnu potrošnju kućanstava (P.41).

- 4.39. Vrijeme bilježenja: Subvencije se bilježe kada se dogodi transakcija ili događaj (proizvodnja, prodaja, uvoz itd.) koji dovode do subvencije.

Posebni slučajevi:

- (a) subvencije koje se javljaju u obliku razlike između kupovne i prodajne cijene koju naplaćuje neka državna trgovinska agencija, bilježe se u vrijeme kada agencija kupi robu, ako je prodajna cijena u to vrijeme poznata;
- (b) subvencije namijenjene pokrivanju gubitka proizvođača bilježe se u vrijeme kada agencija države odluči pokriti gubitak.

- 4.40. U sustavu računa subvencije se pojavljuju:

- (a) među negativnim uporabama na računu stvaranja dohotka ukupnog gospodarstva;
- (b) među negativnim izvorima na računu primarne alokacije dohotka sektora države i na računu inozemstva za primarne dohotke i tekuće transfere.

Subvencije na proizvode se bilježe kao negativni izvori na računu roba i usluga ukupnog gospodarstva. To omogućava da se izvori roba i usluga izravnavaju s uporabama.

Ostale subvencije na proizvodnju (D.39) se pojavljuju među negativnim uporabama na računima stvaranja dohotka onih djelatnosti ili sektora koji ih primaju.

Posljedice sustava višestrukih deviznih tečajeva na poreze na proizvodnju i uvoz te na subvencije: višestruki devizni tečajevi se trenutačno ne primjenjuju među državama članicama Europske unije. U takvom sustavu:

- (a) implicitni porezi na uvoz se tretiraju kao porezi na uvoz isključujući PDV i uvozne carine (D.2122);
- (b) implicitni porezi na izvoz se tretiraju kao porezi na proizvode, osim PDV-a i uvoznih poreza (D.214);
- (c) implicitne subvencije na uvoz se tretiraju kao uvozne subvencije (D.311);
- (d) implicitne subvencije na izvoz se tretiraju kao ostale subvencije na proizvode (D.319).

VLASNIČKI DOHODAK (D.4)

- 4.41. *Definicija:* Vlasnički dohodak od vlasništva (D.4) je dohodak kojeg prima vlasnik financijske aktive ili opipljive neproizvedene aktive u zamjenu za osiguravanje sredstava ili stavljanje materijalnih neproizvedenih sredstava na raspolaganje drugoj institucionalnoj jedinici.

Vlasnički dohoci u sustavu se razvrstavaju na sljedeći način:

- (a) kamata (D.41);
- (b) raspodijeljeni dohodak društava (D.42):
 - 1. dividende (D.421);
 - 2. povlačenje dohotka iz kvazi-društava (D.422);
- (c) ponovno uložena zarada od izravnih stranih ulaganja (D.43);
- (d) vlasnički dohodak pripisan vlasnicima police osiguranja (D.44);
- (e) zakupnine (D.45).

KAMATA (D.41)

- 4.42. *Definicija:* Pod uvjetima financijskog instrumenta oko kojeg su se sporazumjeli, kamata (D.41) je iznos koji je dužnik obvezan plaćati vjerovniku tijekom određenog vremenskog razdoblja bez smanjivanja iznosa nepodmirene glavnice.

- 4.43. Vjerovnici pozajmljuju sredstva dužnicima, što dovodi do stvaranja jednog od financijskih instrumenata navedenih u nastavku.

Ovaj oblik vlasničkog dohotka primaju vlasnici određenih vrsta financijskih aktiva:

- (a) depozita (AF.2);
- (b) vrijednosnica osim dionica (AF.3);
- (c) zajmova (AF.4);
- (d) ostalih računa potraživanja (AF.7).

Kamate na depozite, zajmove i račune potraživanja i obveza

- 4.44. Kamatna potraživanja i obveze na takvu financijsku aktivu i pasivu, određuju se primjenom odgovarajuće kamatne stope na nepodmirenu glavnice u svakom trenutku tijekom računovodstvenog razdoblja.

Kamate na vrijednosnice

Kamate na mjenice i slične kratkoročne instrumente

- 4.45. Razlika između nominalne vrijednosti i cijene plaćene u vrijeme izdavanja (tj. diskont) mjeri obveze po kamatama plativim tijekom vremena trajanja mjenice. Povećanje vrijednosti mjenice zbog prirasta obračunate kamate ne čini vlasnički dobitak jer je posljedica povećanja nepodmirene glavnice, a ne promjene u cijeni sredstva. Ostale promjene u vrijednosti mjenice se tretiraju kao vlasnički dobitci/gubici.

Kamata na obveznice i zadužnice

- 4.46. Obveznice i zadužnice su dugoročne vrijednosnice koji imatelju daju bezuvjetno pravo na fiksni ili ugovorom određeni promjenjivi dohodak u obliku kuponskih plaćanja, ili na određeni fiksni iznos na određeni datum ili datume kada vrijednosnica dospijeva, ili na oboje.

(a) obveznice bez kupona:

nema kuponskih plaćanja. Kamata na osnovi razlike između otkupne cijene i cijene izdavanja mora biti raspodijeljena tijekom godina do dospijeca obveznice. Pripadajuću kamatu svake godine imatelj ponovno ulaže u obveznicu, tako da se protustavke koje su jednake vrijednosti obračunate, a nenaplaćene kamate moraju bilježiti na financijskom računu kao da imatelj stječe dodatne obveznice te kao izdavateljevo ili dužnikovo daljnje izdavanje obveznice (tj. kao rast u „obujmu” izvorne obveznice);

(b) ostale obveznice, uključujući obveznice s vrlo velikim diskontom.

Kamata se sastoji od dva dijela:

1. iznosa novčanog dohotka koji se prima od kuponskih plaćanja u svakom razdoblju;
2. iznosa obračunatih kamata u svakom razdoblju, koji se pripisuje razlici između otkupne cijene i cijene izdavanja, a izračunava se na isti način kao za obveznice bez kupona;

(c) vrijednosnice vezane uz indeks:

iznosi kuponskih plaćanja i/ili nepodmirene glavnice povezani su s indeksom cijene. Promjena u vrijednosti nepodmirene glavnice između početka i kraja određenog računovodstvenog razdoblja zbog kretanja relevantnog indeksa tretira se kao obračunata kamata u tom razdoblju, uz bilo koju kamatu koja se obračunava u tom razdoblju. Obračunata kamata kao rezultat indeksiranja se ustvari ponovno ulaže u vrijednosnicu i mora se bilježiti na financijskim računima držatelja i izdavatelja.

Kamatni swapovi i sporazumi o terminskom tečaju

- 4.47. Swapovi su ugovorni sporazumi između dviju institucionalnih jedinica koje su suglasne razmjenjivati tokove obveza na isti iznos dugovanja tijekom vremena. Uobičajene vrste swapova su kamatni swapovi i valutni swapovi.

Tokovi plaćanja kamata koji proizlaze iz sporazuma o swapu moraju se bilježiti bez plaćanja između dvije strane u razmjeni; bilo kakva plaćanja trećim stranama, kao što su specijalizirani brokeri, u svrhu dogovaranja swapa, bilježe se kao kupovine usluga.

Isto načelo se primjenjuje na transakcije na temelju ugovora o terminskom tečaju.

Kamata na financijski leasing

- 4.48. Financijski leasing je alternativa pozajmljivanju kao metodi financiranja kupnje strojeva i opreme. To je ugovor koji usmjerava sredstva od davatelja leasinga do primatelja leasinga: davatelj leasinga kupuje opremu, a primatelj leasinga se ugovorom obvezuje da će plaćati naknadu, što davatelju leasinga omogućuje da, tijekom trajanja ugovora, povрати sve, ili gotovo sve svoje troškove, uključujući i kamate.

Davatelj leasinga se tretira kao da primatelju leasinga daje zajam u vrijednosti koja je jednaka kupovnoj cijeni plaćenju za sredstva, s time da se ovaj zajam postupno otplaćuje do kraja tijekom trajanja leasinga. Naknada koju primatelj leasinga plaća u svakom razdoblju tretira se kao da ima dva sastavna dijela: povrat glavnice i plaćanje kamata. Kamatna stopa na pripisani zajam se implicitno određuje ukupnim iznosom plaćenim kroz naknadu tijekom trajanja leasinga u odnosu na kupovnu cijenu sredstava. Dio naknade koji predstavlja kamatu postupno se smanjuje tijekom trajanja leasinga, kako se glavnica otplaćuje. Početni zajam davatelja leasinga, zajedno s naknadnim otplatama glavnice, bilježi se u financijskim računima davatelja leasinga i primatelja leasinga. Plaćanja kamate se bilježe pod kamatom u odgovarajućim računima primarne raspodjele dohotka.

Ostale kamate

- 4.49. Pod kamatom se također podrazumijeva::

(a) kamata naplaćena za prekoračenja po računima u bankama, posebne kamate koje se plaćaju na depozite ostavljene duže nego li je to prvotno dogovoreno te plaćanja određenim imateljima obveznica koja se utvrđuju lutrijom;

- (b) kamata koju primaju uzajamni fondovi (vidjeti stavak 2.51. točku (b)), od svojih ulaganja, a koja se dodjeljuje dioničarima, čak i ako je kapitalizirana. Ona isključuje vlasničke dobitke ili gubitke u financijskim instrumentima koji pripadaju investicijskim fondovima, koji se ne bilježe kao vlasnički dohodak.

Vrijeme bilježenja

- 4.50. Kamata se bilježi na obračunskoj osnovi: to jest, kamata se bilježi kao stalan prirast na iznos nepodmirene glavnice vjerovnika tijekom vremena. Obračunata kamata se mora bilježiti u svakom računovodstvenom razdoblju bez obzira je li stvarno plaćena ili dodana nepodmirenoj glavnici. Kada nije stvarno plaćena, povećanje glavnice također se mora bilježiti na financijskom računu kao dodatno povećanje te vrste financijske aktive na strani vjerovnika te jednako povećanje obveze na strani dužnika.

- 4.51. Kamata se bilježi prije odbijanja bilo kakvih nametnutih joj poreza. Naplata i isplata kamata uvijek se bilježi uključujući potpore za kamatne olakšice, čak i ako su te potpore izravno plaćene financijskim institucijama, a ne korisnicima (vidjeti subvencije).

Budući da vrijednost usluga koje pružaju financijski posrednici nije raspoređena među različite klijente, stvarne isplate ili naplate kamata za ili od financijskih posrednika nisu prilagođene da bi eliminirala marže koje predstavljaju implicitne troškove financijskih posrednika. U računu alokacije primarnog dohotka financijskih posrednika i nominalne djelatnosti u koju je, prema konvenciji, cijeli output financijskih posrednika raspoređen kao intermedijarna potrošnja, potrebna je stavka usklađenja.

- 4.52. U sustavu računa, kamata se prikazuje:

- (a) među izvorima i među uporabama u računu alokacije primarnog dohotka sektora ⁽⁴⁾;
- (b) među izvorima i među uporabama u računu inozemstva za primarne dohotke i tekuće transfere.

RASPODIJELJENI DOHODAK DRUŠTAVA (D.42)

Dividende (D.421)

- 4.53. *Definicija:* Dividende (D.421) su oblik vlasničkog dohotka kojeg primaju vlasnici dionica (AF.5), a na kojeg oni stječu pravo na temelju stavljanja sredstava na raspolaganje društvima. Prikupljanje dioničkog kapitala emitiranjem dionica je način prikupljanja sredstava koji je alternativa posuđivanju. Međutim, kao suprotnost kreditnom kapitalu, dionički kapital ne dovodi do obveze koja je fiksna u monetarnom smislu i ne daje pravo imateljima dionica društva na fiksni ili unaprijed određeni dohodak.

- 4.54. Ova rubrika također uključuje:

- (a) dionice izdane dioničarima u svrhu isplate dividende za financijsku godinu. Međutim, tu nisu uključene emisije bonusnih dionica koje predstavljaju kapitalizaciju vlastitih sredstava u obliku pričuva i neraspodijeljene dobiti te dovode do novih dionica za dioničare razmjerno njihovim udjelima;
- (b) dividende koje primaju uzajamni fondovi (vidjeti stavak 2.51. točku (b)) od svojih ulaganja, a koje se dodjeljuju dioničarima, čak i ako su kapitalizirane. To isključuje vlasničke dobitke ili gubitke na financijskim instrumentima koji pripadaju investicijskim fondovima, a koji se ne bilježe kao vlasnički dohodak;
- (c) dohodak koji su javna poduzeća platila državi, koja su priznata kao neovisni pravni subjekti iako formalno nisu osnovana kao inkorporirana poduzeća.

- 4.55. Vrijeme bilježenja: dividende se bilježe u vrijeme kada su prema odluci društva dospjele na naplatu.

⁽⁴⁾ Ova se praksa razlikuje od većine praksi poslovnog računovodstva, kod kojih se plaćena kamata obično prikazuje u računu poslovanja kao fiksni trošak, slično drugim troškovima proizvodnje.

U sustavu računa dividende se pojavljuju:

- (a) među uporabama u računu alokacije primarnog dohotka sektora u koje su razvrstana društva;
- (b) među izvorima u računu alokacije primarnog dohotka sektora u koje su razvrstani dioničari;
- (c) među uporabama i izvorima u računu inozemstva za primarne dohotke i tekuće transfere.

Povlačenja dohotka iz kvazi-društava (D.422)

- 4.56. *Definicija:* Povlačenja iz dohotka kvazi-društava (D.422) se sastoje od iznosa koje poduzetnici stvarno povuku za svoju vlastitu uporabu iz dobiti kvazi-društava koja im pripadaju.
- 4.57. Ti iznosi se bilježe prije odbijanja bilo kakvih tekućih poreza na dohodak, bogatstvo itd., za koje se smatra da ih uvijek plaćaju vlasnici poslovnih subjekata.
- 4.58. Kada kvazi-društvo ima trgovačku dobit, jedinica koja ju posjeduje može odlučiti da dio ili svu dobit ostavi u poslovnom subjektu, posebno u svrhu ulaganja. Takav dohodak koji se ostavi u poslovnom subjektu pojavljuje se kao štednja kvazi-društva, a samo se stvarno povučena dobit od strane vlasnika jedinice bilježi u računima povlačenja dohotka iz kvazi-društva.
- 4.59. Kada dobit ostvare podružnice, agencije itd. rezidentnih poduzeća u inozemstvu, ako se te podružnice itd. tretiraju kao nerezidentne jedinice, zadržana zarada se pojavljuje kao ponovno uložena zarada od izravnih stranih ulaganja (D.43). Samo se dohodak koji je stvarno prenesen na matično poduzeće na računima tretira kao povlačenja dohotka iz kvazi-društva primljena iz inozemstva. Isto se načelo primjenjuje na odnose između podružnica, agencija itd., koje posluju na gospodarskom području i nerezidentnog poduzeća kojem pripadaju.
- 4.60. Ova rubrika uključuje neto poslovni višak kojeg primaju rezidenti kao vlasnici zemljišta i zgrada u inozemstvu, ili nerezidenti kao vlasnici zemljišta ili zgrada na gospodarskom području. U praksi, u pogledu svih transakcija zemljištem i zgradama koje na gospodarskom području neke zemlje obavljaju nerezidentne jedinice, u skladu s konvencijama usvojenim u ESA-i, potonje se smatraju fiktivnim rezidentnim jedinicama u kojima vlasnici nerezidenti posjeduju vlasnički kapital.

Vrijednost najamnine stambenih objekata u vlasništvu stanara u inozemstvu knjiži se kao uvoz usluga, a pripadajući neto poslovni višak kao primarni dohodak primljen iz inozemstva; vrijednost najamnine stambenih objekata u vlasništvu stanara nerezidenata knjiži se kao izvoz usluga, a pripadajući neto poslovni višak kao primarni dohodak plaćen inozemstvu.

- 4.61. Rubrika povlačenja dohotka iz kvazi-društava ne uključuje iznose koje primaju njihovi vlasnici:
- (a) od prodaje postojećih fiksnih kapitalnih dobara;
 - (b) od prodaje zemljišta i neopipljive aktive;
 - (c) od povlačenja kapitala (npr. ukupna ili djelomična likvidacija njihovog dioničkog kapitala u kvazi-društvu).

Ovi iznosi se tretiraju kao povlačenja dioničkog kapitala na financijskom računu i obrnuto, sva sredstva koje osigurava vlasnik (vlasnici) kvazi-društva u svrhu povećanja aktive ili smanjenja obveza, tretiraju se kao uvećanje njegovog dioničkog kapitala. Međutim, ako je kvazi-društvo u vlasništvu države i ako ima stalan manjak iz poslovanja na osnovu promišljene ekonomske i socijalne politike države, bilo koji redovni transfer sredstava u poduzeće koje izvodi država kako bi pokrila njegove gubitke tretira se kao subvencija.

- 4.62. Vrijeme bilježenja: povlačenja dohotka iz kvazi-društava se bilježe kada ih vlasnici isplate.
- 4.63. U sustavu računa, povlačenja dohotka iz kvazi-društava se pojavljuju:
- (a) među uporabama u računu alokacije primarnog dohotka sektora u koje su razvrstana kvazi-društva;

- (b) među izvorima u računu alokacije primarnog dohotka sektora vlasnika;
- (c) među uporabama i izvorima na računu inozemstva za primarne dohotke i tekuće transfere.

REINVESTIRANA ZARADA OD IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA (D.43)

4.64. *Definicija:* Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja (D.43) jednaka je:

poslovnom višku poduzeća s izravnim stranim ulaganjem

plus svi potraživani dohodci od vlasništva ili potraživanja iz tekućih transfera

minus bilo kakvi plativi vlasnički dohodci ili tekući transferi, uključujući stvarne doznake izravnim stranim ulagačima i bilo kakve tekuće poreze plative na dohodak, bogatstvo itd., poduzeća s izravnim stranim ulaganjem.

4.65. Poduzeće s izravnim stranim ulaganjem je inkorporirano ili neinkorporirano poduzeće u kojemu ulagač rezident drugog gospodarstva posjeduje 10 % ili više redovnih dionica ili pripadajućih glasova (za inkorporirano poduzeće) ili protuvrijednost toga (za neinkorporirano poduzeće). Poduzeća s izravnim stranim ulaganjem obuhvaćaju one subjekte koji su navedeni kao tvrtke kćeri (ulagač ima više od 50 % udjela u vlasništvu), povezana poduzeća (ulagač ima 50 % ili manje udjela u vlasništvu) i podružnice (neinkorporirana poduzeća u potpunom ili zajedničkom vlasništvu), a koje su u izravnom ili neizravnom vlasništvu ulagača. Shodno tome, „poduzeće s izravnim stranim ulaganjem” je širi pojam od „inozemno kontroliranog društva”.

4.66. Stvarne raspodjele iz poduzetničkog dohotka poduzeća s izravnim stranim ulaganjem mogu se obaviti u obliku dividendi ili isplata dohotka od kvazi-društava.

K tome, zadržana zarada se tretira kao da je raspodijeljena i doznačena izravnim stranim ulagačima razmjerno njihovom vlasništvu u temeljnom kapitalu poduzeća, koju su oni potom ponovno uložili.

Ponovno uložena zarada od izravnih stranih ulaganja može biti pozitivna ili negativna.

4.67. *Vrijeme bilježenja:* ponovno uložena zarada od izravnih stranih ulaganja se bilježi kada je zarađena.

U sustavu računa, ponovno uložena zarada od izravnih stranih ulaganja se pojavljuje:

- (a) među uporabama i izvorima u računu alokacije primarnog dohotka sektora;
- (b) među uporabama i izvorima na računu inozemstva za primarne dohotke i tekuće transfere.

VLASNIČKI DOHODAK KOJI SE PRIPISUJE VLASNICIMA POLICA OSIGURANJA (D.44)

4.68. *Definicija:* Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja odgovara ukupnim primarnim dohodcima ostvarenim od ulaganja tehničkih pričuva osiguranja. Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi ulažu tehničke pričuve osiguranja u financijsku aktivu ili zemljište (od kojih se prima neto vlasnički dohodak, tj. onaj nakon odbijanja plaćenih kamata), ili u zgrade (koje stvaraju neto poslovne viškove). Bilo kakav neto dohodak koji je proizašao iz ulaganja vlastitih sredstava osiguravajućih društava mora se izuzeti razmjerno omjeru vlastitih sredstava i zbroja vlastitih sredstava i tehničkih pričuva osiguranja.

4.69. Obzirom da su tehničke pričuve aktiva vlasnika police osiguranja, primici od njihovog ulaganja su prikazani na računima kao da ih osiguravajuća društva i mirovinski fondovi plaćaju vlasnicima police u obliku dohotka od vlasništva pripisanog vlasnicima police osiguranja.

Kako u praksi ovaj dohodak zadržavaju osiguravajuća društva i mirovinski fondovi, on se tretira kao da je isplaćen natrag osiguravajućim društvima i mirovinskim fondovima u obliku dodataka premijama i doprinosima koji su pridodani stvarnim premijama i plativim doprinosima.

Ovi dodaci premijama i doprinosima na police neživotnog osiguranja i na police životnog osiguranja zaključene na temelju sustava socijalnog osiguranja bilježe se zajedno sa stvarnim premijama i doprinosima na računima sekundarne raspodjele dohotka jedinica kojih se to tiče.

Dodaci premijama na pojedinačna životna osiguranja koja nisu zaključena na temelju sustava socijalnog osiguranja, kao što su stvarne premije, nisu tekući transferi te se stoga ne bilježe na računima sekundarne raspodjele dohotka. Oni su izravno uključeni kao jedan od elemenata koji doprinosi promjeni u „neto vlasničkom udjelu kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i pričuvama mirovinskih fondova”, zabilježenim na financijskim računima jedinica kojih se to tiče.

- 4.70. Vrijeme bilježenja: vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica osiguranja bilježi se kada se obračuna.
- 4.71. U sustavu računa, vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica osiguranja se pojavljuje:
- (a) među izvorima u računu alokacije primarnog dohotka vlasnika polica;
 - (b) među uporabama u računu alokacije primarnog dohotka osiguravatelja;
 - (c) među izvorima i među uporabama na računu inozemstva za primarne dohotke i tekuće transfere.

ZAKUPNINE (D.45)

Zakupnine od zemljišta

- 4.72. Zakupnina koju zemljoposjednik dobiva od zakupca predstavlja oblik vlasničkog dohotka.

Ova rubrika također uključuje i zakupnine koje se plaćaju vlasnicima unutrašnjih voda i rijeka za pravo iskorištavanja takvih voda u rekreativne i druge svrhe, uključujući i ribolov.

Zemljoposjednik može biti dužan plaćati porez na zemljište ili snositi određene troškove održavanja, isključivo kao posljedica vlasništva nad zemljištem. Prema dogovoru, takvi porezi i troškovi se tretiraju kao da ih plaća osoba koja ima pravo koristiti zemljište te se smatra da ih ta osoba odbija od zakupnine koju bi inače bila obvezna platiti zemljoposjedniku.

- 4.73. Zakupnine na zemljište ne uključuju najamnine za zgrade i stambene objekte smještene na njemu; takve najamnine se tretiraju kao plaćanja za tržišnu uslugu koju vlasnik pruža najamoprimcu zgrade ili stambenog objekta te se prikazuju na računima intermedijarne ili krajnje potrošnje zakupničke jedinice. Ako ne postoji objektivna osnova na temelju koje bi se razdvojile zakupnina na zemljište i najamnina na zgrade smještene na njemu, cijeli iznos se tretira kao zakupnina kada se smatra da je vrijednost zemljišta veća od vrijednosti zgrada na njemu, a u protivnom kao najamnina.

Zakupnine od podzemne aktive

- 4.74. Ova rubrika uključuje naknade za pravo korištenja podzemne aktive koje dobivaju vlasnici nalazišta mineralnih ili fosilnih goriva (ugljen, nafta ili prirodni plin), koji ih daju u najam drugim institucionalnim jedinicama, dozvoljavajući im da istražuju ili crpe takva nalazišta tijekom određenog vremenskog razdoblja.
- 4.75. Vrijeme bilježenja zakupnina: zakupnine se bilježe u razdoblju kada su plative.
- 4.76. U sustavu računa, zakupnine se bilježe:
- (a) među izvorima i među uporabama u računu alokacije primarnog dohotka sektora;
 - (b) među izvorima i među uporabama na računu inozemstva za primarne dohotke i tekuće transfere

TEKUĆI POREZI NA DOHODAK, BOGATSTVO, I SL.(D.5)

- 4.77. *Definicija:* Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd. (D.5) pokrivaju sva obvezna, nepovratna plaćanja, u novcu ili u naturi, koja država i inozemstvo periodično nameću na dohodak i bogatstvo institucionalnih jedinica te neke periodične poreze koji nisu razrezani ni na dohodak ni na bogatstvo.

Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd. su podijeljeni na:

- (a) poreze na dohodak (D.51);
- (b) ostale tekuće poreze (D.59).

POREZI NA DOHODAK (D.51)

- 4.78. *Definicija:* Porezi na dohodak (D.51) sastoje se od poreza na dohotke, dobiti i kapitalne dobitke. Oni se određuju na stvarne ili pretpostavljene dohotke pojedinaca, kućanstava, društava ili NPU-a. Oni uključuju poreze određene na vlasništvo nad imovinom, zemljištem ili nekretninama kada se to vlasništvo koristi kao osnova za procjenu dohotka njihovih vlasnika.

Porezi na dohodak uključuju:

- (a) poreze na dohodak pojedinca ili kućanstva (dohodak od rada, vlasništva, poduzetništva, mirovina itd.), uključujući poreze koje odbijaju poslodavci (porezi koji se uzimaju od plaće). Tu su uključeni i porezi na dohodak vlasnika neinkorporiranih poduzeća;
- (b) poreze na dohodak ili dobit društava;
- (c) poreze na vlasničke dobitke;
- (d) poreze na dobitke na lutriji ili kockanju, plative na iznose koje primaju dobitnici i odijeljeni od poreza na promet proizvođača koji organiziraju kockanje ili lutrije, a koji se tretiraju kao porezi na proizvode.

OSTALI TEKUĆI POREZI (D.59)

- 4.79. Ostali tekući porezi (D.59) uključuju:

- (a) tekuće poreze na kapital koji se sastoje od periodički plativih poreza na vlasništvo ili uporabu zemljišta ili zgrada koje plaćaju vlasnici te tekuće poreze na neto bogatstvo i ostalu aktivu (nakit, drugi vanjski znakovi bogatstva) – osim poreza navedenih u D.29 (koje plaćaju poduzeća kao rezultat bavljenja proizvodnjom) i onih navedenih u D.51 (poreza na dohodak);
- (b) glavarine, nametnute po odrasloj osobi ili po kućanstvu, neovisno o dohotku ili bogatstvu;
- (c) poreze na izdatke, plative na ukupne izdatke osoba ili kućanstava;
- (d) plaćanja kućanstava za dozvole za vlasništvo ili uporabu vozila, plovila ili letjelica (koji se ne koriste u poslovne svrhe), ili za dozvole za lov, odstrel ili ribolov itd. ⁽⁵⁾;
- (e) poreze na međunarodne transakcije (putovanja u inozemstvo, inozemne doznake, strana ulaganja itd.), osim onih koje plaćaju proizvođači i uvoznih carina koje plaćaju kućanstva.

- 4.80. Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd., ne uključuju:

- (a) poreze na nasljedstvo, troškove prijenosa imovine nakon smrti ili poreze na darove među živima, za koje se smatra da se ubiru od kapitala uživatelja i prikazuju se u rubrici poreza na kapital (D.91);
- (b) povremene ili izvanredne namete na kapital ili bogatstvo, koji se prikazuju u rubrici poreza na kapital (D.91);
- (c) poreze na zemljište, zgrade ili ostalu aktivu koja je u vlasništvu ili koju su zakupila poduzeća koja ih koriste za proizvodnju, a koji se tretiraju kao ostali porezi na proizvodnju (D.29);

⁽⁵⁾ Granica između poreza i kupovine usluga od države definira se po istim kriterijima poput onih koji se koriste u slučaju plaćanja koja obavlja poduzeće: ako se licence odobravaju automatski po plaćanju dospjelog iznosa, njihovo plaćanje se tretira kao porez. Međutim, ako država koristi izdavanje licenci kako bi organizirala neku pravu regulatornu funkciju (na primjer, provjeravanje stručnosti ili osposobljenosti osoba koje je zahtijevaju), plaćanje bi se trebalo smatrati kupovinom usluga od države, a ne plaćanjem poreza, osim ako ne postoji očita disproporcija između takvih plaćanja i troška davanja tih usluga.

(d) plaćanja kućanstava za dozvole osim dozvola za uporabu vozila, plovila ili letjelica, ili dozvola za lov, odstrel ili ribolov: vozačke ili pilotske dozvole, televizijske ili radio pretplate, dozvole za oružje, ulaznice za muzeje ili članstvo u knjižnicama, naknade za odlaganje otpada itd., koja se u većini slučajeva tretiraju kao kupovina usluga koje pruža država ⁽⁶⁾.

4.81. Ukupna vrijednost poreza koji se moraju bilježiti uključuje kamate zaračunate na zaostatke dospjelih poreza i bilo kakve novčane kazne koje nameću porezne vlasti, ako nije moguće da se takve kamate i kazne bilježe zasebno; također uključuje i bilo kakve pristojbe koje mogu biti nametnute u vezi s povratom i razrezivanjem nepodmirenih poreza. Prema tome, ona se smanjuje za iznos poreznih odbitaka koje odobrava država na osnovu ekonomske politike te za bilo kakav povrat poreza koji je rezultat preplaćivanja.

4.82. Bilježenje tekućih poreza na dohotke, bogatstvo itd.: tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd., bilježe se u vrijeme kada se realiziraju one aktivnosti, transakcije ili drugi događaji koji stvaraju obvezu plaćanja.

Međutim, neke ekonomske aktivnosti, transakcije ili događaji, koji bi prema poreznom zakonodavstvu morali jedinicama kojih se to tiče nametnuti obvezu plaćanja poreza, trajno izmiču pažnji poreznih vlasti. Bilo bi nerealno pretpostaviti da takve aktivnosti, transakcije ili događaji dovode do uvećanja financijske aktive ili pasive u obliku dugovanja ili tražbina. Iz ovog se razloga iznosi koji se bilježe u sustavu određuju po iznosima dospjelim za plaćanje, samo kada su ustanovljeni razrezivanjem poreza, poreznim prijavama ili drugim instrumentima koji stvaraju jasne obveze plaćanja na strani poreznih obveznika. Sustav ne imputira porezni manjak, a koji nije ustanovljen određivanjem poreza.

Porezi koji su ustanovljeni putem poreznog obračuna, ali koji se nikad ne prikupe (na primjer, zbog stečajja) tretiraju se kao da su prikupljeni; postoje dvije mogućnosti:

(a) loš dug koji je otpisala država koja priznaje da njena tražbina više ne može biti naplaćena; ovaj otpis bilježi na račune ostalih promjena u obujmu sredstava države i dužnika koji ne plaća obveze;

(b) otpust duga uzajamnim sporazumom između države i dužnika. Ovaj otpust se tretira kao kapitalni transfer od države dužniku na kapitalnom računu, uz istodobno gašenje potraživanja na financijskom računu.

U nekim slučajevima, obveza plaćanja poreza na dohodak može biti ustanovljena tek u nekom kasnijem računovodstvenom razdoblju, a ne u onom u kojemu je dohodak obračunat. Stoga je potrebna određena fleksibilnost glede vremena kada se takvi porezi bilježe. Porezi na dohodak koji se izvorno odbijaju, kao što su PKZ (plativo kad je zarađeno) porezi i redovne pretplate poreza na dohodak, mogu se bilježiti u razdobljima u kojima su takvi porezi plaćeni, a sve finalne porezne obveze na dohodak može se bilježiti u razdoblju u kojem je obveza ustanovljena.

U sustavu računa, tekući se porezi na dohodak, bogatstvo itd., bilježe:

(a) među uporabe na računu sekundarne raspodjele dohotka sektora u koje su klasificirani porezni obveznici;

(b) među izvore na računu sekundarne raspodjele dohotka države;

(c) među uporabe i izvore na vanjskom računu primarnih dohodaka i tekućih transfera.

SOCIJALNI DOPRINOSI I NAKNADE (D.6)

4.83. *Definicija:* Socijalne naknade su transferi kućanstvima u novcu ili naturi, namijenjeni za smanjenje njihovog financijskog opterećenja koje je povezano s nizom rizika ili potreba, a koje državne jedinice i NUSK daje putem kolektivno ustrojenih programa, ili izvan tih programa; oni uključuju plaćanja države proizvođačima na pojedinačnu korist kućanstava, koja se isplaćuju u okviru socijalnih rizika ili potreba.

4.84. Popis rizika ili potreba koji mogu biti osnova za socijalne naknade, prema dogovoru je određen kako slijedi:

(a) bolest;

(b) invalidnost, onesposobljenost;

⁽⁶⁾ Granica između poreza i kupovine usluga od države definira se po istim kriterijima poput onih koji se koriste u slučaju plaćanja koja obavlja poduzeće: ako se licence odobravaju automatski po plaćanju dospjelog iznosa, njihovo plaćanje se tretira kao porez. Međutim, ako država koristi izdavanje licenci kako bi organizirala neku pravu regulatornu funkciju (na primjer, provjeravanje stručnosti ili osposobljenosti osoba koje ju zahtijevaju), plaćanje bi se trebalo smatrati kupovinom usluga od države, a ne plaćanjem poreza, osim ako ne postoji očita disproporcija između takvih plaćanja i troška davanja tih usluga.

- (c) nesreća na radu ili profesionalno oboljenje;
- (d) starost;
- (e) nadživjele osobe;
- (f) porodična naknada;
- (g) obiteljska naknada;
- (h) poticanje zapošljavanja;
- (i) nezaposlenost;
- (j) stanovanje ⁽⁷⁾;
- (k) obrazovanje;
- (l) opća potrebitost.

4.85. Socijalne naknade uključuju:

- (a) tekuće i jednokratne transfere iz programa koji prikupljaju doprinose, pokrivaju cijelu zajednicu ili velike dijelove zajednice te koje su uvele i koje nadziru jedinice javne uprave (programi socijalne sigurnosti);
- (b) tekuće i jednokratne transfere iz programa koje su ustrojila poduzeća u korist njihovih zaposlenika, bivših zaposlenika ili uzdržavanika (privatno financirani programi i programi bez izdvajanja poduzeća). Doprinose mogu uplaćivati zaposlenici ili poslodavci; također ih mogu uplaćivati i samozaposlene osobe;
- (c) tekuće transfere koje su obavile državne jedinice i NUSK koji ne ovise o prethodnim plaćanjima doprinosa (pomoć).

4.86. Socijalne naknade isključuju:

- (a) potraživanja od osiguranja temeljena na policama osiguranja zaključenim isključivo na vlastitu inicijativu osiguranika, neovisno o njegovom poslodavcu ili državi;
- (b) potraživanja od osiguranja temeljena na policama osiguranja zaključenim s isključivom svrhom dobivanja diskonta, čak i ako te police proizlaze iz kolektivnog ugovora.

4.87. Da bi se pojedinačna polica tretirala kao dio programa socijalnog osiguranja, događaji ili okolnosti protiv kojih su sudionici osigurani moraju odgovarati rizicima ili potrebama navedenim u gornjem stavku 4.84., a uz to mora biti zadovoljen jedan ili više sljedećih uvjeta:

- (a) sudjelovanje u programu je obvezatno, bilo na temelju zakona za određenu kategoriju radnika, bez obzira radi li se o zaposlenicima, samozaposlenima ili nezaposlenima, bilo na temelju uvjeta zaposlenja zaposlenika, ili grupa zaposlenika;
- (b) program je kolektivni program koji se vodi u ime određene grupe radnika, bilo da su to zaposlenici, samozaposleni ili nezaposleni, a sudjelovanje je ograničeno na članove te grupe;
- (c) poslodavac plaća doprinos (stvarni ili imputirani) u program u ime zaposlenika, bez obzira na to plaća li zaposlenik također kakav doprinos.

4.88. Programi socijalnog osiguranja su programi u kojima su radnici obvezni ili ih njihovi poslodavci ili država potiču da zaključe osiguranje protiv određenih događaja ili okolnosti koji mogu nepovoljno utjecati na njihovu dobrobit ili na dobrobit njihovih uzdržavanika.

Programi socijalnog osiguranja se mogu klasificirati prema sljedećim vrstama:

- (a) programi socijalne sigurnosti koji pokrivaju cijelu zajednicu ili velike dijelove zajednice, koje uvode, kontroliraju i financiraju državne jedinice;
- (b) privatno financirani programi, a koji se sastoje od:

1. programa u kojima se socijalni doprinosi plaćaju trećim stranama (osiguravajućim društvima, samostalnim mirovinskim fondovima);

⁽⁷⁾ U slučaju stanovanja, plaćanja javne uprave stanarima s ciljem smanjenja najamnina su socijalne naknade, uz iznimku posebnih naknada koje javna uprava plaća u svojstvu poslodavca.

2. programa u kojima poslodavci održavaju posebne pričuve koje su odvojene od ostalih pričuva, čak i ako takvi programi ne čine zasebne institucionalne jedinice u odnosu na poslodavca. Oni se navode kao nesamostalni mirovinski fondovi. Pričuve se tretiraju kao aktiva koja pripada korisnicima, a ne poslodavcima;
- (c) programi za koje nisu osigurana sredstva i gdje poslodavci plaćaju socijalne naknade svojim zaposlenicima, bivšim zaposlenicima ili uzdržavanicima iz svojih vlastitih sredstava, bez stvaranja posebnih pričuva u tu svrhu.
- 4.89. Programi socijalnog osiguranja koje su ustrojile državne jedinice za svoje zaposlenike razvrstavaju se pod privatno financirane programe ili programe bez izdvajanja, ne pod programe socijalne sigurnosti.
- 4.90. Socijalni doprinosi se mogu podijeliti na stvarne doprinose plative na temelju prve dvije kategorije programa spomenutih u gornjem stavku 4.88. i imputirane doprinose koji pripadaju programima bez izdvajanja.
- 4.91. Socijalni doprinosi se mogu podijeliti na one koji su propisani zakonom i one koji to nisu.

SOCIJALNI DOPRINOSI (D.61)

Stvarni socijalni doprinosi (D.611)

- 4.92. Stvarni socijalni doprinosi uključuju:

- (a) stvarne socijalne doprinose poslodavaca (D.6111). Oni odgovaraju tijeku D.121.

Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca su oni doprinosi koje plaćaju poslodavci fondovima socijalnog osiguranja, osiguravajućim društvima ili samostalnim kao i nesamostalnim mirovinskim fondovima koji upravljaju planovima socijalnog osiguranja, kako bi osigurali socijalne naknade za svoje zaposlenike.

Kako se stvarni socijalni doprinosi poslodavaca plaćaju u korist njihovih zaposlenika, njihova vrijednost se bilježi kao jedan od sastavnih dijelova naknada zaposlenicima zajedno s nadnicama i plaćama u novcu i u naturi. Ti socijalni doprinosi se bilježe kao da su ih platili zaposlenici kao tekuće transfere u fondove socijalnog osiguranja, osiguravajuća društva ili samostalne i nesamostalne mirovinske fondove;

- (b) socijalne doprinose zaposlenika (D.6112).

Ove socijalne doprinose plaćaju zaposlenici programima socijalnog osiguranja, privatno financiranim programima ili programima bez izdvajanja. Socijalni doprinosi zaposlenika se sastoje od stvarnih doprinosa koji se plaćaju, plus, u slučaju programa koji su privatno financirani, doprinosnih obveza za doprinosni dodatak izvan vlasničkog dohotka, koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja, kojeg dobiju oni zaposlenici koji sudjeluju u programima minus naknade za usluge. Sve naknade za usluge se tretiraju kao da terete doprinose zaposlenika, a ne poslodavaca;

- (c) socijalne doprinose samozaposlenih i nezaposlenih osoba (D.6113).

Ove socijalne doprinose plaćaju u svoju korist osobe koje nisu zaposlenici, to jest samozaposlene osobe (poslodavci ili oni koji rade za vlastiti račun), ili nezaposlene osobe. Oni također uključuju i vrijednost dodatnih doprinosa koji se plaćaju iz vlasničkog dohotka pripisanog imateljima police osiguranja, a koje primaju sudionici i bilježe se kao otplaćivanje osiguravajućem društvu, uz njihove ostale doprinose.

- 4.93. Plaćanja stvarnih socijalnih doprinosa mogu biti obvezatna na temelju zakona ili propisa, ili se mogu plaćati kao rezultat kolektivnih ugovora u određenoj djelatnosti ili ugovora između poslodavca i zaposlenika u određenom poduzeću, ili zbog toga što su navedeni u samom ugovoru o radu. U nekim slučajevima, doprinosi mogu biti dobrovoljni.

Ovdje navedeni dobrovoljni doprinosi pokrivaju:

- (a) socijalne doprinose koje u fond socijalne sigurnosti plaćaju ili nastavljaju plaćati osobe koje nisu zakonski obvezne (dalje) plaćati doprinose;

- (b) socijalne doprinose plaćene osiguravajućim društvima (ili društvima za uzajamnu pomoć i mirovinskim fondovima klasificiranim u isti sektor) kao dio dodatnih osiguravajućih programa koje su ustrojila poduzeća u korist svojih zaposlenika, a kojima se potonji pridružuju dobrovoljno;
 - (c) doprinose društvima za uzajamnu pomoć, otvorenima za članstvo zaposlenicima ili samozaposlenim radnicima.
- 4.94. Kako bi razlikovali socijalne doprinose koji su obvezatni i one koji to nisu, uvedena je dodatna razina klasifikacije:
- (a) obvezatni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca (D.61111);
 - (b) dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca (D.61112);
 - (c) obvezatni socijalni doprinosi zaposlenika (D.61121);
 - (d) dobrovoljni socijalni doprinosi zaposlenika (D.61122);
 - (e) obvezatni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba (D.61131);
 - (f) dobrovoljni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba (D.61132).
- 4.95. Stvarni socijalni doprinosi u fondove socijalne sigurnosti ili druge državne agencije bilježe se bruto kao transakcije raspodjele.

S druge strane, socijalni doprinosi plaćeni osiguravajućim društvima u okviru privatno financiranih programa, osiguravajućim društvima kao i društvima za uzajamnu pomoć i samostalnim mirovinskim fondovima uključenima u isti sektor, bilježe se neto, tj. nakon odbijanja dijela doprinosa koji predstavlja vrijednost usluge osiguranja pružene (rezidentnim i nerezidentnim) kućanstvima. Prema prihvaćenim dogovorima, ovaj dio doprinosa ustvari predstavlja plaćanje za tržišnu uslugu koja čini dio finalne potrošnje kućanstava ili, u slučaju doprinosa koje plaćaju nerezidentna kućanstva, dio izvoza usluga.

U slučaju nesamostalnih privatno financiranih programa za socijalno osiguranje, gdje poslodavci održavaju vlastite odvojene pričuve, naknada za usluge se ne odbija od doprinosa koje plaćaju zaposlenici. Kako takvi programi ne čine institucionalne jedinice odvojene od poslodavca, troškovi rukovođenja i upravljanja sredstvima su uključeni u opće proizvodne troškove poslodavaca.

- 4.96. Vrijeme bilježenja: stvarni socijalni doprinosi poslodavaca (D.6111) i socijalni doprinosi zaposlenika (D.6112) bilježe se u vrijeme kada se obavlja posao koji dovodi do obveze plaćanja doprinosa. Socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba (D.6113) bilježe se kada nastaju obveze plaćanja.
- 4.97. U sustavu računa stvarni socijalni doprinosi se bilježe:
- (a) među uporabe na računu sekundarne raspodjele dohotka kućanstava;
 - (b) među uporabe na vanjskom računu primarnih dohodaka i tekućih prijenosa (u slučaju nerezidentnih kućanstava);
 - (c) među izvore na računu sekundarne raspodjele dohotka rezidentnih osiguravatelja ili poslodavaca;
 - (d) među izvore na vanjskom računu primarnih dohodaka i tekućih prijenosa (u slučaju nerezidentnih osiguravatelja ili poslodavaca).

Imputirani socijalni doprinosi (D.612)

- 4.98. Imputirani socijalni doprinosi (D.612) predstavljaju protuvrijednost socijalnim naknadama (umanjenim za moguće socijalne doprinose zaposlenika) koje poslodavci plaćaju izravno (tj. nepovezano sa stvarnim doprinosima poslodavaca) njihovim zaposlenicima ili bivšim zaposlenicima i ostalim osobama koje ispunjavaju uvjete. Oni odgovaraju tijeku D.122. Njihova vrijednost bi se, u načelu, trebala temeljiti na aktuarskim obračunima.
- 4.99. Potrebno je uvesti imputirane socijalne doprinose da bi socijalne naknade koje izravno raspodjeljuju poslodavci bile uključene u račune u rubrici socijalne naknade te da bi troškovi tih naknada (za dio koji nije pokriven stvarnim doprinosima zaposlenika) bili uključeni u naknadu zaposlenicima koju plaća poslodavac.

Kada poslodavci osiguravaju socijalne naknade svojim zaposlenicima, bivšim zaposlenicima ili osobama koje o njima ovise izravno iz svojih vlastitih izvora bez sudjelovanja fonda socijalne sigurnosti, osiguravajućeg društva ili neovisnog mirovinskog fonda te bez stvaranja posebnih ili odvojenih pričuva u tu svrhu, može se smatrati da su korisnici zaštićeni u odnosu na razne posebne potrebe ili okolnosti, čak i ako nisu izvršena plaćanja koja bi ih pokrila.

Stoga se za zaposlenike mora imputirati naknada u vrijednosti jednakoj iznosu socijalnih doprinosa koji bi bili potrebni da osiguraju *de facto* prava na socijalne naknade koje akumuliraju. Ti iznosi ne ovise samo o razinama naknada koje se trenutno plaćaju, nego također i o načinima na koje bi se obveze poslodavaca na temelju takvih programa mogle razviti u budućnosti kao rezultat čimbenika kao što su očekivane promjene u broju, dobnoj strukturi i očekivanom trajanju života njihovih sadašnjih i bivših zaposlenika. Tako se vrijednosti koje bi trebale biti imputirane za doprinose moraju, u načelu, temeljiti na istoj vrsti aktuarskih obračuna koja određuju razine premija koje naplaćuju osiguravajuća društva. Kada se kao rezultat političkih događaja ili gospodarskih promjena omjer između broja trenutno zaposlenih i broja umirovljenih osoba znatno promijeni i postane neuobičajen, treba procijeniti vrijednost imputiranih doprinosa za trenutne zaposlenike, koja će biti drugačija od stvarne vrijednosti isplaćenih mirovina. U tu se svrhu može koristiti razuman postotak nadnica i plaća plaćenih trenutnim zaposlenicima.

Međutim, u praksi može biti teško odlučiti koliki trebaju biti imputirani doprinosi. Poduzeće može samo izraditi procjene, možda na osnovu doprinosa plaćenih u slično financirane programe radi izračunavanja njegovih obveza u budućnosti. U protivnom, jedina praktična alternativa može biti uporaba socijalnih naknada bez izdvajanja poduzeća, tijekom istog računovodstvenog razdoblja (nakon odbijanja stvarnih doprinosa koje su uplatili sami zaposlenici), kao procjena imputirane naknade koja bi bila potrebna za pokriće imputiranih doprinosa. Dok je očito da postoje mnogi razlozi radi kojih vrijednost imputiranih doprinosa koji bi bili potrebni može odstupati od socijalnih naknada bez izdvajanja koje su stvarno plaćene u istom razdoblju, kao što su promijenjeni sastav i dobna struktura radne snage poduzeća, stvarno plaćene naknade u tekućem razdoblju (umanjene za socijalne doprinose zaposlenika) mogu ipak osigurati zadovoljavajuće procjene doprinosa i povezane imputirane naknade.

4.100. Na računu stvaranja dohotka bilježi se kao da poslodavci plaćaju svojim trenutnim zaposlenicima, kao sastavni dio njihove naknade, iznos opisan kao imputirani socijalni doprinosi jednake vrijednosti kao i procijenjeni socijalni doprinosi koji bi bili potrebni da osiguraju sredstva za socijalne naknade bez izdvajanja, a na koje oni stječu pravo. Na računu sekundarne raspodjele dohotka, za zaposlenike se bilježi kao da vraćaju svojim poslodavcima isti iznos imputiranih socijalnih doprinosa (tj. tekući transferi), kao da ih plaćaju u odvojeni program socijalnog osiguranja.

4.101. Vrijeme bilježenja: imputirani socijalni doprinosi koji predstavljaju protustavku obveznim izravnim socijalnim naknadama bilježe se u vrijeme kada nastaje obveza plaćanja naknada.

Imputirani socijalni doprinosi koji predstavljaju protustavku dobrovoljnim izravnim socijalnim naknadama bilježe se u vrijeme plaćanja naknade.

4.102. U sustavu računa, imputirani socijalni doprinosi se bilježe:

(a) među uporabama na računu sekundarne raspodjele dohotka kućanstava i na vanjskom računu primarnih dohodaka i tekućih transfera;

(b) među izvorima na računu sekundarne raspodjele dohotka sektora kojima poslodavci pripadaju te na vanjskom računu primarnih dohodaka i tekućih transfera.

SOCIJALNE NAKNADE OSIM SOCIJALNIH TRANSFERA U NATURI (D.62)

4.103. Rubrika D.62 se sastoji od četiri podrubrike:

Socijalne naknade u novcu (D.621)

Njih kućanstvima plaćaju fondovi socijalne sigurnosti (isključujući refundiranje, vidjeti D.6311). Ove naknade se osiguravaju na temelju programa socijalne sigurnosti.

Socijalne naknade iz privatno financiranih programa (D.622)

Njih (u novcu ili u naturi) kućanstvima isplaćuju osiguravajuća društva ili druge institucionalne jedinice koje upravljaju privatno financiranim programima socijalnog osiguranja.

Socijalne naknade zaposlenicima bez izdvajanja (D.623)

Njih (u novcu ili u naturi) zaposlenicima, uzdržavanicima ili nadživjelim članovima obitelji isplaćuju poslodavci koji upravljaju programima socijalnog osiguranja bez izdvajanja. One obično uključuju:

- (a) neprekinute isplate redovnih ili sniženih nadnica tijekom razdoblja izostanka s posla radi bolesti, nesreće, porodičnog dopusta itd.;
- (b) plaćanje obiteljskih, obrazovnih i drugih naknada u vezi s uzdržavanicima;
- (c) plaćanje starosne mirovine ili mirovine nadživjelim članovima obitelji bivših zaposlenika te plaćanje otpremnina radnicima i nadživjelim članovima njihovih obitelji u slučaju viška radne snage, nesposobnosti za rad, smrti uslijed nesreće itd. (ako je to određeno kolektivnim ugovorom);
- (d) opće medicinske usluge koje nisu povezane sa zaposlenikovim poslom;
- (e) domove za oporavak i domove umirovljenika.

Socijalne naknade zaposlenika bez izdvajanja, koje plaćaju poslodavci svojim bivšim zaposlenicima ili drugim osobama koje ispunjavaju uvjete, moraju se bilježiti uključujući poslodavčeve stvarne socijalne doprinose, tj. plaćanja poslodavaca osiguravateljima u korist osoba kojih se to tiče.

Naknade socijalne pomoći u novcu (D.624)

Isplaćuju ih državne jedinice ili NUSK kućanstvima, kako bi se zadovoljile iste potrebe kao kod naknada socijalnog osiguranja, ali se ne plaćaju na temelju programa socijalnog osiguranja koji obuhvaća socijalne doprinose i naknade socijalnog osiguranja. Takve naknade ne uključuju tekuće transfere koji se isplaćuju kao odgovor na događaje ili okolnosti koji obično nisu pokriveni programima socijalnog osiguranja (tj. transfere radi prirodne katastrofe, koji se bilježe pod ostale tekuće transfere ili ostale kapitalne transfere).

SOCIJALNI TRANSFERI U NATURI (D.63)

- 4.104. *Definicija:* Socijalni transferi u naturi (D.63) se sastoje od pojedinačnih roba i usluga koje pojedinačnim kućanstvima kao transfere u naturi pružaju državne jedinice i NUSK, bilo da su kupljeni na tržištu ili da su ih kao netržišni output proizvele državne jedinice ili NPUSK -ovi. Oni se mogu financirati iz poreza, ostalog državnog dohotka ili doprinosa za socijalnu sigurnost, ili iz donacija i dohotka od imovine u slučaju NUSK-a.

Iako neke netržišne usluge koje pruža NUSK imaju neke od karakteristika kolektivnih usluga, sve netržišne usluge koje proizvodi NUSK se zbog jednostavnosti i prema dogovoru tretiraju kao individualne po prirodi. Usluge koje se pružaju kućanstvima besplatno ili po ekonomski beznačajnim cijenama, opisuju se kao individualne usluge kako bi se razlikovale od zajedničkih usluga koje se pružaju zajednici kao cjelini ili velikim dijelovima zajednice. Individualne usluge se uglavnom sastoje od obrazovnih i zdravstvenih usluga, iako se često pružaju i druge vrste usluga kao što su usluge stanovanja, usluge iz kulture i rekreacije.

Rubrika socijalnih prijenosa u naravi (D.63) uključuje socijalne naknade u naravi i prijenose pojedinačnih netržišnih roba ili usluga.

Socijalne naknade u naturi (D.631)

- 4.105. Socijalne naknade u naturi su socijalni transferi u naturi namijenjeni smanjenju financijskog opterećenja kućanstava koje proizlazi iz socijalnih rizika ili potreba (vidjeti stavak 4.84.). One se mogu podijeliti na one kod kojih kućanstva koja ih koriste zapravo kupuju dobra i usluge sami, a onda im se to refundira i one kod kojih se dotične usluge pružaju izravno

korisnicima. U drugom slučaju, jedinice države ili NPUSK-ovi proizvođači ili kupuju, u potpunosti ili djelomično, robe i usluge koje njihovi proizvođači izravno pružaju korisnicima.

Naknade socijalne sigurnosti, refundacije (D.6311)

To su naknade koje se sastoje od refundacija od strane fondova socijalne sigurnosti za odobrene izdatke kućanstava za posebne robe i usluge.

Kada kućanstvo kupi robu ili uslugu koje mu poslije, dijelom ili u cijelosti, refundira fond socijalne sigurnosti, može se smatrati da djeluje u ime fonda socijalne sigurnosti. U praksi, kućanstvo daje kratkoročni kredit fondu socijalne sigurnosti koji je otplaćen čim kućanstva dobiju povrat.

Iznos refundiranog izdatka se bilježi kao da ga snosi izravno fond socijalne sigurnosti u vrijeme kada kućanstvo obavi kupovinu, dok je jedini izdatak koji se bilježi za kućanstvo razlika, ako ona postoji, između plaćene kupovne cijene i refundiranog iznosa. Stoga se iznos izdatka koji refundiraju fondovi socijalne sigurnosti kućanstvima ne tretira kao tekući transfer u novcu.

Ostale naknade socijalne sigurnosti u naturi (D.6312)

One se sastoje od socijalnih transfera u naturi, izuzev refundacija, koje fondovi socijalne sigurnosti izvršavaju prema kućanstvima. Većina ostalih naknada socijalne sigurnosti u naturi vjerojatno će se sastojati od medicinskih ili zubarskih tretmana, operacija, bolničkog smještaja, naočala ili kontaktnih leća, medicinskih pomagala ili opreme i sličnih roba ili usluga u okviru socijalnih rizika ili potreba. Ovu uslugu pružaju izravno korisnicima, bez refundiranja, tržišni ili netržišni proizvođači te se vrednuje u skladu s tim. Moraju se odbiti bilo kakva plaćanja samih kućanstava.

Naknade socijalne pomoći u naturi (D.6313)

Sastoje se od transfera u naturi koje kućanstvima izvršavaju državne jedinice ili NUSK po prirodi sličnih naknadama socijalne sigurnosti u naturi, ali se ne pružaju u okviru programa socijalnog osiguranja. Tu su uključeni, ako nisu pokriveni programom socijalnog osiguranja, socijalno stanovanje, naknada za stanovanje, dječji vrtić, stručno osposobljavanje, sniženje cijena prijevoza (pod uvjetom da postoji posebna svrha) i slične robe i usluge u okviru socijalnih rizika ili potreba. Moraju se odbiti bilo kakva plaćanja samih kućanstava.

Transferi pojedinačnih netržišnih roba i usluga (D.632)

4.106. *Definicija:* Transferi pojedinačnih netržišnih roba i usluga (D.632) sastoje se od roba ili usluga koje pojedinačnim kućanstvima, besplatno ili po ekonomski značajnim cijenama, pružaju netržišni proizvođači ili državne jedinice ili NPUSK-ovi. Oni odgovaraju izdacima pojedinačne potrošnje NUSK-a i države (vidjeti stavak 3.85.), minus socijalne naknade u naturi (D.631) dane kućanstvima na temelju mehanizama socijalne sigurnosti ili socijalne pomoći.

4.107. Vrijeme bilježenja socijalnih naknada:

- (a) u novcu, bilježe se kada su ustanovljeni zahtjevi za naknadama;
- (b) u naturi, bilježe se u vrijeme kada se usluge pružaju ili u vrijeme kada se dogode promjene vlasništva nad robom koju netržišni proizvođači izravno pružaju kućanstvima.

4.108. U sustavu računa, socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi (D.62) bilježe se:

- (a) među uporabama na računu sekundarne raspodjele dohotka sektora koji daju naknade;
- (b) među uporabama na vanjskom računu primarnog dohotka i tekućih transfera (u slučaju naknada iz inozemstva);
- (c) među izvorima na računu sekundarne raspodjele dohotka kućanstva;
- (d) među izvorima na vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere (u slučaju naknada dodijeljenih nerezidentnim kućanstvima).

Socijalni transferi u naturi (D.63) se bilježe:

- (a) među uporabama na računu preraspodjele dohotka u naturi onih sektora koji dodjeljuju naknade;
- (b) među izvorima na računu preraspodjele dohotka u naturi kućanstva.

Potrošnja prenesenih roba i usluga se bilježi na računu uporaba prilagođenog raspoloživog dohotka.

Prema dogovoru, ne postoje socijalni transferi u naturi s inozemstvom (oni se knjiže u D.62. kao socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi).

OSTALI TEKUĆI TRANSFERI (D.7)

NETO PREMIJE NEŽIVOTNOG OSIGURANJA (D.71)

- 4.109. *Definicija:* Neto premije neživotnog osiguranja (D.71) su premije plative po policama koje zaključuju institucionalne jedinice. Police koje zaključuju kućanstva su police koje oni zaključuju na vlastitu inicijativu i u svoju vlastitu korist, neovisno od svojih poslodavaca ili države i izvan bilo kakvog programa socijalnog osiguranja ⁽⁸⁾. Neto premije neživotnog osiguranja sastoje se od stvarnih premija koje plaćaju osiguranici da bi dobili osiguravateljno pokriće tijekom računovodstvenog razdoblja (zarađene premije) i od premijskih dodataka koji se plaćaju izvan vlasničkog dohotka i koji se pripisuju osiguranicima nakon odbitka troškova usluga osiguravajućih društava s kojima se ugovara osiguranje.

Neto premije neživotnog osiguranja su iznosi koji služe za pružanje pokrića za razne događaje ili nezgode čija je posljedica oštećenje robe ili imovine, ili tjelesna ozljeda kao posljedica prirodnih pojava ili ljudskih radnji (požari, poplave, udari, sudari, potonuća, krađa, nasilje, nesretni slučajevi, bolest itd.), ili za financijske štete prouzročene događajima kao što su bolest, nezaposlenost, nezgode i slično.

- 4.110. Vrijeme bilježenja: neto premije neživotnog osiguranja bilježe se kada su zarađene.

Premije osiguranja od kojih se odbiju troškovi usluga su onaj dio ukupnih plaćenih premija u tekućem ili u prethodnim razdobljima koji služi za pokriće rizika koji mogu nastupiti u tekućem razdoblju.

Premije zarađene u tekućem razdoblju moraju se razlikovati od premija koje dospijevaju na naplatu u tekućem razdoblju, a koje služe za pokriće rizika u budućim razdobljima, kao i u tekućem razdoblju.

- 4.111. U sustavu računa, neto premije neživotnog osiguranja bilježe se:

- (a) među uporabe u računu sekundarne raspodjele dohotka rezidentnih osiguranika;
- (b) među uporabe na vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere (u slučaju nerezidentnih osiguranika);
- (c) među izvorima u računu sekundarne raspodjele dohotka rezidentnih osiguravajućih društava;
- (d) među izvorima na vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere (u slučaju nerezidentnih osiguravajućih društava).

⁽⁸⁾ Premije životnog osiguranja ne pojavljuju se kao takve u sustavu računa. One se dijele na: (a) premije koje predstavljaju jedan oblik socijalnog doprinosa (one se uplaćuju u programe socijalnog osiguranja); (b) osobne premije životnog osiguranja. Prve su uključene u kategoriju „stvarni socijalni doprinosi”, a druge se ne tretiraju kao transakcije raspodjele. Obje kategorije premija životnog osiguranja povećavaju tehničke pričuve osiguranja koje se pojavljuju u financijskom računu i u bilanci stanja.

POTRAŽIVANJA OD NEŽIVOTNOG OSIGURANJA (D.72)

- 4.112. *Definicija:* Potraživanja od neživotnog osiguranja (D.72) predstavljaju potraživanja koja dospijevaju po ugovorima o neživotnom osiguranju ⁽⁹⁾; to jest, iznosi koje su osiguravajuća društva obvezna platiti kao naknadu za pretrpljene ozljede osoba ili oštećenja imovine (uključujući trajna kapitalna dobra).
- 4.113. Potraživanja od neživotnog osiguranja ne uključuju plaćanja koja su socijalne naknade.
- 4.114. Budući da se troškovi usluga kod neživotnog osiguranja izračunavaju tako da se dospjela potraživanja odbiju od zbroja zaradenih premija i dodataka na premiju, iz toga proizlazi da ukupno dospjela potraživanja moraju biti jednaka neto premijama neživotnog osiguranja osiguravajućeg društva tijekom istog računovodstvenog razdoblja. Ovo ističe činjenicu da je osnovna funkcija neživotnog osiguranja preraspodjela izvora.

Namirenje potraživanja od neživotnog osiguranja tretira se kao transfer oštećeniku. Takve se isplate uvijek tretiraju kao tekući transferi, čak i kada se radi o velikim iznosima kao posljedice slučajnog uništenja trajne materijalne imovine ili teške tjelesne ozljede neke osobe. Iznosi koje dobiju oštećenici obično nisu namijenjeni ni za kakvu posebnu svrhu, a roba ili imovina koja je oštećena ili uništena ne mora nužno biti popravljena ili zamijenjena.

Neke su potraživanja posljedica šteta ili ozljeda koje osiguranici nanesu drugim osobama ili imovini trećih strana. U tim slučajevima valjana potraživanja bilježe se kao izravno plativa od strane osiguravajućeg društva prema oštećenicima, a ne kao neizravna isplata preko ugovaratelja osiguranja.

- 4.115. Vrijeme bilježenja: potraživanja od neživotnog osiguranja bilježe se u trenutku nastanka nesretnog slučaja ili drugog događaja za koji je sklopljeno osiguranje.
- 4.116. U sustavu računa, ona se bilježe:
- (a) među uporabe u računu sekundarne raspodjele dohotka rezidentnih osiguravajućih društava;
 - (b) među uporabe na vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere (u slučaju nerezidentnih osiguravajućih društava);
 - (c) među izvorima u računu sekundarne raspodjele dohotka korisnikovog sektora;
 - (d) među izvorima na vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere (u slučaju nerezidentnih korisnika);

TEKUĆI TRANSFERI UNUTAR UKUPNE DRŽAVE (D.73)

- 4.117. *Definicija:* Tekući transferi unutar ukupne države (D.73) uključuju transfere između različitih podsektora države (središnja država, savezna država, lokalna država, fondovi socijalne sigurnosti) isključujući poreze, subvencije, investicijske potpore i druge transfere kapitala.
- 4.118. Tekući transferi unutar ukupne države ne uključuju transakcije u ime druge jedinice; oni se bilježe samo jedanput u računima i to u sredstvima korisničke jedinice u čije se ime obavlja transakcija. Do ove situacije posebno dolazi kada državna agencija (npr. tijelo središnje države) naplaćuje poreze koji se automatski prenose, u cijelosti ili djelomično, drugoj državnoj agenciji (npr. lokalnoj vlasti). U tom slučaju, porezni primici namijenjeni toj drugoj državnoj agenciji iskazuju se kao da ih je ta agencija izravno naplatila, a ne kao tekući transfer unutar države. Ovo se rješenje primjenjuje još više u slučaju poreza namijenjenih drugoj državnoj agenciji koji poprimaju oblik dodatnih stopa koje se obračunavaju na poreze koje ubire središnja država. Zakašnjenja pri doznačivanju poreza od jedne do druge državne jedinice knjiže se u financijskom računu u stavci „drugi računi potraživanja/obveza”.

⁽⁹⁾ Potraživanja od životnog osiguranja ne pojavljuju se kao takve u sustavu računa. One se dijele na: (a) potraživanja koje predstavljaju jedan oblik socijalnih naknada; (b) osobna potraživanja u okviru životnog osiguranja. Prve su uključene u rubriku socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi, a druge se ne tretiraju kao transakcije raspodjele. Obje kategorije potraživanja od životnog osiguranja smanjuju tehničke pričuve osiguranja koje se pojavljuju u financijskom računu i u bilanci stanja.

S druge strane, transferi poreznih primitaka, koji su sastavni dio ukupnih transfera središnje države drugoj državnoj agenciji, uključeni su u tekuće transfere unutar ukupne države. Ti transferi ne odgovaraju nijednoj posebnoj kategoriji poreza i ne obavljaju se automatski, nego uglavnom preko određenih fondova (fondovi jedinica lokalne i regionalne samouprave i fondovi lokalne vlasti) u skladu s udjelom u raspodjeli koje je utvrdila središnja država.

- 4.119. Vrijeme bilježenja: Tekući transferi unutar ukupne države bilježe se u trenutku izvršenja transfera koje propisuju važeći propisi.
- 4.120. U sustavu računa, tekući transferi unutar ukupne države bilježe se među uporabe i izvore u računu sekundarne raspodjele dohotka podsektora države ⁽¹⁰⁾.

TEKUĆA MEĐUNARODNA SURADNJA (D.74)

- 4.121. *Definicija:* Tekuća međunarodna suradnja (D.74) uključuje sve transfere u novcu ili u naturi između države i država ili međunarodnih organizacija ⁽¹¹⁾ u inozemstvu, osim investicijskih potpora i ostalih kapitalnih transfera.
- 4.122. Rubrika D.74 obuhvaća:
- (a) neporezne doprinose države institucijama Europske unije, osim četvrtog vlastitog izvora koji se temelji na bruto nacionalnom proizvodu ⁽¹²⁾;
 - (b) doprinose države međunarodnim organizacijama (bez poreza koji su države članice obvezne platiti nadnacionalnim organizacijama);
 - (c) sve tekuće transfere koje država prima od institucija ili organizacija iz točaka (a) i (b) ⁽¹³⁾;
 - (d) tekuće transfere među državama, bilo u novcu, npr. plaćanja namijenjena financiranju proračunskih deficita stranih država ili prekomorskih područja, ili u naturi (npr. protustavka darovima u hrani, vojnoj opremi, pomoći u izvanrednim slučajevima nakon prirodnih katastrofa u obliku hrane, odjeće, lijekova itd.);
 - (e) nadnice i plaće koje isplaćuje država, institucija Europske unije ili međunarodna organizacija, savjetnicima ili stručnjacima za tehničku pomoć koji se stavljaju na raspolaganje zemljama u razvoju.

Tekuća međunarodna suradnja uključuje transfere između države i međunarodnih organizacija koje se nalaze u državi, budući da se međunarodne organizacije ne tretiraju kao rezidentne institucionalne jedinice država u kojima se nalaze.

- 4.123. Vrijeme bilježenja: trenutak izvršenja transfera koji propisuju važeći propisi (obvezni transferi) ili trenutak kada je transfer izvršen (dobrovoljni transferi).
- 4.124. U sustavu računa, tekuća međunarodna suradnja bilježi se:
- (a) među uporabe i izvore u računu sekundarne raspodjele dohotka sektora države;
 - (b) među uporabe i izvore na vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere.

⁽¹⁰⁾ Tekući prijenosi u okviru države su tokovi koji su interni za sektor ukupne države i ne pojavljuju se u konsolidiranom računu za sektor kao cjelinu.

⁽¹¹⁾ Međunarodne organizacije, u smislu u kojem se upotrebljavaju u sustavu, dobivaju ovlasti izravno od nacionalnih država koje su njihove članice, ili neizravno od njih preko drugih međunarodnih organizacija čije su one članice.

⁽¹²⁾ Nameti koje plaćaju rezidentne proizvodne jedinice institucijama Europske unije bilježe se u računima kao porezi na proizvodnju koji se plaćaju inozemstvu; četvrti vlastiti izvori koji se temelje na bruto nacionalnom proizvodu, a koji se oblikuju na temelju Odluke Vijeća od 24. lipnja 1988. o sustavu vlastitih sredstava Zajednica, razvrstavaju se u rubriku D.75 „Razni tekući transferi”.

⁽¹³⁾ Neposredni tekući transferi institucija Europske unije rezidentnim tržišnim proizvodnim jedinicama iskazani su kao subvencije koje plaća inozemstvo.

RAZNI TEKUĆI TRANSFERI (D.75)

Tekući transferi neprofitnim ustanovama koje služe kućanstvima (NUSK)

4.125. Tekući transferi neprofitnim ustanovama koje služe kućanstvima uključuju sve dobrovoljne doprinose (osim ostavština), članarine i financijsku pomoć koju neprofitne ustanove koje služe kućanstvima dobivaju od kućanstava (uključujući nerezidentna kućanstva) i, u manjoj mjeri, od drugih jedinica.

4.126. Uključeno je sljedeće:

- (a) redovite članarine koje kućanstva plaćaju sindikatima i političkim, sportskim, kulturnim, vjerskim i sličnim organizacijama koje su razvrstane u sektor neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima;
- (b) dobrovoljni doprinosi (osim ostavština) kućanstava, društava i inozemstva neprofitnim ustanovama koje služe kućanstvima, uključujući transfere u naturi u obliku darova u hrani, odjeći, pokrivačima, lijekovima itd. humanitarnim organizacijama u svrhu raspodjele rezidentnim ili nerezidentnim kućanstvima;
- (c) pomoć i potpore države, osim transfera u posebne svrhe financiranja kapitalnih izdataka koji se iskazuju u okviru investicijskih potpora.

Isključena su plaćanja članarina ili priloga tržišnim neprofitnim ustanovama koje služe poslovnim subjektima, poput gospodarskih komora ili trgovinskih udruga, koja se tretiraju kao plaćanja za obavljene usluge.

4.127. Vrijeme bilježenja: tekući transferi neprofitnim ustanovama koje služe kućanstvima bilježe se u trenutku kada su izvedeni.

4.128. U sustavu računa, tekući transferi neprofitnim ustanovama koje služe kućanstvima bilježe se:

- (a) među uporabe u računu sekundarne raspodjele dohotka sektora koji uplaćuju doprinose;
- (b) među uporabe u vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere;
- (c) među izvore u računu sekundarne raspodjele dohotka sektora neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima.

Tekući transferi između kućanstava

4.129. *Definicija:* Tekući transferi između kućanstava sastoje se od svih tekućih transfera u novcu ili u naturi koje su rezidentna kućanstva dala drugim rezidentnim ili nerezidentnim kućanstvima, ili ih od njih primila. Oni se posebno sastoje od doznaka iseljenika ili u inozemstvu trajno naseljenih radnika (ili onih koji rade u inozemstvu godinu dana ili duže) članovima svoje obitelji koji žive u njihovoj zemlji podrijetla, ili doznake roditelja djeci u drugom mjestu.

4.130. Vrijeme bilježenja: trenutak nastanka transfera.

4.131. U sustavu računa, tekući prijenosi između kućanstava bilježe se:

- (a) među uporabe i izvore u računu sekundarne raspodjele dohotka kućanstava;
- (b) među uporabe i izvore u vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere

Novčane kazne i penali

4.132. *Definicija:* novčane kazne i penali koje su institucionalnim jedinicama nametnuli sudovi ili kvazi-sudska tijela, tretiraju se kao obvezni tekući transferi.

- 4.133. U ovu rubriku nije uključeno sljedeće:
- (a) novčane kazne i penali koje nameću porezne vlasti kako bi se izbjegla zakašnjenja u plaćanju poreza, a koje se obično ne mogu razlikovati od samih poreza;
 - (b) plaćanja naknada u svrhu dobivanja dozvola, s tim da takva plaćanja predstavljaju poreze ili plaćanja za usluge koje pružaju jedinice državne uprave (vidjeti D.29 i D.59).
- 4.134. Vrijeme bilježenja: novčane kazne i penali bilježe se u trenutku nastanka obveza.

Lutrije i igre na sreću

- 4.135. Iznosi plaćeni za loto ili kladioničke listiće sastoje se od dva elementa: plaćanje troškova usluge jedinici koja organizira igre na sreću i preostali tekući transferi koji se isplaćuje dobitnicima. Troškovi usluge mogu biti znatni i možda se iz njih mora platiti porez na pružanje usluga igara na sreću. Transferi se u sustavu prepoznaju kao izravni transferi između onih koji sudjeluju u igrama na sreću, to jest, među kućanstvima. Kada nerezidentna kućanstva sudjeluju u igrama na sreću, tada mogu postojati znatni neto transferi između sektora kućanstva i inozemstva. Tekući transferi bilježe se u trenutku kada su izvedeni.

Plaćanje odštete

- 4.136. *Definicija:* Plaćanje odštete sastoji se od tekućih transfera koje plaćaju institucionalne jedinice drugim institucionalnim jedinicama kao odštetu za tjelesne ozljede osoba ili oštećenje imovine koje su prouzročile prvo spomenute institucionalne jedinice, isključujući isplate potraživanja neživotnog osiguranja. Plaćanje odštete može biti obvezno plaćanje prema presudi suda ili dobrovoljno plaćanje koja je dogovoreno izvan suda. Ova rubrika obuhvaća dobrovoljna plaćanja jedinica javne uprave ili neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima u obliku odštete za ozljede ili štete prouzročene prirodnim katastrofama, izuzevši ona koja su razvrstana u kapitalne transfere.
- 4.137. Vrijeme bilježenja: plaćanja nadoknada bilježe se kada su izvedena (dobrovoljna plaćanja) ili kada se moraju izvesti (obvezna plaćanja).

Četvrti vlastiti izvori koji se temelje na BNP-u

- 4.138. „Četvrti vlastiti izvori koji se temelje na bruto nacionalnom proizvodu”, koji su ustanovljeni Odlukom Vijeća od 24. lipnja 1988. o sustavu vlastitih sredstava Zajednica, tekući su transferi koje država svake države članice plaća institucijama Europske unije.

To je preostali doprinos u proračun tih institucija čija se visina određuje na temelju visine bruto nacionalnog proizvoda svake države.

Vrijeme bilježenja: Četvrti vlastiti izvori koji se temelje na bruto nacionalnom proizvodu bilježe se u trenutku kada se moraju platiti.

U sustavu računa, četvrti vlastiti izvori koji se temelje na bruto nacionalnom proizvodu iskazuju se:

- (a) među uporabe u računu sekundarne raspodjele dohotka države;
- (b) među izvore u vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere.

Ostalo

- 4.139. (a) Tekući transferi od neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima prema državi, koji nisu porezi.
- (b) Plaćanja države javnim poduzećima razvrstanim u sektor nefinancijskih društava i kvazi inkorporirana poduzeća, koja su namijenjena pokriću izuzetno visokih troškova mirovina.
- (c) Studijska i nagradna putovanja koja država ili neprofitne ustanove koje služe kućanstvima plaćaju rezidentnim ili nerezidentnim kućanstvima.

- (d) Premije na štednju koje u određenim vremenskim razmacima država isplaćuje kućanstvima kao nagradu za štednju tijekom proteklog razdoblja.
- (e) Povrati troškova kućanstava koje su u njihovu korist izvršile organizacije socijalne skrbi.
- (f) Tekući transferi od neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima prema inozemstvu.
- (g) Pokroviteljstva društava, ako se ta plaćanja ne mogu smatrati kao kupovine marketinških ili drugih usluga (na primjer, transferi u dobrotvorne svrhe ili stipendije).
- (h) Tekući transferi države kućanstvima u svojstvu potrošača ako se ne bilježe kao socijalne naknade.

4.140. Vrijeme bilježenja: ovi se transferi bilježe kada se izvedu, osim u slučaju transfera od države ili prema državi koji se bilježe kada se moraju izvesti.

U sustavu računa razni tekući transferi iskazuju se:

- (a) među izvorima i uporabama u računu sekundarne raspodjele dohotka svih sektora;
- (b) među izvorima i uporabama u vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere.

PRILAGODBA ZA PROMJENU NETO VLASNIČKOG UDJELA KUĆANSTAVA U PRIČUVAMA MIROVINSKIH FONDOVA (D.8)

4.141. *Definicija:* prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova (D.8) predstavlja prilagodbu koje je potrebno obaviti kako bi se u štednji kućanstava iskazala promjena u aktuarskim pričuvama prema kojima kućanstva imaju nedvojbeno potraživanje (potraživanje koje se ponovno iskazuje na financijskoj razini kao aktiva u okviru rubrike F.61) i koje se pune premijama i doprinosima koji se bilježe u računu sekundarne raspodjele dohotka kao socijalni doprinosi.

4.142. Budući da se u financijskim računima i bilancama stanja sustava kućanstva tretiraju kao vlasnici pričuva privatno financiranih programa, kako samostalnih tako i nesamostalnih, potrebna je prilagođavajuća stavka kako bi se osiguralo da svaki višak mirovinskih doprinosa iznad primitaka mirovine (tj. „transfernih” obveza nad „transfernim” potraživanjima) ne utječe na štednju kućanstava.

Kako bi se neutralizirao ovaj učinak, prilagodba koja je jednaka:

ukupnoj vrijednosti stvarnih socijalnih doprinosa za mirovine koji se uplaćuju u privatno financirane mirovinske programe

uvećanoj za ukupnu vrijednost dodataka na doprinose koji se isplaćuju izvan vlasničkog dohotka koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja

umanjenoj za vrijednost popratnih troškova usluge

umanjenoj za ukupnu vrijednost mirovina koje se isplaćuju kao naknade socijalnog osiguranja iz privatno financiranih mirovinskih programa,

dodaje se raspoloživom dohotku ili prilagođenom raspoloživom dohotku kućanstava u računima uporabe dohotka prije nego što stigne na štednju.

Na ovaj način štednja kućanstava je ista kakva bi bila kad mirovinski doprinosi i mirovinska potraživanja ne bi bili bilježeni kao tekući transferi u računu sekundarne raspodjele dohotka. Ova je prilagođavajuća stavka potrebna kako bi se uskladila štednja kućanstava s promjenom njihovog neto vlasničkog udjela u pričuvama mirovinskih fondova evidentiranim u financijskom računu sustava. Usklađenja na suprotnoj strani su, naravno, potrebna u računima uporabe dohotka osiguravajućih društava ili samostalnih mirovinskih fondova, ili poslodavaca koji održavaju nesamostalne mirovinske fondove.

4.143. Vrijeme bilježenja: prilagodba se bilježi prema tokovima koji ga čine.

- 4.144. U sustavu računa, prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova bilježi se:
- (a) među uporabe u računima uporabe dohotka sektora osiguravajućih društava i drugih sektora koji upravljaju nesamostalnim mirovinskim fondovima;
 - (b) među uporabe u vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće prijenose (u slučaju nerezidentnih institucija);
 - (c) među izvore u računima uporabe dohotka sektora kućanstava;
 - (d) među izvore na vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere (u slučaju nerezidentnih kućanstava).

KAPITALNI TRANSFERI (D.9)

- 4.145. Kapitalni transferi razlikuju se od tekućih transfera po činjenici da uključuju povećanja ili smanjenja aktive najmanje jedne strane u transakciji. Bez obzira na to jesu li oni izvedeni u novcu ili u naturi, oni moraju rezultirati razmjernom promjenom u financijskoj ili nefinancijskoj aktivi, koja je iskazana u bilanci stanja jedne ili obje strane u transakciji.
- 4.146. Kapitalni transferi u naturi sastoje se od prijenosa vlasništva nad aktivom (osim zaliha i novca) ili obveze koju je otkazao vjerovnik bez primitka ikakve protunaknade za uzvrat.

Kapitalni transfer u novcu sastoji se od transfera novca kojeg je prva strana prikupila na temelju smanjenja njezine aktive (osim zaliha), a kojeg druga strana očekuje ili treba koristiti za povećanje aktive (osim zaliha). Druga strana, primatelj, često je prinuđena koristiti novac zbog kupovanja aktive jer je to uvjet pod kojim se transfer izvršava.

- 4.147. Kapitalni transferi obuhvaćaju poreze na kapital (D.91), investicijske potpore (D.92) i ostale kapitalne transfere (D.99).

POREZI NA KAPITAL (D.91)

- 4.148. *Definicija:* Porezi na kapital (D.91) sastoje se od poreza koji se nameću u nepravilnim i vrlo rijetkim vremenskim razmacima na vrijednosti aktive ili na neto vrijednost u vlasništvu institucionalnih jedinica ili na vrijednosti aktive koja se prenosi između institucionalnih jedinica kao rezultat ostavština, darova za života ili drugih transfera.

- 4.149. Porezi na kapital uključuju:
- (a) poreze na kapitalne transfere: porezi na nasljedstvo, porezi na ostavštinu i porezi na darove za života, koji se smatraju obračunatim na kapital korisnika (osim poreza na prodaju aktive, budući da oni nisu transferi);
 - (b) poreze na kapital: povremeni i izvanredni porezi na sredstva ili neto vrijednost u vlasništvu institucionalnih jedinica ⁽¹⁴⁾. Oni uključuju poreze na poboljšanje, to jest poreze na povećanje vrijednosti poljoprivrednog zemljišta uslijed dobivanja dozvole za razvoj zemljišta u poslovne ili stambene svrhe.

- 4.150. Vrijeme bilježenja: porezi na kapital bilježe se u trenutku kada nastane porezna obveza.

- 4.151. U sustavu računa, porezi na kapital bilježe se:

- (a) među promjene obveza i neto vrijednosti (-) u kapitalnom računu sektora u koji su razvrstani porezni obveznici;
- (b) među promjene u obvezama i neto vrijednosti (+) u kapitalnom računu države;
- (c) među promjene u obvezama i neto vrijednosti u kapitalnom računu inozemstva.

⁽¹⁴⁾ Međutim, porezi na kapitalne dobitke iskazani su u računima pod rubrikom „tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd.”.

INVESTICIJSKE POTPORE (D.92)

- 4.152. *Definicija:* Investicijske potpore (D.92) se sastoje od kapitalnih transfera, u novcu ili u naturi, koje država ili inozemstvo ⁽¹⁵⁾ daju drugim rezidentnim ili nerezidentnim institucionalnim jedinicama u svrhu financiranja ukupnih troškova ili dijela troškova njihovih fiksnih aktiva.
- 4.153. Investicijske potpore se mogu dodjeljivati u novcu ili u naturi. Investicijske potpore u naturi sastoje se od transfera prijevozne opreme, strojeva i druge opreme državne uprave drugim rezidentnim ili nerezidentnim jedinicama, kao i od neposredne dodjele građevinskih objekata ili drugih objekata za rezidentne ili nerezidentne jedinice.
- 4.154. Investicijske potpore ne uključuju transfere vojne opreme u obliku oružja ili opreme čija je isključiva funkcija aktiviranje takvog oružja, budući da ono nije razvrstano u kategoriju fiksne aktive.
- 4.155. Vrijednost kapitalnih investicija koje država izvodi u korist drugih gospodarskih sektora mora se također iskazivati u okviru investicijskih potpora kad god je korisnik poznat i kada postaje vlasnik tog kapitala. U takvim se slučajevima investicije bilježe među promjene u aktivi u kapitalnom računu korisnika i financira se investicijskom potporom koja se pojavljuje među promjenama u obvezama i neto vrijednosti u istom računu.
- 4.156. Rubrika D.92 ne uključuje samo pojedinačna jednokratna plaćanja namijenjena financiranju kapitalnih investicija tijekom istog razdoblja, nego i obročna plaćanja za investicije u kapital tijekom ranijeg razdoblja. Prema tome, oni dijelovi godišnjih plaćanja države koji predstavljaju amortizaciju dugova koje su ugovorila poduzeća u svrhu projekata kapitalnih investicija za čiju je amortizaciju država preuzela potpunu ili djelomičnu odgovornost, također se tretiraju kao investicijske potpore.
- Međutim, isključene su potpore za kamatne olakšice koje dodjeljuje država, čak i kada je cilj takve olakšice poticanje kapitalnih investicija. U praksi, dio troškova kamata koje su preuzele državne vlasti predstavlja, kao i sam tok kamata, tekuće transakcije raspodjele. Bez obzira na to, kada potpora ima dvojnju svrhu financiranja ugovorene amortizacije duga i plaćanja kamate na pozajmljeni kapital i kada nije moguće razdvojiti ta dva elementa, cijela se potpora u računima tretira kao investicijska potpora.
- 4.157. Investicijske potpore sektoru nefinancijskih in korporiranih i kvazi in korporiranih poduzeća uključuju, pored potpora privatnim poduzećima, kapitalne potpore javnim poduzećima kojima se priznaje status nezavisnih pravnih subjekata, pod uvjetom da odjel državne uprave koji dodjeljuje potporu ne zadržava pravo na potraživanje od javnog poduzeća.
- 4.158. Investicijske potpore sektoru kućanstava uključuju potpore za opremu i modernizaciju poslovnih subjekata koje nisu in korporirana ili kvazi in korporirana poduzeća te potpore kućanstvima za izgradnju, kupovinu i adaptaciju stambenih objekata.
- 4.159. Investicijske potpore ukupnoj državi uključuju sva plaćanja (osim potpora za kamatne olakšice) podsektorima države ⁽¹⁶⁾ u svrhu financiranja kapitalnih investicija. Najvažniji primjeri su transferi središnje države lokalnoj upravi za posebnu svrhu financiranja njihovih bruto investicija u fiksni kapital. Treba naglasiti da se transferi države namijenjeni različitim ili neodređenim svrhama iskazuju u okviru tekućih transfera unutar ukupne države, čak i kada se djelomično koriste za pokriće izdataka za kapitalne investicije.
- 4.160. Investicijske potpore neprofitnim ustanovama od države i inozemstva razlikuju se od tekućih transfera neprofitnim ustanovama, korištenjem istog kriterija.
- 4.161. Investicijske potpore inozemstvu moraju se također ograničiti na transfere s posebnom svrhom financiranja kapitalnih investicija nerezidentnih jedinica. One uključuju, na primjer, nepovratne transfere za izgradnju mostova, cesta, tvornica, bolnica ili škola u zemljama u razvoju, ili za izgradnju građevinskih objekata za međunarodne organizacije. One mogu obuhvaćati obročna plaćanja u određenom razdoblju, kao i jednokratna plaćanja. Ova rubrika također obuhvaća besplatnu isporuku fiksnih kapitalnih dobara.

⁽¹⁵⁾ Investicijske potpore od inozemstva uključuju potpore koje izravno plaćaju institucije Europske unije (npr. određeni transferi koje daje Europski fond za smjernice i jamstva u poljoprivredi, Odjel za usmjeravanje EAGGF-a).

⁽¹⁶⁾ Investicijske potpore unutar ukupne države su tokovi interni za sektor države i ne pojavljuju se u konsolidiranom računu za taj sektor kao cjelinu.

- 4.162. Vrijeme bilježenja: investicijske potpore u novcu bilježe se u trenutku dospijeca plaćanja. Investicijske potpore u naturi bilježe se kada se prenese vlasništvo nad aktivom.
- 4.163. U sustavu računa, investicijske potpore se bilježe:
- (a) među promjene u obvezama i neto vrijednosti (-) u kapitalnom računu države;
 - (b) među promjene u obvezama i neto vrijednosti (+) u kapitalnom računu sektora koji primaju potpore;
 - (c) među promjene u obvezama i neto vrijednosti u kapitalnom računu inozemstva.

OSTALI KAPITALNI TRANSFERI (D.99)

- 4.164. *Definicija:* Ostali kapitalni transferi (D.99) obuhvaćaju transfere koji nisu investicijske potpore i porezi na kapital, a koji sami po sebi ne predstavljaju preraspodjelu dohotka, nego preraspodjelu štednje ili bogatstva među različitim sektorima ili podsektorima gospodarstva ili inozemstva.
- 4.165. Ostali kapitalni transferi uključuju sljedeće transakcije:
- (a) plaćanja države ili inozemstva vlasnicima kapitalnih dobara uništenih ili oštećenih u ratu, drugim političkim događajima ili prirodnim katastrofama (poplavama i sličnom);
 - (b) transfere države nefinancijskim inkorporiranim i kvazi inkorporiranim poduzećima u svrhu pokrivanja gubitaka nagomilanih tijekom nekoliko financijskih godina ili izvanrednih gubitaka radi uzroka na koje tvrtka nije mogla utjecati;
 - (c) transfere između podsektora države koji su namijenjeni pokriću neočekivanih izdataka ili nagomilanih deficita ⁽¹⁷⁾;
 - (d) jednokratna nagradna plaćanja na štednju koja odobrava država građanima kao nagradu za njihovu štednju tijekom razdoblja od nekoliko godina;
 - (e) ostavštine, velike darove za života i donacije između jedinica koje pripadaju različitim sektorima, uključujući ostavštine ili velike darove neprofitnim ustanovama (na primjer, darove sveučilištima za pokriće troškova izgradnje novih fakulteta sa studentskim domovima, knjižnica, laboratorija itd.);
 - (f) protustavku otpustu dugova na temelju sporazuma između institucionalnih jedinica koje pripadaju različitim sektorima ili podsektorima (na primjer, kada država otpusti dug stranoj zemlji; plaćanja za ispunjenje jamstava kojima se dužnici koji ne plaćaju oslobađaju svojih obveza). Takvi otpusti na temelju uzajamnog sporazuma tretiraju se kao kapitalni transferi od vjerovnika dužniku koji je jednak vrijednosti neplaćenog duga u trenutku otpusta. Isto tako, protustavka preuzimanju duga također predstavlja kapitalni transfer.

Međutim, isključeno je sljedeće:

1. brisanje financijskih potraživanja i preuzimanje obveza od kvazi-društava koje je izvršio vlasnik kvazi-društva. Ovaj se slučaj tretira kao transakcija dionicama i drugim vlasničkim udjelima (vidjeti stavak 5.16.);
2. otpust i preuzimanje duga javnog poduzeća, koje u sustavu nestaje kao institucionalna jedinica, koje je izvršila država. Ovaj slučaj bilježi se u računu ostalih promjena obujma sredstava (vidjeti stavke 5.16., 6.29. i 6.30.);
3. otpust i preuzimanje duga javnog poduzeća koje je izvršila država, kao dio privatizacije koja je u tijeku i koja će se završiti u bliskoj budućnosti. Ovaj slučaj tretira se kao transakcija dionicama i drugim vlasničkim udjelima (vidjeti stavak 5.16.);

Otpis duga nije transakcija između institucionalnih jedinica i stoga se ne pojavljuje ni u kapitalnom računu niti u financijskom računu sustava. Ako se vjerovnik odluči za takav otpis, on se bilježi u računima ostalih promjena obujma aktive

⁽¹⁷⁾ Ovi prijenosi između podsektora države su tokovi u okviru sektora države i ne pojavljuju se u konsolidiranom računu za taj sektor kao cjelinu.

vjerovnika i dužnika (vidjeti stavak 6.27. točku (d)). Pričuve za nenaplaćene tražbine tretiraju se kao knjigovodstvene stavke koje su interne za institucionalnu proizvodnu jedinicu i ne pojavljuju se nigdje u sustavu. Dug koji jednostrano ne prizna dužnik također nije transakcija i ne evidentira se u sustavu;

- (g) onaj dio realiziranih kapitalnih dobitaka (ili gubitaka) koji se preraspodjeljuju drugom sektoru kao, na primjer, kapitalni dobitci koje osiguravajuća društva preraspodjeljuju kućanstvima. Međutim, protustavke transferima prihoda od privatizacije koji su upućeni neizravno državi (na primjer, putem holding društva) moraju se bilježiti kao financijske transakcije dionicama i drugim vlasničkim udjelima (F.5) i stoga nemaju izravan utjecaj na visinu neto uzajmljivanja/neto pozajmljivanja države;
- (h) velike isplate odšteta za velike štete ili teške tjelesne ozljede koje nisu pokrivena policama osiguranja (osim isplata države ili inozemstva koje su opisane u točki (a)). Takve isplate mogu biti na temelju sudske presude ili izvansudske nagodbe. One uključuju plaćanja odštete za štete prouzročene velikim eksplozijama, izlijevanjem nafte, nuspojavama pri uporabi lijekova itd.;
- (i) izvanredne uplate poslodavaca (uključujući državu) ili države (u sklopu njezine socijalne funkcije) u fondove socijalnog osiguranja, ako su te uplate namijenjene povećanju aktuarskih pričuva tih fondova. Popratna prilagodba iz fondova socijalnog osiguranja prema kućanstvima također se bilježi kao ostali kapitalni transferi (D.99) (vidjeti Prilog III. „Osiguranje”, stavak 20.).

4.166. Vrijeme bilježenja:

- (a) ostali kapitalni transferi u novcu bilježe se u trenutku dospjeća plaćanja;
- (b) ostali kapitalni transferi u naturi bilježe se kada vjerovnik prenese vlasništvo nad imovinom ili ukine obvezu.

4.167. U sustavu računa, ostali kapitalni transferi iskazuju se među promjenama u obvezama i neto vrijednosti u kapitalnom računu sektora i inozemstva.

POGLAVLJE 5.

FINANCIJSKE TRANSAKCIJE

- 5.01. *Definicija:* Financijske transakcije su transakcije financijskom aktivom i pasivom između institucionalnih jedinica te između njih i inozemstva.
- 5.02. Uzimajući u obzir definiciju transakcije (vidjeti stavak 1.33.), financijska transakcija je međusobno djelovanje institucionalnih jedinica ili jedne institucionalne jedinice i inozemstva na temelju međusobnog sporazuma, a koje uključuje istodobno stvaranje ili smanjenje financijske aktive i protustavke pasive, ili promjenu vlasništva financijske aktive, ili preuzimanje pasive.
- 5.03. Financijska aktiva je ekonomska aktiva koja se sastoji od sredstava plaćanja, financijskih potraživanja i ekonomske aktive koja je gotovo jednaka financijskim potraživanjima.
- 5.04. Sredstva plaćanja sastoje se od monetarnog zlata, posebnih prava vučenja, gotovine i prenosivih depozita.

Financijska potraživanja daju pravo njihovim vlasnicima, vjerovnicima, na primitak plaćanja ili niza plaćanja bez ikakve protu-usluge od drugih institucionalnih jedinica, dužnika, kojima su nastale protustavke u pasivi.

Primjeri ekonomske aktive koja je gotovo jednaka financijskim potraživanjima su dionice i ostali dionički kapital te, djelomično, uvjetna aktiva. Smatra se da je institucionalnoj jedinici koja izdaje takvu financijsku aktivu nastala protustavka u pasivi.

- 5.05. Uvjetna aktiva je ugovor među institucionalnim jedinicama te između njih i inozemstva kojim se određuje jedan ili više uvjeta koji se moraju ispuniti prije izvođenja financijske transakcije. Primjeri za to su jamstva za plaćanje od strane trećih osoba, akreditivi, kreditne linije, sindicirani kreditni sporazumi (NIF) i mnoge izvedenice. U sustavu, uvjetna aktiva je financijska aktiva u slučajevima kada sam ugovorni odnos ima tržišnu vrijednost zbog toga što se njime može trgovati ili se njegova vrijednost može utvrditi na tržištu. U ostalim slučajevima uvjetna aktiva se ne evidentira u sustavu ⁽¹⁾.
- 5.06. Postoji sedam različitih kategorija financijske aktive: monetarno zlato i posebna prava vučenja (AF.1), gotovina i depoziti (AF.2), vrijednosnice osim dionica (AF.3), zajmovi (AF.4), dionice i ostali vlasnički udjeli (AF.5), tehničke pričuve osiguranja (AF.6) i ostali računi potraživanja/obveza (AF.7).
- 5.07. U sustavu, svaka stavka financijske aktive ima protustavku u pasivi, s iznimkom one financijske aktive koja je razvrstana u kategoriju monetarnog zlata i posebnih prava vučenja (AF.1). Postoji šest različitih kategorija pasive koje odgovaraju kategorijama protustavki u financijskoj aktivi.
- 5.08. Klasifikacija financijskih transakcija odgovara klasifikaciji financijske aktive i pasive. Postoji sedam različitih kategorija financijskih transakcija: transakcije monetarnim zlatom i posebnim pravima vučenja (F.1), transakcije gotovinom i depozitima (F.2), transakcije vrijednosnicama osim dionica (F.3), transakcije zajmovima (F.4), transakcije dionicama i ostalim vlasničkim udjelima (F.5), transakcije tehničkim pričuvama osiguranja (F.6) i transakcije ostalim računima potraživanja/obveza (F.7).
- 5.09. Financijska aktiva koja se drži i nepodmirene obveze u određenom trenutku (nekoj sektora ili sektora inozemstva) evidentiraju se u bilanci stanja (vidjeti poglavlje 7.). Posljedice financijskih transakcija su promjene u bilancama. Međutim, promjene između početne i završne bilance stanja mogu uključiti i ostale tokove (vidjeti poglavlje 6.). One ne nastaju uslijed međusobnog djelovanja institucionalnih jedinica ili institucionalnih jedinice i inozemstva na temelju međusobnog sporazuma. Ostali su tokovi raščlanjeni na revalorizacije financijske aktive i pasive i na promjene obujma financijske aktive i pasive koje ne nastaju uslijed financijskih transakcija. Revalorizacije financijske aktive i pasive evidentiraju se u računu revalorizacije, a promjene obujma financijske aktive i pasive koje ne nastaju uslijed financijskih transakcija bilježe se u računu ostalih promjena obujma imovine u okviru kategorija gubici uslijed nepogoda, zapljene bez naknade, ostale promjene u obujmu financijske aktive i pasive koje nisu drugdje klasificirane te promjene u klasifikaciji i strukturi.

⁽¹⁾ Tehničke pričuve osiguranja (AF.6) su bezuvjetne obveze osiguravajućih društava i mirovinskih fondova. Međutim, protustavka u financijskoj aktivi pojedinačnih osiguranika i korisnika u većini je slučajeva potencijalna aktiva.

- 5.10. Financijske transakcije između institucionalnih jedinica bilježe se u financijskim računima uključenih sektora. Financijske transakcije između institucionalnih jedinica i inozemstva bilježe se u financijskim računima uključenih sektora i u vanjskom financijskom računu (vidjeti poglavlje 8.).

Financijski račun (sektora ili sektora inozemstva) pokazuje na svojoj lijevoj strani neto stjecanja financijske aktive, dok njegova desna strana pokazuje nastanak obveza umanjene za njihovu otplatu. Izravnavajuća stavka financijskog računa, to jest neto povećanje financijske aktive umanjena za neto povećanje pasive je neto uzajmljivanje (+)/neto pozajmljivanje (-) (B.9).

- 5.11. Financijski račun nekog sektora može biti konsolidiran ili nekonsolidiran. Nekonsolidirani financijski račun sektora pokazuje promjene financijske aktive i pasive uslijed svih financijskih transakcija u koje su uključene institucionalne jedinice koje su razvrstane u taj sektor. Konsolidirani financijski račun sektora pokazuje promjene financijske aktive i pasive uslijed financijskih transakcija između institucionalnih jedinica koje su razvrstane u sektor koji se promatra i drugih institucionalnih jedinica ili inozemstva. U usporedbi s nekonsolidiranim financijskim računom, financijske transakcije između institucionalnih jedinica koje su razvrstane u sektor koji se promatra izbacuju se iz konsolidiranog financijskog računa. Vanjski financijski račun se po definiciji konsolidira.

- 5.12. Financijska transakcija između dviju institucionalnih jedinica povećava neto uzajmljivanje/neto pozajmljivanje jedne institucionalne jedinice i za isti iznos smanjuje neto uzajmljivanje/neto pozajmljivanje druge institucionalne jedinice. Financijske transakcije između institucionalnih jedinica razvrstanih u isti sektor ne mijenjaju neto uzajmljivanje/neto pozajmljivanje tog sektora. Konsolidirani i nekonsolidirani financijski račun nekog sektora pokazuju isti iznos neto uzajmljivanja/neto pozajmljivanja. Po istom načelu, financijske transakcije između institucionalnih jedinica ne mijenjaju neto uzajmljivanje/neto pozajmljivanje ukupnog gospodarstva. Jednak je iznos, ali suprotni predznak, za neto uzajmljivanje/neto pozajmljivanje u vanjskom financijskom računu. Stoga je ukupno neto uzajmljivanje/neto pozajmljivanje svih institucionalnih jedinica i inozemstva jednako nuli.

- 5.13. Financijski račun po dužniku/vjerovniku ^(?) (nekog sektora ili inozemstva) je proširenje financijskog računa kojim se dodatno daje analitički prikaz neto stjecanja financijske aktive po sektorima dužnika i analitički prikaz neto nastale pasive po sektorima vjerovnika. Stoga on pruža informacije o odnosima dužnika i vjerovnika i usklađen je s financijskom bilancom stanja po dužnicima/vjerovnicima (vidjeti stavak 7.69.). Međutim, u slučaju financijskih transakcija na sekundarnim tržištima, on ne pruža informacije o institucionalnim jedinicama kojima je financijska aktiva prodana ili od kojih je financijska aktiva kupljena, to jest financijski račun po dužnicima/vjerovnicima ne daje potpuni odgovor na pitanje tko koga financira u jednom računovodstvenom razdoblju.

- 5.14. Financijski račun je završni račun u ukupnom poretku računa u kojem se bilježe transakcije (vidjeti poglavlje 8.). Stoga financijski račun nema izravnavajuću stavku koja se prenosi u drugi račun. U sustavu je izravnavajuća stavka financijskog računa istovjetna izravnavajućoj stavci kapitalnog računa. U praksi obično nailazimo na razlike među njima zbog toga što se one izračunavaju na temelju različitih statističkih podataka.

- 5.15. U sustavu financijske transakcije uvijek imaju protutransakcije. Te protutransakcije mogu biti ostale financijske transakcije ili nefinancijske transakcije.

Istodobno povećanje ili smanjenje i financijske aktive i pasive, ili zamjena jedne financijske aktive za drugu bilježi se u potpunosti unutar financijskog računa (nekog sektora ili sektora inozemstva). U slučajevima kada su neka transakcija i njezina protutransakcija obje financijske transakcije, one mijenjaju portfelj financijske aktive i pasive i mogu promijeniti ukupne iznose i financijske aktive i financijske pasive uključenih institucionalnih jedinica ili inozemstva, ali ne mijenjaju neto uzajmljivanje/neto pozajmljivanje ili neto vrijednost.

Protutransakcije financijskim transakcijama mogu također biti transakcije proizvodima (vidjeti poglavlje 3.), transakcije raspodjele (vidjeti poglavlje 4.) ili transakcije nefinancijskom neproizvedenom aktivom (vidjeti stavak 6.06.). U slučajevima kada protutransakcija financijskoj transakciji nije financijska transakcija, mijenja se neto uzajmljivanje/neto pozajmljivanje uključenih institucionalnih jedinica ili inozemstva.

- 5.16. Protutransakcija nekoj financijskoj transakciji može biti transfer (tekući ili kapitalni) (vidjeti poglavlje 4.). U tom slučaju, financijska transakcija uključuje promjenu vlasništva nad financijskom aktivom ili preuzimanje pasive kao dužnik (preuzimanje

^(?) U Sustavu nacionalnih računa 1993. (11.103 do 11.111) koristi se izraz „detaljni račun novčanih tokova”.

duga), ili istodobnu likvidaciju financijske aktive i protustavke u pasivi (otpust duga ili oprost duga). Protutransakcija preuzimanju duga i otpustu duga razvrstava se u kategoriju kapitalnih transfera (D.9) i bilježi se u kapitalnom računu.

Ako vlasnik nekog kvazi-društva preuzme obveze od tog kvazi-društva ili odustane od financijskih potraživanja prema tom kvazi-društvu, protutransakcija preuzimanju duga ili otpustu duga je transakcija dionicama i drugim vlasničkim udjelima (F.5).

Ako država otpusti ili preuzme dug od nekog javnog društva koji u sustavu nestaje kao institucionalna jedinica, u kapitalnom računu ili financijskom računu ne bilježi se nikakva transakcija. U tom slučaju bilježi se tok u računu ostalih promjena obujma aktive (poglavlje 6., „Ostali tokovi”).

Ako država otpusti ili preuzme dug od nekog javnog društva u sklopu procesa privatizacije koji je u tijeku i završit će se u kratkoročnom razdoblju, protutransakcija je transakcija dionicama i drugim vlasničkim udjelima. Privatizacija znači odustajanje od prevladavajućeg utjecaja nad tim javnim društvom (vidjeti stavak 2.26.) putem prodaje dionica i drugih vlasničkih udjela. Takav otpust ili preuzimanje vodi povećanju vlastitih sredstava (vidjeti stavak 7.05.), bez obzira na to je li ili ne do tog povećanja vlastitih sredstava došlo uslijed emisije dionica i drugih vlasničkih udjela.

Cjelokupni ili djelomični otpis loših dugova od strane vjerovnika kao i unilateralni otkaz obveze od strane dužnika (odbijanje plaćanja) ne svrstava se u kategoriju financijskih transakcija jer ne podrazumijeva interakciju među institucionalnim jedinicama kao niti između institucionalnih jedinica i sektora inozemstva. Cjelokupni ili djelomični otpis loših dugova od strane vjerovnika bilježi se u računu ostalih promjena obujma aktive (vidjeti stavak 6.27. točku (d)). Odbijanje plaćanja ne evidentira se u sustavu.

- 5.17. Protutransakcija nekoj financijskoj transakciji mogu biti kamate (D.41). Kamate su naplative od vjerovnika, a plative od dužnika u odnosu na određene vrste financijskih potraživanja koja su svrstana u kategorije „gotovina i depoziti” (AF.2), „vrijednosnice osim dionica” (AF.3), „zajmovi” (AF.4) i „ostali računi potraživanja/obveza” (AF.7). U sustavu, kamate se bilježe na obračunskom principu, to jest kamate se bilježe kao kamate koje se neprestano akumuliraju tijekom vremena u korist vjerovnika na iznos neplaćene glavnice (vidjeti stavak 4.50.). Protutransakcija stavci kamata (D.41) uvijek je financijska transakcija koja stvara dodatno financijsko potraživanje vjerovnika prema dužniku. Učinak je ove financijske transakcije da se kamata reinvestira. Stvarno plaćanje kamata ne bilježi se na kamate (D.41), nego uključuje transakciju koja se odnosi na promjenu vlasništva sredstava plaćanja. Protutransakcija je financijska transakcija kojom se smanjuje neto financijsko potraživanje vjerovnika prema dužniku. Ako se obračunata kamata ne plati na dan dospelja, nastaju dospjele neplaćene obveze po kamatama. Budući da je obračunata kamata već evidentirana u sustavu, dospjele neplaćene obveze po kamatama ne mijenjaju ukupnu financijsku aktivu ili pasivu, ali mogu promijeniti njihovu klasifikaciju (vidjeti stavak 5.131.).
- 5.18. Protutransakcija financijskoj transakciji može biti alocirani, ali neraspodijeljeni vlasnički dohodak. Primjeri su kamate (D.41) i dividende (D.421) koje su primili uzajamni fondovi od svojih ulaganja i koje su alocirane, ali nije izvršena raspodjela dioničarima (vidjeti stavke 4.49. točku (b) i 4.54. točku (b)), reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja (D.43) i vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja (D.44) u slučaju pojedinačnih polica životnog osiguranja koje nisu zaključene u okviru programa socijalnog osiguranja. Učinak protutransakcije financijskoj transakciji je da se vlasnički dohodak (pozitivan ili negativan) reinvestira.

KLASIFIKACIJA FINANCIJSKIH TRANSAKCIJA

- 5.19. Financijske transakcije se razvrstavaju u kategorije koje se dalje dijele na podkategorije, a neke od tih podkategorija se dalje dijele na podstavke. Klasifikacija transakcija u financijsku aktivu i pasivu odgovara klasifikaciji financijske aktive i pasive (vidjeti stavke 5.06. do 5.08.). Stoga su definicije kategorija, podkategorija i podstavaka te dodatna objašnjenja navedene samo jedanput u ESA-i – u odjeljku poglavlja o financijskim transakcijama. U glavnom tekstu poglavlja o bilancama stanja ne ponavljaju se definicije i njihova objašnjenja, ali se u njegovu Prilogu 7.1. navodi sažetak sve aktive i pasive utvrđenih u sustavu.
- 5.20. Klasifikacija financijskih transakcija te financijske aktive i pasive temelji se ponajprije na likvidnosti i pravnim svojstvima financijske aktive. Klasifikacija ne sadrži funkcionalne kategorije uz iznimku jedne memoradumske stavke koja se odnosi na izravno strano ulaganje. Definicije kategorija, podkategorija i podstavaka su općenito neovisne od klasifikacije institucionalnih jedinica. Međutim, ako se pokaže potrebnim, klasifikacija financijske aktive i pasive može se dalje razraditi pomoću unakrsne klasifikacije s klasifikacijom institucionalnih jedinica. Jedan primjer za to bio bi razred „depoziti između monetarnih financijskih institucija”. Pojednosti do kojih se klasifikacija financijske aktive i pasive može razraditi ovisi o institucionalnom sektoru koji se analizira.

Tablica 5.1. – Klasifikacija financijskih transakcija

Klasifikacija financijskih transakcija	Oznaka		
Monetarno zlato i posebna prava vučenja (PPV)	F.1		
Monetarno zlato		F.11	
Posebna prava vučenja (PPV)		F.12	
Gotovina i depoziti	F.2		
Gotovina		F.21	
Prenosivi depoziti		F.22	
Ostali depoziti		F.29	
Vrijednosnice osim dionica	F.3		
Vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice		F.33	
Kratkoročni			F.331
Dugoročni			F.332
Financijske izvedenice		F.34	
Zajmovi	F.4		
Kratkoročni		F.41	
Dugoročni		F.42	
Dionice i ostali vlasnički udjeli	F.5		
Dionice i ostali vlasnički udjeli, isključujući dionice u uzajamnim fondovima		F.51	
Dionice koje kotiraju na burzi			F.511
Dionice koje ne kotiraju na burzi			F.512
Ostali vlasnički udjeli			F.513
Dionice u uzajamnim fondovima		F.52	
Tehničke pričuve osiguranja	F.6		
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova		F.61	
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja			F.611
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova			F.612
Prijenosne premije osiguranja i pričuve za nenamirene tražbine		F.62	
Ostali računi naplativi/plativi	F.7		
Trgovački krediti i predujmovi		F.71	
Ostalo		F.79	
Memorandumska stavka: Izravno ulaganje	F.m		

- 5.21. Analiza kanala prijenosa monetarne politike može zahtijevati identifikaciju mjera novca u bilancama stanja, kao i u financijskim računima sektora i inozemstva. Međutim, primjena definicije mjere novca može varirati među državama i tijekom vremena. Osim toga, one se sastoje od elemenata koji u većini slučajeva ne odgovaraju kategorijama, podkategorijama ili podstavkama financijske aktive i pasive kako su one utvrđene u sustavu. Nadalje, sektori koji stvaraju novac, drže novac i novčano neutralni sektori ovise o definiciji monetarnog agregata koji se razmatra. Stoga mjere novca nisu utvrđene u sustavu. Bez obzira na to, u Prilogu 5.1. ovog poglavlja navodi se metoda kojom se dozvoljava iskazivanje bilo kakve mjere novca u bilancama stanja i financijskim računima.
- 5.22. Inovacije na financijskim tržištima smanjile su korisnost razdvajanja kratkoročne od dugoročne financijske aktive i pasive. Međutim, kada je bitna analiza dospijuća, kao kod analize kamatnih stopa i prinosa od aktive, može biti potrebna raščlamba raspona datuma dospijuća. Stoga se različiti datumi dospijuća bilježe kao sekundarni kriterij klasifikacije kada je to bitno.

Definicija: Kratkoročna financijska aktiva (pasiva) je financijska aktiva (pasiva) čije je prvobitno dospijeće obično jedna godina ili manje, a u izuzetnim slučajevima najviše dvije godine ⁽³⁾.

Dugoročna financijska aktiva (pasiva) je financijska aktiva (pasiva) čije je prvobitno dospijeće obično duže od jedne godine, a u izuzetnim slučajevima duže od najmanje dvije godine.

5.23. Mnoge kategorije, podkategorije i podstavke financijske aktive i pasive mogu se raščlaniti i prikazati po jedinicama u kojima su iskazane.

Definicija: Financijska aktiva (pasiva) u nacionalnoj valuti je financijska aktiva (pasiva) koja je iskazana u valutnoj jedinici ili jedinicama zakonskog sredstva plaćanja dotične države.

Financijska aktiva (pasiva) u stranoj valuti je financijska aktiva (pasiva) koja nije iskazana u valutnoj jedinici ili jedinicama zakonskog sredstva plaćanja dotične države.

Financijska aktiva u stranoj valuti uključuje financijsku aktivu iskazanu u košarici valuta, na primjer, ECU-ima ili posebnim pravima vučenja i financijsku aktivu iskazanu u zlatu. Razdvajanje nacionalne i strane valute posebno je korisno za kategoriju „gotovina i depoziti” (AF.2).

MONETARNO ZLATO I POSEBNA PRAVA VUČENJA (PPV) (F.1)

5.24. Kategorija F.1 sastoji se od dvije podkategorije financijskih transakcija:

(a) monetarno zlato (F.11);

(b) posebna prava vučenja (PPV) (F.12).

5.25. Financijska aktiva razvrstana u kategoriju monetarno zlato i PPV (AF.1) jedina je financijska aktiva za koju u sustavu nema protustavke u pasivi. Stoga transakcije monetarnim zlatom i posebnim pravima vučenja (F.1) uvijek uključuju promjene vlasništva nad financijskom aktivom (vidjeti stavak 5.02.).

Monetarno zlato (F.11)

5.26. *Definicija:* Podkategorija monetarnog zlata (F.11) sastoji se od svih transakcija monetarnim zlatom (AF.11), to jest zlatom koje monetarne vlasti ili drugi koji podliježu učinkovitom nadzoru tih vlasti drže kao sastavni dio inozemnih pričuva.

5.27. Sektor monetarnih vlasti, koji je utemeljen na funkcionalnom konceptu, sastoji se od podsektora središnje banke (S.121) i institucija središnje države koje obavljaju poslove koji se obično pripisuju središnjoj banci. Takvi poslovi uključuju izdavanje valute, održavanje i upravljanje međunarodnim pričuvama te upravljanje deviznim stabilizacijskim fondovima.

Stoga zlato obično može biti financijska aktiva samo za središnju banku ili središnju državu. Međutim, u nekim okolnostima, druga financijska društva mogu imati pravo vlasništva nad zlatom koje se može prodavati samo uz posebno odobrenje monetarnih vlasti. U takvim ograničenim okolnostima, koncept učinkovitog nadzora može se primijeniti na udjele u zlatu financijskih društava izuzimajući središnju banku.

5.28. Monetarno zlato je obično u obliku šipki čistoće od najmanje 995/1000.

5.29. Transakcije monetarnim zlatom sastoje se uglavnom od prodaja i kupnji monetarnog zlata među monetarnim vlastima. Kupnje monetarnog zlata bilježe se u financijskim računima domaćih monetarnih vlasti kao povećanja financijske aktive. Protustavke su smanjenja financijske aktive inozemstva.

5.30. Transakcije nemonetarnim zlatom, to jest zlatom koje nije monetarno zlato, tretiraju se kao neto stjecanje dragocjenosti (ako im je isključiva svrha osiguranje blagostanja), a inače kao krajnja ili intermedijarna potrošnja i/ili promjena zaliha. Transakcije u nemonetarnom zlatu uključuju transakcije monetarnih vlasti zlatom koje nije sastavni dio njihovih inozemnih pričuva.

5.31. Ako monetarne vlasti dodaju nemonetarno zlato svojim udjelima u monetarnom zlatu ili oslobode monetarno zlato iz svojih udjela radi nemonetarnih svrha, smatra se da su monetizirali, odnosno demonetizirali zlato. Monetizacija i demonetizacija zlata se ne bilježe u financijskim računima; umjesto toga, promjena bilančnih pozicija evidentira se bilježenjem u računu ostalih promjena obujma aktive kao ponovna klasifikacija, tj. ponovna klasifikacija zlata kao dragocjenosti (AN.13) na monetarno zlato (AF.11) (vidjeti stavak 6.32.). Demonetizacija zlata bilježi se simetrično.

⁽³⁾ U određenim slučajevima, vrijednosnice osim dionica koje izdaje sektor ukupne države, a koji imaju dospijeće do pet godina mogu se klasificirati kao kratkoročne.

- 5.32. Depoziti, vrijednosnice i zajmovi iskazani u zlatu tretiraju se kao financijska aktiva koja ne uključuje monetarno zlato i razvrstava se zajedno sa sličnom financijskom aktivom u stranoj valuti u odgovarajućoj kategoriji.

Nemonetarni zlatni swapovi, to jest postupci koji uključuju privremenu zamjenu nemonetarnog zlata za depozite smatraju se kolateralnim zajmovima (vidjeti stavak 5.81. točku (e)).

Posebna prava vučenja (SDR) (F.12)

- 5.33. *Definicija:* Podkategorija posebna prava vučenja (F.12) sastoji se od svih transakcija posebnim pravima vučenja (AF.12), to jest sredstvima međunarodne pričuve koje stvara Međunarodni monetarni fond (MMF) i dodjeljuje ih svojim članovima u svrhu dopune postojećih sredstava pričuve.
- 5.34. Posebna prava vučenja ne smatraju se obvezama Međunarodnog monetarnog fonda i članovi Međunarodnog monetarnog fonda kojima se dodjeljuju posebna prava vučenja nemaju stvarnu (bezuvjetnu) obvezu vraćanja posebnih prava vučenja koja su im dodijeljena. Posebna prava vučenja imaju isključivo službeni vlasnici tih prava, koji su obično središnje banke i ona su prenosiva među sudionicima u Odjelu za posebna prava vučenja Međunarodnog monetarnog fonda i drugim vlasnicima koje odredi MMF (druge središnje banke i određene međunarodne agencije). Posebna prava vučenja predstavljaju zajamčeno i bezuvjetno pravo svakog vlasnika na dodatnu rezervnu aktivu, posebno strane valute.
- 5.35. Do promjena posebnih prava vučenja koja posjeduje neka monetarna vlast može doći uslijed transakcija posebnim pravima vučenja koje uključuju plaćanja ili primitke u posebnim pravima vučenja prema MMF-u ili od MMF-a, prema ostalim sudionicima ili od ostalih sudionika u MMF-ovom Odjelu za posebna prava vučenja, ili prema ostalim vlasnicima ili od ostalih vlasnika prava. One se bilježe u financijskim računima monetarnih vlasti, odnosno inozemstva. Promjene posebnih prava vučenja također mogu nastati radi promjena vrijednosti posebnih prava vučenja, što se bilježi u računu revalorizacije, ili radi dodjela ili ukidanja posebnih prava vučenja, što se bilježi u računu ostalih promjena u obujmu aktive (vidjeti stavak 6.27. točku (a)).

GOTOVINA I DEPOZITI (F.2)

- 5.36. *Definicija:* Kategorija „gotovina i depoziti” (F.2) sastoji se od svih transakcija u gotovini i depozitima (AF.2), to jest u gotovini u optjecaju i u svim vrstama depozita u nacionalnoj i stranoj valuti.
- 5.37. Kategorija F.2 dijeli se na tri podkategorije financijskih transakcija:
- (a) gotovina (F.21);
 - (b) prenosivi depoziti (F.22);
 - (c) ostali depoziti (F.29).

Razlikovanje prenosivih i neprenosivih depozita može biti teško i, s analitičkog stajališta, u nekim zemljama ne odveć korisno (razliku između depozita i zajmova vidjeti u stavcima 5.74. do 5.76.).

Gotovina (F.21)

- 5.38. *Definicija:* Podkategorija „gotovina” (F.21) sastoji se od svih transakcija gotovinom (AF.21), to jest novčanicama i kovanicama u optjecaju koje se obično koriste za plaćanje.
- 5.39. Podkategorija AF.21 uključuje:
- (a) novčanice i kovanice u optjecaju koje su izdale rezidentne monetarne vlasti;
 - (b) novčanice i kovanice u optjecaju koje su izdale nerezidentne monetarne vlasti i koje su u posjedu rezidenata.
- 5.40. Podkategorija AF.21 ne uključuje:
- (a) novčanice i kovanice koje nisu u optjecaju, na primjer, zaliha vlastitih novčanica središnje banke ili nagomilane rezerve novčanica za hitne slučajeve;
 - (b) prigodne kovanice koje se obično ne koriste za plaćanje.
- 5.41. Svi sektori i inozemstvo mogu držati gotovinu. Izdaje ju središnja banka, središnja država, inozemstvo, a u izuzetnim slučajevima druge novčane financijske institucije. Gotovina se smatra pasivom institucionalne jedinice koja ju je izdala.

Prenosivi depoziti (F.22)

- 5.42. *Definicija:* Podkategorija „prenosivi depoziti” (F.22) sastoji se od svih transakcija prenosivim depozitima (AF.22), to jest depozitima (u nacionalnoj ili stranoj valuti) koji se mogu neposredno pretvoriti u gotovinu ili koji su prenosivi putem čeka, bankovnog naloga, dugovnog zapisa ili na drugi način, bez bilo kakvog ograničenja ili kazne.
- 5.43. Podkategorija AF.22 uključuje prenosive depozite kod rezidentnih i nerezidentnih monetarnih financijskih institucija. Oni obuhvaćaju prenosive depozite između monetarnih financijskih institucija, poput depozita koje druge monetarne financijske institucije drže kod središnje banke kako bi ispunile uvjete u pogledu obvezne pričuve, u onoj mjeri u kojoj ti depoziti ostaju prenosivi, ili radne bilance i depozite u inozemnoj valuti kao swap aranžmane ili aranžmane između drugih monetarnih financijskih institucija.
- 5.44. Svi sektori i sektor inozemstva mogu držati prenosive depozite. Oni su pasiva i to uglavnom monetarnih financijskih institucija i inozemstva, a ponekad i države.

Ostali depoziti (F.29)

- 5.45. *Definicija:* Podkategorija „ostali depoziti” (F.29) sastoji se od svih transakcija ostalim depozitima (AF.29), to jest depozitima (u nacionalnoj ili stranoj valuti) koji nisu prenosivi depoziti. Ostali depoziti se ne mogu koristiti za plaćanja u svakom trenutku i ne mogu se pretvoriti u gotovinu ili prenosive depozite bez značajnih ograničenja ili kazne.
- 5.46. Podkategorija AF.29 uključuje:
- (a) oročene depozite. Ti depoziti nisu trenutačno raspoloživi zbog toga što podliježu određenom roku ili prethodnoj najavi prije podizanja. Oni uključuju, na primjer, depozite kod središnje banke kao oblik obveznih pričuva u onoj mjeri u kojoj ih deponenti ne mogu realizirati bez najave ili ograničenja;
 - (b) štedne depozite, štedne knjižice, štedne potvrde ili potvrde o depozitu, koji su neprenosivi ili je njihova prenosivost, iako teoretski moguća, vrlo ograničena;
 - (c) depozite koji su posljedica plana štednje ili ugovora. Ti depoziti obično uključuju obvezu deponenta na redovite uplate tijekom određenog razdoblja, a uplaćena glavnica i obračunata kamata postaju raspoloživi tek nakon protoka određenog roka. Ti se depoziti ponekad kombiniraju s odobravanjem, na kraju razdoblja štednje, zajmova koji su razmjerni akumuliranoj štednji u svrhu kupnje ili gradnje stambenog objekta;
 - (d) dokaze o depozitu koje izdaju štedne i kreditne udruge, građevinska društva, kreditne unije i slične ustanove, koji se ponekad nazivaju udjeli, a koji se pravno ili u praksi mogu otkupiti na zahtjev ili u relativno kratkom roku;
 - (e) plaćanja povratne marže koja se odnose na financijske izvedenice koji su obveze monetarnih financijskih institucija (vidjeti stavak 5.81. točku (c));
 - (f) kratkoročne sporazume o reotkupu (repo poslovi) koji su obveze monetarnih financijskih institucija (vidjeti stavak 5.81. točku (d)) ⁽⁴⁾.
- 5.47. Podkategorija AF.29 ne uključuje prenosive potvrde o depozitu i prenosive potvrde o štednji. Oni se razvrstavaju u kategoriju vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (AF.33).
- 5.48. Podkategorija AF.29 nadalje uključuje:
- (a) službene ECU-e koje drži središnja banka. Ta se financijska aktiva sastoji od ECU-a koje je izdao EMI na teret monetarnih pričuva središnjih banaka država članica u svrhu provedbe Sporazuma o EMS-u. Te ECU-e mogu koristiti EMI i središnje banke država članica kao sredstvo namire i za transakcije između njih i EMI-a. EMI može dodijeliti monetarnim vlastima trećih zemalja i međunarodnim monetarnim institucijama status ostalih imatelja ECU-a ⁽⁵⁾;

⁽⁴⁾ U Sustavu nacionalnih računa 1993. (11.32., 11.72. i 11.83.) sporazumi o reotkupu razvrstani su u kategoriju zajmova, osim ako ne uključuju bankovne obveze kada se razvrstavaju u kategoriju „nacionalne mjere novca u širokoj uporabi”; u ovom drugom slučaju, sporazumi o reotkupu razvrstani su u kategoriju „ostali depoziti”.

⁽⁵⁾ Članci 6.2. i 6.3. Protokola o statutu Europskoga monetarnog instituta koji je prilog Ugovoru o osnivanju Europske zajednice.

- (b) financijska potraživanja ili obveze središnje banke koje proizlaze iz vrlo kratkoročnih mehanizama financiranja i kratkoročnih mehanizama monetarnih potpora. Njima upravlja EMI ⁽⁶⁾;
 - (c) financijska potraživanja od MMF-a koja su sastavni dio međunarodnih rezervi i koja nisu zabilježena kao zajmovi. Ona se sastoje od MMF-ovih pozicija rezervnih tranši koje proizlaze iz plaćanja dijela članske pretplate u rezervnoj aktivi i neto uporabi valute članica od strane Fonda;
 - (d) obveze prema MMF-u koje nisu evidentirane kao zajam. One se sastoje od uporabe zajmova Fonda u okviru MMF-ovog računa općih rezervi; njima se mjeri iznos valute članice u MMF-u kojeg je članica obvezna reotkupiti.
- 5.49. Svi sektori i inozemstvo mogu držati ostale depozite. Oni su prvenstveno pasiva monetarnih financijskih institucija i inozemstva, ali i drugih sektora, na primjer, ukupne države (vidjeti stavke od 5.74. do 5.76.).

VRIJEDNOSNICE OSIM DIONICA (F.3)

- 5.50. *Definicija:* Kategorija „vrijednosnice osim dionica” (F.3) sastoji se od svih transakcija vrijednosnicama koji nisu dionice (AF.3), to jest financijska aktiva koja predstavlja financijske instrumente koji glase na donositelja, koji su obično prenosivi i s njima se trguje na sekundarnim tržištima ili koja se mogu utvrditi na tržištu i ne daju imatelju nikakva vlasnička prava u institucionalnoj jedinici koja ih izdaje.
- 5.51. Kategorija AF.3 obuhvaća financijsku aktivu koju obično čine isprave cirkularni dokumenti namijenjene za optjecaj i čija se nominalna vrijednost određuje u trenutku izdavanja. Ona uključuje mjenice, obveznice, potvrde o depozitu, komercijalne zapise, zadužnice, financijske izvedenice i slične instrumente kojima se trguje na financijskim tržištima (vidjeti stavke od 5.77. do 5.80. za razliku između vrijednosnica osim dionica i zajmova).
- 5.52. Svi sektori i inozemstvo mogu držati vrijednosnice osim dionica kao financijsku aktivu. Oni su obveze i to uglavnom financijskih i nefinancijskih društava, središnje, državne i lokalne uprave te inozemstva.
- 5.53. Kategorija F.3 se dijeli na dvije podkategorije financijskih transakcija ⁽⁷⁾:
- (a) vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.33);
 - (b) financijske izvedenice (F.34).

Vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.33)

- 5.54. *Definicija:* Podkategorija vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.33) sastoji se od svih transakcija vrijednosnicama osim dionica, isključujući financijske izvedenice (AF.33), to jest vrijednosnice osim dionica koji imatelju daju bezuvjetno pravo na fiksni ili ugovorom utvrđeni varijabilni novčani dohodak u obliku kuponskih plaćanja (kamata) i/ili navedenu fiksnu svotu na navedeni datum ili datume, ili počevši od datuma utvrđenog u trenutku izdavanja.
- 5.55. Podkategorija F.33 može se podijeliti, ako je to potrebno, na dvije podstavke financijskih transakcija:
- (a) kratkoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.331);
 - (b) dugoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.332);

⁽⁶⁾ Članak 6.1. druga alineja Protokola o statutu Europskoga monetarnog instituta koji je prilog Ugovoru o osnivanju Europske zajednice.

⁽⁷⁾ SNA 1993. (11.79., 11.80. i 11.81.) preporučuje alternativnu klasifikaciju transakcija vrijednosnica osim dionica po dospelosti na kratkoročne (F.31) i dugoročne (F.32). Međutim, SNA 1993. (11.82.) predviđa još jednu neobveznu dodatnu klasifikaciju transakcija vrijednosnica osim dionica kojom se odvojeno iskazuju transakcije financijskim izvedenicama ako su one važne sa stajališta analize i politike. Ova je druga opcija usvojena u ESA-i. Ona također olakšava povezanost s podkategorijom „dužničke vrijednosnice” prema definiciji iz Priručnika o bilanci plaćanja 1993., u kojem su dužničke vrijednosnice podijeljene na obveznice, srednjoročne dužničke instrumente, instrumente tržišta novca i financijske izvedenice. Oznake F.31 i F.32 se ne koriste u ESA-i, kako bi se izbjegla zamjena s oznakama iz SNA 1993.

Kratkoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.331)

- 5.56. *Definicija:* Podstavka kratkoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.331) sastoji se od svih transakcija kratkoročnim vrijednosnicama osim dionica, isključujući financijske izvedenice (AF.331), to jest vrijednosnicama osim dionica s kratkoročnim prvobitnim dospeljem (vidjeti stavak 5.22.), osim financijskih izvedenica.
- 5.57. Kratkoročne vrijednosnice osim financijskih izvedenica općenito se izdaju s diskontom.
- 5.58. Podstavka AF.331 uključuje:
- (a) trezorske zapise i ostale kratkoročne zapise koje izdaje ukupna država, uključujući one koje preuzimaju druge monetarne financijske institucije za zadovoljenje svojih potreba obvezne pričuve;
 - (b) prenosive kratkoročne zapise koje izdaju financijska i nefinancijska društva. Za takve se zapise koriste različiti nazivi: komercijalni zapisi, robne mjenice, promese, mjenice i potvrde o depozitu;
 - (c) kratkoročne vrijednosnice izdane na temelju sindiciranih kreditnih sporazuma (NIF);
 - (d) bankarske akcepte (BA). Bankarski akcept je operacija kojom jedno financijsko društvo prihvaća, potpisujući, robne mjenice ili mjenice koje izdaju nefinancijska društva i bezuvjetno obećanje da će se izvršiti plaćanje navedenog iznosa na navedeni datum. BA predstavlja bezuvjetno financijsko potraživanje vlasnika i bezuvjetnu obvezu financijskog društva koje ga akceptira. Protutransakcija financijskog društva je transakcija kratkoročnog zajma koji je to financijsko društvo odobrilo svom klijentu. Iz ovog se razloga preporučuje da se BA tretira kao stvarna obveza financijskog društva koje ga je akceptiralo, a kao financijsko sredstvo vlasnika, iako se možda nije izvela nikakva razmjena sredstava. U primjeni ove preporuke potrebna je fleksibilnost, kako bi se uvažile nacionalne prakse i različitosti u prirodi ovih instrumenata.
- 5.59. Podstavka AF.331 ne uključuje vrijednosnice čija je prenosivost, iako teoretski moguća, u praksi vrlo ograničena i koji se zbog toga prema potrebi razvrstavaju u podkategorije ostali depoziti (AF.29) ili kratkoročni zajmovi (AF.41) (vidjeti stavke 5.74. do 5.76.).

Dugoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.332)

- 5.60. *Definicija:* Podstavka „dugoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice” (F.332) (F.332) sastoji se od svih transakcija dugoročnim vrijednosnicama osim dionica, isključujući financijske izvedenice (AF.332), to jest vrijednosnice osim dionica s dugoročnim originalnim dospeljem (vidjeti stavak 5.22.), osim financijskih izvedenica.
- 5.61. Dugoročne vrijednosnice općenito se izdaju s kuponima.
- 5.62. Podstavka AF.332 uključuje:
- (a) obveznice koje glase na donositelja;
 - (b) subordinirane obveznice, koje se još nazivaju subordinirani dug;
 - (c) obveznice s mogućnošću izbora datuma dospelja, s tim da posljednji datum dospelja može biti duži od godinu dana;
 - (d) nedatirane obveznice ili perpetualne obveznice;
 - (e) obveznice s promjenljivom kamatnom stopom (FRN);
 - (f) vrijednosnice vezane uz indeks kod kojih je vrijednost glavnice vezana uz indeks cijene, cijenu robe ili indeks valutnog tečaja;
 - (g) obveznice s velikim diskontom ili obveznice bez kupona;
 - (h) euroobveznice. Emisija obveznica koja se istodobno plasira na tržište najmanje dviju zemalja, a iskazana je u valuti koja ne mora biti nijedna od valuta tih zemalja, obično putem međunarodnih sindikata financijskih društava nekoliko zemalja;
 - (i) privatno izdane obveznice, to jest obveznice ograničene bilateralnim sporazumima na određene ulagače, ako su barem potencijalno prenosive; ako nisu, tretiraju se kao dugoročni zajmovi;
 - (j) zajmove koji su postali *de facto* prenosivi. Ovo se treba tumačiti da znači tako samo ako se njima trguje na organiziranom sekundarnom tržištu (vidjeti stavak 5.79.);
 - (k) vrijednosnice koje proizlaze iz konverzije zajmova. Konverzija uključuje dvije financijske transakcije: likvidaciju zajma i stvaranje novih vrijednosnica;

- (l) zadužnice i obveznice koje se mogu konvertirati u dionice, bez obzira na to jesu li to dionice društva koje ih izdaje ili dionice nekog drugog društva, sve dok one još nisu konvertirane. Konverzija uključuje dvije financijske transakcije: likvidaciju zadužnice ili obveznice i emitiranje dionica. Ako se može odvojiti od temeljne obveznice, opciju zamjene treba smatrati posebnom financijskom aktivom koja se razvrstava u podkategoriju „financijske izvedenice” (AF.34) (vidjeti stavak 5.67. točku (a) i stavak 5.67. točku (b));
- (m) dionice koje nose fiksni dohodak, ali ne osiguravaju sudjelovanje u raspodjeli preostale vrijednosti društva u trenutku prestanka rada tog društva, uključujući preferencijalne dionice bez prava učešća.
- 5.63. Podstavka AF.332 uključuje, nadalje, financijsku aktivu koja se izdaju u sklopu sekuritizacije zajmova, hipoteka, duga po kreditnoj kartici, računa potraživanja i ostale financijske aktive. Ponekad se izdaje nova vrijednosnica kao zamjena za originalnu aktivu koja se likvidira. Kao alternativa ovome, originalna se aktiva može prenijeti na drugu institucionalnu jedinicu, a nova vrijednosnica zamjenjuje originalnu aktivu u originalnoj bilanci stanja institucionalne jedinice. U tom slučaju originalna aktiva treba se evidentirati u bilanci stanja nove institucionalne jedinice koja ih drži.
- 5.64. Podstavka F.332 ne uključuje:
- (a) transakcije vrijednosnicama u sklopu sporazuma o reotkupu. Sporazumi o reotkupu razvrstavaju se u podkategoriju „ostali depoziti” (vidjeti stavak 5.46. točku (f)) ili u kategoriju „zajmovi” (vidjeti stavak 5.81. točku (d)) ovisno o uključenim institucionalnim jedinicama. Vrijednosnica koja je uzajmljena ili podliježe reotkupu ne mijenja bilancu stanja i ostaje razvrstana u kategoriju AF.332;
- (b) transakcije neprenosivim vrijednosnicama. One se razvrstavaju u podkategoriju „dugoročni zajmovi”;
- (c) transakcije neprenosivim zajmovima, uključujući one koji su prodani trećim osobama, ali za koje ne postoji nijedno organizirano sekundarno tržište (vidjeti stavak 5.79.).

Financijske izvedenice (F.34)

- 5.65. *Definicija:* Podkategorija „financijske izvedenice” (F.34) sastoji se od svih transakcija financijskim izvedenicama (AF.34), to jest financijske aktive koja se temelji na različitim osnovnim instrumentima ili su iz njih izvedena. Osnovni instrument su obično neka druga financijska aktiva, ali može biti i roba ili indeks.
- 5.66. Financijske izvedenice smatraju se sekundarnim instrumentima, a budući da je izbjegavanje rizika često motiv za njihovo stvaranje, nazivaju se još i instrumentima za zaštitu od rizika. Samo oni sekundarni instrumenti koji imaju tržišnu vrijednost, radi toga što su utrživi ili se mogu odrediti na tržištu, predstavljaju financijsku aktivu u sustavu i razvrstani su u podkategoriju AF.34 (vidjeti stavak 5.05.).
- 5.67. Podkategorija AF.34 uključuje:
- (a) opcije, one s kojima se može trgovati i one s neslužbenog tržišta (OTC). Opcije su potencijalna aktiva koja vlasnicima daje pravo, ali ne nameće obvezu, na kupnju (u slučaju opcija kupnje) od izdavatelja opcije ili prodaju (u slučaju opcije prodaje) izdavatelju opcije (sastavljaču opcije) financijskih ili nefinancijskih sredstava (osnovni instrument) po unaprijed određenoj cijeni (ugovorna cijena) unutar određenog vremenskog razdoblja (američka opcija) ili na određeni datum (europska opcija). Kupac opcije plaća premiju (cijenu opcije) za obvezu sastavljača opcije da proda ili kupi navedeni iznos osnovnih sredstava ili da na zahtjev kupca osigura odgovarajuću naknadu. Po dogovoru se takva obveza tretira kao obveza sastavljača opcije zbog toga što cijena opcije predstavlja tekuće troškove koje sastavljač opcije ima radi otkupa njegove potencijalne obveze;
- (b) jamstva. Ona su oblik opcija kojima se može trgovati, a koje njihovim imateljima daju pravo na kupnju od izdavatelja jamstva (obično je to društvo) određenog broja dionica ili obveznica prema navedenim uvjetima za određeno vremensko razdoblje. Postoje još valutna jamstva, čija se vrijednost temelji na iznosu jedne valute koji je potreban za kupnju druge valute na dan isteka jamstva ili prije njega, kao i međudevizna jamstva vezana uz treće valute. Po dogovoru se smatra da je izdavatelju jamstva nastala obveza koja predstavlja tekuće troškove otkupa potencijalne obveze izdavatelja;
- (c) budućnosnice, ali samo ako imaju tržišnu vrijednost zbog toga što se njima može trgovati ili se mogu prebijati. Budućnosnice su preuzete obveze da će se isporučiti ili preuzeti isporuka navedene količine uobičajene kategorije robe, deviza

ili vrijednosnica po fiksnoj cijeni i prema navedenom datumu ili razdoblju isporuke. Budućnosnice se mogu temeljiti i na indeksu, a ne na određenoj financijskoj ili nefinancijskoj aktivi;

- (d) *swapovi*, ali samo ako imaju tržišnu vrijednost zbog toga što se njima može trgovati ili se mogu prebijati. Zamjene su ugovorni odnosi između dviju strana koje su se dogovorile o zamjeni, platnih tokova na isti iznos zaduženosti tijekom vremena i prema unaprijed određenim pravilima. Dvije najčešće vrste *swapova* su kamatni *swap* i valutni *swap*. Kamatni *swap* uključuje zamjenu plaćanja kamata različitog karaktera, poput fiksne kamatne stope za promjenljivu kamatnu stopu, dvije različite promjenljive kamatne stope, fiksne kamatne stope u jednoj valuti i promjenljive kamatne stope u drugoj itd. (vidjeti stavak 4.47.). Valutni *swap* uključuje zamjenu određenih iznosa dviju različitih valuta s kasnijim otplatama, koje uključuju i tokove kamata i tokove otplata tijekom vremena prema unaprijed određenim pravilima;
- (e) ugovore s terminskim tečajem (UTT), ali samo ako imaju tržišnu vrijednost zbog toga što se njima može trgovati ili se mogu prebijati. Ugovori s terminskim tečajem su ugovorni odnosi u kojima su se dvije strane, da bi se zaštitile od promjena kamatnih stopa, dogovorile da će se kamatna stopa, obračunata na fiktivni iznos glavnice koji se nikada ne mijenja, platiti na određeni datum namire. Plaćanja se odnose na razliku između dogovorene stope iz ugovora s terminskim tečajem i kamatne stope koja je uobičajena na tržištu u trenutku namire. Oni se u sustavu bilježe kao vlasnički dohodak (vidjeti stavak 4.47.).

5.68. Podkategorija AF.34 ne uključuje:

- (a) osnovni instrument na kojem se temelji financijska izvedenica;
- (b) reotkup plaćanja povratne marže u vezi s financijskim izvedenicama. One se svrstavaju u ostale depozite (AF.29) (vidjeti stavak 5.46. točku (e) ili zajmove (AF.4) (vidjeti stavak 5.81. točku (c), ovisno o uključenim institucionalnim jedinicama;
- (c) sekundarne instrumente, kojima se ne može trgovati i ne mogu se prebijati na tržištu.

ZAJMOVI (F.4)

5.69. *Definicija:* Kategorija „zajmovi” (F.4) sastoji se od svih transakcija zajmovima (AF.4), to jest od financijske aktive koja se stvara kada vjerovnici uzajmljuju sredstva dužnicima, bilo izravno ili preko brokera, a koja se dokazuju neprenosivim ispravama ili se ne dokazuju ispravama.

5.70. Općenito, zajmove karakteriziraju sljedeća svojstva:

- (a) uvjete nekog zajma određuje financijsko društvo koje odobrava zajam ili o njima pregovaraju zajmodavac i zajmoprimac, izravno ili preko brokera;
- (b) inicijativa u pogledu zajma obično potječe od zajmoprimca;
- (c) zajam je bezuvjetni dug vjerovniku koji se mora otplatiti na dan dospijeca i na koji se obračunava kamata.

5.71. Kategorija F.4 može se podijeliti, ako je to potrebno, na dvije podkategorije financijskih transakcija:

- (a) kratkoročni zajmovi (F.41);
- (b) dugoročni zajmovi (F.42).

Kratkoročni zajmovi (F.41)

5.72. *Definicija:* Podkategorija „kratkoročni zajmovi” (F.41) sastoji se od svih transakcija kratkoročnim zajmovima (AF.41), to jest zajmovima kod kojih je originalno dospijeće kratkoročno (vidjeti stavak 5.22.) i zajmovima koji se otplaćuju na zahtjev.

Dugoročni zajmovi (F.42)

5.73. *Definicija:* Podkategorija „dugoročni zajmovi” (F.42) sastoji se od svih transakcija dugoročnim zajmovima (AF.42), to jest zajmovima kod kojih je originalno dospijeće dugoročno (vidjeti stavak 5.22.).

- 5.74. Razlika između transakcija zajmovima (F.4) i transakcija depozitima (F.22, F.29) često se temelji na kriteriju od koga potječe inicijativa za transakciju. U slučajevima kada inicijativu preuzima zajmoprimac, transakcija se razvrstava u kategoriju zajmova. U slučajevima kada inicijativu preuzima zajmodavac, transakcija se razvrstava u jednu od podkategorija depozita. Međutim, kriterij inicijatora je obično stvar prosudbe.
- 5.75. Po dogovoru se kratkoročni zajmovi odobreni rezidentnim ili nerezidentnim monetarnim financijskim institucijama obično razvrstavaju u jednu od podkategorija depozita (AF.22, AF.29), dok se kratkoročni depoziti koje prihvaćaju rezidentne ili nerezidentne institucionalne jedinice s iznimkom monetarnih financijskih institucija obično razvrstavaju u podkategoriju kratkoročnih zajmova (AF.41). Stoga su depoziti pasiva, i to uglavnom rezidentnih i nerezidentnih monetarnih financijskih institucija (vidjeti stavke 5.44. i 5.49.) koje u sustavu obično nemaju obveze po kratkoročnim zajmovima.
- 5.76. Analitički bi moglo biti korisno dozvoliti iznimke od naprijed navedenih uobičajenih postupaka. Primjeri su štedni depoziti kod države i zamjene nemonetarnog zlata između monetarnih financijskih institucija (vidjeti stavak 5.81. točku (e))⁽⁸⁾.
- 5.77. Razlika između transakcija zajmovima (F.4) i transakcija vrijednosnicama osim dionica (F.3) može se temeljiti na stupnju utrživosti financijske aktive i njezinih implikacija.
- 5.78. Emisije vrijednosnica sastoje se od velikog broja istovjetnih isprava, od kojih svaka pokazuje zaokruženi iznos, a zajedno tvore ukupni pozajmljeni iznos. Za razliku od toga, zajmovi se u većini slučajeva dokazuju jednom ispravom, a transakcije zajmovima se obavljaju između jednog vjerovnika i jednog dužnika. Međutim, u slučaju sindiciranih zajmova, zajam odobrava nekoliko vjerovnika.
- 5.79. Postoji sekundarna trgovina zajmovima. Međutim, pojedinačnim zajmovima trguje se tek usputno. U slučajevima kada zajam postaje utrživ na organiziranom tržištu, treba ga razvrstati u kategoriju vrijednosnica osim dionica. Obično se radi o izričitoj zamjeni originalnog zajma (vidjeti stavak 5.62. točku (j) i stavak 5.62. točku (k)).
- 5.80. Standardne zajmove u većini slučajeva nude financijska društva i oni se obično odobravaju kućanstvima. Financijska društva određuju uvjete, a kućanstva mogu samo birati hoće li ih prihvatiti ili ne. Za razliku od ovog, uvjeti nestandardnih zajmova obično su rezultat pregovora između vjerovnika i dužnika. To je važan kriterij koji olakšava razliku između nestandardnih zajmova i vrijednosnica osim dionica. U slučaju javnih emisija vrijednosnica, uvjete emisije određuje zajmoprimac, eventualno nakon savjetovanja s bankom, odnosno glavnim upraviteljem. Međutim, u slučaju privatnih emisija vrijednosnica vjerovnik i dužnik pregovaraju o uvjetima emisije (vidjeti stavak 5.62. točku (i)).
- 5.81. Kategorija AF.4 uključuje:
- (a) stanja na tekućim računima, na primjer, interna salda unutar grupe između nefinancijskih društava i njihovih nerezidentnih tvrtki-kćeri, ali isključujući salda koja predstavljaju obveze monetarnih financijskih institucija koja su razvrstana u podkategorije depozita;
 - (b) stanja koja se odnose na zaposlenike zbog njihovog udjela u dobiti društava;
 - (c) plaćanja povratne marže u vezi s financijskim izvedenicama, koja su obveze institucionalnih jedinica s iznimkom monetarnih financijskih institucija (vidjeti stavak 5.46. točku (e));
 - (d) kratkoročne ugovore o reotkupu (REPO), koji su obveze institucionalnih jedinica s iznimkom monetarnih financijskih institucija (vidjeti stavak 5.46. točku (f)) i dugoročne ugovore o reotkupu;
 - (e) zajmove koji proizlaze iz *swapova* u nemonetarnom zlatu. To su ugovori koji uključuju privremenu zamjenu nemonetarnog zlata za depozite. Njihova ekonomska priroda slična je prirodi kolateralnog zajma u tome što kupac zlata daje prodavatelju predujam uz jamstvo zlatom za ugovoreno razdoblje i dobiva povrat u visini fiksne cijene kada se zlato reotkupi;
 - (f) zajmove koji su protustavke bankarskim akceptima (vidjeti stavak 5.58. točku (d));

⁽⁸⁾ Valutni *swapovi* između središnje banke i ostalih monetarnih financijskih institucija, to jest kada središnja banka stječe devize od druge monetarne financijske institucije u zamjenu za depozit kod središnje banke te postoji obveza kasnije obrnute transakcije, ne razvrstavaju se u kategoriju zajmova. Ovo je odstupanje od SNA 1993. (11.33).

- (g) financijski *leasing* i ugovore o kupoprodaji s obročnom otplatom cijene ⁽⁹⁾;
- (h) zajmove za financiranje trgovačkih kredita;
- (i) hipotekarne zajmove;
- (j) potrošačke zajmove;
- (k) *revolving* zajmove;
- (l) obročne zajmove;
- (m) zajmove plaćene kao jamstvo za ispunjenje određenih obveza.

5.82. Kategorija AF.4, nadalje, uključuje:

- (a) financijska potraživanja ili obveze koje proizlaze iz srednjoročne financijske pomoći za bilance plaćanja zemalja članica. Tim zajmovima upravlja EMI ⁽¹⁰⁾;
- (b) financijska potraživanja od MMF-a koja se dokazuju zajmovima na temelju Općih uvjeta posuđivanja ili na temelju posebnih sporazuma o posuđivanju s članovima.

Obveze prema MMF-u koje se dokazuju zajmovima na temelju kredita za strukturnu prilagodbu, proširenih aranžmana za strukturnu prilagodbu i uzajamnog fonda.

5.83. Kategorija AF.4 ne uključuje:

- (a) ostale račune potraživanja/obveza (AF.7), uključujući trgovačke kredite i predujmove (AF.71);
- (b) financijsku aktivu ili pasivu koje proizlaze iz vlasništva nerezidenata nad nepokretnom imovinom, poput zemljišta i građevinskih objekata. Razvrstavaju se u podstavku „ostali dionički kapital” (AF.513) (vidjeti stavak 5.95. točku (f)).

5.84. Zajmovi mogu biti financijska aktiva ili pasiva svih sektora i inozemstva. Međutim, monetarne financijske institucije obično nemaju u sustavu kratkoročnih obveza po zajmovima.

5.85. U sustavu se podkategorije kratkoročni zajmovi i dugoročni zajmovi ne dijele na podstavke. Bez obzira na to, s analitičkog stajališta može biti korisno podijeliti, posebno, dugoročne zajmove na potrošačke kredite ⁽¹¹⁾, hipotekarne zajmove ⁽¹²⁾ i ostale zajmove.

DIONICE I OSTALI VLASNIČKI UDJELI (F.5)

5.86. *Definicija:* Kategorija „dionice i ostali vlasnički udjeli” (F.5) sastoji se od svih transakcija dionicama i ostalim vlasničkim udjelima (AF.5), to jest financijskom aktivom koja predstavlja vlasnička prava na društva ili kvazi-društva. Ta financijska sredstva općenito daju pravo vlasnicima na udio u dobiti društava ili kvazi-društava te na udio u njihovoj neto imovini u slučaju likvidacije ⁽¹³⁾.

Dionice koje su ponuđene na prodaju, ali nisu preuzete prilikom emisije, ne bilježe se u sustavu. Dionice i ostale vlasničke udjele otkupljuje društvo izdavatelj u trenutku kupnje ili u trenutku zamjene za neto aktivu društva u slučaju njegove likvidacije.

⁽⁹⁾ Vidjeti Prilog II. „Zakup i kupovina trajnih dobara na otplatu”.

⁽¹⁰⁾ Članak 6.1. treća alineja Protokola o statutu Europskoga monetarnog instituta koji je prilog Ugovoru o osnivanju Europske zajednice.

⁽¹¹⁾ Potrošački krediti su zajmovi koji se odobravaju kućanstvima za namjene koje nisu povezane s njihovim poslom i zanimanjem. Hipotekarni zajmovi za financiranje gradnje ili kupovine kuće (među ostalim, zajmovi za premošćivanje) nisu uključeni. Namjera je da se potrošački krediti odnose isključivo na kredite za kupovinu roba i/ili usluga za individualnu potrošnju kućanstva. Moguće je da zbog različitih nacionalnih praksa bude potrebna nešto drukčija definicija.

⁽¹²⁾ Hipotekarni zajmovi su dugoročni zajmovi osigurani hipotekom na stambeni objekt koji koristi zajmoprimac za vlastito stanovanje. Moguće je da zbog različitih nacionalnih praksa bude potrebna nešto drukčija definicija.

⁽¹³⁾ Neto imovina u slučaju likvidacije definira se kao iznos imovine društva umanjen za sve obveze osim obveza prema samim vlasnicima u odnosu na njihov uloženi kapital.

- 5.87. Kategorija F.5 dijeli se na dvije podkategorije financijskih transakcija:
- (a) dionice i ostali vlasnički udjeli, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (F.51);
 - (b) dionice u uzajamnim fondovima (F.52).

Dionice i ostali vlasnički udjeli, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (F.51)

- 5.88. *Definicija:* Podkategorija „dionice i ostali vlasnički udjeli, isključujući dionice u uzajamnim fondovima” (F.51) sastoji se od svih transakcija dionicama i ostalim vlasničkim udjelima, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (AF.51), to jest financijskim sredstvima, osim dionicama u uzajamnim fondovima, koja predstavlja vlasnička prava na društva i kvazi-društva. Ta financijska sredstva općenito daju pravo vlasnicima na udio u dobiti društva ili kvazi-društva te na udio u njihovoj neto imovini u slučaju likvidacije.
- 5.89. Podkategorija F.51 može se podijeliti, ako je to potrebno, na tri podstavke financijskih transakcija:
- (a) dionice koje kotiraju na burzi, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (F.511);
 - (b) dionice koje ne kotiraju na burzi, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (F.512);
 - (c) ostali vlasnički udjeli (F.513).

Dionice koje kotiraju na burzi, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (F.511) i dionice koje ne kotiraju na burzi, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (F.512)

- 5.90. *Definicija:* Podstavka „dionice koje kotiraju na burzi, isključujući dionice u uzajamnim fondovima” (F.511) sastoji se od svih transakcija dionicama koje kotiraju na burzi, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (AF.511), a podstavka „dionice koje ne kotiraju na burzi, isključujući dionice u uzajamnim fondovima” (F.512) sastoji se od svih transakcija dionicama koje ne kotiraju na burzi, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (AF.512). Dionice obuhvaćaju stvarni interes u kapitalu društva u obliku vrijednosnica koji su u načelu prenosivi. Podstavka AF.511 obuhvaća dionice koje imaju cijenu i kotiraju na priznatoj burzi ili nekom drugom obliku sekundarnog tržišta, a podstavka AF.512 obuhvaća dionice koje ne kotiraju na burzi.
- 5.91. Podstavke AF.511 i AF.512 uključuju:
- (a) kapitalne dionice koje izdaju društva s ograničenom odgovornošću: to su vrijednosnice koji njihovim imateljima daju status suvlasnika i pravo na udio u raspodjeli ukupne dobiti, kao i na udio u neto imovini u slučaju likvidacije;
 - (b) otkupljene dionice u društvima s ograničenom odgovornošću: to su dionice čija je glavnica otplaćena, ali koje su zadržali njihovi imatelji koji su i nadalje suvlasnici i imaju pravo na udio u dobiti koja preostane nakon isplate dividendi na preostali upisani kapital, kao i na udio u eventualnom višku koji preostane nakon likvidacije, tj. u neto aktivima umanjenoj za preostali upisani kapital;
 - (c) dionice koje nose dividende, a koje izdaju društva s ograničenom odgovornošću: to su vrijednosnice:
 1. koje, prema zemlji i okolnostima u kojima su nastale, imaju različite nazive, kao što su osnivačke dionice, dionice koje nose dobit, dionice koje nose dividendu itd. i one nisu dio upisanog kapitala;
 2. koje, strogo uzevši, imateljima ne daju status suvlasnika, (pravo na udio u otplati upisanog kapitala, pravo na prinos od tog kapitala, pravo na glasovanje na skupštinama dioničara itd.);
 3. koje imateljima daju pravo na udio u dobiti koja preostane nakon isplate dividendi na upisani kapital te na dio eventualnog viška koji preostane nakon likvidacije;
 - (d) povlaštene dionice koje omogućavaju sudjelovanje u raspodjeli preostale vrijednosti nakon prestanka društva. One mogu, ali ne moraju kotirati na priznatoj burzi.
- 5.92. Podstavke AF.511 i AF.512 ne uključuju:
- (a) dionice koje su ponuđene na prodaju, ali nisu preuzete prilikom emitiranja. One se ne bilježe u sustavu;
 - (b) zadužnice i obveznice koje se mogu zamijeniti za dionice. One se u računima iskazuju u podkategoriji AF.33 do trenutka kada se zamijene (vidjeti stavak 5.62. točku (l));
 - (c) vlasničke udjele partnera s neograničenom odgovornošću (neograničeni partneri) u inkorporiranim partnerstvima. Oni su razvrstani u podstavku AF.513;
 - (d) državna ulaganja u kapital međunarodnih organizacija koje su pravno konstituirane kao društva s dioničkim kapitalom. Ona su razvrstana u podstavku AF.513(vidjeti stavak 5.95. točku (c)).

- 5.93. Podstavke F.511 i F.512 ne uključuju emisije bonusnih dionica, to jest doznačivanje novih dionica dioničarima razmjerno njihovim udjelima. Takva emisija, kojom se ne mijenja niti obveza društva prema dioničarima ni udio aktive koji svaki dioničar ima u društvu, ne predstavlja financijsku transakciju i ne bilježi se u sustavu (vidjeti stavak 6.56.). Isto vrijedi za emisije kod usitnjavanja dionica.

Ostali vlasnički udjeli (F.513)

- 5.94. *Definicija:* Podstavka „ostali vlasnički udjeli” (F.513) sastoji se od svih transakcija ostalim vlasničkim udjelima (AF.513), to jest svim oblicima vlasničkih udjela, osim onima koji su razvrstani u podstavke AF.511 i AF.512 te u podkategoriju AF.52.
- 5.95. Podstavka AF.513 uključuje:
- (a) sve oblike vlasničkih udjela u društvima koji nisu dionice:
 1. vlasničke udjele u inkorporiranim partnerstvima koje su upisali partneri s neograničenom odgovornošću;
 2. vlasničke udjele u društvima s ograničenom odgovornošću čiji su vlasnici partneri, a ne dioničari;
 3. kapital uloženi u neograničena ili ograničena partnerstva koja se priznaju kao nezavisni pravni subjekti;
 4. kapital uloženi u zadruge koje se priznaju kao nezavisni pravni subjekti;
 - (b) ulaganja države u kapital javnih poduzeća čiji kapital nije podijeljen u dionice, a koje se na temelju posebnog zakonodavstva priznaju kao nezavisni pravni subjekti (vidjeti stavak 2.16. točku (c));
 - (c) državna ulaganja u kapital međunarodnih i nadnacionalnih organizacija, s jednim izuzetkom MMF-a, čak i ako su one pravno konstituirane kao društva s dioničkim kapitalom (npr. Europska investicijska banka);
 - (d) financijska sredstva EMI-a koja se osiguravaju iz doprinosa nacionalnih središnjih banaka ⁽¹⁴⁾;
 - (e) kapital uloženi u financijska i nefinancijska kvazi-društva (vidjeti stavak 2.13. točku (f)). Iznos takvih ulaganja odgovara novim ulaganjima (u novcu ili u naturi) umanjanim za eventualna povlačenja kapitala (vidjeti stavak 4.61.);
 - (f) financijsku aktivu koju nerezidentne jedinice imaju u fiktivnim rezidentnim jedinicama (vidjeti stavak 2.15.) i obrnuto.

Dionice u uzajamnim fondovima (F.52)

- 5.96. *Definicija:* Podkategorija „dionice u uzajamnim fondovima” (F.52) sastoji se od svih transakcija dionicama u uzajamnim fondovima (AF.52), to jest dionicama koje emitira posebna vrsta financijskog društva, čija je isključiva svrha ulaganje prikupljenih sredstava na tržištu novca, tržištu kapitala i/ili u nekretnine.
- 5.97. Podkategorija AF.52 uključuje dionice koje emitiraju financijska društva, a koje se, ovisno o državi, nazivaju uzajamni fondovi, investicijski uzajamni fondovi na udjele, investicijska društva i druge programe kolektivnog ulaganja, npr. organizacije za kolektivno ulaganje u vrijednosnice (UCITS), bez obzira na to radi li se o otvorenim, poluotvorenim ili zatvorenim fondovima. Te dionice mogu, ali ne moraju kotirati na burzi. Kada ne kotiraju na burzi, obično se isplaćuju na zahtjev u vrijednosti koja odgovara njihovom udjelu u vlastitim sredstvima financijskog društva. Ta se vlastita sredstva redovno revaloriziraju na temelju tržišnih cijena različitih elemenata od kojih se sastoje.

TEHNIČKE PRIČUVE OSIGURANJA (F.6) ⁽¹⁵⁾

- 5.98. *Definicija:* Kategorija „tehničke pričuve osiguranja” (F.6) sastoji se od svih transakcija tehničkim pričuvama osiguranja (AF.6), to jest tehničkim pričuvama osiguravajućih društava i mirovinskih fondova (samostalnih i nesamostalnih), prema osiguranicima ili korisnicima kako je utvrđeno u Direktivi Vijeća 91/674/EEZ od 19. prosinca 1991. o godišnjim financijskim izvještajima i konsolidiranim izvještajima osiguravajućih društava ⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁴⁾ Članak 16.2. treća alineja Protokola o statutu Europskoga monetarnog instituta koji je prilog Ugovoru o osnivanju Europske zajednice.

⁽¹⁵⁾ Vidjeti Prilog III. o osiguranju radi opisa postupka sa socijalnim osiguranjem i ostalim osiguranjima u sustavu.

⁽¹⁶⁾ SL L 374, 31.12.1991., str. 7.-31.

- 5.99. Kategorija AF.6 obuhvaća:
- (a) neto vlasničke udjele kućanstava u pričuvmama životnog osiguranja;
 - (b) neto vlasničke udjele kućanstava u pričuvmama mirovinskih fondova;
 - (c) prijenosne premije osiguranja;
 - (d) pričuve za nenamirena potraživanja.
- 5.100. Tehničke pričuve osiguranja su financijska aktiva:
- (a) u slučaju osiguranika – u odnosu na neto vlasničke udjele kućanstava u pričuvmama životnog osiguranja i pričuvmama mirovinskih fondova te prijenosne premije osiguranja;
 - (b) u slučaju korisnika – u odnosu na pričuve za nenamirena potraživanja.
- 5.101. Tehničke pričuve osiguranja su pasiva:
- (a) osiguravajućih društava za životna ili neživotna osiguranja i samostalnih mirovinskih fondova uključenih u podsektor osiguravajućih društava i mirovinskih fondova (S.125);
 - (b) nesamostalnih mirovinskih fondova uključenih u sektore institucionalnih jedinica koje su ih osnovale.
- Pričuve ili slični fondovi koje su osnovali poslodavci s ciljem osiguranja mirovina zaposlenicima (nesamostalni mirovinski fondovi) uključuju se u kategoriju AF.6 samo ako se izračunavaju u skladu s aktuarskim kriterijima sličnim onima koje koriste osiguravajuća društva i samostalni mirovinski fondovi. U suprotnom, te se pričuve pokrivaju dionicama ili drugim vlasničkim udjelima koje emitira institucionalna jedinica koja uspostavlja te pričuve.
- 5.102. Kategorija AF.6 ne uključuje pričuve koje uspostavljaju institucionalne jedinice razvrstane u podsektor fondova socijalne sigurnosti (S.1314). Te pričuve u sustavu nisu obveze podsektora fondova socijalne sigurnosti.
- 5.103. Kategorija F.6 dijeli se na dvije podkategorije financijskih transakcija:
- (a) neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvmama životnog osiguranja i u pričuvmama mirovinskih fondova (F.611);
 - (b) prijenosne premije osiguranja i pričuve za nenamirene tražbine (F.62).

Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvmama životnog osiguranja i u pričuvmama mirovinskih fondova (F.61);

- 5.104. *Definicija:* Podkategorija „neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvmama životnog osiguranja i u pričuvmama mirovinskih fondova” (F.61) sastoji se od svih transakcija neto vlasničkim udjelima kućanstava u pričuvmama životnog osiguranja i u pričuvmama mirovinskih fondova (AF.61), to jest tehničkim pričuvmama koje uspostavljaju društva i kvazi-društva u svrhu namirenja predviđenih potraživanja i naknada nakon ispunjenja utvrđenih uvjeta.
- 5.105. Podkategorija F.61 dijeli se na dvije podstavke financijskih transakcija:
- (a) neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvmama životnog osiguranja (F.61);
 - (b) neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvmama mirovinskih fondova (F.612).

Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvmama životnog osiguranja (F.611)

- 5.106. *Definicija:* Podstavka neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvmama životnog osiguranja (F.611) sastoji se od svih transakcija neto vlasničkim udjelima kućanstava u pričuvmama životnog osiguranja (AF.611), to jest tehničkim pričuvmama za neprotekle rizike i tehničkim pričuvmama za police osiguranja sa sudjelovanjem u dobiti, iz kojih se isplaćuje osigurana vrijednost po isteku polica životnog osiguranja sa sudjelovanjem u dobiti ili sličnih polica.

- 5.107. Podstavka AF.611 uključuje pričuve životnog osiguranja, pričuve za udjele u dobiti i popuste te tehničke pričuve za police životnog osiguranja kod kojih rizik ulaganja snose osiguranici kako je utvrđeno člancima 27., 29. i 31. Direktive Vijeća 91/674/EEZ od 19. prosinca 1991. o godišnjim financijskim izvještajima i konsolidiranim izvještajima osiguravajućih društava.
- 5.108. Transakcije neto vlasničkim udjelima kućanstava u pričuvama životnog osiguranja sastoje se od povećanja umanjjenih za odbitke, koje treba razlikovati od dobitaka ili gubitaka od nominalnih udjela koji su ostvareni, odnosno nastali od investiranih sredstava osiguravajućih društava (vidjeti stavak 6.57.).

Povećanja se sastoje od:

- (a) stvarno uplaćenih premija zarađenih tijekom tekućeg računovodstvenog razdoblja;
- (b) uvećanih za dodatke na premiju koji odgovaraju dohotku od ulaganja sredstava pričuva, a koji se pripisuje osiguranicima;
- (c) umanjjenih za troškove usluge kod životnog osiguranja.

Odbici se sastoje od:

- (a) iznosa plativih osiguranicima po policama životnog osiguranja i sličnim policama kada one isteknu i od iznosa plativih korisnicima u slučaju smrti osiguranih osoba;
- (b) uvećanih za isplate otkupne vrijednosti po policama koje se otkupe prije njihova isteka.

- 5.109. Pričuve životnog osiguranja su financijska aktiva rezidentnih i nerezidentnih kućanstava, a pasiva rezidentnih i nerezidentnih osiguravajućih društava.

U slučaju kolektivnog osiguranja koje zaključuju na primjer tvrtke u korist svojih zaposlenika, vjerovnicima se smatraju zaposlenici, a ne poslodavac, budući da se oni smatraju stvarnim osiguranicima.

Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova (F.612)

- 5.110. *Definicija:* Podstavka „neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova” (F.612) sastoji se od svih transakcija neto vlasničkim udjelima kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova (AF.612), to jest tehničkim pričuvama koje drže samostalni i nesamostalni mirovinski fondovi koje su osnovali poslodavci i/ili zaposlenici ili skupine samozaposlenih osoba s ciljem osiguranja mirovina za zaposlenike ili samozaposlene osobe.
- 5.111. Transakcija neto vlasničkim udjelom kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova sastoji se od povećanja umanjjenih za odbitke, koje treba razlikovati od dobitaka ili gubitaka od nominalnih udjela ostvarenih, odnosno nastalih od investiranih sredstava mirovinskih fondova (vidjeti stavak 6.57.).

Povećanja se sastoje od:

- (a) stvarnih doprinosa koje u mirovinske fondove uplaćuju zaposlenici, poslodavci, samozaposlene osobe ili druge institucionalne jedinice u korist pojedinaca ili kućanstava koji imaju potraživanja glede tih sredstava i koji su zarađeni tijekom tekućeg računovodstvenog razdoblja;
- (b) uvećanih za dodatke na doprinose koji odgovaraju dohotku zarađenom od ulaganja sredstava pričuva mirovinskih fondova, a koji se pripisuje kućanstvima koji sudjeluju u tim fondovima;
- (c) umanjjenih za troškove usluga tijekom razdoblja upravljanja fondovima.

Odbici se sastoje od:

- (a) socijalnih naknada koje su jednake iznosima plativim umirovljenicima ili njihovim uzdržavanicima u obliku redovitih isplata, ili drugih naknada;

(b) uvećanih za socijalne naknade koje se sastoje od jednokratnih iznosa plativih osobama u trenutku umirovljenja.

- 5.112. Transakcije neto vlasničkim udjelom kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova ne uključuju aktivu koja je radi preoblikovanja jednog fonda u drugi prenesena iz nesamostalnih mirovinskih fondova u samostalne mirovinske fondove koji su razvrstani u podsektor osiguravajućih društava i mirovinskih fondova (S.125). Ovaj događaj treba bilježiti u kategoriju „promjene u klasifikaciji i strukturi sektora” (K.12.1) u računu ostalih promjena u obujmu aktive (vidjeti stavak 6.30.).
- 5.113. Pričuve mirovinskih fondova su financijska aktiva rezidentnih ili nerezidentnih kućanstava, a ne financijska aktiva institucionalnih jedinica koje njima upravljaju.

Pretplate premije osiguranja i pričuve za nenamirena potraživanja (F.62)

- 5.114. *Definicija:* Podkategorija „pretplate premija osiguranja i pričuve za nenamirena potraživanja” (F.62) sastoji se od svih transakcija pretplatnim premijama osiguranja i pričuvama za nenamirena potraživanja (AF.62), to jest tehničkim pričuvama koje uspostavljaju osiguravajuća društva i mirovinski fondovi (samostalni i nesamostalni) za:
- (a) iznos koji predstavlja dio ukupno upisane premije i koji treba biti alociran tijekom narednog obračunskog razdoblja (pretplate premija osiguranja);
 - (b) ukupni procijenjeni konačni trošak svih potraživanja koja proizlaze od događaja nastalih do kraja obračunskog razdoblja, bez obzira jesu li ona prijavljena ili ne, umanjen za već plaćene iznose u odnosu na ta potraživanja (naknade za nenamirena potraživanja).
- 5.115. Pretplate premije osiguranja proizlaze iz činjenice da se premije osiguranja uglavnom plaćaju na početku razdoblja osiguranja, a to se razdoblje obično ne poklapa sa samim računovodstvenim razdobljem. Zbog toga, na kraju računovodstvenog razdoblja kada se sastavlja bilanca stanja, dijelovi premija osiguranja koji se plaćaju za vrijeme računovodstvenog razdoblja namijenjeni su za pokriće rizika koji će nastati u idućem razdoblju. Pretplate premije osiguranja utvrđuju se na temelju omjera neproteklog rizika i preostalog vremena do isteka ugovora o osiguranju.

U financijskom računu, pretplate premije osiguranja zabilježene kao transakcije između osiguranika i osiguravajućih društava sastoje se od onih dijelova premija koji su plativi u tekućem računovodstvenom razdoblju, a namijenjeni su pokriću neproteklih rizika koji mogu nastupiti tijekom idućeg razdoblja.

- 5.116. Pretplate premije osiguranja su financijska aktiva osiguranika. Ako se te pretplate premije odnose na životno osiguranje, osiguranici su rezidentna ili nerezidentna kućanstva. Ako se one odnose na neživotno osiguranje, osiguranici mogu pripadati bilo kojem sektoru gospodarstva ili inozemstvu. Premije osiguranja ili socijalni doprinosi koje plaćaju osiguranici mogu se uzeti kao kriterij za raspoređivanje pretplate premija osiguranja među sektorima gospodarstva i inozemstva.
- 5.117. Pričuve za nenamirena potraživanja su pričuve koje osiguravajuća društva drže u svrhu pokrića iznosa koje očekuju da će morati isplatiti u odnosu na potraživanja koja još nisu ustanovljena, na primjer zbog toga što su u procesu razmatranja. Valjana potraživanja koje osiguravajuća društva priznaju smatraju se plativima u trenutku nastanka događaja koji daje povoda za nastanak potraživanja, bez obzira na vrijeme koje je potrebno za obradu dotičnog potraživanja.
- 5.118. Pričuve za nenamirena potraživanja su financijska aktiva korisnika, koja mogu pripadati bilo kojem sektoru gospodarstva ili inozemstva.
- 5.119. Podkategorija AF.62 uključuje pričuve za prijenosne premije, ostale tehničke pričuve, pričuve za nenamirene tražbine i pričuve za kolebanje šteta prema definiciji iz članka 25., 26., 28. i 30. Direktive Vijeća 91/674/EEZ od 19. prosinca 1991. o godišnjim financijskim izvještajima i konsolidiranim izvještajima osiguravajućih društava.

OSTALI RAČUNI POTRAŽIVANJA/OBVEZA (F.7)

- 5.120. *Definicija:* Kategorija „ostali računi potraživanja/obveza (F.7)” sastoji se od svih transakcija ostalim računima potraživanja/obveza (AF.7), to jest od financijskih potraživanja koja nastaju kao protustavka financijskoj ili nefinancijskoj transakciji u slučajevima kada postoji vremenska razlika između te transakcije i odgovarajućeg plaćanja.

- 5.121. Kategorija F.7 uključuje transakcije financijskim potraživanjima koja proizlaze iz prijevremenog ili zakašnjelog plaćanja za transakcije robama ili uslugama, transakcije raspodjele ili sekundarnu trgovinu financijskom aktivom. One se sastoje od protutransakcija u slučaju da je plaćanje dospjelo, ali još nije plaćeno. U ovu se kategoriju također razvrstavaju dugovanja koja proizlaze iz dohotka koji se akumulira tijekom vremena i dospjelih neplaćenih obveza.
- 5.122. Kategorija F.7 ne uključuje:
- (a) statistička odstupanja, osim vremenskih razlika između transakcija robom i uslugama, transakcija raspodjele ili financijskih transakcija i odgovarajućih plaćanja;
 - (b) stavke o kojima nema dovoljno podataka da bi se mogle razvrstati. Razvrstavanje se mora temeljiti na bilo kakvom raspoloživom podatku;
 - (c) stavke o kojima nema apsolutno nikakvih spoznaja na što se odnose;
 - (d) različite stavke bilance plaćanja opisane kao neto greške i propusti;
 - (e) prijevremena ili zakašnjela plaćanja (uključujući dospjele neplaćene obveze) u slučaju nastanka financijske aktive ili iskupa pasive, osim onih razvrstanih u kategoriju F.7. Oni se i dalje razvrstavaju u svoju kategoriju.
- 5.123. Kategorija F.7 dijeli se na dvije podkategorije financijskih transakcija:
- (a) trgovački krediti i predujmovi (F.71);
 - (b) ostali računi potraživanja/obveza, isključujući trgovačke kredite i predujmove (F.79).

Trgovački krediti i predujmovi (F.71)

- 5.124. *Definicija:* Podkategorija „trgovački krediti i predujmovi (F.71)” sastoji se od svih transakcija trgovačkim kreditima i predujmovima (AF.71), to jest od financijskih potraživanja koja proizlaze iz direktne kreditne ekspanzije dobavljačima i kupcima za transakcije dobrima i uslugama i plaćanja predujmova za radove koji su u tijeku ili će se pokrenuti, a koji su u svezi s takvim transakcijama.
- 5.125. Podkategorija AF.71 uključuje:
- (a) financijska potraživanja koja se odnose na isporuku robe ili usluga gdje plaćanje još nije izvršeno;
 - (b) trgovačke kredite koje je preuzelo faktoring poduzeće, osim u slučaju kada se smatraju zajmom;
 - (c) najamninu za građevinske objekte koja se akumulira tijekom vremena;
 - (d) dospjele neplaćene obveze za robe i usluge, kada se one ne iskazuju kao zajam.
- 5.126. Podkategorija AF.71 ne uključuje zajmove za financiranje trgovačkih kredita. Oni se razvrstavaju u kategoriju AF.4 (vidjeti stavak 5.81. točku (h)).
- 5.127. Trgovački krediti i predujmovi mogu biti financijska aktiva ili financijska pasiva svih sektora i inozemstva.

Ostali računi potraživanja/obveza, isključujući trgovačke kredite i predujmove (F.79)

- 5.128. *Definicija:* Podkategorija „ostali računi potraživanja/obveza, isključujući trgovačke kredite i predujmove (F.79)” sastoji se od svih transakcija ostalim računima potraživanja/obveza, isključujući trgovačke kredite i predujmove (AF.79), to jest od financijska potraživanja koja nastaju uslijed vremenskih razlika između transakcija raspodjele ili financijskih transakcija na sekundarnom tržištu i odgovarajućeg plaćanja. Ona također uključuje financijska potraživanja u odnosu na dohodak koji se akumulira tijekom vremena.
- 5.129. Podkategorija AF.79 uključuje financijska potraživanja nastala kao rezultat vremenskih razlika između nastalih transakcija i plaćanja izvršenih, na primjer, za:
- (a) poreze;
 - (b) socijalne doprinose;
 - (c) nadnice i plaće;

- (d) zakupnine za zemljište i podzemnu aktivnu;
 - (e) dividende;
 - (f) kamate;
 - (g) transakcije financijskom aktivom na sekundarnom tržištu.
- 5.130. Po mogućnosti, financijska transakcija koja je protustavka obračunatim kamatama na financijsku aktivnu (vidjeti stavak 5.17.) trebala bi se bilježiti kao reinvestirana u tu financijsku aktivnu. Međutim, bilježenje kamata mora biti u skladu s nacionalnom praksom. Ako se obračunate kamate ne bilježe kao reinvestirane u financijsku aktivnu, treba ih razvrstati u podkategoriju F.79.
- 5.131. Na dan dospijeća plaćanja kamata bilježe se dvije financijske transakcije (vidjeti stavak 5.17.): prvo, u slučaju plaćanja, transakcija u financijskoj aktivnoj koja se koristi za plaćanje ili, u slučaju neplaćanja, povećanje dospjele obveze plaćanja kamata treba bilježiti u okviru podkategorije F.79; drugo, financijska protutransakcija kojom se smanjuje neto financijska potraživanja vjerovnika prema dužniku.

PODSJETNA STAVKA: IZRAVNO STRANO ULAGANJE (F.m)

- 5.132. *Definicija:* Izravno strano ulaganje (F.m) sastoji se od svih transakcija izravnog stranog ulaganja (AF.m), to jest od ulaganja koje uključuje dugoročni odnos koji odražava trajni interes neke rezidentne institucionalne jedinice u jednom gospodarstvu („izravni ulagač”) u institucionalnoj jedinici rezidentnoj u gospodarstvu koje nije gospodarstvo ulagača („poduzeće u koje se izvršava izravno ulaganje”). Namjera izravnog ulagača je zadobiti znatan utjecaj na upravljanje poduzećem koje ima sjedište u nekom drugom gospodarstvu. Izravno ulaganje uključuje početnu transakciju između izravnog ulagača i poduzeća u koje se izvršava izravno ulaganje, kao i sve daljnje kapitalne transakcije između njih i povezanih poduzeća, inkorporiranih i neinkorporiranih ⁽¹⁷⁾.
- 5.133. Transakcije financijskom aktivom i pasivom koje čine izravno strano ulaganje bilježe se u okviru odgovarajućih kategorija financijskih transakcija, tj. zajmova (F.4), dionica i ostalog dioničkog kapitala (F.5) i ostalih računa potraživanja/obveza (F.7). Međutim, iznosi izravnog stranog ulaganja koji su uključeni u svaku od tih kategorija moraju se također bilježiti posebno kao podsjetna stavka.

RAČUNOVODSTVENA PRAVILA ZA FINACIJSKE TRANSAKCIJE

VREDNOVANJE

- 5.134. Financijske transakcije se bilježe u transakcijskim vrijednostima, to jest vrijednostima u nacionalnoj valuti u kojima se dotična financijska aktiva i/ili pasiva stvara, likvidira, zamjenjuje ili preuzima između institucionalnih jedinica, ili između institucionalnih jedinica i inozemstva, a na osnovi komercijalnih kriterija.
- 5.135. Financijske transakcije i njihove financijske i nefinancijske protutransakcije bilježe se u istoj transakcijskoj vrijednosti. Mogu se predvidjeti tri mogućnosti:
- (a) financijska transakcija je transakcija sredstvom plaćanja u nacionalnoj valuti (vidjeti stavke 5.04. i 5.23.): transakcijska vrijednost jednaka je iznosu razmijenjenog sredstva plaćanja;
 - (b) financijska transakcija je transakcija sredstvom plaćanja u stranoj valuti (vidjeti stavke 5.04. i 5.23.), a protutransakcija nije transakcija sredstvom plaćanja u nacionalnoj valuti: transakcijska vrijednost jednaka je iznosu razmijenjenog sredstva plaćanja pretvorenog u nacionalnu valutu primjenom tržišnog tečaja koji je važeći u trenutku plaćanja;
 - (c) niti financijska transakcija ni njezina protutransakcija nisu transakcije sredstvom plaćanja (vidjeti stavak 5.04.): transakcijska vrijednost označava se tekućom tržišnom vrijednošću angažirane financijske aktive i/ili pasive.
- 5.136. Transakcijska vrijednost se odnosi na određenu financijsku transakciju i njezinu protutransakciju. Načelno, transakcijsku vrijednost treba jasno razlikovati od vrijednosti koja se temelji na cijeni kotiranoj na tržištu, objektivnoj tržišnoj cijeni ili bilo kojoj cijeni koja je namijenjena izražavanju općenitosti cijena za kategoriju slične ili čak identične financijske aktive i/ili pasive. Međutim, u slučajevima kada je protutransakcija financijskoj transakciji, na primjer, transfer i stoga se financijska transakcija obavlja iz drugih razloga, a ne isključivo tržišnih, transakcijska vrijednost se označava tekućom tržišnom vrijednošću angažirane financijske aktive i/ili pasive.

⁽¹⁷⁾ Referentna definicija izravnog stranog ulaganja OECD-a, treće izdanje.

- 5.137. Transakcijska vrijednost ne uključuje troškove usluge, pristojbe, provizije i slična plaćanja za usluge koje se pružaju pri obavljanju transakcija; ona se bilježe kao plaćanja za usluge. Porezi na financijske transakcije također su isključeni i tretiraju se kao porezi na usluge u okviru poreza na proizvode. Kada financijska transakcija podrazumijeva novi nastanak obveza, transakcijska vrijednost jednaka je iznosu nastale obveze bez eventualnog plaćenog predujma kamata. Isto tako, kada obveza prestaje, transakcijska vrijednost i za vjerovnika i za dužnika mora odgovarati umanjenoj obvezi.

Posebni kriteriji za vrednovanje nekih podkategorija financijskih transakcija

5.138. Vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (F.33)

- (a) Kada izdavatelji prodaju vrijednosnice preko upisivača vrijednosnica ili drugih posrednika, a oni se zatim prodaju krajnjim ulagačima po većim cijenama, financijsku aktivu i pasivu treba bilježiti u vrijednostima koje plaćaju ulagači. Razlike između iznosa koje plaćaju ulagači i onih koje primaju izdavatelji treba tretirati kao plaćanja za usluge koje izdavatelji plaćaju upisivačima vrijednosnica.
- (b) Emisije vrijednosnica bilježe se u vrijednosti emisije. Kada se vrijednosnice emitiraju uz diskont ili uz premiju, u računima se kao stvarna vrijednost emisije bilježe prihodi izdavatelja u trenutku prodaje, a ne nominalna vrijednost. Razlika između vrijednosti emisije i otkupne vrijednosti tretira se kao kamata koja je obračunata tijekom trajanja vrijednosnice.
- (c) Obveznice s velikim diskontom ili obveznice bez kupona trebale bi se tretirati kao vrijednosnicama emitiranim uz diskont. Kamata se akumulira tijekom razdoblja valjanosti obveznica i tretira kao kamata reinvestirana u te obveznice (vidjeti stavak 4.46.).
- (d) Kada se dugoročni vrijednosnice emitiraju uz diskont, koji nije velik, razlika između vrijednosti emisije i otkupne vrijednosti može se imputirati na dan emisije.
- (e) U slučaju vrijednosnica kod kojih je vrijednost glavnice vezana na indeks cijena, indeks cijene robe ili indeks valutnog tečaja, cijena emisije vrijednosnica bilježi se kao glavnica, a plaćanje indeksa koje se vrši periodično i/ili na dan dospijea tretira se kao kamata koja se akumulira tijekom razdoblja valjanosti vrijednosnica, a protutransakcija se bilježi kao reinvestiranje u vrijednosnice, osim dionica, u financijskom računu.
- (f) Ulaganje u vrijednosnice koje su u optjecaju na sekundarnom tržištu bilježi se u iznosu cijene koja kotira na burzi ili u iznosu tržišne cijene.
- (g) Vrijednosnice koje su dospjele bilježe se u iznosu otkupne vrijednosti, koja uključuje otkupne premije, ali isključuje plaćanja lutrije, kao i premije na štednju koje se bilježe kao kamata.
- (h) Konverziju obveznica u dionice treba tretirati kao prodaju obveznica i kupovinu dionica (vidjeti stavak 5.62. točku (l)). Transakcijska vrijednost se izračunava iz tržišne vrijednosti prodanih obveznica, što eventualno podrazumijeva vlasnički dobitak ili gubitak od dionica koji treba bilježiti na računu revalorizacije (vidjeti stavak 6.54.).

5.139. Financijske izvedenice (F.34)

- (a) Sekundarna trgovina opcijama i zatvaranje opcija prije isporuke uključuju financijske transakcije. Ako je iz jedne opcije proizašla isporuka, ta se opcija može izvršiti ili ne izvršiti. U slučajevima kada se opcija izvršava, moguće je da postoji plaćanje sastavljača opcije vlasniku opcije u iznosu koji je jednak razlici između opće tržišne cijene angažirane aktive i ugovorene cijene ili, alternativno, moguće je stjecanje ili prodaja temeljne financijske ili nefinancijske aktive koja se bilježi po općoj tržišnoj cijeni i protutransakcije plaćanja između vlasnika opcije i sastavljača opcije, koja je jednaka ugovorenoj cijeni. Razlika između opće tržišne cijene temeljne aktive i ugovorne cijene u oba slučaja jednaka je vrijednosti unovčavanja opcije, to jest cijeni opcije po dospelju. U slučajevima kada se opcija ne izvršava, ne obavlja se nikakva transakcija. Međutim, sastavljač opcije ostvaruje vlasnički dobitak, a vlasnik opcije ostvaruje vlasnički gubitak kojeg treba bilježiti na računu revalorizacije.
- (b) Financijske izvedenice, osim opcija, obično uključuju ugovore kojima se dvije strane dogovaraju o zamjeni određene aktive, bilo da se radi o trajnim materijalnim i nematerijalnim ili financijskim sredstvima, u određenom budućem vremenskom trenutku ili trenucima. Transakcije koje se moraju bilježiti u odnosu na takve financijske izvedenice uključuju sve vrste trgovanja ugovorima, kao i neto vrijednost izvršenih transakcija. Može se javiti i potreba za bilježenjem transakcija

koje su u vezi s uspostavljanjem ugovora o derivatnim instrumentima. Međutim, u mnogim slučajevima, dvije stranke zaključuju ugovor bez ikakvog plaćanja jedne stranke drugoj stranci; u tim slučajevima vrijednost transakcije kojom se uspostavlja ugovor je nula i nije potrebno nikakvo knjiženje u financijskom računu.

- (c) Sve iskazane provizije koje plaćaju ili primaju brokери ili drugi posrednici za sklapanje ugovora o opcijama, budućnosnicama, *swapova* i drugih ugovora o derivatnim izvedenicama, tretiraju se kao plaćanja za usluge u odgovarajućim računima. Tokovi plaćanja kamata koji proizlaze iz ugovora o *swapovima* bilježe se kao vlasnički dohodak, dok se otplate glavnice bilježe kao transakcije odgovarajućim osnovnim instrumentom u sklopu financijskog računa. Ne smatra se da dvije stranke u poslu zamjene pružaju uslugu jedna drugoj, ali se svako plaćanje trećoj osobi za dogovaranje zamjene tretira kao plaćanje za uslugu (vidjeti stavak 4.47.). Iako se načelno može smatrati da premija plaćena prodavatelju opcije uključuje troškove za uslugu, u praksi često nije moguće razlikovati element usluge. Zbog toga punu cijenu treba bilježiti kao stjecanje financijske aktive od strane kupca i kao nastanak pasive prodavatelja.
- (d) Ako ugovori o *swapu* uključuju zamjenu iznosa glavnice, kao što je na primjer slučaj valutnih *swapova*, početnu zamjenu treba bilježiti kao transakciju osnovnim instrumentom koji se zamjenjuje, a ne kao transakciju financijskim izvedenicama (F.34). U tom trenutku se implicitno stvara financijska izvedenica s nultom početnom vrijednošću. Kasnije će vrijednost financijske izvedenice uključivati najmanje sljedeće elemente:
1. tekuću tržišnu vrijednost razlike između očekivanih budućih tržišnih vrijednosti iznosa glavnice koji će se ponovno zamijeniti i iznosa glavnice koji su navedeni u ugovoru; i
 2. tekuću tržišnu vrijednost budućeg toka svih kamata i ostalih tokova novca navedenih u ugovoru.

Promjene vrijednosti financijske izvedenice tijekom vremena trebaju se bilježiti u računu revalorizacije.

Kasnije ponovne zamjene glavnice obavljaju se prema uvjetima ugovora o zamjeni i mogu podrazumijevati financijska sredstva koja se zamjenjuju po cijeni različitoj od uobičajene tržišne cijene takvih sredstava. Protutransakcija plaćanja između stranaka iz ugovora o zamjeni bit će ona koja je navedena u ugovoru. Tada je razlika između tržišne cijene i ugovorne cijene jednaka likvidacijskoj vrijednosti aktive/pasive koja vrijedi na dan dospijeca i mora se bilježiti kao transakcija financijskim izvedenicama (F.34). Ova konačna transakcija financijskom izvedenicom i svaki konačni neto tok kamata mora odgovarati ukupnom revalorizacijskom dobitku ili gubitku tijekom trajanja ugovora o zamjeni. Ovaj je postupak analogan onome koji je naveden za opcije koje dovode do isporuke (vidjeti naprijed navedenu točku (a)).

5.140. **Dionice i drugi vlasnički udjeli, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (F.51)**

- (a) Nove dionice se bilježe u vrijednosti emisije, koja obično odgovara nominalnoj vrijednosti uvećanoj za premiju na emisiju.
- (b) Transakcije dionicama u optjecaju moraju se bilježiti u iznosu vrijednosti transakcije. Kada ona nije poznata, može se približno izračunati pomoću burzovne kotacije ili tržišne cijene za kotirane dionice i pomoću knjigovodstvene vrijednosti za nekotirane dionice.
- (c) Sitne dividendne dionice vrednuju se po cijeni navedenoj u prijedlogu izdavatelja o visini dividende.
- (d) Emisije bonusnih dionica ne bilježe se u sustavu (vidjeti stavak 5.93.). Međutim, u slučajevima kada emisija bonusnih dionica uključuje promjene ukupne tržišne vrijednosti dionice nekog društva, te se promjene moraju bilježiti u računu revalorizacije (vidjeti stavak 6.56.).
- (e) Transakcijska vrijednost drugih vlasničkih udjela (F.513) je iznos sredstava koji su vlasnici prenijeli na svoja društva ili kvazi-društva. U nekim slučajevima sredstva se mogu prenijeti preuzimanjem obveza tog društva ili kvazi-društva.

5.141. **Dionice u uzajamnim fondovima (F.52)**

- (a) Transakcije dionicama u uzajamnim fondovima uključuju vrijednost neto doprinosa koji se uplaćuju u fond.
- (b) Vlasnički dohodak, umanjen za troškove poslovanja, koji su primili uzajamni fondovi i koji se raspoređuje dioničarima, čak i ako se ne vrši raspodjela, ima protustavku u financijskom računu pod kategorijom dionica u uzajamnim fondovima. Učinak je da se prihod od imovine reinvestira.

VRIJEME BILJEŽENJA

- 5.142. Financijske transakcije i njihove protutransakcije moraju se bilježiti u istom vremenskom trenutku.
- 5.143. Kada je protutransakcija financijskoj transakciji nefinancijska transakcija, obje se bilježe u trenutku kada se obavlja nefinancijska transakcija. Primjerice, kada se za prodaju robe ili usluga uzima trgovački kredit, ovu financijsku transakciju treba bilježiti kada se izvršavaju bilježenja na odgovarajućem nefinancijskom računu.
- 5.144. Kada je protutransakcija financijskoj transakciji također financijska transakcija, mogu se predvidjeti tri mogućnosti:
- (a) obje financijske transakcije su transakcije sredstvima plaćanja (vidjeti stavak 5.04.): one se bilježe u trenutku kada je izvedeno prvo plaćanje;
 - (b) samo jedna od dvije financijske transakcije je transakcija sredstvom plaćanja (vidjeti stavak 5.04.): one se bilježe u trenutku kada je izvedeno plaćanje;
 - (c) nijedna od dvije financijske transakcije nije transakcija sredstvom plaćanja (vidjeti stavak 5.04.): one se bilježe u trenutku kada se izvede prva financijska transakcija.

PRIKUPLJANJE PODATAKA O FINANCIJSKIM TRANSAKCIJAMA IZ PROMJENA U BILANCAMA STANJA

- 5.145. U slučajevima kada osnovni statistički podaci o financijskim transakcijama nisu raspoloživi, podaci o financijskim transakcijama mogu se prikupiti na temelju promjena u financijskim bilancama stanja, to jest promjena iznosa financijske aktive koja se drži i nedospjele pasive, između bilance stanja na kraju financijske godine i bilance stanja na početku financijske godine. Razlika između iznosa financijskih transakcija i promjena u financijskim bilancama stanja sastoji se od stavki u računu revalorizacije i računu ostalih promjena u obujmu sredstava.

*Prilog 5.1.***Veza s mjerama novca**

- 5.146. U ovom se Prilogu objašnjava metoda koja omogućuje iskazivanje mjera novca u bilancama stanja i financijskim računima.
- 5.147. Definicije mjera novca koje se primjenjuju razlikuju se od zemlje do zemlje i u vremenu. Osim toga, te se definicije ne moraju nužno temeljiti na klasifikaciji financijske aktive i klasifikaciji sektora koji su određeni u sustavu. Stoga mjere novca nisu određene u sustavu.
- 5.148. Pri uključivanju mjera novca u bilance stanja i financijske račune javljaju se sljedeći problemi. Prvo, mjere novca mogu se sastojati od elemenata koji ne odgovaraju razredima, to jest kategorijama, podkategorijama i podstavkama financijske aktive i pasive kako je određeno u sustavu. Primjerice, mjera novca može uključivati samo podrazred kategorije „gotovina i depoziti” (AF.2). Taj se podrazred može odrediti podatkom o dospijeću i/ili podatkom o institucionalnim jedinicama koje drže ili izdaju gotovinu i depozite. Drugo, mjere novca mogu implicirati sektore stvaranja novca, držanja novca i novčano neutralne sektore koji se ne mogu sastojati od sektora i podsektora koji su utvrđeni u sustavu. Treće, izvori podataka koji se koriste za sastavljanje monetarnih agregata mogu se u praksi razlikovati od izvora podataka koji se koriste za sastavljanje bilanci stanja i financijskih računa tih sektora i inozemstva.
- 5.149. Da bi se mogla utvrditi mjera novca MX u bilancama stanja ili financijskim računima, potrebno je dodatno podijeliti svaki razred i financijske aktive i pasive koja je utvrđena u sustavu, u dvije podkategorije:
- (a) MX_i : podkategorija financijske aktive (pasive) razvrstana u razred i i uključena u mjeru novca MX;
 - (b) MX_{-i} : podkategorija financijske aktive (pasive) razvrstana u razred i, ali nije uključena u mjeru novca MX;

U praksi, neki razredi financijske aktive (pasive) nisu obuhvaćeni niti širom definicijom mjera novca, primjerice, monetarno zlato i specijalna prava vučenja (AF.1) ili tehničke rezerve osiguranja (AF.6). Zato će MX_1 i MX_6 iznositi nula, to jest raščlamba AF.1 u MX i MX_{-1} ili raščlamba AF.6 u MX_6 i MX_{-6} nije potrebna.

- 5.150. Mjera novca MX jednaka je zbroju svih podrazreda financijske aktive MX_i sektora koji drže novac, a MX je jednaka zbroju svih podrazreda obveza MX_i sektora koji stvaraju novac.
- 5.151. Glavna je prednost ove metode njezina fleksibilnost. U slučajevima kada se mijenja definicija mjere novca, moraju se prilagoditi samo raščlambe nekih razreda financijske aktive i pasive u MX_i i MX_{-i} .

MJERE NOVCA U BILANCAMA STANJA ILI FINANCIJSKIM RAČUNIMA

Financijska aktiva sektora koji drže novac			Pasiva sektora koji stvaraju novac	
Ukupno	Pregled po sektorima		Pregled po sektorima	Ukupno
		AF.1		
		AF.2		
		od čega MX_2		
		MX_{-2}		
		AF.3		
		AF.33		
		od čega MX_{33}		
		MX_{-33}		
		AF.34		
		od čega MX_{34}		
		MX_{-34}		
		AF.4		
		AF.41		
		od čega M_{41}		
		MX_{-41}		
		AF.42		
		od čega M_{42}		
		MX_{-42}		
		AF.5		
		AF.51		
		od čega M_{51}		
		MX_{-51}		
		AF.52		
		od čega M_{52}		
		MX_{-52}		
		AF.6		
		AF.7		
		AF.71		
		od čega M_{71}		
		MX_{-71}		
		AF.79		
		Zbroj financijske aktive i pasive od čega MX		

POGLAVLJE 6.

OSTALI TOKOVI

- 6.01. Ostali tokovi obuhvaćaju potrošnju fiksnog kapitala (K.1), povećanje i smanjenje nefinancijske neproizvedene aktive (K.2) i ostale promjene aktive (od K.3 do K.12).

Ostale promjene aktive sastoje se od različitih vrsta promjena aktive, pasive i neto vrijednosti koje nisu rezultat transakcija zabilježenih u kapitalnim i financijskim računima. One obuhvaćaju ostale promjene obujma (od K.3 do K.10 i K.12) i vlasničke dobitke i gubitke (K.11).

POTROŠNJA FIKSNOG KAPITALA (K.1)

- 6.02. *Definicija:* Potrošnja fiksnog kapitala (K.1) predstavlja veličinu iskorištene fiksne aktive tijekom promatranog razdoblja kao rezultat normalnog trošenja i uporabe i predviđenog zastarijevanja, uključujući rezervirana sredstva za gubitke fiksne aktive kao rezultat slučajne štete protiv koje se može osigurati.
- 6.03. Potrošnja fiksnog kapitala mora se računati za svu fiksnu aktivu (osim životinja), uključujući i opipljivu i neopipljivu fiksnu aktivu kao što su troškovi traženja ruda i računalni programi, značajnija poboljšanja na neproizvedenoj aktivni i troškovi prijenosa vlasništva vezani uz neproizvedenu aktivu.
- 6.04. Potrošnju fiksnog kapitala (koju treba razlikovati od amortizacije dozvoljene u porezne svrhe ili amortizacije prikazane u poslovnim knjigama) treba procijeniti na osnovi stanja fiksne aktive i vjerojatnog prosječnog ekonomskog životnog vijeka različitih kategorija tih roba. Za izračunavanje stanja fiksne aktive, preporučuje se metoda stalne inventarizacije (PIM, Perpetual Inventory Method) gdje god nedostaju izravni podaci o stanju fiksne aktive. Stanje fiksne aktive treba vrednovati prema kupovnim cijenama tekućeg razdoblja.

Gubici fiksne aktive koji nastaju kao rezultat slučajne štete i protiv kojih se može osigurati, uzimaju se u obzir pri izračunu prosječnog vijeka uporabe svih dobara. Za gospodarstvo u cjelini može se očekivati da stvarna uobičajena šteta uslijed nesretnog slučaja u danom računovodstvenom razdoblju bude jednaka ili približna prosječnoj vrijednosti. Međutim, za pojedinačne jedinice i skupine jedinica, stvarna uobičajena i prosječna šteta uslijed nesretnog slučaja može biti različita. U tom se slučaju, za pojedine sektore, svaka razlika bilježi kao ostale promjene obujma fiksne aktive.

Potrošnja fiksnog kapitala izračunava se prema „proporcionalnoj” metodi, prema kojoj se vrijednost fiksne aktive otpisuje po konstantnoj stopi tijekom čitavog vijeka trajanja robe.

Međutim, ovisno o tijeku smanjenja efikasnosti fiksne aktive, moguće je zahtijevati izračunavanje potrošnje fiksnog kapitala prema metodi geometrijske amortizacije.

- 6.05. U sustavu računa, potrošnja fiksnog kapitala se bilježi ispod svake izravnavajuće stavke, koja je iskazana bruto i neto. Bilježenje u „bruto” iznosu znači da nema oduzimanja potrošnje fiksnog kapitala, dok bilježenje u „neto” iznosu znači nakon oduzimanja potrošnje fiksnog kapitala.

POVEĆANJA UMANJENA ZA SMANJENJA NEFINANCIJSKE NEPROIZVEDENE AKTIVE (K.2)

- 6.06. *Definicija:* Nefinancijska neproizvodna aktiva ⁽¹⁾ obuhvaća zemlju i ostalu opipljivu neproizvedenu aktivu koje se može koristiti u proizvodnji dobara i usluga te neopipljivu neproizvedenu aktivu.
- 6.07. Zemljište se pobliže označuje kao sama zemlja, uključujući tlo koje je pokriva i pridružene površinske vode ⁽¹⁾. Pridružene površinske vode uključuju sve unutarnje vode (rezervoare, jezera, rijeke itd.) nad kojima se mogu izvršavati vlasnička prava.

⁽¹⁾ Za definiciju sredstava, vidjeti Prilog 7.1. poglavlju 7.

6.08. U zemljište nisu uključene sljedeće stavke:

- (a) zgrade ili drugi objekti koji se nalaze na zemljištu ili preko njega prolaze (ceste, tuneli i slično);
- (b) vinogradi, voćnjaci ili drugi nasadi drveća i svih usjeva koji se uzgajaju i slično;
- (c) podzemna aktiva;
- (d) nekultivirani biološki resursi;
- (e) izvori vode ispod zemlje.

Stavke (a) i (b) su proizvedena fiksna aktiva, dok stavke (c), (d) i (e) pripadaju opipljivoj neproizvedenoj aktivi.

6.09. Povećanje i smanjenje zemlje vrednuju se po tekućim tržišnim cijenama nastalim u vrijeme povećanja/smanjenja. Transakcije zemlje bilježe se u istoj vrijednosti i u računima kupca i u računima prodavatelja. U ovu vrijednost nisu uključeni troškovi prijenosa vlasništva nad zemljištem, koji se tretiraju kao bruto investicije u fiksni kapital.

6.10. Povećanje i smanjenje ostale opipljive neproizvedene aktive podrazumijeva podzemnu aktivu, neuzgojene biološke resurse i izvore vode. Podzemna aktiva uključuje rezerve ugljena, nafte i plina te rezerve kovinskih i nekovinskih ruda ^(?).

6.11. Povećanje i smanjenje ostale opipljive neproizvedene aktive vrednuju se po tekućim tržišnim cijenama nastalim u vrijeme povećanja/smanjenja. Povećanje i smanjenje ne uključuju s njima povezane troškove prijenosa vlasništva. Oni se bilježe kao bruto investicije u fiksni kapital.

6.12. Neopipljiva nefinancijska neproizvedena aktiva sastoji se od patenata, zakupa ili drugih prenosivih ugovora, kupljenog *goodwill* i ostale neopipljive neproizvedene aktive. Takvi zakupi se odnose na zemljište, podzemnu aktivu te stambene i nestambene zgrade ^(?). Daljnji primjeri uključuju prenosive ugovore sa sportašima i ugovore o autorskom djelu. Vrijednost povećanja i smanjenja zakupa ili drugih prenosivih ugovora sastoji se od plaćanja prvobitnim ili kasnijim stanarima, ili zakupnicima kada se zakupi ili koncesije prodaju ili prenesu na druge institucionalne jedinice. Vrijednost povećanja i smanjenja neopipljive neproizvedene aktive ne uključuje s njima povezane troškove prijenosa vlasništva. Troškovi prijenosa vlasništva su sastavni dio bruto investicija u fiksni kapital.

6.13. Stjecanje umanjeno za otuđenje nefinancijske neproizvodne aktive bilježe se u kapitalnom računu sektora, računu ukupnog gospodarstva i računu inozemstva.

OSTALE PROMJENE U AKTIVI (od K.3 do K.12)

6.14. *Definicija:* Ostale promjene u aktivi su tokovi koji nisu rezultat transakcija zabilježenih na kapitalnom i financijskom računu. Razlikuju se dvije vrste ostalih promjena. Prva vrsta se sastoji od promjena obujma aktive. Druga vrsta se sastoji od promjena vrijednosti aktive, pasive i neto vrijednosti uslijed promjena razine i strukture cijena koje rezultiraju vlasničkim dobicima ili gubicima.

OSTALE PROMJENE OBUJMA (od K.3 do K.10 i K.12)

6.15. Ostale promjene obujma su tokovi s različitim funkcijama. Jedna vrlo važna funkcija je dozvoljavanje određenoj aktivi da uđe i napusti sustav normalnim tijekom događaja – primjerice, ulaz i izlaz prirodno nastale aktive. To je važno za bilježenje otkrivanja, trošenja i propadanja prirodne aktive. Druga funkcija je bilježenje učinka izvanrednih, neočekivanih događaja koji utječu na ekonomsku korist te aktive.

^(?) Za definiciju sredstava, vidjeti Prilog 7.1. poglavlju 7.

- 6.16. Ostale promjene obujma obuhvaćaju devet kategorija:
- (a) ekonomsko nastajanje neproizvedene aktive (K.3);
 - (b) ekonomsko nastajanje proizvedene aktive (K.4);
 - (c) prirodan rast nekultiviranih bioloških resursa (K.5);
 - (d) ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive (K.6);
 - (e) gubici zbog nepogoda (K.7);
 - (f) nenadoknađene zapljene (K.8);
 - (h) ostale promjene obujma nefinancijske aktive, D.N. (K.9);
 - (i) ostale promjene obujma financijske aktive i pasive, D.N. (K.10);
 - (j) promjene u klasifikaciji i strukturi (K.12).

EKONOMSKO NASTAJANJE NEPROIZVEDENE AKTIVE (K.3)

- 6.17. Ekonomsko nastajanje nefinancijske neproizvedene aktive (K.3) predstavlja povećanje obujma ove vrste aktive koje nije rezultat proizvodnje.

Pod tim se podrazumijeva:

- (a) bruto povećanja razine iskoristivih podzemnih resursa: dokazane rezerve ugljena, nafte, prirodnog plina, kovinskih ruda ili nekovinskih ruda koje su ekonomski iskoristive. Ovo također obuhvaća povećanja rezervi čije iskorištavanje postaje ekonomično kao rezultat tehnološkog napretka ili promjena relativnih cijena;
- (b) transferi ostale prirodne aktive prema ekonomskoj aktivnosti: prirodno nastali entiteti koji mijenjaju status kako bi kvalificirali kao ekonomska aktiva, ekonomska aktiva kao entiteti nad kojima su uspostavljena vlasnička prava od strane institucionalne jedinice i iz kojih njihovi vlasnici mogu izvući ekonomske koristi (primjerice, iskorištavanje prašuma, prijenos zemljišta s divljeg ili zapuštenog stanja na zemljište koje se može staviti u gospodarsku uporabu, isušivanje tla);
- (c) kvalitativne promjene neproizvedene aktive uslijed promjena u ekonomskoj uporabi. Promjene kvalitete tretiraju se kao promjene obujma. Promjene kvalitete ovdje zabilježene nastaju kao protustavka promjenama ekonomske uporabe koje se prikazuju kao promjene u klasifikaciji (vidjeti stavak 6.32.) – primjerice, od obrađene zemlje do građevinskog zemljišta;
- (d) nastajanje neopipljive neproizvedene aktive. Neopipljiva, nefinancijska, neproizvedena aktiva nastaje kadu se patentiraju subjekti ili kada se zaključuju prenosivi ugovori. Također, kada se poduzeća prodaju po cijenama koje prelaze njihovu neto vrijednost (vidjeti stavak 7.05.), višak kupovne cijene iznad neto vrijednosti je aktiva „kupljeni goodwill”. Goodwill koji nije evidentiran kupoprodajom ne smatra se ekonomskom aktivom.

EKONOMSKO NASTAJANJE PROIZVEDENE AKTIVE (K.4)

- 6.18. Ekonomsko nastajanje proizvedene aktive (K.4) nastaje u slučaju robe koja nije zabilježena u bilancama stanja. Priznavanje njihove značajne ili posebne vrijednosti je ono što se smatra ekonomskim nastajanjem i bilježi se na računu ostalih promjena u obujmu aktive.

Ekonomsko nastajanje proizvedene aktive uključuje:

- (a) dragocjenosti, kao što su drago kamenje i umjetnički predmeti, kada se prvi put iskazuje visoka vrijednost ili umjetnički značaj nekih predmeta koji nisu već bilježeni u bilanci stanja;
- (b) povijesne spomenike, kada se prvi put iskazuje poseban arheološki, povijesni ili kulturni značaj nekog objekta ili lokaliteta koji nije već bilježen u bilanci stanja.

PRIRODNI RAST NEKULTIVIRANIH BIOLOŠKIH RESURSA (K.5)

- 6.19. Prirodni rast nekultiviranih bioloških resursa (K.5) nije pod izravnim nadzorom, nadležnošću i upravljanjem institucionalne jedinice i stoga nije proizvodnja. Povećanje takve ekonomske aktive, poput neposječenog prirodnog drva ili riba u ušću rijeke, stoga se treba smatrati ekonomskim nastajanjem.

- 6.20. Prirodni rast bi se trebao bilježiti kao nastajanje (K.5); iscrpljivanje tih izvora treba bilježiti kao ekonomsko nestajanje (K.61). Međutim, u praksi se prirodni rast može bilježiti samo u neto izrazu, jer su fizičke mjere, koje su vjerojatno jedina raspoloživa osnovica za bilježenje, zapravo, neto mjere.

EKONOMSKO NESTAJANJE NEPROIZVEDENE AKTIVE (K.6)

- 6.21. Ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive (K.6) uključuje:
- (a) iscrpljivanje prirodne ekonomske aktive (K.61), koje obuhvaća smanjivanje naslaga podzemne aktive i iscrpljivanje nekultiviranih bioloških resursa obuhvaćenih granicama aktive u granice sredstava (vidjeti stavak 6.19.);
 - (b) ostalo ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive (K.62):
 1. ostala smanjenja razine iskoristivih podzemnih resursa (ponovne procjene iskoristivosti uslijed tehnoloških promjena ili promjena relativnih cijena);
 2. kvalitativna promjena neproizvedene aktive uslijed promjena ekonomske uporabe;
 3. propadanje neproizvedene aktive uslijed ekonomske aktivnosti. Obuhvaćeno je propadanje zemljišta, vodenih izvora i u načelu ostale prirodne aktive;
 4. otpis kupljenog *goodwill*, otkaz prenosivih ugovora i istek zaštite patenta.

GUBICI ZBOG NEPOGODA (K.7)

- 6.22. Gubici zbog nepogoda (K.7), koje se bilježe kao ostale promjene u obujmu aktive, rezultat su zasebnih i prepoznatljivih događaja velikih razmjera, koji mogu uništiti stavke unutar bilo koje kategorije ekonomske (nefinancijske ili financijske) aktive.
- 6.23. Takvi događaji uključuju veće potrese, erupcije vulkana, plimne valove, izuzetno snažne uragane, suše i ostale prirodne katastrofe; rat, pobune i ostale političke događaje; tehnološke nesreće poput velikih toksičnih izljeva ili oslobađanja radioaktivnih čestica u zrak.

Ovdje su naročito uključeni:

- (a) pogoršanje kvalitete zemljišta uzrokovano neuobičajenim poplavlivanjem ili oštećenjima uslijed djelovanja vjetra;
- (b) uništenje kultiviranih sredstava uslijed suše ili izbijanja bolesti;
- (c) uništenje zgrada, opreme ili dragocjenosti u šumskim požarima ili potresima;
- (d) slučajno uništenje valute ili vrijednosnica na donositelja, kao posljedica prirodnih katastrofa ili političkih događaja.

NENADOKNAĐENE ZAPLJENE (K.8)

- 6.24. Nenadoknađene zapljene (K.8) javljaju se kada država ili neka druga institucionalna jedinica oduzme aktivu drugoj institucionalnoj jedinici, uključujući nerezidentne jedinice, bez potpune nadoknade, zbog razloga koji ne uključuju plaćanje poreza, novčanih kazni ili sličnih nameta. Nenadoknađeni dio takvih jednostranih zapljena nije kapitalni transfer koji se bilježi na kapitalnom računu.

OSTALE PROMJENE OBUJMA NEFINANCIJSKE AKTIVE D.N. (K.9)

- 6.25. Pod ostalim promjenama obujma nefinancijske aktive (K.9), koje nisu drugdje zabilježene, bilježe se učinci neočekivanih događaja na ekonomsku korist izvedenu iz aktive.

Uključeni su:

- (a) nepredviđeno zastarijevanje. Potrošnja fiksnog kapitala ne obuhvaća nepredviđeno zastarijevanje fiksne aktive, a uključeni iznos za njeno uobičajeno očekivano zastarijevanje može biti i manji od stvarnog zastarijevanja. Stavke stoga moraju biti ispravljene za smanjenje vrijednosti fiksne aktive zbog uvođenja naprednije tehnologije;
- (b) razlike između naknada uključenih u potrošnju fiksnog kapitala za uobičajenu štetu i stvarne gubitke. Potrošnja fiksnog kapitala ne obuhvaća nepredvidivu štetu, a iznos uključen za uobičajenu očekivanu štetu može biti manji (ili veći) od stvarne štete. Stoga je potrebno izvršiti korekciju za nepredvidiva smanjenja (ili povećanja vrijednosti fiksne aktive uslijed navedenih događaja);
- (c) propadanje fiksne aktive koja nije uključena u potrošnju fiksnog kapitala: smanjenje vrijednosti fiksne aktive od primjerice, nepredvidivih utjecaja kiselosti zraka i kiselih kiša na pročelja zgrada i karoserije vozila;
- (d) napuštanja proizvodnih objekata prije njihova završetka ili stavljanja u ekonomsku uporabu;
- (e) izvanredni gubici inventara (primjerice, zbog šteta uslijed požara, pljački, zaraženosti žitnih zaliha insektima);
- (f) statistička razlika kod nefinancijske aktive između završne bilance stanja i odgovarajuće početne bilance stanja.

OSTALE PROMJENE OBUJMA FINANCIJSKE AKTIVE I PASIVE, D.N.(K.10)

6.26. Bilo koja promjena financijske aktive i pasive koja nije rezultat financijskih transakcija zabilježenih na financijskom računu, koja nije dijelom vlasničkih dobitaka/gubitaka zabilježenih na računu revalorizacije, koja nije promjena u klasifikaciji i strukturi i nije nastala kao gubitak zbog nepogode i nenadoknađenih zapljena, mora biti zabilježena ovdje.

6.27. Kategorija K.10 uključuje:

- (a) alokaciju i ukidanje posebnih prava vučenja (PPV) (AF.12) (vidjeti stavke od 5.33. do 5.35.): Za posebna prava vučenja ne postoji čak ni fiktivna obveza. Stoga se mehanizam po kojem se stvaraju posebna prava vučenja (naziva se još i alokacija posebnih prava vučenja) i po kojem ona prestaju (otkazi posebnih prava vučenja), ne tretira kao mehanizam koji dovodi do transakcija, nego kao stavka na računu ostalih promjena obujma aktive. Alokacije posebnih prava vučenja povećavaju financijsku aktivu monetarnih vlasti, a otkazi posebnih prava vučenja smanjuju njihovu financijsku aktivu;
- (b) ostale promjene obujma koje se odnose na mirovinske fondove s definiranim mirovinskim naknadama. Programi definiranih mirovinskih naknada su oni u kojima je zajamčena ona visina mirovinskih naknada koja je obećana zaposlenicima koji sudjeluju u fondu. Naknade se izračunavaju pomoću određene formule, uzimajući u obzir dužinu radnog staža zaposlenika i plaću i ne ovise u potpunosti o aktivni fonda. Za programe definiranih naknada, stavka na računu ostalih promjena obujma aktive obuhvaća promjene u aktuarski utvrđene obveze koje su posljedica promjena u strukturi naknada, a koje treba razlikovati od promjena u sastavu dobi i radnog staža korisnika. Primjeri promjena strukture naknada uključuju promjene formule, smanjenja zakonske dobi umirovljenja ili financiranje godišnjeg povećanja (obično se označava kao konstanta x posto godišnje) budućih mirovina ili svih mirovina u tijeku plaćanja;
- (c) izvanredne gubitke valute ili vrijednosnica na donositelja zbog, primjerice, štete uslijed požara ili krađe;
- (d) otpise ili djelomično smanjenja loših dugova od strane vjerovnika. Jednostrano priznavanje vjerovnika da se financijska aktiva više ne može naplatiti zbog stečaja ili drugih čimbenika i automatsko povlačenje tih financijskih sredstava iz bilance vjerovnika potrebno je bilježiti pod ovim naslovom zajedno s poništavanjem protustavke u pasivi dužnika. Međutim, u slučajevima kada je institucionalnu jedinica dužnik pod nadzorom vjerovnika, otpis ili smanjenje duga vjerovnika, koji nije posljedica bankrota, bilježi se u računima akumulacije;
- (e) statističke razlike financijske aktive i pasive, između završne bilance stanja i odgovarajuće početne bilance stanja.

6.28. Kategorija K.10 ne uključuje:

- (a) otpust duga uzajamnim sporazumom između dužnika i vjerovnika (otпуст ili oprost duga): tretira se kao transakcija između vjerovnika i dužnika (vidjeti stavak 4.165. točku (f) i stavak 5.16.), a ne kao ostale promjene obujma;

(b) nepriznavanje duga: jednostrani otkaz obveze dužnika ne knjiži se u sustavu.

PROMJENE U KLASIFIKACIJI I STRUKTURI (K.12)

- 6.29. Promjene u klasifikaciji i strukturi (K.12) podrazumijevaju promjene u klasifikaciji sektora i strukturi institucionalnih jedinica (K.12.1) te promjene u klasifikaciji aktive i pasive (K.12.2).

PROMJENE U KLASIFIKACIJI I STRUKTURI SEKTORA (K.12.1)

- 6.30. Preklasifikacijom institucionalne jedinice iz jednog sektora u drugi prenosi se cijela njezina bilanca stanja, primjerice, kada institucionalna jedinica koja je klasificirana u sektoru kućanstava postaje kvazi-društvo koje se mora prerazvrstati u korporativni sektor.

Promjene u strukturi institucionalnih jedinica obuhvaćaju pojavu i nestanak određene financijske aktive i pasive koje proizlaze iz korporativnog restrukturiranja. Kada jedno društvo nestane kao neovisni pravni subjekt zbog toga što ga je preuzelo jedno ili više društava, sva financijska aktiva/pasiva, uključujući dionice i ostale vlasničke udjele koja je postojala između tog društva i onoga koje ga je preuzelo, nestaje iz sustava. Međutim, kupovina dionica i ostalih vlasničkih udjela nekog društva u sklopu spajanja društava, bilježi se kao financijska transakcija između društva koje ih je kupilo i prethodnog vlasnika. Zamjena postojećih dionica dionicama u društvu koje je izvršilo preuzimanje ili u novom društvu mora se bilježiti kao otkup dionica koje prati emitiranje novih dionica. Financijska aktiva/pasiva koje su postojale između preuzetog društva i trećih osoba ostaju nepromijenjene i prelaze na društvo ili društva koja su izvršila preuzimanje.

Sukladno tome, kada je neko društvo pravno podijeljeno na dvije ili više institucionalnih jedinica, nova financijska aktiva i pasiva (nastanak financijske aktive) bilježe se također u ovoj kategoriji (K.12.1).

PROMJENE U KLASIFIKACIJI AKTIVE I PASIVE (K.12.2)

- 6.31. Kategorija K.12.2 razlikuju monetizaciju/demonetizaciju zlata (K.12.21) i promjene u klasifikaciji aktive ili pasive osim monetizacije/demonetizacije zlata (K.12.22).
- 6.32. Monetizacija/demonetizacija zlata (K.12.21) bilježi se na računu ostalih promjena u obujmu aktive monetarnih vlasti, to jest podsektorima središnje banke (S.121) ili središnje država (S.1311).

Monetizacija zlata nastaje kada monetarne vlasti preklasificiraju zlato sa zaliha dragocjenosti na rezervnu aktivu koju drže monetarne vlasti. Račun ostalih promjena obujma aktive tada bilježi smanjenje na strani dragocjenosti i povećanje monetarnog zlata.

Kupovine monetarnog zlata izravno od drugih monetarnih vlasti klasificiraju se kao transakcije monetarnim zlatom (F.11). Sve druge kupovine, uključujući one od financijskih posrednika ili preko organiziranog tržišta zlata potrebno je bilježiti kao kupovine dragocjenosti i izvršiti promjenu u klasifikaciji.

Demonetizacija zlata se javlja kada monetarne vlasti prenesu zlato s rezervnih sredstava u dragocjenosti. Držanje monetarnog zlata od strane monetarnih vlasti se tada smanjuje, a povećavaju se dragocjenosti. Prodaje monetarnog zlata izravno drugim monetarnim tijelima razvrstavaju se kao transakcije monetarnim zlatom (F.11). Sve druge prodaje, uključujući i prodaje financijskim posrednicima ili preko organiziranog tržišta zlata potrebno je bilježiti kao prodaje dragocjenosti kojima prethodi promjena klasifikacije.

- 6.33. Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive osim monetizacije/demonetizacije zlata (K.12.22): primjeri su promjene uporabe zemlje ili pretvorbe od stambenih k poslovnim uporabama i obratno. U slučaju zemlje, obje stavke (negativna stavka za staru kategoriju, pozitivna stavka za novu kategoriju) moraju imati iste vrijednosti u kategoriji K.12.22. Promjena vrijednosti zemlje koja je posljedica promjene uporabe bilježi se kao „ekonomsko nestajanje” (vidjeti odlomak 6.17. točku (c)) ili „nestajanje neproizvedene aktive” (vidjeti stavak 6.21. točku (b)), koje se smatra promjenama obujma.

K.12.22 ne uključuje zamjenu obveznica za dionice. Ova se zamjena bilježi kao dvije financijske transakcije (vidjeti stavak 5.62. točku (l)).

- 6.34. Ulazne se stavke za ostale promjene obujma (K.3 do K.10 i K.12) bilježe na računima ostalih promjena obujma aktive sektora, ukupnog gospodarstva i ostatka svijeta.

NOMINALNI VLASNIČKI DOBICI/GUBICI (K.11)

- 6.35. Nominalni vlasnički dobitci ⁽³⁾ su kategorije ostalih promjena vrijednosti aktive, pasive i, neto vrijednosti koje odražavaju promjene razine i strukture njihovih cijena. Nominalni se vlasnički dobitci dijele se na neutralne vlasničke dobitke i realne vlasničke dobitke.
- 6.36. *Definicija:* Nominalni vlasnički dobitak (K.11) na danu količinu aktive definira se kao promjena vrijednosti te aktive za vlasnika kao rezultat promjene njezine cijene. Nominalni vlasnički dobitak na pasivu definira se kao promjena vrijednosti te pasive kao rezultat promjene njezine cijene, ali s obrnutim predznakom.
- 6.37. Pozitivni vlasnički dobitak nastaje povećanjem vrijednosti dane aktive ili smanjenjem vrijednosti dane pasive. Negativan vlasnički dobitak, tj. vlasnički gubitak, nastaje smanjenjem vrijednosti dane aktive ili povećanjem vrijednosti dane pasive.
- 6.38. Nominalni vlasnički dobitci zabilježeni na računu revalorizacije obračunati su na aktivu ili pasivi, bez obzira jesu li realizirani ili ne. Za vlasnički dobitak se kaže da je realiziran kada je predmetna aktiva prodana, otkupljena, iskorištena ili drugačije upotrijebljena, ili kad je obveza isplaćena. Neostvareni dobitak se stoga i obračunava na aktivu koja je još uvijek u vlasništvu ili pasivu koja na kraju obračunskog razdoblja još uvijek nije plaćena. Obično se pod realiziranim dobitkom podrazumijeva dobitak realiziran tijekom cjelokupnog razdoblja u kojem se posjeduje aktiva ili je nepodmirena pasiva, bez obzira na to poklapa li se to razdoblje s računovodstvenim razdobljem ili ne. Međutim, budući da se vlasnički dobitci u sustavu bilježe na obračunskom načelu, razlika između realiziranih i nerealiziranih dobitaka, iako je korisna za neke potrebe, ne pojavljuje se u klasifikacijama i računima.
- 6.39. Vlasnički dobitci podrazumijevaju dobitke na sve vrste sredstava: nefinancijske proizvedene i neproizvedene aktive te financijske aktive. Zato su vlasnički dobitci na zalihe proizvođača svih vrsta, uključujući nedovršenu proizvodnju, također obuhvaćeni ovom stavkom.
- 6.40. Nominalni vlasnički dobitci se mogu obračunati na aktivu bez obzira na duljinu vremena tijekom obračunskog razdoblja u kojem se pojavljuje ta aktiva, a ne samo na aktivu koja se pojavljuje u početnim i/ili završnim bilancama stanja. Nominalni vlasnički dobitak koji se obračunava vlasniku određene aktive ili dane količine posebne vrste aktive, između dva vremenska trenutka definira se kao:

tekuća vrijednost te aktive u kasnijem trenutku,

minus

tekuća vrijednost te aktive u ranijem trenutku,

pretpostavljajući da se aktiva u međuvremenu ne mijenja, kvalitativno ni kvantitativno. Nominalni vlasnički dobitak (G) koji se obračunava za danu količinu q neke aktive između vremena o i t može se izraziti na sljedeći način:

$$G = (p_t - p_o \times q)$$

gdje su p_o i p_t cijene aktive u vremenu o, i t. Za financijsku aktivu i pasivu s fiksnim tekućim vrijednostima za koje su p_o i p_t jedinične vrijednost po definiciji, nominalni vlasnički dobitci su uvijek nula.

- 6.41. Za potrebe izračuna nominalnih vlasničkih dobitaka, povećanje i smanjenje aktive mora se vrednovati na isti način kao u kapitalnim i financijskim računima, a stanje aktive se mora vrednovati na isti način kao u bilancama stanja. U slučaju fiksne aktive, vrijednost povećanja je iznos koji je kupac platio proizvođaču ili prodavatelju uvećan za pridružene troškove prijenosa

⁽³⁾ Izraz „vlasnički dobitak” koristi se i za vlasnički dobitak i gubitak, s tim da se podrazumijeva da vlasnički dobitak može biti negativan, kao i pozitivan. Isto tako, izraz „aktiva” može se koristiti u smislu koji obuhvaća i aktivu i pasivu.

vlasništva koje snosi kupac. Vrijednost prodaje postojeće fiksne aktive je iznos koji je prodavatelj primio od kupca umanjen za troškove prijenosa vlasništva koje snosi prodavatelj.

Razlikuju se četiri različite situacije u kojima nastaju nominalni vlasnički dobitci:

1. aktiva koja se drži tijekom cijelog računovodstvenog razdoblja: nominalni vlasnički dobitak obračunat tijekom računovodstvenog razdoblja jednak je vrijednosti u završnoj bilanci umanjenoj za vrijednost u početnoj bilanci. Te vrijednosti su procijenjene vrijednosti aktive u trenutku kada se izrađuje bilanca stanja. Nominalni dobitak je nerealiziran;
 2. aktiva koja se drži na početku razdoblja i potom je prodana: obračunati nominalni vlasnički dobitak koji nastaje jednak je stvarnoj ili procijenjenoj prodajnoj vrijednosti umanjenoj za vrijednost u početnoj bilanci. Nominalni dobitak je realiziran;
 3. aktiva kupljena tijekom razdoblja i na kraju razdoblja je još uvijek u vlasništvu: obračunati nominalni vlasnički dobitak koji nastaje jednak je vrijednosti u završnoj bilanci umanjenoj za stvarnu ili procijenjenu nabavnu vrijednost sredstva. Nominalni dobitak je nerealiziran;
 4. aktiva kupljena i prodana tijekom računovodstvenog razdoblja: obračunati nominalni vlasnički dobitak koji nastaje jednak je stvarnoj ili procijenjenoj prodajnoj vrijednosti umanjenoj za stvarnu ili procijenjenu nabavnu vrijednost. Nominalni dobitak je realiziran.
- 6.42. Nominalni vlasnički dobitci uključeni ovdje obračunati su dobitci na aktivu i pasivu, bez obzira jesu li realizirani ili ne. Oni se bilježe na računu revalorizacije, ukupnog gospodarstva i ostatka svijeta.

NEUTRALNI VLASNIČKI DOBITCI/GUBICI (K.11.1)

- 6.43. *Definicija:* Neutralni vlasnički dobitak (K.11.1) na nekoj aktivi definira se kao vrijednost vlasničkog dobitka koji bi bio obračunat kada bi se cijena aktive mijenjala tijekom vremena u istom omjeru kao i opća razina cijena.

Neutralni se vlasnički dobitci identificiraju zbog lakšeg izvođenja realnih vlasničkih dobitaka koji preraspodjeljuju realnu kupovnu moć između sektora.

- 6.44. Neka je opći indeks cijena r . Neutralni vlasnički dobitak (NG) za danu količinu q neke aktive između vremena o i t određen je sljedećom jednadžbom:

$$NG = p_o \times q (r_t / r_o - 1)$$

gdje je $p_o \times q$ tekuća vrijednost aktive u vremenu o , a r_t / r_o faktor promjene općeg indeksa cijena između vremena o i t . Isti izraz r_t / r_o primjenjuje se na svu aktivu i pasivu.

- 6.45. Ne postoji idealan opći indeks cijena koji je prikladan za izračunavanje neutralnih vlasničkih dobitaka. Uobičajeno je da opći indeks cijena koji se primjenjuje za izračunavanje neutralnih vlasničkih dobitaka indeks je cijena za konačnu nacionalnu potrošnju isključujući aktivu na zalihama.
- 6.46. Neutralni vlasnički dobitci bilježe se na računu neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka, koji je podračun računa revalorizacije sektora, ukupnoga gospodarstva i ostatka svijeta.

REALNI VLASNIČKI DOBITCI/GUBICI (K.11.2)

- 6.47. *Definicija:* Realni vlasnički dobitak (K.11.2) na nekoj se aktivi definira kao razlika između nominalnog i neutralnog vlasničkog dobitka na toj aktivi

Realni vlasnički dobitak (RG) za danu količinu q neke aktive između vremena o i t određen je izrazom:

$$RG = G - NG$$

ili

$$RG = (p_t / p_o - r_t / r_o) \times p_o \times q$$

Vrijednosti realnih vlasničkih dobitaka na nekoj aktivni tako ovise o prosječnim kretanjima njihovih cijena tijekom dotičnog razdoblja u odnosu na prosječna kretanja drugih cijena, mjereno općim indeksom cijena.

- 6.48. Realni vlasnički dobitci bilježe se u računu realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka, koji je podračun računa revalorizacije sektora, ukupnog gospodarstva i ostatka svijeta.

VLASNIČKI DOBICI PO VRSTI FINANCIJSKE AKTIVE

Gotovina i depoziti (AF.2)

- 6.49. Tekuće vrijednosti valute i depozita iskazanih u nacionalnoj valuti ostaju konstantne tijekom vremena. „Cijena” takve aktive uvijek je jedinična vrijednost, dok je količina određena brojem jedinica valute u kojoj su iskazane. Nominalni vlasnički dobitci na takvu aktivu uvijek su nula. Iz tog razloga, razlika između vrijednosti početnih i zaključnih stanja te aktive uračunata u vrijednost transakcija tom aktivom jest, s iznimkom ostalih promjena obujma aktive, u potpunosti uračunata u vrijednosti transakcija tom aktivom. Ovo je slučaj u kojem je obično moguće izvesti te vrijednosti iz podataka u bilanci stanja.
- 6.50. Međutim, da bi se izračunali neutralni i realni vlasnički dobitci od sredstava koja imaju fiksnu tekuću vrijednost, potrebni su podaci o vremenima i vrijednostima transakcija, kao i o vrijednostima u početnoj i završnoj bilanci stanja. Pretpostavimo, primjerice, da se zajam odobri i otplati unutar računovodstvenog razdoblja u kojem opća razina cijena raste. Sa stajališta vjerovnika, neutralni dobitak od zajma je pozitivan, a realni dobitak negativan, s tim da iznos ovisi o dužini trajanja zajma i stopi inflacije. Nemoguće je zabilježiti realne gubitke bez podataka o vrijednosti zajmova koji su odobreni i otplaćeni tijekom računovodstvenog razdoblja i podataka o vremenu kada su odobreni i otplaćeni. Općenito može se zaključiti da ako je ukupna apsolutna vrijednost pozitivnih i negativnih transakcija velika u odnosu na iznose u početnoj i završnoj bilanci, približne procjene neutralnih i realnih vlasničkih dobitaka od financijske aktive i pasive s fiksnim tekućim vrijednostima, koje su izvedene samo iz podataka u bilanci stanja, mogu biti nezadovoljavajuće. Čak i bilježenje vrijednosti financijskih transakcija na bruto osnovi, tj. odvojeno bilježenje odobrenih i otplaćenih zajmova, za razliku od ukupne vrijednosti zajmova umanjjenih za otplaćene zajmove, može biti nezadovoljavajuće bez podataka o vremenu kada su odobreni, odnosno otplaćeni.

Zajmovi (AF.4) i ostali računi potraživanja/dugovanja (AF.7)

- 6.51. Za zajmove i ostale račune potraživanja/dugovanja, kojima se ne trguje, vrijedi isto kao za gotovinu i depozite. Međutim, kada se postojeći zajam ili trgovački kredit proda drugoj institucionalnoj jedinici, razliku između otkupne cijene i cijene transakcije treba bilježiti na računu revalorizacije prodavatelja i kupca u trenutku transakcije.

Vrijednosnice osim dionica (AF.3)

- 6.52. Kada se obveznica emitira uz premiju ili diskont, uključujući obveznice s velikim diskontom i obveznice bez kupona, razlika između njezine cijene emisije i njezine nominalne ili otkupne vrijednosti u trenutku dospijeca predstavlja kamatu koju je izdavatelj obvezan platiti tijekom roka valjanosti obveznice. Ta se kamata bilježi kao prihod od sredstava koji plaća izdavatelj obveznice, a prima vlasnik obveznice, pored kuponske kamate koju stvarno plaća izdavatelj u određenim vremenskim razmacima tijekom roka valjanosti obveznice. Kamata koja se akumulira bilježi se u financijskom računu, kao da ju je vlasnik obveznice istodobno reinvestirao u obveznicu (vidjeti stavak 5.17.). Stoga se ona bilježi u financijskom računu kao stjecanje sredstva koja se dodaje postojećim sredstvima⁽⁴⁾. Prema tome, postupno povećanje tržišne vrijednosti obveznice, koje se može pripisati akumulaciji nastalih i reinvestiranih kamata odražava rast neotplaćene glavnice – to jest, na veličinu aktive. To je u suštini povećanje količine ili obujma, a ne povećanje cijene. Ono ne stvara nikakav vlasnički dobitak za vlasnika obveznice ili vlasnički gubitak za izdavatelja obveznice. Situacija je analogna onoj kada roba poput vina sazrijeva za vrijeme odležavanja. Svako povećanje cijene vina koje se može pripisati poboljšanju njegove kakvoće odražava povećanje obujma, a ne cijene. Obveznice se mijenjaju kvalitativno tijekom vremena kako im se približava dospijecje i bitno je prepoznati da povećanja njihove vrijednosti uslijed akumulacije nastale kamate nisu promjene cijene i ne stvaraju vlasničke dobitke.
- 6.53. Cijene obveznica s fiksnom kamatom također se mijenjaju kada se mijenjaju tržišne kamatne stope, s tim da se njihove cijene mijenjaju obrnuto proporcionalno s kretanjima kamatnih stopa. Utjecaj promjene određene kamatne stope na cijenu pojedinačne obveznice je manji što je bliže dospijecje obveznice. Promjene cijena obveznica koje se mogu pripisati promjenama tržišnih kamatnih stopa predstavljaju promjene cijene, a ne količine. One, stoga, stvaraju nominalne vlasničke dobitke ili

⁽⁴⁾ Sustav preporučuje ovakvo postupanje, ali dopušta bilježenje takve kamate pod kategorijom „ostali računi naplativi/plativi (AF.7)” ako je to potrebno kako bi se postupilo u skladu s nacionalnim praksama (vidjeti stavak 5.130.).

gubitke i za izdavatelje i za vlasnike obveznica. Povećanje kamatnih stopa stvara nominalni vlasnički dobitak za izdavatelja obveznice i jednak nominalni vlasnički gubitak za vlasnika obveznice i obrnuto u slučaju pada kamatnih stopa.

Nominalni vlasnički dobitci ili gubici mogu nastati od mjenica na isti način kao i od obveznica. Međutim, budući da su mjenice kratkoročne vrijednosnice s puno kraćim razdobljem do dospelja, vlasnički dobitci ostvareni promjenama kamatnih stopa općenito su puno manji nego kod obveznica s istim nominalnim vrijednostima.

- 6.54. Zamjena obveznica za dionice bilježi se kao dvije financijske transakcije (vidjeti stavak 5.62. točku (1)). Ona se obično obavlja po cijeni manjoj od tržišne cijene dionica, a ostvareni vlasnički dobitci bilježe se kao promjene cijene na računu revalorizacije.
- 6.55. Vrijednost financijskih derivata (AF.34) može se promijeniti kao rezultat promjena vrijednosti osnovnog instrumenta, promjena nepostojanosti cijene osnovnog instrumenta ili kako se približava datum izvršenja ili dospelja. Sve takve promjene vrijednosti treba smatrati promjenama cijena i knjižiti pod kategorijom K.11.

Dionice i ostali vlasnički udjeli (AF.5)

- 6.56. Bonusne dionice (vidjeti stavak 5.93.) povećavaju broj dionica i nominalnu vrijednost emitiranih dionica, ali teoretski ne mijenjaju tržišnu vrijednost ukupnog broja dionica. One se, po dogovoru, uopće ne bilježe u računima. Međutim, te su emisije namijenjene poboljšanju likvidnosti dionica na tržištu i stoga se kao posljedica može povećati ukupna tržišna vrijednost emitiranih dionica: svaku takvu promjenu treba bilježiti kao učinak revalorizacije.

Tehničke pričuve osiguranja (AF.6)

- 6.57. Promjene neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i pričuvama mirovinskih fondova (AF.61) koje nastaju između početka i kraja računovodstvenog razdoblja i koje su posljedica nominalnih vlasničkih dobitaka ili gubitaka od pričuva koje su investirala osiguravajuća društva i mirovinski fondovi, bilježe se u računu revalorizacije, kao i promjene prijenosnih premija i pričuva za nenamirene tražbine (AF.62) koje su posljedica vlasničkih dobitaka ili gubitaka.

FINANCIJSKA AKTIVA U STRANOJ VALUTI

- 6.58. Vrijednost financijske aktive u stranoj valuti mjeri se prema njenoj tekućoj tržišnoj vrijednosti u stranoj valuti pretvorenoj u nacionalnu valutu prema tekućem valutnom tečaju. Zbog toga nominalni vlasnički dobitci mogu nastati ne samo zbog toga što se cijena sredstva u lokalnoj valuti mijenja, nego i zbog promjena tečaja. Ukupna vrijednost nominalnih vlasničkih dobitaka obračunatih tijekom računovodstvenog razdoblja može se izračunati na uobičajeni način - oduzimanjem vrijednosti transakcija od razlike između vrijednosti u početnoj bilanci stanja i vrijednosti u završnoj bilanci stanja. Za ove potrebe, transakcije financijskim sredstvima u stranoj valuti moraju se pretvoriti u nacionalnu valutu pomoću valutnih tečajeva u trenutku obavljanja transakcija, dok se vrijednosti u početnoj i završnoj bilanci moraju pretvoriti pomoću valutnog tečaja važećeg na dan bilance. Ovime se podrazumijeva da je ukupna vrijednost transakcija – povećanje umanjeno za smanjenja – izražena u stranoj valuti zapravo pretvorena pomoću ponderiranog prosječnog valutnog tečaja u kojem su ponderi određeni vrijednostima transakcija obavljenih na različite datume.

POGLAVLJE 7.

BILANCE STANJA

- 7.01. *Definicija:* Bilanca stanja je izvještaj sastavljen u određenom vremenskom trenutku, o vrijednostima vlasničke aktive i o postojećim obvezama. Izravnavajuća stavka naziva se neto vrijednost (B.90).

Stanja aktive i pasive koja se bilježe u bilanci stanja vrednuju se po uobičajenim tržišnim cijenama na dan bilance.

- 7.02. Bilanca stanja se sastavlja za sektore, ukupno gospodarstvo i inozemstvo.

Za određeni sektor bilanca stanja prikazuje vrijednost ukupne aktive – proizvedene, neproizvedene i financijske – vrijednost obveza i neto vrijednost sektora, kao izravnavajuću stavku ono što se obično naziva nacionalno bogatstvo – zbroj nefinancijskih sredstava i neto financijskih sredstava u odnosu na sektor inozemstva.

Bilanca za sektor inozemstva, naziva se račun vanjske aktive i pasive, u potpunosti se sastoji od financijske aktive i pasive.

- 7.03. Smatra se da društva, pored vrijednosti emitiranih dionica i drugih vlasničkih udjela, imaju i neto vrijednost. U slučaju kvazi-društva, neto vrijednost je nula zbog toga što se pretpostavlja da je vrijednost vlasničkih udjela jednaka vrijednosti njegove aktive umanjene za njegovu pasivu. Stoga je neto vrijednost rezidentnih izravnih investicijskih poduzeća, koja su podružnice nerezidentnih poduzeća i zbog toga se tretiraju kao kvazi-društva, jednaka nuli.

- 7.04. Razlika između ukupne financijske aktive i ukupne pasive naziva se neto financijska aktiva (vidjeti stavak 7.67.).

- 7.05. Za sektore nefinancijskih i financijskih društava izračun vlastitih sredstava pruža analitički značajan pokazatelj.

Vlastita sredstva su zbroj neto vrijednosti (B.90) i emitiranih dionica i drugih vlasničkih udjela (AF.5).

- 7.06. Bilanca stanja je slijed računa, gdje su prikazani rezultati knjiženja u računima proizvodnje, raspodjele i uporabe dohotka te na računu akumulacije (vidjeti poglavlje 8.: Slijed računa i izravnavajuće stavke).

- 7.07. U bilanci stanja se navodi vrijednost aktive i pasive u određenom vremenskom trenutku. Bilance stanja se moraju sastavljati na početku računovodstvenog razdoblja (isti je kao kraj prethodnog razdoblja) i na kraju računovodstvenog razdoblja.

- 7.08. Osnovna računovodstvena jednadžba koja povezuje početnu bilancu i završnu bilancu:

vrijednost ili stanje određene vrste aktive u početnoj bilanci stanja;

plus transakcije: ukupna vrijednost stečene aktive, minus ukupna vrijednost otuđene aktive, u transakcijama obavljenim u računovodstvenom razdoblju: transakcije nefinancijskim sredstvima bilježe se na kapitalnom računu, a transakcije financijskim sredstvima na financijskom računu;

minus potrošnju fiksnog kapitala;

plus ostale promjene obujma: vrijednost s pozitivnih ili negativnih promjena obujma aktive (na primjer, kao rezultat otkrića podzemne aktive ili uništenja imovine kao posljedice rata ili prirodne katastrofe): te se promjene bilježe u računu ostalih promjena obujma aktive;

plus revalorizacije: vrijednost pozitivnih ili negativnih nominalnih vlasničkih dobitaka koji su nastali tijekom razdoblja, a posljedica su promjene cijene sredstava: te se promjene bilježe na računu revalorizacije;

jednako je vrijednosti ili stanju aktive u završnoj bilanci stanja.

Računovodstvena veza između početnih i završnih bilanci stanja i ostalih promjena aktive (ostale promjene obujma i vlasničkih dobitaka) prikazane su shematski u Prilogu 7.2.

VRSTE AKTIVE

7.09. Aktiva koja je zabilježena u bilancama stanja ekonomska je aktiva.

7.10. *Definicija:* Ekonomsku aktivu čini sve ono što izvršava funkciju rezerve vrijednosti i nad čim institucionalne jedinice ostvaruju prava vlasništva, pojedinačno ili zajednički i iz koje vlasnici mogu izvlačiti korist tako što je drže ili upotrebljavaju tijekom određenog vremenskog razdoblja.

7.11. Ekonomske koristi sastoje se od dohodaka (poslovnog viška koji nastaje uporabom vlasničkog dohotka) dobivenih uporabom aktive i vrijednosti, uključujući moguće vlasničke dobitke/gubitke koji bi se mogli realizirati otuđenjem aktive ili izdvajanjem iz uporabe.

7.12. Pregled klasifikacije i obuhvata ekonomskih sredstava dan je u tablici 7.1. Podrobna definicija svih kategorija sredstava navedena je u Prilogu 7.1. ovom poglavlju.

Iz granice aktive isključuje se:

- (a) ljudski kapital;
- (b) prirodna aktiva koja nije ekonomska aktiva (npr. zrak, riječna voda);
- (c) potencijalna aktiva koja nije financijska aktiva (vidjeti stavak 7.22.).

7.13. Razlikuju se tri kategorije aktive:

- (a) nefinancijska proizvedena aktiva;
- (b) nefinancijska neproizvedena aktiva;
- (c) financijska aktiva.

NEFINANCIJSKA PROIZVEDENA AKTIVA (AN.1)

7.14. *Definicija:* Proizvedena aktiva (AN.1) je nefinancijska aktiva koja su nastala kao rezultat proizvodnih procesa.

7.15. Klasifikacija proizvedene aktive omogućava razlikovanje sredstava na temelju njihove uloge u proizvodnji. Ona se sastoji od: fiksne aktive ⁽¹⁾ koja se koristi više puta ili kontinuirano u proizvodnji duže od jedne godine; zaliha koje se koriste u proizvodnji kao intermedijarna potrošnja, ili se prodaju ili na neki drugi način otuđuju; i dragocjenosti. Dragocjenosti se primarno ne upotrebljavaju za proizvodnju ili potrošnju, nego se stežu i drže kao pričuva vrijednosti.

NEFINANCIJSKA NEPROIZVEDENA AKTIVA (AN.2)

7.16. *Definicija:* Neproizvedena aktiva (AN.2) je ekonomska aktiva koja nije nastala procesom proizvodnje. Ona se sastoji od opipljive i neopipljive aktive prema definiciji u daljnjem tekstu.

⁽¹⁾ Dvije vrste trajnih dobara koje koriste proizvođači isključene su iz bruto investicija u fiksni kapital: sitni alat i određene vrste vojne opreme. Stoga nema odgovarajuće aktive. Osim toga, prijevozna oprema te ostali strojevi i oprema koju nabavljaju kućanstva za krajnju potrošnju ne smatraju se fiksnom aktivom. Ona se u bilanci stanja nalazi pod memorandumskom stavkom „trajna potrošna dobra” (vidjeti stavak 7.63.).

- 7.17. Klasifikacija je osmišljena kako bi se aktiva razlikovala prema načinu na koji je nastala. Neke vrste ove aktive nastaju u prirodi, dok ostale, koje se mogu nazvati izvedenice koje je proizvelo društvo, nastaju pravnim ili računovodstvenim radnjama.
- 7.18. Sva opipljiva neproizvedena aktiva je prirodna aktiva. Koja su prirodna sredstva uključena određeno je u skladu s općom definicijom ekonomske aktive s obzirom na to jesu li sredstva podložna stvarnom vlasništvu i može li ona donijeti ekonomske koristi svojim vlasnicima uz postojeću tehnologiju, znanje, ekonomske mogućnosti, raspoložive resurse i skup relativnih cijena. Nadalje, isključena je prirodna aktiva nad kojom se vlasnička prava nisu ili se ne mogu uspostaviti, poput otvorenog mora ili zraka.
- 7.19. Neopipljiva neproizvedena aktiva uključuje patente, prenosive ugovore, kupljeni *goodwill* i slično. Subjekti koji nisu zabilježeni pravnim ili računovodstvenim radnjama – poput odobravanja patenta ili priznanja neke ekonomske koristi trećoj strani – isključeni su.

FINANCIJSKA AKTIVA I PASIVA (AF)

- 7.20. *Definicija:* Financijska aktiva (AF) je ekonomska aktiva koja se sastoji od sredstva plaćanja, financijskih potraživanja i ekonomske aktive koja je po prirodi bliska financijskim potraživanjima.
- 7.21. Sredstva plaćanja sastoje se od monetarnog zlata, posebnih prava vučenja, valute i prenosivih depozita.
- Financijska potraživanja daju pravo njihovim vlasnicima, tj. vjerovnicima, da bez ikakve uzvratne uplate primaju uplate ili serije uplata od drugih institucionalnih jedinica, tj. dužnika, kojima su nastale protustavke u pasivi.
- Primjeri aktive koja je po prirodi bliska financijskim potraživanjima su dionice i ostali vlasnički udjeli te djelomično uvjetna aktiva. Smatra se da je institucionalnoj jedinici koja izdaje takva financijska sredstva nastala protustavka u pasivi.
- 7.22. Uvjetna aktiva su ugovorni odnosi između institucionalnih jedinica te između njih i inozemstva kojima se utvrđuju jedan ili više uvjeta koji se moraju ispuniti prije obavljanja financijske transakcije. Primjeri su jamstva za plaćanje koja daju treće osobe, akreditivi, kreditne linije, sindicirani kreditni sporazumi (NIF) i mnogi derivatni instrumenti. Uvjetna aktiva su u sustavu financijska aktiva u slučajevima kada sam ugovorni odnos ima tržišnu vrijednost zbog toga što je utrživ ili je moguć njegov prijeboj na tržištu. U drugim se slučajevima uvjetna aktiva ne bilježi u sustavu ⁽²⁾.
- 7.23. U sustavu svaka stavka financijske aktive ima protustavku u pasivi, uz iznimku onih financijskih sredstava koja su razvrstana u kategoriju monetarno zlato i posebna prava vučenja (AF.1).
- 7.24. Klasifikacija financijske aktive i pasive odgovara klasifikaciji financijskih transakcija. Stoga su definicije kategorija, podkategorija i podstavaka financijske aktive i pasive, kao i dodatna objašnjenja navedeni samo jedanput u ESA-i - u poglavlju o financijskim transakcijama. U poglavlju o bilancama ne ponavljaju se definicije i njihova objašnjenja u glavnom tekstu, nego se u njegovu Prilogu 1. daje sažetak ukupne aktive i pasive koja je utvrđena u sustavu.

⁽²⁾ Tehničke pričuve osiguranja (AF.6) bezuvjetne su obveze osiguravajućih društava i mirovinskih fondova. Međutim protustavka u financijskoj aktivi pojedinačnih osiguranika i korisnika su u većini slučajeva uvjetna aktiva.

Tablica 7.1. – Klasifikacija sredstava

AN.	NEFINANCIJSKA SREDSTVA (AN.1 + AN.2)
AN.1	Proizvedena aktiva ⁽¹⁾
AN.11	Fiksna aktiva
AN.111	Opipljiva fiksna aktiva
AN.1111	Stambeni objekti
AN.1112	Ostale zgrade i građevinski objekti
AN.11121	Nerezidencijalne zgrade
AN.11122	Ostale građevine
AN.1113	Strojevi i oprema
AN.11131	Oprema za prijevoz
AN.11132	Ostali strojevi i oprema
AN.1114	Kultivirana aktiva
AN.11141	Životinje za uzgoj, mljekarstvo, vuču itd.
AN.11142	Vinogradi, voćnjaci i drugi nasadi drveća koje daje povratne plodove
AN.112	Neopipljiva fiksna aktiva
AN.1121	Istraživanje ruda
AN.1122	Računalni programi
AN.1123	Zabavna, književni ili umjetnički originali
AN.1129	Ostala neopipljiva fiksna aktiva
AN.12	Zalihe
AN.121	Materijal i inventar
AN.122	Proizvodnja u tijeku
AN.1221	Proizvodnja kultivirane aktive u tijeku
AN.1222	Ostala proizvodnja u tijeku
AN.123	Gotovi proizvodi
AN.124	Roba za daljnju prodaju
AN.13	Dragocjenosti
AN.131	Plemeniti metali i drago kamenje
AN.132	Antikviteti i ostali umjetnički predmeti
AN.139	Ostale dragocjenosti
AN.2	Neproizvedena aktiva
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva
AN.211	Zemljište
AN.2111	Zemljište na kojem leže zgrade i građevinski objekti
AN.2112	Obradivo zemljište
AN.2113	Zemljište za rekreaciju i pripadajuće površinske vode
AN.2119	Ostala zemljišta s pripadajućim površinskim vodama
AN.212	Podzemna aktiva
AN.2121	Rezerve ugljena, nafte i prirodnog plina
AN.2122	Rezerve kovinskih ruda
AN.2123	Rezerve nekovinskih ruda
AN.213	Nekultivirani biološki resursi
AN.214	Vodeni izvori
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva
AN.221	Patenti
AN.222	Ugovori o zakupu i drugi prenosivi ugovori
AN.223	Kupljeni <i>goodwill</i>
AN.229	Ostala neopipljiva neproizvedena aktiva
AF.	FINANCIJSKA AKTIVA ⁽²⁾ (AF.1 + AF.2 + AF.3 + AF.4 + AF.5 + AF.6 + AF.7)
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja (PPV)
AF.11	Monetarno zlato
AF.12	Posebna prava vučenja (PPV)

⁽¹⁾ Podsjetna stavka AN.m: trajna potrošačka dobra.

⁽²⁾ Podsjetna stavka AF.m: izravno strano ulaganje.

AF.2	Valuta i depoziti
AF.21	Valuta
AF.22	Prenosivi depoziti
AF.29	Ostali depoziti
AF.3	Vrijednosnice osim dionica
AF.33	Vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice
AF.331	Kratkoročni
AF.332	Dugoročni
AF.34	Financijske izvedenice
AF.4	Zajmovi
AF.41	Kratkoročni
AF.42	Dugoročni
AF.5	Dionice i drugi vlasnički udjeli
AF.51	Dionice i drugi vlasnički udjeli, isključujući dionice u uzajamnim fondovima
AF.511	Dionice koje kotiraju na burzi
AF.512	Dionice koje ne kotiraju na burzi
AF.513	Ostali vlasnički udjeli
AF.52	Dionice u uzajamnim fondovima
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja
AF.61	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova
AF.611	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja
AF.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova
AF.62	Preplate premija i pričuve za nepodmirena potraživanja
AF.7	Ostali računi potraživanja/obveze
AF.71	Trgovački krediti i predujmovi
AF.79	Ostalo

VREDNOVANJE KNJIŽENIH STAVKI U BILANCI STANJA

OPĆA NAČELA VREDNOVANJA

7.25. Određenu stavku u bilanci stanja treba vrednovati kao da je stečena na dan na koji se odnosi bilanca stanja, uključujući sve pridružene troškove prijenosa vlasništva u slučaju nefinancijske aktive. To podrazumijeva da se aktiva i pasiva moraju vrednovati koristeći tekuće tržišne cijene na dan na koji se bilanca stanja odnosi.

To znači da se aktiva mora vrednovati na temelju:

- (a) kupovnih cijene ako je kupljena;
- (b) osnovnih cijena ako je proizvedena za vlastite potrebe te na temelju osnovnih cijena slične robe ili zbroja troškova ako nisu raspoložive osnovne cijene.

7.26. Idealno bi te cijene trebale biti cijene koje se mogu pratiti na tržištu. Kada nema cijena koje se mogu pratiti – kao što može biti slučaj ako nisu opažene nikakve kupnje/prodaje predmetnih stavki u nedavnoj prošlosti – treba pokušati procijeniti kolike bi bile cijene kada bi se aktiva stjecala na tržištu na dan na koji se bilanca stanja odnosi.

7.27. Osim cijena koje su opažene na tržištu ili procjenjenih cijena na temelju opaženih cijena ili nastalih troškova, tekuće se cijene, u svrhu vrednovanja bilance, mogu približno odrediti pomoću:

- (a) revalorizacije i akumulacije neto stjecanja;

ili

- (b) sadašnje ili diskontirane vrijednosti budućih prinosa.

7.28. Tržišne cijene su obično dostupne za većinu financijske aktive, postojeće nekretnine (zgrade i ostale građevinske objekte plus zemljište na kojem se nalaze), postojeću opremu za prijevoz, usjeve i životinje, kao i za novoproduzvenu aktivu i zalihe.

- 7.29. Za neku aktivu revalorizirane početne nabavne cijene otpisuju se tijekom očekivanog vijeka trajanja aktive. Vrijednost takve aktive u određenom trenutku njezina vijeka određena je njezinom tekućom nabavnom cijenom umanjenom za akumuliranu vrijednost tih otpisa. Većina fiksne aktive može se zabilježiti u bilancama stanja po tekućim kupovnim cijenama čija je vrijednost umanjena za iznos akumulirane potrošnje fiksnog kapitala (ispravak vrijednosti troška zamjene) ⁽³⁾.
- 7.30. U slučaju aktive kod kojih su prinosi odgođeni (kao što je drvo) ili su ravnomjerno raspoređeni tijekom dužeg razdoblja (kao kod podzemne aktive), za izračunavanje tekuće vrijednosti očekivanih budućih prinosa mora se koristiti diskontna stopa.
- Diskontnu stopu treba izvesti iz podataka temeljenih na transakcijama određenom vrstom sredstava koja se razmatraju – šume, rudnici i kamenolomi – a ne pomoću opće kamatne stope.
- 7.31. Vrijednost aktive i pasive denominirane u stranoj valuti treba pretvoriti u nacionalnu valutu po tržišnom valutnom tečaju važećem na dan bilance stanja. Ova stopa treba biti sredina između kupovnog i prodajnog promptnog tečaja za valutne transakcije.
- 7.32. Alternative tekućih tržišnih vrijednosti mogle bi biti korisne u neke analitičke svrhe i mogu se u bilancama stanja iskazati kao memorandumske stavke. Primjeri alternativnog vrednovanja uključuju nominalnu vrijednost za dugoročne obveznice i revaloriziranu uplaćenu i jednaku vrijednost za vlasničke udjele u društvima.

NEFINANCIJSKA AKTIVA (AN)

PROIZVEDENA AKTIVA (AN.1)

Fiksna aktiva (AN.11)

Opipljiva fiksna aktiva (AN.111)

- 7.33. Opipljiva fiksna aktiva mora se, ako je moguće, bilježiti po tržišnim cijenama (ili osnovnim cijenama u slučaju proizvodnje nove aktive za vlastiti račun), a ako nije moguće, tada po tekućim kupovnim cijenama umanjnim za iznos akumulirane potrošnje fiksnog kapitala. Troškovi prijenosa vlasništva koje snose kupci, a koji se odnose na ovu aktivu i čija je vrijednost odgovarajuće otpisana, uključeni su u vrijednost bilance stanja.

Neopipljiva fiksna aktiva (AN.112)

- 7.34. Traženje ruda treba vrednovati na temelju akumuliranih iznosa plaćenih po ugovorima dodijeljenim drugim institucionalnim jedinicama za tu svrhu ili na temelju troškova koji su nastali istraživanjem poduzetim za vlastiti račun. Onaj dio istraživanja koji je poduzet u prošlosti i još nije u potpunosti otpisan treba se revalorizirati po cijenama i troškovima tekućeg razdoblja.
- 7.35. Računalne programe treba vrednovati na temelju kupovne cijene plaćene na tržištu, na temelju procijenjenih osnovnih cijena kada se proizvodi za vlastite potrebe, ili na temelju troškova proizvodnje kada takve cijene nisu raspoložive. Računalne programe koji su stečeni u ranijim godinama i čija vrijednost još nije u potpunosti otpisana treba revalorizirati po tekućim cijenama ili troškovima (koji mogu biti manji od nabavne cijene ili troška).
- 7.36. Zabavni, književni ili umjetnički originali i ostala neopipljiva fiksna aktiva mora se vrednovati po nabavnoj cijeni kada se njome trguje na tržištima. U slučaju neopipljive aktive koja se proizvodi za vlastiti račun, može biti potrebno vrednovanje na temelju troškova proizvodnje koji su primjereno revalorizirani po cijenama u tekućem razdoblju i otpisani. U protivnom bi trebalo koristiti procjene tekuće vrijednosti očekivanih budućih primitaka koje će primiti vlasnici te aktive.

Zalihe (AN.12)

- 7.37. Zalihe treba vrednovati po cijenama koje su uobičajene na datum na koji se odnosi bilanca stanja, a ne po cijenama po kojima su proizvodi bili vrednovani kada su ušli u zalihe.

⁽³⁾ Zbroj ispravljenih vrijednosti ukupne fiksne aktive koja je još u uporabi naziva se neto stanje kapitala. Bruto stanje kapitala obuhvaća vrijednost akumulirane potrošnje fiksnog kapitala.

- 7.38. Zalihe sirovina i materijala vrednuju se po kupovnim cijenama, a zalihe gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje vrednuju se po osnovnim cijenama. Zalihe robe namijenjene preprodaji koju dalje ne preprodaju trgovci na veliko i trgovci na malo, vrednuju se po cijenama koje su uobičajene na datum na koji se odnosi bilanca stanja, isključujući sve troškove prijevoza koji nastanu trgovcima na veliko ili trgovcima na malo. Za zalihe nedovršene proizvodnje vrijednost u završnoj bilanci stanja može se izračunati primjenom dijela ukupnih troškova proizvodnje nastalih do kraja razdoblja na osnovnu cijenu sličnog gotovog proizvoda na datum na koji se odnosi bilanca stanja. Ako osnovna cijena gotovih proizvoda nije raspoloživa, ona se može procijeniti pomoću vrijednosti troškova proizvodnje uz povišenje cijene za očekivani neto poslovni višak ili (procijenjeni neto) mješoviti dohodak.

Uzgoj usjeva za jednokratnu uporabu (osim građevnog drveta) i životinja za klanje može se vrednovati pomoću cijena takvih proizvoda na tržištima. Neposječeno građevno drvo vrednuje se diskontiranjem budućih prihoda od prodaje građevnog drveta po tekućim cijenama nakon odbitka troškova uzgoja građevnog drveta do zrenja, sječe itd.

Dragocjenosti (AN.13)

- 7.39. Dragocjenosti (umjetnička djela, starine, nakit, drago kamenje, nemonetarno zlato (vidjeti stavak 5.30.) i ostale kovine) treba vrednovati po tekućim cijenama. U onoj mjeri u kojoj postoje organizirana tržišta za takva sredstva, ona se treba vrednovati po stvarnim ili procijenjenim cijenama koje bi se za nju platile kada bi bila kupljena na tržištu, uključujući eventualne naknade i provizije posrednika, na dan na koji se odnosi bilanca stanja. U protivnom, ona se treba vrednovati po nabavnim cijenama korigiranim na razinu tekućih cijena.

NEPROIZVEDENA AKTIVA (AN.2)

Opipljiva neproizvedena aktiva (AN.21)

Zemljište (AN.211)

- 7.40. Na kapitalnom računu, troškovi ulaganja u poboljšanje zemljišta i troškovi prijenosa vlasništva nad zemljištem bilježe se kao bruto investicije u fiksni kapital odvojeno od samog zemljišta.

Ako se vrijednost zemljišta ne može odvojiti od vrijednosti zgrada ili drugih objekata smještenih na njemu, aktiva se mora zajedno klasificirati na osnovi na kojoj se razvrstava veća vrijednost.

U bilanci stanja se zemljište vrednuje po njegovoj tekućoj tržišnoj cijeni.

Ova cijena ne mora biti jednaka zbroju svih elemenata koji čine troškove stjecanja zemljišta u trenutku stjecanja. Pogotovo tekuća tržišna cijena ne mora pokriti troškove prijenosa vlasništva ili troškove ulaganja u zemljište koji još nisu u potpunosti otpisani. Stoga je možda potrebno knjižiti te iznose, u cijelosti ili djelomično, kao vlasničke gubitke na računu revalorizacije.

Podzemna aktiva (AN.212)

- 7.41. Dokazane rezerve, nalazišta ruda na površini zemlje ili ispod nje, koje su ekonomski iskoristive s obzirom na sadašnju tehnologiju i relativne cijene, vrednuju se sadašnjim vrijednostima očekivanih neto prinosa koji proizlaze iz komercijalnog iskorištavanja ove aktive.

Ostala prirodna aktiva (AN.213 i AN.214)

- 7.42. Budući da vjerojatno ne postoje cijene koje bi se mogle pratiti, ona se moraju vrednovati po sadašnjoj vrijednosti budućih prinosa koji se od nje očekuju.

Neopipljiva neproizvedena aktiva (AN.22)

- 7.43. Neopipljiva neproizvedena aktiva (patenti, ugovori o zakupu ili drugi prenosivi ugovori te kupljeni *goodwill*) treba se vrednovati po tekućim cijenama kada se njima stvarno trguje na tržištima. U protivnom se treba procijeniti sadašnja vrijednost očekivanih budućih prinosa koje će ostvariti vlasnici te aktive.

FINANCIJSKA AKTIVA I PASIVA (AF)

- 7.44. Financijska aktiva i pasiva se u načelu treba vrednovati po tekućim cijenama. Trebala bi joj se pripisati ista vrijednost bez obzira pojavljuje li se kao financijska aktiva ili pasiva. Te cijene ne smiju uključivati troškove usluge, naknade, provizije i slična plaćanja koja se bilježe kao usluge pružene pri obavljanju transakcija.

Monetarno zlato i PPV (AF.1)

- 7.45. Monetarno zlato (AF.11) se vrednuje po cijeni utvrđenoj na organiziranim tržištima zlata.

Vrijednost PPV-a (AF.12) svaki dan određuje MMF, a stope u odnosu na domaće valute mogu se dobiti na deviznim tržištima.

Gotovina i depoziti (AF.2)

- 7.46. Gotovina (AF.21) se vrednuje po nominalnoj ili nazivnoj vrijednosti.

Vrijednost depozita (AF.22, AF.29), koja se bilježi u bilancama stanja, su iznosi glavnice koje su dužnici po ugovoru obvezni otplatiti vjerovnicima prema uvjetima depozita kada bi depoziti bili unovčeni na dan sastavljanja bilance. Vrijednosti mogu uključivati obračunatu kamatu (vidjeti stavak 5.130).

Vrijednosnice osim dionica (AF.3)

- 7.47. Vrednovanje koje se primjenjuje mora biti u skladu s tretmanom obračunatih kamata i s klasifikacijom pojedinih stavki aktive (vidjeti stavak 5.128., 5.130., 5.138.). Ako su na financijskom računu obračunate kamate tretirane kao da su reinvestirane u odgovarajuće vrijednosnice, tada se u bilanci stanja vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (AF.33) trebaju vrednovati po tekućim tržišnim cijenama na takav način da uključuju vrijednost obračunate kamate. Tekuća vrijednost tih vrijednosnica na globalnom tržištu ima dva posebna elementa cijene, jedan koji predstavlja glavnice, a drugi obračunatu kamatu. Tako ukupna globalna vrijednost uključuje obračunatu kamatu (tj. to je broj jedinica emitiranih vrijednosnica plus dodatna vrijednost koja proizlazi iz obračunate kamate, vidjeti stavak 6.52.), a cijena koja se primjenjuje na svaku od tih jedinica vrijednosti isključuje obračunatu kamatu.

Ako je u financijskom računu vrijednost obračunate kamate uključena pod F.79 („Ostali računi potraživanja/obveza”), a ne pod F.33 („Vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice”), tada vrijednost obračunate kamate treba također uključiti pod AF.79 u bilanci stanja.

- 7.48. Kratkoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (AF.331) trebaju se vrednovati po njihovim tekućim tržišnim vrijednostima.

Ako tekuće tržišne vrijednosti nisu raspoložive:

- (a) kratkoročne vrijednosnice izdane po tržišnoj vrijednosti trebaju se vrednovati po nominalnoj vrijednosti uvećanoj za obračunatu kamatu koja nije dospjela za plaćanje ili nije plaćena;
- (b) diskontirane vrijednosnice trebaju se vrednovati po cijeni emisije uvećanoj za obračunatu kamatu.

Ove aproksimacije treba ograničiti na vrijednosnice čije prvobitno dospjeće ne prelazi tri mjeseca.

- 7.49. Dugoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (AF.332) moraju se uvijek vrednovati po njihovim tekućim tržišnim vrijednostima, bez obzira na to radi li se o obveznicama na koje se redovno plaća kamata ili su to obveznice s velikim diskontom ili obveznice bez kupona na koju se plaća mala kamata ili se uopće ne plaća kamata.

- 7.50. Financijski derivati (AF.34) trebaju se uključiti u bilancu stanja po tekućim tržišnim cijenama. U slučaju da ne postoji tržišna cijena koja kotira na burzi (npr. OTC opcije), financijski derivat se vrednuje ili u iznosu potrebnom za otkup ili za prijebor ugovora, ili u iznosu plaćene premije.

Po dogovoru se smatra da za izdavatelja financijskog derivata nastaje protustavka u pasivi.

Zajmovi (AF.4)

- 7.51. Vrijednosti koje se moraju bilježiti u bilancama stanja vjerovnika i dužnika su iznosi glavnice koju su dužnici po ugovoru obvezni otplatiti vjerovnicima, čak i u slučajevima kada je zajam odobren uz diskont ili premiju.

Dionice i drugi vlasnički udjeli (AF.5)

- 7.52. Dionice i drugi vlasnički udjeli trebaju se vrednovati po tekućim cijenama. Ista tekuća cijena usvojena je i za aktivu i za pasivu, iako dionice i drugi vlasnički udjeli nisu, pravno, obveza izdavatelja, nego je to pravo vlasništva nad vrijednošću likvidacije poduzeća, čiji iznos nije poznat unaprijed.
- 7.53. Dionice koje kotiraju na burzi (AF.511) trebaju se vrednovati po reprezentativnoj srednjoj tržišnoj cijeni na burzi ili drugim organiziranim financijskim tržištima.
- 7.54. Vrijednosti dionica bez burzovne kotacije (AF.512) kojima se ne trguje redovito na organiziranim tržištima treba procijeniti pomoću vrijednosti dionica koje kotiraju na burzi. Međutim, u tim procjenama treba uzeti u obzir razlike između ove dvije vrste dionica, posebno njihove likvidnosti, a treba uzeti u obzir i pričuve akumulirane tijekom postojanja društava i njegovih djelatnosti.
- 7.55. Primijenjena metoda procjene ovisi u velikoj mjeri o raspoloživim osnovnim statističkim podacima. Kod te metode se mogu uzeti u obzir, primjerice, podaci o aktivnostima spajanja društava koje uključuju dionice bez burzovne kotacije. Nadalje, u slučajevima kada se pričuve društava koja emitiraju dionice bez burzovne kotacije razlikuju u prosjeku i razmjerno njihovom nominalnom kapitalu od pričuva društava koja emitiraju dionice bez burzovne kotacije, bilo bi primjereno izračunati tekuću vrijednost dionica bez burzovne kotacije u odnosu na podatke koje uključuju pričuve, poput neto vrijednosti koja se navodi u bilanci stanja društva ili poput podataka o vlastitim sredstvima prikupljenim prema načelima ESA-e:

$$\text{tekuća cijena dionica bez burzovne kotacije} = \text{tekuća cijena dionica koje kotiraju na burzi} \times \frac{\text{vlastita sredstva (društva bez burzovne kotacije)}}{\text{vlastita sredstva (društva koja kotiraju na burzi)}}$$

Omjer tekuće cijene i vlastitih sredstava može varirati ovisno o djelatnosti. Stoga je preporučljivo izračunati tekuću cijenu dionica bez burzovne kotacije za svaku djelatnost posebno. Moguće su i druge razlike između društava koja kotiraju na burzi i onih bez burzovne kotacije, a koje mogu utjecati na metodu procjene.

- 7.56. Ostali vlasnički udjeli (AF.513) su vrlo često obveza određenih institucionalnih jedinica (kvazi-društava, državnih društava, međunarodnih organizacija, fiktivnih jedinica itd.). Oni se općenito trebaju vrednovati prema posebnim metodama, poput metode vlastitih sredstava ili metode nominalne vrijednosti. Metoda vlastitih sredstava se naročito treba sustavno upotrebljavati za kvazi-društva, budući da je njihova neto vrijednost obično jednaka nuli.
- 7.57. Dionice u uzajamnim fondovima (AF.52) trebaju se vrednovati po tekućoj burzovnoj cijeni ako kotiraju na burzi ili po tekućoj otkupnoj vrijednosti ako ih može otkupiti sam fond.

Tehničke pričuve osiguranja (AF.6)

- 7.58. U slučaju neto vlasničkih udjela kućanstava u pričuvama životnog osiguranja (AF.611), moguće je utvrditi sadašnju vrijednost aktuarski određenih privatnih tražbina isplata kapitala ili dohotka. Ta vrijednost uključuje obvezu osiguravajućih društava da drže pričuve za neprotele rizike i pričuve za osiguranje sa sudjelovanjem u dobiti, koje povećavaju

vrijednost po isteku polica mješovitog životnog osiguranja ili sličnih polica. U slučaju osiguranja sa sudjelovanjem u dobiti, te pričuve uključuju vlasničke dobitke.

- 7.59. U slučaju neto vlasničkih udjela kućanstava u pričuvara mirovinskih fondova (AF.612), priroda obveze fondova – i financijska aktiva kućanstava – ovisi o vrsti mirovinskog plana.

Programi definiranih mirovinskih naknada su programi kod kojih je zajamčena visina mirovinskih naknada obećanih zaposlenicima koji u njima sudjeluju. Obveza programa definiranih mirovinskih naknada jednaka je sadašnjoj vrijednosti obećanih naknada. Budući da se ovaj program može privremeno financirati iznad ili ispod potreba, program definiranih mirovinskih naknada može imati pozitivnu ili negativnu neto vrijednost.

Mirovinski programi kupovine novca su programi kod kojih naknade izravno ovise o aktivni fonda. Obveza mirovinskog programa kupovine novca je tekuća tržišna vrijednost sredstava fondova. Neto vrijednost fondova uvijek je nula.

- 7.60. Vrijednost prijenosnih premija, koje su dio kategorije AF.62, određuje se na temelju veličine postojećih rizika u odnosu na vrijeme koje je preostalo do isteka ugovora o osiguranju. Vrijednost pričuva za nenamirene tražbine, koje su također dio kategorije AF.62, sadašnja je vrijednost očekivanih iznosa isplata tražbina, uključujući sporna potraživanja

Ostali računi potraživanja/obveza (AF.7)

- 7.61. Trgovački krediti i predujmovi (AF.71) ili druge stavke računa potraživanja/dugovanja (AF.79) trebaju se i za vjerovnika i za dužnika vrednovati po iznosu koji su dužnici po ugovoru obvezni platiti vjerovnicima kada je obveza otplaćena.

MEMORANDUMSKE STAVKE

- 7.62. Da bi se iskazale stavke koje su od posebnog analitičkog interesa za određene sektore, u bilance stanja treba uključiti dvije podsjetne stavke:

(a) trajna potrošačka dobra (AN.m);

(b) izravno strano ulaganje (AF.m).

Trajna potrošačka dobra (AN.m)

- 7.63. Trajna potrošačka dobra su trajna dobra koja kućanstva upotrebljavaju više puta tijekom razdoblja dužeg od jedne godine, za krajnju potrošnju. Ona se uključuju u bilance stanja samo kao memorandumske (podsjetne) stavke. Njihovo bi uključivanje u svojstvu elementa bilance stanja bilo primjereno kada bi sustav zahtijevao da trajna potrošna dobra budu postupno iskorištena u proizvodnim procesima čiji se proizvodi sastoje od usluga. Međutim, trajna potrošačka dobra se ne tretiraju na ovaj način.

- 7.64. Zalihe trajnih potrošačkih dobara koje drže kućanstva – opremu za prijevoz i druge strojeve i opremu – treba vrednovati po tekućim cijenama, bruto i neto u odnosu na akumulirane troškove koji su jednaki potrošnji fiksnog kapitala. Podaci iskazani u bilanci stanja kao podsjetne stavke trebaju biti neto, tj. bez tih akumuliranih troškova.

- 7.65. Trajna dobra u vlasništvu vlasnika neinkorporiranih poduzeća mogu djelomično upotrebljavati poduzeća za proizvodnju, a djelomično članovi kućanstava za krajnju potrošnju. Vrijednosti iskazane u bilanci stanja za poduzeće trebaju odražavati dio uporabe koji se može pripisati poduzeću.

Izravno strano ulaganje (AF.m)

- 7.66. Izravno ulaganje sastoji se od financijske aktive, a ne fizičkog kapitala, zbog toga što je poduzeće koje vrši izravno ulaganje društvo ili kvazi-društvo sa sjedištem u drugoj državi. Financijska aktiva i pasiva koji čine izravno ulaganje trebaju se

bilježiti prema vrsti financijskih sredstava pod kategorijama dionice i drugi vlasnički udjeli, zajmovi te ostali računi naplativi/plativi. Iznosi izravnog ulaganja koji su uključeni u svaku od tih kategorija trebaju se posebno bilježiti kao memorandumska stavka.

FINANCIJSKA BILANCA STANJA

- 7.67. Financijska bilanca stanja (sektora ili inozemstva) prikazuje na svojoj lijevoj strani financijsku aktivu, a na desnoj strani pasivu. Izravnavajuća stavka financijske bilance stanja je neto financijska aktiva (BF.90).
 - 7.68. Financijska bilanca stanja sektora može biti konsolidirana ili nekonsolidirana. Nekonsolidirana financijska bilanca stanja pokazuje financijsku aktivu i pasivu institucionalnih jedinica razvrstanih u sektor. U usporedbi s nekonsolidiranom financijskom bilancom stanja, ta financijska aktiva i pasiva isključeni su iz konsolidirane financijske bilance stanja, čije su protustavke pasiva, odnosno financijska aktiva institucionalnih jedinica razvrstanih u isti sektor. Vanjski račun aktive i pasive, to jest financijska bilanca stanja ostatka svijeta (vidjeti stavak 8.77.), po definiciji je konsolidiran.
 - 7.69. Financijska bilanca stanja po dužnicima/vjerovnicima (sektora ili ostatka svijeta) je proširenje financijske bilance stanja kojim se dodatno daje pregled financijske aktive po sektorima dužnika i pregled pasive po sektorima vjerovnika. Stoga ona pruža podatke o odnosima dužnika i vjerovnika i u skladu je s financijskim računom po dužnicima/vjerovnicima (vidjeti stavak 5.13.).
-

Prilog 7.1.

Definicije pojedinih kategorija aktive

Klasifikacija aktive	Definicija
NEFINANCIJSKA AKTIVA (AN.)	Dobra na koja institucionalne jedinice imaju prava vlasništva, pojedinačna ili kolektivna, te iz kojih ekonomsku korist mogu izvlačiti njihovi vlasnici držanjem ili korištenjem tijekom određenog vremenskog razdoblja, a sastoje se od opipljive aktive, proizvedene i neproizvedene te većine neopipljive aktive za koju se ne bilježe odgovarajuće obveze.
Proizvedena aktiva (AN.1)	Nefinancijska aktiva koja je nastala kao rezultat proizvodnih procesa. Proizvedena aktiva sastoji se od fiksne aktive, zaliha i dragocjenosti, kako je utvrđeno u daljnjem tekstu.
Fiksna aktiva (AN.11)	Proizvedena aktiva koja se koristi više puta ili kontinuirano u proizvodnim procesima duže od jedne godine. Fiksna aktiva se sastoji od opipljive i neopipljive fiksne aktive, kako je utvrđeno dalje u tekstu.
Opipljiva fiksna aktiva (AN.111)	Fiksna aktiva koja se sastoje od stambenih objekata, ostalih zgrada i građevinskih objekata, strojeva i opreme te kultiviranih aktive, kako je utvrđeno dalje u tekstu.
Stambeni objekti (AN.1111)	Zgrade koje se u cijelosti ili primarno upotrebljavaju kao objekti za stanovanje, uključujući sve pridružene objekte kao što su garaže i sve stalne instalacije postavljene u stambenim objektima. Također su uključene splavkućice, teglenice, stambene prikolice i kamp-kućice koje se koriste kao glavno mjesto stanovanja kućanstava, kao i povijesni spomenici za koje je utvrđeno da se koriste primarno kao stambeni objekti. Troškovi raščišćavanja i pripreme gradilišta također su uključeni. Primjeri uključuju stambene zgrade poput zgrade s jednim ili dva stana te ostale stambene zgrade namijenjene za dugotrajno stanovanje. Nedovršeni stambeni objekti uključeni su u onoj mjeri u kojoj se smatra da je krajnji korisnik preuzeo vlasništvo, zbog toga što ga je gradio za vlastiti račun ili se vlasništvo dokazuje postojanjem kupoprodajnog ugovora. Stambeni objekti stečeni za vojno osoblje uključeni su zbog toga što se koriste, kao i stambeni objekti koje stječu civilne jedinice, za proizvodnju stambenih usluga.
Ostale zgrade i građevinski objekti (AN.1112)	Nestambene zgrade i ostali građevinski objekti, kako je utvrđeno u daljnjem tekstu. Nedovršene zgrade i građevinski objekti uključeni su u onoj mjeri u kojoj se smatra da je krajnji korisnik preuzeo vlasništvo, zbog toga što ga je gradio za vlastiti račun ili se vlasništvo dokazuje postojanjem kupoprodajnog ugovora. Zgrade i građevinski objekti stečeni za vojne svrhe uključeni su u onoj mjeri u kojoj su slični civilnim zgradama stečenim u svrhu proizvodnje i koriste se na isti način.
Nestambene zgrade (AN.11121)	Zgrade koje nisu stambeni objekti, uključujući instalacije, uređaje i opremu koji čine sastavni dio objekata te troškovi čišćenja i pripreme gradilišta. Povijesni spomenici za koje je utvrđeno da se koriste primarno kao nestambene zgrade također su uključeni. Primjeri uključuju skladišta i industrijske objekte, poslovne zgrade, zgrade za javnu razonodu, hotele, restorane, obrazovne zgrade, zdravstvene objekte itd.
Ostale građevine (AN.11122)	Građevinski objekti osim zgrada, uključujući troškove čišćenja i pripreme ulica, kanalizacije i gradilišta, osim onih za stambene i nestambene zgrade.

Klasifikacija aktive	Definicija
Strojevi i oprema (AN.1113)	<p>Također su uključeni povijesni spomenici koje nije moguće označiti kao stambene ili nestambene objekte, kao i okna u rudnicima, tuneli i ostali objekti u vezi s rudarskim iskopom imovine ispod površine zemlje. (Veća poboljšanja zemljišta, poput brana i nasipa za zaštitu od poplave, uključena su u vrijednost zemljišta.)</p> <p>Primjeri uključuju autoceste, ulice, puteve, željezničke pruge i piste na zrakoplovnim uzletištima, mostove, ceste na stupovima, tunele i pothodnike, plovne kanale, luke, brane i ostale vodene objekte, magistralne cjevovode, komunikacijske i energetske vodove, lokalne cjevovode i kablove, pomoćne radove, građevine za rudarenje i proizvodnju te građevine za sport i rekreaciju.</p> <p>Oprema za prijevoz te ostali strojevi i oprema, kako je poblizje definirano dalje u tekstu, osim onih koje su kućanstva stekla za krajnju potrošnju. Alat koji je relativno jeftin i kupljen je po relativno stabilnoj cijeni, poput ručnog alata, može se isključiti. Također su isključeni strojevi i oprema koji su sastavni dio zgrada, a uključeni su u stambene objekte i nestambene zgrade.</p> <p>Nedovršeni strojevi i oprema su isključeni, osim kada su proizvedeni za vlastitu uporabu, zbog toga što se smatra da je krajnji korisnik preuzeo vlasništvo tek po isporuci sredstva. Strojevi i oprema stečeni u vojne svrhe uključeni su u onoj mjeri u kojoj su slični dobrima koja su stekle civilne jedinice u svrhu proizvodnje i u kojoj ih vojska upotrebljava na isti način.</p> <p>Strojevi i oprema koje su stekla kućanstva u svrhu finalne potrošnje ne tretira se kao sredstvo. Umjesto toga uključeni su u memorandumsku stavku „trajna potrošačka dobra” u bilanci stanja za kućanstva. Splavkućice, teglenice, stambene prikolice i kamp-kućice koje koriste kućanstva kao glavno mjesto stanovanja uključeni su u stambene objekte.</p>
Oprema za prijevoz (AN.11131)	<p>Oprema za prijevoz ljudi i objekata. Primjeri uključuju proizvode, osim dijelova, koji su uključeni u podsekciju DM, oprema za prijevoz, klasifikacije CPA (¹), poput motornih vozila, prikolica i poluprikolica, brodova, željezničkih i tramvajskih lokomotiva i vagona, zrakoplova i svemirskih brodova te motocikala, bicikala itd.</p>
Ostali strojevi i oprema (AN.11132)	<p>Strojevi i oprema koji nisu drugdje klasificirani. Primjeri obuhvaćaju proizvode osim dijelova, instalacija, usluga popravka i održavanja, koji su uključeni u sljedeće CPA skupine: 29.1, postrojenja za proizvodnju i uporabu mehaničke snage, osim motora za zrakoplove, vozila i motocikle; 29.2, ostali strojevi za opću upotrebu; 29.3, poljoprivredni i šumarski strojevi; 29.4, alatni strojevi; 29.5, ostali strojevi za posebne namjene; u sljedeće CPA odsjeke: 30, uredski strojevi i računala; 31, električni strojevi i aparati koji nisu razvrstani u neku drugu kategoriju; 32, radijska, televizijska i komunikacijska oprema i aparati; te 33, medicinski, precizni i optički instrumenti, zidni i ručni satovi. Ostali primjeri su proizvodi osim dijelova, instalacija, usluga popravka i održavanja, koji su uključeni u CPA kategoriju 23.30.2, elementi goriva (patrone), neozračene, za nuklearne reaktore; u CPA skupine po djelatnostima: 36.1, namještaj; 36.3, glazbeni instrumenti; 36.4, sportska roba; te uređaje za proizvodnju pare, osim kotlova vruće vode za centralno grijanje.</p>
Kultivirana aktiva(AN.1114)	<p>Životinje za uzgoj, mljekarstvo, vuču itd. te vinogradi, voćnjaci i drugi nasadi drveća koje daje povratne plodove, a koji su pod izravnim nadzorom, odgovornošću i upravom institucionalnih jedinica, kako je utvrđeno dalje u tekstu.</p> <p>Nezrela kultivirana sredstva su isključena, osim ako se ne proizvode za vlastitu uporabu.</p>

(¹) Statistička klasifikacija proizvoda po djelatnostima (CPA), 1993.

Klasifikacija aktive	Definicija
Životinje za uzgoj, mljekarstvo, vuču itd. (AN.11141)	Životinje koje se drže zbog proizvoda koje daju svake godine. One uključuju rasplodne životinje (uključujući ribu i perad), mliječnu stoku, tegleće životinje, ovce ili druge životinje koje se koriste za proizvodnju vune te životinje koje se koriste za prijevoz, utrke ili rasonodu.
Vinogradi, voćnjaci i drugi nasadi drveća koji nose povratne plodove (AN.11142)	Stabla (uključujući vinovu lozu i grmlje) koje se uzgaja radi plodova koje daju svake godine, uključujući i ona koja su kultivirana radi uzgoja voća i orašastih plodova, radi biljnih sokova i smole te radi kore drveta i lisnatih plodova.
Neopipljiva fiksna aktiva (AN.112)	Fiksna aktiva koja se sastoji od istraživanja ruda, računalnih programa, zabavnih, književnih i umjetničkih izvornika te ostale neopipljive fiksne aktive, kako je utvrđeno dalje u tekstu, koja se namjerava upotrebljavati duže od jedne godine.
Istraživanje ruda (AN.1121)	Vrijednost troškova istraživanja nafte i prirodnog plina te nenaftnih ležišta. Ti troškovi uključuju troškove dobivanja preliminarnih dozvola, troškove dozvola i pribavljanja dozvola, troškove procjene i troškove stvarnog probnog bušenja, kao i troškove zračnih i drugih geodetskih mjerenja, troškove prijevoza itd. nastalih u svrhu omogućavanja provedbe tih ispitivanja.
Računalni programi (AN.1122)	Računalni programi, opisi programa i pomoćni materijali za računalne sustave i aplikacijski programi. Uključeni su kupljeni računalni programi i računalni programi koji su razvijeni za vlastite potrebe ako su troškovi veliki. Veliki troškovi kupovine, razvoja ili proširenja računalnih baza podataka za koje se očekuje da će se upotrebljavati duže od jedne godine, bilo da se one prodaju ili ne, također su uključeni.
Zabavni, književni ili umjetnički originali (AN.1123)	Originalni filmovi, zvučni zapisi, rukopisi, vrpce, uzorci itd. na kojima su snimljene ili sadržane dramske izvedbe, radijski i televizijski programi, glazbene priredbe, sportski događaji, književna i umjetnička djela itd. Uključeni su radovi koji se proizvode za vlastite potrebe. U nekim slučajevima, kao što su filmovi, može postojati više originala.
Ostala neopipljiva fiksna aktiva (AN.1129)	Novi podaci, specijalističke spoznaje itd., koji nisu drugdje klasificirani, a čija je uporaba u proizvodnji ograničena na jedinice koje su uspostavile prava vlasništva u odnosu na njih, ili na druge jedinice koje su one ovladale.
Zalihe (AN.12)	Proizvedena aktiva koja se sastoji od robe i usluga koji su nastali u tekućem razdoblju ili u ranijem razdoblju, a drži se u svrhu prodaje, uporabe u proizvodnji ili neke druge kasnije uporabe. Ona se sastoji od materijala i sirovina, nedovršene proizvodnje, gotove robe i robe namijenjene preprodaji, kako je utvrđeno u daljnjem tekstu. Uključene su sve zalihe koje se nalaze u posjedu države, uključujući, ali ne isključivo, zalihe strateškog materijala, žita i druge robe od posebne važnosti za državu.
Materijal i inventar (AN.121)	Roba koju njezini vlasnici namjeravaju upotrijebiti kao intermedijarnu potrošnju u vlastitim proizvodnim procesima, a ne za preprodaju.
Nedovršena proizvodnja/radovi (AN.122)	Roba i usluge koji su djelomično dovršeni, ali obično još nisu predani drugim jedinicama bez dodatne obrade ili koje nisu zrele i čiji će proizvodni proces nastaviti isti proizvođač u kasnijem razdoblju. Isključeni su djelomično dovršeni građevinski objekti za čijeg se krajnjeg vlasnika smatra da je preuzeo vlasništvo, zbog toga što je proizvodnja za vlastitu uporabu ili zbog toga što se vlasništvo može dokazati postojanjem kupoprodajnog ugovora. Oni se sastoji od nedovršene proizvodnje, odnosno radova na kultiviranoj imovini i od druge nedovršene proizvodnje, odnosno radova, kako je utvrđeno dalje u tekstu.
Nedovršena proizvodnja/radovi na kultiviranim sredstvima (AN.1221)	Životinje koje se uzgajaju u svrhu proizvoda koji se dobivaju samo klanjem, poput ptica i riba koje se uzgajaju u trgovinske svrhe, drveće i ostalo raslinje koje daje plodove samo jedanput pri uništenju i nezrela kultivirana sredstva koja daju višegodišnje plodove.
Ostala nedovršena proizvodnja/radovi (AN.1222)	Roba osim kultiviranih aktive i usluga, koju je djelomično obradio, izradio ili sastavio proizvođač, ali koja se obično ne prodaje, otprema ili predaje drugima, a da se dodatno ne preradi.

Klasifikacija aktive	Definicija
Gotova roba (AN.123)	Roba koja je spremna za prodaju ili otpremu od strane proizvođača.
Roba za preprodaju (AN.124)	Roba koju je steklo poduzeće, poput trgovačkih kuća na veliko i malo, u svrhu preprodaje bez dodatne prerade (to jest, ne daje joj se drugi oblik, osim što se predstavlja na način koji je privlačan za kupca).
Dragocjenosti (AN.13)	Proizvedena aktiva koja se ne upotrebljava primarno za proizvodnju ili potrošnju, kod koje se očekuje povećanje vrijednosti ili se barem ne očekuje pad realne vrijednosti ili da pod normalnim okolnostima neće izgubiti na kakvoći i koja je stečena i drži se ponajprije kao pričuva vrijednosti. Dragocjenosti se sastoje od plemenitih metala i dragog kamenja, starina i drugih umjetničkih predmeta te ostalih dragocjenosti, kako je utvrđeno dalje u tekstu.
Plemeniti metali i drago kamenje (AN.131)	Plemeniti metali i drago kamenje koje poduzeća ne drže za uporabu u svojstvu sirovine u proizvodnim procesima.
Antikviteti i drugi umjetnički predmeti (AN.132)	Slike, skulpture itd. priznate kao umjetnička djela i antikviteti.
Ostale dragocjenosti (AN.139)	Dragocjenosti koje nisu klasificirane u neku drugu kategoriju, poput zbirke i nakita znatne vrijednosti koji je oblikovan od dragog kamenja ili plemenitih kovina.
Neproizvedena sredstva (AN.2)	Nefinancijska aktiva koja nastaje na neki drugi način, a ne proizvodnjom. Neproizvedena aktiva sastoji se od opipljive i neopipljive aktive, kako je utvrđeno dalje u tekstu. Također su uključeni troškovi prijenosa vlasništva i većih poboljšanja te aktive.
Opipljiva neproizvedena aktiva (AN.21)	Neproizvedena aktiva koja nastaje u prirodi i na kojoj se može ostvarivati i prenositi vlasništvo. Prirodna aktiva koja nije ili ne može biti predmetom vlasničkih prava, poput otvorenog mora ili zraka, isključena je. Opipljiva neproizvedena aktiva sastoji se od zemljišta, podzemne aktive, nekultiviranih bioloških resursa i vodenih resursa, kako je utvrđeno dalje u tekstu.
Zemljište (AN.211)	Zemljište, uključujući zemlju koja ga prekriva i sve pridružene površinske vode na kojima se ostvaruju prava vlasništva. Također su uključena veća ulaganja u zemljište koja se ne mogu fizički odvojiti od samog zemljišta. Isključene su sve zgrade ili drugi građevinski objekti koji su smješteni na njemu ili prolaze kroz njega; kultivirani usjevi, drveće i životinje; podzemna aktiva; nekultivirani biološki resursi i vodeni resursi ispod površine zemlje. Zemljište se sastoji od tla na kojem leže zgrade i drugi građevinski objekti, obradivog zemljišta, rekreativnog zemljišta te pridružene površinske vode te drugog zemljišta i pridružene površinske vode, kako je utvrđeno dalje u tekstu.
Zemljište na kojem leže zgrade i građevinski objekti (AN.2111)	Zemljište na kojem su izgrađeni stambeni objekti, nestambene zgrade i građevinski objekti ili u kojem su ukopani njihovi temelji, uključujući dvorišta i vrtove koji se smatraju sastavnim dijelom stambenih objekata seoskih i neseoskih gospodarstava i prilazne ceste prema seoskim gospodarstvima.
Obradivo zemljište (AN.2112)	Zemljište na kojemu se obavlja poljoprivredna ili vrtlarska proizvodnja u trgovinske svrhe ili za potrebe prehranjivanja, uključujući, u načelu, zemljište pod plantažama, voćnjacima i vinogradima.
Zemljište za rekreaciju i pripadajuće površinske vode (AN.2113)	Zemljište koje se koristi kao zemljište za rekreaciju, parkove i rasonodu u privatnom vlasništvu te parkovi i područja za rekreaciju u javnom vlasništvu zajedno s pripadajućim površinskim vodama.
Ostala zemljišta i pripadajuće površinske vode (AN.2119)	Zemljište koje nije klasificirano u neku drugu kategoriju, uključujući privatne vrtove i parcele, koje se ne obrađuju radi prehranjivanja ili u trgovinske svrhe, komunalni pašnjaci, zemljište oko stambenih objekata izvan dvorišta i vrtova koji se smatraju sastavnim dijelom stambenih objekata na seoskim gospodarstvima i drugih stambenih objekata te pripadajuće površinske vode.

Klasifikacija aktive	Definicija
Podzemna aktiva (AN.212)	Dokazane rezerve rudnih naslaga smještenih na površini zemlje ili ispod nje, koje se mogu ekonomski iskoristavati s obzirom na postojeću tehnologiju i relativne cijene. Prava vlasništva na podzemnu aktivu obično se mogu odvojiti od prava vlasništva na samo zemljište. Podzemna aktiva sastoji se od rezervi ugljena, nafte i prirodnog plina, rezervi kovinskih ruda i rezervi nekovinskih ruda, kako je utvrđeno dalje u tekstu.
Rezerve ugljena, nafte i prirodnog plina (AN.2121)	Naslage antracita, bitumenskog i smeđeg ugljena, rezerve i polja nafte i prirodnog plina.
Rezerve kovinskih ruda (AN.2122)	Naslage crnih, obojenih i plemenitih metala.
Rezerve nekovinskih ruda (AN.2123)	Kamenolomi te iskopi gline i pijeska; kemijski talozi i naslage gnojiva; naslage soli; naslage kremenca, prirodne sadre, prirodnog poludragog kamenja, asfalta i smole, treseta i drugih nekovinskih ruda osim ugljena i nafte.
Nekultivirani biološki resursi (AN.213)	Životinje i biljke koje daju jednogodišnje i višegodišnje plodove i na kojima se ostvaruju prava vlasništva, ali čiji prirodni rast i/ili obnova nije pod izravnim nadzorom, nadležnošću ili upravom institucionalnih jedinica. Primjeri su prašume i ribarska lovišta unutar državnog područja. Treba uključiti samo one resurse koji se mogu iskoristavati u gospodarske svrhe sada ili će to vjerojatno biti moguće uskoro.
Vodeni resursi (AN.214)	Vodonosni slojevi i ostali resursi podzemnih voda u onoj mjeri u kojoj njihova oskudnost dovodi do ostvarivanja prava vlasništva i/ili uporabe, tržišnog vrednovanja i neke mjere gospodarskog nadzora.
Neopipljiva neproizvedena aktiva (AN.22)	Neproizvedena aktiva koju je stvorilo društvo. Ona se evidentira pravnim ili računovodstvenim radnjama, poput dodjele patenta ili prijenosa neke ekonomske koristi na treću osobu. Neke vrste takvih sredstava daju svojim vlasnicima pravo na sudjelovanje u određenim aktivnostima i isključivanje drugih institucionalnih jedinica iz takvih aktivnosti, osim uz dozvolu vlasnika. Neopipljiva neproizvedena aktiva sastoji se od patenata, ugovora o zakupu i drugih prenosivih ugovora, kupljenog <i>goodwill</i> i druge neopipljive neproizvedene aktive.
Patenti (AN.221)	Izumi u kategorijama tehničkih inovacija kojima se, prema zakonu ili sudskoj odluci, može dodijeliti patentna zaštita. Primjeri uključuju sastave tvari, procesa, mehanizama, električnih i elektroničkih krugova i uređaja, farmaceutskih formulacija i novih vrsta suvremenih stvari proizvedenih pomoću domišljatosti.
Ugovori o zakupu i drugi prenosivi ugovori (AN.222)	Zakupi ili ugovori kod kojih zakupnik ima pravo prenijeti zakup na treću osobu neovisno o zakupodavcu. Primjeri uključuju zakupe zemljišta, zgrada i drugih građevinskih objekata, koncesije ili isključiva prava iskorištavanja rudnih naslaga ili ribolovnih terena, prenosive ugovore sa sportašima i ugovore o autorskom djelu te opcije za kupnju materijalnih sredstava koja još nisu proizvedena. Ugovori o zakupu strojeva isključeni su iz nefinancijskih nematerijalnih sredstava.
Kupljeni <i>goodwill</i> (AN.223)	Razlika između vrijednosti plaćene za poduzeće po načelu kontinuiranog poslovanja i iznosa njegove aktive umanjeno za iznos njegove pasive, čija se svaka stavka posebno iskazuje i vrednuje. Vrijednost <i>goodwill</i> , stoga, uključuje sve što daje dugoročnu korist za poslovanje, što nije posebno iskazano kao aktiva, kao i vrijednost činjenice da se skupina sredstava koristi zajednički, a nije samo zbirka pojedinih sredstava.

Klasifikacija aktive	Definicija
Ostala neopipljiva neproizvedena aktiva (AN.229)	Neopipljiva neproizvedena aktiva nigdje drugdje klasificirana.
FINANCIJSKA AKTIVA I PASIVA (AF.)	Financijska aktiva je ekonomska aktiva koja se sastoji od sredstava plaćanja, financijskih potraživanja i ekonomske aktive koja je po prirodi srodna financijskim potraživanjima.
	Sredstva plaćanja sastoje se od monetarnog zlata, posebnih prava vučenja, valute i prenosivih depozita.
	Financijske tražbine daju njihovim vlasnicima, vjerovnicima, pravo da bez ikakve protuusluge primaju plaćanja ili serije plaćanja, od drugih institucionalnih jedinica, dužnika, kojima su nastale protustavke u pasivi.
	Primjeri ekonomske aktive koja je po prirodi srodna financijskim tražbinama su financijski derivati te dionice i drugi vlasnički udjeli.
Monetarno zlato i PPV (AF.1)	Financijska aktiva razvrstana u ovu kategoriju jedina je financijska aktiva za koju u sustavu nema protustavaka u pasivi.
Monetarno zlato (AF.11)	Zlato koje monetarne vlasti ili drugi subjekti pod njihovim djelotvornim nadzorom drže kao sastavni dio deviznih pričuva.
Posebna prava vučenja (PPV) (AF.12)	Imovina međunarodnih pričuva koje stvara Međunarodni monetarni fond (MMF) i raspodjeljuje na svoje članove kako bi dopunili aktivu postojećih pričuva.
Valuta i depoziti (AF.2)	Valuta u optjecaju i sve vrste depozita u nacionalnoj i stranoj valuti.
Valuta (AF.21)	Novčanice i kovanice u optjecaju koje se obično upotrebljavaju za plaćanje.
Prenosivi depoziti (AF.22)	Depoziti (u nacionalnoj ili u stranoj valuti) koji se mogu neposredno pretvoriti u valutu ili koji su prenosivi pomoću čeka, bankovnog naloga, dugovne stavke ili sličnog, bez ikakvih značajnih ograničenja ili kazni.
Ostali depoziti (AF.29)	Depoziti (u nacionalnoj ili u stranoj valuti) osim prenosivih depozita. Ostali depoziti ne mogu se koristiti za plaćanje u svakom trenutku i ne mogu se pretvarati u valutu ili prenosive depozite bez ikakvih značajnih ograničenja ili kazni.
Vrijednosnice osim dionica (AF.3)	Financijska sredstva, koja predstavljaju instrumente kojima se može trgovati i instrumente koji glase na donositelja, obično se trguje na sekundarnim tržištima, a ne daju vlasniku nikakvo pravo vlasništva u institucionalnoj jedinici koja ju izdaje.
Vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (AF.33)	Vrijednosnice osim dionica koji vlasniku daju bezuvjetno pravo na fiksni ili ugovorom određeni varijabilni novčani prihod u obliku isplata kupona (kuponске kamate) i/ili navedenog fiksnog iznosa na određeni dan ili dane počevši od dana utvrđenog u vrijeme izdavanja.
Kratkoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (AF.331)	Vrijednosnice osim dionica čiji je prvobitni rok dospjeća obično jedna godina ili manje, a u izuzetnim slučajevima najviše dvije godine, izuzevši financijske izvedenice.
Dugoročne vrijednosnice osim dionica, isključujući financijske izvedenice (AF.332)	Vrijednosnice osim dionica čiji je prvobitni rok dospjeća obično duži od jedne godine, a u izuzetnim slučajevima najmanje preko dvije godine, izuzevši financijske izvedenice.
Financijski derivati (AF.34)	Financijska aktiva temeljena na različitim osnovnim instrumentima ili izvedena iz njih. Osnovni instrument su obično druga financijska aktiva, ali može biti i roba i indeks.

Klasifikacija aktive	Definicija
Zajmovi (AF.4)	Financijska aktiva koja se stvara kada vjerovnici pozajmljuju sredstva dužnicima, izravno ili preko posrednika, a dokazuje se neprenosivim ispravama ili se ne dokazuje ispravama.
Kratkoročni zajmovi (AF.41)	Zajmovi čiji je prvobitni rok dospijea obično jedna godina ili manje, a u izuzetnim slučajevima najviše dvije godine te zajmovi koji se otplaćuju na zahtjev.
Dugoročni zajmovi (AF.42)	Zajmovi čiji je prvobitni rok dospijea obično duži od jedne godine, a u izuzetnim slučajevima najmanje više od dvije godine.
Dionice i drugi vlasnički udjeli (AF.5)	Financijska aktiva koja predstavlja vlasnička prava na poduzeća ili kvazi-društva. Ta financijska aktiva uglavnom daje pravo vlasnicima da sudjeluju u raspodjeli dobiti društva ili kvazi-društva i da sudjeluju u raspodjeli njihove neto aktive u slučaju likvidacije.
Dionice i ostali vlasnički udjeli, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (AF.51)	Financijska aktiva osim dionica uzajamnih fondova koja predstavlja prava vlasništva nad društvima ili kvazi-društvima. Ta financijska aktiva uglavnom daje pravo vlasnicima da sudjeluju u raspodjeli dobiti društva ili kvazi-društva i da sudjeluju u raspodjeli neto aktive u slučaju likvidacije.
Dionice koje kotiraju na burzi, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (AF.511)	Dionice obuhvaćaju pravo na udio u kapitalu društva u obliku vrijednosnica koje su u načelu utržive. Dionice koje kotiraju na burzi obuhvaćaju dionice s cijenama koje kotiraju na priznatoj burzi ili drugom obliku sekundarnog tržišta.
Dionice bez burzovne kotacije, isključujući dionice u uzajamnim fondovima (AF.512)	Dionice bez burzovne kotacije obuhvaćaju dionice koje ne kotiraju na burzi.
Ostali vlasnički udjeli (AF.513)	Svi oblici vlasničkih udjela osim onih koji su klasificirani u podstavkama AF.511 i 512 te u podkategoriji AF.52.
Dionice u uzajamnim fondovima (AF.52)	Dionice koje emitiraju određene vrste financijskih društava čija je isključiva svrha ulaganje prikupljenih sredstava na tržištu novca, tržištu kapitala i/ili u nekretnine.
Tehničke pričuve osiguranja (AF.6)	Tehničke pričuve osiguravajućih društava i (samostalnih i nesamostalnih) mirovinskih fondova za osiguranike ili korisnike, kako je utvrđeno u Direktivi Vijeća 91/674/EEZ od 19. prosinca 1991. o godišnjim financijskim izvještajima i konsolidiranim izvještajima osiguravajućih društava.
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i pričuvama mirovinskih fondova (AF.61)	Pričuve izdvojene u navedenim društvima u svrhu dobivanja odštete i predviđenih naknada čim se ispune utvrđeni uvjeti.
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja (AF.611)	Pričuve za neprotekle rizike i pričuve za osiguranje sa sudjelovanjem u dobiti, koje povećavaju vrijednost po isteku polica životnog osiguranja sa sudjelovanjem u dobiti ili sličnih polica.
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova (AF.612)	Pričuve koje drže samostalni i nesamostalni mirovinski fondovi koje su osnovali poslodavci i/ili zaposlenici, ili skupine samozaposlenih u svrhu osiguranja mirovina za zaposlenike ili samozaposlene.
Pretplate premija i pričuve za nepodmirena potraživanja (AF.62)	Pričuve koje utvrđuju osiguravajuća društva i (samostalni i nesamostalni) mirovinski fondovi za — iznos koji predstavlja onaj dio bruto upisanih premija koje će se rasporediti na sljedeće obračunsko razdoblje (predujmovi za premije osiguranja),

Klasifikacija aktive	Definicija
Ostali računi potraživanja/obveza (AF.7)	— ukupne procijenjene konačne troškove namirenja potraživanja koja proizlaze iz događaja koji su nastali do kraja računovodstvenog razdoblja, bilo da su prijavljeni ili ne, umanjeno za već isplaćene iznose na ime tih potraživanja (izdvajanja za postojeća potraživanja).
Trgovački krediti i predujmovi (AF.71)	Financijska aktiva koja je kreirana kao protustavka financijskoj ili nefinancijskoj transakciji u slučajevima kada postoji vremenska razlika između transakcije i odgovarajućeg plaćanja.
Ostali računi potraživanja/obveza, isključujući trgovačke kredite i predujmove (AF.79)	Financijska aktiva koja proizlazi iz direktnog povećanja kredita od strane dobavljača i kupaca za transakcije s robom i uslugama te predujmovi za proizvodnju, odnosno radove koji su u tijeku ili se trebaju započeti u vezi s tim transakcijama.
Memorandumske stavke	Financijska aktiva koja se pojavljuje zbog vremenske razlike između transakcija raspodjele ili financijskih transakcija na sekundarnom tržištu i odgovarajućeg plaćanja. Ona također uključuje financijska potraživanja nastala uslijed obračunavanja dohotka tijekom vremena.
Trajna potrošačka dobra (AN.m)	Sustav zahtijeva upotrebu nekoliko memorandumskih stavki kako bi se prikazala aktiva koja nije identificirana odvojeno u središnjem okviru, a koja je od posebnog analitičkog interesa.
Izravno strano ulaganje (AF.m)	Trajna potrošačka dobra koja koriste kućanstva za finalnu potrošnju (tj. ona dobra koja se ne upotrebljavaju od strane kućanstava kao mjera vrijednosti ili od strane neinkorporiranih poduzeća u vlasništvu kućanstava za proizvodne svrhe).
	Izravno strano ulaganje uključuje dugoročni odnos koji odražava trajni interes rezidentne institucionalne jedinice u jednom gospodarstvu (izravni ulagač) u institucionalnoj jedinici koja je rezidentna u gospodarstvu koje nije gospodarstvo ulagača (tvrtka u koju se izravno ulaže). Svrha izravnog ulagača je postizanje značajnog utjecaja na upravljanje poduzećem koje je rezidentno u drugom gospodarstvu.

Prilog 7.2.

Bilježenje stavki od početne do završne bilance stanja

Klasifikacija aktive, pasive i neto vrijednosti	IV.1 Početna bilanca stanja	III.1 i III.2 Transakcije	III.3.1 Ostale promjene obujma	III.3.2. Vlasnički dobici		IV.3 Završna bilanca stanja
				III.3.2.1. Neutralni vlasnički dobici i gubici	III.3.2.2. Realni vlasnički dobici i gubici	
Nefinancijska aktiva	AN.	P.5, K.1, K.2	K.3, K.4, K.5, K.6, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.
Proizvedena aktiva	AN.1	P.5, K.1	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1
Fiksna aktiva ⁽¹⁾	AN.11	P.51, K.1	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.11
Opipljiva fiksna aktiva	AN.111	P.511, K.1	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.111
Stambeni objekti	AN.1111	P.511, K.1	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1111
Ostale zgrade i građevinski objekti	AN.1112	P.511, K.1	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1112
Strojevi i oprema	AN.1113	P.511, K.1	K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1113
Kultivirana sredstva	AN.1114	P.511, K.1	K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1114
Neopipljiva fiksna aktiva	AN.112	P.512, K.1	K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.112
Zalihe	AN.12	P.52	K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.12
Dragocjenosti	AN.13	P.53	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.13
Neproizvedena aktiva	AN.2	K.2, P.513, K.1	K.3, K.5, K.6.1, K.6.2, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.2
Opipljiva neproizvedena aktiva	AN.21	K.21, P.513, K.1	K.3, K.5, K.6.1, K.6.2, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.21
Zemljište	AN.211	K.21, P.513, K.1	K.3, K.6.2, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.211

(1) Memorandumska stavka: AN.m: Trajna potrošačka dobra.

Klasifikacija aktive, pasive i neto vrijednosti	IV.1 Početna bilanca stanja	III.1 i III.2 Transakcije	III.3.1 Ostale promjene obujma	III.3.2. Vlasnički dobici		IV.3 Završna bilanca stanja
				III.3.2.1. Neutralni vlasnički dobici i gubici	III.3.2.2. Realni vlasnički dobici i gubici	
Podzemna aktiva	AN.212	K.21, P.513	K.3, K.61, K.62, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.212
Nekultivirani biološki resursi	AN.213	K.21, P.513	K.3, K.5, K.61, K.62, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.213
Vodeni resursi	AN.214	K.21, P.513	K.3, K.61, K.62, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.214
Neopipljiva neproizvedena aktiva	AN.22	K.22, P.513	K.3, K.62, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.22
Financijska aktiva/pasiva (2)	AF.	F.	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.21, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.
Monetarno zlato i posebna prava vučenja (samo aktiva)	AF.1	F.1	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.21, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.1
Valuta i depoziti	AF.2	F.2	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.2
Vrijednosnice osim dionica	AF.3	F.3	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.3
Zajmovi	AF.4	F.4	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.4
Dionice i ostali vlasnički udjeli	AF.5	F.5	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.5
Tehničke pričuve osiguranja	AF.6	F.6	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.6
Ostali računi potraživanja/obveze	AF.7	F.7	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.7
Neto vrijednost	B.90	B.10.1	B.10.2	B.10.31	B.10.32	B.90

(2) Memorandumska stavka: AF.m: Izravno strano ulaganje.

AN. ... AF ... su iz klasifikacije sredstava

Izravnavajuće stavke

- B.10.1 Promjene neto vrijednosti uslijed štednje i kapitalnih transfera
- B.10.2 Promjene neto vrijednosti uslijed ostalih promjena obujma aktive
- B.10.31 Promjene neto vrijednosti uslijed neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka
- B.10.32 Promjene neto vrijednosti uslijed realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka
- B.90 Neto vrijednost

Transakcije u finansijskoj aktivi i pasivi

- F. Transakcije u finansijskoj aktivi i obvezama
- F.1 Monetarno zlato i posebna prava vučenja
- F.2 Valuta i depoziti
- F.3 Vrijednosnice osim dionica
- F.4 Zajmovi
- F.5 Dionice i ostali vlasnički udjeli
- F.6 Tehničke pričuve osiguranja
- F.7 Ostali računi potraživanja/obveze

Transakcije robom i uslugama

- P.5 Bruto investicije
- P.51 Bruto investicije u fiksni kapital
- P.511 Stjecanje umanjeno za otuđenje dugotrajnih materijalnih sredstava
- P.512 Stjecanje umanjeno za otuđenje dugotrajnih nematerijalnih sredstava
- P.513 Povećanja vrijednosti neproizvedenih nefinancijskih sredstava
- P.52 Promjene inventara
- P.53 Stjecanje umanjeno za otuđenje dragocjenosti

Ostale stavke akumulacije

- K.1 Potrošnja fiksnog kapitala
- K.2 Stjecanje umanjeno za otuđenje nefinancijskih neproizvedenih sredstava
- K.3 Ekonomsko nastajanje neproizvedene aktive
- K.4 Ekonomsko nastajanje proizvedene aktive
- K.5 Prirodni rast nekultiviranih bioloških resursa
- K.61 Iscrpljivanje prirodnih sredstava
- K.62 Ostalo ekonomsko nastajanje neproizvedene aktive
- K.7 Gubici zbog nepogoda
- K.8 Nenadoknađene zapljene
- K.9 Ostale promjene obujma nefinancijskih sredstava d.n.
- K.10 Ostale promjene obujma finansijske aktive i pasive d.n.
- K.11 Nominalni vlasnički dobitci/gubici
- K.11.1 Neutralni vlasnički dobitci/gubici
- K.11.2 Realni vlasnički dobitci/gubici
- K.12 Promjene klasifikacija i strukture
- K.12.1 Promjene klasifikacije i strukture sektora
- K.12.21 Monetizacija/demonetizacija zlata
- K.12.22 Promjene klasifikacija aktive i pasive, osim monetizacije/demonetizacije zlata,

POGLAVLJE 8.

SLIJED RAČUNA I IZRAVNAVAJUĆE STAVKE

- 8.01. ESA prikazuje tokove i stanja u uređenom skupu računa, koji opisuju kružni tok ekonomske aktivnosti od stvaranja dohotka, preko njegove raspodjele i preraspodjele te, konačno, do njegove akumulacije u obliku aktive.
- 8.02. Svaki od računa prikazuje transakcije koje se izravnavaju, bilo zbog definicija koje se koriste, bilo zbog toga što se veliki saldo prenosi u sljedeći račun.
- 8.03. Strukturirano bilježenje transakcija prema logičkoj analizi ekonomskog života daje agregate koji su potrebni za proučavanje određene djelatnosti, institucionalnog sektora ili podsektora, ili ukupnog gospodarstva. Raščlamba računa osmišljena je tako da se prikažu najznačajniji ekonomski pokazatelji.
- 8.04. Računi su grupirani u tri kategorije:
- (a) tekući računi;
 - (b) računi akumulacije;
 - (c) bilance stanja.
- Tekući računi se odnose na stvaranje, raspodjelu i preraspodjelu dohotka te njegovu uporabu u obliku finalne potrošnje. Na kraju, oni omogućavaju izračun štednje koja je bitan dio akumulacije.
- Računi akumulacije analiziraju različite elemente promjena aktive i pasive različitih jedinica i omogućavaju bilježenje promjena neto vrijednosti (razlika između aktive i pasive).
- Bilance stanja prikazuju ukupnu aktivu i pasivu različitih jedinica na početku i na kraju računovodstvenog razdoblja, zajedno s njihovom neto vrijednošću. Tokovi za svaku stavku aktive i pasive koja se bilježi u računima akumulacije ponovno se vide u računu promjena u bilancama stanja.
- 8.05. Slijed računa primjenjuje se, u cijelosti ili djelomično, na institucionalne jedinice, institucionalne sektore i podsektore, djelatnosti i ukupno gospodarstvo.
- 8.06. Izravnavajuće stavke iskazuju se i u bruto i u neto iznosu. Bruto izraz nastaje kad se od izravnavajućih stavki ne oduzme potrošnja fiksnog kapitala, a neto kad se od izravnavajućih stavki oduzme potrošnja fiksnog kapitala. Izravnavajuće stavke dohotka je bitnije iskazati na neto osnovi.
- 8.07. Računi se prikazuju na nekoliko načina:
- (a) u obliku integriranih ekonomskih računa koji pokazuju račune za sve institucionalne sektore, ukupno gospodarstvo i sektor inozemstva u jednoj tablici;
 - (b) u obliku slijeda računa koji pružaju iscrpnije podatke. Tablice koje prikazuju svaki račun dane su u dijelu ovoga poglavlja pod naslovom „Slijed računa”;
 - (c) u obliku matrica u kojima je svaki račun predstavljen jednim parom retka i stupca.
- 8.08. Sinoptički prikaz računa, izravnavajućih stavki i glavnih agregata:

Tablica 8.1 – Sinoptički prikaz računa, izravnavajućih stavki i glavnih agregata

Računi	Potpuni slijed računa za institucionalne sektore				Izravnavajuće stavke	Glavni agregati
Tekući računi	I. Račun proizvodnje II. Računi raspodjele i uporabe dohotka	I. Račun proizvodnje II.1. Računi primarne raspodjele dohotka II.2. Račun sekundarne raspodjele dohotka II.3. Račun preraspodjele dohotka u naturi II.4. Račun uporabe dohotka II.4.1. Račun uporabe raspoloživog dohotka II.4.2. Račun uporabe prilagođenog raspoloživog dohotka	II.1.1. Račun stvaranja dohotka II.1.2. Račun alokacije primarnog dohotka	II.1.2.1. Račun poduzetničkog dohotka II.1.2.2. Račun alokacije ostalog primarnog dohotka	B.1 Dodana vrijednost B.2 Poslovni višak B.3 Mješoviti dohodak B.4 Poduzetnički dohodak B.5 Saldo primarnih dohodaka B.6 Raspoloživi dohodak B.7 Prilagođeni raspoloživi dohodak B.8 Štednja	Domaći proizvod (BDP/NDP) Nacionalni dohodak (BNP, NNP) Raspoloživi nacionalni dohodak Nacionalna štednja
Računi akumulacije	III. Računi akumulacije	III.1. Kapitalni račun III.2. Financijski račun III.3. Računi ostalih promjena u aktivni	III.1.1. Račun promjene neto vrijednosti uslijed štednje i transfera kapitala III.1.2. Račun stjecanja nefinancijske aktive III.3.1. Račun ostalih promjena u obujmu aktive III.3.2. Računi revalorizacije	III.3.2.1. Neutralni vlasnički dobitci/gubici III.3.2.2. Realni vlasnički dobitci/gubici	B.10.1 Promjene neto vrijednosti uslijed štednje i prijenosa kapitala B.9 Neto uzajmljivanje/Neto pozajmljivanje B.9 Neto uzajmljivanje/Neto pozajmljivanje B.10.2 Promjene neto vrijednosti uslijed ostalih promjena obujma aktive B.10.3 Promjene neto vrijednosti uslijed nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka B.10.31 Promjene neto vrijednosti uslijed neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka B.10.32 Promjene neto vrijednosti uslijed realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka	

Računi				Izravnavajuće stavke		Glavni agregati	
Potpuni slijed računa za institucionalne sektore							
Bilance stanje	IV. Bilance stanja	IV.1. Početna bilanca stanja IV.2. Promjene u bilanci stanja IV.3. Završna bilanca stanja			B.90 Neto vrijednost B.10 Promjene neto vrijednosti, ukupne B.90 Neto vrijednost	Nacionalna vrijednost Promjene u nacionalnoj vrijednosti Nacionalna vrijednost	
0. Račun robe i usluga	Računi transakcija						
	0. Račun roba i usluga						
	Račun sektora inozemstva (račun vanjskih transakcija)						
Tekući računi	V. Račun sektora inozemstva	V.I. Vanjski račun roba i usluga V.II. Vanjski račun primarnog dohotka i tekućih transfera			B.11 Saldo računa inozemstva za robe i usluge B.12 Saldo vanjskog tekućeg računa	Saldo vanjskog računa za robu i usluge Saldo vanjskog tekućeg računa	
Računi akumulacije		V.III. Računi vanjske akumulacije	V.III.1. Kapitalni račun	V.III.1.1. Račun promjena neto vrijednosti uslijed štednje i transfera kapitala V.III.1.2. Račun stjecanja nefinancijske aktive	B.10.1 Promjene neto vrijednosti zbog salda vanjskog tekućeg računa i kapitalnih transfera B.9 Neto uzajmljivanje/Neto pozajmljivanje B.9 Neto uzajmljivanje/Neto pozajmljivanje	Neto uzajmljivanje/Neto pozajmljivanje	
			V.III.2. Financijski račun	V.III.3.1 Ostale promjene u obujmu aktive V.III.3.2. Računi revalorizacije	B.10.2 Promjene neto vrijednosti uslijed ostalih promjena u obujmu aktive		
Bilance stanja		V.IV. Račun vanjske aktive i pasive	V.IV.1. Početna bilanca stanja V.IV.2. Promjene u bilanci stanja V.IV.3. Završna bilanca stanja		B.10.3 Promjene neto vrijednosti uslijed nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka B.90 Neto vrijednost B.10 Promjene neto vrijednosti B.90 Neto vrijednost	Neto vanjska financijska pozicija Neto vanjska financijska pozicija	

SLIJED RAČUNA

8.09. Slijed računa sastoji se od tri glavne kategorije računa:

(a) tekući računi:

1. račun proizvodnje (I);
2. računi raspodjele i uporabe dohotka (II);

(b) računi akumulacije (III);

(c) bilance stanja (IV).

TEKUĆI RAČUNI**Račun proizvodnje (I.)⁽¹⁾**

- 8.10. Račun proizvodnje (I.) prikazuje transakcije koje se odnose na proces proizvodnje. On se sastavlja za institucionalne sektore i za djelatnosti. Izvori na tom računu uključuju *output*, a uporabe uključuju intermedijarnu potrošnju.
- 8.11. Račun proizvodnje može se koristiti za dobivanje jedne od najvažnijih izravnavajućih stavki u sustavu – dodane vrijednosti, ili vrijednosti koju stvori jedinica koja je uključena u proizvodnu aktivnost – i bitnog agregata: bruto domaćeg proizvoda. Dodana vrijednost je s gospodarskog stajališta značajan agregat i za institucionalne sektore i za djelatnosti.
- 8.12. Kao što je to slučaj sa izravnavajućim stavkama sljedećih računa, dodana vrijednost (izravnavajuća stavka ovog računa) može se izračunati prije ili nakon odbitka potrošnje fiksnog kapitala, tj. bruto ili neto. S obzirom da se *output* vrednuje po osnovnim cijenama, a intermedijarna potrošnja po kupovnim cijenama, dodana vrijednost ne uključuje poreze umanjene za subvencije na proizvode.
- 8.13. Račun proizvodnje na razini ukupnoga gospodarstva uključuje na strani izvora, pored *outputa* roba i usluga, poreze umanjene za subvencije na proizvode. Tako on omogućava dobivanje bruto domaćeg proizvoda (po tržišnim cijenama) kao izravnavajuće stavke.
- 8.14. Kako se usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene (UFPIM) ne raspoređuju na sektore korisnika, ukupna vrijednost *outputa* UFPIM-a tretira se kao intermedijarna potrošnja nominalnog sektora s nultim *outputom* i negativnom dodanom vrijednošću koja je jednaka intermedijarnoj potrošnji, ali sa suprotnim predznakom. Na ovaj se način dodana vrijednost svih sektora i grana gospodarstva zajedno, smanjuje za ovaj iznos. Da bi se olakšao prikaz računa, može se izostaviti dodatni stupac za isti (nominalni) sektor, i umjesto toga uzeti u obzir odgovarajući podatak u stupcu ukupnoga gospodarstva.

Računi raspodjele i uporabe dohotka (II.)

- 8.15. Raspodjela i uporaba dohotka analizira se u četiri faze: primarna raspodjela, sekundarna raspodjela, preraspodjela u naturi i uporaba dohotka.

Prva faza se odnosi na stvaranje dohotka koji proizlazi izravno iz procesa proizvodnje i njegovu raspodjelu između proizvodnih čimbenika (rad, kapital) i ukupne države (putem poreza na proizvodnju i uvoz, i subvencija). Prva faza omogućava utvrđivanje poslovnog viška (ili mješovitog dohotka u slučaju kućanstava) i primarnog dohotka.

Druga faza prati preraspodjelu dohotka putem transfera, osim socijalnih transfera u naturi. To daje raspoloživi dohodak.

Treća faza prikazuje preraspodjelu putem socijalnih transfera u naturi, dajući prilagođeni raspoloživi dohodak.

Četvrta faza prikazuje kako se dohodak troši i štedi, dajući štednju.

⁽¹⁾ Vidjeti poglavlje 3.: „Transakcije proizvodima”.

Tablica 8.2. – Račun I: Račun proizvodnje

Uporabe				Izvori														
Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
3 595	3 595								P.1	Output	1 753	102	434	1 269	37	3 595		3 595
3 048	3 048								P.11	Tržišni output/UFPI	1 722	102	74	1 129	21	3 048		3 048
171	171								P.12	Output za vlastitu finalnu uporabu	31	0	0	140	0	171		171
376	376								P.13	Ostali netržišni output			360		16	376		376
1 904			1 904	6	694	246	29	881	P.2	Intermedijarna potrošnja/UFPI							1 904	1 904
133	133								D.21 – D.31	Porezi minus subvencije na proizvode						133		133
1 824			1 824	31	575	188	73	872	B.1g/B.1*g	Dodana vrijednost, bruto/bruto domaći proizvod								
222			222	3	42	30	10	137	K.1	Potrošnja fiksnog kapitala								
1 602			1 602	28	533	158	63	735	B.1n/B.1*n	Dodana vrijednost, neto/neto domaći proizvod								

P.11 Financijska društva: 102 uključujući 48 za UFPI (P.119).

P.2 Ukupno gospodarstvo: 1904, odgovara zbroju institucionalnih sektora (1856) i UFPI-a (48).

B.1g Ukupno gospodarstvo: 1824, odgovara zbroju institucionalnih sektora (1739) i porezi minus subvencije na proizvode (133), minus UFPI (48).

Računi primarne raspodjele dohotka (II.1.)

Račun stvaranja dohotka (II.1.1.)

Prikaz računa stvaranja dohotka po institucionalnom sektoru dan je u tablici 8.3.

- 8.16. Račun stvaranja dohotka također je prikazan po djelatnostima u stupcima tablica ponude i uporaba.
- 8.17. Račun stvaranja dohotka prikazuje sektore, podsektore i grane gospodarstva koji su izvor, a ne određite primarnog dohotka.
- 8.18. Njime se analizira opseg u kojem dodana vrijednost može pokriti naknade zaposlenicima i ostale poreze umanjene za subvencije na proizvodnju. Njime se mjeri poslovni višak, koji je višak (ili manjak) od proizvodnih djelatnosti prije nego što se uračunaju kamate, najamnina ili troškovi koje proizvodna jedinica:
- (a) mora platiti na financijsku aktivu ili opipljivu neproizvedenu aktivu koju je uzajmila ili unajmila;
 - (b) mora primiti na financijsku aktivu ili opipljivu neproizvedenu aktivu čiji je vlasnik.

Poslovni višak odgovara dohotku koji proizvodne jedinice ostvaruju uporabom svojih proizvodnih pogona. To je posljednja izravnavajuća stavka koja se može izračunati i za grane gospodarstva i za institucionalne sektore i podsektore.

- 8.19. U slučaju neinkorporiranih poduzeća u sektoru kućanstava, izravnavajuća stavka računa stvaranja dohotka implicitno sadrži element koji odgovara naknadi za rad koji obavlja vlasnik ili članovi njegove obitelji, a koji se ne može izdvojiti iz njegove dobiti kao poduzetnika. Ovo se naziva „mješoviti dohodak”.
- 8.20. U slučaju proizvodnje usluga smještaja za vlastite potrebe kućanstava kod kojih je stanar vlasnik, izravnavajuća stavka računa stvaranja dohotka je poslovni višak.

Račun alokacije primarnog dohotka (II.1.2.)

- 8.21. Za razliku od računa stvaranja dohotka, račun alokacije primarnog dohotka promatra rezidentne jedinice i institucionalne sektore kao primatelje, a ne kao proizvođače primarnog dohotka.
- 8.22. „Primarni dohodak” je dohodak koji rezidentne jedinice primaju na temelju njihovog izravnog sudjelovanja u procesu proizvodnje, te dohodak koji potražuje vlasnik financijske aktive ili opipljive neproizvedene aktive koju prima u zamjenu za posudbu financijske aktive ili stavljanje opipljive neproizvedene aktive na raspolaganje drugoj institucionalnoj jedinici.
- 8.23. Račun alokacije primarnog dohotka (II.1.2.) može se izračunati samo za institucionalne sektore i podsektore zbog toga što je, u slučaju djelatnosti, nemoguće raščlaniti određene tokove povezane s financiranjem (pozajmljivanjem i uzajmljivanjem kapitala) i aktivom.
- 8.24. Budući da se usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene (UFPIM) ne raspoređuju sektorima korisnicima, stavke kamata pokazuju kamate koje se stvarno duguju i potražuju. Prilagodba se radi na strani izvora u stupcu „financijska ustanova” (s negativnim predznakom) i u stupcu odnosnog (nominalnog) sektora (s pozitivnim predznakom). Radi pojednostavljenja prikaza računa, moguće je izostaviti dodatni stupac za nominalni sektor, a prikazati odgovarajući podatak u stupcu „ukupno gospodarstvo”.
- 8.25. Račun alokacije primarnog dohotka raščlanjen je na račun poduzetničkog dohotka (II.1.2.1) i na račun alokacije ostalog primarnog dohotka (II.1.2.2).

Račun poduzetničkog dohotka (II.1.2.1)

- 8.26. Svrha računa poduzetničkog dohotka je odrediti izravnavajuću stavku koja odgovara pojmu tekuće dobiti prije raspodjele i poreza na dohodak, kako se obično koristi u poslovnom računovodstvu.

Tablica 8.3. – Račun II.1.1.: Račun stvaranja dohotka

Uporabe				Izvori														
Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
									B.1g/B.1*g Dodana vrijednost, bruto/bruto domaći proizvod	872	73	188	575	31	1 824			1 824
									B.1n/B.1*n Dodana vrijednost, neto/neto domaći proizvod	735	63	158	533	28	1 602			1 602
762			762	23	39	140	15	545	D.1 Naknade zaposlenicima									
569			569	12	39	87	10	421	D.11 Nadnice i plaće									
193			193	11	0	53	5	124	D.12 Socijalni doprinosi poslodavaca									
174			174	10	0	48	4	112	D.121 Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca									
19			19	1	0	5	1	12	D.122 Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca									
235	0		235	0	3	2	3	86	D.2 Porezi na proizvodnju i uvoz									0
141	0		141						D.21 Porezi na proizvode									0
121	0		121						D.211 Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV)									0
17	0		17						D.212 Porezi i carine na uvoz isključujućiPDV									0

Uporabe

Izvori

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
17		0	17						D.2121	Uvozne carine								0
0		0	0						D.2122	Porezi na uvoz, bez PDV-a i carina								0
3		0	3						D.214	Porezi na proizvode, osim PDV-a i poreza na uvoz								0
94		0	94	0	3	2	3	86	D.29	Ostali porezi na proizvodnju								0
-44		0	-44	0	-1	0	0	-35	D.3	Subvencije								0
-8		0	-8						D.31	Subvencije na proizvode								0
0		0	0						D.311	Uvozne subvencije								0
-8		0	-8						D.319	Ostale subvencije na proizvode								0
-36		0	-36	0	-1	0	0	-35	D.39	Ostale subvencije na proizvodnju								0
429			429	8	92	46	55	276	B.2g	Poslovni višak, bruto								
442			442		442				B.3g	Mješoviti dohodak, bruto								
217			217	5	60	16	45	139	B.2n	Poslovni višak, neto								
432			432		432				B.3n	Mješoviti dohodak, neto								

Tablica 8.4. – Račun II.1.2.: Račun alokacije primarnog dohotka

Uporabe			Izvori															
Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
									B.2g	Poslovni višak, bruto	276	55	46	92	8	429		429
									B.3g	Mješoviti dohodak, bruto				442		442		442
									B.2n	Poslovni višak, neto	139	45	16	60	5	217		217
									B.3n	Mješoviti dohodak, neto				432		432		432
6		6							D.1	Naknade zaposlenicima				766		766	2	768
6		6							D.11	Nadnice i plaće				573		573	2	575
									D.12	Socijalni doprinosi poslodavaca				193		193	0	193
									D.121	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca				174		174	0	174
									D.122	Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca				19		19	0	19
		0							D.2	Porezi na proizvodnju i uvoz			235			235	0	235
		0							D.21	Porezi na proizvode			141			141	0	141
		0							D.211	Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV)			121			121	0	121
		0							D.212	Porezi i carine na uvoz isključujući PDV			17			17	0	17

Uporabe

Izvori

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
0									D.2121	Uvozne carine		17			17	0		17
0									D.2122	Porezi na uvoz bez PDV-a i carina		0			0	0		0
									D.214	Porezi na proizvode, osim PDV-a i poreza na uvoz		3			3	0		3
									D.29	Ostali porezi na proizvodnju		94			94	0		94
0									D.3	Subvencije		-44			-44	0		-44
0									D.31	Subvencije na proizvode		-8			-8	0		-8
0									D.311	Uvozne subvencije		0			0	0		0
0									D.319	Ostale subvencije na proizvode		-8			-8	0		-8
0									D.39	Ostale subvencije na proizvodnju		-36			-36	0		-36
446	66	380	7	44	46	138	145		D.4	Vlasnički dohodak	78	160	30	134	5	407	39	446
222	16	206	7	17	39	77	66		D.41	Kamate	25	125	12	33	5	200	22	222
0		0							P.119	Prilagodba UFPIM-a		-48			0			0
120	36	84	0		0	36	48		D.42	Podijeljeni dohodak društava	3	25	18	57	0	103	17	120
60	0	60				36	24		D.421	Dividende	3	25	5	13	0	46	14	60
60	36	24				0	24		D.422	Isplate iz dohotka kvazidruštava		13	44	0	57	3		60

Uporabe

Izvori

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
14		14	0	0		0	0	0	D.43 Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	4	7	0	3	0	14	0		14
25			25				25		D.44 Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja	5	0	0	20	0	25	0		25
65			65	0	27	7	0	31	D.45 Zakupnine	41	3	0	21	0	65			65
1 855			1 855	6	1 390	221	29	209	B.5g/B.5*g Saldo primarnih dohodaka, bruto/nacionalni dohodak, bruto									
1 633			1 633	3	1 348	191	19	72	B.5n/B.5*n Saldo primarnih dohodaka, neto/nacionalni dohodak, neto									

Prilagodba usluga financijskog posredovanja indirektno mjenjenih (UFPIM) za ukupno gospodarstvo (0) je zbroj sektora financijskih društava (+ 48) i nominalnog sektora (+ 48).

- 8.27. U slučaju ukupne države i neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima, ovaj se račun odnosi samo na njihove tržišne aktivnosti.
- 8.28. Poduzetnički dohodak odgovara poslovnom višku ili mješovitom dohotku (na strani izvora):
- plus vlasnički dohodak od vlasništva koji se potražuje na osnovu financijske i druge aktive koja pripada poduzeću (na strani izvora);
- minus kamate na dugovanja koje plaća poduzeće i zakupnine koje se plaćaju na zemljište i ostalu neproizvedenu opipljivu aktivu koje unajmljuje poduzeće (na strani uporaba).

Vlasnički dohodak koji se plaća u obliku dividendi ili reinvestirane zarade od izravnog stranog ulaganja ne odbija se od poduzetničkog dohotka.

Račun alokacije ostalog primarnog dohotka (II.1.2.2.)

- 8.29. Svrha računa alokacije ostalog primarnog dohotka je vratiti ga iz koncepta poduzetničkog dohotka u koncept primarnog dohotka. Stoga on sadrži elemente primarnog dohotka koji nisu uključeni u račun poduzetničkog dohotka:
- (a) u slučaju društava, podijeljene dividende i reinvestirane zarade od izravnog stranog ulaganja (na strani uporaba);
- (b) u slučaju kućanstava:
1. vlasnički dohodak koji treba platiti, isključujući najamnine i kamate plaćene u vezi s poduzetničkom djelatnošću (na strani uporaba);
 2. naknade zaposlenicima (na strani izvora);
 3. vlasnički dohodak koji se potražuje, isključujući onaj dohodak koji se potražuje u vezi s djelatnošću poduzeća (na strani izvora);
- (c) u slučaju ukupne države:
1. vlasnički dohodak koji treba platiti, isključujući onaj koji treba platiti zbog tržišnih aktivnosti (na strani uporaba);
 2. porezi na proizvodnju i uvoz umanjeni za subvencije (na strani izvora);
 3. vlasnički dohodak koji se potražuje, isključujući vlasnički dohodak koji se potražuje zbog tržišnih aktivnosti (na strani izvora);

Račun sekundarne raspodjele dohotka (II.2.)

- 8.30. Račun sekundarne raspodjele dohotka pokazuje kako se saldo primarnog dohotka jednog institucionalnog sektora alokira putem preraspodjele: tekućih poreza na dohodak, bogatstva itd., socijalnih doprinosa i naknada (isključujući socijalne transfere u naturi) i ostalih tekućih transfera.
- 8.31. Izravnavajuća stavka ovog računa je raspoloživi dohodak koji odražava tekuće transakcije i eksplicitno isključuje kapitalne transfere, realne vlasničke dobitke i gubitke te posljedice događaja kao što su prirodne nepogode.
- 8.32. Socijalni doprinosi bilježe se ⁽²⁾ na strani uporaba u računu sekundarne raspodjele dohotka kućanstava i na strani izvora u računu sekundarne raspodjele dohotka institucionalnih sektora koji upravljaju socijalnim osiguranjem. Kada ih uplaćuju poslodavci za svoje zaposlenike, oni se prvo uključuju u kategoriju naknada zaposlenicima, na strani uporaba u računu stvaranja dohotka poslodavca, budući da oni čine dio troškova nadnica; oni se također bilježe, kao naknade zaposlenicima, na strani izvora u računu raspodjele primarnog dohotka kućanstava, budući da odgovaraju naknadama kućanstvima.

⁽²⁾ Socijalni doprinosi prikazani na strani uporaba u računu sekundarne raspodjele dohotka kućanstava iskazani su bez troškova usluga mirovinskih fondova i ostalih osiguravajućih društava, čiji se ukupni izvori, ili dio njih, sastoje od stvarnih socijalnih doprinosa.

Tablica 8.5. – Računi II.1.2.1: Poduzetnički dohodak i II.1.2.2: Alokacija ostalog primarnog dohotka

Uporabe	Izvori																			
	Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno	
		Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Računa robe i usluga		
II.1.2.1 Poduzetnički dohodak										B.2g	Poslovni višak, bruto	276	55	46	92	8	429		429	II.1.2.1 Poduzetnički dohodak
										B.3g	Mješoviti dohodak, bruto				442		442		442	
										B.2n	Poslovni višak, neto	139	45	16	60	5	217		217	
										B.3n	Mješoviti dohodak, neto				432		432		432	
	244	27	217	2	7	9	102	97		D.4	Vlasnički dohodak	78	160	4	5	0	247	21	268	
	160	13	147	2	0	2	77	66		D.41	Kamate	25	125	0	0	0	150	16	166	
	0		0							P.119	Prilagođeni UFPIM		-48				0		0	
										D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	3	25	4	5	0	37	5	42	
										D.421	Dividende	3	25	4	5	0	37	5	42	
										D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	0	0	0	0	0	0	0	0	
	14	14								D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	4	7	0			11		11	
	25		25					25		D.44	Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja	5	0	0	0		5		5	
	45		45	0	7	7	0	31		D.45	Zakupnine	41	3	0			44		44	
	901		901	6	532	41	65	257		B.4g	Poduzetnički dohodak, bruto									
679		679	3	490	11	55	120		B.4n	Poduzetnički dohodak, neto										

Uporabe

Izvori

	Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno		
		Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Računa robe i usluga			
II.1.2.2 Alokacija ostalog primarnog dohotka										B.4g	Poduzetnički dohodak, bruto	257	65	41	532	6	901			901	II.1.2.2. Alokacija ostalog primarnog dohotka
										B.4n	Poduzetnički dohodak, neto	120	55	11	490	3	679			679	
	6		6							D.1	Naknade zaposlenicima				766		766	2		768	
	6		6							D.11	Nadnice i plaće				573		573	2		575	
										D.12	Socijalni doprinosi poslodavaca				193		193	0		193	
										D.121	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca				174		174	0		174	
										D.122	Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca				19		19	0		19	
	0		0							D.2	Porezi na proizvodnju i uvoz				235		235	0		235	
	0		0							D.21	Porezi na proizvode				141		141	0		141	
	0		0							D.211	Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV)				121		121	0		121	
										D.212	Porezi i carine na uvoz, isključujući PDV				17		17	0		17	
										D.2121	Uvozne carine				17		17	0		17	
										D.2122	Porezi na uvoz isključujući PDV i carina				0		0	0		0	
										D.214	Porezi na proizvode, osim PDV-a i poreza na uvoz				3		3	0		3	
										D.29	Ostali porezi na proizvodnju				94		94	0		94	
										D.3	Subvencije				-44		-44	0		-44	
										D.31	Subvencije na proizvode				-8		-8	0		-8	

Uporabe

Izvori

	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	Odgovarajuće stavke							Ukupno			
	Ukupno	Račun robe i usluga								Račun sektora inozemstva	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo		Odgovarajuće stavke		Ukupno
																		Račun sektora inozemstva	Računa robe i usluga	
	0	0							D.311	Uvozne subvencije					0	0	0	0		
	0	0							D.319	Ostale subvencije na proizvode					-8	-8	0	-8		
	0	0							D.39	Ostale subvencije na proizvodnju					-36	-36	0	-36		
	202	39	163	5	37	37	36	48	D.4	Vlasnički dohodak		26	129	5	160	18		178		
	62	3	59	5	17	37			D.41	Kamate		12	33	5	50	6		56		
	120	36	84				36	48	D.42	Raspodijeljeni dohodak društava		14	52	0	66	12		78		
	60	0	60				36	24	D.421	Dividende		1	8	0	9	9		18		
	60	36	24				0	24	D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava		13	44	0	57	3		60		
	0		0				0	0	D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja			3	0	3			3		
									D.44	Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja			20	0	20			20		
	20		20	0	20				D.45	Zakupnine			21	0	21			21		
	1 855		1 855	6	1 390	221	29	209	B.5g/B.5*g	Saldo primarnih dohoda, bruto/nacionalni dohodak, bruto										
	1 633		1 633	3	1 348	191	19	72	B.5n/B.5*n	Saldo primarnih dohoda, neto/nacionalni dohodak, neto			20	0	20			20		

Tablica 8.6. – Račun II.2: Račun sekundarne raspodjele dohotka

Uporabe				Izvori														
Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
									B.5g/B.5*g	Saldo primarnih dohodaka, bruto/nacionalni dohodak, bruto	209	29	221	1 390	6	1 855		1 855
									B.5n/B.5*n	Saldo primarnih dohodaka, neto/nacionalni dohodak, neto	72	19	191	1 348	3	1 633		1 633
213	1		212		178		10	24	D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd.			213		213			213
204	1		203		176		7	20	D.51	Porezi na dohodak			204		204			204
9			9		2		3	4	D.59	Ostali tekući porezi			9		9			9
322			322		322				D.61	Socijalni doprinosi	14	39	268	1	322			322
303			303		303				D.611	Stvarni socijalni doprinosi	2	38	263		303			303
174			174		174				D.6111	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	1	18	155		174			174
160			160		160				D.61111	Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	1	15	144		160			160
14			14		14				D.61112	Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca		3	11		14			14
97			97		97				D.6112	Socijalni doprinosi zaposlenika	1	20	76		97			97

Uporabe

Izvori

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
85			85		85				D.61121 Obvezni socijalni doprinosi zaposlenika	1	15	69			85			85
12			12		12				D.61122 Dobrovoljni socijalni doprinosi zaposlenika		5	7			12			12
32			32		32				D.6113 Socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba			32			32			32
22			22		22				D.61131 Obvezni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba			22			22			22
10			10		10				D.61132 Dobrovoljni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba			10			10			10
19			19		19				D.612 Imputirani socijalni doprinosi	12	1	5		1	19			19
332			332	1		289	29	13	D.62 Socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi				332		332			332
232			232			232			D.621 Socijalne naknade u novcu				232		232			232
29			29				28	1	D.622 Socijalne naknade iz privatno financiranih programa				29		29			29

Tablica 8.7. – Račun preraspodjele dohotka u naturi

Uporabe				Izvori														
Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
									B.6g	Raspoloživi dohodak, bruto	185	32	382	1 187	40	1 826		1 826
									B.6n	Raspoloživi dohodak, neto	48	22	352	1 145	37	1 604		1 604
219			219	13		206			D.63	Socijalni transferi u naturi				219		219		219
162			162	0		162			D.631	Socijalne naknade u naturi				162		162		162
78			78			78			D.6311	Naknade socijalne sigurnosti, refundacije				78		78		78
65			65			65			D.6312	Ostale naknade socijalne sigurnosti u naturi				65		65		65
19			19	0		19			D.6313	Naknade socijalne pomoći u naturi				19		19		19
57			57	13		44			D.632	Transferi pojedinačnih netržišnih roba i usluga				57		57		57
1 826			1 826	27	1 406	176	32	185	B.7g	Prilagođeni raspoloživi dohodak, bruto								
1 604			1 604	24	1 364	146	22	48	B.7n	Prilagođeni raspoloživi dohodak, neto								

Račun preraspodjele dohotka u naravi (II.3.)

- 8.33. Račun preraspodjele dohotka u naravi daje širu sliku dohotka kućanstava uključivanjem tokova koji odgovaraju uporabi pojedinačne robe i usluga koju ta kućanstva dobivaju besplatno, tj. socijalnih naknada u naravi i transfera pojedinačne netržišne robe i usluga, s tim da se te dvije kategorije objedinjuju u okviru koncepta socijalnih transfera u naravi. To olakšava usporedbe tijekom vremena kada postoje razlike ili nastanu promjene ekonomskih i društvenih uvjeta te upotpunjuje analizu uloge ukupne države u preraspodjeli dohotka.
- 8.34. Socijalni transferi u naravi bilježe se na strani izvora računa preraspodjele dohotka u naravi za kućanstava, a na strani uporaba u slučaju ukupne države i neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima.
- 8.35. Izravnavajuća stavka računa preraspodjele dohotka u naravi jest prilagođeni raspoloživi dohodak.

Račun uporabe dohotka (II.4.)

- 8.36. Za institucionalne sektore s finalnom potrošnjom, račun uporabe dohotka pokazuje kako se raspoloživi dohodak (ili prilagođeni raspoloživi dohodak) dijeli na izdatke za finalnu potrošnju (ili stvarnu finalnu potrošnju) i štednju.
- 8.37. U sustavu, finalnu potrošnju imaju samo ukupna država, neprofitne ustanove koje služe kućanstvima i kućanstva. Osim toga, račun uporabe dohotka uključuje kod kućanstva i mirovinskih fondova stavku prilagodbe (D.8 prilagodba za promjenu neto vlasničkih udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova), koja se odnosi na način na koji se bilježe transakcije između kućanstava i mirovinskih fondova ⁽³⁾.

Račun uporabe raspoloživog dohotka (II.4.1.)

- 8.38. Račun uporabe raspoloživog dohotka uključuje izdatke za finalnu potrošnju koji financiraju različiti sektori: kućanstva, država i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima.
- 8.39. Izravnavajuća stavka računa uporabe raspoloživog dohotka je štednja.

Račun uporabe prilagođenog raspoloživog dohotka (II.4.2.)

- 8.40. Račun uporabe prilagođenog raspoloživog dohotka uključuje stvarnu finalnu potrošnju, koja odgovara vrijednosti roba i usluga koje su stvarno na raspolaganju kućanstvima u svrhu finalne potrošnje, čak i ako njihovo stjecanje financiraju država ili neprofitne ustanove koje služe kućanstvima.

Dakle, stvarna finalna potrošnja ukupne države odgovara samo zajedničkoj finalnoj potrošnji. Budući da se izdaci za finalnu potrošnju neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima smatraju u cijelosti individualnom potrošnjom, njihova stvarna finalna potrošnja je nula.

- 8.41. Na razini ukupnog gospodarstva, izdaci za finalnu potrošnju i stvarna finalna potrošnja su jednaki; jedino se razlikuje raspodjela po institucionalnim sektorima. Isto vrijedi za raspoloživi dohodak i prilagođeni raspoloživi dohodak.
- 8.42. Štednja je izravnavajuća stavka u obje verzije računa uporabe dohotka. Njezina vrijednost istovjetna je za sve sektore, bez obzira na to dobiva li se oduzimanjem izdataka za finalnu potrošnju od raspoloživog dohotka ili oduzimanjem stvarne finalne potrošnje od prilagođenog raspoloživog dohotka.

⁽³⁾ Vidi poglavlje 4.: „Transakcije raspodjele”.

Tablica 8.8. – Račun II.4.1.: Račun uporabe raspoloživog dohotka

Uporabe		Izvori																		
		Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke		S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
		Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva							Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga									
									B.6g	Raspoloživi dohodak, bruto	185	32	382	1 187	40	1 826			1 826	
									B.6n	Raspoloživi dohodak, neto	48	22	352	1 145	37	1 604			1 604	
1 371		1 371	13	996	362				P.3	Izdaci za finalnu potrošnju								1 371	1 371	
1 215		1 215	13	996	206				P.31	Izdaci za individualnu potrošnju								1 215	1 215	
156		156			156				P.32	Izdaci za zajedničku potrošnju								156	156	
11	0	11	0		0	11	0		D.8	Prilagodba za promjenu vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova				11		11	0		11	
455		455	27	202	20	21	185		B.8g	Štednja, bruto										
233		233	24	160	-10	11	48		B.8n	Štednja, neto										
-41	-41								B.12	Saldo vanjskog tekućeg računa										

- 8.43. Štednja je (pozitivan ili negativan) iznos koji proizlazi iz tekućih transakcija, a koji uspostavlja vezu s akumulacijom. Ako je štednja pozitivna, nepotrošeni dohodak koristi se za pribavljanje aktive ili za otplaćivanje obveza. Ako je štednja negativna, određena aktiva se likvidira ili se neke obveze povećavaju.

RAČUNI AKUMULACIJE (III.) (*)

- 8.44. Računi akumulacije su računi tokova. Oni bilježe različite uzroke promjena aktive i pasive jedinica te promjene njihovih neto vrijednosti.
- 8.45. Promjene aktive bilježe se na lijevoj strani računa (plus ili minus), promjene pasive i neto vrijednosti na desnoj strani (plus ili minus).

Kapitalni račun (III.1.)

- 8.46. Kapitalni račun bilježi neto stjecanje (povećanja manje smanjenja) nefinancijske aktive rezidentnih jedinica i mjeri promjene neto vrijednosti zbog štednje (posljednja izravnavajuća stavka u tekućim računima) i kapitalnih transfera.
- 8.47. Kapitalni račun omogućava utvrđivanje u kojoj je mjeri neto stjecanje (povećanje manje smanjenje) nefinancijske aktive financirano iz štednje i kapitalnih transfera. Kapitalni račun prikazuje neto pozajmljivanje koje odgovara iznosu koji je na raspolaganju jednoj jedinici ili sektoru u svrhu financiranja, izravno ili neizravno, drugih jedinica ili sektora, ili neto uzajmljivanje koje odgovara iznosu koji jedna jedinica ili sektor mora uzajmiti od drugih jedinica ili sektora.

Račun promjene neto vrijednosti uslijed štednje i kapitalnih transfera (III.1.1.)

- 8.48. Ovaj račun omogućava utvrđivanje promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera, koji odgovara neto štednji uvećanoj za primljene kapitalne transfere i umanjenoj za dane kapitalne transfere.

Račun povećanja nefinancijske aktive (III.1.2.)

- 8.49. Ovaj račun bilježi neto stjecanje (povećanja manje smanjenja) nefinancijske aktive kako bi se one vratile iz koncepta promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera na neto uzajmljivanje ili pozajmljivanje.

Financijski račun (III.2.)

- 8.50. Financijski račun bilježi, po vrsti financijskog instrumenta, promjene financijske aktive i pasive koje čine neto uzajmljivanje ili pozajmljivanje.
- 8.51. Klasifikacija aktive i pasive koja se koristi u financijskom računu istovjetna je onoj koja se koristi u bilancama stanja.

Račun ostalih promjena obujma aktive (III.3.)

- 8.52. Račun ostalih promjena obujma aktive bilježi promjene aktive i pasive jedinica, osim promjena u vezi sa štednjom i dobrovoljnim transferima bogatstva, koji se bilježe u kapitalnim i financijskim računima. Dijeli se na dva računa: račun ostalih promjena obujma aktive (III.3.1.) i račun revalorizacije (III.3.2.).

(*) Vidjeti poglavlje 5.: „Financijske transakcije” i poglavlje 6.: „Ostali tokovi”.

Tablica 8.9. – Račun II.4.2: Račun uporabe prilagođenog raspoloživog dohotka

Uporabe		Izvori																		
		Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke								Odgovarajuće stavke		Ukupno
		Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva							S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga			
									B.7g	Prilagođeni raspoloživi dohodak, bruto	185	32	176	1 406	27	1 826			1 826	
									B.7n	Prilagođeni raspoloživi dohodak, neto	48	22	146	1 364	24	1 604			1 604	
1 371		1 371		1 215	156				P.4	Stvarna finalna potrošnja									1 371	1 371
1 215		1 215		1 215					P.41	Stvarna individualna finalna potrošnja									1 215	1 215
156		156			156				P.42	Stvarna zajednička finalna potrošnja									156	156
11	0	11	0		0	11	0		D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova				11		11	0			11
455		455	27	202	20	21	185		B.8g	Štednja, bruto										
233		233	24	160	-10	11	48		B.8n	Štednja, neto										
-41	-41								B.12	Saldo vanjskog tekućeg računa										

Tablica 8.10. – Račun III.1.1.: Račun promjene neto vrijednosti zbog štednje i transfera kapitala

Promjene u aktivi

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
									B.8n	Štednja, neto	48	11	-10	160	24	233		233
									B.12	Saldo vanjskog tekućeg računa							-41	-41
									D.9	Kapitalni transferi, primljeni	33		6	23		62	4	66
									D.91	Porezi na kapital, primljeni			2			2		2
									D.92	Investicijske potpore, primljene	23					23	4	27
									D.99	Ostali kapitalni transferi, primljeni	10		4	23		37		37
									D.9	Kapitalni transferi, dani	-16	-7	-34	-5	-3	-65	-1	-66
									D.91	Porezi na kapital, dani				-2		-2		-2
									D.92	Investicijske potpore, dane			-27			-27		-27
									D.99	Ostali kapitalni transferi, dani	-16	-7	-7	-3	-3	-36	-1	-37
192		-38	230	21	178	-38	4	65	B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera								

Tablica 8.11. – Račun III.1.2.: Račun stjecanja nefinancijske aktive

Promjene u aktivi

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprof- itne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprof- itne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
									B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	65	4	-38	178	21	230	-38	192
376			376	19	61	37	9	250	P.51	Bruto investicije u fiksni kapital							376	376
303			303	14	49	23	8	209	P.511	Neto povećanja (povećanja manje smanjenja) opipljive fiksne aktive							303	303
305			305	13	50	24	7	211	P.5111	Povećanja nove opipljive fiksne aktive							305	305
11			11	1	4	1	1	4	P.5112	Povećanja postojeće opipljive fiksne aktive							11	11
-13			-13		-5	-2		-6	P.5113	Smanjenja postojeće opipljive fiksne aktive							-13	-13
51			51	5	12	12	1	21	P.512	Neto stjecanja (povećanja manje smanjenja) neopipljive fiksne aktive							51	51
53			53	10	9	12	1	21	P.5121	Povećanja nove neopipljive fiksne aktive							53	53
6			6		3	2		1	P.5122	Povećanja postojeće neopipljive fiksne aktive							6	6
-8			-8	-5		-2		-1	P.5123	Smanjenja postojeće neopipljive fiksne aktive							-8	-8
22			22			2		20	P.513	Dodatak vrijednosti neproizvedene nefinancijske aktive							22	22
5			5			2		3	P.5131	Značajna poboljšanja neproizvedene nefinancijske aktive							5	5
17			17					17	P.5132	Troškovi prijenosa vlasništva nad neproizvedenom nefinancijskom aktivom							17	17

Promjene u aktivima

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
-222			-222	-3	-42	-30	-10	-137	K.1	Potrošnja fiksnog kapitala								
28			28		2			26	P.52	Promjene zaliha							28	28
10			10		5	3		2	P.53	Neto povećanja (povećanja manje smanjenja) dragocjenosti							10	10
				1	4	2		-7	K.2	Neto povećanja (povećanja manje smanjenja) neproizvedene nefinancijske aktive								
				1	3	2		-6	K.21	Neto povećanja (povećanja manje smanjenja) zemljišta i ostale opipljive neproizvedene aktive								
					1			-1	K.22	Neto povećanja (povećanja manje smanjenja) neopipljive neproizvedene aktive								
			-38	38	4	148	-50	5	-69	B.9	Neto uzajmljivanje (+) neto pozajmljivanje (-)							

Tablica 8.12. – Račun III.2.: Financijski račun

Promjene u aktivi

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
									B.9	Neto uzajmljivanje (+)/neto pozajmljivanje (-)	-69	5	-50	148	4	38	-38	0
691		50	641	32	181	120	237	71	F	Neto povećanje financijske aktive								
									F	Neto povećanje pasive	140	232	170	33	28	603	88	691
		1	-1					-1	F.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja								
130		11	119	12	68	7	15	17	F.2	Gotovina i depoziti		130	2			132	-2	130
37		3	34	2	10	2	15	5	F.21	Gotovina		35				35	2	37
64		2	62	7	41	4		10	F.22	Prenosivi depoziti		63	2			65	-1	64
29		6	23	3	17	1		2	F.29	Ostali depoziti		32				32	-3	29
143		5	138	12	29	26	53	18	F.3	Vrijednosnice, osim dionica	6	53	64			123	20	143
254		10	244		5	45	167	27	F.4	Zajmovi	71		94	28	24	217	37	254
86		3	83		3	1	63	16	F.41	Kratkoročni	16		32	11	17	76	10	86
168		7	161		2	44	104	11	F.42	Dugoročni	55		62	17	7	141	27	168
46		2	44		3	36	3	2	F.5	Dionice i drugi vlasnički udjeli	26	13			4	43	3	46

Promjene u aktivi

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
36			36		36				F.6	Tehničke pričuve osiguranja					36			36
33			33		33				F.61	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova					33			33
22			22		22				F.611	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja					22			22
11			11		11				F.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova					11			11
3			3		3				F.62	Pretplate premija osiguranja i pričuve za postojeća potraživanja					3			3
82	21		61	8	40	6		7	F.7	Ostali računi potraživanja/obveza	37		10	5		52	30	82
36	18		18		11	1		6	F.71	Trgovački krediti i predujmovi	8		6	4		18	18	36
46	3		43	8	29	5		1	F.79	Ostali računi potraživanja/obveza, isključujući trgovačke kredite i predujmove	29		4	1		34	12	46

Račun ostalih promjena obujma aktive (III.3.1.)

- 8.53. Promjene koje se bilježe u računu ostalih promjena obujma aktive utječu na neto vrijednost bilanca stanja predmetnih jedinica, sektora i podsektora. Ova promjena, koja se naziva promjenom neto vrijednosti zbog ostalih promjena obujma aktive, je izravnavajuća stavka u ovom računu.

Račun revalorizacije (III.3.2.)

- 8.54. U računu revalorizacije bilježe se promjene vrijednosti aktive i pasive uslijed promjena njihovih cijena.

Za određenu stavku aktive ili pasive, ova se promjena mjeri kao:

- (a) razlika između njezine vrijednosti na kraju računovodstvenog razdoblja i njezine vrijednosti na početku računovodstvenog razdoblja ili na dan kada je prvi put unesena u bilancu stanja;
- (b) ili razlika između njezine vrijednosti na dan kada je otpisana iz bilance stanja i njezine vrijednosti na početku računovodstvenog razdoblja ili od dana kada je prvi put unesena u bilancu stanja.

Ova se razlika naziva „nominalni vlasnički dobitak (ili gubitak)”.

Nominalni vlasnički dobitak odgovara pozitivnoj revalorizaciji aktive ili negativnoj revalorizaciji (financijske) pasive.

Nominalni vlasnički gubitak odgovara negativnoj revalorizaciji aktive ili pozitivnoj revalorizaciji (financijske) pasive.

- 8.55. Tokovi koji se bilježe u računu revalorizacije mijenjaju neto vrijednost bilancama stanja dotičnih jedinica. Ova promjena, koja se naziva „promjena neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka i gubitaka”, je izravnavajuća stavka u ovom računu. Ona se bilježi na strani promjena u pasivi i neto vrijednosti.
- 8.56. Račun revalorizacije dijeli se na dva podračuna: račun neutralnih vlasničkih dobitaka i gubitaka (III.3.2.1.) i račun realnih vlasničkih dobitaka i gubitaka (III.3.2.2.).

Račun neutralnih vlasničkih dobitaka i gubitaka (III.3.2.1.)

- 8.57. U računu neutralnih vlasničkih dobitaka i gubitaka bilježe se promjene vrijednosti aktive i pasive razmjerno promjenama opće razine cijena. Te promjene odgovaraju revalorizaciji koja je potrebna za održavanje opće kupovne moći aktive i pasive. Opći indeks cijena koji se treba primijeniti za ovaj izračun je indeks cijena za finalnu nacionalnu uporabu, isključujući promjene zaliha.

Račun stvarnih vlasničkih dobitaka i gubitaka (III.3.2.2.)

- 8.58. Stvarnim vlasničkim dobitcima i gubicima mjeri se razlika između nominalnih vlasničkih dobitaka i gubitaka i neutralnih vlasničkih dobitaka i gubitaka.
- 8.59. Ako su nominalni vlasnički dobitci umanjeni za nominalne vlasničke gubitke za neku aktivu veći od neutralnih vlasničkih dobitaka umanjenih za neutralne vlasničke gubitke, tada postoji stvarni vlasnički dobitak na aktivu za jedinice koja ga drži. Ovaj dobitak odražava činjenicu da je stvarna cijena aktive, u prosjeku, rasla brže od opće razine cijena. Obrnuto, pad relativne cijene aktive stvara stvarni vlasnički gubitak za jedinicu koja je drži.

Na isti način, rast relativne cijene pasive proizvodi stvarni vlasnički gubitak pasive, dok pad relativne cijene pasive stvara stvarni vlasnički dobitak pasive.

Tablica 8.13. – Račun III.3.1.: Račun ostalih promjena obujma aktive

Promjene u aktivima				Promjene u pasivi i neto vrijednosti																
Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke		S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno	
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva															Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga		
10			10				-2	12	AN	Nefinancijska aktiva										
-7			-7			-3	-2	-2	AN.1	Proizvedena aktiva										
3			3			3			K.4	Ekonomsko pojavljivanje proizvedene aktive										
-9			-9			-4		-5	K.7	Gubici zbog nepogoda										
						1		-1	K.8	Nenadoknađene zapljene										
1			1					1	K.9	Ostale promjene u obujmu nefinancijske aktive n.d.k.										
-2			-2			-3	-2	3	K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi										
						-3		3	K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi										
-2			-2				-2		K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive										
-2			-2				-2		K.12.21	Monetizacija/demonetizacija zlata										
									K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive, osim monetizacije/demonetizacije zlata										
-4			-4			-3		-1	od čega: AN.11	Fiksna aktiva										
-1			-1					-1	AN.12	Zalihe										

Promjene u aktivima
Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
-2			-2				-2		AN.13	Dragocjenosti								
17			17			3		14	AN.2	Neproizvedena aktiva								
24			24					24	K.3	Ekonomsko pojavljivanje neproizvedene aktive								
4			4			4			K.5	Prirodni rast nekultiviranih bioloških resursa								
-9			-9			-2		-7	K.6	Ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive								
-8			-8			-2		-6	K.61	Iscrpljivanje prirodnih sredstava								
-1			-1					-1	K.62	Ostalo ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive								
-2			-2			-2			K.7	Gubici zbog nepogoda								
						4		-4	K.8	Nenadoknađene zapljene								
									K.9	Ostale promjene u obujmu nefinancijske aktive n.d.k.								
						-1		1	K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi								
						-1		1	K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi								
									K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive								
									K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive, osim monetizacije/demonetizacije zlata								

Promjene u aktivima

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
17			17			3		14	od čega:									
									AN.21									
									Opipljiva neproizvedena aktiva									
									AN.22									
									Neopipljiva neproizvedena aktiva									
5			5		2	1		2	AF	-3	2	-1			-2			
									K.7									
									Gubici zbog nepogoda									
						3	-3		K.8									
									Nenadoknađene zapljene									
3			3		2		1		K.10	-4	2				-2			
									Ostale promjene u obujmu financijske aktive i pasive n. d.k.									
2			2				-2	2	K.12	1		-1						
									Promjene u klasifikaciji i strukturi									
									K.12.1	1		-1						
									Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi									
2			2					2	K.12.2									
									Promjene u klasifikaciji aktive i pasive									
2			2					2	K.12.21									
									Monetizacija/demonetizacija zlata									
									K.12.22									
									Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive, osim monetizacije/demonetizacije zlata									
7			7					7	od čega:									
									AF.1									
									Monetarno zlato i posebna prava vučenja									
									AF.2									
									Gotovina i depoziti									

Promjene u aktivni
Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospod-arstvo	S.15 Neprof-itne ustanove koje služe kućans-tvima	S.14 Kućans-tva	S.13 Ukupna država	S.12 Financi-jnska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financi-jnska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućans-tva	S.15 Neprof-itne ustanove koje služe kućans-tvima	S.1 Ukupno gospod-arstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun robe i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun robe i usluga	
						3	-3		AF.3 Vrijednosnice osim dionica									
-4			-4				-4		AF.4 Zajmovi	-3		-1			-4			
						-2		2	AF.5 Dionice i ostali vlasnički udjeli									
2			2		2				AF.6 Tehničke pričuve osiguranja		2				2			
									AF.7 Ostali računi potraživanja/ obveza									
									B.10.2 Promjene neto vrijednosti uslijed ostalih promjena obujma aktive	17	-4	2	2		17			

Tablica 8.14. – Račun III.3.2.: Račun revalorizacije

Promjene u aktivni

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Računi	Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno	Računi	
		Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun roba i usluga			
III.3.2 Račun revalorizacije	280			280	8	80	44	4	144	K.11	Nominalni vlasnički dobici/gubici										III.3.2 Račun revalorizacije
	126			126	5	35	20	2	63	AN	Proizvedena aktiva										
	111			111	5	28	18	2	58	AN.11	Fiksna aktiva										
	7			7		2	1		4	AN.12	Zalihe										
	8			8		5	1		1	AN.13	Dragocjenosti										
	154			154	3	45	23	2	81	AN.2	Neproizvedena aktiva										
	152			152	3	45	23	1	80	AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva										
	2			2					1	AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva										
	91	7		84	1	16	2	57	8	AF	Financijska aktiva/pasiva		18	51	7		76	3		78	
	12			12			1	11		AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja										
										AF.2	Gotovina i depoziti										
	44	4		40	1	6		30	3	AF.3	Vrijednosnice osim dionica		1	34	7		42	2		44	
										AF.4	Zajmovi										
	34	3		31	1	10		16	5	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli		16	17			34			34	
										AF.6	Tehničke pričuve osiguranja										

Promjene u aktivi

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Računi	Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno	Računi	
		Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun roba i usluga			
										AF.7	Ostali računi potraživanja/dugovanja										
										B.10.3	Promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka		134	10	38	96	10	288	4		292
III.3.2.1 Račun neutralnih vlasničkih dobitaka	198			198	6	56	32	3	101	K.11.1	Neutralni vlasnički dobitci/gubici										III.3.2.1 Račun neutralnih vlasničkih dobitaka
	121			121	5	34	20	2	60	AN	Nefinancijska aktiva										
	111			111	5	28	18	2	58	AN.1	Proizvedena aktiva										
	5			5		2	1		2	AN.11	Fiksna aktiva										
	5			5		4	1		1	AN.12	Zalihe										
	78			78	2	22	12	1	41	AN.13	Dragocjenosti										
	76			76	2	22	12	1	40	AN.2	Neproizvedena aktiva										
	1			1					1	AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva										
	147	11		136	3	36	8	70	18	AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva										
	15			15			2	14		AF	Financijska aktiva/pasiva		36	68	14	6	2	126	6		132
	32	2		30	2	17	3		8	AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja										
										AF.2	Gotovina i depoziti		1	26	2		1	29	2		32

Promjene u aktivni
Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Računi	Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno	Računi	
		Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun roba i usluga			
	28	3		25	1	4		19	2	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1	21	4			26	2	28		
	29		1	28				2	24	1	AF.4	Zajmovi	18		7	3	1	29		29	
	28		2	26		8		13	4	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	14	14				28		28		
	8		1	7		6		1	1	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja		7				7	1	8		
	7		3	5		1			3	AF.7	Ostali računi potraživanja/dugovanja	3			2	1	6	1	7		
										B.10.31	Promjene neto vrijednosti zbog neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka	82	5	26	87	8	208	6	214		
III.3.2.2. Račun realnih vlasničkih dobitaka	81			81	2	24	12	1	43	K.11.2	Realni vlasnički dobitci/gubici									III.3.2.2. Račun realnih vlasničkih dobitaka	
	5			5		1			3	AN	Nefinancijska aktiva										
										AN.1	Proizvedena aktiva										
										AN.11	Fiksna aktiva										
	3			3					3	AN.12	Zalihe										
	2			2		1				AN.13	Dragocjenosti										
	77			77	2	22	12	1	40	AN.2	Neproizvedena aktiva										
	76			76	2	22	12	1	40	AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva										
	1			1						AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva										

Promjene u aktivni
Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Računi	Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno	Računi
		Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun roba i usluga		
	-57		-5	-52	-2	-20	-6	-13	-10	AF	Financijska aktiva/pasiva	-18	-17	-7	-6	-2	-50	-3		-54
	-3			-3				-3		AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja									
	-32		-2	-30	-2	-17	-3		-8	AF.2	Gotovina i depoziti	-1	-26	-2		-1	-29	-2		-32
	17		1	15		2		11	1	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1	13	3			16	1		17
	-29		-1	-28			-2	-24	-1	AF.4	Zajmovi	-18		-7	-3	-1	-29			-29
	6			5		2		3	1	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	3	3				6			6
	-8		-1	-7		-6		-1	-1	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja		-7				-7	-1		-8
	-7		-3	-5		-1			-3	AF.7	Ostali računi potraživanja/dugovanja	-3			-2	-1	-6	-1		-7
										B.10.32	Promjene neto vrijednosti zbog realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka	51	5	12	9	2	80	-1		78

BILANCE STANJA (IV.)⁽³⁾

- 8.60. Cilj bilanci stanja je dati sliku aktive, pasive i neto vrijednosti jedinica na početku i na kraju računovodstvenog razdoblja, kao i promjena između bilanci stanja. Redoslijed je sljedeći:
- (a) početna bilanca stanja (IV.1);
 - (b) promjene u bilanci stanja (IV.2);
 - (c) završna bilanca stanja (IV.3).

Početna bilanca stanja (IV.1)

- 8.61. Početna bilanca stanja bilježi vrijednost aktive i pasive koje jedinice imaju na početku računovodstvenog razdoblja.

Te se stavke kategoriziraju na temelju klasifikacije aktive i pasive.

One se vrednuju po tekućim cijenama na početku računovodstvenog razdoblja.

Razlika između aktive i pasive – izravnavajuća stavka u računu – je neto vrijednost na početku računovodstvenog razdoblja.

Promjene u bilanci stanja (IV.2)

- 8.62. Račun promjena u bilanci stanja bilježi promjene vrijednosti aktive i pasive u tijeku računovodstvenog razdoblja i kumulira iznose koji se bilježe u različitim računima akumulacije, tj. promjene neto vrijednosti zbog štednje i transfera kapitala, promjene neto vrijednosti zbog ostalih promjena obujma aktive i promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka i gubitaka.

Završna bilanca stanja (IV.3)

- 8.63. Završna bilanca stanja bilježi vrijednost aktive i pasive koje jedinice imaju na kraju računovodstvenog razdoblja. Te se stavke kategoriziraju na temelju iste klasifikacije koja se koristi u početnoj bilanci stanja, a vrednuju se po tekućim cijenama na kraju obračunskog razdoblja.

Razlika između aktive i pasive je neto vrijednost na kraju računovodstvenog razdoblja.

- 8.64. Vrijednost aktive ili pasive u završnim bilancama stanja jednaka je zbroju njezine vrijednosti u početnim bilancama stanja i iznosa koji je knjižen za navedenu stavku u računu promjena u bilanci stanja.

RAČUNI SEKTORA INOZEMSTVA (V.)

- 8.65. Računi sektora inozemstva bilježe transakcije između rezidentnih i nerezidentnih jedinica. Sektor inozemstva ne predstavlja institucionalni sektor kao takav, ali u strukturi sustava on ima sličnu ulogu.

- 8.66. Redoslijed računa sektora inozemstva prati isti opći obrazac kao i računi institucionalnih sektora, tj.:

- (a) tekući računi;
- (b) računi akumulacije;
- (c) bilance stanja.

- 8.67. Ti se računi sastavljaju sa stajališta inozemstva. Naime, ono što je izvor sektora inozemstva, to je uporaba za ukupno gospodarstvo i obrnuto. Na isti način je financijska aktiva koju drži sektor inozemstva, pasiva za ukupno gospodarstvo i obrnuto (osim monetarnog zlata i posebnih prava vučenja).

⁽³⁾ Vidjeti poglavlje 7.: „Bilance stanja”.

Tablica 8.15. – Račun IV.: Bilance stanja

Računi	Aktiva									Pasiva i neto vrijednost																
	Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno	Računi						
		Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektor inozemstva	Račun roba i usluga								
IV.1. Početna bilanca stanja	9 922			9 922	324	2 822	1 591	144	5 041	AN	Nefinancijska aktiva															
	6 047			6 047	243	1 698	1 001	104	3 001	AN.1	Proizvedena aktiva															
	5 544			5 544	231	1 423	913	99	2 878	AN.11	Fiksna aktiva															
	231			231	2	97	47		85	AN.12	Zalihe															
	272			272	10	178	41	5	38	AN.13	Dragocjenosti															
	3 875			3 875	81	1 124	590	40	2 040	AN.2	Neproizvedena aktiva															
	3 809			3 809	81	1 124	578	37	1 989	AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva															
	66			66			12	3	51	AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva															
	7 365	573		6 792	172	1 819	396	3 508	897	AF	1 817	3 384	687	289	121	6 298	297	6 595	IV.1. Početna bilanca stanja							
	770			770			80	690		AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja															
	1 587	105		1 482	110	840	150		382	AF.2	40	1 281	102	10	38	1 471	116	1 587								
	1 388	125		1 263	25	198		950	90	AF.3	44	1 053	212	2		1 311	77	1 388								
	1 454	70		1 384	8	24	115	1 187	50	AF.4	897		328	169	43	1 437	17	1 454								
	1 409	113		1 296	22	411	12	651	200	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli										687	715	4	1 406	3	1 409
	396	26		370	4	291	20	30	25	AF.6	12	335	19		5	371	25	396								

Aktiva

Pasiva i neto vrijednost

Računi	Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno	Računi	
		Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektor inozemstva	Račun roba i usluga			
	361		134	227	3	55	19		150	AF.7	Ostali računi potraživanja/dugovanja	137		22	108	35	302	59		361	
										B.90	Neto vrijednost	4 121	268	1 300	4 352	375	10 416	276		10 692	
IV.2. Promjene u bilanci stanja											Ukupne promjene aktive/pasive										
	482			482	25	110	56	1	290	AN	Nefinancijska aktiva										
	289			289	21	61	25	-1	182	AN.1	Proizvedena aktiva										
	239			239	21	47	20	1	150	AN.11	Fiksna aktiva										
	34			34		4	1		29	AN.12	Zalihe										
	16			16		10	4	-2	3	AN.13	Dragocjenosti										
	193			193	4	49	30	2	108	AN.2	Neproizvedena aktiva										
	191			191	4	48	30	1	108	AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva										
	2			2		1				AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva										
	787	57		730	33	199	123	294	81	AF	Financijska aktiva/pasiva	155	285	176	33	28	677	91		767	IV.2. Promjene u bilanci stanja
	19	1		18			1	17		AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja										
	130	11		119	12	68	7	15	17	AF.2	Gotovina i depoziti		130	2			132	-2		130	
	187	9		178	13	35	29	80	21	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	7	87	71			165	22		187	

Aktiva

Pasiva i neto vrijednost

Računi	Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno	Računi
		Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektor inozemstva	Račun roba i usluga		
	250		10	240		5	45	163	27	AF.4 Zajmovi	68		93	28	24	213	37		250	
	80		5	75	1	13	34	19	9	AF.5 Dionice i ostali vlasnički udjeli	42	30			4	77	3		80	
	38			38		38				AF.6 Tehničke pričuve osiguranja		38				38			38	
	82		21	61	8	40	6		7	AF.7 Ostali računi potraživanja/dugovanja	37		10	5		52	30		82	
										B.10 Promjene neto vrijednosti, ukupno, uslijed:	216	10	2	276	31	535	-34		501	
										B.10.1 Štednje i kapitalnih transfera	65	4	-38	178	21	230	-38		192	
										B.10.2 Ostalih promjena u obujmu aktive	17	-4	2	2		17			17	
										B.10.3 Nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka	134	10	38	96	10	288	4		292	
										B.10.31 Neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka	82	5	26	87	8	208	6		214	

Aktiva

Pasiva i neto vrijednost

Računi	Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno	Računi								
		Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektor inozemstva	Račun roba i usluga										
IV.3. Završna bilanca stanja	10 404			10 404	349	2 932	1 647	145	5 331	AN	Nefinancijska aktiva																	
	6 336			6 336	264	1 759	1 026	103	3 183	AN.1	Proizvedena aktiva																	
	5 783			5 783	252	1 470	933	100	3 028	AN.11	Fiksna aktiva																	
	265			265	2	101	48		114	AN.12	Zalihe																	
	288			288	10	188	45	3	41	AN.13	Dragocjenosti																	
	4 068			4 068	85	1 173	620	42	2 148	AN.2	Neproizvedena aktiva																	
	4 000			4 000	85	1 172	608	38	2 097	AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva																	
	68			68		1	12	3	51	AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva																	
	8 152	630	7 522	205	2 018	519	3 802	978	AF	Financijska aktiva/pasiva										1 972	3 669	863	322	149	6 975	388	7 362	IV.3. Završna bilanca stanja
	788		788			81	707			AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja																	
	1 717	116	1 601	122	908	157	15	399	AF.2	Gotovina i depoziti										40	1 411	104	10	38	1 603	114	1 717	
	1 575	134	1 441	38	233	29	1 030	111	AF.3	Vrijednosnice osim dionica										51	1 140	283	2		1 476	99	1 575	
	1 704	80	1 624	8	29	160	1 350	77	AF.4	Zajmovi										965		421	197	67	1 650	54	1 704	
	1 489	118	1 371	23	424	46	670	209	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli										729	745	4		4	1 483	6	1 489	
	434	26	408	4	329	20	30	25	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja										12	373	19		5	409	25	434	
	443	155	288	11	95	25		157	AF.7	Ostali računi potraživanja/dugovanja										174		32	113	35	354	89	443	
									B.90	Neto vrijednost										4 337	278	1 302	4 628	406	10 951	242	11 193	

TEKUĆI RAČUNI

Vanjski račun roba i usluga (V.I.)

- 8.68. Uvozi roba i usluga bilježe se na strani izvora u računu, a izvozi roba i usluga na strani uporaba. Razlika između izvora i uporaba je izravnavajuća stavka računa, koja se naziva „vanjski saldo računa za robe i usluge”. Ako je ona pozitivna, postoji višak za inozemstvo, a manjak za ukupno gospodarstvo, a obrnuto vrijedi ako je razlika negativna.
- 8.69. Kako bi račun bio u skladu s mjerenjem *outputa* rezidentnih jedinica, uvoz se vrednuje u iznosu istovjetnom osnovnoj cijeni, tj. bez poreza na uvoz, ali uključujući uvozne subvencije.

Uvozi robe, koji se bilježe u vanjskom računu roba i usluga vrednuju se FOB, tj. na granici države izvoza. Izvozi robe također se vrednuju FOB.

Kada rezidentne jedinice pružaju usluge prijevoza i osiguranja, koje su uključene u FOB vrijednost uvoza robe (tj. između tvornice i granice države izvoza), one se moraju uključiti u vrijednost izvoza usluga gospodarstva koje uvozi robu. U obrnutom slučaju, kada nerezidentne jedinice pružaju usluge prijevoza i osiguranja, koje su uključene u FOB vrijednost izvoza robe, one se moraju uključiti u vrijednost uvoza usluga gospodarstva koje izvozi robu.

Vanjski račun primarnih dohodaka i tekućih transfera (V.II.)

- 8.70. Svrha vanjskog računa primarnih dohodaka i tekućih transfera je utvrđivanje salda vanjskog tekućeg računa, koji u strukturi sustava odgovara štednji institucionalnih sektora. Ovaj je račun sažeta verzija slijeda računa za institucionalni sektor, od računa alokacije primarnog dohotka do računa uporabe dohotka.
- 8.71. Na strani izvora, vanjski račun primarnih dohodaka i tekućih transfera pokazuje saldo vanjskog računa za robe i usluge. Ovaj račun također bilježi, na strani izvora ili uporaba, sve transakcije raspodjele koje uključuju sektor inozemstva, osim kapitalnih transfera.

VANJSKI RAČUNI AKUMULACIJE (V.III.)

Kapitalni račun (V.III.1.)

- 8.72. Kapitalni račun sektora inozemstva bilježi neto stjecanja (povećanje manje smanjenje) neproizvedene nefinancijske aktive nerezidentnih jedinica i mjeri promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera.
- 8.73. Izravnavajuća stavka kapitalnog računa je neto uzajmljivanje ili pozajmljivanje sektora inozemstva. Ona je jednaka, ali sa suprotnim predznakom, zbroju neto uzajmljivanja ili pozajmljivanja rezidentnih institucionalnih sektora.

Financijski račun (V.III.2.)

- 8.74. Izgled financijskog računa sektora inozemstva identičan je financijskom računu institucionalnih sektora.

Račun ostalih promjena aktive (V.III.3)

- 8.75. Kao i kod institucionalnih sektora, promjene neto vrijednosti zbog ostalih promjena obujma aktive i zbog nominalnih vlasničkih dobitaka i gubitaka utvrđuju se sukcesivno, s tim da se vlasnički dobitci i gubici raščlanjuju na neutralne i realne vlasničke dobitke i gubitke.
- 8.76. Odsutnost proizvedene aktive u računima akumulacije i bilancama stanja sektora inozemstva posljedica je uobičajene prakse, po kojoj se stvara fiktivna institucionalna jedinica i smatra se da je sektor inozemstva stekao financijsku aktivu u vrijednosti proizvedene aktive, a obratno vrijedi za aktivu koju rezidentne jedinice drže u ostalim gospodarstvima.

BILANCE STANJA (V.IV.)

8.77. Bilance stanja sektora inozemstva sadrže financijsku aktivu i pasivu. Na strani aktive, bilježe se ukupna neto stjecanja (povećanja manje smanjenja) monetarnog zlata i posebnih prava vučenja između nerezidentnih i rezidentnih jedinica.

Tablica 8.16. – Potpuni slijed računa sektora inozemstva (račun vanjskih transakcija)

V.I.: Vanjski račun roba i usluga

Uporabe			Izvori		
P.6	Izvozi roba i usluga	536	P.7	Uvozi roba i usluga	497
P.61	Izvozi roba	462	P.71	Uvozi roba	392
P.62	Izvozi usluga	74	P.72	Uvozi usluga	105
B.11	Saldo vanjskog računa za robe i usluge	-39			

V.II.: Vanjski račun primarnih dohodaka i tekućih transfera

Uporabe			Izvori		
D.1	Naknada zaposlenicima	6	B.11	Saldo vanjskog računa za robe i usluge	-39
D.11	Nadnice i plaće	6			
			D.1	Naknada zaposlenicima	2
D.2	Porezi na proizvodnju i uvoz	0	D.11	Nadnice i plaće	2
D.21	Porezi na proizvode	0	D.12	Socijalni doprinosi poslodavaca	0
D.211	Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV)	0	D.121	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	0
D.212	Porezi i carine na uvoz, isključujući PDV-	0	D.122	Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca	0
D.2121	Pristojbe na uvoz	0			
D.2122	Porezi na uvoz isključujući PDV i carine		D.2	Porezi na proizvodnju i uvoz	0
			D.21	Porezi na proizvode	0
D.214	Porezi na proizvode, osim PDV-a i poreza na uvoz		D.211	Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV)	0
D.29	Ostali porezi na proizvodnju	0	D.212	Porezi i carine na uvoz isključujući PDV	0
			D.2121	Uvozne carine	0
D.3	Subvencije	0	D.2122	Porezi na uvoze isključujući PDV i carine	0
D.31	Subvencije na proizvode	0			
D.311	Subvencije na uvoz	0	D.214	Porezi na proizvode, osim PDV-a i uvoznih poreza	0
			D.29	Ostali porezi na proizvodnju	0
D.319	Ostale subvencije na proizvode	0			
D.39	Ostale subvencije na proizvodnju	0	D.3	Subvencije	0
			D.31	Subvencije na proizvode	0
D.4	Vlasnički dohodak	66	D.311	Uvozne subvencije	0
D.41	Kamate	16			
D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	36	D.319	Ostale subvencije na proizvode	0

Uporabe			Izvori		
D.421	Dividende	0	D.39	Ostale subvencije na proizvodnju	0
D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	36			
D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	14	D.4	Vlasnički dohodak	39
			D.41	Kamate	22
D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd.	1	D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	17
D.51	Porezi na dohodak	1	D.421	Dividende	14
D.59	Ostali tekući porezi	0	D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	3
			D.43	Reinvestirana zarada o izravnih stranih ulaganja	0
D.61	Socijalni doprinosi	0	D.44	Vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica osiguranja	0
D.611	Stvarni socijalni doprinosi	0			
D.6111	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	0	D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd.	0
D.61111	Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	0	D.51	Porezi na dohodak	0
D.61112	Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	0	D.59	Ostali tekući porezi	0
D.6112	Socijalni doprinosi zaposlenika	0			
D.61121	Obvezni socijalni doprinosi zaposlenika	0	D.61	Socijalni doprinosi	0
D.61122	Dobrovoljni socijalni doprinosi zaposlenika	0	D.611	Stvarni socijalni doprinosi	0
D.612	Imputirani socijalni doprinosi	0	D.6111	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	0
			D.61111	Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	0
D.62	Socijalne naknade, osim socijalnih transfera u naturi	0	D.61112	Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	0
D.622	Socijalne naknade iz privatno financiranih programa	0	D.6112	Socijalni doprinosi zaposlenika	0
D.623	Socijalne naknade zaposlenicima, bez izdvajanja	0	D.61121	Obvezni socijalni doprinosi zaposlenika	0
D.7	Ostali tekući transferi	9	D.61122	Dobrovoljni socijalni doprinosi zaposlenika	0
D.71	Neto premije neživotnog osiguranja	2	D.612	Imputirani socijalni doprinosi	0
D.74	Tekuća međunarodna suradnja	1	D.62	Socijalne naknade, osim socijalnih transfera u naturi	0
D.75	Razni tekući transferi	2	D.621	Naknade socijalnog osiguranja u novcu	0
			D.622	Socijalne naknade iz privatno financiranih programa	0
D.8	Prilagodba za promjene neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvcama mirovinskih fondova	0	D.624	Naknade socijalne pomoći u novcu	0
			D.7	Ostali tekući transferi	39

Uporabe		Izvori	
		D.72	Potraživanja neživotnog osiguranja 3
		D.74	Tekuća međunarodna suradnja 31
		D.75	Razni tekući transferi 1
		D.8	Prilagodba za promjene neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuva mirovinskih fondova 0
B.12	Saldo vanjskog tekućeg računa -41		

V.III.: Računi akumulacije

V.III.1: Kapitalni računi

V.III.1.1: Račun promjene neto vrijednosti zbog štednje i transfera kapitala

Uporabe		Izvori	
B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera -38	B.12	Saldo vanjskog tekućeg računa -41
		D.9	Kapitalni transferi, primljeni 4
		D.91	Porezi na kapital, primljeni 0
		D.92	Investicijske potpore, primljene 4
		D.99	Ostali kapitalni transferi, primljeni 0
		D.9	Kapitalni transferi, dani -1
		D.91	Porezi na kapital, dani 0
		D.92	Investicijske potpore, dane 0
		D.99	Ostali kapitalni transferi, dani -1

V.III.1.2: Račun stjecanja nefinancijske aktive

Promjene u aktivima		Promjene u pasivi i neto vrijednosti	
K.2	Neto povećanja (povećanja manje smanjenja) neproizvedene nefinancijske aktive 0	B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera -38
K.21	Neto povećanja zemljišta i ostale opipljive neproizvedene aktive 0		
K.22	Neto povećanja neopipljive neproizvedene aktive 0		
B.9	Neto uzajmljivanja (+)/neto pozajmljivanja (-) -38		

V.III.2: *Financijski račun*

Promjene u aktivima			Promjene u pasivi i neto vrijednosti		
F	Neto povećanje financijske aktive	50	F	Neto povećanje obveza	88
F.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	1			
F.2	Gotovina i depoziti	11	F.2	Gotovina i depoziti	-2
F.21	Gotovina	3	F.21	Gotovina	2
F.22	Prenosivi depoziti	2	F.22	Prenosivi depoziti	-1
F.29	Ostali depoziti	6	F.29	Ostali depoziti	-3
F.3	Vrijednosnice osim dionica	5	F.3	Vrijednosnice osim dionica	20
F.4	Zajmovi	10	F.4	Zajmovi	37
F.41	Kratkoročni	3	F.41	Kratkoročni	10
F.42	Dugoročni	7	F.42	Dugoročni	27
F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	2	F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	3
F.6	Tehničke pričuve osiguranja	0	F.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
F.61	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova	0	F.61	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova	0
F.611	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja	0	F.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	0
F.62	Preplate premija osiguranja i pričuve za nenamirena potraživanja	0	F.7	Ostali računi dugovanja	30
F.7	Ostali računi potraživanja	21	F.71	Trgovački krediti i predujmovi	18
F.71	Trgovački krediti i predujmovi	18	F.79	Ostale obveze, osim trgovačkih kredita i predujmova	12
F.79	Ostali računi potraživanja osim trgovačkih kredita i predujmova	3	B.9	Neto uzajmljivanje (+)/neto pozajmljivanje (-)	-38

V.III.3: Račun ostalih promjena u aktivi

V.III.3.1: Račun ostalih promjena u obujmu aktive

Promjene u aktivi			Promjene u pasivi i neto vrijednosti		
AN	Nefinancijska aktiva	0	AF	Pasiva	0
AN.2	Neproizvedena aktiva	0	K.7	Gubici zbog nepogoda	0
K.8	Nenadoknađene zapljene	0	K.8	Nenadoknađene zapljene	0
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0	K.10	Ostale promjene u obujmu financijske aktive i pasive n.d.k.	0
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0	K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive, osim monetizacije/demonetizacije zlata	0	K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0
od čega:			K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	0	K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive, osim monetizacije/demonetizacije zlata	0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0	od čega:		
AF	Financijska aktiva	0	AF.2	Gotovina i depoziti	0
K.7	Gubici zbog nepogoda	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0
K.8	Nenadoknađene zapljene	0	AF.4	Zajmovi	0
K.10	Ostale promjene u obujmu financijske aktive i pasive n.d.k.	0	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0	AF.7	Ostali računi obveza	0
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive, osim monetizacije/demonetizacije zlata	0			
od čega:					
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	0			
AF.2	Gotovina i depoziti	0			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0			
AF.4	Zajmovi	0			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0			
AF.7	Ostali računi potraživanja	0			
			B.10.2	Promjene neto vrijednosti zbog ostalih promjena u obujmu aktive	0

V.III.3.2: Račun revalorizacije

Promjene u aktivi			Promjene u pasivi i neto vrijednosti		
K.11	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):		K.11	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):	
AN.2	Neproizvedena aktiva	0	AF	Pasiva	3

Promjene u aktivi			Promjene u pasivi i neto vrijednosti		
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.2	Gotovina i depoziti	0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	2
			AF.4	Zajmovi	0
AF	Financijska aktiva	7	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	0	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
AF.2	Gotovina i depoziti	0	AF.7	Ostali računi obveza	0
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	4			
AF.4	Zajmovi	0			
Promjene u aktivi			Promjene u pasivi i neto vrijednosti		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	3			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0			
AF.7	Ostali računi potraživanja				
			B.10.3	Promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka	4

VIII.3.2.1: Račun neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene u aktivi			Promjene u pasivi i neto vrijednosti		
K.11.1	Neutralni vlasnički dobitci (+)/gubici (-):		K.11.1	Neutralni vlasnički dobitci (+)/gubici (-):	
AN.2	Neproizvedena aktiva	0	AF	Pasiva	6
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.2	Gotovina i depoziti	2
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	2
			AF.4	Zajmovi	0
AF	Financijska aktiva	11	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	0	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	1
AF.2	Gotovina i depoziti	2	AF.7	Ostali računi obveza	1
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	3			
AF.4	Zajmovi	1			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	2			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	1			
AF.7	Ostali računi potraživanja	3			
			B.10.31	Promjene neto vrijednosti zbog neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka	6

V.III.3.2.2: Račun realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene u aktivima			Promjene u pasivi i neto vrijednosti		
K.11.2	Realni dobitci (+)/gubici (-):		K.11.2	Realni dobitci (+)/gubici (-):	
AN.2	Neproizvedena aktiva	0	AF	Pasiva	-3
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.2	Gotovina i depoziti	-2
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1
			AF.4	Zajmovi	0
AF	Financijska aktiva	-5	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	0	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	-1
AF.2	Gotovina i depoziti	-2	AF.7	Ostali računi obveza	-1
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1			
AF.4	Zajmovi	-1			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	-1			
AF.7	Ostali računi potraživanja	-3			
			B.10.32	Promjene neto vrijednosti zbog realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka	4

V.IV.: Račun vanjske aktive i pasive

V.IV.1: Početna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN	Nefinancijska aktiva	0	AF	Pasiva	297
AN.2	Neproizvedena aktiva	0	AF.2	Gotovina i depoziti	116
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	77
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.4	Zajmovi	17
			AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	3
AF	Financijska aktiva	573	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	25
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	0	AF.7	Ostali računi obveza	59
AF.2	Gotovina i depoziti	105			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	125			

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost	
AF.4	Zajmovi	70		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	113		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	26		
AF.7	Ostali računi potraživanja	134		
			B.90	Neto vrijednost 276

V.IV.2: Promjene u bilanci stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost	
Ukupne promjene aktive			Ukupne promjene pasive	
AN	Nefinancijska aktiva	0	AF	Pasiva 91
AN.2	Neproizvedena aktiva	0	AF.2	Gotovina i depoziti -2
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica 22
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.4	Zajmovi 37
			AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli 3
AF	Financijska aktiva	57	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja 0
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	1	AF.7	Ostali računi obveza 30
AF.2	Gotovina i depoziti	11		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	9		
AF.4	Zajmovi	10		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	5		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0		
AF.7	Ostali računi potraživanja	21	B.10	Promjene ukupne neto vrijednosti uslijed: -34
			B.10.1	Štednje i kapitalnih transfera -38
			B.10.2	Ostalih promjena u obujmu aktive 0
			B.10.3	Nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka 4
			B.10.31	Neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka 6
			B.10.32	Realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka -1

V.IV.3 Završna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN	Nefinancijska aktiva	0	AF	Pasiva	388
AN.2	Neproizvedena aktiva	0	AF.2	Gotovina i depoziti	114
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	99
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0	AF.4	Zajmovi	54
			AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	6
AF	Financijska aktiva	630	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	25
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	0	AF.7	Ostali računi obveza	89
AF.2	Gotovina i depoziti	116			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	134			
AF.4	Zajmovi	80			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	118			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	26			
AF.7	Ostali računi potraživanja	155			
			B.90	Neto vrijednost	242

RAČUN ROBA I USLUGA (0)

- 8.78. Svrha računa roba i usluga je pokazati, po skupinama proizvoda i za ukupno gospodarstvo, kako se koriste raspoloživi proizvodi.
- 8.79. On stoga pokazuje, po skupinama proizvoda i za ukupno gospodarstvo, izvore (*outpute* i uvoze) i uporabe roba i usluga (intermedijarnu potrošnju, finalnu potrošnju, bruto ulaganje u fiksni kapital, promjene zaliha, neto stjecanja dragocjenosti, izvoz).
- 8.80. S obzirom na način na koji se *output* vrednuje po osnovnim cijenama, a uporabe po kupovnim cijenama, na strani izvora treba uključiti poreze manje subvencije na proizvode.
- 8.81. Uporabe se bilježe na desnoj strani računa roba i usluga, a izvori na lijevoj strani, tj. na suprotnoj strani od one koja se koristi u tekućim računima za institucionalne sektore, budući da su tokovi proizvoda protustavke monetarnim tokovima.
- 8.82. Račun roba i usluga je po definiciji u ravnoteži i stoga nema izravnavajuću stavku.

Tablica 8.17. – Račun 0: Račun roba i usluga

Sredstva			Uporabe		
P.1	Output	3 595	P.2	Intermedijarna potrošnja	1 904
P.11	Tržišni output	3 048			
P.12	Output za vlastitu uporabu	171	P.3/P.4	Izdaci za finalnu potrošnju/stvarna finalna potrošnja	1 371
P.13	Ostali netržišni output	376	P.31/P.41	Izdaci za individualnu potrošnju/stvarna individualna potrošnja	1 215

Sredstva		Uporabe		
D.21	Porezi na proizvode	141	P.32/P.42 Izdaci za zajedničku potrošnju/ stvarna zajednička potrošnja	156
D.31	Subvencije na proizvode	-8		
			P.51 Bruto investicije u fiksni kapital	376
P.7	Uvozi roba i usluga	497	P.511 Neto povećanje opipljive fiksne aktive	303
P.71	Uvoz roba	392	P.5111 Povećanja nove opipljive fiksne aktive	305
P.72	Uvoz usluga	105	P.5112 Povećanja postojeće opipljive fiksne aktive	11
			P.5113 Smanjenje postojeće opipljive fiksne aktive	-13
			P.512 Neto stjecanja neopipljive fiksne aktive	51
			P.5121 Povećanja nove neopipljive fiksne aktive	53
			P.5122 Povećanja postojeće neopipljive fiksne aktive	6
			P.5123 Smanjenja postojeće neopipljive fiksne aktive	-8
			P.513 Povećanja vrijednosti neproizvedene nefinancijske aktive	22
			P.5131 Značajna poboljšanja neproizvedene nefinancijske aktive	5
			P.5132 Troškovi prijenosa vlasništva nad neproizvedenom nefinancijskom aktivom	17
			P.52 Promjene zaliha	28
			P.53 Neto stjecanje dragocjenosti	10
			P.6 Izvoz roba i usluga	536
			P.61 Izvoz roba	462
			P.62 Izvoz usluga	74

INTEGRIRANI EKONOMSKI RAČUNI

- 8.83. Integrirani ekonomski računi daju sažet pregled računa jednog gospodarstva: tekući računi, računi akumulacije i bilance stanja.
- Integrirani ekonomski računi objedinjuju u istoj tablici račune svih institucionalnih sektora, ukupnog gospodarstva i sektora inozemstva i uravnotežuju sve tokove i svu aktivnu i pasivnu. Oni također omogućavaju izravno očitavanje svih agregata.
- 8.84. U tablici integriranih ekonomskih računa, uporabe, aktiva i promjene u aktivu bilježe se na lijevoj strani, dok se izvori, pasiva, promjene u pasivi i neto vrijednosti bilježe na desnoj strani.
- 8.85. Da bi tablica bila čitljiva, a da istodobno daje sliku cjelokupnog ekonomskog procesa, koriste se najprikladnije razine agregiranja koje omogućuju razumijevanje strukture sustava.
- 8.86. Stupci u tablici predstavljaju institucionalne sektore: nefinancijska društva, financijska društva, ukupnu državu, neprofitne ustanove koje služe kućanstvima i kućanstva. Postoji i stupac za ukupno gospodarstvo, stupac sektora inozemstva te stupac koji uravnotežuje (saldira) uporabe i izvore roba i usluga.
- 8.87. Redci u tablici predstavljaju različite kategorije transakcija, aktive i pasive, izravnavajuće stavke i određene agregate.

Tablica 8.18. –Integrirani ekonomski računi

TEKUĆI RAČUNI

Uporabe										Izvori												
Računi	Ukupno	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Račun sektora inozemstva	Račun roba i usluga	Ukupno	Računi		
I. Račun proizvodnje/vanjski račun roba i usluga	497	497								P.7 Uvoz roba i usluga								497	497	I. Proizvodnja/vanjski račun roba i usluga		
	536		536							P.6 Izvoz roba i usluga									536		536	
	3 595	3 595								P.1 Output	1 753	102	434	1 269	37	3 595					3 595	
	1 904			1 904	6	694	246	29	881	P.2 Intermedijarna potrošnja								1 904	1 904			
	133	133								D.21-D.31 Porezi umanjani za subvencije na proizvode						133					133	
	1 824			1 824	31	575	188	73	872	B.1g/B.1*g Dodana vrijednost, bruto/bruto domaći proizvod	872	73	188	575	31	1 824					1 824	II.1.1. Račun stvaranja dohotka
	222			222	3	42	30	10	137	K.1 Potrošnja fiksnog kapitala												
	1 602			1 602	28	533	158	63	735	B.1n/B.1*n Dodana vrijednost, neto/neto domaći proizvod	735	63	158	533	28	1 602					1 602	
-39		-39							B.11 Saldo vanjskog računa za robe i usluge								-39		-39			
II.1.1. Račun stvaranja dohotka	768		6	762	23	39	140	15	545	D.1 Naknade zaposlenicima				766		766	2		768	II.1.2. Račun alokacije primarnog dohotka		
	191		0	191	0	2	2	3	51	D.2-D.3 Porezi umanjani za subvencije na proizvodnju i uvoz			191			191	0		191			
	133		0	133						D.21-D.31 Porezi umanjani za subvencije na proizvode			133			133	0		133			
	58		0	58	0	2	2	3	51	D.29-D.39 Ostali porezi umanjani za subvencije na proizvodnju			58			58	0		58			
	429			429	8	92	46	55	279	B.2g Poslovni višak	276	55	46	92	8	429					429	

Tablica 8.18. –Integrirani ekonomski račun (nastavak)

TEKUĆI RAČUNI

Uporabe										Izvori										
Računi	Ukupno	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Račun sektora inozemstva	Račun roba i usluga	Ukupno	Računi
	442			442		442				B.3g Mješoviti dohodak, bruto				442		442			442	
	217			217	5	60	16	45	139	B.2n Poslovni višak, neto	139	45	16	60	5	217			217	
	432			432		432				B.3n Mješoviti dohodak, neto				432		432			432	
II.1.2. Račun alokacije primarnog dohotka	446	66	380	7	44	46	138	145		D.4 Vlasnički dohodak	78	160	30	134	5	407	39		446	
	1 855		1 855	6	1 390	221	29	209		B.5g Saldo primarnih dohodaka, bruto/nacionalni dohodak, bruto	209	29	221	1 390	6	1 855			1 855	II.2. Račun sekundarne raspodjele dohotka
	1 633		1 633	3	1 348	191	19	72		B.5n/B.5*n Saldo primarnih dohodaka, neto/nacionalni dohodak, neto	72	19	191	1 348	3	1 633			1 633	
II.2. Račun sekundarne raspodjele dohotka	213	1	212	0	178	0	10	24		D.5 Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd.			213		213	0			213	
	322	0	322		322					D.61 Socijalni doprinosi	14	39	268	0	1	322	0		322	
	322	0	322	1	0	289	29	13		D.62 Socijalne naknade, osim socijalnih transfera u naturi				332	332	0			332	
	278	9	269	2	71	139	46	11		D.7 Ostali tekući transferi	10	49	108	36	36	239	39		278	

Tablica 8.18. –Integrirani ekonomski računi (nastavak)

TEKUĆI RAČUNI

Uporabe

Izvori

Računi	Ukupno	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva	S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Račun sektor inozemstva	Račun roba i usluga	Ukupno	Računi
				Ukupno gospodarstvo	Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Kućanstva	Ukupna država	Financijska društva	Nefinancijska društva		Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Kućanstva	Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Ukupno gospodarstvo				
	1 826			1 826	40	1 187	382	32	185	B.6g	Raspoloživi dohodak, bruto	185	32	382	1 187	40	1 826		1 826	II.3. Račun preraspodjele dohotka u naturi
	1 604			1 604	37	1 145	352	22	48	B.6n	Raspoloživi dohodak, neto	48	22	352	1 145	37	1 604		1 604	
II.3. Račun preraspodjele dohotka u naturi	219			219	13		206			D.63	Socijalni transferi u naturi				219				219	
	1 826			1 826	27	1 406	176	32	185	B.7g	Prilagođeni raspoloživi dohodak, bruto	185	32	176	1 406	27	1 826		1 826	II.4. Račun uporabe dohotka
	1 604			1 604	24	1 364	146	22	48	B.7n	Prilagođeni raspoloživi dohodak, neto	48	22	146	1 364	24	1 604		1 604	
II.4. Račun uporabe dohotka										B.6g	Raspoloživi dohodak, bruto	185	32	382	1 187	40	1 826		1 826	
										B.6n	Raspoloživi dohodak, neto	48	22	352	1 145	37	1 604		1 604	
	1 371			1 371		1 215	156			P.4	Stvarna finalna potrošnja							1 371	1 371	
	1 371			1 371	13	996	362			P.3	Izdaci za finalnu potrošnju							1 371	1 371	
	11		0	11	0		0		11	0	D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkih udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova				11		11	0	11

Tablica 8.18. –Integrirani ekonomski račun (nastavak)

TEKUĆI RAČUNI

Uporabe										Izvori												
Računi	Ukupno	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva	S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke		S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Račun sektor inozemstva	Račun roba i usluga	Ukupno	Računi	
				Ukupno gospodarstvo	Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Kućanstva	Ukupna država	Financijska društva	Nefinancijska društva			Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Kućanstva	Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Ukupno gospodarstvo					
	455			455	27	202	20	21	185	B.8g	Štednja, bruto											
	233			233	24	160	-10	11	48	B.8n	Štednja, neto											
	-41		-41							B.12	Saldo vanjskog tekućeg računa											

RAČUNI AKUMULACIJE

Promjene u aktivni										Promjene u pasivi i neto vrijednosti													
III.1.1. Račun promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera										B.8n	Štednja, neto	48	11	-10	160	24	233				233	III.1.1. Račun promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	
										B.12	Saldo vanjskog tekućeg računa									-41	-41		
										D.9	Kapitalni transferi, primljeni	33	0	6	23	0	62	4					66
										D.9	Kapitalni transferi, dani (-)	-16	-7	-34	-5	-3	-65	-1					-66
	192		-38	230	21	178	-38	4	65	B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	65	4	-38	178	21	230	-38				192	III.1.2. Račun stjecanja nefinancijske aktive
III.1.2. Račun stjecanja nefinancijske aktive	376			376	19	61	37	9	250	P.51	Bruto investicije u fiksni kapital											376	
	-222			-222	-3	-42	-30	-10	-137	K.1	Potrošnja fiksnog kapitala (-)												

Tablica 8.18. –Integrirani ekonomski račun (nastavak)

RAČUNI AKUMULACIJE

Promjene u aktivi

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Računi	Ukupno	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	Promjene u pasivi i neto vrijednosti												
											S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Račun sektora inozemstva	Račun roba i usluga	Ukupno	Računi			
	28			28	0	2	0	0	26	P.52	Promjene zaliha									28	28		
	10			10	0	5	3	0	2	P.53	Neto povećanje dragocjenosti											10	10
	0	0	0	0	1	4	2	0	-7	K.2	Neto povećanje neproizvedene nefinancijske aktive												
	0	-38	38	4	148	-50	5	-69	B.9	Neto uzajmljivanje (+/-neto pozajmljivanje (-))	-69	5	-50	148	4	38	-38						III.2. Financijski račun
III.2. Financijski račun	691		50	641	32	181	120	237	71	F	Neto povećanje financijske aktive												
										F	Neto povećanje obveza	140	232	170	33	28	603	88				691	
	0	1	-1				0	-1		F.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja												
	130		11	119	12	68	7	15	17	F.2	Gotovina i depoziti	0	130	2	0	0	132	-2				130	
	143		5	138	12	29	26	53	18	F.3	Vrijednosnice osim dionica	6	53	64	0	0	123	20				143	
	254		10	244	0	5	45	167	27	F.4	Zajmovi	71	0	94	28	24	217	37				254	
	46		2	44	0	3	36	3	2	F.5	Dionice i drugi vlasnički udjeli	26	13	0		4	43	3				46	

Tablica 8.18. –Integrirani ekonomski račun (nastavak)

RAČUNI AKUMULACIJE

Promjene u aktivni

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Računi	Promjene u aktivni										Promjene u pasivi i neto vrijednosti										
	Ukupno	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Račun sektor inozemstva	Račun roba i usluga	Ukupno	Računi	
	36		0	36	0	36	0	0	0	F.6	Tehničke pričuve osiguranja	0	36	0	0	36	0		36		
	82		21	61	8	40	6	0	7	F.7	Ostali računi potraživanja/dugovanja	37	0	10	5	0	52	30		82	
III.3.1. Račun ostalih promjena u obujmu aktive	15			15	0	2	1	-2	14	K.3-10 i K.12	Ostale promjene obujma, ukupno	-3	2	-1	0	0	-2	0		-2	III.3.1. Račun ostalih promjena u obujmu aktive
	24			24	0	0	0	0	24	K.3	Ekonomsko pojavljivanje neproizvedene aktive										
	3			3	0	0	3	0	0	K.4	Ekonomsko pojavljivanje proizvedene aktive										
	4			4	0	0	4	0	0	K.5	Prirodni rast nekultiviranih bioloških resursa										
	-9			-9	0	0	-2	0	-7	K.6	Ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive										
	-11	0		-11	0	0	-6	0	-5	K.7	Gubici uslijed nepogoda	0	0	0	0	0	0	0		0	
	0	0		0	0	0	8	-3	-5	K.8	Nenadoknađene zapljene	0	0	0	0	0	0	0		0	
	1			1	0	0	0	0	1	K.9	Ostale promjene u obujmu nefinancijske aktive n.d.k.										
	3	0		3	0	2	0	1	0	K.10	Ostale promjene u obujmu financijske aktive i pasive n.d.k.	-4	2	0	0	-2	0		-2		

Tablica 8.18. –Integrirani ekonomski račun (nastavak)

RAČUNI AKUMULACIJE

Promjene u aktivima

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Računi	Ukupno	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Račun sektora inozemstva	Račun roba i usluga	Ukupno	Računi
	0		0	0	0	0	-6	0	6	K.1.2 Promjene klasifikaciji strukturi	1	0	-1	0	0	0	0		0	
										od čega:										
	10		0	10	0	0	0	-2	12	AN Nefinancijska aktiva										
	-7			-7	0	0	-3	-2	-2	AN.1 Proizvedena aktiva										
	17		0	17	0	0	3	0	14	AN.2 Neproizvedena aktiva										
	5		0	5	0	2	1	0	2	AF Financijska aktiva/pasiva	-3	2	-1	0	0	-2	0		-2	
										B.10.2 Promjene neto vrijednosti zbog ostalih promjena u obujmu aktive	17	-4	2	2	0	17	0		17	
III.3.2. Račun revalorizacije	280		0	280	8	80	44	4	144	K.1.1 Nominalni vlasnički dobiti/gubici										III.3.2. Račun revalorizacije
	126			126	5	35	20	2	63	AN Nefinancijska aktiva										
	154		0	154	3	45	23	2	81	AN.1 Proizvedena aktiva										
	91		7	84	1	16	2	57	8	AN.2 Neproizvedena aktiva										
										AF Financijska aktiva/pasiva	18	51	7	0	0	76	3		78	
										B.10.3 Promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka (+)/gubitaka (-)	134	10	38	96	10	288	4		292	

Tablica 8.18. –Integrirani ekonomski račun (nastavak)

BILANCE STANJA

Promjene u aktivi

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Računi	Ukupno	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Račun sektora inozemstva	Račun roba i usluga	Ukupno	Računi
IV.1. Početna bilanca stanja	9 922		0	9 922	324	2 822	1 591	144	5 041	AN. Nefinancijska aktiva										IV.1. Početna bilanca stanja
	6 047			6 047	243	1 698	1 001	104	3 001	AN.1 Proizvedena aktiva										
	3 875		0	3 875	81	1 124	590	40	2 040	AN.2 Neproizvedena aktiva										
	7 365		573	6 792	172	1 819	396	3 508	897	AF Financijska aktiva/pasiva	1 817	3 384	687	289	121	6 298	297		6 595	
										B.90 Neto vrijednost	4 121	268	1 300	4 352	375	10 416	276		10 692	
IV.2. Promjene u bilanci stanja										Ukupne promjene u aktivi/pasivi										IV.2. Promjene u bilanci stanja
	482		0	482	25	110	56	1	290	AN Nefinancijska aktiva										
	289			289	21	61	25	-1	182	AN.1 Proizvedena aktiva										
	193		0	193	4	49	30	2	108	AN.2 Neproizvedena aktiva										
	787		57	730	33	199	123	294	81	AF Financijska aktiva/pasiva	155	285	176	33	28	677	91		767	
										B.10 Promjene neto vrijednosti, ukupno	216	10	2	276	31	535	-34		501	
										B.10.1 Štednja i kapitalni transferi	65	4	-38	178	21	230	-38		192	

Tablica 8.18. –Integrirani ekonomski račun (nastavak)

BILANCE STANJA

Promjene u aktivi

Promjene u pasivi i neto vrijednosti

Računi	Ukupno	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije, ostali tokovi, zalihe i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	S.1 Ukupno gospodarstvo	Račun sektor inozemstva	Račun roba i usluga	Ukupno	Računi
										B.10.2 <i>Ostale promjene u obujmu aktive</i>	17	-4	2	2	0	17	0		17	
										B.10.3 <i>Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-)</i>	134	10	38	96	10	288	4		292	
IV.3. Završna bilanca stanja	1040- 4	0	1040- 4	1040- 4	349	2 932	1 647	145	5 331	AN Nefinancijska aktiva										IV.3. Završna bilanca stanja
	6 336		6 336	6 336	264	1 759	1 026	103	3 183	AN.1 Proizvedena aktiva										
	4 068	0	4 068	4 068	85	1 173	620	42	2 148	AN.2 Neproizvedena aktiva										
	8 152	630	7 522	7 522	205	2 018	519	3 802	978	AF Financijska aktiva/pasiva	1 972	3 669	863	322	149	6 975	388		7 362	
										B.90 <i>Neto vrijednost</i>	4 337	278	1 302	4 628	406	10 951	242		11 193	

AGREGATI

- 8.88. Agregati su sažeti pokazatelji rezultata aktivnosti ukupnog gospodarstva i ključne veličine u svrhu makroekonomske analize i usporedbi u vremenu i prostoru.

BRUTO DOMAĆI PROIZVOD PO TRŽIŠNIM CIJENAMA (BDP)

- 8.89. Bruto domaći proizvod po tržišnim cijenama je krajnji rezultat proizvodne aktivnosti rezidentnih proizvodnih jedinica. Može se odrediti na tri načina:
- (a) BDP je zbroj bruto dodane vrijednosti različitih institucionalnih sektora ili različitih djelatnosti uvećan za poreze i umanjen za subvencije na proizvode (koji nisu alocirani na sektore i djelatnosti). On je također izravnavajuća stavka u računu proizvodnje ukupnog gospodarstva.
 - (b) BDP je zbroj finalnih uporaba roba i usluga koje su proizvele rezidentne institucionalne jedinice (stvarna finalna potrošnja i bruto investicije u kapital), uvećan za izvoz i umanjen za uvoze roba i usluga.
 - (c) BDP je zbroj uporaba u računu stvaranja dohotka ukupnog gospodarstva (naknade zaposlenicima, porezi na proizvodnju i uvozi umanjen za subvencije, bruto poslovni višak i mješoviti dohodak ukupnog gospodarstva).
- 8.90. Odbitkom potrošnje fiksnog kapitala od BDP-a dobivamo neto domaći proizvod po tržišnim cijenama (NDP).

POSLOVNI VIŠAK UKUPNOGA GOSPODARSTVA

- 8.91. Bruto (ili neto) poslovni višak ukupnoga gospodarstva je zbroj bruto (ili neto) poslovnih viškova različitih djelatnosti gospodarstva ili različitih institucionalnih sektora.

MJEŠOVITI DOHODAK UKUPNOGA GOSPODARSTVA

- 8.92. Bruto (ili neto) mješoviti dohodak ukupnoga gospodarstva istovjetan je bruto (ili neto) mješovitom dohotku sektora kućanstava.

PODUZETNIČKI DOHODAK UKUPNOGA GOSPODARSTVA

- 8.93. Bruto (ili neto) poduzetnički dohodak ukupnoga gospodarstva je zbroj bruto (ili neto) poduzetničkih dohodaka različitih sektora.

NACIONALNI DOHODAK (PO TRŽIŠNIM CIJENAMA)

- 8.94. Bruto (ili neto) nacionalni dohodak (po tržišnim cijenama) predstavlja ukupan primarni dohodak koji primaju rezidentne institucionalne jedinice: naknade zaposlenicima, porezi na proizvodnju i uvoz umanjeni za subvencije, vlasnički dohodak (potraživanja minus dugovanja), (bruto ili neto) poslovni višak i (bruto ili neto) mješoviti dohodak.

Bruto nacionalni dohodak (po tržišnim cijenama) jednak je BDP-u umanjenom za primarni dohodak koji plaćaju rezidentne jedinice nerezidentnim jedinicama uvećan za primarni dohodak koji primaju rezidentne jedinice od sektora inozemstva.

Bruto nacionalni dohodak (po tržišnim cijenama) je konceptualno istovjetan bruto nacionalnom proizvodu (BNP) (po tržišnim cijenama), kao što se to općenito podrazumijeva u nacionalnim računima.

Međutim, BNP se drukčije računao u ESA1979. ⁽⁶⁾

Nacionalni dohodak nije proizvodni koncept, nego dohodovni koncept, koji ima više ekonomskog smisla kad se izrazi neto, tj. nakon odbitka potrošnje fiksnog kapitala.

NACIONALNI RASPOLOŽIVI DOHODAK

- 8.95. Bruto (ili neto) nacionalni raspoloživi dohodak je zbroj bruto (ili neto) raspoloživih dohodaka institucionalnih sektora. Bruto (ili neto) nacionalni raspoloživi dohodak jednak je bruto (ili neto) nacionalnom dohotku (po tržišnim cijenama) umanjenom za tekuće transfere (tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd., socijalni doprinosi, socijalne naknade i ostali tekući transferi) koje treba platiti nerezidentnim jedinicama, uvećanom za tekuće transfere koje rezidentne jedinice potražuju od sektora inozemstva.

ŠTEDNJA

- 8.96. Ovaj agregat mjeri dio nacionalnog raspoloživog dohotka koji se ne koristi za izdatke za finalnu potrošnju. Bruto (ili neto) nacionalna štednja je zbroj bruto (ili neto) štednji različitih institucionalnih sektora.

SALDO VANJSKOG TEKUĆEG RAČUNA

- 8.97. Izravnavajuća stavka u vanjskom računu primarnog dohotka i tekućih transfera predstavlja višak (ako je negativna) ili manjak (ako je pozitivna) ukupnog gospodarstva od njegovih tekućih transakcija (trgovina robom i uslugama, primarni dohoci, tekući transferi) s inozemstvom.

NETO UZAJMLJIVANJE (+) ILI POZAJMLJIVANJE(-) UKUPNOGA GOSPODARSTVA

- 8.98. Neto uzajmljivanje (+) ili pozajmljivanje (-) ukupnoga gospodarstva je zbroj neto uzajmljivanja ili pozajmljivanja institucionalnih sektora. Predstavlja neto izvore koje ukupno gospodarstvo stavlja na raspolaganje sektoru inozemstva (ako je pozitivan) ili prima od sektora inozemstva (ako je negativno). Neto uzajmljivanje (+) ili pozajmljivanje (-) ukupnoga gospodarstva jednako je, ali sa suprotnim predznakom, neto uzajmljivanju (-) ili pozajmljivanju (+) sektora inozemstva.

NETO VRIJEDNOST UKUPNOGA GOSPODARSTVA

- 8.99. Neto vrijednost ukupnoga gospodarstva je zbroj neto vrijednosti institucionalnih sektora. Ona predstavlja vrijednost nefinancijske aktive ukupnoga gospodarstva umanjena za saldo financijske aktive i pasive sektora inozemstva.

MATRIČNI PRIKAZ

- 8.100. U prethodnim dijelovima ovoga poglavlja prikazan je slijed (T-) računa. Istodobno, koncepti i definicije sustava dopuštaju drugačije prikaze. Drugačiji prikazi služe za pružanje dodatnih uvida i omogućavanje različitih vrsta analize.

- 8.101. *Input-output* tablica je matrični okvir koji je u općoj uporabi, a pruža detaljne i suvislo prikazane podatke o tokovima roba i usluga te o strukturi troškova proizvodnje. Ova matrica sadrži više podataka nego (T-) računi za robu i usluge, proizvodnju i stvaranje dohotka; primjerice, izdatak za finalnu potrošnju iskazan je po skupinama proizvoda ili djelatnosti podrijetla, a

⁽⁶⁾ U ESA-i 1979., BNP (po tržišnim cijenama) je izračunat na način da su bruto domaćem proizvodu (po tržišnim cijenama) dodane naknade zaposlenicima i dohodak od imovine dobiven od ostatka svijeta te odbijeni odgovarajući tokovi koji se plaćaju ostatku svijeta.

intermedijarna potrošnja iskazana je i po skupinama proizvoda ili djelatnosti podrijetla i po skupinama proizvoda ili djelatnosti odredišta. Dezagregirane poveznice između ovih računa nadalje su razrađene u tablicama ponude i uporabe ESA-e pomoću specifikacije *outputa* proizvodnih skupina po djelatnosti.

- 8.102. U ostatku ovoga odjeljka pokazuje se, prvo, da se potpuni slijed računa i izravnavajućih stavki također može prikazati u matricnom formatu. U ovoj se tablici sve transakcije prikazuju za ukupno gospodarstvo, odnosno za sektor inozemstva. Osim toga, uključen je agregatni račun roba i usluga.
- 8.103. Nadalje, razmatraju se opće svrhe koje se mogu postići pomoću računovodstvene matrice. Ključna karakteristika je široki raspon mogućnosti za proširivanje ili sažimanje takve matrice u skladu s posebnim okolnostima i potrebama. Na kraju se ilustrira kako ovo funkcionira u praksi. Posebno se elaboriraju poveznice između tablica ponude i uporabe i sektorskih računa putem uvođenja računa rada, kako bi se dobio okvir matrice društvenog računovodstva (MDR). Matrica društvenog računovodstva (MDR), između ostalog, služi za omogućavanje integriranije analize pitanja ekonomske i socijalne politike, uključujući nezaposlenost.

MATRIČNI PRIKAZ RAČUNA ESA-e

- 8.104. Tablica 8.19. prikazuje potpun slijed računa i izravnavajućih stavki u jednoj matrici. U ovu svrhu, računi primarne raspodjele dohotka, računi uporabe dohotka i računi ostalih promjena u aktivni nisu raščlanjeni. Osim toga, otvorena je mogućnost spajanja računa preraspodjele dohotka u naturi s računom sekundarne raspodjele dohotka. Konačno, uveden je račun koji bilježi neto vrijednost.
- 8.105. Brojke koje su prikazane u tablicama ovoga odjeljka točno odgovaraju brojčanom primjeru prikazanom u prethodnom dijelu ovoga poglavlja. U svim matricama, polja koja sadrže izravnavajuću stavku uokvirena su podebljanim crtama.
- 8.106. Matricni prikaz omogućava da se svaka transakcija prikaže jednom stavkom i da se zaključi o prirodi svake transakcije na temelju njezinog položaja. Svaki račun je prikazan uređenim parom retka i stupca, a prema dogovoru reci prikazuju izvore, a stupci uporabe. Primjerice, neto domaći proizvod (1602) duguju proizvođači u gospodarstvu, a potražuje se na računu primarne raspodjele dohotka. U tablici 8.19., ovo je prikazano u polju (3,2), to jest, u trećem retku i drugom stupcu. Budući da ova tablica transakcije sa sektorom inozemstva prikazuje na posebnom računu, njezine dijagonalne stavke, to jest polja (3,3), (4,4), (5,5), (6,6), (7,7) i (8,8) sadrže samo transakcije među rezidentnim institucionalnim jedinicama.
- 8.107. Zbrojevi redaka i stupaca nemaju naziva. Njihova glavna funkcija u matricnom računovodstvu je osigurati da su svi računi doista uravnoteženi, u smislu da su ukupni prihodi (zbrojevi redaka) jednaki ukupnim rashodima (zbrojevi stupaca). S druge strane, samo ako se ovaj uvjet ispuni mogu se izvesti izravnavajuće stavke s ekonomskim smislom, koje povezuju uzastopne račune.
- 8.108. Redak 1 pokazuje uporabe roba i usluga i to po kupovnim cijenama: intermedijarnu potrošnju (1904) u stupcu 2, finalnu potrošnju (1371) u stupcu 5, bruto investicije u kapital (414) u stupcu 7 i izvoz (536) u stupcu 14.
- 8.109. Zbroj elemenata u retku 1 daje ukupnu uporabu roba i usluga po kupovnim cijenama (4225). Stupac 1 prikazuje ponudu roba i usluga (također u ukupnom iznosu od 4225, naravno). Output (po osnovnim cijenama) uvećan za poreze i umanjen za subvencije na proizvode (3728) prikazan je u presjeku s retkom 2. Uvozi (497) potječu iz vanjskog računa roba i usluga (redak 14).
- 8.110. Redak 2 prikazuje *output* (po osnovnim cijenama) uvećan za poreze i umanjen za subvencije na proizvode. Zbog ovoga vrednovanja, zbroj retka 2 (3728) i zbroj stupca 2 uključuju poreze umanjene za subvencije na proizvode. To osigurava uključivanje tih poreza u izravnavajuću stavku računa broj 2, neto domaći proizvod (NDP), vidjeti polje (3,2). Većina izravnavajućih stavki može se izračunati bruto ili neto. U ovoj su matrici sve izravnavajuće stavke iskazane neto. Potrošnja fiksnog kapitala (222) stavljena je izravno na kapitalni podračun za povećanje nefinancijske aktive (redak 7 i stupac 2).

- 8.111. Redak 3 pokazuje primitke primarnog dohotka od strane ukupnog gospodarstva: neto domaći proizvod u polju (3,2), vlasnički dohodak od ostalih rezidentnih sektora (341) na dijagonali i tokove primarnog dohotka od sektora inozemstva (72) u polju (3,15). Budući da u ovoj matrici nema raščlambe na račun primarne raspodjele dohotka, ona ne raščlanjuje dodanu vrijednost koju plaćaju proizvođači na različite kategorije dodane vrijednosti, kako se to bilježi na računu stvaranja dohotka.
- 8.112. Osim dijagonalne stavke, stupac 3 sadrži primarni dohodak koji treba platiti sektoru inozemstva (41) u polju (15,3) i izravnavajuću stavku, neto nacionalni dohodak (1633), koja povezuje ovaj račun i sljedeći račun.
- 8.113. Ova matrica ostavlja otvorenu mogućnost spajanja računa preraspodjele dohotka u naturi s računom sekundarne raspodjele dohotka. Ako nije prikazana preraspodjela dohotka u naturi, tada dijagonala sadrži tekuće transfere, isključujući socijalne transfere u naturi, između rezidentnih sektora (1096). Ovi transferi sastoje se od tekućih poreza na dohodak, bogatstvo itd., socijalnih doprinosa i naknada, osim socijalnih transfera u naturi i ostalih tekućih transfera. Ako je uključena preraspodjela dohotka u naturi, tada dijagonala računa 4 također bilježi socijalne transfere u naturi; kada se zbroji s ostalim tokovima tekućih transfera, to iznosi 1315. U oba slučaja, redak 4 počinje s neto nacionalnim dohotkom, dok se tekući transferi od sektora inozemstva (10) bilježe u polju (4,15). Stupac 4 pokazuje, pored dijagonalne stavke, tekuće transfere sektoru inozemstva (39) u polju (15,4), dok se izravnavajuća stavka neto (prilagođeni) raspoloživi dohodak (1604) stavlja na stranu uporabe računa (prilagođenog) raspoloživog dohotka.
- 8.114. Ako je uključena preraspodjela dohotka u naturi, tada račun 5 predstavlja račun uporabe (prilagođenog) raspoloživog dohotka. Inače, ovaj račun predstavlja uporabu raspoloživog dohotka. Na agregatnoj razini, ovo je samo terminološki problem, jer je ukupni raspoloživi dohodak jednak ukupnom prilagođenom raspoloživom dohotku, a ukupni izdaci za finalnu potrošnju jednaki su ukupnoj stvarnoj finalnoj potrošnji. Osim raspoloživog dohotka, redak ovog računa bilježi prilagodbu za promjene neto vlasničkih udjela kućanstava u rezidentnim mirovinskim fondovima (11) na dijagonali te i prilagodbu za promjene neto vlasničkih udjela kućanstava u nerezidentnim mirovinskim fondovima (0) u stupcu 15. Ovaj stupac, pored finalne potrošnje (1371) i dijagonalne stavke, sadrži prilagodbu za promjene neto vlasničkih udjela nerezidentnih kućanstava u rezidentnim mirovinskim fondovima (0), vidjeti polje (15,5) te izravnavajuću stavku, neto štednju (233), koja je stavljena u prvi kapitalni podračun (račun broj 6).
- 8.115. Kod kapitalnog računa razlikuju se dva podračuna. Prvo, u retku računa koji se odnosi na promjenu neto vrijednosti uslijed štednje i kapitalnih transfera, neto štednja se uvećava za kapitalne transfere primljene od rezidentnih sektora (61), vidjeti polje (6,6), i od inozemstva (1), vidjeti polje (6,16).

U stupcu ovoga računa prikazani su kapitalni transferi koje treba platiti rezidentnim sektorima i inozemstvu (4), vidjeti polje (16,6). Ovo daje izravnavajuću stavku, promjenu neto vrijednosti uslijed štednje i kapitalnih transfera (230), koja se prenosi na račun promjena bilanci stanja (račun 11).

- 8.116. Zatim, redak računa koji se odnosi na povećanje nefinancijske aktive prikazuje potrošnju fiksnog kapitala (polje 7,2), neto stjecanje (povećanje manje smanjenje) neproizvedene nefinancijske aktive od strane rezidentnih jedinica (0), vidjeti polje (7,7) i od strane nerezidentnih jedinica (0), vidjeti polje (7,17) i promjene u aktivni uslijed štednje i kapitalnih transfera (833), vidjeti polje (7,12). To daje ukupan iznos koji je na raspolaganju rezidentima za povećanje aktive. To je povećanje prikazano u dvije faze: prvo povećanje nefinancijske aktive, u stupcu ovoga računa, a zatim povećanje financijske aktive (uključujući stranu financijsku aktivu), u stupcu sljedećeg računa. Stupac ovoga računa, računa 7, tako sadrži bruto investicije u kapital (polje 1,7), dijagonalnu stavku (7,7) koja je naprijed spomenuta, promjene u pasivi uslijed štednje i kapitalnih transfera (603), vidjeti polje (12,7) i izravnavajuću stavku, neto uzajmljivanje ukupnog gospodarstva (38), koja se prebacuje u sljedeći račun, račun financijskih transakcija.
- 8.117. Račun 8, financijski račun, počinje s neto uzajmljivanjem ukupnoga gospodarstva (polje 8,7) i dodaje financijske transakcije između rezidentnih sektora (553) na dijagonali, kao i neto povećanje vanjskih obveza (50), vidjeti polje (8,18). Stupac sadrži dijagonalnu stavku i neto povećanje vanjske financijske aktive (88) u polju (18,8). Naravno, neto povećanje vanjskih obveza plus neto uzajmljivanje ukupnog gospodarstva treba biti jednako neto povećanju vanjske financijske aktive, tako da se i u ovom računu održi jednakost zbroja retka i stupca.

- 8.118. Račun za ostale promjene u aktivni, račun 9, bilježi u retku promjene u aktivni uslijed ostalih promjena (379), vidjeti polje (9,12), a u stupcu promjene u pasivi uslijed ostalih promjena (74), vidjeti polje (12,9) i izravnavajuću stavku, promjene neto vrijednosti uslijed ostalih promjena (305), vidjeti polje (11,9).
- 8.119. Posljednja četiri računa za ukupno gospodarstvo odnose se na bilance stanja i promjene u njima. Prvo, početna bilanca stanja daje u retku početno stanje ukupne aktive (16714), vidjeti polje (10,12), a u stupcu početno stanje ukupne pasive (6298), vidjeti polje (12, 10) te početno stanje neto vrijednosti (10416), vidjeti polje (13, 10). Nadalje, račun za promjene u bilanci stanja bilježi obje komponente tih promjena u retku, vidjeti polja (11, 6) i (11, 9) i ukupne promjene neto vrijednosti (535) u stupcu, vidjeti polje (13, 11). Zatim, završna bilanca stanja prikazuje u retku početno stanje pasive (polje 12, 10), obje komponente promjena u pasivi (polja 12, 7 i 12, 9) te završno stanje neto vrijednosti (10951), vidjeti polje (12, 13). Naravno, zbroj tih elemenata jednak je završnom stanju aktive, koje je također izračunato u stupcu ovog računa: početno stanje aktive (polje 10, 12) uvećano za obje komponente promjena u aktivni, vidjeti polja (7, 12) i (9, 12). Na kraju, poseban račun za neto vrijednost daje početno stanje neto vrijednosti (polje 13, 10) i ukupne promjene neto vrijednosti (polje 13, 11) u retku te završno stanje neto vrijednosti u stupcu (polje 12, 13).
- 8.120. Za sektor inozemstva, uključeni su isti računi kao za ukupno gospodarstvo, premda u agregiranijem obliku. Prvo, vanjski račun roba i usluga prikazuje u retku uvoze ukupnog gospodarstva (polje 14, 1) i u stupcu izvoze (polje 1, 14) te izravnavajuću stavku (polje 15, 14), saldo roba i usluga (-39). Potrebno je konstatirati da se na sve izravnavajuće stavke računa sektora inozemstva gleda iz perspektive inozemstva. Da bi se dobili odgovarajući agregati za ukupno gospodarstvo, moramo promijeniti predznak.
- 8.121. Drugo, vanjski račun za primarne dohotke i tekuće transfere bilježi izravnavajuću stavku prethodnog računa, kao i primarni dohodak, tekuće transfere i prilagodbu za promjenu neto vlasničkih udjela kućanstava u mirovinskim fondovima, u inozemstvu i iz inozemstva. O ovim se stavkama već ranije govorilo. Sve ovo daje saldo vanjskog tekućeg računa (-41), u polju (16, 15).
- 8.122. Treće, kapitalni račun sektora inozemstva također je podijeljen na dva podračuna: jedan za saldo vanjskog tekućeg računa, kapitalne transfere prema i iz inozemstva i izravnavajuću stavku, promjene neto vanjske financijske pozicije zbog salda vanjskog tekućeg računa i kapitalnih transfera (-38), vidjeti polje (21, 16); drugi podračun za promjene u aktivni zbog salda vanjskog tekućeg računa i kapitalnih transfera (50), vidjeti polje (17, 22), neto povećanja (povećanja manje smanjenja) neproizvedene nefinancijske aktive od strane nerezidentnih jedinica, vidjeti polje (7, 17), promjene u pasivi zbog salda vanjskog tekućeg računa i kapitalnih transfera (88), vidjeti polje (22, 17) i izravnavajuću stavku, neto uzajmljivanje sektora inozemstva (-38), koja se prenosi na sljedeći račun.
- 8.123. Četvrto, financijski račun daje neto povećanja vanjske financijske aktive (polje 18, 8) i neto uzajmljivanje sektora inozemstva (polje 18, 17) u retku, a neto povećanje vanjskog zaduživanja (polje 8, 18) u stupcu. Peto, račun ostalih promjena u aktivni prikazuje u retku takve promjene aktive (7), vidjeti polje (19, 22), a u stupcu takve promjene pasive (3), vidjeti polje (22, 19), kao i izravnavajuću stavku, promjene neto vanjske financijske pozicije zbog ostalih promjena (4), vidjeti polje (21, 19).
- 8.124. Na kraju, bilance stanja sektora inozemstva analogne su onima za ukupno gospodarstvo. Elementi koji nisu prethodno spomenuti su: početno stanje vanjske aktive (573), vidjeti polje (20, 22), početno stanje vanjske pasive (297), vidjeti polje (22, 20), početna neto vanjska financijska pozicija sektora inozemstva prema ukupnom gospodarstvu (276), vidjeti polje (23, 20), ukupne promjene u neto vanjske financijske pozicije sektora inozemstva (-34), vidjeti polje (23, 21) i završna financijska pozicija sektora inozemstva prema ukupnom gospodarstvu (242), vidjeti polje (22, 23).
- 8.125. Kao sljedeći korak, ovaj sažeti format matrice može se raščlaniti kako bi se vidio potpun slijed računa, uključujući pojedinosti o nositeljima transakcija i kategorijama transakcija. Međutim, puni potencijal matričnog računovodstva može se ostvariti ako

svi računi nisu raščlanjeni na isti način, nego ako je za svaki račun izabrana za nj najpogodnija klasifikacija O ovome se opširnije govori u sljedećem pododjeljku.

SVOJSTVA RAČUNOVODSTVENIH MATRICA

- 8.126. Svaki element agregatne matrice poput tablice 8.19. može se smatrati ukupnim zbrojem podmatrice u kojoj su prikazane kategorije transaktora koji su uključeni na oba kraja skupa transakcija koji se razmatra. Jedna vrlo korisna opcija u matricnom prikazu računa je da se mogu odabrati različite vrste transakcija i njihove skupine bez gubitka sklada i integriranosti potpunog računovodstvenog sustava. To znači da se može primijeniti „višestruko grupiranje i višestruko sektoriziranje”, tako da se u svakom računu odabere jedinica i klasifikacija jedinica koje su najrelevantnije za skup ekonomskih tokova koji se razmatraju.
- 8.127. U načelu, svaki se račun može raščlaniti na dva različita načina: dodatnom podjelom ukupnog gospodarstva u skupine jedinica ili raspoređivanjem kategorija transakcija koje su prikazane u računu na različite podračune. Primjerice, potpodjela ukupnoga gospodarstva u prvih pet računa mogla bi se provesti na sljedeći način:
- (a) raščlaniti proizvode s računa dobara i usluga i klasificirati ih po grupama proizvoda;
 - b) raščlaniti pogone u računu proizvodnje i klasificirati ih po djelatnostima;
 - c) raščlaniti institucionalne jedinice u računima primarne i sekundarne raspodjele dohotka i računima uporabe dohotka i klasificirati ih po institucionalnim (pod)sektorima.
- 8.128. Te potpodjele imaju dvije glavne posljedice. Prvo, za sve kategorije transakcija izdvojenih u jednom polju tih računa postaje jasno koja je skupina jedinica koje plaćaju što razmijenila s kojom skupinom jedinica koje primaju. Drugo, međusobni odnosi između raznih ekonomskih tokova otkrivaju se kroz detaljne unakrsne klasifikacije. Primjerice, u primjeru danom u prethodnom stavku, prikazan je jednostavan kružni tok dohotka na srednjoj razini sljedećim preslikavanjem:
- (a) podmatrica (3,2) pokazuje koji institucionalni podsektor dobiva primarni dohodak i raspoloživi dohodak od kojeg institucionalnog podsektora (naravno, u računima raspodjele dohotka i u računu uporabe dohotka mogu se primijeniti različite klasifikacije i tada te podmatrice više nisu dijagonalne);
 - (b) podmatrice (4,3) i (5,4) pokazuju koji institucionalni podsektor prima primarni dohodak i raspoloživi dohodak od kojeg institucionalnog podsektora (naravno, u računima raspodjele dohotka i u računu uporabe dohotka mogu se primijeniti različite klasifikacije i tada te podmatrice više nisu dijagonalne);
 - (c) podmatrica (1,5) pokazuje koju grupu proizvoda troši koji institucionalni podsektori; i
 - (d) podmatrica (2,1) pokazuje koja djelatnost proizvodi koje grupe proizvoda.
- 8.129. Kod sastavljanja takve matrice, dobro je započeti s izradom računovodstvene strukture koja odgovara zamišljenim primjerna. Nakon toga, u svakom računu odabiru se najprikladnije jedinice i klasifikacije jedinica. Međutim, u praksi je to uglavnom interaktivan proces. Pretpostavimo, primjerice, da postoji kategorija transakcija za koju su poznati samo ukupni prihodi i rashodi transaktora (zbrojevi redaka i stupaca podmatrice), a ne tko je kome platio (unutarnja struktura podmatrice). Ovaj se problem može riješiti umetanjem jednog nepodijeljenog fiktivnog računa.
- 8.130. Neka opća svojstva matricnog prikaza računa su sljedeća:
- (a) detaljan matricni prikaz pogodan je za matematičku obradu korištenjem algebre matrica; to također može pomoći prilikom bilanciranja računa;
 - (b) detaljna matrica prikazuje istodobnu raščlambu međuzavisnih transakcija na jedinice koje plaćaju i jedinice koje primaju; posljedično, to predstavlja prikladan format za prikazivanje, međuzavisnosti ekonomskih tokova na srednjoj razini; to se

odnosi na one tokove koji uključuju dvije različite vrste jedinica (primjerice, izdatke za finalnu potrošnju različitih kategorija roba i usluga od strane više podsektora kućanstava);

(c) za skup računa raščlanjen na jedinice koje plaćaju i koje primaju, matricni prikaz je sažetiji od drugih načina prikaza; rashod jedne jedinice i prihod druge jedinice koje su uključene u transakciju, predstavljeno je jednom stavkom.

8.131. Agregatna matrica za ukupno gospodarstvo može služiti kao referentna tablica za naknadne, detaljnije tablice. Kada se čitatelj upozna s detaljnijim prikazom dijelova sustava (tablice ponude i uporabe, računi sektora itd.), odnos detaljnih podmatrica i agregatne matrice postaje jasniji zbog upotrebe sustava oznaka (šifri). Matricni format je posebno koristan ako nije moguće ili poželjno prikazati jednako detaljnu klasifikaciju za sve račune sustava.

8.132. Matricni prikaz je prikladan alat za istraživanje fleksibilnosti sustava. Primjerice, mogu se dodatno razrađivati međusobni odnosi između socijalnih i gospodarskih aspekata sustava kako bi se dobila matrica društvenog računovodstva. Pristup upotrebe matrice društvenog računovodstva naveden je i ilustriran u sljedećem pododjeljku ovog poglavlja.

PRILAGODBA MATRICE REDUCIRANOG FORMATA POJEDINIM VRSTAMA ANALIZE

8.133. Tablice ponude i uporabe traže klasifikaciju u redovima i stupcima koja je najprikladnija za opisivanje ekonomskih procesa koji se razmatraju, naime procesa proizvodnje i uporabe proizvoda. Međutim, ove matrice ne uključuju međudnose između dodane vrijednosti i finalne potrošnje. Proširivanjem tablice ponude i uporabe ili *input-output* tablice kako bi se prikazao cijeli kružni tok dohotka na središnjoj razini, obuhvaća se glavno obilježje matrice društvenog računovodstva (MDR).

8.134. MDR ovdje se definira na sljedeći način: prikaz računa ESA-e u matrici kojom se razrađuju veze između tablice ponude i uporabe i sektorskih računa. MDR se obično usredotočuju na ulogu ljudi u gospodarstvu, koja se može prikazati, između ostalog, pomoću dodatne raščlambe sektora kućanstava i dezagregiranim prikazom tržišta rada (tj. razlikovanjem različitih kategorija zaposlenih osoba).

8.135. Od važnog socijalnog interesa je razina i sastav (ne)zaposlenosti. MDR obično pruža dodatne podatke o ovom pitanju putem potpodjele naknada zaposlenicima po kategorijama zaposlenika. Ova se podjela primjenjuje kako na uporabu rada po djelatnosti, kao što je prikazano u tablicama ponude i uporabe, tako i na ponudu rada neke društveno-ekonomske podgrupe, kao što je prikazano u računu alokacije primarnog dohotka za kućanstva. Time se podrazumijeva da matrica ne prikazuje samo ponudu i uporabu različitih grupa proizvoda, nego i ponudu i uporabu različitih kategorija rada.

8.136. Klasifikacija (samo)zaposlenih osoba može se temeljiti na kombinaciji osobnih značajki i (glavnih) karakteristika posla, kao što su spol, obrazovanje, dob i rezidentnost s jedne strane a zanimanje, vrsta ugovora o radu (puno radno vrijeme/dio radnog vremena, stalno/privremeno), područje i podsektor zaposlenja s druge strane. Također se može razmatrati jesu li varijacije relativnih promjena vrijednosti plaća unutar grupe manje od onih između grupa. Klasifikacija zapošljavanja prema djelatnostima manje je bitna, zbog toga što je to već iskazano u MDR-u putem unakrsne klasifikacije dodane vrijednosti.

8.137. Rezidentne osobe zaposlene u nerezidentnim poduzećima, kao i nerezidentne osobe koje rade za rezidentna poduzeća te zaposlenici koji rade privremeno u inozemstvu moraju se izdvojiti. Na ovaj se način zapošljavanje može procijeniti pomoću broja (nacionalnih) jedinica zaposlenih osoba. Očito je da ovo uključuje samozaposlene osobe za koje se podatak o radu koji se unosi i naknada za rad tada može izolirati od ostalog neto mješovitog dohotka u MDR-u.

8.138. Posebno, pomoću usporedbe (1) dohodaka od rada svih zaposlenih osoba, kao što je prikazano u MDR-u, (2) raščlambe tih dohodaka na sate rada i prosječne vrijednosti plaća po satu te (3) potencijalne ponude rada prema vrstama osoba i grupi

Tablica 8.19. – Matricni prikaz potpunog slijeda računa i

Račun		0. Roba i usluge	I-IV. UKUPNO GOSPODARSTVO										
			I. Proizvodnja	II.1. Primarna raspodjela dohotka	II.2./3. Sekundarna (pre)raspodjela dohotka (u naturi)	II.4. Uporaba (prilagodjenog) raspoloživog dohotka	III.1.1. Štednja i kapitalni transferi	III.1.2. Povećanje nefinancijske aktive	III.2. Financijski	III.3. Ostale promjene u aktivni	IV.1. Početna bilanca	IV.2. Promjene u bilanci	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
0. Roba i usluge		1	Trgovačke i prijevozne marže 0	Intermedi-jarna potrošnja 1904			Finalna potrošnja 1371		Bruto investicije u kapital 414				
U K U P N O G O S P O D A R S T V O	I. Proizvodnja	2	Output i porezi umanjeni za subvencije na proizvode 3728										
	II.1. Primarna raspodjela dohotka	3		Neto domaći proizvod 1602	Vlasnički dohodak 341								
	II.2./3. Sekundarna (pre) raspodjela dohotka (u naturi)	4			Nacionalni dohodak, neto 1633	Tekući transferi (1315) 1096							
	II.4. Uporaba (prilagodjenog) raspoloživog dohotka	5				(Prilagodjeni) raspoloživi dohodak, neto 1604	Prilagodba za promjenu neto vlasničkih udjelakucanstava u pričuvama mirovinskih fondova 11						
	III.1.1. Štednja i kapitalni transferi	6					Štednja, neto 233	Kapitalni transferi 61					
	III.1.2. Povećanje nefinancijske aktive	7		Potrošnja fiksnog kapitala 222					Neto povećanje neproizvedene aktive 0				
	III.2. Financijski	8							Neto uzajmljivanje ukupnoga gospodarstva 38	Neto povećanje financijske aktive (= neto povećanje obveza) 553			
	III.3. Ostale promjene u aktivni	9											
	IV.1. Početna bilanca stanja	10											
	IV.2. Promjene u bilanci stanja	11						Promjena neto vrijednosti uslijed štednje i kapitalnih transfera 230			Promjena neto vrijednosti uslijed ostalih promjena 305		
	IV.3. Završna bilanca stanja	12							Promjene u pasivi uslijed štednje i kapitalnih transfera 603		Promjene u pasivi uslijed ostalih promjena 74	Početno stanje pasive 6298	
	Neto vrijednost	13										Početna neto vrijednost 10416	Promjena neto vrijednosti, ukupno 535

Tablica 8.19. – Matricni prikaz potpunog slijeda računa i

Račun		0. Roba i usluge	I-IV. UKUPNO GOSPODARSTVO									
			I. Proizvodnja	II.1. Primarna raspodjela dohotka	II.2./3. Sekundarna (pre) raspodjela dohotka (u naravi)	II.4. Uporaba (prilagođenog) raspoloživog dohotka	III.1.1. Štednja i kapitalni transferi	III.1.2. Povećanje nefinancijske aktive	III.2. Financijski	III.3. Ostale promjene u aktivi	IV.1. Početna bilanca stanja	IV.2. Promjene u bilanci stanja
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
S E K T O R I N O Z E M S T V A	V.1. Vanjska roba i usluge	14	Uvozi roba i usluga 497									
	V.2. Vanjski primarni dohoci i tekući transferi	15		Primarni dohodak inozemstva 41	Tekući transferi inozemstvu 39	Prilagodba za promjenu neto vlasničkih udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova inozemstva 0						
	V.3.1.1. Štednja i kapitalni transferi	16					Kapitalni transferi sektoru inozemstva 4					
	V.3.1.2. Povećanje nefinancijske aktive	17										
	V.3.2. Financijski	18							Neto povećanje vanjske financijske aktive 88			
	V.3.3. Ostale promjene u aktivi	19										
	V.4.1. Početna bilanca stanja	20										
	V.4.2. Promjene u bilanci stanja	21										
	V.4.3. Završna bilanca stanja	22										
Neto vrijednost	23											
Ukupno		4 225	3 728	2 015	2 739	1 615	295	1 055	641	379	16 714	535

izravnavajućih stavki za ukupno gospodarstvo (nastavak)

		V. SEKTOR INOZEMSTVA										Ukupno
IV.3 Završna bilanca stanja	Neto vrijednost	V.I. Vanjska roba i usluge	V.2 Vanjski primarni dohotci i tekući transferi	V.3.1.1. Štednja i kapi- talni transferi	V.3.1.2. Povećanje nefi- nancijske aktive	V.3.2. Financijski	V.3.3. Ostale promjene u aktivu	V.4.1. Početna bilanca stanja	V.4.2. Promjene u bilanci stanja	V.4.3. Završna bilanca stanja	Neto vrijednost	
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
												497
		Saldo vanj- skog računa za robe i usluge										41
		-39										
			Saldo vanj- skog tekućeg računa									-37
			41									
										Promjene inozemne aktive zbog salda vanj- skog tekućeg računa i kapi- talnih trans- fera	50	50
					Neto uzajm- ljivanje sektora inozemstva							50
					-38							
										Promjene inozemne aktive uslijed ostalih promjena	7	7
										Početno stanje inozemne aktive	573	573
				Promjena neto vanjske financijske pozicije zbog salda vanj- skog tekućeg računa i kapi- talnih trans- fera			Promjena neto vanjske financijske pozicije uslijed ostalih promjena					-34
				-38			4					
					Promjene vanjskih obveza zbog salda vanj- skog tekućeg računa i kapi- talnih trans- fera		Promjene vanjskih obveza uslijed ostalih promjena	Početno stanje vanj- skih obveza			Završna neto vanjska financijska pozicija	630
					88		3	297			242	
								Početna neto vanjska financijska pozicija	Promjena neto vanjske financijske pozicije, ukupna			242
								276	-34			
17 926	10 951	497	41	-37	50	50	7	573	-34	630	242	

kućanstava (iskazano u ekvivalentima „punog radnog vremena“) dobivaju se detaljni podaci o sastavu nezaposlenosti i agregatnom faktoru („nezaposlenost u ekvivalentu punog radnog vremena“), što je i konceptualno i brojčano u skladu s ostalim makroekonomskim indikatorima; oni se također mogu izvesti iz okvira MDR-a. Nadalje, usporedbom broja zaposlenih osoba (isključujući strance) i potencijalne radne snage u ovom skupu podataka dobiva se nezaposlenost u skladu s uobičajenom definicijom.

- 8.139. U ovoj je fazi korisno izraditi ilustrativnu matricu društvenog računovodstva. U tom smislu tablica 8.20. služi kao primjer izgleda matrice društvenog računovodstva koja bilježi sve transakcije sustava (to jest, sve tokove isključujući „ostale promjene u aktivi“). Glavna novost odnosi se na novo značenje koje se daje računu stvaranja dohotka kako bi se omogućila veza detaljnih analiza tržišta rada i nacionalnih računa. Agregatna MDR koja je ovdje prikazana predstavlja sažetu tablicu na koju se pozivaju detaljnije tablice koje slijede. Moguće vrste klasifikacija u svakom računu navedene su u zagradama u naslovima redaka i stupaca.
- 8.140. Slijed računa u ovoj matrici isti je kao u tablici 8.19. Pretvaranje te matrice u agregatnu MDR koja je ovdje prikazana podrazumijeva:
- (a) brisanje računa ostalih promjena u aktivi, početne bilance stanja, računa promjena u bilancama stanja, završne bilance stanja i računa neto vrijednosti, kako za ukupno gospodarstvo, tako i za inozemstvo te brisanje vanjskog financijskog računa;
 - (b) raščlanjivanje računa primarne raspodjele dohotka i drugog podračuna kapitalnog računa; i
 - (c) združivanje oba kapitalna podračuna (isključujući bruto investicije u fiksni kapital) i združivanje vanjskog računa roba i usluga te vanjskog računa primarnih dohodaka i tekućih transfera.
- 8.141. Prva dva retka i stupca tablice 8.20. sadrže agregiranu verziju tablice ponude i uporabe, koja je ovdje izričito povezana s drugim računima sustava. Potrebno je uočiti su redci i stupci tablice ponude (polje II., I.) transponirani.
- 8.142. Treći račun bilježi stvaranje dohotka i ima važnu ulogu. On je klasificiran po kategoriji primarnog *inputa*: (1) naknade za različite vrste zaposlenika, (2) ostali porezi umanjeni za subvencije na proizvodnju, (3) neto poslovni višak i (4) neto mješoviti dohodak.
- 8.143. Ovaj račun uključuje transakcije između dvije različite vrste jedinica. To se posebno odnosi na naknade zaposlenicima, koje se bilježe kao transakcija (rad u zamjenu za naknadu) između institucionalne jedinice (poslodavac) i osobe (zaposlenik). U ovoj matrici društvenog računovodstva, zaposlene osobe se smatraju posebnim jedinicama koje primaju naknadu za zaposlenike u računu stvaranja dohotka i raspodjeljuju ovaj dohodak svojem kućanstvu u računu alokacije primarnog dohotka. Te se jedinice nakon toga razvrstavaju u grupe (samo)zaposlenih osoba. Ovaj prikaz služi za povezivanje analiza tržišta rada i nacionalnih računa.
- 8.144. Mješoviti dohodak i poslovni višak (reziduali) ostaju kod proizvodne jedinice, ali klasifikacija proizvodnih jedinica ne mora biti ista kao u računu proizvodnje. Zapravo, neke klasifikacije po institucionalnim podsektorima osobito su važne za poslovni višak i mješoviti dohodak. To podrazumijeva unakrsnu klasifikaciju tih elemenata dodane vrijednosti po gospodarskim granama i institucionalnim podsektorima u matrici društvenog računovodstva.
- 8.145. Budući da je izravnavajuća stavka u polju (III.,II.) jednaka ukupnoj domaćoj dodanoj vrijednosti, kategorije primarnog *inputa* obuhvaćaju sve osobe zaposlene u rezidentnim poduzećima. U stupcu III., naknade za nerezidentne osobe zaposlene u rezidentnim poduzećima plaćaju se sektoru inozemstva. Nacionalna izravnavajuća stavka dobiva se tek

u računu III. ako se prvo zbroje naknade za rezidentne osobe koje su zaposlene u nerezidentnim poduzećima. To se radi u retku III. i u tu svrhu može se formirati posebna kategorija, rezidentne osobe zaposlene u nerezidentnim poduzećima. Umetanje ove kategorije ima dodatnu prednost, a to je da to olakšava procjenu zaposlenosti prema uobičajenoj definiciji.

- 8.146. Rezultat svega ovog je da se račun stvaranja dohotka zatvara novom izravnavajućom stavkom (1473) između ukupne neto dodane vrijednosti i neto nacionalnog dohotka. Ova izravnavajuća stavka, koja se naziva ukupni neto stvoreni dohodak, po osnovnim cijenama, daje ukupan dohodak koji su zaradile rezidentne institucionalne jedinice kao rezultat bavljenja proizvodnjom.
- 8.147. Račun alokacije primarnog dohotka u detaljnoj matrici društvenog računovodstva predstavlja dohodak, odnosno dohotke od rada kućanstava kao doprinosi jednog ili više (samo)zaposlenih članova kućanstva. Među ostalim, to će pokazati u kojoj mjeri svaka grupa kućanstava ovisi o višestrukim izvorima dohotka (od rada). Osim toga, transakcijske kategorije u računima raspodjele i uporabe dohotka iste su kao i u prethodnoj tablici.
- 8.148. Prilikom oblikovanja ove matrice društvenog računovodstva, kapitalni i financijski računi su isprepleteni, s tim da financijski račun nije razvrstan po institucionalnim sektorima, nego po vrstama financijske aktive. Kao posljedica toga, dezagregacija MDR pokazuje po institucionalnim podsektorima neto povećanja (povećanje manje smanjenje) različitih vrsta financijske aktive, vidjeti polje (IX.,VII.) i neto zaduživanje (zaduživanja manje otplate) raznih vrsta pasive, vidjeti polje (VII.,IX.). Te su dvije kategorije transakcija spojene kod sektora inozemstva. Ovo služi kako bi se uključila izravnavajuća stavka „neto uzajmljivanje” u tablici 8.20., iako sa suprotnim predznakom kad se gleda sa stajališta nacionalnog gospodarstva (polje IX.,XI.).
- 8.149. Veliki se dio ukupne promjene obujma neto vrijednosti vjerojatno sastoji od povećanja fiksne aktive. Ako postoji poseban interes za dinamiku gospodarstva, važno je pokazati u kojim se gospodarskim granama širi proizvodni kapacitet. To je cilj računa bruto investicija u fiksni kapital (račun VIII.), koji je umetnut u ovu matricu društvenog računovodstva. Detaljnija tablica tada bi prikazivala:

(a) tko gdje ulaže, u redcima računa – polje (VIII.,VII.); i

(b) gdje tko ulaže u što, u stupcima računa – polje (I.,VII.).

U ovom slučaju „tko” se odnosi na institucionalni podsektor, „gdje” se odnosi na gospodarsku granu, a „što” se odnosi na grupu proizvoda. Pomoću ovog računa bruto investicija u fiksni kapital MDR pokazuje na srednjoj razini veze koje postoje između bruto investicija u fiksni kapital po institucionalnim sektorima, kako je prikazano u kapitalnom računu i bruto investicije u fiksni kapital po grupama proizvoda, kao što je prikazano u tablicama ponude i uporabe.

- 8.150. Tablica 8.21. služi za ilustraciju koja se vrsta podataka može izvesti iz detaljnije matrice društvenog računovodstva. Njezina je glavna svrha pokazati:

(a) kružni tok dohotka, uključujući potpodjelu dohotka od rada po kategorijama zaposlenih osoba; to omogućava detaljniju analizu veze između dodane vrijednosti gospodarske grane i primarnog dohotka podgrupa kućanstava;

(b) međuovisnost raspodjele dohotka i strukture proizvodnje; među ostalim, ovo se odnosi na različite oblike potražnje različitih podgrupa kućanstava;

(c) raspodjelu štednje po podsektorima, uključujući potpodjelu bruto investicija u fiksni kapital po gospodarskoj grani koja investira; to omogućava detaljniju analizu veze između bruto investicija u fiksni kapital institucionalnih podsektora i bruto investicija u fiksni kapital po grupama proizvoda.

Radi lakšeg prikaza, broj grupa u svakom računu sveden je na minimum. Jasno je da bi potpuno razvijena matrica društvenog računovodstva trebala razlikovati više kategorija po jednom računu.

- 8.151. Budući da MDR objedinjuje tokove dohotka i izdataka za potrošnju te tablice ponude i uporabe na srednjoj razini, ona može služiti kao format za procjenu velikog skupa računa. Pristup matrice društvenog računovodstva posebno je koristan ako

se žele uskladiti detaljni podaci o, na primjer, proizvodnji i međunarodnoj trgovini s osnovnim podacima iz, na primjer, ankete radne snage, ankete dohotka kućanstava i ankete investicija po gospodarskim granama ili nekih drugih anketa. Osim toga, uključivanje računa u okvir MDR-a omogućuje primjenu matricne algebre za njihovo uravnotežavanje.

- 8.152. Integriranje više osnovnih podataka omogućava da se u međuzavisnosti promatra i analizira više problema ekonomske politike. Iznad svega, povezivanje aspekata zapošljavanja i raspodjele dohotka s makroekonomski orijentiranim ciljevima poput rasta neto domaćeg proizvoda, ravnoteže bilance plaćanja, razine stabilnih cijena itd. s matricom društvenog računovodstva postaje dostupno. Osim toga, matrica društvenog računovodstva pruža okvir i dosljedne (konzistentne) podatke (u odnosu na bazu godinu) za modele ukupnog gospodarstva (modele opće ravnoteže) s detaljnom klasifikacijom sudionika, uključujući gospodarske grane, vrste rada i podgrupe kućanstva.
- 8.153. Tablica 8.22. prikazuje dio podataka sadržanih u potpuno razvijenoj matrici društvenog računovodstva. Ona prikazuje ukupnu neto dodanu vrijednost, tj. polje (3,2) kumulativne tablice 8.20 kroz povećalo. Da bi se postigla uzajamna veza s tablicama ponude i uporabe, gospodarske grane se klasificiraju samo po odjeljcima klasifikacije gospodarskih grana NACE, ver. 1. Dohodci od rada muškaraca i žena raščlanjeni su i prikazani po kategorijama zanimanja i rezidentnosti zaposlene osobe. Neto poslovni višak prikazan je po (pod)sektoru poduzeća kojemu pripada pogon, a neto mješoviti dohodak prema lokaciji poduzeća kućanstva. U ovom primjeru mješoviti dohodak još uvijek uključuje imputiranu naknadu za rad samozaposlenih. Očito, brojevi u ovoj tablici daju ukupne iznose prikazane u tablicama 8.20. i 8.21. Na primjer, ukupna neto dodana vrijednost pojavljuje se u donjem desnom uglu.
- 8.154. Dodatni podaci koji se mogu dobiti iz takve tablice uključuju sljedeće:
- (a) udio dohotka od ženskog rada po gospodarskim granama i regijama;
 - (b) stupanj koncentracije dohotka od ženskog rada u određenoj kategoriji zanimanja, po gospodarskim granama i regijama;
 - (c) sastav dohotka od rada po zanimanjima u svakoj gospodarskoj grani i regiji za oba spola;
 - (d) regionalna podjela mješovitog dohotka po gospodarskim granama;
 - (e) udio javnih poduzeća i poduzeća s prevladavajućim stranim utjecajem u poslovnom višku svake gospodarske grane.
- 8.155. U ovoj tablici, detaljni podaci o naknadama zaposlenika uzeti su iz statistika rada; njihovo uključivanje u okvir nacionalnih računa poboljšat će važnost i pouzdanost ovog izvora, kao i nacionalnih računa.

Dohodci od rada, kako su prikazani u ovoj tablici mogu se rastaviti na element obujma i cijene po vrsti rada i gospodarskoj grani: zaposlenost u ekvivalentu punog radnog vremena i visine nadnice (ponderirane ekvivalentom pune zaposlenosti). Osim toga, potpuno razvijena matrica društvenog računovodstva također sadrži tablicu koja prikazuje raspodjelu tih dohodaka od rada i odgovarajuću zaposlenost po grupama kućanstava. Slične se transakcije mogu prikazati za imputirani dohodak od rada samozaposlenih osoba.

Skup podataka koji sadrži procjene imputiranog dohotka od rada koji se pripisuje jedinicama samozaposlenih osoba, kao i podjelu svih dohodaka od rada na elemente obujma i cijene daje detaljne podatke o radu koji su prilično korisni za sve vrste analize i koji su u izravnoj vezi sa svim važnim makroekonomskim agregatima, uključujući zaposlenost (to jest, ukupan broj jedinica zaposlenih osoba) i zaposlenost u ekvivalentu punog radnog vremena (to jest, ukupan obujam *inputa* rada).

Tablica 8.20. – Shematski prikaz matrice društvenog računovodstva

R A Č U N		0. Dobra i usluge (proizvodi)	UKUPNO GOSPODARSTVO							SEKTOR INOZEMSTVA		UKUPNO		
			I. Proizvodnja (djelatnosti)	II.1.1 Stvaranje dohotka (primarne kategorije inputa)	II.1 Raspodjela primarnog dohotka (institucionalni sektori)	II.2 Sekundarna raspodjela dohotka (institucionalni sektori)	II.4 Uporaba raspoloživog dohotka (institucionalni sektori)	Kapital (institucionalni sektori)	Bruto investicije u fiksni kapital (djelatnosti)	III.2 Financijski (financijska aktiva)	Tekući		Kapital	
			I. = 1	II. = 2	III. = 3a	IV. = 3b	V. = 4	VI. = 5	VII. = 6/7a	VIII. = 7b	IX. = 8		X. = 14/15	XI. = 16/17
0. Roba i usluge (proizvod)	I. = 1	Trgovinske i prijevozne marže	Intermedi-jarna potrošnja 1 904					Finalna potrošnja 1 371	Promjene zaliha (1)	Bruto investicije u fiksni kapital 376		Izvoz roba i usluga 536		4 225
UKUPNO GOSPODARSTVO	I. Proizvodnja (djelatnosti)	Output	3 595											3 595
	II.1.1 Stvaranje dohotka (primarne kategorije inputa)	III.= 3a		Neto dodana vrijednost (osnovne cijene) 1 469								Naknade za zaposlenike iz inozemstva 6		1 475
	II.1.2. Raspodjela primarnog dohotka (institucionalni sektori)	IV.= 3b	Porezi umanjeni za subvencije na proizvode 133		Ostvareni dohodak (osnovne cijene) 1 473	Vlasnički dohodak 341						Vlasnički dohodak i porezi umanjeni za subvencije na proizvodnju iz inozemstva 66		2 013

(1) Uključujući neto povećanje dragocjenosti.

R A Č U N			0. Roba i usluge (proizvodi)	UKUPNO GOSPODARSTVO							SEKTOR INOZEMSTVA		UKUPNO		
				I. Proizvodnja (djelatnosti)	II.1.1 Stvaranje dohotka (primarne kategorije inputa)	II.1 Raspodjela primarnog dohotka (institucionalni sektori)	II.2 Sekundarna raspodjela dohotka (institucionalni sektori)	II.4 Uporaba raspoloživog dohotka (institucionalni sektori)	Kapital (institucionalni sektori)	Bruto investicije u fiksni kapital (djelatnosti)	III.2 Financijski (financijska sredstva)	Tekući		Kapital	
			I. = 1	II. = 2	III. = 3a	IV. = 3b	V. = 4	VI. = 5	VII. = 6/7a	VIII. = 7b	IX. = 8	X. = 14/15	XI. = 16/17		
U K U P N O G O S P O D A R S T V O	II.2 Sekundarna raspodjela dohotka (institucionalni sektori)	V. = 4				Nacionalni dohodak, neto 1 633	Tekući transferi 1 096					Tekući transferi iz inozemstva 10		2 739	
	II.4 Uporaba raspoloživog dohotka (institucionalni sektori)	VI.=5					Raspoloživi dohodak, neto 1 604	Prilagodba za promjenu neto vlasničkih udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova 11				Prilagodba za promjenu neto vlasničkih udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova u inozemstvu 0		1 615	
	Kapitalni (institucionalni sektori)	VII.= 6/7a						Štednja, neto	Transferi kapitala (1)		Neto povećanja obveza		Kapitalni transferi iz inozemstva ⁵		
								233	61		603		1	898	
	Bruto investicije u fiksni kapital (gospodarske grane)	VIII.= 7b		Potrošnja fiksnog kapitala 222						Neto investicije u fiksni kapital 154					376
III.2 Financijski (financijska aktiva)	IX. = 8								Neto povećanje financijske aktive 641				Neto uzajmljivanje sektora inozemstva -38	603	

(1) Uključujući neto povećanje nefinancijske aktive.

R A Č U N			0. Dobra i usluge (proizvodi)	UKUPNO GOSPODARSTVO							SEKTOR INOZEMSTVA		UKUPNO	
				I. Proizvodnja (djelatnosti)	II.1.1 Stvaranje dohotka (primarne kategorije inputa)	II.1 Raspodjela primarnog dohotka (institucionalni sektori)	II.2 Sekundarna raspodjela dohotka (institucionalni sektori)	II.4 Uporaba raspoloživog dohotka (institucionalni sektori)	Kapital (institucionalni sektori)	Bruto investicije u fiksni kapital (djelatnosti)	III.2 Financijski (financijska sredstva)	Tekući		Kapital
S E K T O R I N O Z E M S T V A	Tekući	X.=14/15	Uvozi roba i usluga 497	Naknade zaposlenicima za inozemstvo 2	Vlasnički dohodak i porezi umanjeni za subvencije na proizvodnju inozemstvu 39	Tekući transferi inozemstvu 39	Prilagodba za promjenu neto vlasničkih udjela kućanstava u mirovinskim fondovima u inozemstvu 0							577
	Kapitalni	XI.= 16/17						Kapitalni transferi inozemstvu 4			Saldo tekućeg računa -41			-37
	Ukupno		4 225	3 595	1 475	2 013	2 739	1 615	898	376	603	577	-37	

Tablica 8.21. – Primjer detaljnije matrice

RAČUN				0. Roba i usluge			I. Proizvodnja									II.1.1 Stvaranje dohotka			
				(proizvodi)			(djelatnosti)			(primarne kategorije inputa)									
				I.a	I.b	I.c	II.a	II.b	II.c	III.a	III.b	III.c	III.d	III.e	III.f	III.g			
0. Roba i usluge (proizvodi)	Proizvodi poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (0)			I.a				3	71	14									
	Rude i minerali, električna energija, proizvodnja i građevinarstvo (1-5)			II.b				36	969	246									
	Usluge (6-9)			I.c	2	76	-78	7	209	349									
I. Proizvodnja (djelatnosti)	Poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo (A-B)			II.a	87	2	—												
	Rudarstvo, proizvodnja, električna energija i građevinarstvo (C-F)			II.b	—	2 112	11												
	Usluge (G-P)			II.c	—	39	1 344												
II.1.1 Stvaranje dohotka (primarne kategorije inputa)	Naknade zaposlenicima	Domaći	Muški rezidenti	III.a				8	311	153									
			Ženski rezidenti	III.b				1	95	192									
			Nerezidentni	III.c				—	1	1									
			Rezidenti u inozemstvu	III.d															
			Ostali porezi umanjeni za subvencije na proizvodnju	III.e				-2	49	11									
			Poslovni višak, neto	III.f				11	64	142									
			Mješoviti dohodak, neto	III.g				14	262	156									
II.1.2 Alokacija primarnog dohotka (institucionalni sektori)	Kućanstva, zaposlenici			IV.a							452	278	—	6	—	—	16		
	Kućanstva, ostali			IV.b							20	10	—	—	—	60	416		
	Poduzeća i NUSK			IV.c							—	—	—	—	58	16	—		
	Ukupna država			IV.d	2	111	20												
II.2 Sekundarna raspodjela dohotka (institucionalni sektori)	Kućanstva, zaposlenici			V.a															
	Kućanstva, ostali			V.b															
	Društva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima			V.c															
	Ukupna država			V.d															
II.4 Uporaba raspoloživog dohotka (institucionalni sektori)	Kućanstva, zaposlenici			VI.a															
	Kućanstva, ostali			VI.b															
	Društva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima			VI.c															
	Ukupna država			VI.d															
Kapital (institucionalni sektori)	Kućanstva, zaposlenici			VII.a															
	Kućanstva, ostali			VII.b															
	Društva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima			VII.c															
	Ukupna država			VII.d															
Bruto investicije u fiksni kapital (gospodarske grane)	Poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribolov (A-B)			VIII.a				11											
	Rudarstvo, proizvodnja, električna energija i građevinarstvo (C-F)			VIII.b					92										
	Usluge (G-P)			VIII.c						119									
III.2. Financijski (financijska aktiva)	Gotovina i depoziti			IX.a															
	Zajmovi			IX.b															
	Ostala financijska aktiva			IX.c															
O S	Tekući			X.	37	345	115						2						
	Kapitalni			XI.															
UKUPNO					128	2685	1412	89	2123	1383	472	288	2	6	58	217	432		

društvenog računovodstva – nastavak

UKUPNO GOSPODARSTVO																				SEKTOR INOZEMSTVA		UKUPNO			
II.1.2. Alokacija primarnog dohotka (institucionalni sektori)				II.2. Sekundarna raspodjela dohotka (institucionalni sektori)				II.4. Uporaba raspoloživog dohotka (institucionalni sektori)				Kapital (institucionalni sektori)				Bruto investicije u fiksni kapital (djelatnosti)				III.2. Financijski (financijska sredstva)			Tekući	Kapital	
IV.a	IV.b	IV.c	IV.d	V.a	V.b	V.c	V.d	VI.a	VI.b	VI.c	VI.d	VII.a	VII.b	VII.c	VII.d	VIII.a	VIII.b	VIII.c	IX.a	IX.b	IX.c		X.	XI.	
								16	12	—	2	—	1	—	—	2	—	—				7		128	
								339	269	—	3	2	4	28	3	9	109	223				435		2685	
								208	152	13	357	—	—	—	—	—	23	—				94		1412	
																								89	
																								2123	
																								1383	
																								472	
																								288	
																						6		2	
																								6	
																								58	
																								217	
																								432	
—	—	15	11																			—		778	
—	—	52	24																			32		614	
3	28	174	11																			27		384	
—	—	23	—																			7		237	
771				—	—	56	197															—		1024	
	577			—	—	23	92															—		692	
		94		58	59	16	12															4		243	
			191	320	134	37	92															6		780	
				646				—	—	2	—											—		648	
					499			—	—	9	—											—		508	
						107		—	—	—	—											—		107	
							352	—	—	—	—											—		352	
								85				—	—	—	—				—	—	1			86	
									75			—	—	16	7				—	28	4			130	
										83		—	4	4	25				130	95	175			516	
											-10	1	14	—	—				2	94	74			166	
												—	—	—	—									11	
												—	4	36	—									132	
												1	14	92	7									233	
												56	12	44	7								13	132	
												—	5	194	45								-27	217	
												26	82	102	68								-24	254	
4	9	26	—	—	—	4	35	—	—	—	—													577	
												—	—	—	4									-41	-37
778	614	384	237	1024	692	243	780	648	508	107	352	86	130	516	166	11	132	233	132	217	254	577	-37		

Tablica 8.22. - Primjer detaljne podmatrice:

(Tablica 8.20., polje 3.2)					DJEĀATNOSTI						
					Poljoprivreda, lov i šumarstvo	Ribarstvo	Rudarstvo i vadenje kamena	Proizvodnja	Snabdijevanje strujom, plinom i vodom		
					II.a1	II.a2	II.b1	II.b2	II.b3		
Naknade zaposlenicima	D O M A Ć I	Muški rezidenti	Poljoprivrednici	Ruralni	III.a1	6,2	0,5	0,0	0,0	0,0	
				Urbani	III.a2	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	
			Manualni radnici	Ruralni	III.a3	0,2	0,0	3,2	21,1	0,6	
				Urbani	III.a4	0,0	0,0	1,8	105,3	9,8	
			Službenici, prodajno i uslužno osoblje	Ruralni	III.a5	0,2	0,0	0,5	5,9	0,0	
				Urbani	III.a6	0,0	0,1	1,5	35,6	2,1	
		Specijalisti, menadžeri i sl.	Ruralni	III.a7	0,1	0,0	1,7	17,7	0,2		
			Urbani	III.a8	0,0	0,0	2,5	47,7	2,7		
		Ženski rezidenti	Poljoprivrednici	Ruralni	III.b1	1,0	0,1	0,0	0,0	0,0	
				Urbani	III.b2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
			Manualni radnici	Ruralni	III.b3	0,0	0,0	0,0	5,7	0,0	
				Urbani	III.b4	0,0	0,0	0,0	13,6	0,0	
	Službenici, prodajno i uslužno osoblje,		Ruralni	III.b5	0,0	0,0	0,4	5,6	0,1		
			Urbani	III.b6	0,0	0,0	1,2	49,6	2,9		
	Specijalisti, menadžeri i sl.	Ruralni	III.b7	0,0	0,0	0,0	1,3	0,0			
		Urbani	III.b8	0,0	0,0	0,1	7,3	0,1			
	Nerezidentni zaposlenici					III.c	0,1	0,1	0,1	0,9	0,0
	Rezidenti u nerezidentnim poduzećima					III.d					
	Ostali porezi umanjeni za subvencije na proizvodnju					III.e	-2,0	0,0	-2,0	41,1	4,9
	Poslovni višak, neto	Kućanstva (stambeni objekt u vlasništvu stanara)				III.f1					
		Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima i neinkorporirana državna poduzeća				III.f2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		Društva	Javna			III.f3	0,1	0,0	2,7	8,0	9,0
			Nacionalna privatna			III.f4	10,7	0,2	0,4	13,0	0,1
			Strana			III.f5	0,0	0,0	1,4	6,0	0,0
Mješoviti dohodak, neto	Ruralni				III.g1	12,3	1,4	0,0	65,4	0,0	
	Urbani				III.g2	0,2	0,2	0,0	161,6	0,0	
Međuzbrojevi:											
Naknade zaposlenicima (isplaćuju se iz rezidentne proizvodnje)						8,0	1,0	13,0	317,3	18,5	
— Muški rezidenti					III.a	6,9	0,8	11,1	233,3	15,4	
— Ženski rezidenti					III.b	1,0	0,1	1,7	83,1	3,0	
— Nerezidenti					III.c	0,1	0,1	0,1	0,9	0,0	
Mješoviti dohodak i poslovni višak						23,2	1,8	4,5	254,0	9,1	
— Poslovni višak, neto					III.f	10,8	0,2	4,5	27,0	9,1	
— Mješoviti dohodak, neto					III.g	12,4	1,6	0,0	227,0	0,0	
Ukupna neto dodana vrijednost					III	29,2	2,8	15,5	612,4	32,5	

neto dodana vrijednost (osnovne cijene)

(po odjeljcima NACE-a)											Ukupno
Graditeljstvo	Veleprodaja, trgovina na malo, popravak motornih vozila, kućanska roba	Hoteli i restorani	Prijevoz, skladištenje, komunikacije	Financijsko posredovanje	Nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge	Državna uprava, obrana i obvezna socijalna sigurnosti	Obrazovanje	Zdravstvo i socijalni rad	Ostale društvene, socijalne i osobne usluge	Usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene	
II.b4	II.c1	II.c2	II.c3	II.c4	II.c5	II.c6	II.c7	II.c8	II.c9	II.c.10	II.
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0		6,8
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,5
12,4	1,9	0,1	2,8	0,6	0,1	0,2	0,8	0,2	1,8		46,0
27,4	4,0	0,4	7,9	1,5	0,4	0,9	1,0	0,8	4,7		165,9
0,9	3,0	0,2	0,5	3,7	0,6	1,5	0,6	0,0	2,4		20,0
3,7	6,6	0,5	1,8	6,9	3,0	5,8	0,6	0,4	7,3		75,9
2,6	0,7	0,2	0,3	1,8	1,3	2,7	14,0	1,0	1,8		46,1
4,4	1,3	0,4	1,0	5,6	5,9	10,6	20,1	4,1	4,7		111,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		1,1
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,4	0,2	0,8		7,5
0,1	0,2	0,2	0,1	0,3	0,2	0,3	0,4	0,8	2,6		18,8
1,3	6,2	0,6	0,4	1,6	0,8	1,8	4,3	0,6	24,2		47,8
4,6	14,3	2,5	1,0	8,8	4,7	9,0	4,9	2,0	36,6		142,1
0,1	0,2	0,0	0,0	1,0	0,3	0,9	9,3	2,4	5,5		21,0
0,3	0,3	0,1	0,0	3,6	1,1	4,8	10,6	9,8	11,2		49,3
0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0		2,0
5,0	0,0	0,0	-6,0	8,3	3,7	1,0	0,0	0,0	4,0		58,0
					60,0						60,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	21,0		21,0
1,1	-12,1	0,1	3,6	1,5	1,0		0,0	6,2	10,1	-5,0	26,3
21,9	6,0	2,7	7,1	14,8	49,0		0,0	1,3	11,5	-35,0	103,7
0,4	0,5	0,3	1,8	2,2	1,5		0,0	0,0	0,0	-8,0	6,1
9,4	10,7	0,5	0,5	3,0	32,9	0,0	0,0	3,4	2,1		141,6
25,6	20,4	4,3	2,5	2,0	61,1	0,0	0,0	7,6	4,9		290,4
58,0	39,0	5,3	15,9	35,5	18,4	39,1	67,0	22,3	103,6		761,8
51,4	17,5	1,8	14,3	20,1	11,3	21,9	37,1	6,5	22,7		472,2
6,4	21,3	3,5	1,5	15,4	7,1	16,9	29,9	15,8	80,9		287,6
0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0		2,0
58,4	25,5	8,0	15,5	23,5	205,5	0,0	0,0	18,5	49,6	-48,0	649,1
23,4	-5,6	3,1	12,5	18,5	111,5	0,0	0,0	7,5	42,6	-48,0	217,1
35,0	31,1	4,9	3,0	5,0	94,0	0,0	0,0	11,0	7,0		432,0
121,4	64,5	13,3	25,4	67,3	227,6	40,1	67,0	40,8	157,2	-48,0	1 468,9

POGLAVLJE 9.

INPUT-OUTPUT OKVIR

- 9.01. *Input-output* okvir se sastoji od tri vrste tablica:
- tablica ponude i uporabe;
 - tablica koju povezuju tablice ponude i uporabe sa sektorskim računima;
 - simetričnih *input-output* tablica.
- 9.02. Tablice ponude i uporabe su matrice po djelatnostima i proizvodima koje detaljno opisuju procese domaće proizvodnje i transakcije nacionalnog gospodarstva s proizvodima. Te tablice prikazuju:
- strukturu troškova proizvodnje i dohotka ostvarenog u procesu proizvodnje;
 - tokove roba i usluga proizvedenih u okviru nacionalnog gospodarstva;
 - tokove roba i usluga s inozemstvom.
- 9.03 Tablica ponude pokazuje ponudu dobara i usluga po proizvodu i vrsti dobavljača te pri tome razlikuje output po domaćim djelatnostima i uvozu. Pojednostavljen primjer tablice ponude je prikazan u tablici 9.1.

Tablica 9.1. – **Pojednostavljena tablica ponude**

Ponuda		Djelatnosti	Inozemstvo	Ukupno
		(1)	(2)	(3)
Proizvodi	(1)	Output po proizvodima i djelatnostima	Uvoz po proizvodima	Ukupna ponuda po proizvodima
Ukupno	(2)	Ukupan output po djelatnostima	Ukupan uvoz	Ukupna ponuda

- 9.04. Tablica uporabe prikazuje uporabu dobara i usluga po proizvodu i po vrsti uporabe, tj. kao intermedijarnu potrošnju (po djelatnosti), finalnu potrošnju, bruto investicije u fiksni kapital ili izvoz. Pored toga, tablica pokazuje sastavnice bruto dodane vrijednosti, tj. naknade zaposlenicima, ostale poreze manje subvencije na proizvodnju, neto mješoviti dohodak i neto poslovni višak te potrošnju fiksnog kapitala. Pojednostavljen primjer tablice uporabe je prikazan u tablici 9.2.

Tablica 9.2. – **Pojednostavljena tablica uporabe**

Uporabe		Djelatnosti	Inozemstvo	Finalna potrošnja	Bruto investicije u kapital	Ukupno
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Proizvodi	(1)	Intermedijarna potrošnja po proizvodu i po djelatnosti	Izvoz	Izdaci za finalnu potrošnju	Bruto investicije u kapital	Ukupna uporaba po proizvodu
Komponente dodane vrijednosti	(2)	Dodana vrijednost po komponentama i po djelatnosti				
Ukupno	(3)	Ukupni inputi po djelatnosti				

- 9.05. Između tablica ponude i uporabe, vrijede dvije vrste identiteta (uz uvjet da su ponude i uporabe konzistentno vrednovane, vidjeti tablice 9.5. i 9.6.):
- (a) identitet po djelatnosti: $Output$ po djelatnosti = $Input$ po djelatnosti. U pojednostavljenoj tablici ponude i uporabe, to znači da vektor retka u polju (2,1.) tablice 9.1. mora biti jednak onome u polju (3,1.) tablice 9.2.
- Stoga, za svaku djelatnost vrijedi:
- $$Output = \text{intermedijarna potrošnja} + \text{dodana vrijednost};$$
- (b) Identitet po proizvodu: Ukupna ponuda po proizvodu = Ukupna uporaba po proizvodu.
- U pojednostavljenim tablicama vektor stupca u polju (1,3.) tablice 9.1. mora biti jednak vektoru stupca u polju (1,5.) tablice 9.2.
- Stoga, za svaki proizvod vrijedi:
- $$Output + \text{uvoz} = \text{intermedijarna potrošnja} + \text{izvoz} + \text{izdatak za finalnu potrošnju} + \text{bruto investicije u kapital}.$$
- Ovi identiteti po djelatnosti i proizvodu mogu se koristiti za provjeru i poboljšanje konzistentnosti i potpunosti procjena (pogledajte stavak 9.11.).
- 9.06. Tablice ponude i uporabe su središnji okvir za sve tablice po djelatnosti, npr. za tablice o zaposlenosti, bruto investicijama u fiksni kapital i fondu kapitala.
- 9.07. Tablice ponude i uporabe sadrže sve tokove u sljedećim računima:
- (a) računu dobara i usluga;
- (b) računu proizvodnje;
- (c) računu stvaranja dohotka.
- 9.08. Tablica ponude i tablica uporabe mogu se također kombinirati i prikazati kao jedna tablica. To se može postići dodavanjem dvaju redaka i jednog stupca tablici uporabe, za *output* i uvoz (vidjeti tablicu 9.3.). Obratite pažnju da su redci i stupci iz tablice ponude, predstavljeni u odjeljku 9.03., ovdje transponirani.

Tablica 9.3. – Pojednostavljena kombinirana tablica ponude i uporabe

		Proizvodi	Djelatnosti	Inozemstvo	Finalna potrošnja	Bruto investicije u kapital	Ukupno
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Proizvodi	(1)	—	Intermedijarna potrošnja	Izvoz	Izdatak za finalnu potrošnju	Bruto investicije u kapital	Ukupna uporaba po proizvodu
Djelatnosti	(2)	Output	—	—	—	—	Ukupan output po djelatnosti
Komponente dodane vrijednosti	(3)	—	Dodana vrijednost				
Inozemstvo	(4)	Uvoz	—				
Ukupno	(5)	Ukupna ponuda po proizvodu	Ukupni <i>inputi</i> po djelatnosti				

- 9.09. Simetrična *input-output* tablica je matrica tipa proizvod – proizvod ili djelatnost – djelatnost i detaljno opisuje domaće procese proizvodnje i transakcije proizvodima u nacionalnom gospodarstvu. Simetrična *input-output* tablica preuređuje obje, tablicu ponude i uporabe u jednu tablicu. Postoji glavna konceptualna razlika između simetrične *input-output* tablice i kombinirane tablice ponude i uporabe: u tablici ponude i uporabe, statistika povezuje proizvode s djelatnostima, dok u simetričnim *input-output* tablicama statistika povezuje proizvode s proizvodima ili djelatnosti s djelatnostima. Dakle, u simetričnoj *input-output* tablici načinjena je raščlamba i u redcima i u stupcima ili po proizvodu ili po djelatnosti. (vidjeti tablicu 9.4.).

Tablica 9.4. – Pojednostavljena simetrična *input-output* tablica (tipa proizvod -proizvod)

		Proizvodi	Inozemstvo	Izdatak za finalnu potrošnju	Bruto investicije u kapital	Ukupno
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Proizvodi	(1)	Intermedijarna potrošnja	Izvoz	Izdaci za finalnu potrošnju	Bruto investicije u kapital	Ukupna uporaba po proizvodu
Komponente dodane vrijednosti	(2)	Dodana vrijednost	—	—	—	—
Inozemstvo	(3)	Uvoz	—	—	—	—
Ukupno	(3)	Ukupna ponuda po proizvodu	—	—	—	Ukupna ponuda = Ukupna uporaba

9.10. Većina statističkih informacija koje se mogu dobiti od proizvođačkih jedinica naznačuje koje vrste proizvoda su jedinice proizvele/prodale i, obično manje detaljno, koje vrste proizvoda su kupile/uporabile. Format tablica ponude i uporabe oblikovan je na način da pruži ovakvu vrstu statističkih informacija (tj. djelatnost po proizvodu). Nasuprot tome, informacija o odnosu proizvod-proizvod ili djelatnost – djelatnost, koja je potrebna za simetričnu *input-output* tablicu, često nije raspoloživa. Na primjer, ankete poslovnih jedinica po djelatnostima obično daju informacije o vrsti upotrebljenih proizvoda i o proizvedenim proizvodima. Međutim, informacija o inputima po vrstama proizvoda i sastavnicama dodane vrijednosti za svaki proizvedeni proizvod, obično nije moguće prikupiti. Idealno, uprava poduzeća bi trebala prikazati sve troškove raspodjeljene po različitim vrstama outputa i, istodobno, sastav intermedijarne potrošnje po vrsti proizvoda. U praksi su, stoga, informacije prikazane u obliku tablica ponude i uporabe, praktično polazište za izradu daljnjih analitičkih informacija u simetričnim *input-output* tablicama. Statistička informacije tipa djelatnost po proizvodu u tablicama ponude i uporabe može se konvertirati u statističke podatke tipa proizvod – proizvod ili djelatnost – djelatnosti, dodavanjem statističkih informacija o strukturama *inputa* ili uz pretpostavku stalnih struktura *inputa* po proizvodu ili po djelatnosti (vidjeti stavke 9.54.–9.60.).

9.11. Tablice ponude i uporabe služe u obje svrhe, statističke i analitičke.

Važne statističke svrhe su:

- identificiranje razlika i nekonzistentnosti u izvorima polaznih podataka;
- vaganje i izračunavanje indeksnih brojeva i mjera cijena i obujama;
- izrada i procjena pomoću reziduala (procjenjivanje varijable tako da se najprije procijene sve ostale varijable u identitetu), npr. za proizvodnju ili finalnu potrošnju specifičnih proizvoda;
- provjeravanje i poboljšavanje konzistentnosti, vjerodostojnosti i potpunosti podataka u tablicama ponude i uporabe i izvedenih podataka (poput onih u računima proizvodnje). U tu svrhu, postupak usklađivanja ne bi trebao biti ograničen samo na tablice ponude i uporabe u tekućim cijenama:

- sastavljanjem tablica ponude i uporabe u tekućim i stalnim cijenama za dvije i više godina mogu se procjene promjena u obujmu, vrijednosti i cijenama istodobno uskladiti: u usporedbi s integriranim tablicama ponude i uporabe za pojedinu godinu zasebno, ovo je značajno poboljšanje efikasnosti integriranog sistema;
- uz pomoć tablica koje prikazuju povezanost sa sektorskim računima, može se napraviti izravna usporedba s informacijama dobivenim od potonjih, npr. informacije o raspodjeli dohotka, o štednji i neto pozajmljivanju (izračunavanje kao rezultat financijskih transakcija). To u najmanju ruku osigurava da je nakon postupka usklađivanja, dobivena konzistentnost između tablica ponude i uporabe i sektorskih računa;

3. pokušaj izrade simetričnih *input-output* tablica iz tablica ponude i uporabe može otkriti eventualne nedosljednosti i slabosti u tablicama ponude i uporabe. U tom slučaju postoji također i povratna informacija od simetričnih *input-output* tablica prema tablicama ponude i uporabe;

(e) procjenjivanje podataka za razdoblja za koja su dostupne manje pouzdane informacije, na primjer, procjena godišnjih podataka na temelju detaljnih podataka o ponudi i uporabi za baznu godinu ili procjena tromjesečnih podataka na temelju godišnjih tablica ponude i uporabe.

9.12. Tablice ponude i uporabe i simetrične *input-output* tablice daju detaljnu sliku sustava ponude i uporabe, dobara, usluga, rada i nastalih primarnih dohodaka. Te tablice i omjeri koji se mogu iz njih izračunati, poput podataka o produktivnosti, predstavljaju važan element za ekonomsku analizu.

9.13. Tablice ponude i uporabe i simetrične *input-output* tablice mogu se također koristiti kao alat za ekonomsku analizu. U tom smislu, svaka vrsta tablice ima svoje prednosti. Za izračunavanje izravnih i neizravnih učinaka, tablice ponude i uporabe treba prilagoditi sa specifičnim pretpostavkama ili dodatnim statističkim podacima. Takve su pretpostavke i dodatni statistički podaci najizraženiji kod izračunavanja kumulativnih učinaka. Zapravo, zahtjevi za izračunavanjem kumulativnih učinaka uz pomoć tablice ponude i uporabe dovode do izrade simetrične *input-output* tablice. Stoga je simetrična *input-output* tablica bolji alat za izračunavanje kumulativnih učinaka. Međutim, za izračunavanje izravnih učinaka i učinaka prvog reda, tablice ponude i uporabe, prilagođene uz određeni broj pretpostavki (ili dodatnih statističkih podataka), bolje su jer:

(a) izračunavanje je manje ovisno o pretpostavkama;

(b) tablica ponude i uporabe daje više detalja nego simetrična *input-output* tablica;

(c) podaci u tablici ponude i uporabe mogu se bolje povezati s ostalim vrstama statističkih podataka.

Ove karakteristike su također korisne kad se tablice ponude i uporabe integrirane u makroekonomski model: rezultirajući ukupan model bliži je stvarnoj statistici, može prikazati puno detalja i može se relativno lako povezati s područjima iz kojih su dostupni ostali statistički podaci, npr. o tržištu rada ili okolišu.

9.14. Tablice ponude i uporabe i simetrične *input-output* tablice se mogu koristiti za izračunavanje:

(a) učinaka promjene cijena ili poreznih stopa na vrijednosti ponude ili uporabe;

(b) učinaka promjene obujma na vrijednosti ponude ili uporabe;

(c) učinaka promjene cijena ponude na cijene uporabe;

(d) učinaka promjena obujma uporabe na obujam ponude;

(e) učinaka promjena obujma ponude na obujam uporabe.

Izračunavanja mogu prikazati ne samo izravne učinke, već i one neizravne. Na primjer, značajan porast cijena energije, utjecat će ne samo na one djelatnosti koje intenzivno koriste energiju, već i na one djelatnosti koje koriste *output* energetske intenzivnih proizvođača. Pomoću nekih pretpostavki, moguće je procijeniti veličinu takvih neizravnih učinaka iz tablica ponude i uporabe i simetričnih *input-output* tablica. Primjeri najčešćih pretpostavki su:

(a) stalna struktura inputa vrijednosno izražena;

(b) stalni sastav vrijednosti outputa po djelatnosti i po proizvodu;

(c) stalni sastav vrijednosti izdatka domaćinstava za finalnu potrošnju po proizvodu.

Ove pretpostavke su prilično krute budući da podrazumijevaju da se relativne cijene ne mijenjaju, da proces proizvodnje ostaje nepromijenjen i da neće doći do promjene između kategorija izdatka kućanstava za finalnu potrošnju. Međutim, te

opće pretpostavke se mogu modificirati tako da se najprije uzmu u obzir promjene u relativnim cijenama, npr. Leontijev model cijena. To se zatim može proširiti ekonometrijskim ili drugim procjenama utjecaja relativnih cijena i drugih varijabli na tehničke koeficijente ili izdatke kućanstava za finalnu potrošnju.

Izračuni ne moraju biti ograničeni na ponudu i uporabu roba i usluga. Oni se također mogli primijeniti na ponudu i uporabu rada i komponente dodane vrijednosti.

- 9.15. Tablice ponude i uporabe i simetrične *input-output* tablice mogu se integrirati u makroekonomske modele da istima osiguraju detaljnu mezzo-ekonomsku podlogu. Tablice ponude i uporabe te simetrične *input-output* tablice omogućuju posebne vrste analiza kao na primjer:
- (a) analizu proizvodnje, strukture troškova i produktivnosti;
 - (b) analizu cijena;
 - (c) analizu zaposlenosti;
 - (d) analizu strukture formiranja kapitala, finalne potrošnje, izvoza itd.;
 - (e) analizu odnosa između domaće proizvodnje i okoliša (npr. usredotočenost na upotrebu specifičnih proizvoda poput goriva, papira i stakla);
 - (f) analizu uvoza potrebne energije;
 - (g) analizu utjecaja novih tehnologija;
 - (h) analizu osjetljivosti učinaka promjena poreznih stopa i propisa.

TABLICE PONUDE I UPORABE

- 9.16. Tablice 9.5. i 9.6. daju detaljniji prikaz tablica ponude i uporabe.
- 9.17. Za djelatnosti se upotrebljava klasifikacija NACE Rev.1, a za proizvode klasifikacija CPA; te su klasifikacije potpuno međusobno usklađene: na svakoj razini agregacije, CPA prikazuje glavne proizvode djelatnosti prema NACE Rev.1.
- 9.18. U tablicama ponude i uporabe, klasifikacija za proizvode je barem toliko detaljna koliko i klasifikacija za djelatnosti; npr. troznamenkasta razina CPA-a i dvoznamenkasta razina NACE-a Rev.1.
- 9.19. Razlikovanje između tržišnog *outputa*, *outputa* za vlastitu finalnu upotrebu i ostalog netržišnog *outputa*, treba koristiti samo za ukupan *output* po djelatnosti; razlikovanje nije potrebno za svaku grupu proizvoda.
- 9.20. Razlikovanje između tržišnih proizvođača i proizvođača za vlastitu finalnu upotrebu, s jedne strane i ostalih netržišnih proizvođača, s ostale strane, treba koristiti po djelatnosti kad su prisutne obje vrste proizvođača unutar jedne djelatnosti. Općenito, ovo se razlikovanje stoga koristi samo za podražčlanjivanje vrlo ograničenog broja djelatnosti, npr. za zdravstvena zaštita, i obrazovanje (vidjeti odjeljak 3.66.).
- 9.21. Uvoz i izvoz treba dalje podijeliti na:
- (a) isporuke unutar Europske unije;
 - (b) uvoz i izvoz s drugim zemljama.

Tablica 9.5. – Tablica ponude u osnovnim cijenama, uključujući transformaciju u proizvođačke cijene

	1 2 3 4 ...	Djelatnosti (NACE)	Σ (1)	Uvoz c.i.f.	Ukupna ponuda u osnovnim cijenama	Trgovinske i prijevozne marže	Porez minus subvencije na proizvode	Ukupna ponuda u kupovnim cijenama	
		... n	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
1	(1)	Output po proizvodu i djelatnosti u osnovnim cijenama							
2									
3									
4									
.									
.									
.									
.									
.									
.									
m									
Proizvodi (CPA)									
(Prilagodbene stavke)									
Σ (1)	(2)	Ukupan output po djelatnosti				0			
Od čega ukupno:	(3)								
Tržišni output									0
Za vlastitu finalnu uporabu									0
Drugi netržišni output						0			

Tablica 9.6. – Tablica uporabe po kupovnim cijenama

		Djelatnosti (NACE)		Σ (1)	Finalne uporabe		Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
		1 2 3 4 n		(a) (b) (c) (d) (e) (f)	(4)		
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)		
Proizvodi (CPA)	1	(1)	Intermedijarna potrošnja po kupovnim cijena po proizvodu i po djelatnosti		Finalne uporabe po kupovnim cijena/f.o.b. Izdatak za finalnu potrošnju: (a) kućanstava (b) NUSK (c) država Bruto investicije u kapital: (d) bruto investicije u fiksni kapital i dragocjenosti (e) promjene na zalihama (f) izvoz (f.o.b.)			
	2							
	3							
	4							
	.							
	.							
	.							
	.							
	m							
	(Prilagodbene stavke)							
Σ (1)	(2)	Ukupna intermedijarna potrošnja po djelatnosti		Ukupna finalna uporaba po vrsti		Ukupna uporaba		
Naknade zaposlenima Ostali neto porezi na proizvodnju Potrošnja fiksnog kapitala Poslovni višak, neto	(3)	Komponente dodane vrijednosti po djelatnosti						
Σ (3)	(4)	Dodata vrijednost po djelatnosti						
Σ (1) + Σ (3)	(5)	Output u osnovnim cijenama po djelatnosti						
Dodatne informacije: Bruto investicije u fiksni kapital, Fond fiksne aktive Inputi rada	(6)							

- 9.22. U tablici ponude, tokovi dobara i usluga vrednuju se po osnovnim cijenama. U tablici uporabe, tokovi roba i usluga se vrednuju po proizvođačkim cijenama. Da bi dobili identitete između ponude i uporabe, tablica 9.5 također prikazuje prijelaz od ponude po osnovnim cijenama na ponudu po kupovnim cijenama. Kako bi ponuda trebala biti jednaka uporabi, tablica pokazuje prijelaz s uporaba po kupovnim cijenama na uporabe po bazičnim cijenama. Iz ovog prijelaza mogu se kao rezultat izračunati dva identiteta:
- (a) ponuda po kupovnim cijenama jednaka je uporabi po kupovnim cijenama;
 - (b) ponuda po osnovnim cijenama jednaka je uporabi po osnovnim cijenama.
- 9.23. Dodana vrijednost je zabilježena po osnovnim cijenama. To je neto rezultat *outputa* vrednovanog osnovnim cijenama manje intermedijarna potrošnja vrednovana po kupovnim cijenama.
- 9.24. Dodana vrijednost po troškovima faktora ne koristi se kao koncept u ESA-i. Međutim, ona se može izračunati iz dodane vrijednosti po bazičnim cijenama oduzimanjem ostalih poreza manje subvencije na proizvodnju.
- 9.25. BDP je vrednovan po tržišnim cijenama. Ovaj se agregat može izračunati iz tablica ponude i uporabe na tri različita načina:
- (a) agregat *outputa* po cijenama po djelatnosti minus agregat intermedijarne potrošnje po kupovnim cijenama po djelatnosti plus neto porezi na proizvode (pristup po proizvodnoj metodi); intermedijarna potrošnja po djelatnosti uključuje uporabu usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih, koje se bilježe u nominalnoj djelatnosti (vidjeti odjeljak 9.33.);
 - (b) agregati različitih sastavnica dodane vrijednosti po osnovnim cijenama po djelatnosti minus uporaba usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih (zabilježena u nominalnoj djelatnosti, pogledajte stavak 9.33), plus neto porezi na proizvode (pristup po dohodovnoj metodi);
 - (c) zbroj kategorija finalnih uporaba minus uvoz: izvoz – uvoz + izdaci za finalnu potrošnju + bruto investicije (sve po kupovnim cijenama) (pristup po rashodnoj metodi).
- 9.26. Tablica uporabe 9.6. također sadrži neke dodatne informacije: bruto investicije u fiksni kapital, fond fiksne aktive i *inpute* rada po djelatnosti. Ove su informacije presudne za analizu produktivnosti i mogu također poslužiti za nekoliko ostalih vrsta analiza, npr. analizu zaposlenosti.
- 9.27. Fond fiksne aktive, vrednovan je u ESA-i po tržišnim cijenama koje prevladavaju na dan sastavljanja bilance stanja. Za fiksnu aktivu kupljenu u prijašnjim godinama to znači da se potrošnja fiksnog kapitala iz proteklih godina treba oduzeti od tekuće tržišne cijene nove aktive iste vrste i kvalitete. Ovaj neto koncept fonda fiksnog kapitala mogao bi se koristiti za izračunavanje kapitalne opremljenosti. Međutim, za analizu produktivnosti češće se koristi specifični bruto koncept vrednovanja fonda fiksnog kapitala. Prema tom bruto konceptu, sva fiksna aktiva trebala bi biti vrednovana po tekućim tržišnim cijenama nove aktive iste vrste i kvalitete; ne treba raditi nikakva oduzimanja za potrošnju fiksnog kapitala u posljednjoj i ranijim godinama. Ovaj bruto koncept fonda fiksnog kapitala nije standardni koncept u ESA-e, ali se može lako izračunati pomoću metode stalne inventarizacije. Obzirom na veliku upotrebu takvih bruto podataka, preporuča se kao dodatnu informaciju uključiti i bruto i neto podatke o fondu fiksnog kapitala.
- 9.28. Za analizu produktivnosti utrošeni sati rada predstavljaju bolju varijablu za *input* rada. Međutim, prilikom procjene broja zaposlenih osoba, broj radnih mjesta također može biti relevantan podatak. Obje varijable mogu se podijeliti, npr. na dio koji pripada zaposlenicima i na dio koji pripada samozaposlenim osobama.
- 9.29. Za pravilno sastavljanje i razumijevanje tablica ponude i uporabe važno je podsjetiti se nekih računovodstvenih dogovora koje se koriste u ESA-i:
- (a) *output* pomoćnih aktivnosti se ne bilježi zasebno; svi *inputi*, utrošeni u pomoćnoj aktivnosti tretiraju se kao *inputi* u glavnu ili sekundarnu aktivnost čije izvođenje ta pomoćna aktivnost omogućuje. Pomoćne aktivnosti mogu biti na primjer marketing, računovodstvo, skladištenje i čišćenje (vidjeti stavke 3.12. i 3.13.);

- (b) dobra i usluge proizvedeni i potrošeni u istom obračunskom razdoblju i unutar iste lokalne poslovne jedinice nisu zasebno identificirani. Oni stoga nisu zabilježeni kao dio *outputa* ili intermedijarne potrošnje te lokalne poslovne jedinice. Primjeri su:
1. sjeme i sadnice za sjetvu i sadnju;
 2. antracit koji rudnici potroše u proizvodnji briketa;
 3. električna energija koju potroše elektrane;
- (c) manje obrade, održavanje, servisiranje ili popravak za drugu lokalnu poslovnu jedinicu, bilježi se neto, tj. isključujući vrijednost roba u vezi s tim. Za razliku od toga, kad se robe znatno fizički mijenjaju, transakcije trebalo bilježiti bruto, tj. kao kupovinu i prodaju robe.
- (d) trajna dobra mogu se iznajmiti ili biti predmet operativnog *leasinga*. U takvim slučajevima, one se bilježe u investicije u fiksni kapital i u fond fiksnog kapitala u djelatnosti vlasnika; dok se u djelatnosti njihovih korisnika bilježi kao intermedijarna potrošnja jednaka veličini rente;
- (e) osobe koje rade preko agencija za privremeno zapošljavanje zabilježene su kao da su zaposlene u djelatnosti tih agencija, a ne u djelatnostima u kojima one uistinu rade. Kao posljedica toga, u djelatnostima u kojima te osobe rade, isplate tih osoba se evidentiraju kao intermedijarna potrošnja, a ne kao naknada zaposlenicima. Na sličan način tretiran je i rad po ugovoru;
- (f) zaposlenost i naknade zaposlenicima su široki koncepti u ESA-i:
1. zaposlenost iz socijalnih razloga također je uračunata kao zaposlenost; to se odnosi, na primjer, na zapošljavanje invalidnih osoba, projekte zapošljavanja za ljude koji su dugo vremena nezaposleni i programe zapošljavanja za mlade ljude koji traže posao. Kao posljedica, ljudi uključeni u takve programe su zaposleni i primaju naknadu zaposlenima (ne socijalne transfere), iako njihova produktivnost može biti (znatno) niža od produktivnosti ostalih zaposlenika;
 2. zaposlenost uključuje također neke primjere u kojima se od uključenih osoba uopće ne očekuje da rade, npr. osobe koje su dobile otkaz, ali tijekom nekog razdoblja primaju naknadu od bivšeg poslodavca. Međutim, *input* rada u terminima utrošenih radnih sati nije ovim dogovorom iskrivljen budući da nikakvi sati rada nisu zapravo odrađeni.

- 9.30. U tablice ponude i uporabe treba uvesti dvije prilagodbene stavke radi ujednačavanja vrednovanja uvoza u tablicama ponude i uporabe i u sektorskim računima (vidjeti također tablice 9.5. i 9.6.).

U tablici ponude, uvoz robe se vrednuje prema c.i.f. vrijednostima. Time se previše uvećavaju troškovi uvoza kad su usluge transporta i osiguranja, uključene u c.i.f. vrijednost, pružene od strane rezidenata (npr. transport za vlastite potrebe ili transport od strane specijaliziranih domaćih prijevoznika). Kako bi dobili točan saldo između uvoza i izvoza, izvoz usluga bi trebalo uvećati za veličinu ovog prevelikog uvećanja uvoza. Uvoz usluga je vrednovan prema f.o.b. vrijednostima u sektorskim računima. To je preveliko uvećanje uvoza kao i u slučaju c.i.f. vrednovanja. Međutim, u slučaju f.o.b. vrednovanja, to je uvećanje manje, što znači da je i imputirano povećanje u izvozu također manje. Rezultat primjene različitih načela vrednovanja je taj da je neto ukupni uvoz isti, ali oba, ukupan uvoz i ukupan izvoz su veći za c.i.f. vrednovanje. Dva načela vrednovanja mogu se pomiriti u tablicama ponude i uporabe uvođenjem prilagodbenih stavki kako za uvoz tako i za izvoz. Prilagodbene stavke bi trebale biti jednake vrijednosti usluga transporta i osiguranja koje su pružili rezidenti, a uključene su c.i.f. vrijednosti, ali ne i f.o.b. vrijednost, tj. odnose se na transport i osiguranje od granice zemlje izvoznika do granice zemlje uvoznika. Kad se ove prilagodbene stavke uključe u tablice ponude i uporabe, ne zahtijevaju poseban tretman u *input-output* tablicama..

- 9.31. Transfer postojećih dobara zabilježen je u tablici uporabe kao negativan izdatak za prodavatelja, a kao pozitivan izdatak za kupca. Za promatranu grupu proizvoda, transfer postojećih dobara se svodi na reklasifikaciju između uporaba. Sami transakcijski troškovi nisu reklasificirani: oni su zabilježeni kao uporaba poslovnih ili profesionalnih usluga. U svrhu opisa i analiza, za neke grupe dobara može biti korisno zasebno pokazati relativnu veličinu transfera postojećih dobara, npr. važnost rabljenih automobila ili važnost recikliranog papira.
- 9.32. Izravne kupovine rezidenata u inozemstvu i kupovine nerezidenata na domaćem području obično su procjenjene posebnim postupkom u statističkom procesu. One su uvedene kao prilagodbe početnim procjenama uvoza, izvoza i izdatka za finalnu potrošnju, za veličinu kupovina u inozemstvu. Da bi se postigla ravnoteža između ponude i uporabe po proizvodu, sve ove kupovine trebalo bi razdvojiti po različitim grupama proizvoda na koje se odnose. Za one grupe proizvoda gdje su ovakve vrste kupovina značajne, one bi se mogle prikazati kao podkategorija, npr. izdaci za smještaj.

- 9.33. U tablicama ponude i uporabe, klasifikacija djelatnosti NACE Rev. 1 proširena je nominalnom djelatnošću za uporabu neizravno vrednovanih usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih. U tablici ponude nije zabilježena nikakva transakcija za ovu djelatnost. U tablici uporabe, ukupna uporaba usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih zabilježena je kao intermedijarna potrošnja nominalne djelatnosti. Kako ta nominalna djelatnost nema nikakvu drugu transakciju, njen neto operativni višak je negativan i jednak veličini njene intermedijarne potrošnje; sve ostale komponente njene dodane vrijednosti su nula. Kao rezultat, njena ukupna bruto dodana vrijednost jednaka je njenom (negativnom) neto poslovnom višku.
- 9.34. Prijelaz s ponude i uporabe po osnovnim cijenama na kupovne cijene uključuje:
- (a) preraspodjelu trgovačkih marži;
 - (b) preraspodjelu transportnih marži;
 - (c) dodavanje poreza na proizvode (osim odbitnog PDV-a);
 - (d) oduzimanje subvencija na proizvode.
- Procjena ovog prijelaza je važan dio procesa uravnoteženja. Zasebne tablice mogu detaljnije prikazati taj prijelaz (vidjeti tablice 9.7. i 9.8.). Te tablice također mogu poslužiti za značajne analitičke svrhe npr. za analizu cijena i analizu posljedica promjena stopa poreza na proizvode.
- 9.35. Općenito, kod pripreme tablica ponude i uporabe i pravilno uravnotežujemo obje strane, uvijek postoji izbor između dva suprotna načina usklađivanja statističkih podataka:
- (a) ponuda svakog proizvoda u osnovnim cijenama može se prilagoditi na vrednovanje po kupovnim cijenama, kako bi se omogućilo uravnoteženje s uporabama po kupovnim cijenama;
 - (b) svaka uporaba po kupovnim cijenama može se prilagoditi na vrednovanje po osnovnim cijenama, tako da je izjednačimo s ponudom po osnovnim cijenama.
- 9.36. U praksi za izradu tablica ponude i uporabe mogu biti potrebne obje vrste usklađivanja. Objе alternative se bave i zahtijevaju slične vrste usklađenja, tj. za poreze manje subvencije na proizvode i za trgovačke i transportne marže po proizvodima. Prva alternativa nije moguća bez ostale, budući da obično nije moguće znati stupce poreza na proizvode, subvencija na proizvode i trgovačkih i transportnih marži, raspodijeljenih po proizvodima u tablici ponude dok se ne zna raspodjela između uporaba pojedinih proizvoda iz tablice uporabe po kupovnim cijenama (tablica 9.6.).
- 9.37. Tako se u procesu uravnoteženja koriste sljedeće tablice:
- (a) tablice ponude i uporabe 9.5. i 9.6. koje pokazuju konačne rezultate uravnotežujućih zbrojeva za ponudu i uporabu po proizvodima po kupovnim cijenama i osnovnim cijenama;
 - (b) tablice trgovačkih i transportnih marži i poreza manje subvencije na proizvode (tablice 9.7. i 9.8.).
- 9.38. Prijelaz ponude i uporabe s osnovnih cijena na kupovne cijene (vidjeti odjeljak 9.34) svodi se na preraspodjeljivanje trgovačkih marži: vrednovanje po osnovnim cijenama podrazumijeva da se trgovačke marže zabilježe kao dio proizvoda trgovine, dok vrednovanje po kupovnim cijenama podrazumijeva da su trgovačka marže raspodijeljene na proizvode kojima pripadaju. Analogan slučaj vrijedi za transportne marže.
- 9.39. Ukupne trgovačke marže po proizvodima jednake su ukupnim trgovačkim maržama djelatnosti trgovine plus sekundarne za trgovačke marže ostalih djelatnosti. Analogna jednakost vrijedi za transportne marže.

Tablica 9.7. – Jednostavna tablica trgovačkih i transportnih marži

	Djelatnosti (NACE)		Σ (1)	Krajnja uporaba (a) (b) (c) (d) (e) (f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
	1 2 3 n				
	(1)	(2)	(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 m	(1)	Trgovačke i transportne marže na intermedijarnu potrošnju po proizvodu i djelatnosti		Trgovačke i transportne marže na finalne uporabe: Izdatak za finalnu potrošnju: (a) kućanstava (b) NUSK-a (c) države Bruto investicije u kapital (d) bruto investicije u fiksni kapital i dragocjenost (e) promjene na zalihama (f) izvoz		
Σ (1)	(2)	Trgovačke i transportne marže na intermedijarnu potrošnju po djelatnosti		Trgovačke i transportne marže na finalne uporabe po vrsti		Ukupne trgovačke i transportne marže

Tablica 9.8. – Jednostavna tablica porezi manje subvencije na proizvode

	Djelatnosti (NACE)		Σ (1)	Krajnja uporaba (a) (b) (c) (d) (e) (f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
	1 2 3 n				
	(1)		(2)	(3)	(4)	(5)
1 2 3 m	(1)	Porezi manje subvencije na proizvode za intermedijarnu potrošnju po proizvodu i djelatnosti		Porezi manje subvencije na proizvode za finalnu uporabu Izdaci za finalnu potrošnju: (a) kućanstava (b) NUSK-a (c) država Bruto investicije u kapital (d) bruto investicije u fiksni kapital i dragocjenosti (e) promjene na zalihama (f) izvoz		
Σ (1)	(2)	Porezi manje subvencije na proizvode za intermedijarnu potrošnju po djelatnosti		Porezi manje subvencije na proizvode za finalne uporabe po vrsti		Ukupno porezi manje subvencije na proizvode

9.40. Transportne marže uključuju troškove transporta koje kupci plaćaju posebno, koji su uključeni u upotrebu proizvoda po kupovnim cijenama, ali ne u osnovnim cijenama *outputa* proizvođača ili u trgovačkim maržama trgovaca na veliko i malo. Takve transportne marže posebno uključuju:

- (a) transport dobara s mjesta gdje su proizvedena do mjesta gdje kupac preuzima njihovu isporuku, u slučaju da proizvođač plaća trećoj osobi za transport ako je taj iznos posebno fakturiran kupcu;
- (b) transport dobara koji je dogovorio proizvođač ili trgovac na veliko i malo na takav način da kupac mora posebno platiti troškove transporta čak i ako je taj transport obavio sam proizvođač ili trgovac na veliko ili malo.

Svi ostali troškovi transporta dobara ne bilježe se kao transportne marže, npr.:

- (a) ako proizvođač sam prevozi robu, ti troškovi transporta su uključeni u osnovne cijene proizvođačevog *outputa*; ovaj transport predstavlja pomoćnu aktivnost te pojedinačni troškovi transporta neće biti identificirani kao troškovi transporta;
- (b) ako proizvođač organizira transport dobara bez posebnog zaračunavanja usluga transporta, transportni troškovi će biti uključeni u osnovne cijene proizvođačevog *outputa*; ti će troškovi transporta biti identificirani kao takvi i zabilježeni kao dio proizvođačeve intermedijarne potrošnje;
- (c) ako trgovci na veliko i malo organiziraju transport roba s mjesta na kojem su ih preuzeli do mjesta gdje ih preuzima drugi kupac, troškovi će biti uključeni u trgovačke marže ako transport nije zasebno zaračunat kupcu. Jednako kao kod proizvođača, ti troškovi mogu predstavljati pomoćnu aktivnost trgovaca na veliko i malo ili kupovinu intermedijarnih usluga, dakle ulaze u trgovačke marže, a ne u transportne marže;
- (d) ako kućanstvo kupuje dobra za finalnu potrošnju i dogovori transport s trećom osobom, ti transportni troškovi se bilježe kao izdatak za finalnu potrošnju za usluge transporta i nisu uključeni u trgovačke ili transportne marže.

9.41. Tablica 9.7. prikazuje ponešto pojednostavljenu sliku matrice trgovačkih i transportnih marži jer:

- (a) nije napravljena izričita razlika između trgovačkih i transportnih marži. Obje vrste marži mogle bi se prikazati za svaku grupu proizvoda. Drugo rješenje je postojanje odvojenih tablica: jedne za trgovačka marže i jedne za transportne marže;
- (b) glede trgovačkih marži, trebalo bi načiniti razliku između trgovine na veliko i malo radi uzimanja u obzir razlike u njihovim cijenama. Prilikom formiranja tablica trebalo bi uočiti da trgovci na veliko mogu također prodavati izravno kućanstvima (npr. namještaj) i da trgovci na malo mogu također prodavati djelatnostima (npr. kavanama i restoranima);
- (c) u izračunavanju i analiziranju trgovačkih marži na proizvode za finalnu potrošnju kućanstava, za svaku grupu proizvoda mogu se razlučiti najvažniji kanali distribucije kako bi se uzele u obzir razlike u njihovim cijenama; raščlamba na trgovinu na veliko i malo zapravo je pregruba. Npr. kućanstva mogu kupiti robu i usluge u supermarketima, trgovinama mješovitom robom, cvjećarnicama, robnim kućama, u inozemstvu ili ih mogu primiti kao dohodak uaturi. Nadalje, prodaje nekih proizvoda mogu biti vrlo važne, npr. cigarete koje se prodaju u kavanama, restoranima i benzinskim postajama. Naravno, takve detaljnije razlike mogu se uvesti samo ako raspoloživi podaci osiguravaju dovoljno informacija barem za grube procjene značenja svakog od kanala distribucije;
- (d) u izračunavanju transportnih marži, može biti vrlo korisnom razlikovanje po vrsti transporta (npr. željeznički, zračni, morskim/kopnenim plovnicima ili cestovni).

9.42. Porezi na proizvodnju i uvoz se sastoje od:

- (a) poreza na proizvode (D.21):
 1. poreza tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV) (D.211);
 2. poreza i carina na uvoz; isključujući PDV (D.212);
 3. poreza na proizvode, isključujući PDV i uvozne poreze (D.214);
- (b) drugih poreza na proizvodnju (D.29).

Slične kategorije razlikujemo kod subvencija na proizvodnju i uvoz. Subvencije se tretiraju kao negativni porezi na proizvodnju i uvoz.

Definicije svih ovih kategorija su dane u odjeljcima 4.14. do 4.39.

- 9.43. Ponuda po osnovnim cijenama uključuje neto ostale poreze na proizvodnju, tj. manje ostale subvencije na proizvodnju. Za prijelaz s bazičnih cijena na proizvođačke cijene (ili obrnuto; vidjeti stavak 9.34), treba dodati različite poreze na proizvode, a oduzeti subvencije na proizvode (ili obrnuto).
- 9.44. PDV može biti odbitan, neodbitan ili se jednostavno ne primjenjuje:
- (a) odbitni PDV primjenjuje se obično na većinu intermedijarne potrošnje, većinu bruto investicija u fiksni kapital i dio promjena na zalihama;
 - (b) neodbitni PDV se često primjenjuje na izdatke za finalnu potrošnju, dio bruto investicija u fiksni kapital, dio promjena na zalihama i dio intermedijarne potrošnje;
 - (c) PDV se općenito ne primjenjuje na:
 - 1. izvoz (barem na izvoz u zemlje izvan Europske unije);
 - 2. svu robu i usluge na koje se primjenjuje nulta stopa PDV-a bez obzira na njihovu uporabu;
 - 3. sve proizvođače izuzete od prijavljivanja PDV-a, npr. mali poslovni subjekti i vjerske organizacije.
- 9.45. PDV se u ESA-i bilježi neto: sve nabave su vrednovane u osnovnim cijenama, tj. bez zaračunatog PDV-a; intermedijarna i finalna uporaba se bilježe po kupovnim cijenama, tj. bez odbitnog PDV-a.
- 9.46. Tablica 9.8. porezi manje subvencije na proizvode je pojednostavljena verzija, jer:
- (a) nisu iskazane različite vrste poreza na proizvode i nisu posebno prikazane subvencije;
 - (b) za različite kanale distribucije mogu se primijeniti različite porezne stope i subvencije, te ih je stoga potrebno razlikovati kad postoje relevantne i dostatne informacije.
- 9.47. Porezi i subvencije na proizvode su iznosi koji su dospjeli za plaćanje tek kad su evidentirani razrezom poreza, poreznim prijavama itd. ili kad su iznosi uistinu plaćeni (vidjeti stavak 4.27). Porezi (i subvencije) na proizvode se obično procjenjuju po proizvodu primjenom službenih stopa poreza (subvencija) na različite tokove. Naknadno treba analizirati razlike između razrezanog poreza s uistinu uplaćenim iznosima.
- (a) Neke od ovih razlika pokazuju da početna procjena poreza na proizvode nije u skladu s definicijama ESA-e:
 - 1. u slučaju izuzeća, polazna procjena poreza na proizvode treba biti snižena;
 - 2. u slučaju utaje plaćanja poreza na proizvode (npr. plaćanje poreza je obvezno, ali nema razreza poreza), procjena poreza na proizvode treba biti snižena;
 - 3. u slučaju novčanih kazni, procjene poreza na proizvode treba biti povišena.

Promjene u procjenama poreza na proizvode istodobno utječu na varijable koje su procijenjene dodavanjem ili oduzimanjem od procjena poreza na proizvode. Npr. *output* po osnovnim cijenama neke grupe proizvoda može se procijeniti oduzimanjem, između ostalog, poreza na proizvode od procijenjene uporabe po kupovnim cijenama. Međutim, procjena *outputa* po osnovnim cijenama može se kombinirati, između ostalog, s procjenama poreza na proizvode kako bi se dobila procjena uporaba po kupovnim cijenama.

- (b) Tablice ponude i uporabe ne bi trebale uzimati u obzir nekoliko ostalih vrsta razlika:
 - 1. razlike u vremenu, npr. plaćanja se mogu odnositi na razrez poreza za nekoliko godina;
 - 2. poduzeća koja ne mogu obaviti plaćanje (u bankrotu): ovo bi trebalo bilježiti kao ostale promjene u obujmu financijske aktive i pasive, tj. ne u tablici ponude i uporabe.
- (c) U nekim slučajevima, razlike mogu također pokazivati da je polazna procjena za poreze i subvencije na proizvode podložna ozbiljnoj grešci, npr. jer je *output* nekog proizvoda podcijenjen. Tada se mogu opravdati izmjene procjena tokova dobara i usluga.

Pri prijelazu s uporaba po proizvodu po kupovnim cijenama na osnovne cijene, izmjena početne procjene poreza i subvencija na proizvode može biti prikazane kao zasebna stavka. Međutim, za sve obračune *inputa* i *outputa* bit će potrebno rasporediti ovu izmjenu po proizvodu, čak i kad se ona može temeljiti na jednostavnom matematičkom mehanizmu, npr. proporcionalnoj raspodjeli.

- 9.48. Tablica uporabe 9.6. ne prikazuje u kojoj su mjeri korištena dobra i usluge proizvedeni u zemlji ili su uvezeni. Ova je informacija potrebna za sve analize u kojima je važna veza između ponude i uporabe dobara i usluga u nacionalnom gospodarstvu. Primjer toga je analiza učinaka promjena izvoza ili izdatka za finalnu potrošnju na uvoz, domaću proizvodnju i s tim povezane varijable poput zaposlenosti. Zapravo, one su potrebne za većinu analiza naznačenih u stavcima 9.14. i 9.15. Stoga *input-output* sustav također sadrži tablicu uporabe za uvezene proizvode i tablicu za dobra i usluge proizvedene u zemlji (pogledajte tablice 9.9. i 9.10.).
- 9.49. Tablica uporabe za uvezene proizvode bi se trebala sastaviti korištenjem svih raspoloživih informacija o uporabi uvoza, npr. za neke proizvode se možda znaju najvažnija uvozna poduzeća, a za neke proizvođače možda postoje podaci o količini uvoza. Međutim, općenito, izravni statistički podaci o korištenju uvoza su oskudni te se ovi podaci obično dopunjavaju pretpostavkama po grupi proizvoda.
- 9.50. Tablica uporabe za u zemlji proizvedene robe i usluge može se dobiti oduzimanjem tablice uporabe za uvezene proizvode od tablice ukupne uporabe.

Tablica 9.9. – Tablica uporabe za uvoz

	Djelatnosti (NACE)		Σ (1)	Krajnja uporaba (a) (b) (c) (d) (e) (f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
	1 2 3 n				
	(1)	(2)				
Proizvodi (CPA)	1 2 3 m	(1)	Za uvezene proizvode: intermedijarna potrošnja po c.i.f. vrijednosti po proizvodima i po djelatnosti	Za uvezene proizvode: Krajnje uporabe po kupovnim cijenama/c.i.f. vrijednosti: Izdaci za finalnu potrošnju: (a) kućanstava (b) NUSK (c) država Bruto investicije u kapital: (d) bruto investicije u fiksni kapital i dragocjenosti (e) promjene na zalihama (f) izvoz		
Σ (1)		(2)	Ukupna intermedijarna potrošnja uvezenih proizvoda po djelatnosti	Ukupne finalne uporabe uvezenih proizvoda po vrsti		Ukupan uvoz

Tablica 9.10. – Tablica uporabe po osnovnim cijenama za domaći output

		Djelatnosti (NACE)		Σ (1)	Finalne uporabe		Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
		1 2 3 n		(a) (b) (c) (d) (e) (f)			
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)		
Proizvodi (CPA)	1	(1)	Za domaći output: intermedijarna potrošnja po osnovnim cijenama po proizvodima i djelatnosti	Za domaći output: Finalne uporabe po osnovnim cijenama Izdaci za finalnu potrošnju: (a) kućanstava (b) NUSK-a (c) države Bruto investicije u kapital: (d) bruto investicije u fiksni kapital i dragocjenosti (e) promjene na zalihama (f) izvoz				
	2							
	3							
	.							
	.							
	.							
	.							
	.							
	.							
	m							
	.							
Σ (1)	(2)	Ukupna intermedijarna potrošnja domaće proizvodnje po osnovnim cijenama po djelatnosti		Finalna uporaba domaće proizvodnje po osnovnim cijenama		Ukupna domaća proizvodnja		
Uporaba uvezenih proizvoda	(3)	Ukupna intermedijarna potrošnja uvezenih proizvoda po djelatnosti		Finalna uporaba uvezenih proizvoda po osnovnim cijenama		Ukupan uvoz		
Neto porezi na proizvode	(4)	Neto porezi na proizvode za intermedijarnu potrošnju po djelatnosti		Neto porezi na proizvode za finalnu uporabu		Ukupno neto porezi na proizvode		
Σ (1) + (3) + (4)	(5)	Ukupna intermedijarna potrošnja u kupovnim cijenama po djelatnosti		Ukupne finalne uporabe po vrsti		Ukupne uporabe		
Naknade zaposlenicima Ostali neto porezi na proizvodnju Potrošnja fiksnog kapitala Poslovni višak, Neto	(6)	Komponente dodane vrijednosti po djelatnosti						
Σ (6)	(7)	Dodana vrijednost po djelatnosti						
Σ (1) + (3) + (4) + Σ (6)	(8)	Output po osnovnim cijenama po djelatnostima						
Investicije u fiksni kapital Fond kapitala Inputi rada	(9)							

- 9.51. Za posebne namjene, gore prikazane tablice ponude i uporabe mogu se modificirati uvođenjem alternativnih i dodatnih klasifikacija. Prikladni primjeri su:
- (a) detaljnije klasifikacije proizvoda i djelatnosti koje se temelje na nacionalnim klasifikacijama ili koje imaju posebnu namjenu, npr. za analizu uloge istraživanja i razvoja u nacionalnom gospodarstvu;
 - (b) detaljnija podjela uvoza i izvoza po zemljama podrijetla, npr. trgovina unutar Europske unije, dodatno raščlanjena po zemljama trgovine izvan Europske unije, dodatno raščlanjena po gospodarskim regijama i nekim specifičnim zemljama poput Sjedinjenih Američkih Država i Japana;
 - (c) raščlamba uvoza na:
 - 1. uvoz proizvoda koji se proizvode i u zemlji („konkurentni uvoz“)
 - 2. uvoz proizvoda koji se ne proizvode u zemlji („nadopunjavajući uvoz“).Može se očekivati da će obje vrste uvoza imati drugačiji odnos i važnost za nacionalno gospodarstvo. Konkurentan uvoz može biti predmet analize i ekonomske politike, budući da može biti zamjena za domaći output; stoga se on može uključiti kao zasebna kategorija (potencijal) finalne uporabe u tablicama uporabe. Za nadopunjavajući uvoz analize se uglavnom usredotočuju na utjecaj promjena njegove cijena i obujma (npr. u slučaju naftnih kriza) na nacionalno gospodarstvo;
 - (d) raščlamba naknada zaposlenicima prema kriterijima poput razine obrazovanja, skraćenog radnog vremena/punog radnog vremena, dobi i spola. Ova klasifikacija bi se tada također mogla primijeniti na dodatne informacije o zaposlenosti. Na taj se način tablice ponude i uporabe mogu koristiti za sve vrste analiza tržišta rada;
 - (e) raščlanjivanje naknada zaposlenicima na:
 - 1. nadnice i plaće, od čega:
 - socijalni doprinosi zaposlenika ⁽¹⁾,
 - 2. socijalni doprinosi poslodavca.Ta podjela omogućuje analizu uloge socijalnih doprinosa u cijeni *inputa* rada i prebacivanju ovog opterećenja na bruto poslovni višak;
 - (f) klasifikacija finalne potrošnje prema namjeni (za kućanstva: COICOP i za državu: COFOG). Funkcionalna klasifikacija ovih izdataka omogućuje procjenu utjecaja svih izdataka na ostatak gospodarstva. Na primjer, može se procijeniti važnost javnih i privatnih izdataka za zdravstvenu zaštitu, transport i obrazovanje. Drugi primjer je analiza učinka državnih izdatka za obranu na pojedine domaće djelatnosti, posebice proizvođače zrakoplova, kamiona i oružja;
 - (g) reklasifikacija investicija u fiksni kapital i fonda fiksnog kapitala kod fiksne aktive koja vlasnik daje u najam, tj. u slučaju operativnog *leasinga*, može se evidentirati kao da je u vlasništvu korisnika (za razliku od standardnog postupka u ESA-i). Cilj ove reklasifikacije je da učini strukturu troškova djelatnosti koje iznajmljuju fiksnu aktivu i onih koje posjeduju sličnu fiksnu aktivu, usporedivima. Za konzistentan računovodstveni tretman, ova reklasifikacija zahtjeva također i modificiranje intermedijarne potrošnje najmprimca i outputa najmodavca za veličinu rente na fiksnu aktivu.
 - (h) reklasifikacija zaposlenosti i naknada zaposlenicima za ugovoreni rad i osobama koje rade preko agencija za privremeno zapošljavanje: svrha ove reklasifikacije je da bilježenjem osoba kao zaposlenih u djelatnosti „gdje stvarno rade“ učini strukturu troškova djelatnosti usporedivijom. Ova reklasifikacija također dovodi do izmjena koncepata intermedijarne potrošnje i *outputa* promatranih djelatnosti.

⁽¹⁾ Možda će biti potrebna globalna procjena ovog koncepta kad socijalni doprinosi zaposlenika ne ovise samo o nadnici i plaći, nego i o npr. drugim prihodima zaposlenika, dobi i bračnom statusu.

TABLICE KOJE POVEZUJU TABLICE PONUDE I UPORABE SA SEKTORSKIM RAČUNIMA

- 9.52. Podaci u tablicama ponude i uporabe trebali bi biti povezani sa sektorskim računima radi osiguranja konzistentnosti tablica ponude i uporabe sa sektorskim računima. To je postignuto uvođenjem tablice s unakrsno klasificiranim varijablama, i po djelatnosti i po sektoru (pogledajte tablicu 9.11.).

Tablica 9.11. – Tablica koja povezuje tablice ponude i uporabe sa sektorskim računima

		Djelatnost (NACE)		Σ (1)
		1 2 3...	...n	
		(1)		(2)
I. Nefinancijska društva				
Ukupan output				
Tržišni output				
Output za vlastitu krajnju uporabu				
Drugi netržišni output				
Intermedijarna potrošnja				
Bruto dodana vrijednost				
Naknade zaposlenicima				
Drugi neto porezi na proizvodnju				
Potrošnja fiksnog kapitala				
Neto poslovni višak	(1)			
Bruto investicije u fiksni kapital				
II. Financijska društva				
Ukupan output				
...				
Bruto investicije u fiksni kapital				
III. Država				
IV. Kućanstva				
V. NUSK				
Ukupno sektori				
Output	(2)			
...				
Bruto investicije u fiksni kapital				

SIMETRIČNE INPUT-OUTPUT TABLICE

- 9.53. Najvažnija simetrična *input-output* tablica u ESA-i je tablica tipa proizvod po proizvodu koja je ovdje opisana.
- 9.54. *Input-output* tablica tipa proizvod po proizvodu (vidjeti tablice 9.4. i 9.12.) može se sastaviti konvertiranjem obiju tablica ponude i uporabe, po osnovnim cijenama. To podrazumijeva promjenu formata, tj. pretvaranje dviju asimetričnih tablica u jednu simetričnu tablicu (vidjeti odjeljak 9.09.). Konverzija se može podijeliti u tri faze:

(a) raspodjela sekundarnih proizvoda u tablici ponude na djelatnosti u kojima su oni glavni proizvodi;

- (b) preuređivanje stupaca tablice uporabe od *inputa* u djelatnosti do *inputa* u homogene granama (bez agregiranja redaka);
- (c) agregiranje razdjeljenih proizvoda (redci) u novoj tablici uporabe u homogene grane prikazane u stupcima, ako je to primjereno.
- 9.55. Korak (a) uključuje transfere *outputa* u obliku sekundarnih proizvoda u tablici ponude. Budući da se sekundarni proizvodi pojavljaju kao stavke izvan dijagonale u tablici ponude, ova vrsta transfera je prilično jednostavna. Ovi sekundarni proizvodi se tretiraju kao dodaci djelatnostima u kojima su oni glavni proizvodi, a uklanjaju se iz djelatnosti u kojima su proizvedeni.
- 9.56. Korak (b) je složeniji budući da se osnovni podaci o *inputima* odnose na djelatnosti, a ne na svaki pojedini proizvod proizveden od strane svake djelatnosti. Vrsta konverzije koju ovdje treba napraviti obuhvaća transfer *inputa* povezanih sa sekundarnim *outputom* iz djelatnosti u kojoj je taj sekundarni output bio proizveden u djelatnost kojoj on uglavnom (karakteristično) pripada. Dva različita pristupa mogu se koristiti u izvodenju ovog transfera:
1. pomoću dodatnih statističkih i tehničkih informacija;
 2. pomoću pretpostavki.
- 9.57. Trebalo bi što je moguće više koristiti dodatne statističke i tehničke informacije. Na primjer, moguće je dobiti posebnu informaciju o *inputima* potrebnim za proizvodnju određenih vrsta *outputa*. Međutim, podaci ove vrste su najčešće nepotpuni. U krajnjem slučaju, biti će potrebno pribjeći jednostavnim pretpostavkama da bi se zabilježili transferi.

Tablica 9.12. – Simetrična *input-output* tablica u osnovnim cijenama (proizvod po proizvodu)

	Proizvod (CPA)		Σ (1)	Finalne uporabe	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
	1 2 3 n		(a) (b) (c) (d) (e) (f)		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
Proizvodi (CPA)	1 2 3 n	(1) Intermedijarna potrošnja po osnovnim cijenama tipa proizvod - proizvod		Finalne uporabe po osnovnim cijenama Izdaci za finalnu potrošnju: (a) kućanstava (b) NUSK-a (c) država Bruto investicije u kapital: (d) bruto investicije u fiksni kapital i dragocjenosti (e) promjene na zalihama (f) izvoz		
Σ (1)	(2)	Ukupna intermedijarna potrošnja po osnovnim cijenama po proizvodu		Finalne uporabe po osnovnim cijenama po vrsti		Ukupna uporaba po osnovnim cijenama
Porezi na proizvode Subvencije na proizvode (-)	(3)	Neto porezi na proizvode po proizvodu		Neto porezi na proizvode po vrsti finalne uporabe		Ukupno neto porezi na proizvode
Σ (1) + (3)	(4)	Ukupna intermedijarna potrošnja po kupovnim cijenama po proizvodu		Ukupne finalne uporabe po vrsti po kupovnim cijenama		Ukupna uporaba po kupovnim cijenama
Naknade zaposlenicima Ostali neto porezi na proizvodnju Potrošnja fiksnog kapitala Poslovni višak, neto	(5)	Komponente dodane vrijednosti po proizvodu				
Σ (5)	(6)	Dodana vrijednost po proizvodu				
Σ (1) + (3) + Σ (5)	(7)	Proizvodnja po osnovnim cijenama po proizvodu				
Uvoz	(8)	Uvoz c.i.f. po proizvodu				
(7) + (8)	(9)	Ponuda po osnovnim cijenama po proizvodu				
Investicije u kapital Fond kapitala Inputi rada	(10)					

- 9.58. Pretpostavke koje se koriste za transfer *outputa* i s njima povezanih *inputa* temelje se na dvije vrste tehnoloških pretpostavki:
- (a) tehnologiji djelatnosti, koja pretpostavlja da su svi proizvedeni proizvodi od strane lokalnih poslovnih jedinica iz djelatnosti proizvedeni s istom strukturom *inputa*;
 - (b) tehnologiji proizvoda, koja pretpostavlja da svi proizvodi u proizvodnoj grupi imaju istu strukturu *inputa*, bez obzira na to koja ih je djelatnost proizvela.

Izbor najbolje pretpostavke za primjenu u svakom slučaju nije jednostavan. On zapravo mora ovisiti o strukturi nacionalnih djelatnosti, npr. stupnju specijalizacije i homogenosti nacionalnih tehnologija koji se koriste da bi se proizveli proizvodi unutar iste grupe proizvoda. Na primjer, par čizama se može izraditi od kože i od plastičnih masa. Pretpostavka iste proizvodne tehnologije za sve čizme (ili kad se koristi viši nivo agregacije, npr. obuća) može stoga biti problematična; ovdje je bolja alternativa korištenje pretpostavke tehnologije djelatnosti.

Jednostavna primjena pretpostavke tehnologije proizvoda često daje neprihvatljive rezultate utoliko što se ponekad dobivaju *input-output* koeficijenti koji nisu vjerojatni ili su čak nemogući, na primjer, negativni koeficijenti. Koeficijenti koji nisu vjerojatni se mogu javiti zbog pogreške u mjerenju i zbog heterogenosti (mješavine proizvoda) u djelatnosti u kojoj je preneseni proizvod glavni proizvod. To se može riješiti korištenjem ispravaka koji se temelje na dodatnim informacijama ili korištenjem stručnih prosudbi se u najvećoj mogućoj mjeri. Naravno, drugo je rješenje primjena alternativne pretpostavke tehnologije djelatnosti. U praksi je najbolja strategija za sastavljanje simetričnih *input-output* tablica korištenje mješovitih pretpostavki tehnologije u kombinaciji s dodatnim informacijama.

- 9.59. Važnost uloge pretpostavki ovisi o veličini sekundarne proizvodnje, koja pak ovisi ne samo o tome kako je proizvodnja organizirana u gospodarstvu, već i o raščlambi proizvoda. Što je detaljnija raščlamba proizvoda, može se očekivati više sekundarnog *outputa*.
- 9.60. Korak (c) uključuje agregiranje proizvoda u novoj tablici uporabe u djelatnosti koje ih proizvode prema koraku (a), a to rezultira simetričnom *input-output* tablicom s unakrsno klasificiranim proizvodima nasuprot nuzproizvodima. Dok se kod ovih nadopuna polazi od osnovnih podataka o lokalnim poslovnim jedinicama, dobiveni podaci udovoljavaju onima o „homogenim proizvodnim jedinicama”.
- 9.61. Klasifikacije u simetričnim *input-output* tablicama podudaraju se s onima u tablicama ponude i uporabe, budući da je prva tablica transformacija potonjih (osim, naravno klasifikacije po djelatnosti/homogenim granama).
- 9.62. Simetričnu *input-output* tablicu 9.12. trebalo bi popratiti s još najmanje dvije tablice:
- (a) matricom koja prikazuje uporabu uvoza; format ove tablice je isti kao kod tablice uvoza koja nadopunjuje tablice ponude i uporabe (vidjeti tablicu 9.10.), osim što je korištena klasifikaciju proizvod – proizvod;
 - (b) simetričnom *input-output* tablicom za domaći output (tablica 9.13.).

Ova posljednja tablica se koristi za izračunavanje kumulativnih koeficijenata, tj. Leontijeve inverzne matrice. Leontijeva inverzna matrica je u slučaju tablice 9.13. inverzna matrica razlike između jedinične matrice I i matrice tehničkih koeficijenata dobivenih iz matrice $((1), (1))$. Leontijeva inverzna matrica bi se također mogla izračunati za domaći *output* i konkurentni uvoz (vidjeti stavak 9.51.). Tada bi se trebalo pretpostaviti da je konkurentan uvoz proizveden na isti način kao i konkurentni domaći proizvodi.

Tablica 9.13. – Simetrična input-output tablica za domaći output (proizvod po proizvodu)

		Proizvodi (CPA)		Σ (1)	Finalne uporabe		Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
		1 2 3 n		(a) (b) (c) (d) (e) (f)			
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)		
Proizvodi (CPA)	1	(1)	Za domaću proizvodnju: intermedijarna potrošnja po osnovnim cijenama po proizvodu i po proizvodu		Za domaću proizvodnju: Finalne uporabe po osnovnim cijenama: Izdaci za finalnu potrošnju: (a) kućanstava (b) NUSK-a (c) država Bruto investicije u kapital: (d) bruto investicije u fiksni kapital i dragocjenosti (e) promjene na zalihama (f) izvoz			
	2							
	3							
	.							
	.							
	.							
	.							
	.							
	.							
	n							
Σ (1)	(2)	Ukupna intermedijarna potrošnja domaće proizvodnje po osnovnim cijenama po proizvodu		Finalne uporabe domaće proizvodnje po osnovnim cijenama		Ukupan domaći output		
Uporaba uvezenih proizvoda	(3)	Ukupna intermedijarna potrošnja uvezenih proizvoda po proizvodu		Finalne uporabe uvezenih proizvoda po osnovnim cijenama		Ukupan uvoz		
Neto porezi na proizvode	(4)	Neto porezi na proizvode za intermedijarnu potrošnju po proizvodu		Neto porezi na proizvode za finalnu uporabu		Ukupno neto porezi na proizvode		
Σ (2) + (3) + (4)	(5)	Ukupna intermedijarna potrošnja po kupovnim cijenama po proizvodu		Ukupne finalne uporabe po vrsti		Ukupna uporaba		
Naknade zaposlenicima Ostali neto porezi na proizvodnju Potrošnja fiksnog kapitala Poslovni višak 'neto	(6)	Komponente dodane vrijednosti po proizvodu						
Σ 6	(7)	Dodana vrijednost po proizvodu						
Σ (1) + (3) + (4) + Σ (6)	(8)	Proizvodnja po osnovnim cijenama po proizvodu						
Investicije u kapital Fond kapitala Inputi rada	(9)							

POGLAVLJE 10.

MJERE CIJENE I OBUJMA

- 10.01. U sustavu ekonomskih računa svi su tokovi i stanja izraženi u monetarnim jedinicama. Monetarna jedinica je jedini zajednički nazivnik koji se može koristiti za vrednovanje izuzetno različitih transakcija zabilježenih u računima te da bi se dobile smislene izravnavajuće stavke.

Problem pri korištenju monetarne jedinice kao mjerne jedinice je taj da ova jedinica nije ni stabilan niti je međunarodni standard. Ekonomska analiza se najviše bavi mjerenjem gospodarskog rasta u jedinicama obujma između različitih razdoblja. Zato je potrebno razlikovati, pri promjenama vrijednosti određenih ekonomskih agregata, promjene nastale isključivo zbog promjena cijena od ostalih promjena koje se nazivaju promjenama „obujma”.

Ekonomska analiza se također bavi usporedbama u prostoru, tj. između različitih nacionalnih gospodarstava. To je fokus na međunarodnim usporedbama obujma razina proizvodnje i dohotka, s tim da je vrlo zanimljiva i usporedba razine cijena. Zato je potrebno razdijeliti razlike u vrijednostima ekonomskih agregata između parova ili grupa zemalja na komponente koje odražavaju razlike u obujmu i razlike u cijeni.

- 10.02. Prilikom usporedbi tokova i stanja, trebalo bi posvetiti jednaku važnost točnom mjerenju promjena cijena i obujma. Kratkoročno, analiza promjena cijena nije ništa manje važna od mjerenja obujma ponude i potražnje. Dugoročnije, pri proučavanju gospodarskog rasta treba voditi računa o kretanjima relativnih cijena različitih vrsta roba i usluga.

Prvenstveni cilj nije da se omogući jednostavno sveobuhvatno mjerenje promjena cijena i obujma za glavne agregate sustava, već da se prikupi niz međusobno neovisnih mjera koje omogućuju da se izvedu sustavne i temeljite analize inflacije, gospodarskog rasta te gospodarskih oscilacija.

- 10.03. Opće pravilo za usporedbu u prostoru je da moraju biti točne mjere kako za komponente obujma tako i za komponente cijena ekonomskih agregata. Kako je razlika između Laspeyeresove i Paascheove formule često značajna pri prostornim usporedbama, formula Fischerova indeksa je jedina prihvatljiva za tu svrhu..

- 10.04. Prednost ekonomskih računa je u tome što daju prikladan okvir za izradu sustava indeksa obujma i cijena i što osiguravaju dosljednosti statističkih podataka.

Prednosti računovodstvenog pristupa se mogu sažeti kako slijedi:

- (a) na konceptualnoj razini, korištenje računovodstvenog okvira koji obuhvaća cijeli gospodarski sustav zahtijeva da cijene i fizičke jedinice za različite proizvode i tokove u sustavu budu dosljedno određene. U okviru ove vrste nužno je da su, na primjer, koncepti cijene i obujma za određenu grupu proizvoda definirani na identičan način i u izvorima i u uporabama
 - (b) na statističkoj razini, uporaba okvira ekonomskih računa nameće računovodstvena ograničenja koja se moraju poštivati kako u tekućim tako i u stalnim cijenama i zahtijeva provođenje korekcija kako bi se osigurala dosljednost podataka o cijenama i obujmu;
 - (c) nadalje, formiranje integriranog sustava cijenovnih indeksa i indeksa obujma unutar sustava ekonomskih računa omogućuje provjere u nacionalnim računima. Pod pretpostavkom da postoji uravnotežen sustav tablica ponude i uporabe u tekućim cijenama, izrada tako uravnoteženih tablica u tekućim cijenama znači da se automatski može izvesti sustav implicitnih indeksa cijena. Ispitivanje primjenjivosti tih izvedenih indeksa može dovesti do revizije i korekcije podataka u stalnim cijenama i čak, u nekim slučajevima, vrijednosti u tekućim cijenama;
 - (d) konačno, računovodstveni pristup dozvoljava mjerenje promjena cijena i obujma za određene izravnavajuće stavke u računima, a one se po definiciji izvode iz ostalih elemenata u računima.
- 10.05. Unatoč prednostima integriranog sustava uravnoteženih transakcija roba i usluga kako sveukupnoj tako i po pojedinoj djelatnosti, treba priznati da tako dobiveni indeksi cijena i obujma ne zadovoljavaju sve potrebe, niti odgovaraju na sva moguća pitanja u pogledu promjena cijena i obujma. Računovodstvena ograničenja i izbor formula za indekse cijena i obujma, iako bitni za izgradnju skladnog sustava, ponekad mogu biti prepreka. Također, postoji potreba za podacima za kraća razdoblja, poput mjeseci ili tromjesečja. U tim se slučajevima mogu pokazati korisnim drugi oblici indeksa cijene i obujma.

PODRUČJE PRIMJENE INDEKSA CIJENA I OBUJMA U SUSTAVU RAČUNA

- 10.06. Među tokovima koji se pojavljuju u ekonomskim računima u tekućim cijenama, postoje neki (uglavnom se odnose na proizvode) kod kojih je razlikovanje između promjena cijene i promjena obujma poput onog na mikroekonomskoj razini. Za mnoge druge tokove u sustavu ta je razlika manje očita.

U prvom slučaju, tokovi obuhvaćaju grupu osnovnih transakcija robom i uslugama, čija je vrijednost jednaka umnošku broja fizičkih jedinica i njihove jedinične cijene. U ovom slučaju, za određivanje prosječne promjene cijene i obujma, dovoljno je znati raščlambu toka o kojem je riječ na elementarne transakcije.

U drugom slučaju, koji se odnosi na brojne transakcije povezane s raspodjelom i financijskim posredovanjem kao i s izravnavajućim stavkama, poput dodane vrijednosti, teško je ili gotovo nemoguće izravno razdvojiti tekuće vrijednosti na komponente cijene i obujma, stoga se moraju primijeniti posebna rješenja.

Postoji također potreba za mjerenjem realne kupovne moći brojnih agregata, poput naknada zaposlenicima, raspoloživog dohotka kućanstava ili nacionalnog dohotka. To je moguće učiniti njihovim deflacioniranjem prosjekom indeksa cijena roba i usluga koje su njima kupljene.

- 10.07. Potrebno je naglasiti da su cilj i postupak koji se provode prilikom mjerenja realne kupovne moći bitno različiti od cilja i postupka prilikom deflacioniranja roba i usluga i izravnavajućih stavki. Za njih se može uspostaviti integrirani sustav cijena i obujma koji je koristan, između ostalog, zbog mjerenja ekonomskog rasta. Pri vrednovanju ovih tokova posljednje vrste u realnom izrazu, moguće je koristiti indekse cijena drugih tokova, koji se razlikuju prema ciljevima analize: to može biti samo stvar dogovora i ne može se izvesti na jedinstveni način unutar integriranog sustava indeksa cijena i obujma.

INTEGRIRANI SUSTAV INDEKSA CIJENA I OBUJMA

- 10.08. Sustavna podjela promjena tekućih vrijednosti na komponente „promjene cijena” i „promjene obujma” ograničena je na tokove koji predstavljaju transakcije, zabilježene na računima roba i usluga (0) i na računima proizvodnje (I); ona se izvodi za podatke koji se odnose na pojedine djelatnosti kao i za podatke koji se odnose na cijelo gospodarstvo. Tokovi koji predstavljaju izravnavajuće stavke, na primjer dodana vrijednost, ne mogu se izravno podijeliti na komponente cijene i obujma; to se može učiniti samo neizravno korištenjem odgovarajućih tokova transakcija.

Korištenje računovodstvenog okvira nameće dvostruko ograničenje pri izračunavanju podataka:

- (a) bilanca računa roba i usluga mora za bilo koje dvije uzastopne godine biti raspoloživa u tekućim i stalnim cijenama;
- (b) svaki tok na razini cjelokupnog gospodarstva mora odgovarati zbroju odgovarajućih tokova različitih djelatnosti.

Treće ograničenje prepreka koje ne slijedi iz uporabe računovodstvenog okvira, nego je rezultat promjene cijene ili promjene obujma ili kombinacija tih dviju promjena.

Ako su ova tri zahtjeva ispunjena, vrednovanje računa roba i usluga i računa proizvodnje u stalnim cijenama znači da je moguće dobiti integrirani skup indeksa cijena i obujma.

10.09. Stavke o kojima treba voditi računa pri konstruiranju takvog integriranog skupa su sljedeće:

Transakcije proizvodima		
Output	P.1	
Tržišni <i>output</i>		P.11
<i>Output</i> za vlastitu finalnu potrošnju		P.12
Drugi netržišni <i>output</i>		P.13
Intermedijarna potrošnja	P.2	
Izdaci za finalnu potrošnju	P.3	
Izdaci za individualnu finalnu potrošnju		P.31
Izdaci za zajedničku finalnu potrošnju		P.32
Stvarna finalna potrošnja	P.4	
Stvarna individualna pojedinačna finalna potrošnja		P.41
Stvarna zajednička finalna potrošnja		P.42
Bruto investicije	P.5	
Bruto investicije u fiksni kapital		P.51
Promjene zaliha		P.52
Neto povećanje dragocjenosti		P.53
Izvoz roba i usluga	P.6	
Izvoz roba		P.61
Izvoz usluga		P.62
Uvoz dobara i usluga	P.7	
Uvoz dobara		P.71
Uvoz usluga		P.72
Porezi i subvencije na proizvode		
Porezi na proizvode isključujući PDV-a		D.212 i D.214
Subvencije na proizvode		D.31
PDV na proizvode		D.211
Potrošnja fiksnog kapitala	K.1	
Izravnavajuće stavke		
Dodana vrijednost	B.1	
Bruto domaći proizvod	B.1*g	

INDEKSI CIJENE I OBUJMA ZA OSTALE AGREGATE

10.10. Pored gore razmatranih mjera cijene i obujma, moguće je također rastaviti sljedeće agregate na vlastite komponente cijene i obujma. Ciljevi tih mjerenja su različiti.

Zalihe	AN. 12
Stanje proizvedeni fiksne aktive	AN. 11
Naknade zaposlenicima	D.1

Zalihe na početku i na kraju svakog razdoblja potrebno je izračunati u stalnim cijenama kako bi se procijenile promjene obujma zaliha tijekom razdoblja.

Stanje proizvedene fiksne aktive treba izračunati u stalnim cijenama kako bi se procijenio udio kapitala i *outputa* te kako bi se dobila osnovica za procjenu potrošnje fiksnog kapitala u stalnim cijenama.

Naknade zaposlenicima moraju biti izračunate u stalnim cijenama zbog mjerenja produktivnosti te također zbog procjene proizvodnje pomoću podataka o proizvodnim čimbenicima (*inputima*) u stalnim cijenama.

10.11. Naknade zaposlenicima su element dohotka. Zbog mjerenja kupovne moći potrebno ih je izračunati u realnom izrazu deflacijom indeksom cijena koji uzima u obzir cijene proizvoda koje zaposleni kupuju. Ostali elementi dohotka, poput raspoloživog dohotka kućanstava i nacionalnog dohotka, također se mogu mjeriti u realnim jedinicama na isti način.

OPĆA NAČELA MJERENJA INDEKSA CIJENA I OBUJMA

DEFINICIJA CIJENA I OBUJMA TRŽIŠNIH PROIZVODA

- 10.12. Formiranje integriranog sustava indeksa cijena i obujma temelji se na pretpostavci da je na razini jedne homogene robe ili usluge vrijednost (v) jednaka cijeni za jednu količinsku jedinicu (p), pomnoženoj s brojem jedinica količine (q) odnosno

$$v = p \times q$$

- 10.13. *Definicija:* Cijena se definira kao vrijednost jedne jedinice proizvoda za koju su količine savršeno homogene ne samo u fizičkom smislu, već i s obzirom na niz drugih osobina opisanih u stavku 10.16. Kako bi bile zbrojive u ekonomskom smislu, količine moraju biti identične i imati istu jediničnu cijenu. Za svaki agregat transakcija robama i uslugama prikazanih u računima, mjere cijena i količina moraju biti konstruirane tako da je

$$\text{indeks vrijednosti} = \text{indeks cijene} \times \text{indeks obujma}.$$

To znači da je svaka pojedina promjena vrijednosti određenog toka rezultat promjene cijene ili promjene obujma ili njihovoj kombinaciji.

- 10.14. Kod transakcija robama u mnogim je slučajevima lako odrediti fizičku jedinicu uključenu u transakciju, pa stoga i cijenu po jedinici. U brojnim slučajevima npr. za rijetka kapitalna dobra, to je puno teže, pa se moraju donijeti posebna rješenja.

Kod transakcija uslugama puno je teže specificirati osobine koje određuju fizičke jedinice, često je to popraćeno različitim mišljenjima o primjenjenim kriterijima. To se može odnositi na važne djelatnosti poput usluga financijskog posredovanja, veletrgovine i trgovine na malo, usluga poduzećima, obrazovanja, istraživanja i razvoja, zdravstva i rekreacije. S obzirom na sve veću važnost uslužnih djelatnosti, neophodno je pronaći zajednička rješenja za problem izbora fizičkih jedinica, čak i kad su ona samo dogovorna.

RAZLIKE U KAKVOĆI I RAZLIKE U CIJENI

- 10.15. Fizička i druga svojstva o kojima treba voditi računa prilikom identificiranja proizvoda čine razlike u kvaliteti i imaju važnu ulogu, dok istodobno uzrokuju velike statističke probleme.

Činjenica je da za mnoge robe i usluge namijenjene za određenu svrhu postoji nekoliko inačica različitih kvaliteta, od kojih svaka ima svoju cijenu.

- 10.16. Razlike u kakvoći odražavaju sljedeći čimbenici:

- (a) fizička svojstva;
- (b) isporuke na različitim lokacijama;
- (c) isporuke u različito doba dana ili u različitim razdobljima godine;
- (d) razlike u uvjetima prodaje ili okolnostima ili okolišu u kojem se roba i usluge dobavljaju.

Uz određena fizička svojstva, razlike u drugim čimbenicima podrazumijevaju da fizičke jedinice nisu identične u ekonomskom smislu i da se vrijednosti među jedinicama razlikuju. Te se razlike u vrijednosti jedinica smatraju razlikama u obujmu, a ne razlikama u cijeni.

U praksi plaćanje pri kupovini robe ne obuhvaća samo cijenu robe, već i cijenu usluga povezanih s njenom dobavom. To znači da bi, u načelu, istu robu prodanu po različitim cijenama i u različitim okolnostima trebalo smatrati različitim proizvodima. Ovaj zaključak je eksplicitno potvrđen u tablicama ponude i uporabe, gdje se vrijednost trgovačkih i transportnih marži (koje predstavljaju glavne usluge povezane s osiguravanjem roba) bilježi posebno.

- 10.17. U okviru danog tržišta i određenog razdoblja, postojanje nekoliko jediničnih vrijednosti može se smatrati dokazom postojanja razlika u kvaliteti, osim u slučajevima opisanim u stavku 10.19. Sukladno tome, različite modele automobila, pa čak i različite verzije istog modela, treba smatrati različitim proizvodima: slično tome, treba razlikovati putovanja vlakom u prvom i drugom razredu.

Za izračunavanje mjera cijene i obujma treba koristiti što detaljnije klasifikacije proizvoda tako da je svaki identificirani proizvod maksimalno homogen, bez obzira na razinu detalja korištenu za prikazivanje rezultata.

- 10.18. Dimenziju kvalitete treba također uzeti u obzir pri bilježenju promjena nastalih tijekom vremena. Promjena kvalitete zbog, na primjer, promjene fizičkih svojstava proizvoda, mora se smatrati promjenom obujma, a ne promjenom cijene. Također se uzimaju u obzir učinci agregacije. Razlike u sastavu toka koje podrazumijevaju, na primjer, pomak u korist više prosječne kakvoće treba evidentirati kao povećanje obujma, a ne kao povećanje cijene. Iz toga proizlazi da će se za *outpute* učinak kretanja između tržišta s različitim cijenama, na primjer, domaćeg prema inozemnom, ili industrijske uporabe prema tržištima potrošnih proizvoda, potrebno tretirati kao promjene obujma, a ne kao promjene cijene. Također proizlazi da promjena cijena za određeni tok može nastati samo kao rezultat promjena cijena u razini pojedinih transakcija.
- 10.19. *Definicija:* Postojanje razlika u jediničnoj vrijednosti ne smatra se pokazateljem razlika u kvaliteti u sljedećim okolnostima: nedostatak informacija, diskriminacija cijena koje odražavaju ograničenja slobode izbora i postojanje usporednih tržišta. U ovim slučajevima, razlike u jediničnim vrijednostima smatraju se razlikama u cijeni.
- 10.20. Nedostatak informacija znači da kupci ne moraju uvijek biti primjereno informirani o postojanju razlika u cijeni i stoga možda nenamjerno kupuju po višim cijenama. To, ili suprotno, može se također dogoditi u situacijama kad pojedini kupci i prodavatelji pregovaraju ili se pogađaju oko cijene. S druge strane, razliku između prosječne cijene robe kupljene na tržišnici ili pazaru, gdje se kupac pogađa oko cijene i cijene iste robe prodane na drugačijem prodajnom mjestu, poput robne kuće, treba normalno tretirati kao odraz razlika u kakvoći zbog različitih uvjeta prodaje.
- 10.21. Diskriminacija cijena znači da prodavatelji mogu za identičnu robu i usluge, prodane u točno istim okolnostima različitim kategorijama kupaca zaračunati različite cijene. U takvim slučajevima, kupac koji pripada posebnoj kategoriji nema slobodu izbora ili je njegova sloboda izbora ograničena. Usvojeno je načelo da razlike u cijeni treba smatrati diskriminacijom cijena u slučaju kad se zaračunavaju različite cijene za identične jedinice prodane u točno istim uvjetima na jasno odvojevom tržištu. Razlike u cijenama zbog takve diskriminacije ne predstavljaju razlike u obujmu.

Mogućnost preprodaje roba na nekom tržištu znači da se diskriminacija cijena za ove vrste proizvoda u većini slučajeva može smatrati beznačajnom. Moguće razlike u cijenama robe mogu se obično objasniti kao posljedica pomanjkanja informacija ili kao postojanje usporednih tržišta.

U uslužnim djelatnostima, na primjer u prijevozu, proizvođači mogu zaračunavati niže cijene grupama pojedinca koji obično imaju niži dohodak, poput umirovljenika ili studenata. Ako oni mogu slobodno putovati, u bilo koje vrijeme po vlastitom izboru, to se smatra diskriminacijom cijena. Ako se, međutim, njima zaračunavaju niže cijene karata, pod uvjetom da putuju samo u određene sate, obično izvan vremena najvećeg prometa, njima se nudi manje kvalitetan transport.

- 10.22. Usporedna tržišta mogu postojati zbog nekoliko razloga. Kupci možda ne mogu kupiti onoliko koliko bi željeli po nižim cijenama jer nema dovoljno raspoloživih zaliha po toj cijeni, a može postojati sekundarno, usporedno tržište s višim cijenama. Također postoji mogućnost postojanja usporednog tržišta kada prodavatelji mogu zaračunati niže cijene jer mogu izbjeći neke poreze. U tim slučajevima, promjena cijene također predstavlja razliku u cijeni, a ne razliku u obujmu.
- 10.23. Promjena strukture toka koja utječe na njegovu ukupnu vrijednost može se dogoditi kad se u okolnostima nedostatka informacija, diskriminacije cijena i usporednih tržišta identični proizvodi prodaju po različitim cijenama.

Pretpostavimo da se određena količina neke robe ili usluge prodaje po nižoj cijeni nekoj posebnoj kategoriji kupaca, a da pri tom ne postoje nikakve razlike u prirodi ponuđene robe ili usluge, lokacije, vremena, ili uvjeta prodaje ili drugih čimbenika. Naknadno smanjenje dijela prodanog po nižoj cijeni povećava prosječnu cijenu koju plaćaju kupci robe ili usluge. To se mora evidentirati kao povećanje cijene, a ne kao povećanje obujma.

NAČELA ZA NETRŽIŠNE USLUGE

- 10.24. Uspostava sveobuhvatnog sustava indeksa cijena i obujma koji obuhvaća svu ponudu i uporabu roba i usluga nailazi na posebne poteškoće prilikom mjerenja *outputa* netržišnih usluga. Te se usluge razlikuju od tržišnih usluga po tome što se one ne prodaju po tržišnim cijenama i njihova se vrijednost u tekućim cijenama dogovorno izračunava kao zbroj nastalih troškova. Ti troškovi su intermedijarna potrošnja, naknade zaposlenicima, drugi porezi bez subvencija na proizvodnju i potrošnja fiksnog kapitala.
- 10.25. U nedostatku jedinične tržišne cijene, promjena „jediničnog troška” neke netržišne usluge može se smatrati približnom vrijednošću promjene cijene. Ako se netržišne usluge koriste na pojedinačnoj osnovi, u načelu je moguće procijeniti količine koje su homogene i koje odražavaju korištenje ovih usluga te primijeniti jedinične troškove bazne godine kako bi se dobili podaci

u stalnim cijenama. Pomoću ovakve vrste mjerenja *outputa* bit će moguće analizirati promjene produktivnosti za pojedine netržišne usluge. Za zajedničke se usluge općenito ne mogu utvrditi jedinični troškovi i količine koje odražavaju njihovo korištenje. Ako se pomoću neizravnih metoda pokušavaju uzeti u obzir promjene produktivnosti za zajedničke usluge, korisnike s tim treba upoznati.

- 10.26. U sustavu ekonomskih računa, od primarne je važnosti prihvatiti načelo da proizvodnja i potrošnja netržišnih usluga, poput proizvodnje i potrošnje roba i tržišnih usluga, moraju se definirati u smislu stvarnih tokova ovih roba i usluga, a ne u smislu konačnih rezultata dobivenih na temelju njihove upotrebe. Kako ovi rezultati također ovise o nekoliko drugih čimbenika, nije moguće mjeriti, na primjer, obujam usluga podučavanja povećavanjem razine obrazovanja, ili obujam zdravstvenih usluga poboljšanjem zdravlja stanovništva.

NAČELA ZA DODANU VRIJEDNOST I BRUTO DOMAĆI PROIZVOD

- 10.27. Dodana vrijednost, izravnavajuća stavka u računu proizvodnje, jedina je izravnavajuća stavka koja je dio integriranog sustava indeksa cijena i obujma. Međutim, potrebno je naglasiti posebna svojstva ove stavke, kao i značaj s njom povezanih indeksa obujma i cijene.

Za razliku od različitih tokova roba i usluga, dodana vrijednost ne predstavlja nijednu kategoriju transakcije. Stoga ona ne može biti izravno razdijeljena na komponentu cijena i komponentu obujma.

- 10.28. *Definicija:* Dodana vrijednost u stalnim cijenama definira se kao razlika između *outputa* u stalnim cijenama i intermedijarne potrošnje u stalnim cijenama.

$$VA = \Sigma P(0)Q(1) - \Sigma p(0)q(1)$$

gdje su P i Q cijene i količine za *output*, a p i q cijene i količine intermedijarne potrošnje. Teoretski ispravna metoda za izračunavanje dodane vrijednosti u stalnim cijenama je metoda dvostruke deflacije, tj. odvojeno deflacioniranjem dvaju tokova računa proizvodnje (*output* i intermedijarne potrošnje) i izračunavanje bilance ovih dvaju tokova.

- 10.29. U nekim slučajevima, gdje su statistički podaci nepotpuni ili nedovoljno pouzdani, možda će biti potrebno koristiti jedinstveni pokazatelj, odnosno jednu vremensku seriju. Ako postoje dobri podaci o dodanoj vrijednosti u tekućim cijenama, alternativa dvostrukoj deflaciji je deflacioniranjem tekuće dodane vrijednosti izravno indeksom cijena za proizvodnju. Ovaj postupak pretpostavlja da se cijene intermedijarne potrošnje mijenjaju po istoj stopi kao i za *output*. Drugi mogući postupak je da se dodana vrijednost ekstrapolira u baznoj godini pomoću indeksa obujma za *output*. Indeks obujma korišten za ekstrapolirane dodane vrijednosti može se izračunati bilo iz količinskih podataka bilo deflacioniranjem tekuće vrijednosti proizvodnje pomoću odgovarajućeg indeksa cijena. Ta metoda zapravo pretpostavlja da su promjene obujma iste za *output* i za intermedijarne potrošnje.

Za neke djelatnosti koje se bave tržišnim i netržišnim uslugama, poput financija, poslovnih usluga, obrazovanja ili obrane, možda nije moguće dobiti zadovoljavajuće procjene promjena cijene ili obujma za *output*. U tim se slučajevima kretanja dodane vrijednosti može procijeniti pomoću promjena naknada zaposlenicima po konstantnim stopama rasta nadnica i potrošnje fiksnog kapitala u stalnim cijenama. Kompilatori podataka će možda biti primorani pribjeći takvim sredstvima, čak i kad nema dovoljno razloga za pretpostavku da će produktivnost rada kratkoročno ili dugoročno ostati nepromijenjena.

- 10.30. Po svojoj prirodi, indeksi obujma i cijene dodane vrijednosti različiti su od odgovarajućih indeksa za tokove roba i usluga.

Isto se odnosi i na indekse cijene i obujma agregatnih izravnavajućih stavki poput bruto domaćeg proizvoda koji je jednak zbroju svih dodanih vrijednosti umanjenoj za UFPI, tj. zbroju izravnavajućih stavki, uvećanoj za poreze minus subvencije na proizvode, a s drugog stajališta može se smatrati izravnavajućom stavkom između ukupnih finalnih uporaba i uvoza.

PROBLEMI PRI PRIMJENI NAČELA

- 10.31. Da bi se načela cijene i obujma primijenile na različite tokove u sustavu potrebno je navesti rješenja koja će se usvojiti za brojne probleme koji pri tome nastaju.

OPĆA PRIMJENA

- 10.32. Potreba da se između različitih čimbenika opisanih u prethodnom odjeljku odrede oni koji objašnjavaju razlike u cijeni, javlja se kada god se proučavaju vremenski nizovi vrijednosnih podataka i kad se trebaju razdvojiti promjene cijena i promjene obujma. Iz toga slijedi da čak i na vrlo detaljnoj razini, nizovi količinskih podataka mogu davati samo grube mjere promjena obujma budući da ne odražavaju ispravno promjene koje su se možda dogodile u mješavini različitih kakvoća. To znači da, na primjer, stalan broj fizičkih jedinica zabilježen za određeni tok, podcjenjuje promjene obujma ako se sastav promijenio u korist jedinica više kvalitete. Ovaj pomak podrazumijeva promjenu prosječne kvalitete i mora se evidentirati kao povećanje indeksa obujma. Općenito, najbolja metoda za procjenu promjena obujma za tokove roba i usluga je deflacioniranje vrijednosnih podataka s indeksima cijena. Budući da se sve promjene prosječne kakvoće točno odražavaju u nizovima vrijednosti, dijeljenje s reprezentativnim indeksom cijena, koji je prilagođen za promjene kakvoće, daje točan indeks obujma.
- 10.33. U praksi deflacioniranje s indeksima cijena nije uvijek najbolje rješenje te je potrebno prihvatiti druge metode. Nizovi vrijednosti mogu se, na primjer, utvrditi množenjem podataka o cijeni i količini, a podaci u stalnim cijenama se potom mogu dobiti korištenjem cijena bazne godine. Druga mogućnost je da neki nizovi vrijednosti mogu biti slabije kvalitete ili mogu postojati poteškoće prilikom dobivanja pouzdanih indeksa cijena. Procjene se tada mogu dobiti ne temelju pokazatelja količine. U tim slučajevima treba pripaziti da se količine odnose na proizvode koji su u najvećoj mogućoj mjeri homogeni. Ako se ne može upotrijebiti niti jedna od gore opisanih metoda, podaci o *outputima* u stalnim cijenama mogu biti izvedeni iz procjena *inputa* u stalnim cijenama.
- 10.34. Za netržišne usluge mogućnost deflacioniranja vrijednosti korištenjem indeksa cijena ne postoji, pa treba primijeniti druga rješenja. Ona su opisana u stavcima od 10.41. do 10.46.

PRIMJENA NA POSEBNE TOKOVE

Tokovi roba i tržišnih usluga

- 10.35. Promjene vrijednosti tokova roba i tržišnih usluga se od svih tokova u gospodarstvu najlakše raščlanjuju na promjene cijena i promjene obujma. U tom smislu treba jasno razlikovati između:
- (a) tokova koji predstavljaju stvarne transakcije izvedene na tržištu po određenoj cijeni;
 - (b) tokova koji predstavljaju *output* za vlastitu finalnu uporabu (npr. proizvodnja poljoprivrednih proizvoda i usluge stanovanja u stambenim objektima u vlasništvu stanara);
 - (c) tokova čija se vrijednost definira kao razlika između transakcija robama i uslugama (npr. trgovačke marže);
 - (d) tokova, čija se vrijednost definira kao razlika između transakcija distributivnih i/ili financijskih transakcija (npr. usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene i usluge osiguranja).
- 10.36. Tokovi u kategoriji (a) su najbrojniji i najčešći. Promjene vrijednosti tih tokova mogu se, po njihovoj prirodi, podijeliti na promjene obujma i cijene. Opća metoda deflacioniranja tekuće vrijednosti tih tokova indeksima cijena primjenjiva je u svim slučajevima u kojima se robe i usluge mogu izraziti u jedinicama, od kojih je većina homogena iz godine u godinu.
- 10.37. Tokovi kategorije (b), koji su pojmovne transakcije, specifični su po nepostojanju stvarne cijene transakcija. To je slučaj kod poljoprivrednih proizvoda za vlastitu finalnu uporabu i investicijskih dobara za vlastiti račun. Kod usluga, najvažnija vrsta se odnosi na stanovanje u stambenim objektima u vlasništvu stanara. Vrijednosti se tih imputiranih tokova mogu pribaviti primjenom cijena i sličnih tržišnih proizvoda, te deflator stoga mora biti isti. Budući da se *output* izgradnje za vlastiti račun najčešće mora procijeniti na temelju troškova proizvodnje, a ne na temelju cijena, deflator treba u tom smislu korigirati.
- 10.38. Najvažniji tokovi u kategoriji (c) su oni čije se tekuće vrijednosti u cijenama dobivaju kao razlika između vrijednosti dvaju tokova roba. To se javlja u slučaju trgovačkih marži čija se vrijednost u tekućim cijenama definira kao razlika između stvarne ili imputirane cijene realizirane na nekoj robi koju veletrgovci ili trgovci na malo kupuju za daljnju prodaju i cijene koju bi trebao platiti distributer da bi zamijenio robu tada kada je prodana ili na drugi način ustupljena. Po jednoj metodi procjene trgovačkih marža u stalnim cijenama se stoga mogu dobiti pomoću razlike oduzimanjem vrijednosti robe kupljene za daljnju prodaju u stalnim cijenama od vrijednosti robe koju su preprodali takvi trgovci u stalnim cijenama. Druga metoda mjerenja bi bila da se ekstrapoliraju trgovačke marže bazne godine bilo obujmom prodaje ili obujmom kupovine veletrgovaca ili trgovaca na malo. Da bi bila ispravna, ova metoda mora uvažavati činjenicu da trgovačke marže variraju između različitih proizvoda i uporaba. To je eksplicitno priznato u tablicama ponude i uporabe.

- 10.39. Kategorija (c) također uključuje *output* usluga turističkih agencija izmjeren kao vrijednost cijena usluge (naknade i provizije). Te se usluge također mogu izmjeriti kao razlika između dvaju tokova: cjelokupnog iznosa koji uplati kupac i troška koji ima proizvođač za transport i smještaj. Mjera obujma se može dobiti kao razlika između tih tokova izračunatih u stalnim cijenama. Alternativno se naknade i provizije mogu definirati kao cijena po jedinici za vrstu organiziranoga transporta ili smještaja, a pokazatelj obujma za trošak usluga bi se stoga kretao na isti način kao ti tokovi.
- 10.40. Tokovi u kategoriji (d) se sastoje od usluga financijskog posredovanja: troškovi usluga osiguranja i mirovinskih fondova su također uključeni. Usluge financijskog posredovanja pružaju banke i druga financijska društva, a one se sastoje od pozajmljivanja novca tvrtkama ili kućanstvima, osiguravanja sigurnih i prikladnih načina štednje, usluga čuvanja novca i drugih dragocjenosti, kupnje i prodaje strane valuta, naplate čekova, davanja općih ekonomskih informacija, trgovine dionicama i obveznicama i ponude investicijskog savjetovanja. U nekim se slučajevima te usluge mogu lako definirati i posebno naplatiti, na primjer u slučaju iznajmljivanja prostora u trezorima banaka, ili kad se zaračunavaju naknade u vezi s izdavanjem dionica, obveznica ili kredita. Tada je moguće odrediti tekuću vrijednost transakcija, kao i cijene i količine potrebne za mjerenje cijene i obujma. Međutim, raščlamba na komponente cijene i obujma za usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene i za usluge osiguranja, obično je moguća samo na proizvoljnoj osnovi i trebalo bi je temeljiti na dogovorima.

Tokovi netržišnih usluga

- 10.41. Netržišne usluge proizvedene od strane ukupne države i neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima obuhvaćaju široki opseg usluga potrebnih i korisnih za društvo. One pripadaju u dvije glavne kategorije:
- (a) usluge pojedincima, odnosno korisnicima ili potrošačima koji se mogu individualno identificirati. Potrošnja tih usluga zahtjeva individualnu inicijativu;
 - (b) čiste zajedničke usluge, odnosno usluge koje zajednički koristi cijelo stanovništvo.
- 10.42. Usluge mogu biti pružene pojedincima (npr. medicinske usluge) ili grupama pojedinaca (npr. podučavanje). Po svojoj prirodi te se usluge mogu ponuditi na tržišnoj ili netržišnoj osnovi; u mnogim slučajevima pojedinac može dobiti usluge ove vrste od tržišne jedinice (plaćajući punu cijenu) ili netržišne jedinice ukupne države ili NUSK-a (dobivši usluge besplatno ili gotovo besplatno).

Za tržišne jedinice potrebno je koristiti metodu deflacioniranja tekuće vrijednosti s indeksima cijena, budući da se tako promjene mješavine proizvoda s različitim cijenama koje utječu na obujam, a ne na cijenu. Za netržišne usluge pružene pojedincima, procjene *outputa* se baziraju na količinskim pokazateljima. Kod obrazovanja se to odnosi na broj sati koje učenici provedu u razredu ili na pojedinačnoj poduci, a kod netržišnih zdravstvenih usluga pokazatelji bi trebali odražavati liječenje u bolnicama ili posjete liječnika ili medicinskih sestara. U oba slučaja postoji dimenzija kvalitete koja se odražava u količini resursa pruženih po učeniku ili po pacijentu. Pri tome je potrebno koristiti podatke s detaljnom raspodjelom tako da svaki pokazatelj za koji su izvedeni izračuni bude što je moguće više homogen u pogledu troškova. Samo se u tom slučaju promjene u kombinaciji proizvoda mogu pravilno iskazati kao promjene obujma.

U slučaju usluga koje se pružaju pojedincima, promjene obujma njihovog *outputa* i potrošnje bi, u načelu, trebalo mjeriti na temelju uporabe tih usluga; time se sprečava upotreba različitih kriterija za iste usluge ovisno o tome jesu li one tržišne ili netržišne. Naravno, svaka se promjena kvalitete mora tretirati kao promjena obujma; ali se to primjenjuje isto toliko na tržišne usluge koliko i na netržišne usluge pružene pojedincima.

- 10.43. Čiste zajedničke usluge proizvodi ukupna država u korist cjelokupnog stanovništva. Zapravo, one obuhvaćaju širok niz aktivnosti poput usluga širokoj javnosti, nacionalne obrane, vanjskih poslova, pravosuđa i policije, prostornog planiranja i okoliša, ekonomske politike itd. Budući da se te usluge konzumiraju zajednički, neizravno i neprekidno, obujam njihovog *outputa* ne može se izmjeriti stupnjem njihove upotrebe.
- 10.44. U praksi možda nije moguće dobiti pouzdane količinske pokazatelje za netržišne usluge pružene pojedincima te bi ih možda zato trebalo mjeriti u jedinicama obujma istim metodama kao i čiste zajedničke usluge. Tada treba početi od procjene različitih troškovnih elemenata ovog *outputa* u stalnim cijenama, tj.:
- (a) intermedijarne potrošnje;
 - (b) naknade zaposlenicima;

- (c) drugih poreza na proizvodnju, manje ostale subvencije na proizvodnju;
- (d) potrošnje fiksnog kapitala.

Uporaba mjera *inputa* kao približnih mjera *outputa* znači da analiza produktivnosti nije moguća.

- 10.45. Izračunavanje intermedijarne potrošnje u stalnim cijenama ne predstavlja posebne teoretske probleme bazne godine, budući da se intermedijarna potrošnja odnosi na robu i tržišne usluge. Izračunavanje je moguće ili deflacioniranjem tekućih vrijednosti s indeksom cijena intermedijarne potrošnje ili na temelju revaloriziranih količina po cijenama bazne godine.
- 10.46. Izračunavanje naknada zaposlenicima i potrošnje fiksnog kapitala u netržišnim uslužnim djelatnostima u stalnim cijenama izvodi se pomoću općih metoda opisanih u stavcima 10.53 i 10.54. Ostali porezi na proizvodnju su često takve vrste da se mogu povezati s pokazateljem obujma, na primjer, s obujmom zaposlenosti, brojem korištenih automobila.

Porezi i subvencije na proizvode i uvoz

- 10.47. Iako u suštini ograničen na transakcije robama i uslugama, integrirani sustav indeksa cijena i obujma ne isključuje mogućnost izračunavanja mjera promjena cijene i obujma za određene ostale transakcije. Ova mogućnost postoji, posebno u slučaju poreza i subvencija izravno povezanih s količinom ili vrijednošću roba i usluga koje su predmet određenih transakcija. U tablicama ponude i uporabe njihove su vrijednosti prikazane eksplicitno. Primjenom niže opisanih pravila moguće je dobiti mjere cijena i obujma za kategorije poreza i subvencija koje se bilježe u računima roba i usluga, naime za:

- (a) poreze na proizvode, osim PDV-a (D.212 i D.214);
- (b) subvencije na proizvode (D.31);
- (c) PDV na proizvode (D.211).

- 10.48. Najjednostavniji je slučaj poreza koji predstavljaju fiksni iznos po jedinici količine proizvoda koji je predmet transakcije. Vrijednost prihoda od takvih poreza ovisi o:

- (a) količini proizvoda, uključenih u transakciju;
- (b) iznosu oporezovanom po jedinici, tj. cijeni oporezivanja.

Podjela promjene vrijednosti na dvije komponente ne predstavlja nikakve poteškoće. Promjena obujma je određena promjenom količina oporezovanih proizvoda; promjena cijene odgovara promjeni iznosa poreza po jedinici, tj. promjeni cijene oporezivanja.

- 10.49. Češći slučaj je onaj u kojem porez predstavlja određeni postotak vrijednosti transakcije. Vrijednost prihoda od takvog poreza tada ovisi o:

- (a) količini proizvoda uključenih u transakciju;
- (b) cijeni proizvoda uključenih u transakciju;
- (c) poreznoj stopi (kao postotku).

Cijena oporezivanja se tada dobiva primjenom porezne stope na cijenu proizvoda. Promjena vrijednosti prihoda od poreza ove vrste također se može podijeliti na promjenu obujma određenu promjenom količina oporezovanih proizvoda i promjenu cijene koja odgovara promjeni cijene oporezivanja ($b \times c$).

- 10.50. Iznos poreza na proizvode (isključujući PDV) (D.212 i D.214) mjeri se količinom proizvedenih ili uvezenih proizvoda pomnoženom cijenom oporezivanja bazne godine ili vrijednošću proizvodnje ili uvoza u cijenama bazne godine. Trebalo bi pripaziti na činjenicu da se cijene oporezivanja mogu razlikovati obzirom na različite uporabe. Ovo treba uzeti u obzir prilikom izrade tablica ponude i uporabe.

- 10.51. Slično tome, iznos subvencija na proizvode (D.31) mjeri se imajući na umu različitost količinom proizvedenih ili uvezenih proizvoda pomnoženim cijenama subvencija bazne godine ili vrijednošću proizvodnje ili uvoza u cijenama bazne godine pomnoženim stopama subvencije bazne godine, pri tom imajući na umu različitost subvencija za različite uporabe.

- 10.52. PDV na proizvode (D.211) izračunava se za cijelo gospodarstvo i pojedine djelatnosti i ostale korisnike na neto osnovi i odnosi se samo na neodbitni PDV. Ovo je definirano kao razlika između PDV-a fakturiranog na proizvode i PDV-a koji se odbija korisnicima tih proizvoda. PDV na proizvode se može također definirati kao zbroj svih neodbitnih iznosa koje trebaju platiti korisnici.

Neodbitni PDV u stalnim cijenama može se izračunati primjenom stopa PDV-a važećih za baznu godinu na tokove izražene u cijenama bazne godine. Stoga će se svaka promjena u stopi PDV-a za tekuću godinu odraziti na indeks cijena, a ne na indeks obujma neodbitnog PDV-a.

Dio odbitnog PDV-a u fakturiranom PDV-u, te slijedom toga, neodbitnog PDV-a, moguće je promijeniti:

- (a) bilo radi promjene u pravu na odbitak PDV-a, što proizlazi iz promjene poreznih zakona ili propisa, a stupa na snagu s vremenskom odgovodom ili bez nje;
- (b) ili radi promjena u strukturi uporaba proizvoda (npr. povećanja udjela uporaba na koje se PDV može odbiti).

Promjena iznosa odbitnog PDV-a koja proizlazi iz promjene prava na odbitak PDV-a bit će pomoću opisane metode obrađena kao promjena oporezive cijene, kao i promjena u stopi fakturiranog PDV-a.

S druge strane, promjena iznosa odbitnog PDV-a koja proizlazi iz promjene u strukturi uporaba proizvoda predstavlja promjenu obujma odbitnog PDV-a koji će se odraziti na indeks obujma PDV-a na proizvode.

Potrošnja fiksnog kapitala

- 10.53. Izračunavanje mjera obujma potrošnje fiksnog kapitala ne predstavlja veći problem ako su dostupni dobri podaci o sastavu zaliha fiksnih kapitalnih dobara. Metoda stalne inventarizacije koju koristi većina država već podrazumijeva potrebu da se za procjenu potrošnje fiksnog kapitala u tekućim cijenama obavi izračunavanje stanja fiksnih kapitalnih dobara u stalnim cijenama. Da bi se prešlo s vrednovanja po trošku stjecanja na vrednovanje po trošku zamjenske nabavne vrijednosti, najprije je potrebno vrednovati kapitalna dobra stečena tijekom različitih razdoblja po homogenoj osnovi, tj. cijenama bazne godine. Indeksi cijene i obujma dobiveni u tom procesu mogu se stoga koristiti za izračunavanje vrijednosti potrošnje fiksnog kapitala u stalnim cijenama i odgovarajućeg im indeksa cijena.

Tamo gdje ne postoji stalna inventarizacija stanja kapitalnih dobara, promjena potrošnje fiksnog kapitala u stalnim cijenama može se izračunati deflacioniranjem podataka u tekućim cijenama indeksima cijena izvedenih iz podataka o bruto investicijama u fiksni kapital po proizvodima. Zatim treba uzeti u obzir starosnu strukturu stečenih kapitalnih dobara.

Naknade zaposlenicima

- 10.54. U svrhu mjerenja obujma *inputa* rada zaposlenika, količinskom jedinicom naknade zaposlenicima može se smatrati sat rada određene vrste i razina stručnog znanja. Kao i kod roba i usluga, moraju se prepoznati različite kvalitete rada i izračunati odgovarajuće količine za svaku posebnu vrstu rada. Cijena povezana sa svakom vrstom rada je naknada plaćena po satu koja se, naravno, može razlikovati između različitih vrsta rada. Mjera obujma obavljenog rada može se izračunati kao ponderirani prosjek odgovarajućih količina za različite vrste rada, pri čemu se ponderiranje izvodi po vrijednostima naknada zaposlenicima u prethodnoj godini ili stalnoj baznoj godini. Alternativno, indeks cijene rada se može izračunati kao ponderirani prosjek proporcionalnih promjena u satnicama naknade zaposlenicima za različite vrste rada, korištenjem naknade zaposlenicima kao koeficijentima ponderiranja. Ako se indeks obujma Laspeyresovog tipa računa posredno pomoću indeksa prosječne promjene naknade za sat, ovaj potonji mora biti indeks Paaschejevog tipa.
- 10.55. Za mjerenje realne kupovne moći naknada zaposlenicima, ovaj se tok može deflacionirati pomoću indeksa koji odražava uporabe ovih zarada. Indeks cijena koji se obično odabire za ovu svrhu je implicitni deflator za izdatak za individualnu potrošnju ili za indeks potrošačkih cijena.

Stanje proizvedenih fiksne aktive i zaliha

- 10.56. Podaci u stalnim cijenama su potrebni zbog stanja fiksne aktive i zaliha. Za prvospomenuto, podaci potrebni za izračunavanje omjera *outputa* i kapitala dostupni su ako se koristi metoda stalne inventarizacije. U drugim se slučajevima informacije o vrijednosti zaliha sredstava mogu dobiti od proizvođača i deflacijom pomoću indeksa cijena korištenih za ulaganje u fiksni kapital, vodeći računa o starosnoj strukturi zaliha.

Promjene zaliha se mjere pomoću vrijednosti unosa u zalihama umanjene za vrijednost podizanja sa zaliha i vrijednost svih ponavljajućih gubitaka roba u zalihama tijekom određenog razdoblja. Procjene u stalnim cijenama se mogu dobiti deflacioniranjem tih komponenti. Kad su promjene u obujmu i cijenama zaliha prilično ujednačene, promjene u zalihama se također mogu procijeniti množenjem promjena obujmu zaliha s prosječnim cijenama tekuće ili bazne godinu. Kao druga mogućnost i kao uzajamna kontrola, promjene zaliha se također mogu procijeniti kao razlika između stanja inventara na kraju i na početku razdoblja. U tu svrhu, vrijednost zaliha umanjena za revalorizaciju po računima proizvođača treba revalorizirati i iskazati u prosječnim cijenama, bilo u odnosu na tekuću godinu ili na baznu godinu. Ako se one odnose na tekuću godinu, vrijednost mjeri promjene obujma inventara u tekućim cijenama. Ako se prosječne cijene odnose na baznu godinu, vrijednost odgovara promjenama obujma zaliha u cijenama bazne godine.

Mjere realnog dohotka za ukupno gospodarstvo

- 10.57. Tokovi dohotka se ne mogu podijeliti na komponentu cijene i količine te se zbog toga mjere cijene i obujma ne mogu definirati na isti način kao za prethodno opisane tokove i stanja. Tokovi dohotka se mogu mjeriti u realnom smislu samo ako se odabere neka izabrana košarica roba i usluga za koje se dohodak karakteristično troši i korištenjem indeksa cijena za tu košaricu kao deflatora tekućih dohodaka. Izbor je uvijek proizvoljan, u smislu da se dohodak rijetko troši samo za kupovinu tijekom razdoblja o kojem je riječ. Dio dohotka se može uštedjeti za kupovinu u kasnijim razdobljima, ili alternativno, kupovine tijekom predmetnog razdoblja mogu dijelom biti financirane iz ranijih ušteda.
- 10.58. Bruto domaći proizvod u stalnim cijenama mjeri ukupnu proizvodnju (umanjenu za intermedijarnu potrošnju) u smislu obujma za ukupno gospodarstvo. Na ukupan realni dohodak rezidenata ne utječe samo ovaj obujam proizvodnje, već također stopa po kojoj je izvoz moguće razmijeniti za uvoz iz inozemstva. Ako se uvjeti trgovine poboljšaju, bit će potrebno manje izvoza za plaćanje određenog obujma uvoza, tako da se na određenoj razini domaće proizvodnje robe i usluge mogu preraspodijeliti s izvoza na potrošnju ili investicije.
- 10.59. Realni bruto domaći dohodak se može izvesti dodavanjem takozvanog vanjskotrgovinskog dobitka podatku o obujmu bruto domaćeg proizvoda. Dobitak ili, već prema slučaju, gubitak iz trgovanja se definira kao:

$$T = \frac{X - M}{P} - \left[\frac{X}{P_x} - \frac{M}{P_m} \right]$$

tj. kao tekuća bilanca izvoza umanjeno za uvoz, deflacionirana indeksom cijena P, minus razlika između deflacionirane vrijednosti izvoza i deflacionirane vrijednosti uvoza. Izbor odgovarajućeg deflatora P za tekući račun bilance plaćanja treba prepustiti nadležnim statističkim tijelima u državi, vodeći računa o posebnim okolnostima te države. U slučajevima gdje postoji neizvjesnost oko odabira deflatora, prosjek indeksa cijena uvoza i izvoza vjerojatno će biti odgovarajući deflator.

- 10.60. Razni agregati realnog dohotka se identificiraju i definiraju na način prikazan u nastavku.

Bruto domaći proizvod u stalnim cijenama

plus trgovinski dobitak/gubitak kao posljedica promjena uvjeta razmjene

jednako je realnom bruto domaćem dohotku

plus realni primarni dohodci iz inozemstva

minus realni primarni dohodci plaćeni inozemstvu

jednako je realnom bruto nacionalnom dohotku

plus realni tekući transferi iz inozemstva

minus realni tekući transferi inozemstvu

jednako je realnom bruto nacionalnom raspoloživom dohotku

minus potrošnja fiksnog kapitala u stalnim cijenama

jednako je realnom neto nacionalnom raspoloživom dohotku

Da bi se različiti agregati nacionalnog dohotka mogli iskazati u realnom izrazu, preporučuje se da se potraživanja i dugovanja primarnog dohodaka i transferi iz ili prema inozemstvu deflacioniraju s indeksom bruto domaćih finalnih izdataka. Realni nacionalni raspoloživi dohodak trebao bi biti iskazan na neto osnovi, tako da se od njegove bruto vrijednosti oduzme potrošnja fiksnog kapitala u stalnim cijenama.

IZBOR FORMULE INDEKSNOG BROJA I BAZNE GODINE

- 10.61. Izrada integriranog sustava indeksa cijene i obujma zahtijeva promišljen izbor u pogledu vrste indeksa koji će se koristiti.
- 10.62. Bolja mjera promjena obujma je Fisherov indeks obujma koji se definira kao geometrijska sredina Laspeyresovog i Paascheovog indeksa. Promjene obujma tijekom dužih razdoblja se dobivaju ulančavanjem, tj. kumuliranjem godišnjeg kretanja obujma.
- 10.63. Bolja mjera godišnjih promjena cijena je Fisherov indeks cijena. Promjene cijene tijekom dužih razdoblja se dobivaju ulančavanjem tj. kumuliranjem godišnjih kretanja cijena.
- 10.64. Verižni indeksi koji koriste Laspeyresove indekse obujma za mjerenje promjena u obujmu i Paascheove indekse cijena za mjerenje godišnjih kretanja cijena predstavljaju prihvatljivu alternativu Fisherovim indeksima.
- 10.65. Iako je verižni indeks bolja mjera obujma i cijena, treba priznati da nepostojanje aditivne konzistencije može biti ozbiljan nedostatak za mnoge vrste analiza.

Agregat je definiran kao suma vlastitih komponenti. Aditivnost zahtijeva očuvanje tog identiteta kada se vrijednosti i agregata i njegovih sastavnica u nekom referentnom razdoblju ekstrapoliraju tijekom vremena korištenjem skupa indeksnih brojeva obujma.

- 10.66. Stoga se preporučuje da se dezagregirani podaci u stalnim cijenama, tj. direktno vrednovanje tekućih količina u cijenama bazne godine sastavljaju kao dodatak lančanim indeksima glavnih agregata

Procjenu podataka u stalnim cijenama iz računa treba izvesti na najvišoj mogućoj razini detaljnosti, kako bi podaci bili konzistentni u okviru integriranog sustava mjera cijena i obujma. Tablice ponude i uporabe čine središnji, konceptualni i statistički okvir za sve mjere u stalnim cijenama. Dodatne podatke je moguće pronaći u pomoćnim tablicama.

Serije u stalnim cijenama moraju ipak nakon nekog vremena biti stavljene na novu bazu. ESA je 1995. godine prihvatila načelo promjene bazne godine svakih 5 godina počevši od 1995. Nakon što se promijeni bazna godina, poželjno je vezati podatke po staroj osnovi s podacima po novoj osnovi, prije nego li određivati bazu unatrag. Kad se bazna godina ažurira, kao rezultat povezivanja, gubi aditivnost.

- 10.67. Kad se vrijednosti bazne godine ekstrapoliraju verižnim indeksima obujma, korisnicima je potrebno pojasniti zašto u tabelama nema aditivnosti.

Nezbrojivi podaci u „stalnim cijenama” objavljuju se bez ikakve korekcije. Ova metoda dovoljno je transparentna i ukazuje korisnicima na težinu problema.

To ne isključuje mogućnost nastanka okolnosti u kojima kompilatori podataka mogu odlučiti da je bolje eliminirati razlike kako bi poboljšali ukupnu konzistentnost podataka.

MEĐUPROSTORNI INDEKSI CIJENA I OBJUMA

- 10.68. Usporedbe cijena i obujma između zemalja trebale bi prevladati poteškoće uspoređivanja različitih nacionalnih valuta. Budući da devizni tečajevi nisu dovoljno stabilni u tu svrhu i ne odražavaju na točan način razlike u kupovnoj moći, potrebno je koristiti metodologiju sličnu onoj koja se koristi za međuvremenske usporedbe različitih razdoblja u sustavu pojedine države. Stoga treba sastaviti indekse cijene i obujma za parove država, primjenjujući istu formulu indeksnog broja kao i pri mjerenju promjena između vremenskih razdoblja. Bilo koja od dviju zemalja A i B može se iskoristiti za ponderu, i sa stajališta zemlje A, može se izračunati Laspeyresova vrsta indeksa sa ponderima zemlje A ili Paascheova vrsta indeksa sa ponderima zemlje B.
- 10.69. Ako se dva gospodarstva međusobno značajno razlikuju, raspon između tih dvaju indeksa može biti prilično velik, a rezultat će uvelike ovisi o izboru indeksa. Za binarne usporedbe ESA stoga zahtijeva korištenje prosjeka tih dvaju indeksa u obliku Fisherovog indeksa.

- 10.70. Izravne kvantitativne usporedbe između vrlo različitih gospodarskih situacija su vrlo teške i stoga je najbolja alternativa metoda deflacije tekućih vrijednosti indeksima cijena. To se čak više primjenjuje kod međunarodnih nego li kod međuvremenskih usporedbi. Pažljivom specifikacijom i identifikacijom proizvoda relativne cijene moguće je izračunati iz informacija prikupljenih anketama cijena u svakoj zemlji. Kako su cijene navedene u nacionalnim valutama, tumačenje relativnih iznosa cijena uvodi koncept pariteta kupovne moći (PPP). Za dani proizvod PPP između dviju valuta zemalja A i B definira se kao broj jedinica valute zemlje B koje su potrebne u zemlji B za kupovine iste količine proizvoda koji se može kupiti u zemlji A jednom jedinicom valute zemlje A. PPP-i za grupe proizvoda kao i za više razine agregacije do BDP-a dobivaju se ponderiranjem PPP-a za proizvode njihovim udjelima u izdacima. Da bi se dobio ulančani indeks razine cijena između dviju zemalja, PPP indeks se treba podijeliti tekućim deviznim tečajem između dviju promatranih zemalja.
- 10.71. Za netržišne usluge, međunarodne usporedbe nailaze na isti problem kao i međuvremenske usporedbe. To znači da se *outputi* mjere kao zbroj *inputa*. Metoda koja se trenutačno koristi u međuprostornim usporedbama je izračunavanje PPP-a na temelju relativnih iznosa cijena za značajne elemente tih *inputa*. Ova metoda, koja uključuje usporedbe obujma *inputa*, ne uzima u obzir razlike u produktivnosti kod proizvodnje netržišnih usluga u promatranim zemljama. Važno je stoga razviti metode koje umjesto toga vode do usporedbi obujma *outputa* netržišnih usluga. To bi u načelu trebalo biti izvedivo za pojedine netržišne usluge na isti opći način kao i kod međuvremenskih usporedbi.
- 10.72. ESA potvrđuje potrebu za međunarodnim usporedbama cijena i obujma pojedinih zemalja. Glavni cilj su usporedbe obujma BDP-a i njegovih uporaba, pri kojoj je potrebno pronaći svojstvo tranzitivnosti. Tranzitivnost znači da je izravan indeks za zemlju C, baziran na zemlju A, jednak indirektnom indeksu dobivenom množenjem izravnog indeksa za zemlju B baziranog na za zemlju B baziranog na zemlju A s izravnim indeksom zemlje C baziranim na zemlju B.
- 10.73. Prihvaćen pristup u ESA-i za izračunavanje skupa višestranih mjera obujma i PPP-a je da se započne od binarnih usporedbi između svih mogućih parova promatranih zemalja. Fischerevi indeksi, koji se koriste u tu svrhu nisu tranzitivni, ali ih je moguće izvesti iz skupa tranzitivnih indeksa koji, što je moguće točnije, opisuju originalni Fisherov indeks koristeći u tu svrhu tradicionalni kriterij najmanjih kvadrata. Minimiziranje devijacije između originalnih Fisherovih indeksa i željenih tranzitivnih vodi ka tzv. EKS formuli.
- 10.74. EKS indeks koristi sve indirektno indekse koji povezuju zemlju *i* i zemlju *k*, kao i sve direktne indekse između njih. Između zemalja *i* i *k* je geometrijska sredina izravnog indeksa između *i* i *k* i svakog mogućeg indirektnog indeksa koji povezuje zemlje *i* i *k*. Pri tome je direktnom indeksu dan dvostruki ponder pojedinog indirektnog indeksa. Tranzitivnost je postignuta uključivanjem svake druge zemlje u EKS indeks za svaki dani par zemalja.
-

POGLAVLJE 11.

STANOVNIŠTVO I INPUTI RADA

- 11.01. Neke usporedbe između država, djelatnosti ili sektora u okviru istoga gospodarstva postaju smislene tek kad se agregati u nacionalnim računima (na primjer, bruto domaći proizvod, finalna potrošnja kućanstava, dodana vrijednost djelatnosti, naknada zaposlenicima) promatraju u odnosu na broj stanovnika i varijable inputa rada. Stoga je potrebno raspolagati definicijama u ukupnom stanovništvu, zaposlenosti, radnim mjestima, ukupno odrađenim satima, ekvivalentima punog radnog vremena i radnom *inputu* zaposlenika u stalnim naknadama, koje su blisko povezane s konceptima koji se koriste u nacionalnim računima.
- 11.02. Ti pojmovi su definirani u sustavu na temelju koncepata ekonomskog područja i središta interesa.
- 11.03. *Inputi* rada se moraju klasificirati na temelju istih statističkih jedinica koje se koriste i za analizu proizvodnje, naime lokalnim jedinicama po vrsti aktivnosti i institucionalnim jedinicama.
- 11.04. Agregati na koje se odnose podaci za stanovništvo i *inputi* rada su godišnji ukupni iznosi. Stoga bi trebalo koristiti prosječno stanovništvo i *inpute* rada tijekom godine.

Kad se ispitivanja provode nekoliko puta tijekom godine, promatrana veličina je prosjek rezultata dobivenih na te različite datume.

Kad se ispitivanje provodi jedanput, važno je istražiti je li razdoblje koje se koristi potpuno reprezentativno; prilikom procjena podataka za godinu kao cjelinu, trebalo bi koristiti posljednje dostupne informacije o promjenama tijekom godine. Na primjer, kad se procjenjuje prosječna zaposlenost trebalo bi voditi računa o činjenici da neki ljudi ne rade tijekom cijele godine (povremeni i/ili sezonski radnici).

UKUPNO STANOVNIŠTVO

- 11.05. *Definicija:* Na neki određeni datum ukupno stanovništvo države čine sve osobe, državljani i stranci koji trajno borave na ekonomskom području države, čak i ako su privremeno odsutni. Za neke svrhe, godišnji prosjek popisa stanovništva može biti odgovarajuća osnova za procjenu varijabli nacionalnih računa ili se može koristiti u svrhu nazivnika kod usporedbi.
- 11.06. Ukupno stanovništvo se u nacionalnim računima definira u skladu s konceptom boravišta (vidjeti poglavlje o jedinicama i grupiranju jedinica).

Za osobu koja boravi ili namjerava boraviti na ekonomskom području države tijekom razdoblja od jedne godine ili duže, smatra se da se trajno nastanila u toj državi.

Za osobu se smatra da je privremeno odsutna ako je trajno nastanjena u toj državi, ali boravi ili namjerava boraviti u inozemstvu tijekom razdoblja koje je kraće od jedne godine.

Svi pojedinci koji pripadaju istom kućanstvu ⁽¹⁾ su rezidenti tamo gdje to kućanstvo ima središte ekonomskog interesa: to je tamo gdje kućanstvo raspolaže stambenim objektom, ili nizom stambenih objekata, koje članovi kućanstva smatraju i koriste kao svoje glavno boravište. Član rezidentnog kućanstva i dalje je rezident čak i ako često putuje izvan ekonomskog područja jer njegovo središte ekonomskog interesa i dalje ostaje u gospodarstvu u kojem je kućanstvo rezident.

- 11.07. Ukupno stanovništvo države uključuje:
- (a) državljane nastanjene u zemlji;
 - (b) državljane – civilne osobe koji borave u inozemstvu tijekom razdoblja kraćeg od jedne godine (pogranični radnici, sezonski radnici, turisti, pacijenti itd.);

⁽¹⁾ Pojam kućanstva definiran je u poglavlju 2. „Jedinice i grupiranja jedinica”.

- (c) inozemne civilne osobe koje borave u zemlji tijekom razdoblja od jedne godine ili duže (uključujući osoblje ⁽²⁾) institucija Europskih zajednica i međunarodnih civilnih organizacija smještenih unutar zemljopisnog područja zemlje;
- (d) inozemne vojne osobe ⁽²⁾ koje rade pri međunarodnim vojnim organizacijama smještenim unutar zemljopisnog područja zemlje;
- (e) inozemno osoblje koje pruža tehničku pomoć ⁽²⁾ na dugoročnim misijama u zemlji i smatra se da su ih zaposlile vlade koje ih primaju, a u ime vlade ili međunarodne organizacije koja zapravo financira njihov posao.

Po dogovoru, ukupno stanovništvo također uključuje sljedeće osobe, bez obzira na dužinu njihovog boravka izvan zemlje:

- (a) studente državljanke, bez obzira na trajanje studija u inozemstvu;
- (b) pripadnike ⁽²⁾ oružanih snaga zemlje koji su smješteni u inozemstvu;
- (c) državljanke ⁽²⁾ uključene u osoblje nacionalnih istraživačkih centara s poslovnim nastanom izvan zemljopisnog područja zemlje;
- (d) državljanke ⁽²⁾ uključene u osoblje diplomatskih misija u inozemstvu;
- (e) državljanke ⁽²⁾ koji su članovi posada ribarskih brodova, drugih brodova, zrakoplova i plutajućih platformi koji rade djelomično ili u potpunosti izvan ekonomskog područja.

11.08. Za razliku od toga, ukupno stanovništvo ne uključuje:

- (a) inozemne civilne osobe koje borave na državnom području manje od jedne godine (pogranični radnici, sezonski radnici, turisti, pacijenti itd.);
- (b) državljanke civilne osobe koje borave u inozemstvu tijekom razdoblja od jedne godine ili duže;
- (c) državljanke vojno osoblje koji rade pri međunarodnim organizacijama smještenim u inozemstvu;
- (d) državljanke koji pružaju tehničku pomoć na dugoročnim poslovima, a koji rade u inozemstvu i smatra se da su ih zaposlile njihove države domaćini za državu ili međunarodnu organizaciju koja zapravo financira njihov posao;

te po dogovoru:

- (a) inozemne studente bez obzira koliko dugo studiraju u državi;
- (b) pripadnike oružanih snaga stranih zemalja stacionirane u zemlji;
- (c) inozemno osoblje u inozemnim istraživačkim centrima smještenim na zemljopisnom području zemlje;
- (d) članove inozemnih diplomatskih misija koje su stacionirane u zemlji.

11.09. Gore dana definicija se razlikuje od prisutnog (ili de facto) stanovništva koje se sastoji od osoba koje su uistinu prisutne na zemljopisnom području zemlje na neki određeni datum.

EKONOMSKI AKTIVNO STANOVNIŠTVO

11.10. *Definicija:* Ekonomski aktivno stanovništvo obuhvaća sve osobe, oba spola, iznad određene dobne granice, koje u referentnom razdoblju osiguravaju ponudu rada za proizvodne aktivnosti (u okviru proizvodne granice sustava). Uključene su sve osobe koje ispunjavaju zahtjeve za uključivanje u kategoriju zaposlenih (zaposlenici ili samozaposlene osobe) ili u kategoriju nezaposlenih.

⁽²⁾ Uključujući članove njihovih kućanstava.

„Zaposlenici” i „samozaposlene osobe” su definirani pod naslovom „zaposlenost”.

„Nezaposleni” su definirani pod naslovom „nezaposlenost”.

ZAPOSLENOST

11.11. *Definicija:* Zaposlenost obuhvaća sve osobe – i zaposlene i samozaposlene – koje obavljaju neku proizvodnu aktivnost u okviru proizvodne granice sustava.

ZAPOSLENICI ⁽³⁾

11.12. *Definicija:* Zaposlenici se definiraju kao sve osobe koje po ugovoru rade za drugu rezidentnu institucionalnu jedinicu i primaju naknadu (bilježeno kao D.1 naknada zaposlenicima).

Odnos između poslodavca i zaposlenika postoji kad između poduzeća i neke osobe postoji ugovor, koji može biti formalan ili neformalan, koji obično na dobrovoljnoj osnovi zaključuju obje ugovorne strane i na temelju kojeg osoba radi za poduzeće u zamjenu za naknadu u novcu ili u naturi.

U ovu kategoriju se razvrstavaju zaposlenici ako oni ujedno ne spadaju u kategoriju samozaposlenosti koja čini njihovu glavnu djelatnost; u tom se slučaju razvrstavaju u samozaposlene osobe.

11.13. Uključene su sljedeće kategorije:

- (a) osobe koje je poslodavac zaposlio na temelju ugovora o radu (fizički i nefizički radnici, rukovodno osoblje, domaće osoblje, ljudi koji obavljaju plaćenu proizvodnu aktivnost u okviru programa zapošljavanja);
- (b) državni službenici i drugi državni zaposlenici čiji su uvjeti rada utvrđeni javnim pravom;
- (c) oružane snage koje uključuju osobe dugoročno i kratkoročno angažirane kao i ročnike (uključujući ročnike na civilnom odsluženju vojnog roka);
- (d) svećenici, ako ih izravno plaća država ili neprofitna institucija;
- (e) vlasnici društava ili kvazi-društava, ako oni rade u tim poduzećima;
- (f) studenti koji su se formalno obvezali da će doprinijeti dijelom svog rada kao *inputom* u procesu proizvodnje poduzeća u zamjenu za naknadu i (ili) obrazovne usluge;
- (g) vanjski radnici ⁽⁴⁾ ako postoji izričiti dogovor da se vanjski radnik plaća na temelju obavljenog rada: tj. količine posla koji sudjeluje kao *input* u nekom procesu proizvodnje;
- (h) radnici nesposobni za obavljanje posla, uz uvjet da postoji formalni ili neformalni odnos između poslodavca i zaposlenika;
- (i) osobe koje rade preko agencija za privremeno zapošljavanje, koje treba uključiti u djelatnost agencije koja ih zapošljava, a ne u djelatnost poduzeća za koja oni uistinu rade. Međutim, za potrebe *input-output* analize može se uzeti u razmatranje reklasifikacija ovih ljudi i svih povezanih troškova (vidjeti stavak 9.51).

11.14. Osobe koji privremeno ne rade također se smatraju zaposlenim osobama uz uvjet da imaju formalnu povezanost s radnim mjestom. Ova formalna povezanost se određuje prema jednom ili nekoliko sljedećih kriterija:

- (a) neprekinuto primanje nadnice ili plaće;

⁽³⁾ „Zaposlenici” odgovara definiciji „plaćene zaposlenosti” Međunarodne organizacije rada.

⁽⁴⁾ Vanjski radnik je osoba koja je pristala raditi radići za određeno poduzeće ili da određenom poduzeću na temelju prethodnog sporazuma ili ugovora osigura određenu količinu roba ili usluga, ali njegovo radno mjesto nije u tom poduzeću.

- (b) jamstvo povratka na posao po završetku izuzetnih okolnosti ili postojanje sporazuma o datuma povratka;
- (c) proteklo razdoblje odsutnosti s radnog mjesta, gdje god je to relevantno, odgovara razdoblju tijekom kojeg radnici imaju pravo na naknadu plaće bez obveze prihvaćanja drugih poslova.

Tu spadaju osobe koje privremeno ne rade zbog bolesti ili povreda, praznika ili godišnjeg odmora, štrajka ili isključenja s rada, dopusta u svrhu obrazovanja ili osposobljavanja, roditeljskog ili roditeljskog dopusta, smanjenja ekonomske aktivnosti, privremenog raspuštanja ili suspenzije rada uzrokovanog različitim razlozima, poput vremenskih nepogoda, mehaničkih ili električnih kvarova, ili pomanjkanja sirovina ili goriva, ili radi druge privremene odsutnosti s ili bez uzimanja dopusta.

SAMOZAPOSLENE OSOBE

- 11.15. *Definicija:* Samozaposlene osobe se definiraju kao osobe koje su jedini vlasnici ili zajednički vlasnici neinkorporiranih poduzeća u kojima rade, što isključuje ona neinkorporirana poduzeća koja su klasificirana kao kvazi-društva. Samozaposlene osobe se razvrstavaju u ovu kategoriju ako nisu također u plaćenom zaposlenju koje čini njihovu glavnu aktivnost: u tom se slučaju razvrstavaju kao zaposlenici.

Oni mogu biti privremeno odsutni s posla tijekom referentnog razdoblja iz ma kojeg posebnog razloga. Naknada za samozaposlenje je mješoviti dohodak.

- 11.16. Među samozaposlene osobe pripadaju također i sljedeće kategorije:

- (a) neplaćeni obiteljski radnici uključujući one koji rade u neinkorporiranim poduzećima, koja se u cijelosti ili djelomično bave tržišnom proizvodnjom;
- (b) vanjski radnici čiji je dohodak funkcija vrijednosti *outputa* nekog proizvodnog procesa za koji su odgovorni, bez obzira na količinu uloženog rada;
- (c) radnici koji se pojedinačno ili zajednički bave proizvodnjom koja je u potpunosti pokrenuta za njihovu vlastitu krajnju potrošnju ili ulaganje u vlastiti kapital.

Neplaćeni dobrovoljni radnici se uvrštavaju u samozaposlene osobe ako su rezultat njihovih dobrovoljnih aktivnosti dobra, na primjer izgradnja stambenog objekta, crkve ili neke druge zgrade. Međutim, ako je rezultat njihove dobrovoljne djelatnosti usluga, npr. skrb ili čišćenje bez plaćanja, oni nisu uvršteni u zaposlenje, jer su dobrovoljne usluge isključene iz proizvodnje (vidjeti stavak 3.08.).

U proizvodnji usluga stanovanja u stambenim objektima u vlasništvu stanara nema *inputa* rada; stoga se vlasnici-stanari stambenih objekata, kao takvi, ne smatraju samozaposlenim osobama.

ZAPOSLENOST I REZIDENTNOST

- 11.17. Rezultate aktivnosti proizvodnih jedinica se može usporediti sa zaposlenošću samo ako ona uključuje rezidente i nerezidente koji rade za rezidentne proizvodne jedinice.

Stoga zaposlenost također uključuje sljedeće kategorije:

- (a) nerezidentne radnike u pograničnoj zoni, tj. osobe koji svaki dan prelaze granicu kako bi radile na ekonomskom području;
- (b) nerezidentne sezonske radnike, tj. osobe, koje se sele na ekonomsko područje i ostaju tamo manje od jedne godine kako bi radile u djelatnostima koje povremeno traže dodatnu radnu snagu;
- (c) pripadnike oružanih snaga zemlje, koje su smještene u inozemstvu;
- (d) državljane, uključene u osoblje nacionalnih istraživačkih centara s poslovnim nastanom izvan zemljopisnog područja zemlje;
- (e) državljane uključene u osoblje diplomatskih misija u inozemstvu;

- (f) članove posada ribarskih brodova, drugih brodova, zrakoplova i plutajućih platformi kojima upravljaju rezidentne jedinice;
- (g) domaće zaposlenike državnih tijela, koja su smještena izvan ekonomskog područja.

11.18. S druge strane, u zaposlenost ne spadaju sljedeće kategorije:

- (a) rezidenti, koji su radnici u pograničnoj zoni ili sezonski radnici, tj. oni koji rade na drugom ekonomskom području;
- (b) državljani, članovi posada ribarskih brodova, drugih brodova, zrakoplova i plutajućih platformi kojima upravljaju nerezidentne jedinice;
- (c) domaći zaposlenici inozemnih državnih agencija koje se nalaze na zemljopisnom području zemlje;
- (d) osoblje institucija Europskih zajednica i međunarodnih civilnih organizacija koje se nalaze na zemljopisnom području zemlje (uključujući izravno zaposlene domaće zaposlenike);
- (e) pripadnici oružanih snaga koji rade pri međunarodnim vojnim organizacijama koje se nalaze na zemljopisnom području zemlje;
- (f) državljani koji rade u inozemnim istraživačkim centrima s poslovnim nastanom na ekonomskom području.

11.19. Kako bi se omogućio prijelaz na koncepte koji se općenito koriste u statistici radne snage (zaposlenost na nacionalnoj osnovi), ESA predviđa da se sljedeće stavke iskazuju posebno:

- (a) ročni vojnici (nisu uključeni u statistiku za radnu snagu, ali su u ESA-i uključeni među usluge ukupne države);
- (b) rezidenti, koji rade za nerezidentne proizvođačke jedinice (uključeni su u statistike za radnu snagu, ali nisu uključeni u zaposlenost kako to definira ESA);
- (c) nerezidenti, koji rade za rezidentne proizvodne jedinice (nisu uključeni u statistike za radnu snagu, ali su uključeni u zaposlenost kako to definira ESA);
- (d) rezidentni radnici koji trajno žive u institucijama;
- (e) rezidentni radnici mlađi od dobi koja se uzima u obzir za statistike o radnoj snazi.

NEZAPOSLENOST

11.20. *Definicija:* U skladu s pravilima koja je utvrdila Međunarodna organizacija rada (13. međunarodna konferencija statističara rada), pojam „nezaposleni” obuhvaća sve osobe iznad utvrđene starosti koje su tijekom referentnog razdoblja bile:

- (a) „bez posla”, tj. nisu bile ni zaposlene ni samozaposlene;
- (b) „na raspolaganju za rad” tj. bile su na raspolaganju za plaćeni rad ili samozaposlenje tijekom referentnog razdoblja; i
- (c) „u potrazi za poslom”, tj. poduzele su određene korake u navedenom posljednjem razdoblju kako bi pronašle posao kao zaposlenici ili samozaposlene osobe.

Ovi posebni koraci mogu podrazumijevati prijavu na javnoj ili privatnoj burzi rada; molbe poslodavcima; provjere na radilištima, poljoprivrednim gospodarstvima, u tvornicama, tržnicama ili drugim mjestima okupljanja; objavljivanje ili javljanje na novinske oglase; traženje pomoći od prijatelja ili rodbine; traženje zemljišta, zgrade, strojeva ili opreme za osnivanje vlastitog poduzeća; dogovaranje u vezi financijskih izvora; podnošenje zahtjeva za dozvole i licence itd.

11.21. *Definicija:* Stopa nezaposlenosti je postotni udjel nezaposlenih osoba u ekonomski aktivnom stanovništvu.

Stope se obično izračunavaju po spolu i starosti, a ponekad se dodatno unakrsno klasificiraju po drugim demografskim varijablama, poput bračnog stanja, kvalifikacije ili nacionalnosti.

ZAPOSLENJA

11.22. *Definicija:* Zaposlenje se definira kao eksplicitni ili implicitni ugovor ⁽⁵⁾ između osobe i rezidentne institucionalne jedinice za obavljanje rada ⁽⁶⁾ u zamjenu za naknadu ⁽⁷⁾ tijekom određenog ili neodređenog razdoblja.

U toj definiciji su obuhvaćena zaposlenja zaposlenika kao i zaposlenja samozaposlenih osoba: tj. zaposlenje zaposlenika je ako ta osoba pripada različitoj institucionalnoj jedinici nego poslodavac, a zaposlenje samozaposlene osobe je ako ta osoba pripada istoj institucionalnoj jedinici kao i poslodavac.

11.23. Koncept zaposlenja se razlikuje od koncepta zaposlenosti kako je to gore definirano:

- (a) ovaj koncept uključuje drugo, treće itd. zaposlenje iste osobe. Ova druga, treća itd. zaposlenja osobe mogu uslijediti jedno nakon drugog tijekom referentnog razdoblja (obično tjedna) ili se obavljaju usporedno, u slučaju kad netko ima i dnevno i noćno zaposlenje;
- (b) s druge strane, on isključuje osobe koje privremeno nisu na radu, ali imaju „formalnu povezanost sa svojim radnim mjestom” u obliku, na primjer, „jamstva povratka na posao ili sporazuma u pogledu datuma povratka”. Takav sporazum između poslodavca i osobe koja je na čekanju ili je odsutna zbog osposobljavanja, u sustavu se ne smatra zaposlenjem.

ZAPOSLENJA I REZIDENTNOST

11.24. Zaposlenje na ekonomskom području zemlje je eksplicitni ili implicitni ugovor između osobe (koja može biti rezident na nekom drugom ekonomskom području) i institucionalne jedinice koja je rezident zemlje.

Za mjerenje *inputa* rada u ekonomskoj djelatnosti, relevantna je samo rezidentnost institucionalne jedinice proizvođača, jer samo rezidentni proizvođači doprinose bruto domaćem proizvodu.

11.25. Štoviše:

- (a) zaposlenja se uključuju u ukupan broj zaposlenja na ekonomskom području kad zaposlenici rezidentnog proizvođača privremeno rade na drugom ekonomskom području i kad priroda i trajanje te djelatnosti ne jamče da će jedinica biti tretirana kao zamišljena rezidentna jedinica tog drugog područja;
- (b) zaposlenja se isključuju iz ukupnog broja zaposlenja na ekonomskom području kad se posao obavlja za nerezidentne institucionalne jedinice, tj. za jedinice koje imaju središte interesa u drugoj zemlji koje nemaju namjeru postati aktivne na domaćem području tijekom razdoblja od jedne godine ili duže;
- (c) zaposlenja osoblja u međunarodnim organizacijama i lokalnog osoblja koje zapošljavaju inozemna veleposlanstva izuzeta su iz ukupnog broja zaposlenja, budući da jedinice koje ih zapošljavaju nisu rezidentne.

UKUPNO ODRAĐENI SATI

11.26. *Definicija:* Ukupno odrađeni sati predstavljaju sveukupan broj stvarno odrađenih sati zaposlenika ili samozaposlenih osoba u računovodstvenom razdoblju kad je njihov *output* unutar granica proizvodnje.

⁽⁵⁾ Eksplicitni ili implicitni ugovor odnosi se na pružanje *inputa* rada, a ne na pružanje *output* roba i usluga.

⁽⁶⁾ Rad je aktivnost koja doprinosi proizvodnji roba i usluga u granicama proizvodnje. Zakonitost rada i dobi radnika, u načelu nisu važni.

⁽⁷⁾ Naknada se ovdje mora tumačiti u širem smislu, uključujući mješoviti dohodak samozaposlenih osoba.

Zbog široke definicije zaposlenika koja obuhvaća osobe koje privremeno ne rade, ali imaju formalnu povezanost s radnim mjestom, kao i radnike sa skraćenim radnim vremenom, ESA preporučuje da se kao prikladna mjera pri izračunu produktivnosti rada ne koristi ukupan broj zaposlenih, već ukupno odrađeni sati.

Ukupno odrađeni sati predstavlja u sustavu poželjnu mjeru *inputa* rada.

11.27. U skladu s mjerilima koja je utvrdila Međunarodna organizacija rada (10. međunarodna konferencija statističara rada), pojam stvarno ukupno odrađenih sati obuhvaća:

- (a) stvarno odrađene sate u redovnom radnom vremenu;
- (b) odrađene sate pored onih odrađenih u redovnom radnom vremenu, a koji se općenito plaćaju po višim satnicama od redovnih (prekovremeni rad);
- (c) vrijeme koje je potrošeno na radnom mjestu na poslovima poput pripreme radnog mjesta, popravka i održavanja, pripreme i čišćenja alata i sastavljanja potvrda, računa, evidencije o odrađenom vremenu i drugih izvješća;
- (d) neiskorišteno vrijeme na radnom mjestu radi čekanja i zastoja zbog, na primjer, privremenog nedostatka posla, mehaničkih kvarova ili nesreća, ili vrijeme provedeno na radnom mjestu tijekom kojeg nema posla, ali koje je plaćeno po zajamčenom ugovoru o radu;
- (e) vrijeme koje odgovara kratkim razdobljima odmora na radnom mjestu, uključujući pauze za odmor.

11.28. S druge strane, stvarno odrađeni sati ne uključuju:

- (a) plaćene sate koji nisu odrađeni, poput plaćenih godišnjih odmora, državnih praznika ili bolovanja;
- (b) pauza za objed;
- (c) vrijeme provedeno na putu od kuće do radnog mjesta, čak i kad je ono plaćeno (građevinski radnici). Međutim ako je takvo putovanje organizirano u radno vrijeme zaposlenika, ono je uključeno u sate rada.

11.29. Ukupno odrađeni sati su sveukupno stvarno odrađeni sati tijekom računovodstvenog razdoblja na radnim mjestima zaposlenika i samozaposlenih osoba na ekonomskom području:

- (a) uključujući rad izvan ekonomskog područja za institucionalne jedinice rezidentnog poslodavca koji tamo nema središte ekonomskog interesa;
- (b) isključujući rad za institucionalne jedinice inozemnog poslodavca koji nema središte ekonomskog interesa na ekonomskom području.

11.30. Mnoga istraživanja u poduzećima bilježe plaćene sate, a ne odrađene sate.

U tim slučajevima treba za svaku skupinu zaposlenja procijeniti odrađene sate, korištenjem svih raspoloživih informacija o plaćenom odsustvu itd.

11.31. Za analize poslovnih ciklusa može biti korisno da se ukupno odrađeni sati usklade upotrebom standardnog broja radnih dana u godini.

EKVIVALENT PUNOG RADNOG VREMENA

11.32. *Definicija:* Zaposlenost u ekvivalentu punog radnog vremena, koja odgovara broju zaposlenja u ekvivalentu punog radnog vremena, definirana je kao ukupno odrađeni sati podijeljeni s prosječnim godišnjim brojem sati odrađenim na radnim mjestima s punim radnim vremenom na ekonomskom području.

11.33. Ova definicija ne opisuje nužno način na koji se taj koncept procjenjuje: budući da se dužina zaposlenja s punim radnim vremenom tijekom vremena mijenja i razlikuje između djelatnosti, treba koristiti metode kojima se izračunava prosječan udio i prosječni sati na radnim mjestima sa skraćenim radnim vremenom za svaku grupu zaposlenja. Najprije treba procijeniti uobičajeni radni tjedan s punim radnim vremenom za svaku grupu zaposlenja. Ako je moguće, grupa zaposlenja se može definirati unutar djelatnosti prema spolu i (ili) vrsti rada. Za radna mjesta zaposlenika ugovorni sati rada predstavljaju

odgovarajuće kriterije za određivanje tih podataka. Ekvivalent punog radnog vremena se izračunava posebno za svaku grupu zaposlenja, a zatim se zbraja.

- 11.34. Unatoč činjenici da su ukupno odrađeni sati najbolja mjera *inputa* rada, ekvivalent punog radnog vremena ima nekoliko prednosti: on se može lakše procijeniti, a to olakšava međunarodne usporedbe sa zemljama koje mogu procijeniti samo ekvivalent punog radnog vremena.

INPUTI RADA ZAPOSLENIKA U STALNIM NAKNADAMA

- 11.35. *Definicija:* *Input* rada zaposlenika po stalnim naknadama mjeri tekuće *inpute* rada vrednovane na razinama naknade radnih mjesta zaposlenika koje vrijede tijekom odabranog baznog razdoblja.
- 11.36. Naknada zaposlenicima u tekućim cijenama podijeljena s *inputom* rada zaposlenika u stalnim cijenama daje implicitni indeks cijena naknade usporediv s implicitnim indeksom cijena finalne uporabe.
- 11.37. Svrha koncepta *inputa* rada zaposlenika po stalnim naknadama je da iskaže promjene u strukturi radne snage, na primjer od niže plaćenih do više plaćenih radnika. Kako bi bila učinkovita, analiza se mora izvesti na razini djelatnosti.
-

POGLAVLJE 12.

TROMJESEČNI EKONOMSKI RAČUNI

- 12.01. Tromjesečni ekonomski računi čine sastavni dio sustava nacionalnih računa i, između drugih upotreba, vrlo su važni za analizu tekuće godine i obračun privremenih procjena za prethodne godine. Tromjesečni ekonomski računi čine povezani niz transakcija, računa i izravnavajućih stavki, definiranih u financijskim i nefinancijskim terminima, a bilježe se na tromjesečnoj osnovi. Oni koriste iste principe, definicije i strukturu kao i godišnji računi, ovisno o određenim izmjenama zbog vremenskog razdoblja koje obuhvaćaju.
- 12.02. Važnost tromjesečnih ekonomskih računa suštinski proizlazi iz stanovišta da su oni jedini koherentni niz indikatora raspoloživih s kratkim zakašnjenjem, koji mogu dati sveukupnu kratkoročnu sliku nefinancijske, kao i financijske ekonomske aktivnosti.
- 12.03. Vremensko razdoblje na koje se tromjesečni računi odnose i potreba dobivanja pouzdanih informacija što je prije moguće uzrok su postojanja nekih obilježja koja su tipična za tromjesečne račune. Ta obilježja uključuju statističke metode sastavljanja računa, sezonske oscilacije i njen tretman, konzistentnost tromjesečnih i godišnjih računa i posebne karakteristike računa u odnosu na referentno razdoblje. Ova tipična obilježja potpunije će se analizirati u priručniku o tromjesečnim računima koje Eurostat namjerava objaviti prije primjene ove metodologije.
- 12.04. Statističke metode koje se koriste za sastavljanje tromjesečnih računa mogu se znatno razlikovati od metoda korištenih za godišnje račune. One se mogu svrstati u dvije glavne kategorije: direktan pristup i indirektan pristup. Direktan pristup se temelji na raspoloživosti izvora podataka u tromjesečnim intervalima, s odgovarajućim pojednostavljenjima, sličnih izvorima koji se koriste za sastavljanje godišnjih računa. S druge strane, indirektni pristup se temelji na vremenskom dezagregiranju podataka iz godišnjih računa u skladu s matematičkim ili statističkim metodama referentnih pokazatelja koji omogućuju ekstrapolaciju za tekuću godinu. Izbor između različitih indirektnih postupaka mora prije svega uzeti u obzir minimiziranje greške procjene za tekuću godinu kako bi privremene godišnje procjene bile što je moguće bliže konačnim iznosima. Izbor između ovih pristupa ovisi, između ostalog, o raspoloživim podacima na tromjesečnoj razini.
- 12.05. Nizovi tromjesečnih računa često pokazuju vrlo kratkoročne promjene vrijednosti zbog vremena, navika, zakonodavstva itd. obično definirane kao sezonske oscilacije. Iako je sezonska komponenta sastavni dio tromjesečnih podataka, ona često sprečava pravilno raspoznavanje i analizu komponente trend-ciklusa. Iz ovog razloga proizlazi potreba da se sastavljaju i izvorni i desezonirani računi. Potrebno je osigurati računovodstvenu dosljednost desezoniranih podataka. S desezoniranjem je usko povezan problem ispravka za radne dane koji zahtijeva daljnju obradu u Eurostatovom priručniku.
- 12.06. Budući da tromjesečni računi primjenjuju isti okvir kao i godišnji računi, ta dva skupa moraju biti međusobno konzistentni tijekom vremena. To podrazumijeva, u slučaju promjena vrijednosti toka, da će zbroj tromjesečnih podataka biti jednak godišnjim podacima za svaku godinu. U načelu, nema prepreka za ispunjenje ovog uvjeta za prethodne godine. Međutim, u tekućoj godini postoji vremenski problem jer su tromjesečni podaci u pravilu raspoloživi prije godišnjih podataka. Ovaj problem se može riješiti tako da se privremene procjene godišnjih podataka dobiju agregiranjem tromjesečnih podataka. Kad novi godišnji podaci postanu dostupni, što rezultira revidiranjem privremenih podataka, tromjesečne podatke je potrebno na odgovarajući način prilagoditi. U nekim sustavima godišnji računi su sekundarni proizvod tromjesečnog sustava i nema posebnog godišnjeg obračuna.
- 12.07. Vremenska konzistentnost se mora osigurati za izvorne podatke, a isto tako kao i u slučaju kompatibilnih postupaka desezoniranja za prilagođene podatke.

- 12.08. Iako je u načelu većina transakcija i izravnavajućih stavki pravilno raspoređena na sva tromjesečja, postoje ipak neke aktivnosti koje se koncentriraju u jednom ili dva tromjesečja godine. To je slučaj s porezima na dohodak, dobiti, dividende, kamate itd. Tretman ovih slučajeva u velikoj je mjeri ovisan o procesima njihovog stvaranja.
- 12.09. S teoretskog stanovišta, nema prepreka da shema korištena za tromjesečne račune bude ista kao ona koja se koristi za godišnje račune. Međutim, u praksi je korisno pojednostaviti i agregirati ovu shemu kako bi se dobili pouzdani tromjesečni podaci što je prije moguće (vidjeti program tablica i podataka koje treba dostaviti u okviru ESA-e 1995.).
-

POGLAVLJE 13.

REGIONALNI RAČUNI

- 13.01. Regionalni računi su regionalna specifikacija odgovarajućih računa ukupnog gospodarstva. Ovi regionalni računi koriste koncepte koji se koriste za račune ukupnog gospodarstva, osim ako nije drugačije navedeno u ovom odjeljku.
- 13.02. Potpuni skup računa na regionalnoj razini podrazumijeva obradu svake regije kao posebnog ekonomskog entiteta. U tom kontekstu, transakcije s drugim regijama postaju vrsta vanjskih transakcija. Vanjske transakcije regije bi, naravno, trebalo razlikovati prema tome radi li se o transakcijama s drugim regijama države ili o transakcijama s inozemstvom.
- 13.03. Konceptualne poteškoće (vidjeti stavke 13.10. do 13.14.) djelomično objašnjavaju zbog čega su regionalni računi ograničeni na bilježenje proizvodnih aktivnosti po djelatnosti i na račune za neke institucionalne sektore poput kućanstava.

REGIONALNO PODRUČJE

- 13.04. Regionalno gospodarstvo zemlje je dio ukupnog gospodarstva te zemlje. Ukupno gospodarstvo je definirano u smislu institucionalnih jedinica. Ono se sastoji od svih institucionalnih jedinica koje imaju središte interesa na ekonomskom području zemlje (vidjeti stavak 2.04.). Ekonomsko područje, iako se suštinski sastoji od zemljopisnog područja, ne poklapa se s njim u potpunosti (vidjeti stavak 2.05.). Ekonomsko područje države se može podijeliti na regionalna područja i na izvanregionalno područje.
- 13.05. Regionalno područje uključuje:
- (a) regiju koja je dio zemljopisnog područja zemlje;
 - (b) sve slobodne zone s carinskim skladištima i tvornicama pod carinskim nadzorom regije.
- 13.06. Izvanregionalno područje se sastoji od dijelova ekonomskog područja zemlje, koji se ne mogu izravno povezati s pojedinom regijom. Ono se sastoji od:
- (a) državnog zračnog prostora, teritorijalnih voda i kontinentalnog šelfa u međunarodnim vodama, nad kojima zemlja ima isključiva prava;
 - (b) teritorijalnih enklava (tj. zemljopisno područje koje se nalazi u inozemstvu, a koje po međunarodnim ugovorima ili sporazumima između zemalja, koriste državne agencije zemlje (veleposlanstva, konzulati, vojne baze, znanstveni centri itd.);
 - (c) ležišta nafte, prirodnog plina itd. u međunarodnim vodama izvan kontinentalnog šelfa zemlje, koja iskorištavaju rezidentne jedinice.
- 13.07. Statistička nomenklatura teritorijalnih jedinica (NUTS) osigurava jedinstvenu i jednoobraznu raščlambu ekonomskog područja Europske unije. NUTS je područna klasifikacija za sastavljanje regionalnih računa.

JEDINICE I REZIDENTNOST

- 13.08. Razlikuju se dvije vrste jedinica. Prije svega lokalni JVD-i koji se koriste za analizu tokova koji s događaju u procesu proizvodnje i prilikom korištenja roba i usluga. Drugo, institucionalne jedinice koje se koriste za analizu tokova koji utječu na dohodak, kapital i financijske transakcije, druge tokove i bilance stanja.
- 13.09. Lokalni JVD je dio JVD-a koji odgovara lokalnoj jedinici. Lokalna jedinica je institucionalna jedinica koja proizvodi robe i usluge, ili njezin dio, a smještena je na zemljopisno prepoznatom mjestu (vidjeti stavak 2.106.). Stoga se u načelu regionalna rezidentnost nekog lokalnog JVD-a može odrediti na nedvosmislen način.

Kod transakcija koje su povezane s proizvodnim djelatnostima, potrebno je evidentirati tokove između lokalnih JVD-a koji pripadaju istoj institucionalnoj jedinici, a koji se nalaze u različitim regijama. ESA preporučuje uključivanje isporuka između lokalnih JVD-a u definiciju *outputa*, a to je posebno važno kod regionalnih računa.

- 13.10. U slučaju institucionalnih jedinica potrebno je razlikovati dvije vrste institucionalnih jedinica u kontekstu regionalnih računa. Prije svega postoje jednoregionalne jedinice, čije je središte ekonomskog interesa u jednoj regiji i većina njihovih aktivnosti se odvijaju u toj regiji. Među jednoregionalnim jedinicama su kućanstva, društva čiji su lokalni JVD-i svi smješteni u istoj regiji, lokalne i državne vlasti, barem dio socijalne sigurnosti i mnoge neprofitne ustanove u službi kućanstava.

Drugo, postoje višeregionalne jedinice koje imaju središte ekonomskog interesa u više regija. To vrijedi za brojna društva i neprofitne ustanove. U velikoj mjeri to vrijedi i u slučaju institucionalnih jedinica čije aktivnosti obuhvaćaju cijelu državu, poput središnje države i malog broja društava, općenito u monopolističkoj ili kvazi-monopolističkoj situaciji, poput društva koje upravlja državnom željeznicom ili električnom energijom.

- 13.11. Sve transakcije jednoregionalnih institucionalnih jedinica su raspoređene regiji u kojoj one imaju središte ekonomskog interesa. Što se tiče kućanstava, središte ekonomskog interesa je regija u kojoj ona žive, a ne regija u kojoj rade. Druge jednoregionalne jedinice imaju središte svog ekonomskog interesa u regiji gdje su smještene.

- 13.12. Neke transakcije višeregionalnih jedinica se ne mogu regionalno odrediti u strogom značenju te riječi. To vrijedi za većinu distributivnih i financijskih transakcija. Slijedom toga se izravnavajuće stavke za višeregionalne jedinice ne mogu nedvosmisleno definirati na regionalnoj razini.

- 13.13. Mogli bismo uzeti u razmatranje raspoređivanje svih transakcija višeregionalnih jedinica između regija na temelju praktičnih pravila. Međutim, na to ne bi trebalo gledati kao na jednostavno praktično približno procjenjivanje. To podrazumijeva konceptualnu prilagodbu ESA-e, budući da razlozi koji sprečavaju uključivanje potpunog slijeda računa za lokalne JVD-e/djelatnosti u centralni sustav također, u načelu, zabranjuju potpunu raspodjelu svih institucionalnih jedinica i njihovih računa između regija; jer bi to značilo, u načelu, sastavljanje potpunog slijeda računa za lokalne JVD-e.

- 13.14. Zbog gore navedenog, sustav regionalnih računa je ograničen na:

(a) regionalne agregate djelatnosti po proizvodnim aktivnostima:

- (1) bruto dodanu vrijednost;
- (2) naknade zaposlenicima;
- (3) zaposlenost;
- (4) zaposlenike;
- (5) bruto investicije u fiksni kapital;

(b) bruto domaći proizvod po regijama (BDPR);

(c) regionalne račune kućanstava.

METODE REGIONALIZACIJE

- 13.15. Regionalni računi se temelje na transakcijama jedinica koje su rezidentne na regionalnom području. Općenito, regionalizacija se može izvesti korištenjem metoda „bottom-up” i metoda „top-down” ili kombiniranim metodama. Metode se mogu opisati kako slijedi:

(a) metode „bottom-up”:

Metode „bottom-up” podrazumijevaju korištenje informacija o jedinicama koje su rezidentne u regiji, a rastu pribrajanjem dok se ne utvrdi regionalna vrijednost agregata. Zbroj regionalnih vrijednosti mora odgovarati nacionalnoj vrijednosti;

(b) metode „top-down“:

Metode „top-down“ podrazumijevaju raspodjelu nacionalnih podataka između regija bez pokušaja da se utvrde pojedinačne rezidentne jedinice, pomoću ključa distribucije koji odražava na najtočniji mogući način obilježja koja treba procijeniti. Metode se nazivaju „top-down“ jer je agregat raspoređen na regiju, a ne na pojedinu jedinicu. Međutim, za pravilno regionalno pokriće ključa koji će se koristiti potrebna je indikacija rezidentne jedinice;

(c) kombinirane metode:

Metode „bottom-up“ u užem smislu se rijetko susreću u svom punom obliku. Stoga u obzir mogu doći kombinirane metode. Na primjer, može se dogoditi da je varijablu ili agregat varijabli moguće prepoznati samo pomoću metode „bottom-up“ na razini NUTS-1. Za daljnje prepoznavanje na razini NUTS-2 ili NUTS-3 potrebno je koristiti metodu „top-down“.

- 13.16. U načelu, prednost metode „bottom-up“ je u tome što one izravno koriste relevantne izvore na regionalnoj razini. Prednost metode „top-down“ je zajamčena numerička dosljednost između nacionalnih i regionalnih računa. Nedostatak je u tome što procjene nisu izrađene s izravnim podacima, već s ključem za koji se pretpostavlja da je u korelaciji s pojavom koja se mjeri.
- 13.17. Kad god je moguće, regionalne vrijednosti koje se u konceptu izravno slažu s nacionalnim vrijednostima, treba izravno procijeniti pomoću metoda „bottom-up“. Postupci „top-down“ ne daju solidne, pouzdane baze podataka za ocjenu točnosti procijenjenih vrijednosti, budući da se u metodama „bottom-up“ pažnja posvećuje mogućem odstupanju u odnosu na ukupne nacionalne vrijednosti.

AGREGATI PO DJELATNOSTIMA

- 13.18. Djelatnost na razini regije se sastoji od grupe lokalnih JVD-a koji se bave istom ili sličnom vrstom aktivnosti (vidjeti stavak 2.108.). Lokalni JVD je jedinica na kojoj se temelje podaci o proizvodnim aktivnostima (*output*, intermedijarna potrošnja itd.).
- 13.19. Kao opće načelo, agregati po proizvodnim aktivnostima moraju biti raspoređeni po regiji u kojoj je jedinica koja obavlja relevantne transakcije rezidentna. Rezidentnost lokalnog JVD-a je osnovni kriterij za raspoređivanje ovih agregata na neku posebnu regiju.
- 13.20. Opće načelo za raspodjelu bruto investicija u fiksni kapital po regijama je vlasništvo, kao i u računima ukupnog gospodarstva (vidjeti stavak 2.05., napomenu (1)). Fiksna aktiva u vlasništvu višeregionalne jedinice se raspoređuje lokalnim JVD-ima koji ju koriste. Kao i kod nacionalnih računa, fiksna aktiva stečena putem operativnog *leasinga* se bilježi u regiji vlasnika, a ona stečena putem financijskog *leasinga* u regiji korisnika.
- 13.21. U praksi se može pokazati da su informacije dostupne samo na razini jedinica koje sadrže nekoliko lokalnih JVD-a koji obavljaju različite aktivnosti i/ili se nalaze u različitim regijama. U tom slučaju, za regionaliziranje podataka po djelatnostima treba koristiti dostupne pokazatelje (npr. naknade zaposlenicima ili zaposlenost po regiji).
- 13.22. Kod određivanja lokalnog JVD-a mogu se razlikovati tri situacije:
- (a) proizvodna aktivnost sa znatnim ⁽¹⁾ *inputom* rada na stalnoj lokaciji ne stvara probleme. Međutim, u nekim slučajevima je potrebno dodatno pojašnjenje (vidjeti stavke 13.24. do 13.27.);
 - (b) proizvodna aktivnost bez znatnog *inputa* rada na stalnoj lokaciji se ne smatra posebnim lokalnim JVD-om i zato proizvodnju treba pripisati lokalnoj jedinici koja je odgovorna za upravljanje proizvodnjom;

(¹) Značajan *input* rada u ovom kontekstu je najmanje godišnji ekvivalent rada jedne osobe s pola radnog vremena.

(c) za proizvodnu aktivnost bez stalne lokacije treba primijeniti koncept rezidentnosti na nacionalnoj razini.

- 13.23. Pomoćne aktivnosti nisu izolirane na način da bi tvorile posebne subjekte ili bile odvojene od glavnih ili sporednih aktivnosti ili subjekata kojima služe (vidjeti stavak 2.104.). U skladu s tim, pomoćne aktivnosti moraju biti integrirane u lokalne JVD-e kojima služe.

Pomoćne aktivnosti se mogu obavljati na odvojenim lokacijama, smještenim u nekoj drugoj regiji koja nije regija lokalnog JVD-a kojem služe. Striktna primjena gore navedenog pravila za zemljopisnu raspodjelu pomoćnih aktivnosti rezultirala bi nižom procjenom agregata u regijama u kojima su koncentrirane pomoćne aktivnosti. Zbog toga, u skladu s načelom rezidentnosti, njih treba rasporediti na regiju u kojoj se nalaze pomoćne aktivnosti; one ostaju u istoj djelatnosti kao i lokalni JVD kojemu služe.

- 13.24. Za neke djelatnosti, metode regionalizacije zahtijevaju dodatno pojašnjenje. Te djelatnosti su:

(a) građevinarstvo;

(b) prijevoz, skladištenje i veze;

(c) financijsko posredovanje.

- 13.25. Za građevinsku djelatnost, gradilišta treba tretirati kao neovisne lokalne JVD-e kada je njihova aktivnost značajna (vidjeti stavak 2.09., bilješku (4)). Obzirom na mobilnost neke opreme, na primjer strojeva za zabijanje stupova i dizalice, između lokalnih jedinica nekog JVD-a i nedostatka informacija na razini gradilišta, preporučuje se da se bruto investicije u fiksni kapital takve opreme rasporedi sjedištu JVD-a.

- 13.26. Za djelatnosti prijevoza, uključujući cjevovode, nužno je definirati lokalne JVD-e kojima se pripisuje proizvodnja i investicije. Za djelatnosti kopnenog prijevoza (osim željezničkog), proizvodnju i investicije treba pripisati terminalima ili sličnim lokalnim JVD-ima u kojima se oprema nalazi. Za djelatnosti vodenog prijevoza, proizvodnju i mobilnu opremu treba rasporediti lokalnim JVD-ima koji ih iskorištavaju.

U djelatnostima željezničkog i zračnog prijevoza treba koristiti metodu „top-down”, raščlanjivanjem nacionalnih agregata na regionalne po prikladnim pokazateljima. Naknade zaposlenicima treba rasporediti na regiju u kojoj su ti ljudi zaposleni. Bruto poslovni višak treba rasporediti na regije prema pokazateljima koji se odnose na aktivnost željezničkih ili zračnih linija.

U djelatnosti komunikacija, telefonske govornice, telefonski aparati, telekomunikacijske linije itd. imaju samo sporednu ulogu. Stoga one ne čine posebne jedinice i trebaju se pripisati lokalnim JVD-ima odgovornim za njihovo upravljanje. Ulaganje u infrastrukturu treba također pripisati tim lokalnim jedinicama.

- 13.27. Dodana vrijednost djelatnosti financijskog posredovanja mora se rasporediti u skladu s dohodovnim pristupom. Naknade zaposlenicima se moraju rasporediti lokalnim JVD-ima u kojima su te osobe zaposlene. Bruto poslovni višak kreditnih institucija mora biti podijeljen između lokalnih JVD-a razmjerno zbroju kredita i depozita, a bruto poslovni višak osiguravajućih institucija razmjerno primljenim premijama. Bruto investicije u fiksni kapital uglavnom obuhvaćaju zgrade; stoga ga treba rasporediti na regiju u kojoj se one nalaze.

- 13.28. *Output* treba procijeniti u osnovnim cijenama (vidjeti stavak 3.47.). Proizvode korištene za intermedijarnu potrošnju treba vrednovati po kupovnim cijenama koje vrijede u trenutku kad oni stupaju u proces proizvodnje (vidjeti stavak 3.72.). Kao posljedica toga, bruto dodana vrijednost po djelatnosti se vrednuje u osnovnim cijenama.

Bruto investicije u fiksni kapital se vrednuju u kupovnim cijenama uključujući troškove montaže i druge troškove prijenosa vlasništva. Kad je proizveden za vlastitu upotrebu, procjenjuju se u osnovnim cijenama za slična dugotrajna sredstva ili po trošku proizvodnje, ako takve cijene nisu dostupne (vidjeti stavak 3.113.).

- 13.29. Regionalni ekvivalent BDP-a je BDPR (bruto domaći proizvod po regiji). BDPR se vrednuje u tržišnim cijenama, tako da se regionalizirani porezi umanjene za subvencije na proizvode i uvoz pribroje na dodanu vrijednost po regiji u osnovnim cijenama. Suma BDPR-a u tržišnim cijenama po regijama, uključujući BDPR izvanregionalnog područja, odgovara BDP-u u tržišnim cijenama.

RAČUNI KUĆANSTAVA

- 13.30. Bruto domaći proizvod regije je rezultat proizvodnih aktivnosti lokalnih JVD-a, rezidenta u regiji. Procesi distribucije i redistribucije dohotka rezultiraju drugim značajnim izravnavajućim stavkama, naime primarnim dohotkom i raspoloživim dohotkom. Zbog razloga navedenih u stavcima od 13.10. do 13.14., u regionalnim računima su ti dohodovni koncepti ograničeni na kućanstva.
- 13.31. Regionalni računi kućanstava su regionalna specifikacija odgovarajućih računa na nacionalnoj razini. Zbog praktičnih razloga ti su računi ograničeni na:
- (a) račun raspodjele primarnog dohotka;
 - (b) račun sekundarne distribucije dohotka.
- Općenito je njihova namjena mjerenje primarnog dohotka i raspoloživog dohotka kućanstava koji su rezidenti u regiji.
- 13.32. Regionalni računi kućanstava se temelje na kućanstvima koja su rezidentna na regionalnom području. Za definiciju kućanstava kao institucionalnih jedinica i za definiciju institucionalnog sektora kućanstava, vidjeti stavke 2.13., 2.16., 2.75. i 2.76. Broj osoba koje su članovi kućanstava odgovara ukupnoj rezidentnoj populaciji regije.
- 13.33. Općenito se pravila za određivanje rezidentnosti kućanstava na nacionalnoj razini također primjenjuju na regionalne račune kućanstava. Međutim, u pogledu rezidentnosti studenata i dugotrajnih pacijenata uvedena je iznimka kad je regija koja ih ugošćuje u istoj zemlji. U regionalnim računima, oni su tretirani kao rezidenti regije koja ih ugošćuje ako tamo borave duže od jedne godine.
- 13.34. U regionalnim računima kućanstava, treba razmotriti dva slučaja u vezi kućanstava koja u vlasništvu imaju neinkorporirano poduzeće, zemljište i/ili drugi stambeni objekt u nekoj drugoj regiji:
- (a) *kućanstvo koje u vlasništvu ima neinkorporirano poduzeće u drugoj regiji (koje se ne smatra kvazi-društvom na nacionalnoj razini)*
neinkorporirano poduzeće se smatra rezidentnim (zamišljenom jedinicom) u regiji koja ga ugošćuje. Slijedom toga, mješoviti dohodak koji rezultira iz sastavljanja agregata po djelatnosti dio je mješovitog dohotka regije koja ga ugošćuje. Međutim, mješoviti dohodak zabilježen na računu alokacije primarnog dohotka kućanstava po regiji mora biti isti kao i ukupan mješoviti dohodak koji prime kućanstava rezidenti u regiji, bez obzira na regiju u kojoj je dohodak ostvaren;
 - (b) *kućanstva koja u vlasništvu imaju zemljište i/ili drugi stambeni objekt u nekoj drugoj regiji*
ovdje se zemljište i/ili drugi stambeni objekt također smatraju uvjetnim jedinicama koje su rezidentne u regiji koja ih ugošćuje. Slijedom toga, najamnine koju plaćaju zakupci zemljišta i/ili stambenog objekta plaćaju se uvjetnoj jedinici. Ako drugi stambeni objekt koristi vlasnik za vlastitu finalnu potrošnju, vrijednost najamnine treba bilježiti kao međuregionalni izvoz iz regije u kojoj je smješten stambeni objekt u regiju u kojoj je vlasnik rezident. Drugo spomenuta regija tako uvozi tu uslugu i koristi je za izdatak kućanstava za finalnu potrošnju. Kao i u slučaju mješovitog dohotka, poslovni višak koji proizlazi iz ovog procesa proizvodnje razlikuje se od poslovnog viška na računima alokacije primarnog dohotka; na razini cjelokupnog gospodarstva oba su jednaka.
-

PRILOG I.

USLUGE FINANCIJSKOG POSREDOVANJA INDIREKTNO MJERENE

POTREBNE PROMJENE U POGLAVLJIMA ESA-e PRI ALOCIRANJU UFPIM-a

Poglavlje 1.

1.13. (d)

Nakon „ESA također sadrži i mnoge posebne dogovore, na primjer:” izbrišite:
 „bilježenje uporabe financijskih usluga indirektno mjerenih kao intermedijarne potrošnje nominalnog sektora ili nominalne djelatnosti.”

Zamijenite s:

„raspoređivanje uporabe usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih (UFPIM) na sektore/djelatnosti korisnika.”

1.25.

Dodajte nakon „Neke od glavnih razlika u konceptima su:”

„(i) uporaba usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih (UFPIM) raspoređuje se na sektore/djelatnosti korisnika umjesto na nominalni sektor (djelatnost). Kao posljedica toga, korištenje UFPIM-a se po dogovoru više ne bilježi u cijelosti kao intermedijarna potrošnja, već također može biti finalna potrošnja i izvoz. To podrazumijeva da se također može pojaviti uvoz UFPIM-a.”

Poglavlje 3.

3.70.(j)

Izbrišite:
 „samo za ukupno gospodarstvo: sve usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene (UFPIM) koje pružaju proizvođači rezidenti.”

Zamijenite s:

„uporaba usluga financijskog posredovanja koje indirektno mjere rezidentni proizvođači.”

3.76.(e)

Dodajte na „izravno naplaćene financijske usluge”

„i dio usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih, koje za finalnu potrošnju koriste kućanstva;”

3.142.(h)

Dodajte odmah nakon „financijske usluge prema iznosu eksplicitnih provizija i naknada”:

„h) dio usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih, koje koriste nerezidenti;”

Poglavlje 4.

4.51.

<p><i>Izбришите:</i></p> <p>„Budući da vrijednost usluga koje pružaju financijski posrednici nije raspoređena među različite klijente, stvarna plaćanja ili primici kamata za ili od financijskih posrednika nisu prilagođena da bi eliminirala marže koje predstavljaju implicitne naknade financijskih posrednika. U računu alokacije primarnog dohotka financijskih posrednika i nominalne djelatnosti u koju je, prema dogovoru, ukupni proizvod financijskih posrednika raspoređen kao intermedijarna potrošnja, potrebna je stavka prilagodbe.”</p>	<p><i>Zamijenite s:</i></p> <p>„Vrijednost usluga koje pružaju financijski posrednici koje su raspoređene na različite klijente, stvarna plaćanja kamate prema financijskim posrednicima ili primitke kamata od njih treba uskladiti kako bi se uklonile marže koje predstavljaju implicitne naknade koje učine financijski posrednici. Iznos kamate koji korisnici kredita plate financijskim posrednicima treba umanjiti za procijenjene vrijednosti promjene dugovanja, dok je iznose kamate koje potražuju ulagači potrebno na sličan način povećati. Vrijednosti troškova se obrađuju kao plaćanja usluga koje pružaju financijski posrednici svojim klijentima, a ne kao plaćanje kamate.”</p>
---	--

Poglavlje 8.

8.09.

<p><i>Prikazanim podacima dodajte:</i></p> <p>Tablice A.I.1. i A.I.2. koje prikazuju posljedice alokacije UFPIM-a na podatke prikazane u poglavlju 8., „Izvadak iz računa i izravnavajućih stavki” (brojčani primjer).</p>
--

8.14.

<p><i>Izбришите:</i></p> <p>„Kako se usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene (UFPIM) ne raspoređuju na sektore korisnika, ukupna vrijednost <i>outputa</i> UFPIM-a tretira se kao intermedijarna potrošnja nominalnog sektora s nultim <i>outputom</i> i negativnom dodanom vrijednošću koja je jednaka intermedijarnoj potrošnji, ali sa suprotnim predznakom. Na ovaj se način dodana vrijednost svih sektora i grana gospodarstva zajedno smanjuje za ovaj iznos. Da bi se olakšao prikaz računa, može se ispustiti dodatni stupac za nominalni sektor i umjesto toga uzeti u obzir odgovarajući podatak u stupcu ‚ukupno gospodarstvo.’”</p>	<p><i>Zamijenite s:</i></p> <p>„Budući da su usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene (UFPIM) raspoređene na sektor korisnika, određeni dijelovi plaćanja kamate su reklasificirani kao plaćanje usluga. Ova reklasifikacija utječe na vrijednost <i>outputa</i> i intermedijarne potrošnje (kao i vrijednost uvoza, izvoza i finalne potrošnje).”</p>
--	---

8.24.

Izbrišite:

„Budući da se usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene (UFPIM) ne raspoređuju na sektore korisnika, stavke kamata pokazuju stvarne potražne i dugovne kamate. Prilagodba aktive izvodi se u stupcu ‚financijska poduzeća‘ (s negativnim predznakom) i u stupcu ‚nominalni sektor‘ (s pozitivnim predznakom). Da bi se olakšao prikaz računa, moguće je ne umetati dodatni stupac za nominalni sektor, nego umjesto njega prikazati odgovarajući podatak u stupcu ‚ukupno gospodarstvo.‘”

Zamijenite s:

„Budući da su usluge financijskog posredovanja (UFPIM) raspoređene na sektor korisnika, stavka ‚kamata‘ u računu raspodjele primarnog dohotka odgovara stvarnoj plativoj i naplativoj kamati nakon što se UFPIM odbije od stvarnih obveza plaćanja korisnika kredita i doda stvarnim potraživanjima zajmodavaca.”

Poglavlje 9.

9.25. (a)

Izbrišite:

„intermedijarna potrošnja po djelatnosti uključuje uporabu usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih, koje se bilježe u nominalnoj djelatnosti. (vidjeti stavak 9.33).”

9.25. (b)

Izbrišite:

„minus uporaba usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih (evidentiranih u nominalnoj djelatnosti, pogledajte stavak 9.33).”

9.33.

Izbrišite:

„U tablicama ponude i uporabe klasifikacija NACE Rev. 1. proširena je nominalnom djelatnošću za korištenje usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih. U tablici ponuda, za ovu se djelatnost ne bilježe nikakve transakcije. U tablici uporabe, ukupna uporaba usluga financijskog posredovanja indirektno mjerenih bilježi se kao intermedijarna potrošnja ove nominalne djelatnosti. Kako ta nominalna djelatnost nema nikakve druge transakcije, njen neto poslovni višak je negativan za iznos njene intermedijarne potrošnje; sve druge komponente njene dodane vrijednosti odgovaraju nuli. Kao posljedica toga, njena ukupna bruto dodana vrijednost jednaka je njenom (negativnom) neto poslovnom višku.”

Tablica A.I.1. – Učinak raspoređivanja UFPIM-a po institucionalnim sektorima, uključujući promjene za netržišne proizvođače

Uporabe										Izvori										Računi	
Računi	Ukupno	Robe i usluge (izvozi)	S.2 Inozemstvo	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15. NPU-SK	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 NPU-SK	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.2 Inozemstvo	Robe i usluge (uporabe)	Ukupno	Računi	
I. Računi proizvodnje vanjski račun	2	2								P.72 Uvoz usluga							2		2	I. Račun proizvodnje/vanjski račun	
	4		4							P.62 Izvoz usluga								4	4		
	27			27	3	0	6	0	18	P.1. Output	48	6		3	57				57		
	30		-2	30				48	-18	P.2 Intermedijarna potrošnja											
										B.1 Dodana vrijednost/saldo vanjskog računa	-18	48				30			30		
II.1.1. Račun stvaranja dohotka	30			30				48	-18	B.2 Poslovni višak	-18	48				30			30	II.1.1. Račun stvaranja dohotka	
II.1.2. Račun alokacije primarnog dohotka	230		13	217	6	14	35	106	56	D.41 Kamata	33	106	14	49	7	209	21		230	II.1.2. Račun alokacije primarnog dohotka	
	22			22	1	35	-21	48	-41	B.5 Bilanca primarnih dohodaka	-41	48	-21	35	1	22			22		
II.2 Račun sekundarne distribucije dohotka	22			22	1	35	-21	48	-41	B.6 Raspoloživi dohodak	-41	48	-21	35	1	22			22	II.2 Račun sekundarne distribucije dohotka	

Tablica A.I.1. – Učinak raspoređivanja UFPIM-a po institucionalnim sektorima, uključujući promjene za netržišne proizvođače

Uporabe										Izvori										
Računi	Ukupno	Robe i usluge (izvori)	S.2 Inozemstvo	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15. NPU-SK	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 NPU-SK	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.2 Inozemstvo	Robe i usluge (uporabe)	Ukupno	Računi
II.4 Račun uporabe dohotka	28			28	3	19	6			P.3. Izdaci za finalnu potrošnju										I. Račun uporabe dohotka
			6	-6	-2	16	-27	48	-41	B. 8.n Štednja, neto/saldo vanjskog računa										

Tablica A.I.2. – Učinak raspoređivanja UFPIM-a samo na nominalni sektor

Uporabe										Izvori												
Računi	Ukupno	Robe i usluge (izvori)	S.2 Inozemstvo	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15. NPU-SK	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Nominalni	Transakcije i izravnavajuće stavke	Nominalni	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 NPU-SK	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.2 Inozemstvo	Robe i usluge (uporabe)	Ukupno	Računi
I. Račun proizvodnje											P.1 Output		48					48			48	I. Račun proizvodnje
	48			48						48	P.2 Intermedijarna potrošnja									48	48	
								48	-48		B.1 Dodana vrijednost/vanjska bilanca	-48	48									
II. 1.1 Račun stvaranja dohotka							48	-48			B. 2 Poslovni višak	-48	48									II.1.1. Račun stvaranja dohotka

Tablica A.I.2. – Učinkak raspoređivanja UFPIM-a samo na nominalni sektor

Uporabe											Izvori											
Računi	Ukupno	Robe i usluge (izvori)	S.2 Inozemstvo	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15. NPU-SK	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	No-minalni	Transakcije i izravnavajuće stavke	No-minalni	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 NPU-SK	S.1 Ukupno gospodarstvo	S.2 Inozemstvo	Robe i usluge (uporabe)	Ukupno	Računi
II.1.2. Račun alokacije primarnog dohotka	222		16	206	7	17	39	77	66		D.41 Kamate P.119 Prilagodba za UFPIM B.5 Bilanca primarnih dohodaka		25	125	12	33	5	200	22		222	II.1.2- Račun alokacije primarnog dohotka
II. 2 Račun sekundarne distribucije dohotka				-6	-2	16	-27	48	-41		B. 6 Raspoloživi dohodak		-41	48	-27	16	-2	-6				II. 2 Račun sekundarne distribucije dohotka
II.4 Račun uporabe dohotka			6	-6	-2	16	-27	48	-41		B. 8n Štednja, neto/saldo vanjskog računa											II.4. Račun uporabe dohotka

PRILOG II.

LEASING I KUPOPRODAJA TRAJNIH DOBARA S OBROČNOM OTPLATOM CIJENE

DEFINICIJE

1. Pored izravne kupovine trajnih dobara, institucionalnim jedinicama se može odobriti njihovo korištenje na sljedeće načine: kroz operativni *leasing*, financijski *leasing* i kupoprodaju s obročnom otplatom cijene. U sva tri slučaja institucionalna jedinica o kojoj je riječ stječe pravo na korištenje trajnog dobra, iako dobro pravno ostaje u vlasništvu druge jedinice.

Leasing

2. Ako jedna institucionalna jedinica A posjeduje trajno dobro i prenese pravo na korištenje ovog dobra na neku drugu jedinicu B, za A se kaže da je „davatelj *leasinga*”, a za B da je „primatelj *leasinga*”. Plaćanja koja jedinica B izvrši prema jedinici A u zamjenu za prijenos prava korištenja, nazivaju se „plaćanjima naknade”. Davatelj *leasinga* može biti identičan proizvođaču ili prodavatelju trajnog dobra ili njegovoj podružnici, ali davatelj *leasinga* može također biti i potpuno neovisna jedinica koja nije povezana s proizvođačem i prodavateljem. Sve vrste proizvedenih trajnih dobara, od zgrada i drugih građevina do trajnih potrošnih dobara, mogu biti predmet *leasinga*, kao što i sve vrste institucionalnih jedinica mogu koristiti *leasing* kako bi stekle prava korištenja trajnih dobara. Postoje dvije vrste *leasinga*, operativni i financijski *leasing*, koji se u sustavu obrađuju na prilično različit način.

Operativni leasing

3. Primatelj *leasinga* stječe pravo korištenja trajnog dobra tijekom određenog razdoblja koje može biti dugo ili kratko, ali ne mora biti nužno unaprijed utvrđeno. Po isteku razdoblja *leasinga*, davatelj *leasinga* prihvaća povrat dobara u više ili manje jednakom stanju kao kad ga je dao u *leasing*, osim uobičajenog habanja i trošenja. Tako razdoblje *leasinga* ne obuhvaća cjelokupni ili pretežni dio korisnog gospodarskog vijeka dobra.

Jedinice koje sudjeluju u poslovnom *leasingu* posjeduju stručno znanje o vrstama trajnih dobara koje daju u *leasing*. One čuvaju takvu robu na zalihama kako bi ih mogle dati u *leasing* na zahtjev ili u kratkom roku. Obično nude različite modele između kojih se može izabrati. Kako bi njihova fiksna dobra ostala u dobrom stanju, davatelji *leasinga* moraju obavljati usluge održavanja i servisa na dobrima koja čekaju da budu dana u *leasing*. Davatelji *leasinga* također obično preuzimaju odgovornost za popravak i održavanje dobara kao i za njihovu zamjenu u slučaju kvara, dok je dobro dano u *leasing* primatelju *leasinga*.

Operativni *leasing* ne obuhvaća situacije u kojima vlasnik opreme također osigurava osoblje za rad s opremom, ili *leasing* neproizvedenih sredstava, budući da su te aktivnosti razvrstane na drugom mjestu (vidjeti stavak 7.).

Financijski leasing

4. Primatelj *leasinga* stječe pravo korištenja trajnog dobra u zamjenu za plaćanja naknade tijekom unaprijed određenog i produženog razdoblja. Ako se svi rizici i plaćanja vlasništva prenesu *de facto*, iako ne i *de jure*, s davatelja na primatelja *leasinga*, radi se o financijskom *leasingu*. Kod financijskog *leasinga*, razdoblje *leasinga* obuhvaća cjelokupan ili veći dio korisnog gospodarskog vijeka trajnog dobra. Po isteku razdoblja *leasinga* primatelj *leasinga* često ima mogućnost otkupiti dobro po nominalnoj cijeni. Davatelj *leasinga* ne mora imati stručno znanje o dobru o kome je riječ. On primatelju *leasinga* ne nudi usluge popravka, održavanja ili zamjene. Obično, primatelj *leasinga* izabere dobro, a proizvođač ili prodavatelj mu ga izravno isporučuju. Tako je uloga davatelja *leasinga* isključivo financijska.

ESA prepoznaje ekonomsku realnost koja leži u pozadini financijskog *leasinga*, time što ga evidentira na sljedeći način: davatelj *leasinga* daje primatelju *leasinga* zajam čime mu omogućuje kupovinu trajnog dobra, a primatelj *leasinga* postaje *de facto* vlasnik toga dobra. Tako sustav obrađuje trajno dobro kao da je u vlasništvu primatelja *leasinga* od početka razdoblja *leasinga*. Naknadu koju primatelj *leasinga* stvarno plaća davatelju *leasinga* treba dalje podijeliti na otplatu glavnice i na plaćanje kamate koja se odnosi na imputirani zajam.

Kupoprodaja s obročnom otplatom cijene

5. Trajno dobro se prodaje kupcu u zamjenu za dogovorena buduća plaćanja. Kupac tako odmah preuzima posjed nad dobrom, iako po zakonu ono ostaje u vlasništvu prodavatelja ili kreditora kao zalog/jamstvo dok se ne izvrše sva dogovorena plaćanja. Kupoprodaja s obročnom otplatom cijene je obično ograničena na trajna potrošna dobra, a većina kupaca su kućanstva. Kreditori ugovora o kupoprodaji s obročnom otplatom cijene su obično posebne institucionalne jedinice koje blisko surađuju s prodavateljima trajnih dobara.

OBRADA U RAČUNIMA

Operativni *leasing*

6. Trajno dobro koje kupi davatelj *leasinga* za davanje u *leasing* je dio bruto investicije najmodavca u fiksni kapital (P.51) i iskazuje se kao trajna materijalna sredstva (AN.III) u bilanci stanja davatelja *leasinga* tijekom cijelog korisnog gospodarskog vijeka. Naknadna potrošnja kapitala (K.1) u vezi s trajnim dobrom bilježi se u računima davatelja *leasinga*.

Plaćanja naknade koja prima davatelj *leasinga* iskazuju se u njegovom računu proizvodnje kao *output* (P.1) usluga *leasinga*. Ako je primatelj *leasinga* proizvođač, plaćanja naknade su dio njegove intermedijarne potrošnje (P.2). Ako je primatelj *leasinga* kućanstvo koje djeluje kao krajnji potrošač, plaćanja naknade su dio izdataka za krajnju potrošnju (P.3).

7. U NACE Rev. 1 je operativni *leasing* nekretnina razvrstan u razred 70.20 „Davanje vlastite imovine u najam”. Operativni *leasing* drugih trajnih dobara je razvrstan u odjeljak 71 „Iznajmljivanje strojeva i opreme bez operatera te dobara za osobnu upotrebu i domaćinstvo”. Operativni *leasing* ne obuhvaća iznajmljivanje strojeva i opreme s osobljem koje njima rukuje, koje je razvrstano prema uslugama koje daju oprema i osoblje. Na primjer, najam kamiona s vozačem je razvrstan u razred 60.24. „Prijevoz tereta u cestovnom prometu”. Institucionalno, društva koja se bave operativnim *leasing* su razvrstana u odjeljak S.11 „Nefinancijska društva”, ali osobe koje obavljaju operativni *leasing* se također mogu naći i u odjeljku S.14 „Kućanstva”.

Ako je davatelj *leasinga* rezident, a najmoprimac nerezident, plaćanja naknade se iskazuju kao izvoz usluga (P.62). Budući da dobro dano u *leasing* ostaje u bilanci stanja rezidentne jedinice (davatelja *leasinga*), to dobro se ne pojavljuje na računu ostatka svijeta. Ako je davatelj *leasinga* nerezident, a primatelj *leasinga* rezident, plaćanja naknade se iskazuju kao uvoz usluga (P.72). U tom slučaju se ne smatra da je dobro ušlo na ekonomsko područje (ulaze samo usluge). Tako se dobra u *leasingu* ne pojavljuju na računima ostatka svijeta, kao ni na bilo kojim drugim računima.

Financijski *leasing*

8. Ako je primatelj *leasinga* proizvođač, trajno dobro se iskazuje kao bruto investicija u fiksni kapital (P.51) za primatelja *leasinga* na početku razdoblja *leasinga*. U cijelom razdoblju *leasinga* (osim ako primatelj *leasinga* ne izvrši plaćanja naknade) dobro se iskazuje kao trajna materijalna sredstva (AN.III) u bilanci stanja primatelja *leasinga*. Naknadna potrošnja kapitala (K.1) se prikazuje u računima primatelja *leasinga*. Po isteku razdoblja *leasinga* ili (i.) primatelj *leasinga* otkupljuje dobro po njegovoj preostaloj vrijednosti kad ono ostaje u njegovoj bilanci stanja, ili (ii.) dobro se vraća davatelju *leasinga*, tako da se kod primatelja *leasinga* ono prikazuje kao negativna bruto investicija u fiksni kapital i tako napušta njegovu bilancu stanja te se može unijeti u bilancu stanja davatelja *leasinga* ili treće osobe, kojoj je davatelj *leasinga* dalje prodao dobro.
9. Ako je primatelj *leasinga* kućanstvo koje djeluje kao krajnji potrošač, trajno dobro se obrađuje kao da ga je otkupio primatelj *leasinga* u svrhu finalne potrošnje na početku razdoblja *leasinga*. To znači da je kupovna cijena dobra u *leasingu* dio izdatka za krajnju potrošnju (P.3) primatelja *leasinga* na početku razdoblja *leasinga* i da se dobro pojavljuje samo kao trajno potrošno dobro u podsjetnoj stavci uz njegovu bilancu stanja.

Zajam (F.4) se pripisuje od davatelja *leasinga* primatelju *leasinga*. Glavnica ovog zajma je kupovna cijena dobra u *leasingu* plus troškovi prijenosa (ako postoje). Nepodmireni imputirani zajam (AF.4) se iskazuje u bilanci stanja davatelja *leasinga* i primatelja *leasinga* kao financijska aktiva, odnosno pasiva. Smatra se da plaćanja naknade obuhvaćaju

dva elementa, otplatu glavnice (F.4) i kamate (D.41), s tim da se konačna otplata podudara sa završetkom financijskog *leasinga*.

10. Visina kamate na imputiranom zajmu se implicitno određuje tako da akumulirane otplate tijekom razdoblja *leasinga* točno odgovaraju glavnici. Kad naknada ostane konstantna u svim razdobljima, kamatni dio u naknadi se smanjuje tijekom vremena, dok će dio otplate na odgovarajući način rasti, kao i kod zajma koji se plaća u jednakim ratama. Kada su glavnica, naknada i dužina razdoblja *leasinga* poznati za svaki ugovor, visina kamate, plaćanje kamate i otplate se mogu lako izračunati korištenjem standardnih formula. Ako detaljni podaci o svakom ugovoru o *leasingu* nisu dostupni, što je u praksi čest slučaj, potrebno je primijeniti razborite pretpostavke koje omogućuju takve izračune. U mnogim državama poslovno računovodstvo obrađuje financijski *leasing* na sličan način poput ovdje opisanoa, što olakšava položaj u pogledu podataka.
11. Proizvodna djelatnost davatelja financijskog *leasinga* je financijsko posredovanje. Obično davatelji *leasinga* ne zaračunavaju posebno svoje usluge posredovanja. Njihov output su stoga uglavnom ili isključivo usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene (UFPIM) i izračunavaju se slično drugim financijskim posredovanjima: tražbine po dohotku od imovine minus pasivne kamate, isključivši sve tražbine po dohotku od imovine od ulaganja vlastitih sredstava⁽¹⁾. Neki davatelji financijskog *leasinga* imaju obvezu prema drugim neovisnim jedinicama ako je pasivna kamata primjetna, a izračun UFPIM-a jednostavan. Drugi davatelji financijskog *leasinga* imaju obvezu samo prema svojim matičnim društvima, kad je plaćanje kamate teško primijetiti. U tom slučaju, možda će trebati procijeniti iznos pasivne kamate korištenjem odgovarajuće kamatne stope.

Društva za financijski *leasing* su uvrštena u institucionalni pododjeljak S.I23 „Drugi financijski posrednici, osim osiguravajućih društava i mirovinskih fondova”. U klasifikaciji djelatnosti u skladu s NACE Rev. 1 to je razred 65.21 „Financijski *leasing*”.

12. Obrada financijskog *leasinga* u ESA-i, zahtijeva, da se dobro dano u *leasing* ne iskazuje u računima najmodavca. Je li najmodavac rezident ili nerezident nema utjecaja na obradu samog dobra. Ako je proizvođač ili prodavatelj dobra rezident, a primatelj *leasinga* nerezident, dobro u zakupu se obrađuje kao izvoz (P.61) kad ga preuzme primatelj *leasinga*, tj. na početku razdoblja *leasinga*. Ako je proizvođač/prodavatelj nerezident, a primatelj *leasinga* rezident, smatra se da je dobro uvezeno (P.71) kad započne razdoblje *leasinga*.

Ako je davatelj *leasinga* rezident, a primatelj *leasinga* nije rezident, zajam (F.4/AF.4) se pripisuje s rezidentne jedinice (davatelja *leasinga*) na nerezidentnu jedinicu (primatelja *leasinga*). Ako je davatelj *leasinga* nerezident, a primatelj *leasinga* rezident, zajam se pripisuje s nerezidentne jedinice (davatelja *leasinga*) na rezidentnu jedinicu (primatelja *leasinga*). Kao i u slučaju transakcija *leasinga* između rezidenata, plaćanja naknade se raščlanjuju na kamatu (D.41) i otplatu glavnice (F.4).

Kupoprodaja s obročnom otplatom cijene

13. Trajno dobro se evidentira kao da ga je kupac kupio onog dana kad ga je uzeo u posjed, po cijeni koju bi kupac platio u slučaju gotovinske transakcije. Kupac prima pripisani kredit (F.4/AF.4) iste vrijednosti. ESA dijeli plaćanja kupaca kreditoru na otplate glavnice (F.4) i plaćanje kamate (D.41), korištenjem iste metode koja se primjenjuje kod financijskog *leasinga*.

Proizvodna djelatnost koju obavljaju kreditori ugovora o kupoprodaji s obročnom otplatom cijene je financijsko posredovanje. Kako oni obično ne naplaćuju posebno svoje usluge, njihov cjelokupni output su usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene (UFPIM) i izračunavaju se kao tražbina po dohotku od imovine minus plative kamate, isključivši sve tražbine po dohotku od imovine od ulaganja vlastitih sredstava. Kao i kod financijskog *leasinga*, iznos plative kamate će možda biti teško primijetiti i stoga će se morati procijeniti.

14. U NACE Rev. 1 su kreditori ugovora o kupoprodaji s obročnom otplatom cijene razvrstani u razred 65.22 „Druga odobravanja kredita”. Društva koja odobravaju kupoprodaju s obročnom otplatom cijene su razvrstana u

(¹) Za detaljnije podatke vidjeti poglavlje 3. stavak 3.63.

institucionalni pododjeljak S.123 „Drugi financijski posrednici, osim osiguravajućih društava i mirovinskih fondova”, ali se kreditori ugovora o kupoprodaji s obročnom otplatom cijene mogu također naći u odjeljku S.14 „Kućanstva”.

Ako je kupac nerezident, a kreditor rezident, dobro se obrađuje kao da je izvezeno (P.61) kad ga kupac uzme u posjed. U tom slučaju kreditor osigurava nerezidentnoj jedinici (kupcu) kredit (F.4/AF.4). Ako je kupac rezidentna jedinica, a kreditor to nije, dobro se evidentira kao da je uvezeno (P.71) kad je dostavljeno kupcu, koji istodobno dobiva kredit (F.4/AF.4) od nerezidentnog kreditora. Otplata glavnice (F.4) i plaćanje kamate (D.41) se obrađuju na isti način kao i kod financijskog *leasinga* koji uključuje nerezidentne jedinice.

PRILOG III.

OSIGURANJE

UVOD

1. Postoje dvije glavne vrste osiguranja: socijalno osiguranje i drugo osiguranje.

Socijalno osiguranje se može dalje podijeliti na:

- (a) državne programe socijalne sigurnosti;
- (b) privatno financirane programe socijalnog osiguranja; i
- (c) programe socijalnog osiguranja koje vode poslodavci, bez izdvajanja.

Druga osiguranja se mogu dalje podijeliti na:

- (a) druga životna osiguranja; i
- (b) druga neživotna osiguranja.

Društva koja obavljaju pomoćne djelatnosti reosiguranja i osiguranja, obrađena su u posebnim odjeljcima ovog Priloga. Ove teme se uglavnom odnose na drugo osiguranje, ali se mogu odnositi i na socijalno osiguranje.

DEFINICIJE

Socijalno osiguranje

2. Programi socijalnog osiguranja su programi u kojima zaposlenici, ili drugi pojedinci, ili poslodavci u korist svojih zaposlenika, uplaćuju socijalne doprinose kako bi osigurali pravo na naknade iz socijalnog osiguranja za zaposlenike ili druge uplatitelje doprinosa, njihove uzdržavanike ili njihove nasljednike. Programi socijalnog osiguranja pokrivaju socijalne rizike ili potrebe (¹). Za razliku od naknada socijalne pomoći, naknade iz socijalnog osiguranja su uvjetovane sudjelovanjem u programu.
3. Programi socijalnog osiguranja su često organizirani kolektivno, tako da osobe koje sudjeluju ne moraju zaključiti individualne police osiguranja na svoje ime. Međutim, neki programi socijalnog osiguranja mogu dozvoljavati, ili čak zahtijevaju da sudionici zaključe police na svoje ime. Individualne police se obrađuju kao dio programa socijalnog osiguranja ako pokrivaju socijalne rizike ili potrebe i ako je ispunjen najmanje jedan od sljedeća tri uvjeta:
 - (a) sudjelovanje u programu je obvezno po zakonu ili po uvjetima zaposlenja;
 - (b) program se vodi u korist grupe i ograničen je na članove grupe; ili
 - (c) poslodavac uplaćuje doprinose u program u korist zaposlenika.

Državni programi socijalne sigurnosti

4. Ove programe uvode, nadziru i financiraju državne jedinice, a pokrivaju cijelu zajednicu ili velike dijelove zajednice. Državni programi socijalne sigurnosti mogu imati osigurana namjenska sredstva ili biti bez osiguranih namjenskih sredstava. Kad je moguće identificirati posebna sredstva, ona ostaju vlasništvo države, a ne korisnika programa. Primici programa socijalne sigurnosti se uglavnom sastoje od doprinosa koje uplaćuju pojedinci i poslodavci u korist svojih zaposlenika, ali oni mogu uključivati i prijenose iz drugih državnih jedinica. Sudjelovanje u programima socijalne sigurnosti je obično, iako ne i uvijek, obvezno. Naknade koje se isplaćuju pojedincima nisu nužno određene iznosima koji su prethodno uplaćeni doprinosima.

(¹) Za definiciju socijalnih rizika ili potreba vidjeti poglavlje 4. stavke od 4.83. do 4.86.

Treba napomenuti da programi socijalnog osiguranja koje organiziraju državne jedinice za svoje vlastite zaposlenike nisu klasificirani kao programi socijalne sigurnosti, već kao privatni programi socijalnog osiguranja s osiguranim sredstvima ili bez osiguranih sredstava.

Privatno financirani programi socijalnog osiguranja

5. Postoje dvije kategorije takvih programa. Prvi se sastoje od programa u kojima se socijalni doprinosi uplaćuju osiguravajućim društvima ili autonomnim mirovinskim fondovima koji su institucionalne jedinice odvojene od poslodavaca i od zaposlenika. Osiguravajuća društva ili autonomni mirovinski fondovi su odgovorni za upravljanje rezultirajućim sredstvima i za plaćanje socijalnih naknada. Druga kategorija se sastoji od programa u kojima poslodavci održavaju posebne pričuve za pokrivanje troškova socijalnih naknada. Te su pričuve odvojene od drugih pričuva poslodavca, ali one ne predstavljaju posebne institucionalne jedinice odvojene od poslodavca i spominju se kao neautonomni mirovinski fondovi.

Programi socijalnog osiguranja bez izdvajanja koje vode poslodavci

6. To su programi u kojima poslodavci isplaćuju socijalne naknade za svoje zaposlenike, bivše zaposlenike ili osobe koje oni uzdržavaju iz svojih vlastitih sredstava, bez da se u tu svrhu formiraju posebne pričuve.

Druga osiguranja

7. Druga osiguranja pružaju pojedinim institucionalnim jedinicama, koje su izložene određenim rizicima, financijsku zaštitu od posljedica nastanka navedenih slučajeva. To je također i oblik financijskog posredovanja u kojem se sredstva sakupljaju od imatelja polica i ulažu u financijska ili druga sredstva koja se čuvaju kao tehničke pričuve za namirivanje budućih potraživanja uzrokovanih nastankom slučajeva navedenih u polici osiguranja.

Druge police osiguranja kućanstava mogu pokrivati iste rizike ili potrebe kao one koje su pokrivene programima socijalnog osiguranja. Međutim, druge se police osiguranja kućanstva razlikuju od polica socijalnog osiguranja činjenicom da su one zaključene na vlastitu inicijativu pojedinog kućanstva i u njihovu vlastitu korist, neovisno od njihovih poslodavaca ili države.

Druga životna osiguranja

8. Imatelji drugih polica životnog osiguranja su isključivo rezidentna ili nerezidentna kućanstva. Imatelj police izvršava redovita plaćanja osiguravatelju, a u zamjenu za to mu osiguravatelj jamči da će osigurati naknadu određenog datuma ili ranije, ako imatelj police umre prije tog datuma. Ako imatelj police otkaže policu prije dogovorenog datuma isteka, imatelj police ima pravo na djelomičnu naknadu koju jamči osiguravatelj. Police koje osiguravaju naknadu u slučaju smrti u okviru određenog razdoblja, ali i ni u kojim drugim okolnostima, obično se nazivaju osiguranje za slučaj smrti i ne tretiraju se kao druga životna osiguranja, već kao neživotna osiguranja. U praksi, radi načina na koji osiguravajuća društva vode svoje račune, možda nije uvijek moguće odvojiti osiguranje za slučaj smrti od drugog životnog osiguranja. U takvim će se okolnostima osiguranje za slučaj smrti možda morati tretirati na isti način kao i životno osiguranje, iz posve praktičnih razloga.

Potraživanje iz životnog osiguranja se može isplatiti kao jednokratni iznos ili kao renta. Potraživanje može biti fiksno ili može varirati ovisno o dohotku zarađenom od ulaganja premija tijekom razdoblja važenja police (polica životnog osiguranja s klauzulom o sudjelovanju u dobiti). Posebna vrsta police sa sudjelovanjem u dobiti je polica koja je vezana uz jedinicu, kod koje potraživanje varira prema vrijednosti odvojenog fonda.

Druga neživotna osiguranja

9. Sve vrste institucionalnih jedinica mogu biti imatelji ostalih neživotnih polica osiguranja. Ostale neživotne police uključuju osiguranje za slučaj smrti i osiguranje za sve vrste rizika osim smrti, kao što su nesreće, bolest ili požar. Potraživanja se obično isplaćuju kao jednokratni iznosi, ali ih je također moguće isplatiti kao anuitete. Potraživanje se ne isplaćuje uvijek u pogledu polica drugih neživotnih osiguranja. Obično je broj vjerovnika puno manji od broja imatelja polica osiguranja. Za pojedinog imatelja police osiguranja ne postoji odnos između uplaćenih premija i isplaćenih potraživanja, čak ni dugoročno.

Reosiguranje

10. Osiguravajuće društvo koje zaključuje osiguranje s osiguranikom često prenosi neke od nastalih rizika na druga osiguravajuća društva. Te se transakcije između osiguravajućih društava nazivaju reosiguranje.

U transakcije reosiguranja su uključeni i osiguravatelji životnog i neživotnog osiguranja. Osiguravajuća društva koja prihvaćaju reosiguranje mogu s osiguranicima zaključiti reosiguranje i osiguranje ili mogu biti specijalizirana za reosiguranje.

Popratne osiguravajuće djelatnosti

11. Popratne djelatnosti osiguranja su jedinice koje se prvenstveno bave aktivnostima blisko povezanim s osiguranjem, ali koje same ne preuzimaju rizike. Popratne djelatnosti osiguranja posebno uključuju:
- (a) osiguravajuće brokere;
 - (b) privatne neprofitne institucije u službi osiguravajućih društava i mirovinskih fondova;
 - (c) jedinice čija je glavna aktivnost da rade kao nadzorna tijela osiguravajućih društava i mirovinskih fondova, kao i tržišta osiguranja.

OBRADA U RAČUNIMA

12. Radi lakšeg izlaganja, sljedeći se opis različitih vrsta osiguranja usredotočuje na slučajeve u kojima su uključene samo rezidentne jedinice. Na završetku svakog odjeljka razmatraju se posebna obilježja za slučajeve koji uključuju nerezidentne jedinice.

Socijalno osiguranje*Državni programi socijalne sigurnosti*

13. *Output* koji proizvedu osobe zaposlene na upravljanju tim programima je dio *outputa* države koji se vrednuje po trošku proizvodnje. Slijedom toga, za državne programe socijalne sigurnosti ne izračunava se trošak usluga.

Doprinosi poslodavaca u državne programe socijalne sigurnosti (D.121) obrađuju se kao dio naknada zaposlenicima koji se iskazuju kao obveza sektora poslodavca u računu stvaranja dohotka i kao potraživanje sektora kućanstava u računu alokacije primarnog dohotka. Doprinosi poslodavaca se ponovno pojavljuju u računu sekundarne raspodjele dohotka kao dio stvarnih socijalnih doprinosa zaposlenika (D.6111), koji su obveze sektora kućanstava, a potraživanja države. Doprinosi zaposlenika (D.6112) i doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba (D.6113) se također bilježe u računu sekundarne raspodjele dohotka kao obveza sektora kućanstava te kao potraživanje države. Naknade socijalnog osiguranja u novcu (D.621) se iskazuju u računu sekundarne raspodjele dohotka kao obveza države i kao potraživanje kućanstava, dok se naknade socijalnog osiguranja u naturi iskazuju kao stavke D.6311 i D.6312, kao obveze države, a potraživanja kućanstava u računu preraspodjele dohotka u naturi.

14. Jedinice koje upravljaju državnim programima socijalne sigurnosti su razvrstane u „podsektor S.1314 – Fondovi socijalne sigurnosti”. Klasifikacija djelatnosti prema NACE Rev. 1 je razred 75.30 „Djelatnosti obvezne socijalne sigurnosti”.

Ako rezident radi za nerezidentnog poslodavca, doprinosi poslodavca su prikazani kao obveze inozemstva na računu inozemstva za primarne dohotke i tekuće transfere. Ako zaposlenik također sudjeluje u programu socijalne sigurnosti koji vodi nerezidentna ukupna država, sve potraživanja i obveze koje se obično odnose na sektor države su potraživanja i obveze inozemstva, evidentirane u vanjskom računu primarnog dohotka i tekućih transfera. Međutim, u ESA-i se socijalni transferi u naturi pojavljuju samo između rezidentnih jedinica. Sve naknade koje rezidenti prime iz nerezidentnih programa socijalne sigurnosti su stoga po definiciji socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi (D.62).

Ako nerezident radi za rezidentnog poslodavca, doprinosi poslodavca se bilježe kao potraživanja inozemstva u vanjskom računu primarnog dohotka i tekućih transfera. Ako je nerezidentni zaposlenik pokriven rezidentnim

programom socijalne sigurnosti, transakcije između zaposlenika i sektora države se evidentiraju u vanjskom računu primarnog dohotka i tekućih transfera. Po definiciji su sve naknade nerezidentnim zaposlenicima socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi (D.62).

Primjer tokova koji se evidentiraju za državne programe socijalne sigurnosti prikazan je u Tablici A.III.1.

Privatno financirani programi socijalnog osiguranja

15. Programi koje financiraju autonomni fondovi se obrađuju različito od programa koje financiraju neautonomni fondovi. Za autonomne fondove, trošak usluge se izračunava kao (A):

ukupno zarađeni stvarni doprinosi

plus ukupni dodatni doprinosi

minus naknade koje se potražuju

minus povećanja (plus smanjenja) u pričuvama mirovinskog fonda.

16. Sve četiri stavke se evidentiraju bez zadržavanja vlasničkih dobitaka ili gubitaka. Ukupni dodaci na doprinose odgovaraju vlasničkom dohotku koji se pripisuje vlasnicima polica, a koji je dohodak koji su privatni fondovi socijalnog osiguranja zaradili ulaganjem svojih tehničkih i mirovinskih pričuva. ESA tretira te pričuve kao vlasništvo imatelja polica, koji stoga primaju dohodak koji te pričuve generiraju. Trošak usluge se bilježi kao *output* (P.1) za autonomne fondove i kao izdaci za finalnu potrošnju (P.3) za sektor kućanstava.

Za neautonomne fondove se ne izračunava trošak usluge. Troškovi upravljanja tim fondovima su uključeni u druge elemente troškova u računu proizvodnje poslodavaca.

17. Preostale se transakcije primjenjuju i na autonomne i na neautonomne fondove. Stvarni doprinosi poslodavaca (D.121) prikazani su kao dio naknada zaposlenicima kao obveza u sektoru poslodavca u računu stvaranja dohotka i kao potraživanje kućanstava zaposlenika u računu alokacije primarnog dohotka. Sektor poslodavca može biti bilo koji institucionalni sektor, zajedno s ukupnom državom i kućanstvima (kao poslodavcima). Vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica (dio D.4) je prikazan u računu alokacije primarnog dohotka kao obveza sektora u kojem se nalazi fond, a kao potraživanje sektora kućanstva. Rezidentni autonomni fondovi su razvrstani u podsektoru osiguravajućih društava i mirovinskih fondova (S.125). Neautonomni fondovi očito pripadaju istom sektoru kao i dotični poslodavac. NACE Rev. 1 klasificira aktivnost mirovinskih fondova u razred 66.02 „Osiguravanje sredstava za mirovine“.
18. Stvarni doprinosi poslodavaca se ponovo bilježe u računu sekundarne raspodjele dohotka kao dio D.6111, kao obveza za kućanstva, a kao potraživanje za sektor u kojem se nalazi fond. Doprinosi zaposlenih (D.6112) i doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba (D.6113) se također bilježe u računu sekundarne raspodjele dohotka kao obveza sektora kućanstava i kao potraživanje sektora u kojem se nalazi fond. Doprinosi zaposlenika te samozaposlenih i nezaposlenih osoba odgovaraju izravnim uplatama uvećanim za vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica, umanjen za naknada za usluge (pri čemu je ovaj posljednji nula za neautonomne fondove). Socijalne naknade financirane iz privatnih fondova, uključujući mirovine, prikazane su u računu sekundarne distribucije dohotka kao obveza fondova i kao potraživanje kućanstava. Po definiciji, sve privatno financirane socijalne naknade su dio D.62, socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi.
19. Knjiženje u financijskom računu sadrži dva elementa:
- (a) pretplate osiguravajućih premija i pričuve za nenamirena potraživanja (F.62) koje obuhvaćaju sve razlike između dospjelih doprinosa i zarađenih doprinosa te između naknada koje su dospjele i koje su

plative ⁽¹⁾. Po dogovoru, ovaj se element prikazuje kao promjena (po potrebi, negativna) u pasivi fondova i aktivni kućanstava;

- (b) neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvmama mirovinskih fondova (F.612), koji se također prikazuju kao promjena (po potrebi, negativna) u pasivi fondova i pričuvmama kućanstava. Ovaj element odgovara doprinosima poslodavaca i zaposlenika za mirovine koji se bilježe u računu sekundarne raspodjele dohotka, minus plative mirovine.
20. Kao posljedica unosa u financijskom računu, F.612 i F.62 se pojavljuju u bilanci stanja sektora kućanstava (kao stavka aktive) i sektora u kojem se nalazi fond (kao stavka pasive).

Kod korištenja računa raspoloživog dohotka, prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvmama mirovinskih fondova (D.8) bilježi se kao potraživanje kućanstava i kao obveza fondova. Ovaj unos odgovara drugom elementu stavke u financijskom računu.

Zaposlenici i ukupna država povremeno izvršavaju izvanredne uplate u privatne fondove socijalnog osiguranja kako bi povećali rezerve tih fondova. Takve uplate se bilježe u kapitalnom računu kao ostali kapitalni transferi (D.99), kao obveza sektora poslodavca ili sektora države, a kao potraživanje sektora u kojem se nalazi fond. Kako se pričuve fondova socijalnog osiguranja obrađuju kao da su u vlasništvu sektora kućanstava, potrebna su popratna usklađenja između sektora u kojem se nalazi fond i sektora kućanstava. Ova prilagodba se bilježi kao ostali kapitalni transferi (D.99) kao obveza sektora u kojem je fond, a kao potraživanje sektora kućanstava.

21. Ako rezidentni zaposlenici rade za nerezidentnog poslodavca, stvarni doprinosi poslodavca (D.121) se bilježe kao dio naknade zaposlenicima obveza inozemstva, a potraživanje kućanstava. Kad je poslodavac nerezidentan, svaki neautonomni fond socijalnog osiguranja je također nerezidentan, dok autonomni fond može biti rezidentan ili nerezidentan. Ako je zaposlenik uključen u nerezidentni fond, svi tokovi između sektora kućanstava i sektora u kojem je fond, iskazuju se kao transakcije između sektora kućanstava i inozemstva. Naknada za usluge (u slučaju autonomnih, nerezidentnih fondova) se prikazuje kao uvoz usluga (P.72). Promjena u neto vlasničkom udjelu u tehničkim pričuvmama osiguranja (F.6) prikazuje se u financijskom računu inozemstva, dok se preostali tokovi prikazuju na vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere.
22. Ako nerezidentni zaposlenik radi za rezidentnog poslodavca, stvarni doprinosi poslodavca (D.121) su dio naknada zaposlenicima koje duguje sektor poslodavca, a potražuje inozemstvo. Ako je nerezidentni zaposlenik uključen u rezidentan fond socijalnog osiguranja, sve naknade za usluge se bilježe kao izvoz usluga (P.62). Svi ostali tokovi između fonda i zaposlenika se prikazuju kao tokovi između sektora u kojem se nalazi fond i inozemstva.

Posebno kad su uključene nerezidentne jedinice, svi potrebni podaci nisu uvijek dostupni. Izračun nekih stavki koje treba evidentirati povremeno se mora temeljiti na pretpostavkama.

Primjer tokova koji se evidentiraju za privatno financirane programe socijalnog osiguranja prikazan je u Tablici A. III.2.

Programi socijalnog osiguranja bez osiguranih sredstava koje vode poslodavci

23. Poput programa koje financiraju neautonomni fondovi, troškovi upravljanja programima socijalnog osiguranja bez osiguranih sredstava su uključeni u druge elemente troškova u računu proizvodnje poslodavca. Prema tome, ne obračunava se naknada za usluge.

Kako programi socijalnog osiguranja bez osiguranih sredstava ne predstavljaju institucionalne jedinice odvojene od poslodavaca koji njima upravljaju, sve transakcije se odvijaju između sektora poslodavca i sektora kućanstava.

⁽¹⁾ Stvarno zarađeni doprinosi koji pokrivaju rizike koji nastanu tijekom tekućeg razdoblja obično se razlikuju od obveza po doprinosima. Ovi posljednji često pokrivaju rizike kako u tekućim tako i u kasnijim razdobljima. Slično tome, dospjele naknade ne odgovaraju uvijek obvezama po naknadama. Naknade zbog slučaja koji se dogodi u jednom računovodstvenom razdoblju možda neće postati plative sve do nekog kasnijeg razdoblja.

24. ESA tretira poslodavca koji upravlja programom bez osiguranih sredstava kao da daje imputirani doprinos u program u korist svojih zaposlenika. Ovaj imputirani socijalni doprinos (D.122) je dio naknade zaposlenicima i prikazan je kao obveza poslodavca u računu stvaranja dohotka te kao potraživanje kućanstava u računu alokacije primarnog dohotka. Imputirani doprinos poslodavca prikazuje se ponovno u računu sekundarne raspodjele dohotka kao stavka D.612, kao obveza kućanstva i kao potraživanje poslodavca. Iznos ovog doprinosu bi trebalo odrediti na temelju budućih obveza poslodavca po gledu osiguravanja naknada. U praksi se, međutim, doprinos obično utvrđuje u iznosu koji je jednak obvezama po koristima u tekućem razdoblju (minus socijalni doprinosi zaposlenika).
25. Stvarni doprinosi zaposlenika, ako ih ima, prikazuju se kao dio D.6112, koji duguju kućanstva, a potražuje sektor poslodavca. U računu sekundarne distribucije dohotka prikazane su također mirovine i druge naknade kao dio D.62, koji potražuju kućanstva, a duguje poslodavac.

Programi socijalnog osiguranja bez osiguranih sredstava, očito pripadaju istom institucionalnom sektoru kao i poslodavac o kojemu je riječ. NACE Rev. 1 ih obrađuje kao pomoćnu aktivnost.

26. Ako rezident radi za nerezidentnog poslodavca koji upravlja programom socijalnog osiguranja bez osiguranih sredstava, sve transakcije se odvijaju između sektora kućanstva i ostatka svijeta, a bilježe se u vanjskom računu primarnih dohodaka i tekućih transfera. Ako nerezident radi za rezidentnog poslodavca koji upravlja takvim programom, sve transakcije se odvijaju između inozemstva i sektora poslodavca, a prikazane su u vanjskom računu primarnih dohodaka i tekućih transfera.

Primjer tokova koji se evidentiraju za programe socijalnog osiguranja kojima upravljaju poslodavci bez osiguranih sredstava prikazan je u Tablici A.III.3.

Druga osiguranja

27. *Output* drugih usluga osiguranja, kako životnog tako i neživotnog, izračunava se kao (B):

stvarno zarađene premije

plus dodatne premije

minus dospjele potraživanja

minus povećanja (plus smanjenja) u tehničkim pričuvama za neprotekle rizike i tehničkim pričuvama za osiguranje sa sudjelovanjem u dobiti.

28. Stvarno zarađene premije su stvarne premije koje pokrivaju rizike nastale u tekućem razdoblju. Stvarno zarađene premije obično ne odgovaraju premijama koje bi osiguranje moralo stvarno primiti, budući da ove posljednje često pokrivaju rizike nastale kako u tekućem tako i u kasnijim razdobljima.

Dodatne premije odgovaraju vlasničkom dohotku koji se pripisuje vlasnicima polica, a koji je ukupni dohodak kojeg zaradi osiguravajuće društvo investiranjem svojih tehničkih pričuva osiguranja, isključujući dohodak iz vlastitih sredstava osiguravajućih društava. Tehničke pričuve osiguranja sadrže dva elementa: (a) pretplate premije osiguranja i pričuve za nenamirena potraživanja, koji proizlaze iz razlike između zarađenih premija i premija koje se potražuju i između tražbina koje se duguju i onih koji se potražuju, te (b) tehničke pričuve za neprotekle rizike i tehničke pričuve za osiguranje sa sudjelovanjem u dobiti. Posljednji element se primjenjuje samo na životno osiguranje. Tehničke pričuve osiguranja obično se ulažu u financijsku aktivu koja prinosi dohodak u obliku kamata ili dividendi. Međutim, te se pričuve također mogu investirati, na primjer, u nekretnine i u tom slučaju se dohodak zarađuje kao poslovni višak.

29. Dospjela potraživanja pokrivaju događaje koji nastanu u tekućem razdoblju. Često potraživanja postaju plativa tek u nekom kasnijem razdoblju, a ne u razdoblju u kojem se dogodio događaj zbog kojeg su nastala. Dospjela potraživanja stoga ne odgovaraju obvezama po potraživanjima.

Promjene u tehničkim pričuvama za nepokrivene rizike i tehničkim pričuvama za osiguranje sa sudjelovanjem u dobiti sastoje se od raspodjele na tehničke pričuve za neprotekle rizike i tehničke pričuve za

osiguranje sa sudjelovanjem u dobiti, kako bi se ostvarili iznosi kapitala zajamčeni po tim policama. Ove se odredbe odnose samo na životno osiguranje.

Sve četiri stavke u jednadžbi (B) treba mjeriti bez vlasničkog dobitka ili gubitka.

Druga životna osiguranja

30. Ukupan *output* drugih životnih osiguranja izračunava se prema jednadžbi (B) i prikazuje kao stavka P.1 u računu proizvodnje podsektora osiguravajućih društava i mirovinskih fondova. Ako ga ne potroše nerezidentna kućanstava, *output* drugih životnih osiguranja se u potpunosti koristi kao finalna potrošnja rezidentnih kućanstava. *Output* usluga životnog osiguranja se raspodjeljuje između sektora kućanstava i ostatka svijeta razmjerno premijama koje plaćaju rezidentna i nerezidentna kućanstva. Usluge životnog osiguranja koje potroše rezidenti prikazane su kao dio izdataka kućanstava za finalnu potrošnju (P.3), dok su usluge koje potroše nerezidenti dio izvoza usluga (P.62).
31. Za ostala životna osiguranja bilježe se još dvije sljedeće transakcije. U računu alokacije primarnog dohotka, vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica osiguranja (dio D.4) prikazuje se kao obveza sektora osiguravajućih društava i kao potraživanje kućanstava. U financijskom računu se stavka „prilagodbe za promjenu neto vlasnički udjel kućanstava u mirovinskim fondovima” prikazuje se kao promjena (negativna ako je to potrebno) u aktivni kućanstava i obvezama životnih osiguravatelja. Promjena u neto vlasničkom udjelu kućanstava je posljedica promjena u pričuvama za životno osiguranje, tj. tehničkim pričuvama za nepokrivene rizike i tehničkim pričuvama za osiguranje sa sudjelovanjem u dobiti (F.611). Promjena neto vlasničkog udjela stoga odgovara stvarnim plativim premijama (a ne zarađenim), plus dodatne premije minus potraživanja koja se potražuju (a ne koja su dospjela) minus naknada za usluge.
32. Zbog ovog knjiženja u financijskom računu, F.611 se također prikazuje u bilanci stanja sektora kućanstava (kao aktiva) i u sektoru osiguravatelja (kao pasiva).

Kao i kod naknada za usluge, vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica (= dodatne premije) treba raspodijeliti između sektora kućanstava i inozemstva razmjerno premijama.

Institucionalno, poduzeća za životno osiguranje su klasificirana u S.125 „Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi”. Klasifikacija djelatnosti prema NACE Rev. 1 je razred 66.01 „Životno osiguranje”.

33. Ako rezidentno osiguravajuće društvo pruža usluge nerezidentnim kućanstvima, naknada za usluge se bilježi kao izvoz usluga (P.62). Vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica se prikazuje kao obveza sektora osiguranja i kao potraživanje inozemstva na vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere. Prilagodba vlasničkog udjela nerezidentnih kućanstava u pričuvama za životno osiguranje prikazuje se u financijskom računu inozemstva kao promjena aktive inozemstva i pasive sektora osiguranja.

Ako rezidentna kućanstva kupuju pokriće od nerezidentnih osiguravatelja života postupak je u načelu jednostavan: naknada za usluge se bilježi kao uvoz usluga (P.72), pripisani vlasnički dohodak se prikazuje u vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere kao obveza inozemstva i potraživanje kućanstava, a promjena u neto vlasničkom udjelu se prikazuje kao promjena u aktivni kućanstava i pasivi inozemstva. Međutim, podaci koji su potrebni za izračunavanje ovih stavaka obično nisu dostupni; obično su poznate samo plative premije. Stoga su potrebne pretpostavke, na primjer, primjena omjera troška usluge na premije i pripisanog dohotka od imovine na premije za rezidentne osiguravatelje života, na premije koje plate rezidentna kućanstva nerezidentnim osiguravateljima života.

Primjer tokova koji se evidentiraju za druga životna osiguranja prikazan je u tablici A.III.4.

Druga neživotna osiguranja

34. *Output* (P.1) osiguravatelja za druga neživotna osiguranja obračunava se u skladu s jednadžbom (B) i prikazuje u računu proizvodnje podsektora osiguranja i mirovinskih fondova. Usluge neživotnog osiguranja mogu se koristiti kao intermedijarna potrošnja (P.2) bilo kojeg rezidentnog sektora, kao finalna potrošnja sektora kućanstava, kad su

oni dio izdataka kućanstava za finalnu potrošnju (P.3), ili kao izvoz (P.62). Usluge neživotnih osiguranja koje se koriste kao intermedijarna potrošnja treba raščlaniti po djelatnostima.

Jednadžba (B) se koristiti za procjenu ukupne vrijednosti *outputa* neživotnog osiguranja. *Output* zatim treba raspodijeliti između sektora korisnika i djelatnosti razmjerno stvarnim obvezama po premijama koje treba platiti svaki sektor. Dok svi rezidentni sektori osim kućanstava koriste usluge neživotnog osiguranja samo za intermedijarnu potrošnju, sektor kućanstava ih koristi kako za finalnu tako i za intermedijarnu potrošnju. Usluge neživotnog osiguranja koje koriste kućanstva treba raščlaniti na intermedijarnu potrošnju i na finalnu potrošnju razmjerno stvarnim obvezama po premijama. Premije, koje su jasno povezane s proizvodnom aktivnošću neinkorporiranih poduzeća, smatraju se intermedijarnom potrošnjom, dok se preostale premije koje plaćaju kućanstva smatraju finalnom potrošnjom.

35. U računu alokacije primarnog dohotka, vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica bilježi se kao dio D.4 koji je obveza sektora osiguranja, a potraživanje sektora vlasnika polica. U idealnom slučaju bi trebalo vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica raspodijeliti između sektora razmjerno rezervacijama koje su pripisane svakom sektoru vlasnika polica, ali to je u praksi teško izvedivo. Vlasnički dohodak od vlasništva pripisan vlasnicima polica stoga treba raspodijeliti razmjerno stvarnim premijama koje plati svaki sektor vlasnika police.
36. U računu sekundarne distribucije dohotka, neto zarađene premije se prikazuju kao obveza svih sektora vlasnika polica i kao potraživanje sektora osiguranja. Neto zarađene premije se izračunavaju kao stvarno zarađene premije plus vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica umanjeno za vrijednost potrošenih usluga. Po jednadžbi (B) neto zarađene premije odgovaraju dospjelim potraživanjima (¹). Račun sekundarne distribucije dohotka također prikazuje dospjela potraživanja, kao obvezu sektora osiguranja i kao potraživanje sektora svih vlasnika polica. Neto zarađene premije kao i dospjele potraživanja su dio stavke D.7 „Ostali tekući transferi”.

Neka potraživanja se pojavljuju zbog štete ili povreda koje imatelj police uzrokuje imovini ili osobama trećih strana. U takvim slučajevima, valjana potraživanja se evidentiraju kao da ih izravno plaćaju osiguravajuća društva oštećenoj strani, a ne neizravno preko imatelja police.

37. U financijskom računu se neto vlasnički udjel vlasnika polica u neživotnim pričuvama osiguranja prikazuje kao promjena u aktivi sektora vlasnika polica i kao promjena u pasivi sektora osiguranja. Promjena neto vlasničkog udjela koja je razvrstana kao F.62 nastaje zbog prijenosnih premija i pričuva za nenamirena potraživanja. F.62 se također pojavljuje kao stavka pasive u bilanci stanja osiguravatelja neživotnog osiguranja i kao stavka aktive u bilanci stanja imatelja polica.

Neživotna osiguravajuća društva pripadaju razredu 66.03, NACE Rev. 1. „Neživotno osiguranje”. Njihov institucionalni sektor je S.125 „Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi”.

38. Ako nerezidentne jedinice kupuju osiguranje od rezidentnih osiguravatelja neživotnog osiguranja, naknada za usluge se prikazuje kao izvoz usluga (P.62). Dohodak od vlasništva pripisan vlasnicima polica, neto zarađene premije i dospjela potraživanja bilježe se u vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere, dok se neto vlasnički kapital imatelja polica u neživotnom osiguranju prikazuje u financijskom računu inozemstva. U ovom slučaju, izračun za inozemstvo nije ništa teži nego za bilo koji drugi rezidentni sektor imatelja polica.

Kad su rezidentne jedinice osigurane kod nerezidentnih, neživotnih osiguravatelja, situacija glede podataka je puno teža; obično su dostupni samo podaci o obvezama po premijama i dospjelim potraživanjima. Stoga se koristi pojednostavljena metoda koja zanemaruje pričuve za neživotno osiguranje i njihov naknadni vlasnički dohodak: naknada za usluge, koja se bilježi kao uvoz usluga (P.72), izračunava se kao plativa premija umanjena za plativa

(¹) Dospjela potraživanja su dospjeli iznosi koje treba prenijeti vjerovnicima. Tako u računima osiguravajućih društava dospjela potraživanja nisu isto što i „nastala potraživanja”, budući da ove posljednje uključuju potraživanja za troškove upravljanja, koji su u nacionalnim računima dio intermedijarne potrošnje ili dio naknade zaposlenicima.

potraživanja⁽¹⁾. Neto premije koje se duguju izračunavaju se kao premije koje se duguju umanjene za naknada za usluge i tako odgovaraju nenaplaćenim potraživanjima. Premije koje se duguju i nenaplaćena potraživanja prikazuju se u vanjskom računu za primarne dohotke i tekuće transfere.

Primjer tokova koji se evidentiraju za druga neživotna osiguranja prikazan je u tablici A.III.5.

Reosiguranje

39. ESA bilježi transakcije reosiguranja na jednostavniji način nego li izravne transakcije osiguranja (ove posljednje se odnose na transakcije između osiguravajućih društava i redovitih imatelja polica). Umjesto posebnog iskazivanja uključenih tokova (zaradene premije, dospjelih potraživanja, provizije itd.), transakcije reosiguranja jednostavno se prikazuju kao usluge koje reosiguratelj daje izravnom osiguravatelju. Vrijednost ovih usluga se mjeri kao saldo svih tokova koji nastaju između reosiguratelja i izravnih osiguravatelja.

Za rezidentna osiguravajuća društva životnog i neživotnog osiguranja, proizvedene usluge reosiguranja su prikazane kao *output* (P.1.), dok su primljene usluge reosiguranja prikazane kao intermedijarna potrošnja (P.2). Usluge reosiguranja koje rezidentni reosiguratelji daju nerezidentnim osigurateljima prikazuju se kao izvoz usluga (P.62), dok se usluge koje nerezidentni reosiguratelji daju rezidentnim osigurateljima bilježe kao uvoz usluga (P.72).

40. Za rezidentna osiguravajuća društva, podaci o *outputu* i intermedijarnoj potrošnji usluga reosiguranja mogu se dobiti iz statističkih podataka o osiguranju. Izračunavanje uvoza i izvoza usluga reosiguranja može biti teže, što uglavnom ovisi o dostupnosti i kakvoći statističkih podataka o bilanci plaćanja. Međutim, vanjska bilanca usluga reosiguranja može se lako izvesti iz statističkih podataka o osiguranju.

Transakcije reosiguranja između rezidentnih osiguravajućih društava često su konsolidirane. Međutim, radi sukladnosti s direktivama EZ-a o osiguranju, ESA preporučuje da se usluge reosiguranja bilježe bez konsolidiranja. Jesu li usluge reosiguranja između rezidenata konsolidirane ili ne, utječe na razinu *outputa* usluga osiguranja, ali ne utječe na izravnavajuće stavke poput dodane vrijednosti, poslovnog viška i štednje.

Popratne osiguravajuće djelatnosti

41. *Output* pomoćnih usluga osiguranja se vrednuje na temelju zaračunatih naknada ili provizija. U slučaju neprofitnih institucija koje posluju kao poslovna udruženja za osiguravajuća društva i mirovinske fondove, njihov *output* se vrednuje prema iznosima članarina koje plaćaju članovi udruženja. Ovaj *output* se koristi kao intermedijarna potrošnja članova udruženja.

Institucionalne jedinice koje se u najvećoj mjeri bave pomoćnim uslugama osiguranja, razvrstane su u S.124 „Financijske popratne djelatnosti”. Te su djelatnosti u NACE Rev. 1. razvrstane u razred 67.20 „Popratne aktivnosti osiguranja i mirovinskih fondova”.

(¹) Ako je dostupno, treba koristiti zaradene premije i dospjela potraživanja radije nego li premije koje se duguju i plativa potraživanja.

OSIGURANJE: BROJČANI PRIMJER

A.III.1. – Državni programi socijalne sigurnosti

Uporabe			Izvori															
Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospod- arstvo	S.15 NUSK	S.14 Kućans- tva	S.13 Ukupna država	S.12 Financi- jska društva	S.11 Nefina- ncijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefina- ncijska društva	S.12 Financi- jska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućans- tva	S.15 NPUSK	S.1 Ukupno gospod- arstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun roba i usluga	Račun sektora inoze- mstva														Račun sektora inoze- mstva	Račun roba i usluga	
155		0	155	8	0	45	4	98	<i>Račun stvaranja dohotka</i>									
									D.121	Stvarni socijalni dopri- nosi poslodavca								
										<i>Račun distribucije primarnog dohotka</i>								
									D.121	Stvarni socijalni dopri- nosi poslodavca			155		155	0		155
										<i>Račun sekundarne distri- bucije dohotka</i>								
155		0	155		155				D.6111	Stvarni socijalni dopri- nosi poslodavca		155		155	0		155	
76		0	76	76					D.6112	Socijalni doprinosi zaposlenika		76		76	0		76	
32			32		32				D.6113	Socijalni doprinosi samozaposlenih i neza- poslenih osoba		32		32	0		32	
232		0	232			232			D.621	Naknade socijalne sigurnosti u novcu		232		232	0		232	
										<i>Račun preraspodjele dohotka u naturi</i>								
78			78			78			D.6311	Naknade iz socijalne sigurnosti u naturi, refundacije		78		78			78	
65			65			65			D.6312	Ostale naknade soci- jalne sigurnosti u naturi		65		65			65	

A.III.2. – Privatno financirani programi socijalnog osiguranja

Uporabe	Izvori																	
	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 NUSK	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 NPUK	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun dobara i usluga	
0		0																
0	0																0	0
3	3																	
19		0	19	2	0	3	0	14										
12		0	12				12						12		12	0		12
19		0	19		19				1	18	0	0	0	19	0			19
21		0	21		21				1	20	0	0	0	21	0			21
29		0	29	0	0	0	28	1				29		29	0			29
3			3		3			0									3	3
11		0	11	0		0	10	1				11		11	0			11

A.III.2. – Privatno financirani programi socijalnog osiguranja

Uporabe			Izvori																		
Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 NUSK	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 NPUSK	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno			
	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun dobara i usluga				
11			11		11				F.612	1	10	0		0	11	0		11			
									<i>Financijski račun</i>												
									F.62		1				1			1			
1			1		1				F.62		1				1			1			
									F.62		1				1			1			

A.III.3. – Programi poslodavca bez osiguranih sredstava

Uporabe			Izvori																	
Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 NUSK	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 NPUSK	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno		
	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun dobara i usluga			
19		0	19	1	0	5	1	12	D.122											
									<i>Račun stvaranja dohotka</i>											
									D.122				19		19	0		19		
									<i>Račun distribucije primarnog dohotka</i>											
									D.122						19	0		19		
									<i>Račun sekundarne distribucije dohotka</i>											
19		0	19		19				D.612	12	1	5	0	1	19	0		19		
19		0	19	1	0	5	1	12	D.623				19		19	0		19		
									<i>Naknade iz programa poslodavaca bez osiguranih sredstava</i>											

A.III.4. – Druga životna osiguranja

Uporabe			Izvori															
Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 NUSK	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 NPUSK	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun dobara i usluga	
									<i>Vanjski račun</i>									
0		0							P.6 Izvoz roba i usluga								0	0
0	0								P.7 Uvoz roba i usluga								0	0
									<i>Račun proizvodnje</i>									
4	4								P.1. Output		4				4			4
									<i>Račun raspodjele primarnog dohotka</i>									
7			7				7		D.44 Vlasnički dohodak od koji se pripisuje vlasnicima polica				7		7	0		7
									<i>Račun uporabe raspoloživog dohotka</i>									
4		0	4		4				P.3 Izdaci za finalnu potrošnju								4	4
									<i>Financijski račun</i>									
22		0	22		22				F.611. Neto vlasnički udjel kućanstava u pričuvama životnog osiguranja		22			22	0			22

A.III.5. – Druga neživotna osiguranja

Uporabe			Izvori															
Ukupno	Odgovarajuće stavke		S.1 Ukupno gospodarstvo	S.15 NUSK	S.14 Kućanstva	S.13 Ukupna država	S.12 Financijska društva	S.11 Nefinancijska društva	Transakcije i izravnavajuće stavke	S.11 Nefinancijska društva	S.12 Financijska društva	S.13 Ukupna država	S.14 Kućanstva	S.15 NPUSK	S.1 Ukupno gospodarstvo	Odgovarajuće stavke		Ukupno
	Račun roba i usluga	Račun sektora inozemstva														Račun sektora inozemstva	Račun dobara i usluga	
0		0							Vanijski račun									
0	0								P.6 Izvoz dobara i usluga								0	0
0									P.7 Uvoz dobara i usluga								0	0
6	6								<i>Račun proizvodnje</i>									
4		0	4	0	3	0	0	1	P.1. Output		6				6			6
									P.2 Intermedijarna potrošnja								4	4
									<i>Račun raspodjele primarnog dohotka</i>									
6			6						D.44 Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica	5	0	0	1	0	6	0		6
									<i>Račun sekundarne distribucije dohotka</i>									
45		2	43	0	31	4	0	8	D.71 Neto premije neživotnog osiguranja		45				45			45
45		0	45					45	D.72 Potraživanja neživotnog osiguranja	6	0	1	35	0	42	3		45
									<i>Račun uporabe raspoloživog dohotka</i>									
2			2		2				P.3 Izdaci za finalnu potrošnju								2	2
									<i>Financijski račun</i>									
2		0	2	0	2	0	0	0	F.62 Pretplate premije osiguranja i pričuve za nenamirene tražbine		2				2			2

PRILOG IV.

KLASIFIKACIJE I RAČUNI

KLASIFIKACIJE

KLASIFIKACIJA INSTITUCIONALNIH SEKTORA (S)

S.1	Ukupno gospodarstvo
S.11	<i>Nefinancijska društva</i>
S.11001	Javna nefinancijska društva
S.11002	Domaća privatna nefinancijska društva
S.11003	Nefinancijska društva pod inozemnom kontrolom
S.12	<i>Financijska društva</i>
S.121	Središnja banka
S.122	Ostale monetarne financijske institucije
S.12201	Javne
S.12202	Domaće privatne
S.12203	Pod inozemnom kontrolom
S.123	Ostali financijski posrednici, osim osiguravajućih društava i mirovinskih fondova
S.12301	Javni
S.12302	Domaći privatni
S.12303	Pod inozemnom kontrolom
S.124	Popratne osiguravajuće djelatnosti
S.12401	Javni
S.12402	Domaći privatni
S.12403	Pod inozemnom kontrolom
S.125	Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi
S.12501	Javni
S.12502	Domaći privatni
S.12503	Pod inozemnom kontrolom
S.13	<i>Ukupna država</i>
S.1311	Središnja država
S.1312	Savezna država
S.1313	Lokalna uprava
S.1314	Fondovi socijalne sigurnosti
S.14	<i>Kućanstva</i>
S.141 + S.142	Poslodavci (uključujući samozaposlene osobe)
S.143	Zaposlenici
S.1441	Primatelji vlasničkog dohotka
S.1442	Primatelji mirovina
S.1443	Primatelji ostalih transfera
S.145	Ostala kućanstva
S.15	<i>Neprofitne ustanove koje služe kućanstvima</i>
S.2	Sektor inozemstva
S.21	Europska unija
S.211	Zemlje članice Europske unije
S.212	Institucije Europske unije
S.22	Treće zemlje i međunarodne organizacije

KLASIFIKACIJA TRANSAKCIJA I OSTALIH TOKOVA

Transakcije robom i uslugama (proizvodima) (P)**P.1 Output**

- P.11 Tržišni *output*
- P.119 Usklađivanje UFPIM-a
- P.12 *Output* za vlastitu finalnu uporabu
- P.13 Ostali netržišni *output*

P.2 Intermedijarna potrošnja**P.3 Izdaci za finalnu potrošnju**

- P.31 Izdaci za individualnu finalnu potrošnju
- P.32 Izdaci za zajedničku finalnu potrošnju

P.4 Stvarna finalna potrošnja

- P.41 Stvarna individualna finalna potrošnja
- P.42 Stvarna zajednička finalna potrošnja

P.5 Bruto investicije u kapital

- P.51 Bruto investicije u fiksni kapital
- P.511 Neto povećanje opipljive fiksne aktive
- P.5111 Povećanje nove opipljive fiksne aktive
- P.5112 Povećanje postojeće opipljive fiksne aktive
- P.5113 Smanjenje postojeće opipljive fiksne aktive
- P.512 Neto povećanje neopipljive fiksne aktive
- P.5121 Povećanje nove neopipljive fiksne aktive
- P.5122 Povećanje postojeće neopipljive fiksne aktive
- P.5123 Smanjenje postojeće neopipljive fiksne aktive
- P.513 Dodatak vrijednosti neproizvedene nefinancijske aktive
- P.5131 Značajna poboljšanja neproizvedene nefinancijske aktive
- P.5132 Trošak prijenosa vlasništva na neproizvedenoj nefinancijskoj aktivi
- P.52 Promjene zaliha
- P.53 Neto povećanje dragocjenosti

P.6 Izvoz roba i usluga

- P.61 Izvoz roba
- P.62 Izvoz usluga

P.7 Uvoz roba i usluga

- P.71 Uvoz roba
- P.72 Uvoz usluga

Transakcije raspodjele (D)**D.1 Naknade zaposlenicima**

- D.11 Nadnice i plaće
- D.12 Socijalni doprinosi poslodavaca
- D.121 Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca
- D.122 Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca

D.2 Porezi na proizvodnju i uvoz

- D.21 Porezi na proizvode
- D.211 Porezi vrste poreza na dodanu vrijednost (PDV)

D.212	Porezi i carine na uvoz isključujući PDV
D.2121	Uvozne carine
D.2122	Porezi na uvoz isključujući PDV i uvozne carine
D.214	Porezi na proizvode, isključujući PDV i uvozne poreze
D.29	Ostali porezi na proizvodnju
D.3	Subvencije
D.31	Subvencije na proizvode
D.311	Uvozne subvencije
D.319	Ostale subvencije na proizvode
D.39	Ostale subvencije na proizvodnju
D.4	Vlasnički dohodak
D.41	Kamate
D.42	Raspodijeljeni dohodak društava
D.421	Dividende
D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava
D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja
D.44	Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima police osiguranja
D.45	Zakupnine
D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo i sl.
D.51	Porezi na dohodak
D.59	Ostali tekući porezi
D.6	Socijalni doprinosi i naknade
D.61	Socijalni doprinosi
D.611	Stvarni socijalni doprinosi
D.6111	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca
D.61111	Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca
D.61112	Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca
D.6112	Socijalni doprinosi zaposlenika
D.61121	Obvezni socijalni doprinosi zaposlenika
D.61122	Dobrovoljni socijalni doprinosi zaposlenika
D.6113	Socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba
D.61131	Obvezni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba
D.61132	Dobrovoljni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba
D.612	Imputirani socijalni doprinosi
D.62	Socijalne naknade osim socijalnih transfera u naravi
D.621	Socijalne naknade u novcu
D.622	Socijalne naknade iz privatno financiranih programa
D.623	Socijalne naknade zaposlenicima bez izdvajanja
D.624	Naknade socijalne pomoći u novcu
D.63	Socijalni transferi u naravi
D.631	Socijalne naknade u naravi
D.6311	Naknade socijalne sigurnosti, refundacije
D.6312	Ostale naknade socijalne sigurnosti u naturi
D.6313	Naknade socijalne pomoći u naturi
D.632	Transferi pojedinačnih netržišnih roba i usluga
D.7	Ostali tekući transferi
D.71	Neto premije neživotnog osiguranja
D.72	Potraživanja neživotnog osiguranja
D.73	Tekući transferi unutar države

D.74	Tekuća međunarodna suradnja
D.75	Razni tekući transferi
D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova
D.9	Kapitalni transferi
D.91	Porezi na kapital
D.92	Investicijske potpore
D.99	Ostali transferi kapitala

Transakcije financijskim instrumentima (F) (Neto povećanje financijske aktive/neto stvaranje pasive)

F.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja (PPV)
F.11	Monetarno zlato
F.12	Posebna prava vučenja (PPV)
F.2	Valuta i depoziti
F.21	Valuta
F.22	Prenosivi depoziti
F.29	Ostali depoziti
F.3	Vrijednosnice, osim dionica
F.33	Vrijednosnice osim dionica isključujući financijske izvedenice
F.331	Kratkoročne vrijednosnice osim dionica isključujući financijske izvedenice
F.332	Dugoročne vrijednosnice osim dionica isključujući financijske izvedenice
F.34	Financijske izvedenice
F.4	Zajmovi (*)
F.41	Kratkoročni zajmovi
F.42	Dugoročni zajmovi
F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli (*)
F.51	Dionice i ostali vlasnički udjeli, bez dionica u uzajamnim fondovima
F.511	Kotirane dionice
F.512	Dionice bez kotacije
F.513	Ostali vlasnički udjeli
F.52	Dionice u uzajamnim fondovima
F.6	Tehničke pričuve osiguranja
F.61	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova
F.611	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja
F.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova
F.62	Preplate premije osiguranja i pričuve za nepodmirena potraživanja
F.7	Ostali računi obveza/potraživanja
F.71	Trgovački krediti i predujmovi
F.79	Ostali računi obveza/potraživanja osim trgovačkih kredita i predujmova

Ostale stavke akumulacije (K)

K.1	Potrošnja fiksnog kapitala
K.2	Neto povećanje neproizvedene nefinancijske aktive
K.21	Neto povećanje zemljišta i ostale opipljive neproizvedene aktive
K.211	Povećanje zemljišta i ostale opipljive neproizvedene aktive
K.212	Povećanje zemljišta i ostale opipljive neproizvedene aktive

(*) Podsjetna stavka: F.m: Izravno strano ulaganje.

K.22	Neto povećanje neopipljive neproizvedene aktive
K.221	Povećanje neopipljive neproizvedene aktive
K.222	Smanjenje neopipljive neproizvedene aktive
K.3	Ekonomsko nastajanje neproizvedene aktive
K.4	Ekonomsko nastajanje proizvedene aktive
K.5	Prirodni rast nekultiviranih bioloških resursa
K.6	Ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive
K.61	Iscrpljivanje prirodnih bogatstava
K.62	Ostalo ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive
K.7	Gubici zbog nepogoda
K.8	Nenadoknađene zapljene
K.9	Ostale promjene obujma nefinancijske aktive
K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive,
K.11	Nominalni vlasnički dobici/gubici
K.11.1	Nominalni vlasnički dobici/gubici
K.11.2	Realni vlasnički dobici/gubici
K.12	Promjene u klasifikacijama i strukturi
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive
K.12.21	Monetizacija/demonetizacija zlata
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive osim monetizacije/demonetizacije zlata

KLASIFIKACIJA IZRAVNAVNAVAJUĆIH STAVKI ^(b) (B)

B.1	Dodana vrijednost/B.1 *Domaći proizvod
B.2	Poslovni višak
B.3	Mješoviti dohodak
B.4	Poduzetnički dohodak
B.5	Saldo primarnih dohodaka/B.5 *Nacionalni dohodak
B.6	Raspoloživi dohodak
B.7	Prilagođeni raspoloživi dohodak
B.8	Štednja
B.9	Neto pozajmljivanje/neto uzajmljivanje
B.10	Promjene neto vrijednosti
B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje ili kapitalnih transfera, ^(c)
B.10.2	Promjene neto vrijednosti zbog ostalih promjena obujma aktive

^(b) Sve izravnavajuće stavke mogu se izmjeriti bruto ili neto potrošnjom fiksnog kapitala. Šifra za bruto izravnavajuće stavke tvori se tako da se šifri stavke doda slovo „g“. Slično tome, slovo „h“ dodano šifri označava neto vrijednost.

^(c) „Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera“ za inozemstvo odnosi se na promjene neto vrijednosti zbog trenutne vanjske bilance i kapitalnih transfera.

B.10.3	Promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka
B.10.31	Promjene neto vrijednosti zbog neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka
B.10.32	Promjene neto vrijednosti zbog realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka
B.11	Saldo vanjskog računa za robe i usluge
B.12	Saldo vanjskog tekućeg računa
B.90	Neto vrijednost
BF.90	Neto financijska aktiva

KLASIFIKACIJA AKTIVE (A)

Nefinancijska aktiva (AN)

AN.1	Proizvedena aktiva
AN.11	Fiksna aktiva
AN.111	Opipljiva fiksna aktiva
AN.1111	Stambene zgrade
AN.1112	Ostale zgrade i druge građevine
AN.11121	Nestambene zgrade
AN.11122	Ostale građevine
AN.1113	Strojevi i oprema
AN.11131	Oprema za transport
AN.11132	Ostali strojevi i oprema
AN.1114	Uzgojena sredstva
AN.11141	Životinje za uzgoj, mljekarstvo, vuču itd.
AN.11142	Vinogradi, voćnjaci i ostali nasadi drveća koje daje povratne plodove
AN.112	Neopipljiva fiksna aktiva
AN.1121	Istraživanje ruda
AN.1122	Računalni programi
AN.1123	Zabavni, književni ili umjetnički izvornici
AN.1129	Ostala neopipljiva fiksna aktiva
AN.12	Zalihe
AN.121	Sirovine i materijal
AN.122	Nedovršena proizvodnja
AN.1221	Nedovršeni radovi na kultiviranoj imovini
AN.1222	Ostala nedovršena proizvodnja
AN.123	Gotova roba
AN.124	Roba za preprodaju
AN.13	Dragocjenosti
AN.131	Plemenite kovine i drago kamenje
AN.132	Antikviteti i ostali umjetnički predmeti
AN.139	Ostale dragocjenosti
AN.2	Neproizvedena aktiva
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva
AN.211	Zemljište
AN.2111	Zemljište na kojem leže zgrade i objekti
AN.2112	Obradivo zemljište
AN.2113	Rekreacijska zemljišta i pripadajuće površinske vode
AN.2119	Ostala zemljišta i pripadajuće površinske vode
AN.212	Podzemna aktiva

AN.2121	Rezerve ugljena, nafte i prirodnog plina
AN.2122	Rezerve kovinskih ruda
AN.2123	Rezerve nekovinskih ruda
AN.213	Nekultivirani biološki resursi
AN.214	Vodeni resursi
AN.22	Nematerijalna neproizvedena sredstva
AN.221	Patentirani entiteti
AN.222	Ugovori o zakupu i ostali prenosivi ugovori
AN.223	Kupljeni <i>goodwill</i>
AN.229	Ostala neopipljiva neproizvedena aktiva

Financijska aktiva/pasiva (AF)**AF.1 Monetarno zlata i posebna prava vučenja (PPV)**

AF.11	Monetarno zlato
AF.12	Posebna prava vučenja (PPV)

AF.2 Gotovina i depoziti

AF.21	Gotovina
AF.22	Prenosivi depoziti
AF.29	Ostali depoziti

AF.3 Vrijednosnice osim dionica

AF.33	Vrijednosnice osim dionica isključujući financijske izvedenice
AF.331	Kratkoročni vrijednosnice osim dionica isključujući financijske izvedenice
AF.332	Dugoročni vrijednosnice osim dionica isključujući financijske izvedenice
AF.34	Financijske izvedenice

AF.4 Zajmovi ⁽⁴⁾

AF.41	Kratkoročni zajmovi
AF.42	Dugoročni zajmovi

AF.5 Dionice i ostali dionički kapital

AF.51	Dionice i ostali dionički kapital, isključujući dionice u uzajamnih fondova
AF.511	Kotirane dionice
AF.512	Dionice bez kotacije
AF.513	Ostali vlasnički udjeli
AF.52	Dionice u uzajamnim fondovima

AF.6 Tehničke pričuve osiguranja

AF.61	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova
AF.611	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja
AF.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova
AF.62	Pretplate premija osiguranja i pričuve za nenamirene tražbine

AF.7 Ostali računi obveza/potraživanja

AF.71	Trgovački krediti i predujmovi
AF.79	Ostali računi obveza/potraživanja osim trgovačkih kredita i predujmova

⁽⁴⁾ Podsjetna stavka AF.m: izravno strano ulaganje.

PREGRUPIRANJE I ŠIFRIRANJE DJELATNOSTI (A), PROIZVODA (P) I INVESTICIJA (INVESTICIJE U FIKSNI KAPITAL) (Pi)

A 60

Šifra	Opis	Popis NACE Rev.1
01	Poljoprivreda, lov i povezane usluge	01
02	Šumarstvo, sječa drveća i povezane usluge	02
05	Ribarstvo; upravljanje ribljim mrijestilištima i ribogojstvo; usluge povezane s ribarstvom	05
10	Kopanje ugljena i lignita; vađenje treseta	10
11	Vađenje sirove nafte i zemnog plina; uslužne djelatnosti koje proizlaze iz pridobivanja nafte i zemnog plina isključujući izmjeru	11
12	Kopanje rudače uranija i torija	12
13	Kopanje metalne rudače	13
14	Ostalo vađenje rudače i kopanje	14
15	Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića	15
16	Proizvodnja duhanskih proizvoda	16
17	Proizvodnja tekstilnih proizvoda	17
18	Proizvodnja odjeće; dorada i bojanje krzna	18
19	Štavljenje i dorada kože; proizvodnja putnih torbi, ručnih torbi, sedlarskih potrepština, konjske opreme i obuće	19
20	Proizvodnja drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja predmeta od slame, pruća i materijala za pletenje	20
21	Proizvodnja celuloze, papira i papirnih proizvoda	21
22	Izdavaštvo, tiskanje i reproduciranje snimljenih medija	22
23	Proizvodnja koksa, naftnih derivata i nuklearnog goriva	23
24	Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	24
25	Proizvodnja gumenih i plastičnih proizvoda	25
26	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	26
27	Proizvodnja kovina	27
28	Proizvodnja metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	28
29	Proizvodnja strojeva i opreme, koji nisu drugdje klasificirani	29
30	Proizvodnja uredske oprema i računala	30
31	Proizvodnja električnih strojeva i uređaja, koji nisu drugdje klasificirani	31
32	Proizvodnja radijskih, televizijskih i komunikacijskih uređaja i opreme	32
33	Proizvodnja medicinskih, preciznih i optičkih instrumenata i satova	33
34	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	34
35	Proizvodnja ostale prijevozne opreme	35
36	Proizvodnja namještaja, proizvodnja koja nije drugdje klasificirana	36
37	Recikliranje	37
40	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i toplom vodom	40
41	Prikupljanje, pročišćavanje i distribucija vode	41
45	Građevinarstvo	45
50	Prodaja, održavanje i popravljanje motornih vozila i motorkotača; maloprodaja motornog goriva	50

Šifra	Opis	Popis NACE Rev.1
51	Trgovina na veliko i posredovanje u trgovini, osim motornim vozilima i motorkotačima	51
52	Trgovina na malo, osim motornim vozilima i motorkotačima; popravak osobnih i kućanskih potrepština	52
55	Hoteli i restorani	55
60	Kopneni prijevoz; cjevovodni prijevoz	60
61	Vodeni prijevoz	61
62	Zračni prijevoz	62
63	Potporne i pomoćne transportne djelatnosti; djelatnosti putničkih agencija	63
64	Pošta i telekomunikacije	64
65	Financijsko posredovanje, osim financiranja osiguranja i aktive za mirovine	65
66	Financiranje osiguranja i aktive za mirovine, osim obvezatne socijalne sigurnosti	66
67	Pomoćne aktivnosti u financijskom posredovanju	67
70	Poslovanje s nekretninama	70
71	Najam strojeva i opreme bez operatera i osobnih i kućanskih potrepština	71
72	Računalne i srodne aktivnosti	72
73	Istraživanje i razvoj	73
74	Ostale poslovne aktivnosti	74
75	Djelatnosti javne uprave i obrane; obvezna socijalna sigurnost	75
80	Obrazovanje	80
85	Zdravlje i socijalni rad	85
90	Odvodnja i odlaganje otpada, javno zdravstvo i slične djelatnosti	90
91	Djelatnosti članskih organizacija, koje nisu drugdje klasificirane	91
92	Rekreacijske, kulturne i sportske djelatnosti	92
93	Ostale uslužne djelatnosti	93
95	Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem	95
99	Ekstrateritorijalne organizacije i tijela	99

A 31

Šifra	Opis	Popis NACE Rev.1
AA	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	A
BB	Ribarstvo	B
CA	Vađenje i kopanje energetske sirovine	CA
CB	Vađenje i kopanje materijala osim energetske sirovine	CB
DA	Prerada prehrambenih proizvoda; pića i duhana	DA
DB	Proizvodnja tekstila i tekstilnih proizvoda	DB
DC	Proizvodnja kože i kožnih proizvoda	DC
DD	Prerada drva i drvnih proizvoda	DD
DE	Proizvodnja celuloze, papira i papirnih proizvoda; izdavaštvo i tiskarstvo	DE
DF	Proizvodnja koksa, naftnih derivata i nuklearnog goriva	DF
DG	Proizvodnja kemikalija, kemijskih proizvoda i umjetnih vlakana	DG

Šifra	Opis	Popis NACE Rev.1
DH	Proizvodnja gumenih i plastičnih proizvoda	DH
DI	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	DI
DJ	Proizvodnja osnovnih metala i metalnih proizvoda	DJ
DK	Proizvodnja strojeva i opreme, koji nisu drugdje klasificirani	DK
DL	Proizvodnja električne i optičke opreme	DL
DM	Proizvodnja prijevozne opreme	DM
DN	Proizvodnja koja nije drugdje klasificirana	DN
EE	Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	E
FF	Građevinarstvo	F
GG	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila, motorkotača, osobnih i kućanskih potrepština	G
HH	Hoteli i restorani	H
II	Prijevoz, skladištenje i komunikacije	I
JJ	Financijsko posredovanje	J
KK	Nekretnine, iznajmljivanje i poslovne aktivnosti	K
LL	Javna uprava i obrana; obvezna socijalna sigurnost	L
MM	Obrazovanje	M
NN	Zdravlje i socijalni rad	N
OO	Ostale javne, skupne i osobne uslužne djelatnosti	O
PP	Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem	P
QQ	Ekstrateritorijalne organizacije i tijela	Q

A17

Šifra	Opis	Popis NACE Rev.1
A	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	A
B	Ribarstvo	B
C	Rudarstvo i vađenje	C
D	Prerađivačka djelatnost	D
E	Opskrba električnom strujom, plinom i vodom	E
F	Građevinarstvo	F
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila, motorkotača, osobnih i kućanskih potrepština	G
H	Hoteli i restorani	H
I	Prijevoz, skladištenje i komunikacije	I
J	Financijsko posredovanje	J
K	Nekretnine, iznajmljivanje i poslovne aktivnosti	K
L	Javna uprava i obrana; obvezna socijalna sigurnost	L
M	Obrazovanje	M
N	Zdravlje i socijalni rad	N
O	Ostale javne, skupne i osobne uslužne djelatnosti	O
P	Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem	P
Q	Ekstrateritorijalne organizacije i tijela	Q

P60

Šifra	Opis	Popis u CPA
01	Poljoprivredni proizvodi, lov i povezane usluge	01
02	Šumarski proizvodi, sječa drveća i povezane usluge	02
05	Riba i ostali ribarski proizvodi, usluge povezane s ribarstvom	05
10	Ugljen i lignit; treset	10
11	Sirova nafta i zemni plin; usluge povezane s pridobivanjem nafte i zemnog plina isključujući izmjeru	11
12	Rudače uranija i torija	12
13	Metalne rudače	13
14	Ostali proizvodi vađenja i kopanja rudače	14
15	Prehrambeni proizvodi i pića	15
16	Duhanski proizvodi	16
17	Tekstilni proizvodi	17
18	Odjeća, krzno	18
19	Koža i kožni proizvodi	19
20	Drvo i proizvodi od drva i pluta (osim namještaja), predmeti od slame i materijala za pletenje	20
21	Celuloza, papir i proizvodi od papira	21
22	Tiskani materijali i snimljeni mediji	22
23	Koks, naftni derivati i nuklearno gorivo	23
24	Kemikalije, kemijski proizvodi i umjetna vlakna	24
25	Proizvodi od gume i plastičnih masa	25
26	Ostali nemetalni mineralni proizvodi	26
27	Kovine	27
28	Metalni proizvodi, osim strojeva i opreme	28
29	Strojevi i oprema koji nisu drugdje klasificirani	29
30	Uredska oprema i računala	30
31	Električni strojevi i aparati d.n.k	31
32	Radijski, televizijski i komunikacijski uređaji i oprema	32
33	Medicinski, precizni i optički instrumenti i satovi	33
34	Motorna vozila, prikolice i poluprikolice	34
35	Proizvodnja ostale prijevozne opreme	35
36	Namještaj; ostali proizvodi koji nisu drugdje klasificirani	36
37	Reciklirane sekundarne sirovine	37
40	Električna energija, plin, para i topla voda	40
41	Skupljanje i pročišćavanje vode, usluge distribucije vode	41
45	Graditeljstvo	45
50	Prodaja, održavanje i popravlanje motornih vozila i motorkotača; maloprodaja motornog goriva	50
51	Posredovanje i prodaja na veliko, osim motornih vozila i motorkotača	51
52	Prodaja na malo, osim motornih vozila i motorkotača; popravak osobnih i kućanskih potrepština	52
55	Usluge hotela i restorana	55
60	Usluge kopnenog prijevoza i cjevovodnog prijevoza	60
61	Usluge vodenog prijevoza	61
62	Usluge zračnog prijevoza	62

Šifra	Opis	Popis u CPA
63	Pomoćne transportne usluge, usluge turističkih i putničkih agencija	63
64	Poštanske i telekomunikacijske usluge	64
65	Usluge financijskog posredovanja, osim usluga financiranja osiguranja i aktive za mirovine	65
66	Usluge financiranja osiguranja i aktive za mirovine, osim usluga obvezatne socijalne sigurnosti	66
67	Pomoćne usluge u financijskom posredovanju	67
70	Usluge povezane s nekretninama	70
71	Usluge davanje u najam strojeva i opreme bez operatera i osobnih i kućanskih potrepština	71
72	Računalne i srodne usluge	72
73	Usluge istraživanja i razvoja	73
74	Ostale poslovne usluge	74
75	Usluge javne uprave i obrane; usluge obvezne socijalne sigurnosti	75
80	Usluge obrazovanja	80
85	Zdravstvene usluge i socijalni rad	85
90	Usluge odvodnje i odlaganja otpada, usluge javnog zdravstva i slične usluge	90
91	Usluge članskih organizacija koje nisu drugdje klasificirane	91
92	Rekreacijske, kulturne i sportske usluge	92
93	Ostale usluge	93
95	Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem	95
99	Usluge ekstrateritorijalnih organizacija i tijela	99

P31

Šifra	Opis	Popis u CPA
AA	Poljoprivredni, lovni i šumarski proizvodi	A
BB	Riba	B
CA	Ugljen i lignit; treset, sirova nafta i zemni plin; uranij i torij	CA
CB	Metalne rudače i ostali proizvodi vađenja i kopanja rudače	CB
DA	Prehrambeni proizvodi, piće i duhan	DA
DB	Tekstil i tekstilni proizvodi	DB
DC	Koža i kožni proizvodi	DC
DD	Drvo i drvni proizvodi	DD
DE	Celuloza, papir i papirni proizvodi; snimljeni mediji; tiskarske usluge	DE
DF	Koks, naftni derivati i nuklearno gorivo	DF
DG	Kemikalije, kemijski proizvodi i umjetna vlakna	DG
DH	Proizvodi od gume i plastičnih masa	DH
DI	Ostali nemetalni mineralni proizvodi	DI
DJ	Kovine i metalni proizvodi	DJ
DK	Strojevi i oprema, koji nisu drugdje klasificirani	DK
DL	Električna i optička oprema	DL
DM	Prijevozna oprema	DM

Šifra	Opis	Popis u CPA
DN	Ostali proizvodi, koji nisu drugdje klasificirani	DN
EE	Električna energija, plin, para i topla voda	E
FF	Građevinarstvo	F
GG	Prodaja na veliko i malo; popravljanje motornih vozila, motorkotača, osobnih i kućanskih potrepština	G
HH	Hotelske i restoranske usluge	H
II	Usluge prijevoza, skladištenja i komunikacija	I
JJ	Usluge financijskog posredovanja	J
KK	Nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge	K
LL	Usluge javne uprave i obrane, usluge obvezne socijalne sigurnosti	L
MM	Usluge obrazovanja	M
NN	Zdravstvene i socijalne usluge	N
OO	Ostale javne, skupne i osobne usluge	O
PP	Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem	P
QQ	Usluge ekstrateritorijalnih organizacija i tijela	Q

P17

Šifra	Opis	Popis u CPA
A	Poljoprivredni, lovni i šumarski proizvodi i usluge	A
B	Riba	B
C	Proizvodi kopanja i vađenja rudača	C
D	Industrijski proizvodi	D
E	Električna energija, plin, para i topla voda	E
F	Građevinarstvo	F
G	Usluge prodaje na veliko i malo; usluge popravljanja motornih vozila, motorkotača, osobnih i kućanskih potrepština	G
H	Hotelske i restoranske usluge	H
I	Usluge prijevoza, skladištenja i komunikacija	I
J	Usluge financijskog posredovanja	J
K	Nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge	K
L	Usluge javne uprave i obrane, usluge obvezne socijalne sigurnosti	L
M	Usluge obrazovanja	M
N	Zdravstvene i socijalne usluge	N
O	Ostale javne, skupne i osobne usluge	O
P	Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem	P
Q	Usluge ekstrateritorijalnih organizacija i tijela	Q

A6—A3

A6		
Šifra	Opis	Popis NACE Rev.1
1	Poljoprivreda, lov i šumarstvo; ribarstvo i upravljanje ribarskim mrijestilištima i ribogojstvo	A + B
2	Industrija, uključujući energetiku	C + D + E
3	Građevinarstvo	F
4	Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i kućanskih potrepština, hoteli i restorani; prijevoz i komunikacije	G + H + I
5	Financijske usluge, poslovanje s nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti	J + K
6	Ostale uslužne djelatnosti	L do P

A3		
Šifra	Opis	Popis u NACE Rev. 1
1	Poljoprivreda, lov i šumarstvo; ribarstvo i upravljanje ribarskim mrijestilištima i ribogojstvo	A + B
2	Industrija, uključujući energetiku i građevinarstvo	C + D+E + F
3	Uslužne djelatnosti	G do P

P6—P3

P6		
Šifra	Opis	Popis CPA
1	Poljoprivredni, šumarski, ribarski i akvakulturni proizvodi	A + B
2	Proizvodi rudarstva i iskopa, proizvodi proizvodnih djelatnosti, energetski proizvodi	C + D + E
3	Građevinarstvo	F
4	Trgovina na veliko i malo, usluge popravka, hotelske i restoranske usluge, prijevozne i komunikacijske usluge	G + H + I
5	Usluge financijskog posredovanja, poslovanje s nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	J + K
6	Ostale usluge	L do P

P3		
Šifra	Opis	Popis u CPA
1	Poljoprivredni, šumarski, ribarski i akvakulturni proizvodi	A + B
2	Proizvodi rudarstva i iskopa, proizvodi proizvodnih djelatnosti, energetski proizvodi i graditeljstvo	C + D+E + F
3	Usluge	G do P

Pi6-Pi3

Pi6		
Šifra	Opis	Popis u CPA
1	Poljoprivredni, šumarski, ribarski i akvakulturni proizvodi	01 + 02 + 05
	Oprema:	-
2	Metalni proizvodi i strojevi	28 do 33 + 36
3	Prijevozna oprema	34 + 35
	Građevinarstvo:	45
4	Od čega stanovi	-
5	Od čega ostali građevinski objekti	-
6	Ostali proizvodi	Preostala podjela

Pi3		
Šifra	Opis	Popis u CPA
1	Metalni proizvodi i strojevi, prijevozna oprema	28 do 36
2	Građevinarstvo	45
3	Ostali proizvodi	Preostala podjela

KLASIFIKACIJA OSOBNE POTROŠNJE PREMA NAMJENI (COICOP) (*)

(Jednoznamenkasta i dvoznamenkasta razina)

1. **Hrana, piće i duhanski proizvodi**
 - 1.1. Hrana
 - 1.2. Piće
 - 1.3. Duhanski proizvodi
2. **Odjeća i obuća**
 - 2.1. Odjeća
 - 2.2. Obuća
3. **Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva**
 - 3.1. Bruto najamnine
 - 3.2. Redovito održavanje i popravak stambenih objekata
 - 3.3. Ostale usluge povezane sa stambenim objektima
 - 3.4. Električna energije, plin i ostala goriva
4. **Unutarnja oprema, kućanske potrepštine i rutinsko održavanje kuće**
 - 4.1. Namještaj, unutarnja oprema i dekoracije, tepisi i ostale podne obloge i popravci
 - 4.2. Tekstil za kućanstvo
 - 4.3. Uređaji za grijanje i kuhanje; hladnjaci, perilice i slični veći kućanski uređaji uključujući montaže i popravke
 - 4.4. Staklena roba, stolno posuđe i kućanske potrepštine
 - 4.5. Alati i oprema za kuću i vrt
 - 4.6. Robe i usluge za rutinsko održavanje kućanstva
5. **Zdravlje**
 - 5.1. Medicinski i farmaceutski proizvodi i terapijske naprave i oprema
 - 5.2. Nebolničke medicinske i paramedicinske usluge
 - 5.3. Bolničke usluge
 - 5.4. Usluge osiguranja protiv bolesti i nesreće
6. **Prijevoz**
 - 6.1. Kupnja vozila
 - 6.2. Rukovanje opremom za osobni prijevoz
 - 6.3. Prijevozne usluge
7. **Slobodno vrijeme, zabava i kultura**
 - 7.1. Oprema i pribor, uključujući popravke
 - 7.2. Rekreativne i kulturne usluge
 - 7.3. Novine, knjige i pribor za pisanje
8. **Obrazovanje**
 - 8.1. Usluge obrazovanja
 - 8.2. Obrazovni materijali
 - 8.3. Pomoćne usluge za obrazovanje
9. **Hoteli, kafići i restorani**
 - 9.1. Ugostiteljske usluge
 - 9.2. Usluge smještaja

(*) Ova je klasifikacija trenutačno u reviziji.

10. Raznovrsne robe i usluge

- 10.1. Osobna njega
- 10.2. Osobni predmeti koji nisu drugdje klasificirani
- 10.3. Komunikacije
- 10.4. Usluge socijalne skrbi
- 10.5. Financijske usluge koje nisu drugdje klasificirane
- 10.6. Ostale usluge koje nisu drugdje klasificirane

KLASIFIKACIJA FUNKCIJE DRŽAVE (COFOG) (*)

01. Javna uprava

- 01.1. Djelatnosti izvršnih i zakonodavnih organa, djelatnosti s područja financijskih i fiskalnih poslova, vanjski poslovi osim pomoći iz inozemstva
- 01.2. Ekonomska pomoć iz inozemstva
- 01.3. Temeljni istraživački poslovi i usluge
- 01.4. Opće usluge
- 01.5. Opće javne usluge, d.n.k

02. Poslovi i usluge obrane

- 02.1. Uprava i poslovi vojne obrane i civilne obrane
- 02.2. Vojna pomoć iz inozemstva
- 02.3. Primijenjena istraživanja i eksperimentalni razvoj na području obrane
- 02.4. Poslovi obrane, d.n.k.

03. Javni red i sigurnost

- 03.1. Policija i protupožarna zaštita
- 03.2. Sudovi
- 03.3. Zatvorska uprava i poslovanje
- 03.4. Javni red i poslovi osiguranja d.n.k.

04. Obrazovanje

- 04.1. Predškolski odgoj i osnovno obrazovanje (ISCED razine 0. i 1.)
- 04.2. Srednjoškolsko obrazovanje (ISCED razine 2. i 3.)
- 04.3. Više i visoko obrazovanje (ISCED razine 5., 6. i 7.)
- 04.4. Usluge obrazovanja koje se ne mogu klasificirati prema stupnju (ISCED razina 9.)
- 04.5. Potporne usluge kod obrazovanja
- 04.6. Ostale djelatnosti i usluge obrazovanja d.n.k.

05. Zdravstvo

- 05.1. Bolničke djelatnosti i usluge
- 05.2. Klinike i izvodači medicinskih, zubnih i paramedicinskih usluga
- 05.3. Usluge i djelatnosti javnog zdravstva
- 05.4. Lijekovi, proteze, medicinska oprema i uređaji ili ostali zdravstveni proizvodi na recept
- 05.5. Primijenjeni istraživački i eksperimentalni razvoj na području zdravstva i sustava zdravstvene skrbi
- 05.6. Ostale zdravstvene djelatnosti i usluge d.n.k.

06. Socijalna sigurnost i socijalna skrb

- 06.1. Socijalno osiguranje i usluge
- 06.2. Socijalna skrb i usluge
- 06.3. Ostale usluge socijalnog osiguranja i socijalne skrbi, d.n.k.

(*) Ova je klasifikacija trenutačno u reviziji.

- 07. **Djelatnosti i usluge stanovanja i prostornog razvoja**
 - 07.1. Stanovanje i prostorno oblikovanje i razvoj
 - 07.2. Vodoopskrba
 - 07.3. Sanitarne djelatnosti i usluge uključujući nadzor i smanjenje onečišćenja
 - 07.4. Cestovna rasvjeta
 - 07.5. Ostale usluge na području djelatnosti stanovanja i prostornoga razvoja
- 08. **Rekreacijski, kulturni i vjerski poslovi i usluge**
 - 08.0. Rekreacijski, kulturni i vjerski poslovi i usluge
- 09. **Pridobivanje i distribucija energetske sirovine**
 - 09.1. Goriva
 - 09.2. Električna energija i ostali izvori energije
 - 09.3. Ostale usluge na području pridobivanja i distribucije energetske sirovine
- 10. **Poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo i lov**
 - 10.1. Poljoprivreda
 - 10.2. Šumarstvo
 - 10.3. Ribolov i lov
 - 10.4. Ostale istraživačke i razvojne djelatnosti na području poljoprivrede d.n.k.
 - 10.5. Ostaje usluge na području poljoprivrede, šumarstva, ribarstva i lova d.n.k.
- 11. **Iskopavanje rudača i minerala osim goriva; proizvodnja i graditeljstvo**
 - 11.1. Iskopavanje rudača i minerala, osim goriva
 - 11.2. Proizvodnja
 - 11.3. Graditeljstvo
 - 11.4. Ostale usluge na području iskopavanja rudača i minerala, proizvodnje i graditeljstva d.n.k.
- 12. **Prijevoz i komunikacije**
 - 12.1. Cestovni prijevoz
 - 12.2. Vodeni prijevoz
 - 12.3. Željeznički prijevoz
 - 12.4. Zračni prijevoz
 - 12.5. Cjevovodni transport i ostali prometni sustavi
 - 12.6. Ostale usluge na području prometnog sustava d.n.k.
 - 12.7. Telekomunikacije
 - 12.8. Ostale usluge na području prijevoza i telekomunikacija d.n.k.
- 13. **Ostali ekonomski poslovi i usluge**
 - 13.1. Trgovina uključujući skladištenje, usluge hotela i restorana
 - 13.2. Turizam
 - 13.3. Višenamjenski razvojni projekti
 - 13.4. Opći gospodarski i komercijalni poslovi, osim općih poslova vezanih uz rad
 - 13.5. Opći poslovni i usluge vezani uz rad
 - 13.6. Ostali ekonomski poslovi d.n.k.
- 14. **Izdaci koji nisu razvrstani po glavnim skupinama**
 - 14.0. Izdaci koji nisu razvrstani po glavnim skupinama

RAČUNI

Tablica A.IV.1. – Račun 0: Račun roba i usluga

Uporabe		Izvori		
P.1	Output	3 595	P.2 Intermedijarna potrošnja	1 904
P.11	Tržišni output	3 048		
P.12	Output za vlastitu uporabu	171	P.3/P.4 Izdaci za finalnu potrošnju/Stvarna finalna potrošnja	1 371
			P.31/P.41 Izdaci za individualnu potrošnju/stvarna individualna potrošnja	1 215
P.13	Ostali netržišni output	376	P.32/P.42 Izdaci za zajedničku potrošnju/stvarna zajednička potrošnja	156
D.21	Porezi na proizvode	141		
D.31	Subvencije na proizvode	-8	P.51 Bruto investicije u fiksni kapital	376
			P.511 Neto stjecanje opipljive aktive	303
P.7	Uvoz roba i usluga	497	P.5111 Povećanja nove opipljive fiksne aktive	305
P.71	Uvozi roba	392	P.5112 Povećanja postojeće opipljive fiksne aktive	11
P.72	Uvozi usluga	105	P.5113 Otuđenje postojećih trajnih materijalnih aktive	-13
			P.512 Neto stjecanje neopipljive fiksne aktive	51
			P.5121 Povećanja nove neopipljive fiksne aktive	53
			P.5122 Povećanja postojeće neopipljive fiksne aktive	6
			P.5123 Smanjenja postojeće neopipljive fiksne aktive	-8
			P.513 Povećanja vrijednosti neproizvedene nefinancijske aktive	22
			P.5131 Značajna poboljšanja neproizvedene nefinancijske aktive	5
			P.5132 Troškovi prijenosa vlasništva neproizvedene nefinancijske aktive	17
			P.52 Promjene zaliha	28
			P.53 Neto povećanje dragocjenosti	10
			P.6 Izvoz roba i usluga	536
			P.61 Izvoz roba	462
			P.62 Izvoz usluga	74

Tablica A.IV.2. – Potpun skup računa ukupnoga gospodarstva

I.: Račun proizvodnje

Uporabe		Izvori		
P.2	Intermedijarna potrošnja	1 904	P.1 Output	3 595
			P.11 Tržišni output	3 048
			P.12 Output za vlastitu uporabu	171

Uporabe		Izvori		
		P.13	Ostali netržišni output	376
		D.21 – D.31	Porezi umanjeni za subvencije na proizvode	133
B.1*g	Bruto domaći proizvod			1 824
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala			222
B.1*n	Neto domaći proizvod			1 602

II.: Računi raspodjele i uporabe dohotka

II.1.: Račun primarne raspodjele dohotka

II.1.1.: Račun stvaranja dohotka

Uporabe		Izvori		
D.1	Naknade zaposlenicima	762	B.1* Domaći proizvod	1 602
D.11	Nadnice i plaće	569		
D.12	Socijalni doprinosi poslodavaca	193		
D.121	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	174		
D.122	Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca	19		
D.2	Porezi na proizvodnju i uvoz	235		
D.21	Porezi na proizvode	141		
D.211	Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV)	121		
D.212	Porezi i pristojbe na uvoz bez PDV-a	17		
D.2121	Uvozne pristojbe	17		
D.2122	Porezi na uvoz isključujući PDV i pristojbe	0		
D.214	Porezi na proizvode osim PDV-a i poreza na uvoz i izvoz	3		
D.29	Ostali porezi na proizvodnju	94		
D.3	Subvencije	-44		
D.31	Subvencije na proizvode	-8		
D.311	Subvencije na uvoz	0		
D.319	Ostale subvencije na proizvode	-8		
D.39	Ostale subvencije na proizvodnju	-36		
B.2	Poslovni višak	217		
B.3	Mješoviti dohodak	432		

II.1.2.: Račun alokacije primarnog dohotka

Uporabe		Izvori	
D.4	Vlasnički dohodak	380	B.2 Poslovni višak 217
D.41	Kamate	206	B.3 Mješoviti dohodak 432
D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	84	
D.421	Dividende	60	D.1 Naknade zaposlenicima 766
D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	24	D.11 Nadnice i plaće 573
D.43	Ponovno uložena zarada od izravnih stranih ulaganja	0	D.12 Socijalni doprinosi poslodavaca 193
D.44	Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja	25	D.121 Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca 174
D.45	Zakupnine	65	D.122 Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca 19
			D.2 Porezi na proizvodnju i uvoz 235
			D.21 Porezi na proizvode 141
			D.211 Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV) 121
			D.212 Porezi i carine na uvoz bez PDV-a 17
			D.2121 Uvozne carine 17
			D.2122 Porezi na uvoz bez PDV-a i carine 0
			D.214 Porezi na proizvode osim PDV-a i poreza na uvoz i izvoz 3
			D.29 Ostali porezi na proizvodnju 94
			D.3 Subvencije -44
			D.31 Subvencije na proizvode -8
			D.311 Uvozne subvencije 0
			D.319 Ostale subvencije na proizvode -8
			D.39 Ostale subvencije na proizvodnju -36
			D.4 Vlasnički dohodak 407
			D.41 Kamate 200
			P.119 Prilagodba za UFPIM 0
			D.42 Raspodijeljeni dohodak društava 103
			D.421 Dividende 46
			D.422 Isplate iz dohotka kvazi-društava 57
			D.43 Reinvestirane zarade od izravnih stranih ulaganja 14
			D.44 Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja 25
			D.45 Zakupnine 65
B.5*	Nacionalni dohodak	1 633	

II.1.2.1.: Račun poduzetničkog dohotka

Uporabe		Izvori	
D.4	Vlasnički dohodak	217	B.2 Poslovni višak 217
D.41	Kamate	147	B.3 Mješoviti dohodak 432
D.44	Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja	25	
D.45	Najam	45	D.4 Vlasnički dohodak 247
			D.41 Kamate 150
			P.119 Prilagodba za UFPIM 0
			D.42 Raspodijeljeni dohodak društava 37
			D.421 Dividende 37
			D.422 Povlačenja dohotka kvazi-poduzeća 0
			D.43 Reinvestirane zarade od izravnih stranih ulaganja 11
			D.44 Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja 5
			D.45 Zakupnine 44
B.4	Poduzetnički dohodak	679	

II.1.2.2.: Račun alociranja ostalog primarnog dohotka

Uporabe		Izvori	
D.4	Vlasnički dohodak	163	B.4 Poduzetnički dohodak 679
D.41	Kamate	59	
D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	84	D.1 Naknade zaposlenicima 766
D.421	Dividende	60	D.11 Nadnice i plaće 573
D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	24	D.12 Socijalni doprinosi poslodavaca 193
D.43	Reinvestirane zarade od izravnih stranih ulaganja	0	D.121 Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca 174
D.45	Zakupnine	20	D.122 Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca 19
			D.2 Porezi na proizvodnju i uvoz 235
			D.21 Porezi na proizvode 141
			D.211 Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV) 121
			D.212 Porezi i carine na uvoz bez PDV-a 17
			D.2121 Uvozne carine 17
			D.2122 Porezi na uvoz bez PDV-a i carine 0
			D.214 Porezi na proizvode bez PDV-a i uvoznih poreza 3
			D.29 Ostali porezi na proizvodnju 94

Uporabe		Izvori	
		D.3	Subvencije -44
		D.31	Subvencije na proizvode -8
		D.311	Subvencije na uvoz 0
		D.319	Ostale subvencije na proizvode -8
		D.39	Ostale subvencije na proizvodnju -36
		D.4	Vlasnički dohodak 160
		D.41	Kamate 50
		D.42	Raspodijeljeni dohodak društava 66
		D.421	Dividende 9
		D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava 57
		D.43	Reinvestirane zarade od izravnih stranih ulaganja 3
		D.44	Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja 20
		D.45	Zakupnine 21
B.5*	Nacionalni dohodak	1 633	

II.2.: Račun sekundarne raspodjele dohotka

Uporabe		Izvori	
D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd.	212	B.5* Nacionalni dohodak 1 633
D.51	Porezi na dohodak	203	
D.59	Ostali tekući porezi	9	D.5 Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd. 213
			D.51 Porezi na dohodak 204
D.61	Socijalni doprinosi	322	D.59 Ostali tekući porezi 9
D.611	Stvarni socijalni doprinosi	303	D.61 Socijalni doprinosi 322
D.6111	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	174	D.611 Stvarni socijalni doprinosi 303
D.61111	Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	160	D.6111 Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca 174
D.61112	Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	14	D.61111 Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca 160
D.6112	Socijalni doprinosi zaposlenika	97	D.61112 Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca 14
D.61121	Obvezni socijalni doprinosi zaposlenik	85	D.6112 Socijalni doprinosi zaposlenika 97
D.61122	Dobrovoljni socijalni doprinosi zaposlenika	12	D.61121 Obvezni socijalni doprinosi zaposlenika 85
D.6113	Socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba	2	D.61122 Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi zaposlenika 12
D.61131	Obvezni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba	22	D.6113 Socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba 32
D.61132	Dobrovoljni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba	10	D.61131 Obvezni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba 22
D.612	Imputirani socijalni doprinosi	19	D.61132 Dobrovoljni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba 10

Uporabe		Izvori	
		D.612	Imputirani socijalni doprinosi 19
D.62	Socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi 332		
D.621	Socijalne naknade u novcu 232	D.62	Socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi 332
D.622	Socijalne naknade iz privatno financiranih programa 29	D.621	Socijalne naknade u novcu 232
D.623	Zaposleničke socijalne naknade bez osiguranih sredstava 19	D.622	Socijalne naknade iz privatno financiranih programa 29
D.624	Naknade socijalne pomoći u novcu 52	D.623	Zaposleničke socijalne naknade bez osiguranih sredstava 19
		D.624	Naknade socijalne pomoći u novcu 52
D.7	Ostali tekući transferi 269		
D.71	Neto premije neživotnog osiguranja 43	D.7	Ostali tekući transferi 239
D.72	Potraživanja neživotnog osiguranja 45	D.71	Neto premije neživotnog osiguranja 45
D.73	Tekući transferi unutar sektora države 96	D.72 T	Potraživanja neživotnog osiguranja a 42
D.74	Tekuća međunarodna suradnja 31	D.73	Tekući transferi unutar sektora države 96
D.75	Razni tekući transferi 54	D.74	Tekuća međunarodna suradnja 1
		D.75	Razni tekući transferi 55
B.6	Raspoloživi dohodak 1 604		

II.3.: Račun preraspodjele dohotka u naturi

Uporabe		Izvori	
D.63	Socijalni transferi u naturi 219	B.6	Raspoloživi dohodak 1 604
D.631	Socijalne naknade u naturi 162		
D.6311	Naknade socijalne sigurnosti, refundacije 78	D.63	Socijalni transferi u naturi 219
D.6312	Ostale naknade socijalnog osiguranja u naturi 65	D.631	Socijalne naknade u naturi 162
D.6313	Naknade socijalne pomoći u naturi 19	D.6311	Naknade socijalne sigurnosti, refundacije 78
D.632	Transferi pojedinačnih netržišnih roba i usluga 57	D.6312	Ostale naknade socijalne sigurnosti u naturi 65
		D.6313	Naknade socijalne pomoći u naturi 19
		D.632	Transfer netržišnih dobara i usluga za individualnu potrošnju 57
B.7	Prilagođeni raspoloživi dohodak 1 604		

II.4.: Račun uporabe dohotka

II.4.1.: Račun uporabe raspoloživog dohotka

Uporabe		Izvori	
P.3	Izdaci za finalnu potrošnju 1 371	B.6	Raspoloživi dohodak 1 604
P.31	Izdaci za osobnu potrošnju 1 215		
P.32	Izdaci za zajedničku potrošnju 156	D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova 11
D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkih udjela kućanstava u mirovinskim fondovima 11		
B.8	Štednja 233		

II.4.2.: Račun uporabe prilagođenog raspoloživog dohotka

Uporabe			Izvori		
P.4	Stvarna finalna potrošnja	1 371	B.7	Prilagođeni raspoloživi dohodak	1 604
P.41	Stvarna individualna potrošnja	1 215			
P.42	Stvarna zajednička potrošnja	156	D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	11
D.8	Prilagodba za promjenu dioničkog kapitala kućanstava u mirovinskim fondovima	11			
B.8	Štednja	233			

III.: Računi akumulacije

III.1.: Kapitalni račun

III.1.1.: Račun promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
B.10	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	230	B.8n	Štednja, neto	233
			D.9	Kapitalni transferi, potraživanja	62
			D.91	Porezi na kapital	2
			D.92	Investicijske potpore	23
			D.99	Ostali kapitalni transferi	37
			D.9	Kapitalni transferi, obveze	-65
			D.91	Porezi na kapital	-2
			D.92	Investicijske potpore	-27
			D.99	Ostali kapitalni transferi	-36

III.1.2.: Račun stjecanja nefinancijske aktive

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
P.51	Bruto investicije u fiksni kapital	376	B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	230
P.511	Neto stjecanje opipljive fiksne aktive	303			
P.5111	Povećanja nove opipljive fiksne aktive	305			
P.5112	Povećanja postojeće opipljive fiksne aktive	11			
P.5113	Smanjenja postojeće opipljive fiksne aktive	-13			
P.512	Neto povećanje opipljive fiksne aktive	51			
P.5121	Povećanja nove neopipljive fiksne aktive	53			
P.5122	Povećanja postojeće neopipljive fiksne aktive	6			
P.5123	Smanjenja postojeće neopipljive fiksne aktive	-8			

Promjene aktive		Promjene pasive i neto vrijednosti	
P.513	Povećanja vrijednosti neproizvedene nefinancijske aktive	22	
P.5131	Značajna poboljšanja neproizvedene nefinancijske aktive	5	
P.5132	Troškovi prijenosa vlasništva neproizvedene nefinancijske aktive	17	
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala	-222	
P.52	Promjene na zalihama	28	
P.53	Neto povećanje dragocjenosti	10	
K.2	Neto povećanje neproizvedene nefinancijske aktive	0	
K.21	Neto povećanje zemljišta i ostale opipljive neproizvedene aktive	0	
K.22	Neto povećanje neopipljive nefinancijske aktive	0	
B.9	Neto uzajmljivanje (+) Neto pozajmljivanje (-)	38	

III.2: Financijski račun

Promjene aktive		Promjene pasive i neto vrijednosti			
F	Neto povećanje financijske aktive	641	F	Neto nastajanje pasive	603
F.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	-1			
F.2	Gotovina i depoziti	119	F.2	Gotovina i depoziti	132
F.21	Gotovina	34	F.21	Gotovina	35
F.22	Prenosivi depoziti	62	F.22	Prenosivi depoziti	65
F.29	Ostali depoziti	23	F.29	Ostali depoziti	32
F.3	Vrijednosnice osim dionica	138	F.3	Vrijednosnice osim dionica	123
F.4	Zajmovi	244	F.4	Zajmovi	217
F.41	Kratkoročni zajmovi	83	F.41	Kratkoročni zajmovi	76
F.42	Dugoročni zajmovi	161	F.42	Dugoročni zajmovi	141
F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	44	F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	43
F.6	Tehničke pričuve osiguranja	36	F.6	Tehničke pričuve osiguranja	36

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
F.61.	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova	33	F.61	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova	33
F.611	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja	22	F.611	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja	22
F.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	11	F.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	11
F.62	Pretpiate premija osiguranja i pričuve za nenamirene tražbine	3	F.62	Pretpiate premija osiguranja i pričuve za neriješene štete	3
F.7	Računi ostalih potraživanja	61	F.7	Računi ostalih potraživanja	52
F.71	Trgovački krediti i predujmovi	18	F.71	Trgovački krediti i predujmovi	18
F.79	Računi ostalih potraživanja, osim trgovačkih kredita i predujmova	43	F.79	Računi ostalih potraživanja, osim trgovačkih kredita i predujmova	34
			B.9	Neto uzajmljivanje (+) neto pozajmljivanje (-)	(38)

III.3: Račun ostalih promjena u aktivi

III.3.1: Račun ostalih promjena u obujmu aktive

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AN	Nefinancijska aktiva	10	AF.	Pasiva	-2
AN.1	Proizvedena aktiva	-7	K.7	Gubici zbog nepogoda	0
K.4	Ekonomsko pojavljivanje proizvedene aktive	3	K.8	Nenadoknađene zapljene	0
K.7	Gubici zbog nepogoda	-9	K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive, koje nisu drugdje klasificirane	-2
K.8	Nenadoknađene zapljene	0	K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0
K.9	Ostale promjene u obujmu nefinancijske aktive, d.n.k	1	K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi sektora	0
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	-2	K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0	K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	-2			
K.12.21	Monetizacija/demonetizacija zlata	-2	od čega: AF.2	Gotovina i depoziti	0
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0
			AF.4	Zajmovi	-4
od čega; AN.11	Fiksna aktiva	-4	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AN.12	Zalihe	-1	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	2
AN.13	Dragocjenosti	-2	AF.7	Računi ostalih potraživanja	0
AN.2	Neproizvedena aktiva	17			

Promjene aktive		Promjene pasive i neto vrijednosti	
K.3	Ekonomsko pojavljivanje neproizvedene aktive	24	
K.5	Prirodni rast nekultiviranih bioloških resursa	4	
K.6	Ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive	-9	
K.61	Iscrpljivanje prirodnih bogatstava	-8	
K.62	Ostali ekonomski nestanak neproizvedene aktive	-1	
K.7	Gubici zbog nepogoda	-2	
K.8	Nenadoknađene zapljene	0	
K.9	Ostale promjene obujma nefinancijske aktive, koja nije drugdje klasificirana	0	
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0	
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0	
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0	
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0	
od čega: AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	17	
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0	
AF	Financijska aktiva	5	
K.7	Gubici zbog nepogoda	0	
K.8	Nenadoknađene zapljene	0	
K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive, d.n.k.	3	
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	2	
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0	
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	2	
K.12.21	Monetizacija/demonetizacija zlata	2	
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0	
od čega: AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	7	
AF.2	Gotovina i depoziti	0	
AF.3	Vrijednosnice bez dionica	0	
AF.4	Zajmovi	-4	
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0	
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	2	
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0	
		B.10.2	<i>Promjene neto vrijednosti zbog ostalih promjena obujma aktive</i> 17

III.3.2.: Račun revalorizacije

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-)		K.11	Nominalni vlasnički dobiti (-)/gubici (+)	
AN	Nefinancijska aktiva	280	AF	Pasiva	76
AN.1	Proizvedena aktiva	126	AF.2	Gotovina i depoziti	0
AN.11	Fiksna aktiva	111	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	40
AN.12	Zalihe	7	AF.4	Zajmovi	0
AN.13	Dragocjenosti	8	AF.5	Dionice i dionički kapital	34
AN.2	Neproizvedena aktiva	154	AF.6	Tehničke rezerve osiguranja	0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	152	AF.7	Računi ostalih potraživanja	0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	2			
AF	Financijska aktiva	84			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	12			
AF.2	Gotovina i depoziti	0			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0			
AF.4	Zajmovi	0			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	31			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0			
			B.10.3	<i>Promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka</i>	288

III.3.2.1.: Račun neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11.1	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-)		K.11.1	Nominalni vlasnički dobiti (-)/gubici (+)	
AN	Nefinancijska aktiva	198	AF	Pasiva	126
AN.1	Proizvedena aktiva	121	AF.2	Gotovina i depoziti	29
AN.11	Fiksna aktiva	111	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	26
AN.12	Zalihe	5	AF.4	Zajmovi	29
AN.13	Dragocjenosti	5	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	28
AN.2	Neproizvedena aktiva	78	AF.6	Tehničke rezerve osiguranja	7
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	76	AF.7	Računi ostalih potraživanja	6
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	1			
AF	Financijska aktiva	136			

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	15		
AF.2	Gotovina i depoziti	30		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	25		
AF.4	Zajmovi	28		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički uvjeti	26		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	7		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	5		
			B.10.31	Promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka
				208

III.3.2.2.: Račun realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
K.11.2	Realni vlasnički dobiti (+)/gubici (-)		K.11.2	Nominalni vlasnički dobiti (-)/gubici (+)
AN	Nefinancijska aktiva	81	AF	Pasiva
				-50
AN.1	Proizvedena aktiva	5	AF.2	Gotovina i depoziti
				-29
AN.11	Fiksna aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica
				16
AN.12	Zalihe	3	AF.4	Zajmovi
				-29
AN.13	Dragocjenosti	2	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli
				6
AN.2	Neproizvedena aktiva	77	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja
				-7
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	76	AF.7	Računi ostalih potraživanja
				-6
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	1		
AF	Financijska aktiva	-52		
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	-3		
AF.2	Gotovina i depoziti	-30		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	15		
AF.4	Zajmovi	-28		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	5		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	-7		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	-5		
			B.10.32	Promjene neto vrijednosti zbog realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka
				50

IV.: **Bilance stanja**IV.1.: *Početna bilanca stanja*

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN	Nefinancijska aktiva	9 922	AF	Pasiva	6 298
AN.1	Proizvedena aktiva	6 047	AF.2	Gotovina i depoziti	1 471
AN.11	Fiksna aktiva	5 544	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1 311
AN.12	Zalihe	231	AF.4	Zajmovi	1 437
AN.13	Dragocjenosti	272	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	1 406
AN.2	Neproizvedena aktiva	3 875	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	371
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	3 809	AF.7	Računi ostalih potraživanja	302
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	66			
AF	Financijska aktiva	6 792			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	770			
AF.2	Gotovina i depoziti	1 482			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1 263			
AF.4	Zajmovi	1 384			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	1 296			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	370			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	227			
			B.10.32	<i>Neto vrijednost</i>	10 416

IV.2.: *Promjene u bilanci stanja*

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
	Ukupne promjene aktive			Ukupne promjene pasive	
AN	Nefinancijska aktiva	482	AF	Pasiva	677
AN.1	Proizvedena aktiva	289	AF.2	Gotovina i depoziti	132
AN.11	Fiksna aktiva	239	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	165
AN.12	Zalihe	34	AF.4	Zajmovi	213
AN.13	Dragocjenosti	16	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	77
AN.2	Neproizvedena aktiva	193	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	38
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	191	AF.7	Računi ostalih potraživanja	52
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	2			
AF	Financijska aktiva	730			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	18			
AF.2	Gotovina i depoziti	119			

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost	
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	178		
AF.4	Zajmovi	240		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	75		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	38		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	61		
			B.10.	<i>Promjene neto vrijednosti, ukupno zbog:</i> 535
			B.10.1	<i>Štednja i kapitalni transferi</i> 230
			B.10.2	<i>Ostale promjene u obujmu aktive</i> 17
			B.10.3	<i>Nominalni vlasnički dobici/gubici</i> 288
			B.10.31	<i>Nominalnivlasnički dobici/gubici</i> 208
			B.10.32	<i>Realni vlasnički dobici/gubici</i> 80

IV.3.: Završna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost	
AN	Nefinancijska aktiva	10 404	AF	Pasiva 6 975
AN.1	Proizvedena aktiva	6 336	AF.2	Gotovina i depoziti 1 603
AN.11	Fiksna aktiva	5 783	AF.3	Vrijednosnice osim dionica 1 476
AN.12	Zalihe	265	AF.4	Zajmovi 1 650
AN.13	Dragocjenosti	288	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli 1 483
AN.2	Neproizvedena aktiva	4 068	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja 409
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	4 000	AF.7	Računi ostalih potraživanja 354
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	68		
AF	Financijska aktiva	7 522		
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	788		
AF.2	Gotovina i depozit	1 601		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1 441		
AF.4	Zajmovi	1 624		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	1 371		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	408		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	288		
			B.90	<i>Neto vrijednost</i> 10 951

Tablica A.IV.3. – Potpuni skup računa za nefinancijska društava

I.: Račun proizvodnje

Uporabe			Izvori		
P.2	Intermedijarna potrošnja	881	P.1	Output	1 753
			P.11	Tržišni output	1 722
			P.12	Output za vlastitu finalnu uporabu	31
B.1.g	Dodana vrijednost, bruto	872			
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala	137			
B.1.n	Dodana vrijednost, neto	735			

II.: Računi raspodjele i uporabe dohotka

II.1.: Račun primarne raspodjele dohotka

II.1.1.: Račun stvaranja dohotka

Uporabe			Izvori		
D.1	Naknade zaposlenicima	545	B.1.n	Dodana vrijednost, neto	735
D.11	Nadnice i plaće	421			
D.12	Socijalni doprinosi poslodavaca	124			
D.121	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	112			
D.122	Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca	12			
D.29	Ostali porezi na proizvodnju	86			
D.39	Ostale subvencije za proizvodnju	-35			
B.2	Poslovni višak	139			

II.1.2. Račun alokacije primarnog dohotka

Uporabe			Izvori		
D.4	Vlasnički dohodak	145	B.2	Poslovni višak	139
D.41	Kamata	66			
D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	48	D.4	Vlasnički dohodak	78
D.421	Dividende	24	D.41	Kamata	25
D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	24	D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	3
D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	0	D.421	Dividende	3
D.45	Zakupnine	31	D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	0
			D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	4
			D.44	Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima police osiguranja	5
			D.45	Zakupnine	41
B.5	Saldo primarnih dohodaka	72			

II.1.2.1: Račun poduzetničkog dohotka

Uporabe		Izvori	
D.4	Vlasnički dohodak	97	B.2 Poslovni višak 139
D.41	Kamata	66	
D.45	Zakupnine	31	D.4 Vlasnički dohodak 78
			D.41 Kamata 25
			D.42 Raspodijeljeni dohodak društava 3
			D.421 Dividende 3
			D.422 Isplate iz dohotka kvazi-društava 0
			D.43 Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja 4
			D.44 Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima police osiguranja 5
			D.45 Zakupnine 41
B.4	Poduzetnički dohodak	120	

II.1.2.2.: Račun alokacije ostalog primarnog dohotka

Uporabe		Izvori	
D.4	Vlasnički dohodak	48	B.4 Poduzetnički dohodak 120
D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	48	
D.421	Dividende	24	
D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	24	
D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	0	
B.5	Saldo primarnih dohodaka	72	

II.2: Račun sekundarne raspodjele dohotka

Uporabe		Izvori	
D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo i sl.	24	B.5 Saldo primarnih dohodaka 72
D.51	Porezi na dohodak	20	
D.59	Ostali tekući porezi	4	D.61 Socijalni doprinosi 14
			D.611 Stvarni socijalni doprinosi 2
D.62	Socijalne naknade osim socijalnih prijenosa u naravi	13	D.6111 Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca 1
D.622	Socijalne naknade iz privatno financiranih programa	1	D.61111 Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca 1
D.623	Zaposleničke socijalne naknade bez osiguranih sredstava	12	D.61112 Dobrovoljni stvari socijalni doprinosi poslodavaca 1
			D.6112 Socijalni doprinosi zaposlenika 1
D.7	Ostali tekući transferi	11	D.61121 Obvezni socijalni doprinosi zaposlenika 1
D.71	Neto premije neživotnog osiguranja	8	D.61122 Dobrovoljni socijalni doprinosi zaposlenika 0
D.75	Razni tekući transferi	3	D.612 Imputirani socijalni doprinosi 12

Uporabe		Izvori		
		D.7	Ostali tekući transferi	10
		D.72	Potraživanja od neživotnog osiguranja	6
		D.75	Razni tekući transferi	4
B.6	Raspoloživi dohodak	48		

II.4.: Račun uporabe dohotka

II.4.1.: Račun uporabe raspoloživog dohotka

Uporabe		Izvori			
D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	0	B.6	Raspoloživi dohodak	48
B.8	Štednja	48			

III.: Računi akumulacije

III.1.: Kapitalni račun

III.1.1.: Račun promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera

Promjene aktive		Promjene pasive i neto vrijednosti			
B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	65	B.8.n	Štednja, neto	48
			D.9	Kapitalni transferi, potraživanja	33
			D.92	Investicijske potpore	23
			D.99	Ostali kapitalni transferi	10
			D.9	Kapitalni transferi, obveze	-16
			D.91	Porezi na kapital	0
			D.99	Ostali kapitalni transferi	-16

III.1.2.: Račun stjecanja nefinancijskih aktive

Promjene aktive		Promjene pasive i neto vrijednosti			
P.51	Bruto investicije u fiksni kapital	50	B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	65
P.511	Neto povećanje opipljive fiksne aktive	209			
P.5111	Povećanja nove opipljive fiksne aktive	211			
P.5112	Povećanja postojeće opipljive fiksne aktive	4			
P.5113	Smanjenja postojeće opipljive fiksne aktive	-6			
P.512	Neto povećanje neopipljive fiksne aktive	21			
P.5121	Povećanja nove neopipljive fiksne aktive	21			
P.5122	Povećanja postojeće neopipljive fiksne aktive	1			
P.5123	Smanjenja postojeće neopipljive fiksne aktive	-1			

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
P.513	Povećanja vrijednosti neproizvedenih nefinancijske aktive	20		
P.5131	Značajna poboljšanja neproizvedenih nefinancijskih aktive	3		
P.5132	Troškovi prijenosa vlasništva neproizvedene nefinancijske aktive	17		
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala	-137		
P.52	Promjene zaliha	26		
P.53	Neto povećanje dragocjenosti	2		
K.2	Neto povećanje neproizvedene nefinancijske aktive	-7		
K.21	Neto povećanje zemljišta i ostale opipljive neproizvedene aktive	-6		
K.22	Neto povećanje neopipljive nefinancijske aktive	-1		
B.9	Neto uzajmljivanje (+) Neto pozajmljivanje (-)	-69		

III.2.: *Financijski račun*

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
F	Neto stjecanje financijske aktive	71	F	Neto stjecanje pasive	140
F.2	Gotovina i depoziti	17	F.2	Gotovina i depoziti	0
F.21	Gotovina	5	F.22	Prenosivi depoziti	0
F.22	Prenosivi depoziti	10	F.29	Ostali depoziti	0
F.29	Ostali depoziti	2	F.3	Vrijednosnice osim dionica	6
F.3	Vrijednosnice osim dionica	18	F.4	Zajmovi	71
F.4	Zajmovi	27	F.41	Kratkoročni zajmovi	16
F.41	Kratkoročni zajmovi	16	F.42	Dugoročni zajmovi	55
F.42	Dugoročni zajmovi	11	F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	26
F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	2	F.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
F.6	Tehničke pričuve osiguranja	0	F.61	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova	0
F.62	Pretplate premije osiguranja i pričuve za nenamirene tražbine	0	F.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	0

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
F.7	Računi ostalih potraživanja	7	F.7	Računi ostalih obveza	37
F.71	Trgovački krediti i predujmovi	6	F.71	Trgovački krediti i predujmovi	8
F.79	Računi ostalih potraživanja bez trgovačkih kredita i predujmova	1	F.79	Računi ostalih obveza bez trgovačkih kredita i predujmova	29
			B.9	Neto uzajmljivanje (+) neto pozajmljivanje (-)	-69

III.3.: Račun ostalih promjena u aktivni

III.3.1.: Račun ostalih promjena u obujmu aktive

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AN	Nefinancijska aktiva	12	AF.	Pasiva	-3
AN.1	Proizvedena aktiva	-2	K.7	Gubici zbog nepogoda	0
K.4	Ekonomsko pojavljivanje proizvedene aktive	0	K.8	Zapljene bez naknade	0
K.7	Gubici zbog nepogoda	-5	K.10	Ostale promjene obujma finansijske aktive i pasive koje nisu drugdje klasificirane	-4
K.8	Nenadoknađene zapljene	-1	K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	1
K.9	Ostale promjene obujma nefinancijske aktive d.n.k.	1	K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	1
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	3	K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	3	K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0			
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0	od čega: AF.2	Gotovina i depoziti	0
			AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0
od čega; AN.11	Fiksna aktiva	-1	AF.4	Zajmovi	-3
AN.12	Zalihe	-1	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AN.13	Dragocjenosti	0	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	2
AN.2	Neproizvedena aktiva	14	AF.7	Računi ostalih obveza	0
K.3	Ekonomsko pojavljivanje neproizvedene aktive	24			
K.5	Prirodni rast nekultiviranih bioloških resursa	0			
K.6	Ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive	-7			
K.61	Iscrpljivanje prirodnih bogatstava	-6			
K.62	Ostalo ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive neproizvedenih aktive	-1			
K.7	Gubici zbog nepogoda	0			
K.8	Nenadoknađene zapljene	-4			
K.9	Ostale promjene obujma nefinancijske aktive koja nije drugdje klasificirana	0			

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	1		
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	1		
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0		
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0		
od čega: AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	14		
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0		
AF	Financijska aktiva	2		
K.7	Gubici zbog nepogoda	0		
K.8	Nenadoknađene zapljene	0		
K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive koje nisu drugdje klasificirane	0		
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	2		
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	2		
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0		
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0		
od čega: AF.2	Gotovina i depoziti	0		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0		
AF.4	Zajmovi	0		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	2		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0		
			B.10.2	Promjene neto vrijednosti zbog ostalih promjena u obujmu aktive 17

III.3.2.: Račun revalorizacije

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):		K.11	Nominalni vlasnički dobiti (-)/gubici (+)	
AN	Nefinancijska aktiva	144	AF	Pasiva	18
AN.1	Proizvedena aktiva	63	AF.2	Gotovina i depoziti	0
AN.11	Fiksna aktiva	58	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1
AN.12	Zalihe	4	AF.4	Zajmovi	0
AN.13	Dragocjenosti	1	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	16
AN.2	Neproizvedena aktiva	81	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	80	AF.7	Računi ostalih obveza	0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	1			

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
AF	Financijska aktiva	8		
AF.2	Gotovina i depoziti	0		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	3		
AF.4	Zajmovi	0		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	5		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0		
			B.10.3	Promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka 134

III.3.2.1.: Račun neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11.1	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):		K.11.1	Nominalni vlasnički dobiti (-)/gubici (+):	
AN	Nefinancijska aktiva	101	AF	Pasiva	36
AN.1	Proizvedena aktiva	60	AF.2	Gotovina i depoziti	1
AN.11	Fiksna aktiva	58	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1
AN.12	Zalihe	2	AF.4	Zajmovi	18
AN.13	Dragocjenosti	1	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	14
AN.2	Neproizvedena aktiva	41	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	40	AF.7	Računi ostalih obveza	3
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	1			
AF	Financijska aktiva	18			
AF.2	Gotovina i depoziti	8			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	2			
AF.4	Zajmovi	1			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	4			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	1			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	3			
			B.10.31	Promjene neto vrijednosti zbog neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka	82

III.3.2.2.: Račun realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11.2	Realni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):		K.11.2	Realni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):	
AN	Nefinancijska aktiva	43	AF	Pasiva	-18

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AN.1	Proizvedena aktiva	3	AF.2	Gotovina i depoziti	-1
AN.11	Fiksna aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1
AN.12	Zalihe	3	AF.4	Zajmovi	-18
AN.13	Dragocjenosti	0	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	3
AN.2	Neproizvedena aktiva	40	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	40	AF.7	Računi ostalih obveza	-3
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	-10			
AF.2	Gotovina i depoziti	-8			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1			
AF.4	Zajmovi	-1			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	1			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	-1			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	-3			
			B.10.32	<i>Promjene neto vrijednosti zbog realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka</i>	51

IV.: **Bilance stanja**IV.1: *Početna bilanca stanja*

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN	Nefinancijska aktiva	5 041	AF	Pasiva	1 817
AN.1	Proizvedena aktiva	3 001	AF.2	Gotovina i depoziti	40
AN.11	Fiksna aktiva	2 878	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	44
AN.12	Zalihe	85	AF.4	Zajmovi	897
AN.13	Dragocjenosti	38	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	687
AN.2	Neproizvedena aktiva	2 040	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	12
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	1 989	AF.7	Računi ostalih obveza	137
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	51			
AF	Financijska aktiva	897			
AF.2	Gotovina i depoziti	382			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	90			
AF.4	Zajmovi	50			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	200			
AF.6	Tehničke rezerve osiguranja	25			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	150			
			B. 90	<i>Neto vrijednost</i>	4 121

IV.2.: Promjene u bilanci stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
Ukupne promjene aktive			Ukupne promjene pasive		
AN	Nefinancijska aktiva	290	AF	Pasiva	155
AN.1	Proizvedena aktiva	182	AF.2	Gotovina i depoziti	0
AN.11	Fiksna aktiva	150	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	7
AN.12	Zalihe	29	AF.4	Zajmovi	68
AN.13	Dragocjenosti	3	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	42
AN.2	Neproizvedena aktiva	108	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	108	AF.7	Računi ostalih obveza	37
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	81			
AF.2	Gotovina i depoziti	17			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	21			
AF.4	Zajmovi	27			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	9			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	7			
			B.10	<i>Promjene neto vrijednosti, ukupno zbog:</i>	216
			B.10.1	<i>Štednja i kapitalni transferi</i>	65
			B.10.2	<i>Ostale promjene obujma aktive</i>	17
			B.10.3	<i>Nominalni vlasnički dobici/gubici</i>	134
			B.10.31	<i>Nominalnivlasnički dobici/gubici</i>	82
			B.10.32	<i>Realni vlasnički dobici/gubici</i>	51

IV.3.: Završna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN	Nefinancijska aktiva	5 331	AF	Pasiva	1 972
			AF.2	Gotovina i depoziti	40
AN.1	Proizvedena aktiva	3 183	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	51
AN.11	Fiksna aktiva	3 028	AF.4	Zajmovi	965
AN.12	Zalihe	114	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	729
AN.13	Dragocjenosti	41	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	12
AN.2	Neproizvedena aktiva	2 148	AF.7	Računi ostalih obveza	174
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	2 097			
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	51			

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost	
AF	Financijska aktiva	978		
AF.2	Gotovina i depoziti	389		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	111		
AF.4	Zajmovi	77		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	209		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	25		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	157		
			B.90	Neto vrijednost 4 337

Tablica A.IV.4. – Potpuni skup računa za financijskih društava

I.: Račun proizvodnje

Uporabe			Izvori	
P.2	Intermedijarna potrošnja	29	P.1	Output 102
			P.11	Tržišni output 102
			P.12	Output za vlastitu finalnu uporabu 0
B.1g	Dodana vrijednost, bruto	73		
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala	10		
B.1n	Dodana vrijednost, neto	63		

II.: Računi raspodjele i uporabe dohotka

II.1.: Račun primarne raspodjele dohotka

II.1.1.: Račun stvaranja dohotka

Uporabe			Izvori	
D.1	Naknade zaposlenicima	15	B.1.n	Dodana vrijednost, neto 63
D.11	Nadnice i plaće	10		
D.12	Socijalni doprinosi poslodavaca	5		
D.121	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	4		
D.122	Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca	1		
D.29	Ostali porezi na proizvodnju	3		
D.39	Ostale subvencije za proizvodnju	0		
B.2	Poslovni višak	45		

II.1.2.: Račun alokacije primarnog dohotka

Uporabe			Izvori	
D.4	Vlasnički dohodak	138	B.2	Poslovni višak 45
D.41	Kamate	77		
D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	36	D.4	Vlasnički dohodak 160

Uporabe			Izvori		
D.421	Dividende	36	D.41	Kamate	125
			P.119	Prilagodba za UFPI	-48
D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	0	D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	25
D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	0	D.421	Dividende	25
D.44	Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja	25	D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	0
D.45	Zakupnine	0	D.43	Reinvestirane zarade od izravnih stranih ulaganja	7
			D.44	Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja	0
			D.45	Zakupnine	3
B.5	Saldo primarnih dohodaka	19			

II.1.2.1.: Račun poduzetničkog dohotka

Uporabe			Izvori		
D.4	Vlasnički dohodak	102	B.2	Poslovni višak	45
D.41	Kamate	77			
D.44	Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja	25	D.4	Vlasnički dohodak	160
D.45	Zakupnine	0	D.41	Kamate	125
			P.119	Prilagodba za UFPI	-48
			D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	25
			D.421	Dividende	25
			D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	0
			D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	7
			D.44	Vlasnički dohodak koji se pripisuje vlasnicima polica osiguranja	0
			D.45	Zakupnine	3
B.4	Poduzetnički dohodak	55			

II.1.2.2.: Račun alociranja ostalog primarnog dohotka

Uporabe			Izvori		
D.4	Vlasnički dohodak	36	B.4	Poduzetnički dohodak	55
D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	36			
D.421	Dividende	36			
D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	0			
D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	0			
B.5	Saldo primarnih dohodaka	19			

II.2.: Račun sekundarne raspodjele dohotka

Uporabe		Izvori		
D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo i sl.	10	B.5 <i>Saldo primarnih dohodaka</i>	19
D.51	Porezi na dohodak	7		
D.59	Ostali tekući porezi	3	D.61 Socijalni doprinosi	39
			D.611 Stvarni socijalni doprinosi	38
D.62	Socijalne naknade osim socijalnih prijenosa u naravi	29	D.6111 Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	18
D.622	Socijalne naknade iz privatno financiranih programa	28	D.61111 Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	15
D.623	Zaposleničke socijalne naknade bez osiguranih sredstava	1	D.61112 Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	3
			D.6112 Socijalni doprinosi zaposlenika	20
D.7	Ostali tekući transferi	46	D.61121 Obvezni socijalni doprinosi zaposlenika	15
D.71	Neto premije neživotnog osiguranja	0	D.61122 Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi zaposlenika	5
D.72	Potraživanja neživotnog osiguranja	45	D.612 Imputirani socijalni doprinosi	1
D.75	Razni tekući transferi	1		
			D.7 Ostali tekući transferi	49
			D.71 Neto premije neživotnog osiguranja	45
			D.72 Potraživanja neživotnog osiguranja	0
			D.75 Razni tekući transferi	4
B.6	<i>Raspoloživi dohodak</i>	22		

II.4: Račun uporabe dohotka

II.4.1: Račun uporabe raspoloživog dohotka

Uporabe		Izvori		
D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	11	B.6 <i>Raspoloživi dohodak</i>	22
B.8	<i>Štednja</i>	11		

III.: Računi akumulacije

III.1: Kapitalni račun

III.1.1: Račun promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera

Promjene aktive		Promjene pasive i neto vrijednosti		
B.10.1	<i>Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera</i>	4	B.8n <i>Štednja, neto</i>	11
			D.9 Kapitalni transferi, potraživanja	0
			D.92 Investicijske potpore	0
			D.99 Ostali kapitalni transferi	0
			D.9 Kapitalni transferi, obveze	-7
			D.91 Porezi na kapital	0
			D.99 Ostali kapitalni transferi	-7

III.1.2.: Račun stjecanja nefinancijske aktive

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
P.51	Bruto investicije u fiksni kapital	9	B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	4
P.511	Neto povećanje opipljive fiksne aktive	8			
P.5111	Povećanja nove opipljive fiksne aktive	7			
P.5112	Povećanja postojeće opipljive fiksne aktive	1			
P.5113	Smanjenja postojeće opipljive fiksne aktive	0			
P.512	Neto stjecanje neopipljive fiksne aktive	1			
P.5121	Povećanja nove neopipljive fiksne aktive	1			
P.5122	Povećanja postojeće neopipljive fiksne aktive	0			
P.5123	Smanjenja postojeće neopipljive fiksne aktive	0			
P.513	Povećanja vrijednosti neproizvedene nefinancijske aktive	0			
P.5131	Značajna poboljšanja neproizvedene nefinancijske aktive	0			
P.5132	Troškovi prijenosa vlasništva neproizvedene nefinancijske aktive	0			
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala	-10			
P.52	Promjene zaliha	0			
P.53	Neto povećanje dragocjenosti	0			
K.2	Neto povećanje neproizvedene nefinancijske aktive	0			
K.21	Neto stjecanje zemljišta i ostale opipljive neproizvedene aktive	0			
K.22	Neto povećanje neopipljive nefinancijske aktive	0			
B.9	Neto uzajmljivanje (+) Neto pozajmljivanje (-)	5			

III.2.: Financijski račun

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
F	Neto povećanje financijske aktive	237	F	Neto stjecanje pasive	232
F.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	-1			
F.2	Gotovina i depoziti	15	F.2	Gotovina i depoziti	130
F.21	Gotovina	15	F.21	Gotovina	35
F.22	Prenosivi depoziti	0	F.22	Prenosivi depoziti	63

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
F.29	Ostali depoziti	0	F.29	Ostali depoziti	32
F.3	Vrijednosnice osim dionica	53	F.3	Vrijednosnice osim dionica	53
F.4	Zajmovi	167	F.4	Zajmovi	0
F.41	Kratkoročni zajmovi	63	F.41	Kratkoročni zajmovi	0
F.42	Dugoročni zajmovi	104	F.42	Dugoročni zajmovi	0
F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	3	F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	13
F.6	Tehničke pričuve osiguranja	0	F.6	Tehničke pričuve osiguranja	36
F.62	Pretplata premije osiguranja i pričuve za nena-mirene tražbine	0	F.61	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova	33
			F.611	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja	22
F.7	Ostala	0	F.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	11
F.71	Trgovački krediti i predujmovi	0	F.62	Pretplata premije osiguranja i pričuve za nena-mirene tražbine	3
F.79	Računi ostalih potraživanja osim trgovačkih kredita i predujmova	0			
			F.7	Računi ostalih obveza	0
			F.71	Trgovački krediti i predujmovi	0
			F.79	Računi ostalih obveza bez trgovačkih kredita i predujmova	0
			B.9	Neto uzajmljivanje (+) neto pozajmljivanje (-)	5

III.3.: Račun ostalih promjena aktive

III.3.1.: Račun ostalih promjena obujma aktive

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AN	Nefinancijska aktiva	-2	AF.	Pasiva	2
AN.1	Proizvedena aktiva	-2	K.7	Gubici zbog nepogoda	0
K.4	Ekonomsko pojavljivanje proizvedene aktive	0	K.8	Nenadoknađene zapljene	0
K.7	Gubici zbog nepogoda	0	K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive koje nisu drugdje klasificirane	2
K.8	Nenadoknađene zapljene	0	K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0
K.9	Ostale promjene obujma nefinancijske aktive koja nije drugdje klasificirana	0	K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	-2	K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0	K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	-2			
K.12.21	Monetizacija/demonetizacija zlata	-2	od čega: AF.2	Gotovina i depoziti	0
K.12.22	Promjene klasifikacije aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0
			AF.4	Zajmovi	0
od čega; AN.11	Fiksna aktiva	0	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AN.12	Zalihe	0	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	2
AN.13	Dragocjenosti	-2	AF.7	Računi ostalih obveza	0
AN.2	Neproizvedena aktiva	0			
K.3	Ekonomsko pojavljivanje neproizvedenih aktive	0			
K.5	Prirodni rast nekultiviranih bioloških resursa	0			
K.6	Ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive	0			
K.61	Iscrpljivanje prirodnih bogatstava	0			
K.62	Ostali ekonomski nestanak neproizvedenih aktive	0			
K.7	Gubici zbog nepogoda	0			
K.8	Nenadoknađene zapljene	0			
K.9	Ostale promjene obujma nefinancijske aktive koja nisu drugdje klasificirana	0			
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0			
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0			
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0			
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0			
od čega: AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	0			
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	0			
K.7	Gubici zbog nepogoda	0			
K.8	Nenadoknađene zapljene	-3			
K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive koje nisu drugdje klasificirane	1			
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	2			
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0			
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	2			
K.12.21	Monetizacija/demonetizacija zlata	2			
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0			
od čega: AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	7			
AF.2	Gotovina i depoziti	0			

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	-3			
AF.4	Zajmovi	-4			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0			
			B.10.2	<i>Promjene neto vrijednosti zbog ostalih promjena obujma aktive</i>	-4

III.3.2.: Račun revalorizacije

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-)		K.11	Nominalni vlasnički dobiti (-)/gubici (+)	
AN	Nefinancijska aktiva	4	AF	Pasiva	51
AN.1	Proizvedena aktiva	2	AF.2	Gotovina i depoziti	0
AN.11	Fiksna aktiva	2	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	34
AN.12	Zalihe	0	AF.4	Zajmovi	0
AN.13	Dragocjenosti	0	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	17
AN.2	Neproizvedena aktiva	2	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	1	AF.7	Računi ostalih obveza	0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	57			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	11			
AF.2	Gotovina i depoziti	0			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	30			
AF.4	Zajmovi	0			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	16			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0			
			B.10.3	<i>Promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka</i>	10

III.3.2.1.: Račun neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11.1	Nominalnivlasnički dobiti (+)/gubici (-):		K.11.1	Nominalnivlasnički dobiti (-)/gubici (+):	
AN	Nefinancijska aktiva	3	AF	Pasiva	68
AN.1	Proizvedena aktiva	2	AF.2	Gotovina i depoziti	26

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AN.11	Fiksna aktiva	2	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	21
AN.12	Zalihe	0	AF.4	Zajmovi	0
AN.13	Dragocjenosti	0	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	14
AN.2	Neproizvedena aktiva	1	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	7
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	1	AF.7	Računi ostalih obveza	0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	70			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	14			
AF.2	Gotovina i depoziti	0			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	19			
AF.4	Zajmovi	24			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	13			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	1			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0			
			B.10.31	<i>Promjene neto vrijednosti zbog neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka</i>	5

III.3.2.2.: Račun realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11.2	Realni vlasnički dobitci (+)/gubici (-):		K.11.2	Realni vlasnički dobitci (-)/gubici (+):	
AN	Nefinancijska aktiva	1	AF	Pasiva	-17
AN.1	Proizvedena aktiva	0	AF.2	Gotovina i depoziti	-26
AN.11	Fiksna aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	13
AN.12	Zalihe	0	AF.4	Zajmovi	0
AN.13	Dragocjenosti	0	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	3
AN.2	Neproizvedena aktiva	1	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	-7
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	1	AF.7	Računi ostalih obveza	0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	-13			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	-3			
AF.2	Gotovina i depoziti	0			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	11			
AF.4	Zajmovi	-24			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	3			

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	-1		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0		
			B.10.32	Promjene neto vrijednosti zbog realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka
				5

IV.: Bilance stanja

IV.1.: Početna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN	Nefinancijska aktiva	144	AF	Pasiva	3 384
AN.1	Proizvedena aktiva	104	AF.2	Gotovina i depoziti	1 281
AN.11	Fiksna aktiva	99	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1 053
AN.12	Zalihe	0	AF.4	Zajmovi	0
AN.13	Dragocjenosti	5	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	715
AN.2	Neproizvedena aktiva	40	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	335
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	37	AF.7	Računi ostalih obveza	0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	3			
AF	Financijska aktiva	3 508			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	690			
AF.2	Gotovina i depoziti	0			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	950			
AF.4	Zajmovi	1 187			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	651			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	30			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0			
			B.90	Neto vrijednost	268

IV.2.: Promjene u bilanci stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
	Ukupne promjene aktive			Ukupne promjene pasive	
AN	Nefinancijska aktiva	1	AF	Pasiva	285
AN.1	Proizvedena aktiva	1	AF.2	Gotovina i depoziti	130
AN.11	Fiksna aktiva	1	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	87
AN.12	Zalihe	0	AF.4	Zajmovi	0
AN.13	Dragocjenosti	-2	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	30
AN.2	Neproizvedena sredstva	2	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	38
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	1	AF.7	Računi ostalih obveza	0

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	294			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	17			
AF.2	Gotovina i depoziti	15			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	80			
AF.4	Zajmovi	163			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	19			
AF.6	Tehničke rezerve osiguranja	0			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0			
			B.10	Promjene neto vrijednosti, ukupno zbog:	10
			B.10.1	Štednja i kapitalni transferi	4
			B.10.2	Ostale promjene obujma aktive	-4
			B.10.3	Nominalni vlasnički dobici/gubici	10
			B.10.31	Neutralni vlasnički dobici/gubici	5
			B.10.32	Realni vlasnički dobici/gubici	5

IV.3.: Završna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN	Nefinancijska aktiva	145	AF	Obveze	3 669
AN.1	Proizvedena aktiva	103	AF.2	Gotovina i depoziti	1 411
AN.11	Fiksna aktiva	100	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1 140
AN.12	Zalihe	0	AF.4	Zajmovi	0
AN.13	Dragocjenosti	3	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	745
AN.2	Neproizvedena aktiva	42	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	373
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	38	AF.7	Računi ostalih obveza	0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	3			
AF	Financijska aktiva	3 802			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	707			
AF.2	Gotovina i depoziti	15			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1 030			
AF.4	Zajmovi	1 350			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	670			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	30			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0			
			B.90	Neto vrijednost	278

Tablica A.IV.5. – Potpuni skup računa za ukupnu državu

I.: Račun proizvodnje

Uporabe		Izvori		
P.2	Intermedijarna potrošnja	246	P.1 Output	434
			P.11 Tržišni output	74
			P.12 Output za vlastitu finalnu uporabu	0
			P.13 Ostali netržišni output	360
B.1g	Dodana vrijednost, bruto	188		
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala	30		
B.1n	Dodana vrijednost, neto	158		

II.: Račun raspodjele i uporabe dohotka

II.1.: Račun primarne raspodjele dohotka

II.1.1.: Račun stvaranja dohotka

Uporabe		Izvori		
D.1	Naknade zaposlenicima	140	B.1n Dodana vrijednost, neto	158
D.11	Nadnice i plaće	87		
D.12	Socijalni doprinosi poslodavaca	53		
D.121	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	48		
D.122	Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca	5		
D.29	Ostali porezi na proizvodnju	2		
D.39	Ostale subvencije na proizvode	0		
B.2	Poslovni višak	16		

II.1.2.: Račun alokacije primarnog dohotka

Uporabe		Izvori		
D.4	Vlasnički dohodak	46	B.2 Poslovni višak	16
D.41	Kamate	39		
D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	0	D.2 Porezi na proizvodnju i uvoz	235
D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	24	D.21 Porezi na proizvode	141
D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	0	D.211 Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV)	121
D.45	Zakupnine	7	D.212 Porezi i pristojbe na uvoz bez PDV-a	17
			D.2121 Uvozne carine	17
			D.2122 Porezi na uvoz isključujući PDV-a i carine	0
			D.214 Porezi na proizvode bez PDV-a i uvoznih	3
			D.29 Ostali porezi na proizvodnju	94

Uporabe		Izvori	
		D.3	Subvencije -44
		D.31	Subvencije na proizvode -8
		D.311	Uvozne subvencije 0
		D.319	Ostale subvencije na proizvode -8
		D.39	Ostale subvencije na proizvodnju -36
		D.4	Vlasnički dohodak 30
		D.41	Kamate 12
		D.42	Raspodijeljeni dohodak društava 18
		D.421	Dividende 5
		D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava 13
		D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja 0
		D.44	Vlasnički dohodak pripisan vlasnicima police osiguranja 0
		D.45	Zakupnine 0
B.5	Saldo primarnih dohodaka	191	

II.1.2.1.: Račun poduzetničkog dohotka

Uporabe		Izvori	
D.4	Vlasnički dohodak	9	B.2 Poslovni višak 16
D.41	Kamate	2	
D.45	Zakupnine	7	D.4 Vlasnički dohodak 4
			D.41 Kamate 0
			D.42 Raspodijeljeni dohodak društava 4
			D.421 Dividende 4
			D.422 Isplate iz dohotka kvazi-društava 0
			D.43 Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja 0
			D.44 Vlasnički dohodak pripisan vlasnicima police osiguranja 0
			D.45 Zakupnine 0
B.4	Poduzetnički dohodak	11	

II.1.2.2.: Račun alociranja ostalog primarnog dohotka

Uporabe		Izvori	
D.4	Vlasnički dohodak	37	B.4 Poduzetnički dohodak 11
D.41	Kamate	37	
			D.2 Porezi na proizvodnju i uvoz 235
			D.21 Porezi na proizvode 141
			D.211 Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost (PDV) 121

Uporabe		Izvori		
		D.212	Porezi i pristojbe na uvoz bez PDV-a	17
		D.2121	Uvozne carine	17
		D.2122	Porezi na uvoz isključujući PDV-a i carine	0
		D.214	Porezi na proizvode bez PDV-a i uvoznih poreza	3
		D.29	Ostali porezi na proizvodnju	94
		D.3	Subvencije	-44
		D.31	Subvencije na proizvode	-8
		D.311	Subvencije na uvoz	0
		D.319	Ostale subvencije na proizvode	-8
		D.39	Ostale subvencije na proizvodnju	-36
		D.4	Vlasnički dohodak	26
		D.41	Kamate	12
		D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	14
		D.421	Dividende	1
		D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	13
B.5	Saldo primarnih dohodaka	191		

II.2.: Račun sekundarne raspodjele dohotka

Uporabe		Izvori			
D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo i sl.	0	B.5 Saldo primarnih dohodaka	191	
D.59	Ostali tekući porezi	0			
			D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo i sl.	213
D.62	Socijalne naknade osim socijalnih prijenosa u naturi	289	D.51	Porezi na dohodak	204
D.621	Naknada socijalne sigurnosti u novcu	232	D.59	Ostali tekući porezi	9
D.622	Socijalne naknade iz privatno financiranih programa	0			
D.623	Zaposleničke socijalne naknade bez izdvajanja	5	D.61	Socijalni doprinosi	268
D.624	Naknade socijalne pomoći u novcu	52	D.611	Stvarni socijalni doprinosi	263
			D.6111	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	155
D.7	Ostali tekući transferi	139	D.61111	Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	144
D.71	Neto premije neživotnog osiguranja	4	D.61112	Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	11
D.73	Tekući transferi unutar sektora države	96	D.6112	Socijalni doprinosi zaposlenika	76
D.74	Tekuća međunarodna suradnja	31	D.61121	Obvezni socijalni doprinosi zaposlenika	69
D.75	Razni tekući transferi	8	D.61122	Dobrovoljni socijalni doprinosi zaposlenika	7
			D.6113	Socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba	32
			D.61131	Obvezni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba	22

Uporabe		Izvori		
		D.61132	Dobrovoljni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba	10
		D.612	Imputirani socijalni doprinosi	5
		D.7	Ostali tekući transferi	108
		D.72	Potraživanja neživotnog osiguranja	1
		D.73	Tekući transferi unutar sektora države	96
		D.74	Tekuća međunarodna suradnja	1
		D.75	Razni tekući transferi	10
B.6	Raspoloživi dohodak	352		

II.3.: Račun preraspodjele dohotka u naturi

Uporabe		Izvori		
D.63	Socijalni transferi u naturi	206	B.6 Raspoloživi dohodak	352
D.631	Socijalne naknade u naturi	162		
D.6311	Naknade socijalne sigurnosti, refundacije	78		
D.6312	Ostale naknade socijalne sigurnosti u naturi	65		
D.6313	Naknade socijalne pomoći u naturi	19		
D.632	Transferi pojedinačnih netržišnih roba i usluga	44		
B.7	Prilagođeni raspoloživi dohodak	146		

II.4.: Račun uporabe dohotka

II.4.1.: Račun uporabe raspoloživog dohotka

Uporabe		Izvori		
P.3	Izdaci za finalnu potrošnju	362	B.6 Raspoloživi dohodak	352
P.31	Izdaci za individualnu potrošnju	206		
P.32	Izdaci za zajedničku potrošnju	156		
D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	0		
B.8	Štednja	-10		

II.4.2.: Račun uporabe prilagođenog raspoloživog dohotka

Uporabe		Izvori		
P.4	Stvarna finalna potrošnja	156	B.7. Prilagođeni raspoloživi dohodak	1 468
P.42	Stvarna zajednička potrošnja	156		
D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	0		
B.8	Štednja	-10		

III.: Računi akumulacije

III.1.: Kapitalni račun

III.1.1.: Račun promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	-38	B.8n	Štednja, neto	-10
			D.9	Kapitalni transferi, potraživanja	6
			D.91	Porezi na kapital	2
			D.92	Investicijske potpore	0
			D.99	Ostali kapitalni transferi	4
			D.9	Kapitalni transferi, obveze	-34
			D.91	Porezi na kapital	0
			D.92	Investicijske potpore	-27
			D.99	Ostali kapitalni transferi	-7

III.1.2.: Račun stjecanja nefinancijske aktive

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
P.51	Bruto investicije u fiksni kapital	37	B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	-38
P.511	Neto povećanje opipljive fiksne aktive	23			
P.5111	Povećanja nove opipljive fiksne aktive	24			
P.5112	Povećanja postojeće opipljive fiksne aktive	1			
P.5113	Smanjenja postojeće opipljive fiksne aktive	-2			
P.512	Neto povećanje neopipljive fiksne aktive	12			
P.5121	Povećanja nove neopipljive fiksne aktive	12			
P.5122	Povećanja postojeće neopipljive fiksne aktive	2			
P.5123	Smanjenja postojeće neopipljive fiksne aktive	-2			
P.513	Povećanja vrijednosti neproizvedene nefinancijske aktive	2			
P.5131	Značajna poboljšanja neproizvedene nefinancijske aktive				
P.5132	Troškovi prijenosa vlasništva neproizvedene nefinancijske aktive	0			
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala	-30			
P.52	Promjene zaliha	0			
P.53	Neto povećanje dragocjenosti	3			

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
K.2	Neto povećanje neproizvedene nefinancijske aktive	2		
K.21	Neto povećanje zemljišta i ostale opipljive neproizvedene aktive	2		
K.22	Neto povećanje neopipljive nefinancijske aktive	0		
B.9	Neto uzajmljivanje (+) Neto pozajmljivanje (-)	-50		

III.2.: *Financijski račun*

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
F	Neto povećanje financijske aktive	120	F	Neto povećanje pasive	170
F.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	0			
F.2	Gotovina i depoziti	7	F.2	Gotovina i depoziti	2
F.21	Gotovina	2	F.21	Gotovina	0
F.22	Prenosivi depoziti	4	F.22	Prenosivi depoziti	2
F.29	Ostali depoziti	1	F.29	Ostali depoziti	0
F.3	Vrijednosnice osim dionica	26	F.3	Vrijednosnice osim dionica	64
F.4	Zajmovi	45	F.4	Zajmovi	94
F.41	Kratkoročni zajmovi	1	F.41	Kratkoročni zajmovi	32
F.42	Dugoročni zajmovi	44	F.42	Dugoročni zajmovi	62
F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	36	F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
F.6	Tehničke pričuve osiguranja	0	F.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
F.62	Preplate premija osiguranja i pričuve za neriješene štete	0	F.61	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova	0
			F.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	0
F.7	Računi ostalih potraživanja	6			
F.71	Trgovački krediti i predujmovi	1	F.7	Računi ostalih obveza	10
F.79	Računi ostalih potraživanja osim trgovačkih kredita i predujmova	5	F.71	Trgovački krediti i predujmovi	6
			F.79	Računi ostalih obveza bez trgovačkih kredita i predujmova	4
			B.9	Neto uzajmljivanje (+) neto pozajmljivanje (-)	-50

III.3. Račun ostalih promjena aktive

III.3.1.: Račun ostalih promjena obujma aktive

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AN	Nefinancijska aktiva	0	AF.	Pasiva	-1
AN.1	Proizvedena aktiva	-3	K.7	Gubici zbog nepogoda	0
K.4	Ekonomsko pojavljivanje proizvedene aktive	3	K.8	Zapljene bez naknade	0
K.7	Gubici zbog nepogoda	-4	K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive koje nisu drugdje klasificirane	0
K.8	Nenadoknađene zapljene	1	K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	-1
K.9	Ostale promjene obujma nefinancijske aktive koja nije drugdje klasificirana	0	K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	-1
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	-3	K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	-3	K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0			
K.12.21	Monetizacija/demonetizacija zlata	0	od čega: AF.2	Gotovina i depoziti	0
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0
			AF.4	Zajmovi	-1
od čega; AN.11	fiksna aktiva	-3	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AN.12	Zalihe	0	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
AN.13	Dragocjenosti	0	AF.7	Računi ostalih obveza	0
AN.2	Neproizvedena aktiva	3			
K.3	Ekonomsko pojavljivanje neproizvedene aktive	0			
K.5	Prirodni rast nekultiviranih bioloških resursa	4			
K.6	Ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive	-2			
K.61	Iscrpljivanje prirodnih sredstava	-2			
K.62	Ostali ekonomski nestanak neproizvedene aktive	0			
K.7	Gubici zbog nepogoda	-2			
K.8	Nenadoknađene zapljene	4			
K.9	Ostale promjene obujma nefinancijskih aktive koja nije drugdje klasificirana	0			
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	-1			
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	-1			
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0			
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0			
od čega: AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	3			
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
AF	Financijska aktiva	1		
K.7	Gubici zbog nepogoda	0		
K.8	Nenadoknađene zapljene	3		
K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive koje nisu drugdje klasificirane	0		
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	-2		
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	-2		
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0		
K.12.21	Monetizacija/demonetizacija zlata	0		
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0		
od čega: AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	0		
AF.2	Gotovina i depoziti	0		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	3		
AF.4	Zajmovi	0		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	-2		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0		
			B.10.2	Promjene neto vrijednosti zbog ostalih promjena obujma aktive
				2

III.3.2.: Račun revalorizacije

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
K.11	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):		K.11	Nominalni vlasnički dobiti (-)/gubici (+):
AN	Nefinancijska aktiva	44	AF	Pasiva
AN.1	Proizvedena aktiva	20	AF.2	Gotovina i depoziti
AN.11	Fiksna aktiva	18	AF.3	Vrijednosnice osim dionica
AN.12	Zalihe	1	AF.4	Zajmovi
AN.13	Dragocjenosti	1	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli
AN.2	Neproizvedena aktiva	23	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	23	AF.7	Računi ostalih obveza
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0		
AF	Financijska aktiva	2		
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	1		
AF.2	Gotovina i depoziti	0		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0		

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AF.4	Zajmovi	0			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0			
			B.10.3	<i>Promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka</i>	38

III.3.2.1: Račun neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11.1	Nominalnivasnički dobitci (+)/gubici (-):		K.11.1:	Nominalnivasnički dobitci (-)/gubici (+)	
AN	Nefinancijska aktiva	32	AF	Pasiva	14
AN.1	Proizvedena aktiva	20	AF.2	Gotovina i depoziti	2
AN.11	Fiksna aktiva	18	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	4
AN.12	Zalihe	1	AF.4	Zajmovi	7
AN.13	Dragocjenosti	1	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AN.2	Neproizvedena aktiva	12	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	12	AF.7	Računi ostalih obveza	0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	8			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	2			
AF.2	Gotovina i depoziti	3			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0			
AF.4	Zajmovi	2			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0			
			B.10.31	<i>Promjene neto vrijednosti zbog neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka</i>	26

III.3.2.2.: Račun realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11.2	Realni vlasnički dobitci (+)/gubici (-):		K.11.2	Realni vlasnički dobitci (-)/gubici (+):	
AN	Nefinancijska aktiva	12	AF	Pasiva	-7
AN.1	Proizvedena aktiva	0	AF.2	Gotovina i depoziti	-2
AN.11	Fiksna aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	3

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AN.12	Zalihe	0	AF.4	Zajmovi	-7
AN.13	Dragocjenosti	0	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AN.2	Neproizvedena aktiva	12	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	12	AF.7	Računi ostalih obveza	0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	-6			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	0			
AF.2	Gotovina i depoziti	-3			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0			
AF.4	Zajmovi	-2			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0			
			B.10.32	<i>Promjene neto vrijednosti zbog realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka</i>	12

IV.: Bilance stanja

IV.1.: Početna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN	Nefinancijska aktiva	1 591	AF	Pasiva	687
AN.1	Proizvedena aktiva	1 001	AF.2	Gotovina i depoziti	102
AN.11	Fiksna aktiva	913	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	212
AN.12	Zalihe	47	AF.4	Zajmovi	328
AN.13	Dragocjenosti	41	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	4
AN.2	Neproizvedena imovina	590	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	19
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	578	AF.7	Računi ostalih obveza	22
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	12			
AF	Financijska aktiva	396			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	80			
AF.2	Gotovina i depoziti	150			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0			
AF.4	Zajmovi	115			
AF.5	Dionice i ostali dionički kapital	12			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	20			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	19			
			B. 90	<i>Neto vrijednost</i>	1 300

IV.2.: Promjene u bilanci stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
Ukupne promjene aktive			Ukupne promjene pasive		
AN	Nefinancijska aktiva	56	AF	Pasiva	176
AN.1	Proizvedena aktiva	25	AF.2	Gotovina i depoziti	2
AN.11	Fiksna aktiva	20	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	71
AN.12	Zalihe	1	AF.4	Zajmovi	93
AN.13	Dragocjenosti	4	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AN.2	Neproizvedena aktiva	30	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	30	AF.7	Računi ostalih obveza	10
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	123			
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	1			
AF.2	Gotovina i depoziti	7			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	29			
AF.4	Zajmovi	45			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	34			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	6			
			B.10	Promjene neto vrijednosti, ukupno zbog:	2
			B.10.1	Štednja i kapitalni transferi	-38
			B.10.2	Ostale promjene obujma aktive	2
			B.10.3	Nominalni vlasnički dobici/gubici	38
			B.10.31	Neutralni vlasnički dobici/gubici	26
			B.10.32	Realni vlasnički dobici/gubici	12

IV.3.: Završna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN	Nefinancijska aktiva	1 647	AF	Pasiva	863
AN.1	Proizvedena aktiva	1 026	AF.2	Gotovina i depoziti	104
AN.11	Fiksna aktiva	933	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	283
AN.12	Zalihe	48	AF.4	Zajmovi	421
AN.13	Vrijednosnice osim dionica	45	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	4
AN.2	Neproizvedena aktiva	620	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	19
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	608	AF.7	Računi ostalih obveza	32

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost	
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	12		
AF	Financijska aktiva	519		
AF.1	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	81		
AF.2	Gotovina i depoziti	157		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	29		
AF.4	Zajmovi	160		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	46		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	20		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	25		
			B.90	Neto vrijednost 1 302

Tablica A.IV.6. – Potpuni skup računa kućanstava

I.: Račun proizvodnje

Uporabe			Izvori	
P.2	Intermedijarna potrošnja	694	P.1	Output 1 269
			P.11	Tržišni output 1 129
			P.12	Output za vlastitu finalnu uporabu 140
B.1g	Dodana vrijednost, bruto	575		
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala	42		
B.1n	Dodana vrijednost, neto	533		

II.: Račun raspodjele i uporabe dohotka

II.1.: Račun primarne raspodjele dohotka

II.1.1.: Račun stvaranja dohotka

Uporabe			Izvori	
D.1	Naknade zaposlenicima	39	B.1.n	Dodana vrijednosti, neto 533
D.11	Nadnice i plaće i	39		
D.12	Socijalni doprinosi poslodavaca	0		
D.121	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	0		
D.122	Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca	0		
D.29	Ostali porezi na proizvodnju	3		
D.39	Ostale subvencije za proizvodnju	-1		
B.2	Poslovni višak	60		
B.3	Mješoviti dohodak	432		

II.1.2: Račun raspodjele primarnog dohotka

Uporabe			Izvori		
D.4	Vlasnički dohodak	44	B.2	Poslovni višak	217
D.41	Kamate	17	B.3	Mješoviti dohodak	432
D.45	Renta	27			
			D.1	Naknade zaposlenicima	766
			D.11	Nadnice i plaće	573
			D.12	Socijalni doprinosi poslodavaca	193
			D.121	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	174
			D.122	Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca	19
			D.4	Vlasnički dohodak	134
			D.41	Kamate	33
			D.42	Rapodijeljeni dohodak društava	57
			D.421	Dividende	13
			D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	44
			D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	3
			D.44	Vlasnički dohodak pripisan vlasnicima police osiguranja	20
			D.45	Renta	21
B.5	Saldo primarnih dohodaka	1 348			

II.1.2.1: Račun poduzetničkog dohotka

Uporabe			Izvori		
D.4	Vlasnički dohodak	7	B.2	Poslovni višak	60
D.41	Kamate	0	B.3	Mješoviti dohodak	432
D.45	Renta	7			
			D.4	Vlasnički dohodak	5
			D.41	Kamate	0
			D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	5
			D.421	Dividende	5
			D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	0
			D.44	Vlasnički dohodak pripisan vlasnicima police osiguranja	0
B.4	Poduzetnički dohodak	490			

II.1.2.2: Račun raspodjele ostalog primarnog dohotka

Uporabe			Izvori		
D.4	Vlasnički dohodak	37	B.4	Poduzetnički dohodak	490
D.41	Kamate	17			
D.45	Renta	20	D.1	Naknade zaposlenicima	766

Uporabe		Izvori	
		D.11	Nadnice i plaće 573
		D.12	Socijalni doprinosi poslodavaca 193
		D.121	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca 174
		D.122	Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca 19
		D.4	Vlasnički dohodak 129
		D.41	Kamate 33
		D.42	Raspodijeljeni dohodak društava 52
		D.421	Dividende 8
		D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava 44
		D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja 3
		D.44	Vlasnički dohodak pripisan vlasnicima police osiguranja 20
		D.45	Renta 21
B.5	Saldo primarnih dohodaka	1 348	

II.2: Račun sekundarne raspodjele dohotka

Uporabe		Izvori	
D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo i sl.	178	B.5 Saldo primarnih dohodaka 1 348
D.51	Porezi na dohodak	176	
D.59	Ostali tekući porezi	2	D.61 Socijalni doprinosi 0
			D.611 Stvarni socijalni doprinosi 0
D.61	Socijalni doprinosi	322	D.6111 Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca 0
D.611	Stvarni socijalni doprinosi	303	D.61111 Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca 0
D.6111	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	174	D.61112 Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca 0
D.61111	Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	160	D.6112 Socijalni doprinosi zaposlenika 0
D.61112	Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	14	D.61121 Obvezni socijalni doprinosi zaposlenika 0
D.6112	Socijalni doprinosi zaposlenika	97	D.61122 Dobrovoljni stvarni socijalni doprinosi zaposlenika 0
D.61121	Obvezni socijalni doprinosi zaposlenika	85	
D.61122	Dobrovoljni socijalni doprinosi zaposlenika	12	D.62 Socijalne naknade osim socijalnih prijenosa u naravi 332
D.6113	Socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba	32	D.621 Naknade socijalne sigurnosti u novcu 232
D.61131	Obvezni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba	22	D.622 Socijalne naknade iz privatno financiranih programa 29
D.61132	Dobrovoljni socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba	10	D.623 Zaposleničke socijalne naknade bez osiguranih sredstava 19
D.612	Imputirani socijalni doprinosi	19	D.624 Naknade socijalne pomoći u novcu 52

Uporabe			Izvori		
D.62	Socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi	0	D.7	Ostali tekući transferi	36
D.622	Privatno financirane koristi	0	D.72	Potraživanja neživotnog osiguranja	35
			D.75	Razni tekući transferi	1
D.7	Ostali tekući transferi	71			
D.71	Neto premije neživotnog osiguranja	31			
D.75	Razni tekući transferi	40			
B.6	Raspoloživi dohodak	1 145			

II.3.: Račun preraspodjele dohotka u naturi

Uporabe			Izvori		
			B.6	Raspoloživi dohodak	1 145
			D.63	Socijalni transferi u naturi	219
			D.631	Socijalne naknade u naturi	162
			D.6311	Prava socijalne sigurnosti, isplate	78
			D.6312	Ostale koristi socijalne sigurnosti u naturi	65
			D.6313	Socijalne pripomoći u naturi	19
			D.632	Transferi pojedinačnih netržišnih roba i usluga	57
B.7	Prilagođeni raspoloživi dohodak	1 364			

II.4.: Račun uporabe dohotka

II.4.1.: Račun uporabe raspoloživog dohotka

Uporabe			Izvori		
P.3	Izdaci za finalnu potrošnju	996	B.6	Raspoloživi dohodak	1 145
P.31	Izdaci za individualnu potrošnju	996			
			D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	11
B.8	Štednja	160			

II.4.2.: Račun uporabe prilagođenog raspoloživog dohotka

Uporabe			Izvori		
P.4	Stvarna finalna potrošnja	1 215	B.7	Prilagođeni raspoloživi dohodak	1 346
P.41	Stvarna individualna potrošnja	1 215			
			D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	11
B.8	Štednja	160			

III.: Računi akumulacije

III.1.: Kapitalni račun

III.1.1.: Račun promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	178	B.8n	Štednja, neto	160
			D.9	Kapitalni transferi, potraživanja	23
			D.92	Investicijske potpore	0
			D.99	Ostali kapitalni transferi	23
			D.9	Kapitalni transferi, obveze	-5
			D.91	Porezi na kapital	-2
			D.99	Ostali kapitalni transferi, obveze	-3

III.1.2.: Račun stjecanja nefinancijske aktive

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
P.51	Bruto investicije u fiksni kapital	61	B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera	178
P.511	Neto povećanje opipljive fiksne aktive	49			
P.5111	Povećanja nove opipljive fiksne aktive	50			
P.5112	Povećanja postojeće opipljive fiksne aktive	4			
P.5113	Smanjenja postojeće opipljive fiksne aktive	-5			
P.512	Neto povećanje neopipljive fiksne aktive	12			
P.5121	Povećanja nove neopipljive fiksne aktive	9			
P.5122	Povećanja postojeće neopipljive fiksne aktive	3			
P.5123	Smanjenja postojeće neopipljive fiksne aktive	0			
P.513	Povećanja vrijednosti neproizvedene nefinancijske aktive	0			
P.5131	Značajna poboljšanja neproizvedene nefinancijske aktive	0			
P.5132	Troškovi prijenosa vlasništva neproizvedene nefinancijske aktive	0			
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala	-42			
P.52	Promjene zaliha	2			
P.53	Neto povećanje dragocjenosti	5			
K.2	Neto povećanje neproizvedene nefinancijske aktive	4			

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
K.21	Neto povećanje zemljišta i ostale opipljive neproizvedene aktive	3		
K.22	Neto povećanje neopipljive nefinancijske aktive	1		
B.9	Neto uzajmljivanje (+) Neto pozajmljivanje (-)	148		

III.2: Financijski račun

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
F	Neto povećanje financijske aktive	181	F	Neto povećanje financijske pasive	33
F.2	Gotovina i depoziti	68	F.2	Gotovina i depoziti	0
F.21	Gotovina	10	F.22	Prenosivi depoziti	0
F.22	Prenosivi depoziti	41	F.29	Ostali depoziti	0
F.29	Ostali depoziti	17			
F.3	Vrijednosnice osim dionica	29	F.3	Vrijednosnice osim dionica	0
F.4	Zajmovi	5	F.4	Zajmovi	28
F.41	Kratkoročni zajmovi	3	F.41	Kratkoročni zajmovi	11
F.42	Dugoročni zajmovi	2	F.42	Dugoročni zajmovi	17
F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	3	F.7	Računi ostalih obveza	5
F.6	Tehničke pričuve osiguranja	36	F.71	Trgovački krediti i predujmovi	4
F.61	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova	33	F.79	Računi ostalih obveza osim trgovačkih kredita i predujmova	1
F.611	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja	22			
F.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	11			
F.62	Pretplate premija osiguranja i pričuve za nepodmirena potraživanja	3			
F.7	Računi ostalih potraživanja	40			
F.71	Trgovački krediti i predujmovi	11			
F.79	Računi ostalih potraživanja osim trgovinskih kredita i predujmova	29			
			B.9	Neto uzajmljivanje (+) neto pozajmljivanje	148

III.3.: Račun ostalih promjena aktive

III.3.1.: Račun ostalih promjena obujma aktive

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AN	Nefinancijska aktiva	0	AF.	Pasiva	0
AN.1	Proizvedena aktiva	0	K.7	Gubici zbog nepogoda	0
K.4	Ekonomsko pojavljivanje proizvedene aktive	0	K.8	Zapljene bez naknade	0
K.7	Gubici zbog nepogoda	0	K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive koje nisu drugdje klasificirane	0
K.8	Nenadoknađene zapljene	0	K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0
K.9	Ostale promjene obujma nefinancijske aktive koja nije drugdje klasificirana	0	K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0	K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0	K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0			
K.12.21	Monetizacija/demonetizacija zlata	0	od čega: AF.2	Gotovina i depoziti	0
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0
			AF.4	Zajmovi	0
od čega; AN.11	Fiksna aktiva	0	AF.7	Računi ostalih obveza	0
AN.12	Zalihe	0			
AN.13	Dragocjenosti	0			
AN.2	Neproizvedena aktiva	0			
K.3	Ekonomsko pojavljivanje neproizvedene aktive	0			
K.5	Prirodni rast nekultiviranih bioloških resursa	0			
K.6	Ekonomsko nestajanje neproizvedenih aktive	0			
K.61	Iscrpljivanje prirodnih bogatstava	0			
K.62	Ostali ekonomski nestanak neproizvedene aktive	0			
K.7	Gubici zbog nepogoda	0			
K.8	Nenadoknađene zapljene	0			
K.9	Ostale promjene obujma nefinancijskih aktive	0			
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0			
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0			
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0			
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0			
od čega: AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	0			
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
AF	Financijska aktiva	2		
K.7	Gubici zbog nepogoda	0		
K.8	Nenadoknađene zapljene	0		
K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive d.n.k.	2		
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0		
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0		
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0		
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0		
od čega: AF.2	Gotovina i depoziti	0		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0		
AF.4	Zajmovi	0		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	2		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0		
			B.10.2	<i>Promjene neto vrijednosti zbog ostalih promjena obujma aktive</i>
				2

III.3.2.: Račun revalorizacije

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
K.11	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):		K.11	Nominalni vlasnički dobiti (-)/gubici (+):
AN	Nefinancijska aktiva	80	AF	Pasiva
AN.1	Proizvedena aktiva	35	AF.2	Gotovina i depoziti
AN.11	Fiksna aktiva	28	AF.3	Vrijednosnice osim dionica
AN.12	Zalihe	2	AF.4	Zajmovi
AN.13	Dragocjenosti	5	AF.7	Računi ostalih obveza
AN.2	Neproizvedena aktiva	45		
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	45		
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0		
AF	Financijska aktiva	16		
AF.2	Gotovina i depoziti	0		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	6		
AF.4	Zajmovi	0		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	10		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0		
			B.10.3	<i>Promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka</i>
				96

III.3.2.1.: Račun neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11.1	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):		K.11.1	Nominalni vlasnički dobiti (-)/gubici (+):	
AN	Nefinancijska aktiva	56	AF	Pasiva	6
AN.1	Proizvedena aktiva	34	AF.2	Gotovina i depoziti	0
AN.11	Fiksna aktiva	28	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0
AN.12	Zalihe	2	AF.4	Zajmovi	3
AN.13	Dragocjenosti	4	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AN.2	Neproizvedena aktiva	22	AF.7	Računi ostalih obveza	2
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	22			
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	36			
AF.2	Gotovina i depoziti	17			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	4			
AF.4	Zajmovi	0			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	8			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	6			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	1			
			B.10.31	Promjene neto vrijednosti zbog neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka	87

III.3.2.2.: Račun realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
K.11.2	Realni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):		K.11.2	Realni vlasnički dobiti (-)/gubici (+):	
AN	Nefinancijska aktiva	24	AF	Pasiva	-6
AN.1	Proizvedena aktiva	1	AF.2	Gotovina i depoziti	0
AN.11	Fiksna aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0
AN.12	Zalihe	0	AF.4	Zajmovi	-3
AN.13	Dragocjenosti	1	AF.7	Računi ostalih obveza	-2
AN.2	Neproizvedena aktiva	22			
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	22			
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	-20			
AF.2	Gotovina i depoziti	-17			

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	2		
AF.4	Zajmovi	0		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	2		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	-6		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	-1		
			B.10.32	Promjene neto vrijednosti zbog realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka
				9

IV.: Bilance stanja

IV.1.: Početna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost	
AN	Nefinancijska aktiva	2 822	AF	Pasiva
				289
AN.1	Proizvedena aktiva	1 698	AF.2	Gotovina i depoziti
				10
AN.11	Fiksna aktiva	1 423	AF.3	Vrijednosnice osim dionica
				2
AN.12	Zalihe	97	AF.4	Zajmovi
				169
AN.13	Dragocjenosti	178	AF.7	Računi ostalih obveza
				108
AN.2	Neproizvedena aktiva	1 124		
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	1 124		
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0		
AF	Financijska aktiva	1 819		
AF.2	Gotovina i depoziti	840		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	198		
AF.4	Zajmovi	24		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički uvjeti	411		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	291		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	55		
			B.90	Neto vrijednost
				4 352

IV.2.: Promjene u bilanci stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost	
	Ukupne promjene aktive			Ukupne promjene pasive
AN	Nefinancijska aktiva	110	AF	Pasiva
				33
AN.1	Proizvedena aktiva	61	AF.2	Gotovina i depoziti
				0
AN.11	Fiksna aktiva	47	AF.3	Vrijednosnice osim dionica
				0

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN.12	Zalihe	4	AF.4	Zajmovi	28
AN.13	Dragocjenosti	10	AF.7	Računi ostalih obveza	5
AN.2	Neproizvedena aktiva	49			
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	48			
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	1			
AF	Financijska aktiva	199			
AF.2	Gotovina i depoziti	68			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	35			
AF.4	Zajmovi	5			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	13			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	38			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	40			
			B.10	<i>Promjene neto vrijednosti, ukupno zbog:</i>	276
			B.10.1	<i>Štednja i kapitalni transferi</i>	178
			B.10.2	<i>Ostale promjene obujma aktive</i>	2
			B.10.3	<i>Nominalni vlasnički dobici/gubici</i>	96
			B.10.31	<i>Neutralni vlasnički dobici/gubici</i>	87
			B.10.32	<i>Realni vlasnički dobici/gubici</i>	9

IV.3.: Završna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN	Nefinancijska aktiva	2 932	AF	Pasiva	322
AN.1	Proizvedena aktiva	1 759	AF.2	Gotovina i depoziti	10
AN.11	Fiksna aktiva	1 470	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	2
AN.12	Zalihe	101	AF.4	Zajmovi	197
AN.13	Dragocjenosti	188	AF.7	Računi ostalih obveza	113
AN.2	Neproizvedena aktiva	1 173			
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	1 172			
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	1			
AF	Financijska aktiva	2 018			
AF.2	Gotovina i depoziti	908			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	233			
AF.4	Zajmovi	29			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	424			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	329			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	95			
			B.90	<i>Neto vrijednost</i>	4 628

Tablica A.IV.7. – Potpuni skup računa neprofitnih ustanova koja služe kućanstvima

I.: Račun proizvodnje

Uporabe			Izvori		
P.2	Intermedijarna potrošnja	6	P.1	Output	37
			P.11	Tržišni output	21
			P.12	Output za vlastitu finalnu potrošnju	0
			P.13.	Ostali netržišni output	16
B.1g	Dodana vrijednost, bruto	31			
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala	3			
B.1n	Dodana vrijednost, neto	28			

II.: Račun raspodjele i uporabe dohotka

II.1.: Račun primarne raspodjele dohotka

II.1.1.: Račun stvaranja dohotka

Uporabe			Izvori		
D.1	Naknade zaposlenicima	23	B.1.n	Dodana vrijednosti, neto	28
D.11	Nadnice i plaće	12			
D.12	Socijalni doprinosi poslodavaca	11			
D.121	Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	10			
D.122	Imputirani socijalni doprinosi poslodavaca	1			
D.29	Ostali porezi na proizvodnju	0			
D.39	Ostale subvencije za proizvodnju	0			
B.2	Poslovni višak	5			

II.1.2.: Račun raspodjele primarnog dohotka

Uporabe			Izvori		
D.4	Vlasnički dohodak	7	B.2	Poslovni višak	5
D.41	Kamate	7			
D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	0	D.4	Vlasnički dohodak	5
D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	0	D.41	Kamate	5
D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	0	D.42	Raspodijeljeni dohodak društava	0
D.44	Dohodak od imovine pripisan imateljima police osiguranja	0	D.421	Dividende	0
D.45	Zakupnine	0	D.422	Isplate iz dohotka kvazi-društava	0
			D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	0
			D.44	Dohodak od imovine pripisan imateljima police osiguranja	0
			D.45	Zakupnine	0
B.5	Saldo primarnih dohodaka	3			

II.1.2.1.: Račun poduzetničkog dohotka

Uporabe		Izvori		
D.4	Vlasnički dohodak	2	B.2 Poslovni višak	5
D.41	Kamate	2		
D.45	Zakupnine	0	D.4 Vlasnički dohodak	0
			D.41 Kamate	0
			D.42 Raspodijeljeni dohodak društava	0
			D.421 Dividende	0
			D.422 Isplate iz dohotka kvazi-društava	0
B.4	Poduzetnički dohodak	3		

II.1.2.2.: Račun alociranja ostalog primarnog dohotka

Uporabe		Izvori		
D.4	Vlasnički dohodak	5	B.4 Poduzetnički dohodak	3
D.41	Kamate	5		
D.45	Zakupnine	0	D.4 Vlasnički dohodak	5
			D.41 Kamate	5
			D.42 Raspodijeljeni dohodak društava	0
			D.421 Dividende	0
			D.422 Isplate iz dohotka kvazi-društava	0
			D.43 Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja	0
			D.44 Vlasnički dohodak pripisan imateljima police osiguranja	0
			D.45 Zakupnine	0
B.5	Saldo primarnih dohodaka	3		

II.2.: Račun sekundarne raspodjele dohotka

Uporabe		Izvori		
D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo i sl.	0	B.5 Saldo primarnih dohodaka	3
D.59	Ostali tekući porezi	0		
			D.61 Socijalni doprinosi	1
D.62	Socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi	1	D.611 Stvarni socijalni doprinosi	0
D.622	Socijalne naknade iz privatno financiranih programa	0	D.6111 Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	0
D.623	Zaposleničke socijalne naknade bez izdvajanja	1	D.61111 Obvezni stvarni socijalni doprinosi poslodavaca	0
			D.61112 Socijalni doprinosi zaposlenika	0
D.7	Ostali tekući transferi	2	D.61121 Obvezni socijalni doprinosi zaposlenika	0
D.71	Neto premije neživotnog osiguranja	0	D.61122 Dobrovoljni socijalni doprinosi zaposlenika	0
D.75	Razni tekući transferi	2	D.612 Imputirani socijalni doprinosi	1

Uporabe		Izvori	
		D.7	Ostali tekući transferi 36
		D.72	Potraživanja neživotnog osiguranja 0
		D.75	Razni tekući transferi 36
B.6	Raspoloživi dohodak 37		

II.3.: Račun preraspodjele dohotka u naturi

Uporabe		Izvori	
D.63	Socijalni transferi u naturi 13	B.6	Raspoloživi dohodak 37
D.631	Socijalne naknade u naturi 0		
D.6313	Naknade socijalne pomoći u naravi u naturi 0		
D.632	Transferi pojedinačnih netržišnih roba i usluga 13		
B.7	Prilagođeni raspoloživi dohodak 24		

II.4.: Račun uporabe dohotka

II.4.1.: Račun uporabe raspoloživog dohotka

Uporabe		Izvori	
P.3	Izdaci za finalnu potrošnju 13	B.6	Raspoloživi dohodak 37
P.31	Izdaci za individualnu potrošnju 13		
D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova 0		
B.8	Štednja 24		

II.4.2.: Račun uporabe prilagođenog raspoloživog dohotka

Uporabe		Izvori	
D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova 0	B.70	Prilagođeni raspoloživi dohodak 24
B.8	Štednja 24		

III.: Računi akumulacije

III.1.: Kapitalni račun

III.1.1.: Račun promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera

Promjene aktive		Promjene pasive i neto vrijednosti	
B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera 21	B.8n	Štednja, neto 24
		D.9	Kapitalni transferi, potraživanja 0
		D.92	Investicijske potpore 0
		D.99	Ostali kapitalni transferi 0

Promjene aktive		Promjene pasive i neto vrijednosti	
		D.9	Kapitalni transferi, obveze -3
		D.91	Porezi na kapital 0
		D.99	Ostali kapitalni transferi -3

III.1.2.: Račun stjecanja nefinancijske aktive

Promjene aktive		Promjene pasive i neto vrijednosti	
P.51	Bruto investicije u fiksni kapital 19	B.10.1	<i>Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera</i> 21
P.511	Neto povećanje opipljive fiksne aktive 14		
P.5111	Povećanja nove opipljive fiksne aktive 13		
P.5112	Povećanja postojeće opipljive fiksne aktive 1		
P.5113	Smanjenja postojeće opipljive fiksne aktive 0		
P.512	Neto povećanje opipljive fiksne aktive 5		
P.5121	Povećanja nove opipljive fiksne aktive 10		
P.5122	Povećanja postojeće opipljive fiksne aktive 0		
P.5123	Smanjenja postojeće opipljive fiksne aktive -5		
P.513	Povećanja vrijednosti neproizvedene nefinancijske aktive 0		
P.5131	Značajna poboljšanja neproizvedene nefinancijske aktive 0		
P.5132	Troškovi prijenosa vlasništva neproizvedene nefinancijske aktive 0		
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala -3		
P.52	Promjene zaliha 0		
P.53	Neto povećanje dragocjenosti 0		
K.2	Neto povećanje neproizvedene nefinancijske aktive 1		
K.21	Neto povećanje zemljišta i ostale opipljive neproizvedene aktive 1		
K.22	Neto povećanje neopipljive nefinancijske aktive 0		
B.9 (-)	<i>Neto uzajmljivanje (+): Neto pozajmljivanje</i> 4		

III.2.: Financijski račun

Promjene aktive		Promjene pasive i neto vrijednosti	
F	Neto povećanje financijske aktive 32	F	Neto povećanje pasive 28
F.2	Gotovina i depoziti 12	F.2	Gotovina i depoziti 0
F.21	Gotovina 2	F.22	Prenosivi depoziti 0
F.22	Prenosivi depoziti 7	F.29	Ostali depoziti 0

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
F.29	Ostali depoziti	3			
			F.3	Vrijednosnice osim dionica	0
F.3	Vrijednosnice osim dionica	12			
			F.4	Zajmovi	24
F.4	Zajmovi	0	F.41	Kratkoročni zajmovi	17
F.41	Kratkoročni zajmovi	0	F.42	Dugoročni zajmovi	7
F.42	Dugoročni zajmovi	0			
			F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
F.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0	F.6	Tehničke pričuve osiguranja	0
F.6	Tehničke pričuve osiguranja	0	F.61.	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i u pričuvama mirovinskih fondova	0
F.62	Pretplate premija osiguranja i pričuve za nepodmirena potraživanja	0	F.612	Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova	0
F.7	Računi ostalih potraživanja	0	F.7	Računi ostalih obveza	0
F.71	Trgovački krediti i predujmovi	8	F.71	Trgovački krediti i predujmovi	0
F.79	Računi ostalih potraživanja osim trgovačkih kredita i predujmova	0	F.79	Računi ostalih obveza osim trgovačkih kredita i predujmova	0
			B.9	Neto uzajmljivanje (+) neto pozajmljivanje	4

III.3. Račun ostalih promjene aktive

III.3.1.: Račun ostalih promjena obujma aktive

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AN	Nefinancijska aktiva	0	AF.	Pasiva	0
AN.1	Proizvedena aktiva	0	K.7	Gubici zbog nepogoda	0
K.4	Ekonomsko pojavljivanje proizvedene aktive	0	K.8	Nenadoknađene zapljene	0
K.7	Gubici zbog nepogoda	0	K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive d.n.k.	0
K.8	Nenadoknađene zapljene	0	K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0
K.9	Ostale promjene obujma nefinancijske aktive koje nisu drugdje klasificirane	0	K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0	K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0	K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0			
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0	od čega: AF.2	Gotovina i depoziti	0
			AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0
od čega; AN.11	Fiksna aktiva	0	AF.4	Zajmovi	0
AN.12	Zalihe	0	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0
AN.13	Dragocjenosti	0	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti		
AN.2	Neproizvedena aktiva	0	AF.7	Računi ostalih obveza	0
K.3	Ekonomsko pojavljivanje neproizvedene aktive	0			
K.5	Prirodni rast nekultiviranih bioloških resursa	0			
K.6	Ekonomsko nestajanje neproizvedene aktive	0			
K.61	Iscrpljivanje prirodnih sredstava	0			
K.62	Ostali ekonomski nestanak neproizvedene aktive	0			
K.7	Gubici zbog nepogoda	0			
K.8	Nenadoknađene zapljene	0			
K.9.	Ostale promjene obujma nefinancijske aktive d.n.k	0			
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0			
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0			
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0			
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0			
od čega: AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	0			
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	0			
K.7	Gubici zbog nepogoda	0			
K.8	Nenadoknađene zapljene	0			
K.10	Ostale promjene obujma financijske aktive i pasive koje nisu drugdje klasificirane	2			
K.12	Promjene u klasifikaciji i strukturi	0			
K.12.1	Promjene u sektorskoj klasifikaciji i strukturi	0			
K.12.2	Promjene u klasifikaciji aktive i pasive	0			
K.12.22	Promjene u klasifikaciji aktive ili pasive izuzevši monetizaciju/demonetizaciju zlata	0			
AF.2	Gotovina i depoziti	0			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0			
AF.4 i	Zajmov	0			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0			
			B.10.2	<i>Promjene neto vrijednosti zbog ostalih promjena obujma aktive</i>	0

III.3.2.: Račun revalorizacije

Promjene aktive				Promjene pasive i neto vrijednosti			
K.11	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):			K.11	Nominalni vlasnički dobiti (-)/gubici (+) iz revalorizacije		
AN	Nefinancijska aktiva	8		AF	Pasiva		0
AN.1	Proizvedena aktiva	5		AF.2	Gotovina i depoziti		0
AN.11	Fiksna aktiva	5		AF.3	Vrijednosnice osim dionica		0
AN.12	Zalihe	0		AF.4	Zajmovi		0
AN.13	Dragocjenosti	0		AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli		0
AN.2	Neproizvedena aktiva	3		AF.6	Tehničke pričuve osiguranja		0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	3		AF.7	Računi ostalih obveza		0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0					
AF	Financijska aktiva	2					
AF.2	Gotovina i depoziti	0					
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1					
AF.4	Zajmovi	0					
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	1					
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0					
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0					
				B.10.3	<i>Promjene neto vrijednosti zbog nominalnih vlasničkih dobitaka/gubitaka</i>		10

III.3.2.1.: Račun neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive				Promjene pasive i neto vrijednosti			
K.11.1	Nominalni vlasnički dobiti (+)/gubici (-):			K.11.1	Nominalni vlasnički dobiti (-)/gubici (+):		
AN	Nefinancijska aktiva	7		AF	Pasiva		2
AN.1	Proizvedena aktiva	5		AF.2	Gotovina i depoziti		1
AN.11	Fiksna aktiva	5		AF.3	Vrijednosnice osim dionica		0
AN.12	Zalihe	0		AF.4	Zajmovi		1
AN.13	Dragocjenosti	0		AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli		0
AN.2	Neproizvedena aktiva	2		AF.6	Tehničke pričuve osiguranja		0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	2		AF.7	Računi ostalih obveza		1
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0					
AF	Financijska aktiva	3					
AF.2	Gotovina i depoziti	2					
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	1					
AF.4	Zajmovi	0					

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0		
			B.10.31	Promjene neto vrijednosti zbog neutralnih vlasničkih dobitaka/gubitaka
				8

III.3.2.2: Račun realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka

Promjene aktive			Promjene pasive i neto vrijednosti	
K.11.2	Realni vlasnički dobitci (+)/gubici (-):		K.11.2	Realni vlasnički dobitci (-)/gubici (+):
AN	Nefinancijska aktiva	2	AF	Pasiva
				-2
AN.1	Proizvedena aktiva	0	AF.2	Gotovina i depoziti
				-1
AN.11	Fiksna aktiva	0	AF.3	Vrijednosnice osim dionica
				0
AN.12	Zalihe	0	AF.4	Zajmovi
				-1
AN.13	Dragocjenosti	0	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli
				0
AN.2	Neproizvedena aktiva	2	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja
				0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	2	AF.7	Računi ostalih obveza
				-1
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0		
AF	Financijska aktiva	-2		
AF.2	Gotovina i depoziti	-2		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0		
AF.4	Zajmovi	0		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	0		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	0		
			B.10.32	Promjene neto vrijednosti zbog realnih vlasničkih dobitaka/gubitaka
				2

IV.: Bilance stanja

IV.1: Početna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost	
AN	Nefinancijska aktiva	324	AF	Pasiva
				121
AN.1	Proizvedena aktiva	243	AF.2	Gotovina i depoziti
				38
AN.11	Fiksna aktiva	231	AF.3	Vrijednosnice osim dionica
				0
AN.12	Zalihe	2	AF.4	Zajmovi
				43
AN.13	Dragocjenosti	10	AF.5.	Dionice i ostali vlasnički udjeli
				0
AN.2	Neproizvedena aktiva	81	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja
				5
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	81	AF.7	Računi ostalih obveza
				35

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost	
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0		
AF	Financijska sredstva	172		
AF.2	Gotovina i depoziti	110		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	25		
AF.4	Zajmovi	8		
AF.5.	Dionice i ostali vlasnički udjeli	22		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	4		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	3		
			B.90	Neto vrijednost 375

IV.2.: Promjene u bilanci stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost	
Ukupne promjene aktive			Ukupne promjene pasive	
AN	Nefinancijska aktiva	25	AF	Pasiva 28
AN.1	Proizvedena aktiva	21	AF.2	Gotovina i depoziti 0
AN.11	Fiksna aktiva	21	AF.3	Vrijednosnice osim dionica 0
AN.12	Zalihe	0	AF.4	Zajmovi 24
AN.13	Dragocjenosti	0	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli 4
AN.2	Neproizvedena aktiva	4	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja 0
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	4	AF.7	Računi ostalih obveza 0
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0		
AF	Financijska aktiva	33		
AF.2	Gotovina i depoziti	12		
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	13		
AF.4	Zajmovi	0		
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	1		
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	0		
AF.7	Računi ostalih potraživanja	8		
			B.10	Promjene neto vrijednosti, ukupno zbog: 31
			B.10.1	Štednja i kapitalni transferi 21
			B.10.2	Ostale promjene obujma aktive 0
			B.10.3	Nominalni vlasnički dobici/gubici 10
			B.10.31	Neutralni vlasnički dobici/gubici 8
			B.10.32	Realni vlasnički dobici/gubici 2

IV.3.: Završna bilanca stanja

Aktiva			Pasiva i neto vrijednost		
AN	Nefinancijska aktiva	349	AF	Pasiva	149
AN.1	Proizvedena aktiva	264	AF.2	Gotovina i depoziti	38
AN.11	Fiksna aktiva	252	AF.3	Vrijednosnice osim dionica	0
AN.12	Zalihe	2	AF.4	Zajmovi	67
AN.13	Dragocjenosti	10	AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	4
AN.2	Neproizvedena aktiva	85	AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	5
AN.21	Opipljiva neproizvedena aktiva	85	AF.7	Računi ostalih obveza	35
AN.22	Neopipljiva neproizvedena aktiva	0			
AF	Financijska aktiva	205			
AF.2	Gotovina i depoziti	122			
AF.3	Vrijednosnice osim dionica	38			
AF.4	Zajmovi	8			
AF.5	Dionice i ostali vlasnički udjeli	23			
AF.6	Tehničke pričuve osiguranja	4			
AF.7	Računi ostalih potraživanja	11			
			B.90	Neto vrijednost	406

PRILOG B.

PROGRAM TRANSMISIJE PODATAKA NACIONALNIH RAČUNA

Pregled tablica

Prva transmisija	Odgoda t + mjesec	Transmisija za godine	Predmet tablice	Broj tablice
1999	4	95—98	Temeljni agregati, godišnji	1
1999	4	95—98	Temeljni agregati, tromjesečni	1
1999	8	95—98	Temeljni agregati države	2
2000	9	95—99	Tablice prema djelatnostima	3
2000	9	95—99	Izvoz i uvoz Europske unije/trećih zemalja	4
2000	9	95—99	Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju prema namjeni	5
2000	9	95—99	Završni računi po sektorima (transakcije)	6
2000	9	95—99	Bilance stanja za financijsku aktivu i pasivu	7
2000	12	95—99	Nefinancijski računi po sektorima	8
2000	12	95—99	Porezni prihodi po sektorima	9
2000	24	95—98	Tablice prema djelatnostima i regijama, NUTS II, A17	10
2001	12	95—00	Izdaci državne potrošnje po funkciji	11
2001	24	95—99	Tablice prema djelatnostima i regijama, NUTS III, A3	12
2001	24	95—99	Računi kućanstava po regijama, NUTS II	13
2001	24	95—99	Fiksna aktiva za ukupno gospodarstvo i prema proizvodima, Pi3	14
2002	36	95—99	Tablice ponude po osnovnim cijenama uključujući pretvaranje u kupovne cijene, A60 x P60	15
2002	36	95—99	Tablica uporabe po kupovnim cijenama, A60 x P60	16
2002	36	95 (*)	Simetrična <i>input-output</i> tablica prema osnovnim cijenama, P60 x P60, petogodišnja	17
2002	36	95 (*)	Simetrična <i>input-output</i> tablica za domaću proizvodnju po osnovnim cijenama, P60 x P60, petogodišnja	18
2002	36	95 (*)	Simetrična <i>input-output</i> tablica za uvoz po osnovnim cijenama, P60 x P60, petogodišnja	19
2003	36	00	Unakrsna klasifikacija fiksne aktive po djelatnostima i proizvodima, A31xPi3, petogodišnja	20
2003	36	00	Unakrsna klasifikacija računa proizvodnje po djelatnostima i proizvodima, A60 x (S11, S12, S13, S14, S15), petogodišnja	21
2003	36	00	Unakrsna klasifikacija bruto investicija u fiksni kapital po djelatnostima i proizvodima, A31 x P60, petogodišnja	22
Vidjeti tablicu	Vidjeti tablicu	Vidjeti tablicu	Retrogradni izračuni	23

t = referentna godina

(*) Petogodišnja tablica za 2000. mora se dostaviti 2003.

Tablica 1. – Temeljni agregati – četverogodišnja i godišnja izvedba

Šifra	Popis varijabla	Podjela+	Tekuće cijene	Stalne cijene
Dodana vrijednost i bruto domaći proizvod				
B.1g	1. Bruto dodana vrijednost po osnovnim cijenama	A6	x	x
D.21-D.31	2. Porezi umanjeni za subvencije na proizvode		x	x
P.119	3. FISIM/UFPIIM		x	x
B.1*g	4. Bruto domaći proizvod po tržišnim cijenama		x	x
Izdaci bruto domaćeg proizvoda				
P.3	5. Ukupni izdaci za finalnu potrošnju		x	x
P.3	6. (a) Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju (domaći koncept)		x	x
P.3	6. (b) Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju (nacionalni koncept)		x	x
P.3	7. Izdaci NUSK-ova za finalnu potrošnju		x	x
P.3	8. Izdaci države za finalnu potrošnju		x	x
P.31	(a) Izdaci za individualnu potrošnju		x	x
P.32	(b) Izdaci za zajedničku potrošnju		x	x
P.4	9. Stvarna finalna potrošnja kućanstava		x	x
P.41	a) Stvarna individualna potrošnja		x	x
P.5	10. Bruto investicije		x	x
P.51	a) Bruto investicije u fiksni kapital	Pi6	x	x
P.52	b) Promjene na zalihama		x	x
P.53	c) Neto povećanje dragocjenosti		x	x
P.6	11. Izvoz roba (f.o.b.) i usluga		x	x
P.7	12. Uvoz roba (f.o.b.) i usluga		x	x
Dohodak, štednja i neto uzajmljivanje				
B.5	13. Bilanca primarnih dohodaka/Nacionalni dohodak		x	x
B.5*g	14. Bruto nacionalni dohodak po tržišnim cijenama		x	(x)
K.1	15. Potrošnja fiksnog kapitala		x	x
B.5*n	16. Neto nacionalni dohodak po tržišnim cijenama		x	x
D.5, D.6, D.7	17. Neto tekući transferi s inozemstvom		x	
B.6n	18. Raspoloživi dohodak, neto		x	(x)
B.8n	19. Nacionalna štednja, neto		x	
D.9	20. Kapitalni transferi		x	
B.9	21. Neto uzajmljivanje/neto pozajmljivanje		x	

Šifra	Popis varijabla	Podjela+	Tekuće cijene	Stalne cijene
Stanovništvo, zaposlenost, naknade zaposlenicima				
	22. Podaci o stanovništvu i zaposlenosti			
	a) Ukupno stanovništvo (1 000)			
	b) Nezaposlene osobe (1 000)			
	c) Zaposlenost, nacionalni i domaći koncept (1 000)			
	– samozaposleni	A6**		
	– zaposleni	A6**		
D.1	23. Naknade zaposlenicima, nacionalni i domaći koncept	A6**	x	
D.11	a) Bruto nadnice i plaće	A6**	x	

+ Ako nije označena podjela, to znači ukupno gospodarstvo.

** A6 samo za domaći koncept.

x. U stvarnim uvjetima.

Tablica 2. – Temeljni agregati države

P.1	Output
P.11 + P.12	– Tržišni output i output za vlastitu finalnu uporabu
P.13	– Ostali netržišni output
P.2	Intermedijarna potrošnja
B.1g	Bruto dodana vrijednost
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala
B.1n	Neto dodana vrijednost
D.1	Naknade zaposlenicima
D.29 – D.39	Ostali plaćeni porezi na proizvodnju – Ostale primljene subvencije na proizvodnju
B.2n	Poslovni višak, neto
D.2	Porezi na proizvodnju i uvoz
D.4	Primljeni vlasnički dohodak
D.3	Isplaćene subvencije
D.4	Isplaćeni vlasnički dohodak
D.41	– kamate
D.42 + D.43 + D.44 + D.45	– ostalo
B.5n	Bilanca primarnih dohodaka
D.5	Primljeni tekući porezi na dohodak i bogatstvo
D.61	Socijalni doprinosi
D.611	– Stvarni socijalni doprinosi
D.612	– Imputirani socijalni doprinosi
D.7	Ostali primljeni tekući transferi
D.5	Isplaćeni tekući porezi na dohodak i bogatstvo
D.62	Isplaćene socijalne naknade osim socijalnih prijenosa u naravi
D.7	Ostali isplaćeni tekući transferi

B.6n	Neto raspoloživi dohodak
P.3	Izdaci finalnu potrošnju
P.31	– Izdaci za individualnu potrošnju
P.32	– Izdaci za zajedničku potrošnju
D.8	Prilagodba za promjenu neto vlasničkog udjela kućanstava u pričuvama mirovinskih fondova
B.8	Neto štednja
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala
D.9	Primljeni kapitalni transferi
D.91	– Porezi na kapital
D.92 + D.99	– Ostalo
D.9	Isplaćeni kapitalni transferi
P.5	Bruto investicije
P.51	– Bruto investicije u fiksni kapital
P.52 + P.53 + K.2	– Promjene zaliha i neto povećanje dragocjenosti i stjecanje neproizvedene nefinancijske aktive
B.9	Neto uzajmljivanje (+)/Neto pozajmljivanje(-)

Tablica 3. – Tablice prema djelatnostima – godišnja izvedba

Šifra	Popis varijabli	Podjela	Tekuće cijene	Stalne cijene
Dodana vrijednost				
P.1	1. Output po osnovnim cijenama prema djelatnostima	A31	x	
P.2	2. Intermedijarna potrošnja po kupovnim cijenama prema djelatnostima	A31	x	
B.1g	3. Bruto dodana vrijednost po osnovnim cijenama prema djelatnostima	A31	x	x
K.1	4. Potrošnja fiksnog kapitala prema djelatnostima	A31	x	x
Ulaganje				
P.5	5. Bruto investicije prema djelatnostima			
P.51	(a) Bruto investicije u fiksni kapital prema djelatnostima	A31	x	x
P.52	(b) Promjene zaliha prema djelatnostima	A31	x	x
P.53	(c) Neto povećanje dragocjenosti prema djelatnostima	A31	x	x
Zaposlenost i naknade za zaposlene, domaći koncept				
	6. Zaposlenost prema djelatnosti (1 000)			
	(a) samozaposleni prema djelatnosti	A31		
	(b) zaposleni prema djelatnosti	A31		
	(c) određeni sati prema djelatnosti (*)	A31		
D.1	7. Naknade za zaposlene prema djelatnosti	A31	x	
D.11	a) Nadnice i plaće prema djelatnosti	A31	x	

(*) Do 2003: neobavezno

Tablica 4. – Izvoz i uvoz Europske unije/trećih zemalja

Šifra	Popis varijabli	Podjela	Tekuće cijene	Stalne cijene
P.6	1. Izvoz roba i usluga	Ukupno gospodarstvo	x	x
	(a) države Europske unije		x	x
	(b) treće zemlje		x	x
P.7	2. Uvoz roba i usluga		x	x
	(a) države Europske unije		x	x
	(b) treće zemlje		x	x

Tablica 5. – Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju prema namjeni

Šifra	Popis varijabli	Podjela	Tekuće cijene	Stalne cijene
P.3	Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju prema namjeni	COICOP 2 znamenke	x	x

Tablica 6. – Financijski računi po sektorima (transakcije), konsolidirani i nekonsolidirani

(Domaća valuta)

Sektori i podsektori	Nefinancijska društva	Financijska društva					Država				Kućanstva i NPUSK	Ostatak svijeta	
		Ukupno	Monetarne financijske institucije	Drugi financijski posrednici	Popratne financijske djelatnosti	Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	Ukupno	Institucionalne jedinice središnje i savezne razine države	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti			
Promjene financijske aktive i pasive	ESA	S.11	S.12	S.121/S.122	S.123	S.124	S.125	S.13	S.1311/S.1312	S.1313	S.1314	S.14/S.15	S.2
Neto stjecanje financijske aktive	F.A												
Monetarno zlato i posebna prava vučenja	F.1												
Valuta i depoziti	F.2												
Vrijednosnice osim dionica	F.3												
Kredit	F.4												
Dionice i drugi vlasnički udjeli	F.5												
Tehničke pričuve osiguranja	F.6												
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i pričuvama mirovinskih fondova	F.6.1												
Pretplata premija i pričuve za nastala potraživanja	F.6.2												
Ostali računi obveza/potraživanja	F.7												
Neto nastale obveze	F.L												
Valuta i depozit	F.2												
Vrijednosnice osim dionica	F.3												
Kredit	F.4												
Dionice i drugi vlasnički udjeli	F.5												
Tehničke pričuve osiguranja	F.6												
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvama životnog osiguranja i pričuvama mirovinskih fondova	F.6.1												
Pretplate premija i pričuve za nastala potraživanja	F.6.2												
Ostali računi	F.7												
Neto uzajmljivanje (+)/Neto pozajmljivanje (-)	B.9												

Tablica 7. – Konsolidirane i nekonsolidirane bilance stanja za financijsku aktivu i pasivu

(Domaća valuta)

Sektori i podsektori	Nefinancijska društva	Financijska društva					Država				Kućanstva i NPUSK	Ostatak svijeta	
		Ukupno	Monetarne financijske institucije	Drugi financijski posrednici	Popratne financijske djelatnosti	Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	Ukupno	Institucionalne jedinice središnje i savezne razine države	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti			
Promjene financijske aktive i pasive	ESA	S.11	S.12	S.121/S.122	S.123	S.124	S.125	S.13	S.1311/S.1312	S.1313	S.1314	S.14/S.15	S.2
Financijska sredstva	AF.A												
Monetarno zlato i posebna prava vučenja	AF.1												
Valuta i depoziti	AF.2												
Vrijednosnice osim dionica	AF.3												
Kredit	AF.4												
Dionice i drugi vlasnički udjeli	AF.5												
Tehničke pričuve osiguranja	AF.6												
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvara životnog osiguranja i pričuvara mirovinskih fondova	AF.61												
Pretplate premija i pričuve za nastala potraživanja	AF.62												
Ostali računi obveza/potraživanja	AF.7												
Obveze	AF.L												
Valuta i depoziti	AF.2												
Vrijednosnice osim dionica	AF.3												
Kredit	AF.4												
Dionice i drugi vlasnički udjeli	AF.5												
Tehničke pričuve osiguranja	AF.6												
Neto vlasnički udjeli kućanstava u pričuvara životnog osiguranja i mirovinskih fondova	AF.61												
Pretplate premija i pričuve za nastala potraživanja	AF.62												
Ostali računi obveza/potraživanja	AF.7												
Neto financijska aktiva	BF.90												

Tablica 8. – Nefinancijski računi po sektorima

Ukupno gospodarstvo		Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Nesektorigirano	Inozemstvo	Europska unija	Države članice EU-a	Institucije EU-a	Treće zemlje i međunarodne organizacije	Ukupno
I. Račun proizvodnje/Vanjski račun roba i usluga																
Izvori																
P.1	Output															
P.11	— Tržišni output															
P.119	— — UFPIM															
P.12	— Output za vlastitu finalnu uporabu															
P.13	— Drugi netržišni output															
P.7	Uvoz roba i usluga															
P.71	— Uvoz dobara															
P.72	— Uvoz usluga															
D.21-D.31	Porezi manje subvencije na proizvode															
Ukupni izvori																
1. Račun proizvodnje/Vanjski račun roba i usluga																
Uporabe																
P.2	Intermedijarna potrošnja															
P.119	— UFPIM															
P.6	Izvoz roba i usluga															
P.61	— Izvoz roba															
P.62	— Izvor usluga															
B.1g	Bruto domaći proizvod/Bruto dodana vrijednost															
B.11	Saldo vanjskog računa za robe i usluge															
Ukupna uporaba																
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala															
B.1n	Neto domaći proizvod/Neto dodana vrijednost															

Tablica 8. – Nefinancijski računi po sektorima

Ukupno gospodarstvo		Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Nesektorsizirano	Inozemstvo	Europska unija	Države članice EU-a	Institucije EU-a	Treće zemlje i međunarodne organizacije	Ukupno
B.1n	II.1.1. Račun stvaranja dohotka Izvori Neto domaći proizvod/Neto dodana vrijednost Ukupni izvori															
	II.1.1. Račun stvaranja dohotka Uporaba															
D.1	Naknade zaposlenicima															
D.2	Porezi na proizvodnju i uvoz plaćen															
	— državi															
	— institucijama EU-a															
D.21	— Porezi na proizvode															
D.29	— Drugi porezi na proizvodnju															
D.3	Subvencije, primljene															
	— od institucija EU-a															
	— od države															
D.31	— Subvencije na proizvode															
D.39	— Druge subvencije na proizvodnju															
B.2n	Poslovni višak, neto Ukupna uporaba II.1.2. Račun primarne raspodjele dohotka Izvori															
B.2n	Poslovni višak, neto															

Tablica 8. – Nefinancijski računi po sektorima

		Ukupno gospodarstvo	Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Nesektorsizirano	Inozemstvo	Europska unija	Države članice EU-a	Institucije EU-a	Treće zemlje i međunarodne organizacije	Ukupno	
D.1	Naknade zaposlenicima																	
D.2	Porezi na proizvodnju i uvoz, primljeni																	
D.21	— Porezi na proizvode																	
D.211	— — PDV																	
D.212	— — Porezi i carine na uvoz, bez PDV-a																	
D.2121	— — — Uvozne carine																	
D.2122	— — — Porezi na uvoz, bez PDV-a i carina																	
D.214	— — Porezi na proizvode bez PDV-a i uvoznih poreza																	
D.29	— Drugi porezi na proizvodnju																	
D.3	Subvencije, plaćene																	
D.31	— na proizvode																	
D.39	— ostalo																	
D.4	Vlasnički dohodak																	
	— — od drugih sektora																	
	— — od države																	
D.41	— Kamata																	
	— — od države																	
	— — od drugih sektora																	
P.119	— — UFPIM																	
D.42	— Distribuirani dohodak društava																	
	— — od države																	
	— — od drugih sektora																	
D.43	Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja																	
	— — od države																	
	— — od drugih sektora																	

Tablica 8. – Nefinancijski računi po sektorima

		Ukupno gospodarstvo	Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Nesektorigirano	Inozemstvo	Europska unija	Države članice EU-a	Institucije EU-a	Treće zemlje i međunarodne organizacije	Ukupno	
D.44	— Vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica osiguranja																	
D.45	— Zakupnine																	
	— — od države																	
	— — od drugih sektora																	
Ukupni izvori																		
II.1.2. Račun primarne raspodjele dohotka																		
Uporabe																		
D.4	— Vlasnički dohodak																	
	— — državi																	
	— — drugim sektorima																	
D.41	— Kamata																	
	— — državi																	
	— — drugim sektorima																	
P.119	— — UFPIM																	
D42	— Raspodijeljeni dohodak društava																	
	— — državi																	
	— — drugim sektorima																	
D.43	— Reinvestirana zarada od izravnih stranih ulaganja																	
	— — državi																	
	— — drugim sektorima																	
D.44	— Vlasnički dohodak pripisan vlasnicima polica osiguranja																	
D.45	— Zakupnine																	
	— — državi																	
	— — drugim sektorima																	

Tablica 8. – Nefinancijski računi po sektorima

		Ukupno gospodarstvo	Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Nesektorski	Inozemstvo	Europska unija	Države članice EU-a	Institucije EU-a	Treće zemlje i međunarodne organizacije	Ukupno	
B.5	Nacionalni dohodak/Bilanca primarnih dohodaka, neto																	
	Ukupna uporaba																	
	II.2. Račun sekundarne raspodjele dohotka																	
	Izvori																	
B.5n.	Nacionalni dohodak, neto/Bilanca primarnih dohodaka, neto																	
D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd.																	
D.51	— Porezi na dohodak																	
D.59	— Drugi tekući porezi																	
D.61	— Socijalni doprinosi																	
D.611	— — Stvarni socijalni doprinosi																	
D.6111	— — — Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca																	
D.6112	— — — Socijalni doprinosi zaposlenika																	
D.6113	— — — Socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba																	
D.612	— — Imputirani socijalni doprinosi																	
D.62	— Socijalne naknade osim socijalnih transfera u naturi																	

Tablica 8. – Nefinancijski računi po sektorima

Ukupno gospodarstvo		Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Nesektori-zirano	Inozemstvo	Europska unija	Države članice EU-a	Institucije EU-a	Treće zemlje i međunarodne organizacije	Ukupno
D.7	Drugi tekući transferi															
	— od države															
	— od drugih sektora															
D.71	— Neto premije neživotnog osiguranja															
D.72	— Potraživanja neživotnog osiguranja															
D.73	— Tekući transferi unutar države															
D.74	— Tekuća međunarodna suradnja															
	— — od institucija EZ-a															
D.75	— Razni tekući transferi															
	— — od države															
	— — od drugih sektora															
	— — — četvrti vlastiti izvori koji se temelje na BNP-u															
	Ukupni izvori															
	II.2. Račun sekundarne raspodjele dohotka															
	Uporabe															
D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd.															
D.51	— Porez na dohodak															
D.59	— Drugi tekući porezi															

Tablica 8. – Nefinancijski računi po sektorima

Ukupno gospodarstvo		Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Nesektori-zirano	Inozemstvo	Europska unija	Države članice EU-a	Institucije EU-a	Treće zemlje i međunarodne organizacije	Ukupno
D.61	— Socijalni doprinosi															
D.611	— — Stvarni socijalni doprinosi															
D.6111	— — — Stvarni socijalni doprinosi poslodavaca															
D.6112	— — — Socijalni doprinosi zaposlenika															
D.6113	— — — Socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba															
D.612	— — — Imputirani socijalni doprinosi															
D.62	— Socijalne naknade osim socijalnih prijenosa u naravi															
D.7	Drugi tekući transferi															
	— državi															
	— drugim sektorima															
D.71	— Neto premije neživotnog osiguranja															
D.72	— Potraživanja neživotnog osiguranja															
D.73	— Tekući transferi unutar države															
D.74	— Tekuća međunarodna suradnja															
	— — institucijama EZ-a															

Tablica 8. – Nefinancijski računi po sektorima

Ukupno gospodarstvo		Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Nesektori-zirano	Inozemstvo	Europska unija	Države članice EU-a	Institucije EU-a	Treće zemlje i međunarodne organizacije	Ukupno
D.75	— Razni tekući transferi — — državni — — drugim sektorima — — — četvrti vlastiti izvori koji se temelje na BNP-u															
B.6n	Raspoloživi dohodak, neto Ukupna uporaba II.4.1. Račun uporabe raspoloživog dohotka Izvori															
B.6n	Raspoloživi dohodak, neto															
D.8	Prilagodba za promjene neto vlasničkog udjela kućanstava u mirovinskim fondovima Ukupni izvori II.4.1. Račun uporabe raspoloživog dohotka Uporabe															
P.3	Izdaci za finalnu potrošnju															
P.31	— Izdaci za individualnu potrošnju															
P.32	— Izdaci za zajedničku potrošnju															
D.8	Prilagodba za promjene neto vlasničkog udjela kućanstava u mirovinskim fondovima															

Tablica 8. – Nefinancijski računi po sektorima

Ukupno gospodarstvo		Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Nesektorigirano	Inozemstvo	Europska unija	Države članice EU-a	Institucije EU-a	Treće zemlje i međunarodne organizacije	Ukupno
B.8n	Neto štednja															
B.12	Saldo vanjskog tekućeg računa															
	Ukupna uporaba															
	III.1.1. Račun promjena neto vrijednosti uslijed štednje i kapitalnih transfera															
	Promjene u pasivi i neto vrijednost															
B.8.n	Saldo vanjskog tekućeg računa/neto štednja															
D.9	Kapitalni transferi															
	— od države															
	— od drugih sektora															
D.91	— Porezi na kapital															
	— — od države															
	— — od drugih sektora															
D.92	— Investicijske potpore															
	— — od države															
	— — od drugih sektora															
D.99	— Ostali kapitalni transferi															
	— — od države															
	— — od drugih sektora															
	Ukupne promjene u pasivi i neto vrijednosti															
	III. 1.1. Račun promjene neto vrijednosti uslijed štednje i kapitalnih transfera															
	Promjene u vlasništvu															

Tablica 8. – Nefinancijski računi po sektorima

Ukupno gospodarstvo		Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Nesektorigirano	Inozemstvo	Europska unija	Države članice EU-a	Institucije EU-a	Treće zemlje i međunarodne organizacije	Ukupno
D.9	Kapitalni transferi															
	— državi															
	— drugim sektorima															
D.91	Porezi na kapital															
	— — državi															
	— — drugim sektorima															
D.92	Investicijske potpore															
	— — državi															
	— — drugim sektorima															
D.99	Ostali kapitalni transferi															
	— — državi															
	— — drugim sektorima															
B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera															
	Ukupne promjene u aktivi															
	III.1.2. Račun stjecanja nefinancijskih sredstava															
	Promjene pasive i neto vrijednosti															
B.10.1	Promjene neto vrijednosti zbog štednje i kapitalnih transfera															
K.1	Potrošnja fiksnog kapitala															
	Ukupne promjene pasive i neto vrijednosti															

Tablica 8. – Nefinancijski računi po sektorima

Ukupno gospodarstvo		Nefinancijska društva	Financijska društva	Ukupna država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima	Nesektorigirano	Inozemstvo	Europska unija	Države članice EU-a	Institucije EU-a	Treće zemlje i međunarodne organizacije	Ukupno
III.1.2. Račun stjecanje nefinancijske aktive																
Promjene aktive																
P.5	Bruto investicije u kapital															
P.51	— Bruto investicije u fiksni kapital															
P.52	— Promjene na zalihama															
P.53	— Neto povećanje dragocjenosti															
K.2	Neto povećanje proizvedene nefinancijske aktive															
B.9	Neto financijska aktiva															

Tablica 9. – Detaljni porezni prihodi po sektorima

Šifra SNA	Država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Ustanove EU-a	Ukupno
Detaljni porezni prihodi po sektorima							
D.5 Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd.						–	
D.51 Porez na dohodak						–	
D.51a Porez na dohodak pojedinaca ili kućanstava						–	
...						–	
D.51b Porez na dohodak društava						–	
...						–	
D.51c Porez na kapitalnu dobit						–	
...						–	
D.51d Porez na dobitke od igara na sreću						–	
...						–	
D.59 Ostali tekući porezi						–	
D.59.1 Tekući porezi na kapital						–	
D.59.1a Tekući porezi na zemljište i zgrade						–	
...						–	
D.59.1b Tekući porezi na neto bogatstvo						–	
...						–	
D.59.1c Tekući porezi na drugu aktivu						–	
...						–	
D.59.2 Razni tekući porezi						–	
D.59.2a Glavarine						–	
...						–	
D.59.2b Porez na izdatak						–	
...						–	
D.59.2c Plaćanja kućanstava radi dobivanja nekih dozvola						–	
...						–	
D.59.2d Porezi na međunarodne transakcije						–	
...						–	
D.2 Porezi na proizvodnju i uvoz							
D.21 Porezi na proizvode							
D.211 Porezi tipa poreza na dodanu vrijednost							
...							
D.212 Porezi i uvozne carine, osim PDV-a							
D.2121 Uvozne carine							
...							
D.2122 Porezi na uvoz, bez PDV-a i carina							
D.2122a Porez na promet							
...							
D.2122b Trošarine							
...							
D.2122c Porezi na posebne usluge							
...							

Šifra SNA	Država	Središnja država	Savezna država	Lokalna uprava	Fondovi socijalne sigurnosti	Ustanove EU-a	Ukupno
D.2122d Dobici uvoznih monopola							
...							
D.2122e Porezi, koji proizlaze iz višestrukih deviznih tečajeva							
...							
D.214 Porezi na proizvode, osim PDV-a i uvoznih poreza							
D.214a Porezi na promet							
...							
D.214b Trošarine							
...							
D.214c Porezi na posebne usluge							
...							
D.214d Porezi na financijske i kapitalne transakcije							
...							
D.214e Dobici fiskalnih monopola							
...							
D.29 Drugi porezi na proizvodnju							
D.29a Porezi na plaće i radnu snagu							
...							
D.29b Periodični porezi na zemljište, zgrade i druge građevine							
...							
D.29c Poslovne i profesionalne dozvole							
...							
D.29d Porezi na uporabu fiksne aktive i druge djelatnosti							
...							
D.29e Biljegovine							
...							
D.29f Porezi na onečišćenje okoliša							
...							
D.29g Porezi na međunarodne transakcije							
...							
D.91 Porezi na kapital						–	
D.91a Porezi na takse						–	
...						–	
D.91b Porezi na kapitalne transfere						–	
...						–	
Ukupno primljeni porezi							
D.611 Stvarni socijalni doprinosi						–	
D.6111 – stvarni socijalni doprinosi poslodavaca						–	
D.6112 – socijalni doprinosi poslodavaca						–	
D.6113 Socijalni doprinosi samozaposlenih i nezaposlenih osoba						–	
Ukupni prihodi od poreza i socijalnih doprinosa							

Tablica 10. – Tablice po djelatnostima i regijama (NUTS II.), tekuće cijene

Šifra	Lista varijabli	Raščlamba	t + mjesec
B1.g	1. Bruto dodana vrijednost po osnovnim cijenama	A17	24
B1.g	2. Bruto dodana vrijednost po osnovnim cijenama	–	18
D.1	3. Naknade zaposlenicima	A17	24
P.51	4. Bruto investicije u fiksni kapital	A17	24
	5. Zaposlenost		
	– Ukupno	A17	24
	– Zaposlenici	A17	24

Tablica 11. – Izdaci države po funkciji

	Izdaci za finalnu potrošnju	Od čega: naknade zaposlenicima	Subvencije	Dohodak od imovine (konsolidiran)	Socijalne naknade bez socijalnih transfera u naturi	Drugi tekući transferi (konsolidirani)	Bruto investicije	Kapitalni transferi (konsolidirani)	Ukupni izdaci
	P. 3	D.1	D.3	D.4	D.62	D.7	P.5	D.9	
1 Javna uprava									
2 Obrana									
3 Javni red i sigurnost									
4 Obrazovanje									
5 Zdravstvo									
6 Socijalna sigurnost, poslovi i usluge socijalne skrbi									
7 Stanovanje									
8 Rekreativna, kulturna i vjerska pitanja i usluge									
9 Opskrba i distribucija energetskih sirovina									
10 Poljoprivreda, šumarstvo, ribolov i lov									
11 Vađenje rude i minerala, bez energetike; proizvodnja i graditeljstvo									
12 Promet i veze									
13 Druge gospodarske djelatnosti i usluge									
14 Izdaci koji nisu razvrstani po glavnim razredima									
UKUPNO									

Tablica 12. – Tablice po djelatnostima i regijama (NUTS III.), tekuće cijene

Šifra	Lista varijabli	Raščlamba	t + mjesec
B1.g	1. Bruto dodana vrijednost po osnovnim cijenama	A3	24
	2. Zaposlenost		
	– ukupno	A3	18
	– zaposlenici	A3	18

Tablica 13. – Računi kućanstava po regijama (NUTS II.), tekuće cijene

Račun raspodjele primarnog dohotka kućanstava

Uporabe		Izvori	
D.4	Vlasnički dohodak	B.2/B.3	Poslovni višak/mješoviti dohodak
		D.1	Naknade zaposlenicima
B.5	Primarni dohodak	D.4	Dohodak od imovine

Račun sekundarne raspodjele dohotka kućanstava

Uporabe		Izvori	
D.5	Tekući porezi na dohodak, bogatstvo itd.	B.5	Primarni dohodak
D.61	Socijalni doprinosi	D.62	Socijalne naknade osim socijalnih naknada u naturi
D.7	Drugi tekući transferi	D.7	Drugi tekući transferi
B.6	Raspoloživi dohodak		

Tablica 14. – Dugotrajna imovina za ukupno gospodarstvo i po proizvodima, Pi3

Šifra	Lista varijabli	Raščlamba
AN. 11	Fiksna aktiva	Pi3

Tablica 15. – Tablica ponude po osnovnim cijenama, uključujući pretvaranje u nabavne cijene

Cijene: tekuće i stalne

N = 60, m = 60

	Djelatnosti (NACE)		Σ (1)	Uvoz c.i.f.	Ukupna ponuda u osnovnim cijenama	Trgovačke i transportne marže	Porezi manje subvencije na proizvode	Ukupna ponuda u nabavnim cijenama
	1 2 3 4 n						
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
1	(1)	Output po proizvodima i djelatnostima u osnovnim cijenama	(a) unutar EU-a (b) izvan EU-a					
2								
3								
4								
.								
.								
.								
.								
.								
m								
(Stavke prilagodbe)								
Σ (1)	(2)	Ukupni output po djelatnostima				0		
Ukupno, od čega:								
Tržišni output	(3)							
Za vlastitu finalnu uporabu			0			0		
Drugi netržišni output			0			0		

Tablica 16. – Tablica uporabe u nabavnim cijenama
 Cijene: tekuće i stalne
 n = 60, m = 60

	Djelatnosti (NACE)		Σ (1)	Finalne uporabe (a) (b) (c) (d) (e) (f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
	1 2 3 n				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	(1)	Intermedijarna potrošnja u kupovnim cijenama po proizvodima i po djelatnostima	(2)	Finalne uporabe u kupovnim cijenama: Izdaci za finalnu potrošnju: (a) kućanstava (b) NPUSK-a (t + 12 zajedno s (a)) (c) države Bruto investicije u kapital: (d) bruto investicije u fiksni kapital (e) promjene zaliha i dragocjenosti (f) izvoz – unutar EU-a – izvan EU-a	(4)	(5)
2						
3						
.						
Proizvodi						
(CPA)						
.						
.						
.						
m						
(Stavke prilagodbe)						
Σ (1)	(2)	Ukupna intermedijarna potrošnja po djelatnostima		Ukupna finalna uporaba po vrsti		Ukupna uporaba
Naknade zaposlenicima	(3)	Komponente dodane vrijednosti po djelatnostima				
Socijalni doprinosi poslodavaca						
Ostali neto porezi na proizvodnju						
Potrošnja fiksnog kapitala	(4)	Dodana vrijednost po djelatnostima				
Poslovni višak, neto						
Σ (3)	(4)	Dodana vrijednost po djelatnostima				
Σ (1) + Σ (3)	(5)	Output u osnovnim cijenama po djelatnostima				

Tablica 17. – Simetrična *input-output* tablica u osnovnim cijenama (proizvod - proizvod)

Cijene: tekuće i stalne

n = 60

		Proizvod (CPA)		Σ (1)	Finalna uporaba (a) (b) (c) (d) (e) (f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
		123 n				
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
Proizvodi (CPA)	1	(1)	Intermedijarna potrošnja po osnovnim cijenama (proizvod - proizvod)		Finalna uporaba po osnovnim cijenama: Izdaci za finalnu potrošnju: (a) kućanstava (b) NUSK-a (c) države Bruto ulaganje u kapital: (d) bruto investicije u fiksni kapital (e) promjene zaliha i dragocjenosti (f) izvoz – unutar EU-a – izvan EU-a		
	2						
	3						
	.						
	.						
	.						
	.						
	.						
	.						
	.						
	n						
Σ (1)	(2)	Ukupna intermedijarna potrošnja po osnovnim cijenama po proizvodima		Finalne uporabe po osnovnim cijenama po vrsti		Ukupna uporaba po osnovnim cijenama	
Porezi na proizvode Subvencije na proizvode (-)	(3)	Neto porezi na proizvode po proizvodima		Neto porezi na proizvode po vrstama finalne uporabe		Ukupni neto porezi na proizvode	
Σ (1) + (3)	(4)	Ukupna intermedijarna potrošnja u kupovnim cijenama po proizvodima		Ukupna finalne uporaba po vrstama u kupovnim cijenama		Ukupna uporaba u kupovnim cijenama	
Naknade zaposlenicima Drugi neto porezi na proizvodnju Potrošnja fiksnog kapitala Poslovni višak, neto	(5)	Komponente dodane vrijednosti po proizvodima					
Σ (5)	(6)	Dodana vrijednost po proizvodima					
Σ (1) + (3) + Σ (5)	(7)	Output u osnovnim cijenama po proizvodima					
Uvoz	(8)	Uvoz c.i.f. po proizvodima					
(7)+(8)	(9)	Ponuda po osnovnim cijenama po proizvodima					
Investicije u fiksni kapital Fond kapitala Inputi rada	(10)						

Tablica 18. – Simetrična input-output tablica za domaći output u osnovnim cijenama (proizvod - proizvod)

Cijene: tekuće i stalne

n = 60

		Proizvod (CPA)		Σ (1)	Finalna uporaba (a) (b) (c) (d) (e) (f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
		1 2 3 n				
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
Proizvodi (KPD)	1	(1)	Za domaći output: Intermedijarna potrošnja u osnovnim cijenama (proizvod - proizvod)		Za domaći output: Finalna uporaba po osnovnim cijenama: Izdaci za finalnu potrošnju: (a) kućanstava (b) NUSK-a (c) države Bruto investicije u kapital: (d) bruto investicije u fiksni kapital (e) promjene zaliha i dragocjenosti (f) izvoz – unutar EU-a – izvan EU-a		
	2						
	3						
	.						
	.						
	.						
	.						
	.						
	.						
	n						
Σ (1)	(2)	Ukupna intermedijarna potrošnja domaćeg outputa po proizvodima		Finalna uporaba domaćeg outputa		Ukupni domaći output	
Uporaba uvezenih proizvoda	(3)	Ukupna intermedijarna potrošnja uvezenih proizvoda po proizvodima, c.i.f.		Konačna uporaba uvezenih proizvoda, c.i.f.		Ukupan uvoz	
Neto porezi na proizvode	(4)	Neto porezi na proizvode za intermedijarnu potrošnju po proizvodima		Neto porezi na proizvode za finalnu uporabu		Ukupni neto porezi na proizvode	
Σ (1) + (3) + (4)	(5)	Ukupna intermedijarna potrošnja u kupovnim cijenama po proizvodu		Ukupna finalna uporaba po vrsti u kupovnim cijenama		Ukupna uporaba	
Naknade zaposlenicima Drugi neto porezi na proizvodnju Petrošnja fiksnog kapitala Poslovni višak, neto	(6)	Komponente dodane vrijednosti po proizvodima					
Σ (6)	(7)	Dodana vrijednost po proizvodima					
Σ (1) + (3) + (4) + Σ (6)	(8)	Output u osnovnim cijenama po proizvodima					
Investicije u fiksni kapital Fond kapitala Inputi rada	(9)						

Tablica 19. – Simetrična *input-output* tablica za uvoz u osnovnim cijenama (tipa proizvod po proizvodu), c.i.f.
Cijene: tekuće i stalne

n = 60

		Proizvod (CPA)		Σ (1)	Finalna uporaba		Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
		123 n		(a) (b) (c) (d) (e) (f)			
		(1)	(2)	(2)	(3)	(4)	(5)	(5)
Proizvodi (CPA)	1	(1)	Za uvoz: Intermedijarna potrošnja po osnovnim cijenama (proizvod - proizvod)		Za uvoz:			
	2				Finalna uporaba po osnovnim cijenama:			
	3				Izdaci za krajnju potrošnju:			
	.				(a) kućanstava			
	.				(b) NUSK-a			
	.				(c) države			
	.				Bruto investicije u kapital:			
	.				(d) bruto investicije u fiksni kapital			
	.				(e) promjene zaliha i dragocjenosti			
	n				(f) izvoz – unutar EU-a – izvan EU-a			
Σ (1)	(2)	Ukupna intermedijarna potrošnja uvoza u osnovnim cijenama po proizvodima		Finalne uporabe uvoza po osnovnim cijenama		Ukupan uvoz		

Tablica 20. – Unakrsna klasifikacija fiksne aktive po djelatnostima i po proizvodima

Gospodarske djelatnosti	A31 NACE Rev. 1
Proizvodi:	Pi3 CPA
Varijable:	Fiksna aktiva, bruto Trajna sredstva, neto
Cijene:	Tekući troškovi zamjene Vrijednost povijesne nabavne cijene Stalni troškovi zamjene

Tablica 21. – Unakrsna klasifikacija računa proizvodnje po djelatnostima i po sektorima

Gospodarske djelatnosti:	A60 NACE Rev. 1
Sektor:	S11 S12 S13 S14 S15
Varijable:	Output — Tržište — Vlastita finalna uporaba — Druge netržišne/intermedijarna potrošnja Bruto dodana vrijednost — naknade zaposlenicima — drugi porezi minus subvencije na proizvodnju — poslovni višak, neto — potrošnja fiksnog kapitala
Cijene:	Tekuće

Tablica 22. – Unakrsna klasifikacija bruto investicija u fiksni kapital po djelatnostima i po proizvodima

Gospodarske djelatnosti:	A31 NACE Rev. 1
Proizvodi:	P60 KPD
Varijable:	Bruto investicije u fiksni kapital
Cijene:	Tekuće i stalne

Tablica 23. – Izračuni unazad

Tablice, predviđene za ponovni izračun	Godišnje		Tromjesečno	
	Razdoblja	Prijenos	Razdoblja	Prijenos
	1988.—94.	travanj 1999.	1988.—94.	travanj 1999.
Tablica 1.: Temeljni agregati	1970.—87.	prosinac 1999.	1980.—87.	prosinac 1999.
Tablica 2.: Temeljni agregati države	1970.—94.	prosinac 1999.		
Tablica 3.: Tablice po djelatnostima	1970.—94.	prosinac 2000.		
Tablica 5.: Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju po namjeni	1980.—94.	prosinac 2000.		
Tablica 8.: Nefinancijski računi po sektorima	1990.—94.	prosinac 1999.		
	1980.—89.	prosinac 2000.		
Tablica 11.: Izdaci državne potrošnje po funkciji	1990.—94.	prosinac 2001.		

ODSTUPANJA KOJA SE ODNOSE NA TABLICE KOJE SE MORAJU DOSTAVITI U OKVIRU UPITNIKA „ESA-95.” PO DRŽAVAMA

1. AUSTRIJA

1.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, godišnji	Odgoda: t + 9 mjeseci	1999.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izračuni unazad: za godine 1988. – 94. dostavljaju se u prosincu 2000.	2000.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izračuni unazad: za godine 1970. – 87. neće se vršiti ponovni izračuni	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Odgoda: t + 12 mjeseci	1999.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 1988. – 94. dostavljaju se u prosincu 2000.	2000.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 80. – 87. neće se vršiti ponovni izračuni	2005.
2	Temeljni agregati države	Odgoda: t + 9 mjeseci	1999.
2	Temeljni agregati države	Izračuni unazad: ponovno će se izračunati samo za godine 1988.– 94	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Odgoda: t + 12 mjeseci	1999.
3	Tablice po djelatnostima	Izračuni unazad: ponovno će se izračunati samo za godine 1988. – 94.	2005.
5	Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju prema namjeri	Izračuni unazad: ponovno će se izračunati samo za godine 1988. – 94.	2005.
11	Izdaci države po funkcijama	Izračuni unazad: za godine 1990. – 94. neće se vršiti ponovni izračuni	2005.
12	Tablice po gospodarskim i po regijama, NUTS III, A3	Prva transmisija prijenos 2002.	2002.
13	Računi kućanstava po regijama, NUTS II	Prva transmisija 2005.	2005.
15	Tablica ponude u osnovnim cijenama, zajedno s pretvaranjem u kupovne cijene, A60 x P60	Prva transmisija prijenos godine 2003. i samo dvogodišnje	2003.
16	Tablica uporabe u kupovnim cijenama, A60xP60	Prva transmisija godine 2003. i samo dvogodišnje	2003.
17	Simetrična <i>input-output</i> tablica u osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Prvi transmisija 2003.	2003.
18	Simetrična <i>input-output</i> tablica za domaći <i>output</i> u osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Prva transmisija 2003.	2003.
19	Simetrična <i>input-output</i> tablica za uvoz u osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Prva transmisija 2003.	2003.

1.2. Odstupanja za pojedine varijable/sektore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijable/sektor	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izdaci za individualnu potrošnju	Ne izračunavaju se	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izdaci za zajedničku potrošnju	Ne izračunavaju se	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Stvarna pojedinačna potrošnja	Ne izračunavaju se	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Neto povećanje dragocjenosti	Ne izračunavaju se	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Ukupno stanovništvo	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izdaci za individualnu potrošnju	Odgoda: t + 12 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izdaci za zajedničku potrošnju	Odgoda: t + 12 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Stvarna individualna potrošnja	Odgoda: t + 12 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Neto povećanje	Prva transmisija 2003.	2003.
1	Temeljni agregati, godišnji	Ukupno stanovništvo	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
3 8	Tablice po djelatnostima Nefinancijski računi po sektorima	Potrošnja fiksnog kapitala po djelatnostima ili sektorima	Prva transmisija 2002.	2002.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Podjela društava prema vlasniku	Prva transmisija 2005.	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Podjela privatnih kućanstava po grupama	Prva transmisija 2005.	2005.
16	Tablica uporabe u kupovnim cijenama, A60xP60	Potrošnja fiksnog kapitala po djelatnostima	Prva transmisija 2003.	2003.
18	Simetrična <i>input-output</i> tablica za domaći output u osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja			

2. DANSKA

2.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
6	Financijski računi po sektorima (transakcije)	Odgoda: t + 13 mjeseci	2005.
7	Bilance stanja za financijsku aktivnu i pasivnu	Odgoda: t + 13 mjeseci	2005.
20	Unakrsna klasifikacija fiksne aktive po djelatnostima i po proizvodima, A31xPi3, petogodišnja	Prva transmisija 2005.	2005.

2.2. Odstupanja za pojedinačne varijable/sektore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijable/sektor	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, godišnji i tromjesečni	Zaposlenost	Samo domaći koncept	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Plaće po djelatnostima	Ne izvješćuje se	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Potrošnja fiksnog kapitala po djelatnostima	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Bruto investicije u fiksni kapital po djelatnostima	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Promjene inventara po djelatnostima	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Neto povećanje po djelatnostima	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Samozaposleni po djelatnostima	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Zaposleni po djelatnostima	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Odrađeni sati po djelatnostima	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Naknade zaposlenicima po djelatnostima	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.
9	Detaljni porezni prihodi po sektorima	Porez na promet (uvozni porez) Porez na promet (porez na proizvode)	Obje varijable zajedno	2005.
9	Detaljni porezni prihodi po sektorima	Trošarine (porez na uvoz) Trošarine (porez na proizvode)	Obje varijable zajedno	2005.
9	Detaljni porezni prihodi po sektorima	Porez na posebne usluge (porez na uvoz) Porezi na posebne usluge (porezi na proizvode)	Obje varijable zajedno	2005.
17	Simetrična <i>input-output</i> tablica po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Potrošnja fiksnog kapitala, poslovni višak, neto	Obje varijable zajedno pri P60	2005.
18	Simetrična <i>input-output</i> tablica za domaći output po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja			
19	Simetrična <i>input-output</i> tablica za uvoz u osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja			
21	Unakrsna klasifikacija računa proizvodnje po djelatnostima i po sektorima, A60 x (S11, S12, S13, S14, S15), petogodišnja			

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
17	Simetrična <i>input-output</i> tablica po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Investicije u fiksni kapital	Samo P31	2005.
18	Simetrična <i>input-output</i> tablica za domaći <i>output</i> po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja			
19	Simetrična <i>input-output</i> tablica za uvoz po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja			
17	Simetrična <i>input-output</i> tablica po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Stanje fiksnog kapitala	Ne izvješćuje se	2005.
18	Simetrična <i>input-output</i> tablica za domaći <i>output</i> po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja			
19	Simetrična <i>input-output</i> tablica za uvoz po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja			
21	Unakrsna klasifikacija računa proizvodnje po djelatnostima i po sektorima, A60 x (S11, S12, S13, S14, S15), petogodišnja	Sektor privatnih kućanstava Sektor NUSK-a	Oba sektora zajedno	2005.

3. NJEMAČKA

3.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1991. – 94.	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1991. – 94.	2005.
2	Temeljni agregati države	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1991. – 94.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1991. – 94.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	t + 9 mjeseci samo A17, A31 samo pri odgodi t + 21 mjeseci	2005.
5	Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju prema namjeni	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1991. – 94.	2005.
5	Izdaci kućanstava za krajnju potrošnju prema namjeni	Djelomično samo jednoznamenaste rubrike	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 91. – 94.	2005.
9	Detaljni porezni prihodi po sektorima	Rubrike bez slova na kraju šifre	2005.
10	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS II., A17	Samo NUTS I. i A6	2005.
11	Izdaci države po funkcijama	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1991. – 94.	2005.
12	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS III., A3	Odgoda: t + 30 mjeseci, samo dvogodišnje	2005.

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
13	Računi kućanstava po regijama, NUTS II.	Odgoda: t + 30 mjeseci, samo NUTS I.	2005.
15	Tablica ponude u osnovnim cijenama, zajedno s pretvorbom u kupovne cijene, A60 x P60	Samo dvogodišnje	2005.
16	Tablica uporabe u kupovnim cijenama, A60xP60	Samo dvogodišnje	2005.
21	Unakrsna klasifikacija računa proizvodnje po djelatnostima i po sektorima, A60 x (S11, S12, S13, S14, S15), petogodišnja	Nema stalnih cijena	2005.

3.2. Odstupanja za pojedinačne varijable/sektore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sektor	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, godišnji i tromjesečni	Bruto investicije u fiksni kapital	Pi6: nema tromjesečnih podataka, godišnji t + 12 mjeseci odgode	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji i tromjesečni	Ukupno stanovništvo	Odgoda: t + 12 mjeseci	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Neto povećanje po djelatnostima. Promjene zaliha po djelatnostima	Obje varijable zajedno, ne po djelatnostima	2005.
6	Financijski računi po sektorima (transakcije)	Sektor države	S.1311/S.1312 i S.1313 samo zajedno	2005.
7	Bilance stanja za financijsku aktivnu i pasivnu			
10	Tablice po gospodarskim i po regijama, NUTS II., A17	Bruto investicije u fiksni kapital	Odgoda: t + 30 mjeseci	2005.

4. GRČKA

4.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Prva transmisija 2000.	2000.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 1988. – 94. treba dostaviti u prosincu 2000.	2000.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 1980. – 87. ne vrši se ponovni izračun	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji i tromjesečni	Prva transmisija 2000.	2000.
2	Temeljni agregati države	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
3	Tablice po djelatnostima	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1988. – 94.	2005.
5	Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju prema namjeni	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1988. – 94.	2005.
6	Financijski računi po sektorima (transakcije)	Prva transmisija: odgovor trenutno nije jasan	2005.
6	Financijski računi po sektorima (transakcije)	Odgoda: odgovor trenutno nije jasan	2005.
7	Bilance stanja za financijsku aktivu i pasivu	Prva transmisija 2005.	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1988. – 94.	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Izračuni unazad: za godine 1980. – 89. ne vrše se novi izračuni	2005.
11	Izdaci države po funkcijama	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1988. – 94.	2005.
20	Unakrsna klasifikacija fiksne aktive po djelatnostima i po proizvodima, A31 x P3, petogodišnja	Prva transmisija 2005.	2005.

4.2. Odstupanja za pojedinačne varijable/sektore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sektor	Odstupanje	Do
3	Tablice po djelatnostima	Neto povećanje dragocjenosti	Prva transmisija 2005.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Odrađeni sati po djelatnostima	Prva transmisija 2005.	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Raščlamba društava po vlasnicima	Prva transmisija 2005.	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Raščlamba privatnih kućanstava po grupama	Prva transmisija 2005.	2005.

5. ŠPANJOLSKA

5.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
11	Izdaci državne potrošnje po funkcijama	Odgoda: t + 21 mjeseci	2005.

5.2. Odstupanja za pojedinačne varijable/sektore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijable/sektor	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izdaci NUSK-a za finalnu potrošnju	Ne treba dostaviti	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Raščlamba izdataka države za krajnju potrošnju na individualnu i kolektivnu potrošnju	Ne treba dostaviti	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Stvarna finalna potrošnja	Ne treba dostaviti	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Stvarna individualna potrošnja	Ne treba dostaviti	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Neto povećanje dragocjenosti	Zajedno s promjenama zaliha	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izdaci NUSK-a za finalnu potrošnju	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Raščlamba izdataka države za finalnu potrošnju na individualnu i zajedničku potrošnju	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Stvarna finalna potrošnja	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Stvarna individualna potrošnja	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Neto povećanje dragocjenosti	Prva transmisija 2005.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Potrošnja fiksnog kapitala po djelatnostima	Prva transmisija 2005.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Neto povećanje dragocjenosti po djelatnostima	Prva transmisija 2005.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Odrađeni sati po djelatnostima	Prva transmisija 2005.	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Neto povećanje dragocjenosti	Prva transmisija 2005.	2005.
9	Detaljni porezni prihodi po sektorima	Raščlamba tekućih poreza na poreze na dohodak, bogatstvo itd. te poreza i carina na uvoz bez PDV-a i drugih poreza na proizvodnju za podsektor savezne države (S1312) i lokalne uprave (S1313)	Odgoda: t + 21 mjeseci	2005.
16	Tablica uporabe u kupovnim cijenama, A60xP60	Potrošnja fiksnog kapitala po djelatnostima (A60)	Prva transmisija 2005.	2005.
17	Simetrična <i>input-output</i> tablica u osnovnim cijenama, P60 x P60, petogodišnja	Potrošnja fiksnog kapitala (P60)	Prva transmisija 2005.	2005.
18	Simetrična <i>input-output</i> tablica za domaći output po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja			
19	Simetrična <i>input-output</i> tablica za uvoz po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja			

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
17	Simetrična <i>input-output</i> tablica po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Stanje fiksne aktive (P60)	Prva transmisija 2005.	2005.
18	Simetrična <i>input-output</i> tablica za domaći output po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja			
19	Simetrična <i>input-output</i> tablica za uvoz po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja			

6. FRANCUSKA

6.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
10	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS II., A17	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.
12	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS III., A3	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.
13	Računi kućanstava po regijama, NUTS II.	Odgoda: t + 42 mjeseci	2005.

6.2. Odstupanja za pojedinačne varijabla/sektore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
3	Tablice po djelatnostima	Sve varijable	Raščlamba po djelatnostima, koje se izračunavaju za homogene djelatnosti	2005.
10	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS II., A17			
12	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS III., A3			
15	Tablica ponude po osnovnim cijenama, zajedno s pretvaranjem u kupovne cijene, A60 x P60			
16	Tablica uporabe u kupovnim cijenama, A60xP60			
20	Unakrsna klasifikacija fiksne aktive po djelatnostima i po proizvodima, A31xPi3, petogodišnja			
21	Unakrsna klasifikacija računa proizvodnje po djelatnostima i po sektorima, A60 x (S11, S12, S13, S14, S15), petogodišnja			
22	Unakrsna klasifikacija bruto investicija u fiksni kapital po djelatnostima i po proizvodima, A31 x P60, petogodišnja			

7. IRSKA

7.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Prva transmisija 2002.	2002.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 1988. – 94. se ne vrši novi izračun	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 1980. – 87. se ne vrše novi izračuni	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Odgoda: t + 6 mjeseci	2002.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1985. – 94.	2005.
2	Temeljni agregati opće države	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1985. – 94.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Prvi prijenos 2005.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Izračuni unazad: za godine 1970. – 94. se ne vrše novi izračuni	2005.
5	Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju prema namjeni	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1985. – 94.	2005.
6	Financijski računi po sektorima (transakcije)	Prva transmisija 2005.	2005.
7	Bilance stanja za financijsku aktivu i pasivu	Prva transmisija 2005.	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Prva transmisija 2005.	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Izračuni unazad: za godine 1990. – 94. se ne vrše novi izračuni	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Izračuni unazad: za godine 80. – 89. se ne vrše novi izračuni	2005.
15	Tablica ponude po osnovnim cijenama, zajedno s pretvaranjem u kupovne cijene, A60 x P60	Prva transmisija 2005.	2005.
16	Tablica uporabe po osnovnim cijenama, A60xP60	Prva transmisija 2005.	2005.
17	Simetrična <i>input-output</i> tablica po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Prva transmisija 2005.	2005.
18	Simetrična <i>input-output</i> tablica po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Prva transmisija 2005.	2005.
19	Simetrična <i>input-output</i> tablica za uvoz po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Prva transmisija 2005.	2005.
20	Unakrsna klasifikacija fiksne aktive po djelatnostima i po proizvodima, A31xPi3, petogodišnja	Prva transmisija 2005.	2005.
21	Unakrsna klasifikacija računa proizvodnje po djelatnostima i po sektorima, A60 x (S11, S12, S13, S14, S15), petogodišnja	Prva transmisija 2005.	2005.
22	Unakrsna klasifikacija bruto investicija u fiksni kapital po djelatnostima i po proizvodima, A31 x P60, petogodišnja	Prva transmisija 2005.	2005.

7.2. Odstupanja za pojedinačne varijable/sektore u tablicama:

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, godišnji i tromjesečni	Izdaci NUSK-a za finalnu potrošnju	Ne treba dostaviti	2005.
2	Temeljni agregati države	P52 + P53 + K2	Ne treba dostaviti	2003.

8. ITALIJA

8.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Odgoda: t + 6 mjeseci	1999.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 1980. – 87. dostaviti u prosincu 00.	2000.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izračuni unazad: za godine 1970. – 87. dostaviti u prosincu 00.	2000.
2	Temeljni agregati države	Izračuni unazad: za godine 1970. – 94. ne treba dostaviti	2005.
2	Temeljni agregati države	Izračuni unazad: za godine 1980. – 94. dostaviti u prosincu 01.	2001.
2	Temeljni agregati države	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
20	Unakrsna klasifikacija fiksne aktive po djelatnostima i po proizvodima, A31xPi3, petogodišnja	Ne izračunavaju se	2005.
22	Unakrsna klasifikacija bruto investicija u fiksni kapital po djelatnostima i po proizvodima A31 x P60, petogodišnja	Prva transmisija 2005.	2005.

8.2. Odstupanja za pojedinačne varijable/sektore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izdaci države za individualnu potrošnju	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izdaci za zajedničku potrošnju	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Stvarna finalna potrošnja	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Stvarna individualna potrošnja	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Neto povećanje dragocjenosti	Zajedno s promjenama zaliha	2005.

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Potrošnja fiksnog kapitala	Prva transmisija prosinac 2001.	2001.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Nacionalni dohodak, neto	Prva transmisija prijenos prosinac 2001.	2001.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izdaci države za individualnu potrošnju	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izdaci za zajedničku potrošnju	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Stvarna finalna potrošnja	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Stvarna individualna potrošnja	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Neto povećanje dragocjenosti	Zajedno s promjenama zaliha	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Potrošnja fiksnog kapitala po djelatnostima	Raščlamba A17, prva transmisija 2002.	2002.
3	Tablice po djelatnostima	Potrošnja fiksnog kapitala po djelatnostima	Raščlamba A31, prva transmisija 2005.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Neto povećanje dragocjenosti po djelatnostima	Zajedno s promjenama zaliha	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Neto povećanje dragocjenosti po djelatnostima	Zajedno s promjenama zaliha	2005.

9. LUKSEMBURG

9.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 1995. – 98. se ne vrše novi izračuni	2005
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 1988. – 94. se ne vrše novi izračuni	2005
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 1980. – 87. se ne vrše novi izračuni	2005
1	Temeljni agregati, godišnji	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1980. – 87.	2005
2	Temeljni agregati države	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1990. – 94.	2005
3	Tablice po djelatnostima	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1980. – 94.	2005

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
6	Financijski računi po sektorima (transakcije)	Prva transmisija 2005.	2005.
7	Bilance stanja za financijsku aktivu i pasivu	Prva transmisija 2005.	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Izračuni unazad: za godine 1990. – 94. se ne vrše novi izračuni	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Izračuni unazad: za godine 1980. – 89. se ne vrše novi izračuni	2005.
10	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS II., A17	Ne izračunavaju se	2005.
11	Izdaci države po funkcijama	Izračuni unazad: za godine 1990. – 94. se ne vrše novi izračuni	2005.
12	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS III., A3	Ne izračunavaju se	2005.
13	Računi kućanstava po regijama, NUTS II.	Ne izračunavaju se	2005.

9.2. Odstupanja za pojedinačne varijable/sektore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, godišnji	Bruto investicije u fiksni kapital	Raščlamba Pi3	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Bilanca primarnog dohotka s inozemstvom	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Bruto nacionalni dohodak po tržišnim cijenama	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Potrošnja fiksnog kapitala	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Neto nacionalni dohodak po tržišnim cijenama	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Neto tekući transferi s inozemstvom	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Raspoloživi dohodak, neto	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Nacionalna štednja, neto	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Neto kapitalni transferi s inozemstvom	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Neto uzajmljivanje ili neto pozajmljivanje ukupnog gospodarstva	Odgoda: t + 9 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji	Neto povećanje dragocjenosti	Prva transmisija prijenos 2005.	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Bruto investicije u fiksni kapital	Nema raščlambe Pi3	2005.

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Potrošnja fiksnog kapitala	Prva transmisija 2005.	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Neto nacionalni dohodak po tržišnim cijenama	Prva transmisija 2005.	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Neto tekući transferi s inozemstvom	Prva transmisija 2005.	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Neto raspoloživi dohodak	Prva transmisija 2005.	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Nacionalna štednja, neto	Prva transmisija 2005.	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Neto kapitalni transferi s inozemstvom	Prva transmisija 2005.	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Neto uzajmljivanje ili neto pozajmljivanje ukupnog gospodarstva	Prva transmisija 2005.	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Neto povećanje dragocjenosti	Prva transmisija 2005.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Bruto investicije u fiksni kapital po djelatnostima	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Neto povećanje dragocjenosti	Prva transmisija 2005.	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	S11, S12, S14 + 45, S211, S212	Prva transmisija 2005.	2005.
20	Unakrsna klasifikacija fiksne aktive po djelatnostima i po sektorima, A60 x (S11, S12, S13, S14, S15), petogodišnja	Tablica po povijesnoj vrijednosti troška stjecanja	Prva transmisija 2005.	2005.

10. NIZOZEMSKA

10.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 1986. – 94. treba dostaviti u listopadu 2001.	2001.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izračuni unazad: za godine 1980. – 85. treba dostaviti u ožujku 2002.	2002.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izračuni unazad: za godine 1986. – 94. treba dostaviti u srpnju 2001.	2001.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izračuni unazad: za godine 1970. – 85. treba dostaviti u prosincu 01.	2001.
2	Temeljni agregati države	Izračuni unazad: za godine 1986. – 94. treba dostaviti u srpnju 2002.	2001.

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
2	Temeljni agregati države	Izračuni unazad: za godine 1970. – 85. treba dostaviti u prosincu 2001.	2001.
3	Tablice po djelatnostima	Izračuni unazad: za godine 1986. – 94. treba dostaviti u srpnju 2001.	2001.
3	Tablice po djelatnostima	Izračuni unazad: za godine 1970. – 85. treba dostaviti u prosincu 2001.	2001.
5	Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju prema namjeni	Izračuni unazad: za godine 1986. – 94. treba dostaviti u srpnju 2001.	2001.
5	Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju prema namjeni	Izračuni unazad: za godine 1980. – 85. treba dostaviti u prosincu 2001.	2001.
7	Bilance stanja za financijsku aktivu i pasivu	Odgoda: t + 19 mjeseci	2003.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Izračuni unazad: za godine 1986. – 94. treba dostaviti u srpnju 2001.; za godine 1980. – 85. treba dostaviti u prosincu 01.	2001.
10	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS II., A17	Odgoda: t + 30 mjeseci	2005.
13	Računi kućanstava po regijama, NUTS II.	Odgoda: t + 36 mjeseci	2005.

10.2. Odstupanja za pojedinačne varijable/sektore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sektor	Odstupanje	Do
10	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS II., A17	Bruto investicije u fiksni kapital po regijama	Ne izračunava se	2005.
10	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS II., A17	Ukupna zaposlenost po regijama	Ne izračunava se	2005.
12	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS III., A3			

11. PORTUGAL

11.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, godišnji	Izračuni unazad: za godine 1988. – 94. treba dostaviti u prosincu 1999.	1999.
1	Temeljni agregati, godišnji	Izračuni unazad: ponovno se izračunavaju samo za godine 1977. – 87., treba dostaviti u prosincu 2000.	2005./2000.
2	Temeljni agregati države	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine: 1977. – 94. treba dostaviti u prosincu 2000.	2005./2000.

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
3	Tablice po djelatnostima	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1977. – 94.	2005.
5	Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju prema namjeni	Odgoda: t + 12 mjeseci	2005.
5	Izdaci kućanstava za finalnu potrošnju prema namjeni	Izračuni unazad: Ne izračunavaju se ponovo	2005.
6	Financijski računi po sektorima (transakcije)	Odgoda: t + 12 mjeseci	2005.
7	Bilance stanja za financijsku aktivu i pasivu	Odgoda: t + 12 mjeseci	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Izračuni unazad: za godine 1990. – 94. treba dostaviti u prosincu 1999.	1999.
11	Izdaci države po funkcijama	Izračuni unazad: Ne izračunavaju se ponovo	2005.

12. FINSKA

12.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
2	Temeljni agregati države	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1975. – 94.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1975. – 94.	2005.

12.2. Odstupanja za pojedinačne varijable/sektore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sektor	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izdaci za individualnu potrošnju	Ne izračunavaju se	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Izdaci za zajedničku potrošnju	Ne izračunavaju se	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Stvarna individualna potrošnja	Ne izračunavaju se	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Stvarna finalna potrošnja	Ne izračunavaju se	2005.
1	Temeljni agregati, tromjesečni	Promjene zaliha	Ne izračunavaju se	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji i tromjesečni	Neto povećanje dragocjenosti	Ne izračunavaju se	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Neto povećanje dragocjenosti	Ne izračunavaju se	2005.

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
15	Tablica ponude po osnovnim cijenama, zajedno s pretvaranjem u kupovne cijene, A60 x P60	Sve	Raščlamba A31 i P31 samo u tekućim cijenama	2005.
16	Tablica uporabe u kupovnim cijenama, A60xP60	Sve		
17	Simetrična <i>input-output</i> tablica po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Sve		
18	Simetrična <i>input-output</i> tablica za domaći output po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Sve		
19	Simetrična <i>input-output</i> tablica za uvoz po osnovnim cijenama, P60xP60, petogodišnja	Sve		
21	Unakrsna klasifikacija računa proizvodnje po djelatnostima i po sektorima, A60 x (S11, S12, S13, S14, S15), petogodišnja	Sve	Raščlamba A31	2005.

13. ŠVEDSKA

13.1. Odstupanja za tablice

Tablica br.	Tablica	Odstupanje	Do
2	Temeljni agregati države	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1980. – 94.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Odgoda: t + 12 mjeseci	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Izračuni unazad: ponovo se izračunavaju samo za godine 1980. – 94.	2005.
6	Financijski računi po sektorima (transakcije)	Odgoda: t + 12 mjeseci	2005.
7	Bilance stanja za financijsku aktivu i pasivu	Odgoda: t + 12 mjeseci	2005.
11	Izdaci državne potrošnje po funkciji	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.

13.2. Odstupanja za pojedinačne varijable/sectore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, godišnji i tromjesečni	Neto povećanje dragocjenosti	Prva transmisija prijenos 2005.	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji i tromjesečni	Raščlamba izdataka države za finalnu potrošnju na individualnu i zajedničku potrošnju	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.
1	Temeljni agregati, godišnji i tromjesečni	Stvarna finalna potrošnja kućanstava	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, godišnji i tromjesečni	Stvarna individualna potrošnja	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.
2	Temeljni agregati države	Neto povećanje dragocjenosti	Prva transmisija 2005.	2005.
2	Temeljni agregati države	Raščlamba izdataka države za finalnu potrošnju na individualnu i zajedničku potrošnju	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.
2	Temeljni agregati države	Stvarna finalna potrošnja kućanstava	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.
2	Temeljni agregati države	Stvarna individualna potrošnja	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Neto povećanje dragocjenosti	Prva transmisija 2005.	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Raščlamba A31	Odgoda: t + 12 mjeseci	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Neto povećanje dragocjenosti	Prva transmisija 2005.	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Raščlamba izdataka države za finalnu potrošnju na individualnu i zajedničku potrošnju	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Stvarna finalna potrošnja kućanstava	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Stvarna individualna potrošnja	Odgoda: t + 16 mjeseci	2005.

14. UJEDINJENA KRALJEVINA

14.1. Odstupanja za posebne varijable/sectore u tablicama

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
1	Temeljni agregati, godišnji i tromjesečni	Neto povećanje dragocjenosti te izvoz i uvoz dobara i usluga	Isključiti transakcije monetarnih financijskih ustanova zlatom kao zalihom bogatstva	2005.
3	Tablice po djelatnostima	Neto povećanje dragocjenosti	Isključiti transakcije monetarnih financijskih ustanova zlatom kao zalihom bogatstva	2005.
4	Izvoz i uvoz u EU/treće zemlje	Izvoz i uvoz u EU/treće zemlje	Isključiti transakcije monetarnih financijskih ustanova zlatom kao zalihom bogatstva	2005.
6	Financijski računi po sektorima (transakcije)	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	Uključiti transakcije monetarnih financijskih ustanova zlatom kao zalihom bogatstva	2005.

Tablica br.	Tablica	Varijabla/sector	Odstupanje	Do
6	Financijski računi po sektorima (transakcije)	Popratne financijske djelatnosti	Uključiti u nefinancijska društva	2002.
7	Bilance stanja za financijsku aktivu i pasivu	Monetarno zlato i posebna prava vučenja	Uključiti transakcije monetarnih financijskih ustanova zlatom kao zalihom bogatstva	2005.
7	Bilance stanja za financijsku aktivu i pasivu	Popratne financijske djelatnosti	Uključiti u nefinancijska društva	2002.
8	Nefinancijski računi po sektorima	Neto povećanje dragocjenosti te izvoz i uvoz dobara i usluga	Isključiti transakcije monetarnih financijskih ustanova zlatom kao zalihom bogatstva	2005.
10	Tablice po djelatnostima i po regijama, NUTS II., A17	BDP	Za NUTS II. samo A17	2001.